

B. INST. ISTORIE
A. R. S. R.

20666

L

Cornelia Bodea

1848

la Români

POLYTYPE
CHARTE
von
EUROPA.

Wien bei Franz Meiner.

Nördsee.

Ostsee.

Eis meer

Weises Meer

Finn land

RUSSLAND

Schwarzes Meer

MITTELMEER

CORNELIA BODEA

1848

la români

VOLUMUL II

Coperta: MIRCEA DUMITRESCU

ISBN general 973-45-0247-6
ISBN vol. II 973-45-0249-2

Tiparul executat la Regia Autonomă „Monitorul Oficial”

CORNELIA BODEA

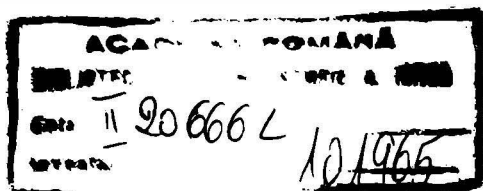
1848 **la români**

VOLUMUL II

O ISTORIE ÎN DATE ȘI MĂRTURII

editura enciclopedică
București, 1998

**Această nouă ediție reproduce anastatic pe cea apărută la
EDITURA ȘTIINȚIFICĂ ȘI ENCICLOPEDICĂ în 1982**

**(Redactori: Maria Elena Simionescu, Corina Bușe
Coperta și supracoperta: Gheorghe Motora)**

CUPRINS — CRONOLOGIE

1848

IUNIE—AUGUST ÎN ȚARA ROMÂNEASCĂ

PROPAGANDA REVOLUȚIONARĂ PRIN COMISARI 689

189. Pentru întărirea spiritului revoluționar — Scrisoarea lui N. Bălcescu, de la Buzău, către A. G. Golescu, la București. 22 iunie/4 iulie 689
190. „Să se nimicniceze păcătoasa activitate ce depun vrăjmașii României” — Decretul nr. 90 pentru triniterea de comisari revoluționari „prin toate județele”. 24 iunie/6 iulie 692
191. Poporul să-și simtă marea sa putere... — *Proiect de instrucțiunile comisarilor propagandiști* 692
192. Transilvani și munteni în slujba revoluției din Țara Românească — *Lista comisarilor propagandii cu banii ce au primit fiecare*... Iunie — august 694
193. Patrie, naționalitate, România — *Patria*. Articol în „Populul suveran”. 28 iunie/10 iulie 698

BIRUINȚELE POPORULUI ASUPRA REACȚIUNII 700

194. *Marșul anului 1848* — I. Catina, *Pentru patria română* 700
195. „Glorie eroismului vostru” — Proclamație către bucu-reșteni. 8/20 iulie 701
196. Celor care au salvat cauza revoluției la 9, 11, 19 și 30 iunie — Proclamația guvernului din 12/24 iulie 701
197. Duhul libertății între lucrătorii de la Slănic-Prahova — Raportul Cămarășiei ocnei către Direcția ocnelor. 23 iulie/4 august 703
198. Cererile ucenicilor meseriași către Guvern — 18/30 iulie 704

PROPRIETARI ȘI ȚĂRANI. COMISIA PROPRIETĂȚII 705

199. Convocarea Comisiei — Decretul nr. 215. 9/21 iulie 705
200. „Fraților... vi să cere o înțelegere mai bună de adevăratul vostru interes” — Proclamația către proprietarii de moșii cei reacționari! de A. G. Golescu, secretarul Locote-nenței domnești. 3/15 august 706
201. „Acea cari nu voiesc a ține cu poporul” — G. Barițiu, *Re-flecții pe marginea proclamației lui A.G. Golescu*, în „Gazeta de Transilvania”. 3/17 august 709

202. „Spiritul veacului... nu așteaptă” — G. Barițiu, <i>Pisura de acum a aristocrației noastre</i> . Articol în „Gazeta de Transilvania”. 9/21 august	710
DEZBATERILE COMISIEI PROPRIETĂȚII	
203. Ședința I — „Chipul cel mai nimerit spre a ne face semănăturile de toamnă”. 10/22 august	713
204. Ședința II — „Este liber pe munca sa săteanul? Este liber pe pământul său proprietarul?”. 11/23 august	718
205. Ședința III — „Continuarea discuției, dacă proprietatea este sfântă și dacă munca țăranului este sfântă”. 12/24 august	721
206. Ședința IV — „Dacă clăcașul se poate face proprietar prin răscumpărare”. 13/25 august	729
207. Ședința V — „Dacă înstrăinarea unei părți din proprietatea pământului în folosul sătenilor, prin despășubire, este sau nu îndatoritoare”. 14/26 august	737
208. Ședința VI — Tergiversări, pretexte; expropriația — necesitate socială; expropriația — necesitate a organizării sistemului agricol. 16/28 august	742
209. Ședința VII — „Cît pământ li trebuie săteanului și cît pământ poate să-i dea proprietarul?”. 17/29 august	752
210. Ședința VIII — „Cît pământ cer sătenii și cît pot da proprietarii?”. 18/30 august	756
211. Dizolvarea Comisiei proprietății — Decret nr. 460 al Locotenenței domnești. 19/31 august	765
212. De la Regulamentul Organic la Comisia proprietății — Ion Ghica, Notă către Poartă și către misiunile Franței și Angliei de la Constantinopol, August (Text român și francez)	766
CONSTITUANTA ȚĂRII ROMÂNEȘTI. PREGĂTIRI	
213. Decretul pentru convocarea Constituanței, 14/26 iulie, și Lista de numărul deputaților ce trebuie a da județele la Constituanta după populația lor.	770
214. Alegerile la Giurgiu. Suleiman Pașa — Scrisoarea lui C. D. Rosenthal, de la Giurgiu, către C. A. Rosetti, la București, 26 iulie/7 august. (Text român și francez)	773
215. Comitetul Central de pregătire a Constituanței ales la 1/13 august de Clubul regenerației	776
216. Comisiile pentru reorganizarea statului. 3/15 august.	778
SALUTURI ȘI ÎNCURAJĂRI ADRESATE REVOLUȚIONARIILOR ROMÂNI	
217. Simpatiile lumii civilizate pentru revoluția voastră — Comitetul revoluționar central polonez către Guvernul pro-	779

vizoriu al Țării Românești. Lemberg, 8/20 iulie. (Text român și francez)	779
218. Pentru formarea unei legiuni poloneze. Lemberg, 8/20 iulie. (Text român și francez).	781
219. „Instituții care arată că poporul român e demn de a fi liber” – Principatele Dunărene. Articol din „Constitution” (Viena). 3/15 august. (Text român și german).	781
220. „României nu-i putem oferi deocamdată decît urări...” – <i>Revoluția din Moldoalahia</i> . Articol din „Le Siècle” (Paris). 4/16 iulie. (Text român și francez)	783

IUNIE – SEPTEMBRIE ÎN „TOATĂ ROMÂNIMEA”

221. „Să facem un congres general dintre toți românii” – A.T. Laurian, de la Sibiu, către N. Bălcescu, la București. 20 iunie/2 iulie	787
222. „Trăiască România!” – Scrisoarea lui Alecu Russo din Sibiu, către N. Bălcescu, la București. 22 iunie/4 iulie. (Text român și francez)	789
223. „Veniți să formăm o singură nație, o singură Românie!” – <i>Către Frații noștri din Moldova</i> . Articol din „Pruncul român”. 26 iunie/8 iulie	792
224. „Armată cit mai în grabă...” – Eftimie Murgu, de la Pesta, către N. Bălcescu, la București. 8/20 iulie.	793
225. Noutăți de peste toată „Daco-România” – G. Sion, de la Cernăuți, către G. Barițiu, la Brașov. 8/20 iulie	795
226. Mesaj revoluționar – N. Bălcescu, de la București, către revoluționarii moldoveni, la Cernăuți. 9/21 iulie	797
227. „O nație nu poate fi liberă cu desăvîrșire pînă cînd se mai află o parte dintr-însa sub jugul despotismului” – <i>Unire cu Moldova</i> . Articol din „Pruncul român”. 13/25 iulie	797
228. Pentru crearea unei conduceri unice a revoluției la București – Constantin Roman, de la București, către S. Bărnuțiu și A. T. Laurian, la Sibiu. 17/29 iulie	799
229. Propagandă și înarmare – A. G. Goleșcu, de la Viena, către N. Bălcescu, la București. 19/31 iulie	800
230. „Frați în libertate și în Românie” – V. Alecsandri, de la Cernăuți, către N. Bălcescu, la București. 25 iulie/6 august.	806
231. „Înțelegeți-vă cu moldovenii din Bucovina, cu Murgu și Laurian” – Ion Ghica, de la Constantinopol, către N. Bălcescu, la București. Scrisoare cifrată. August-septembrie	807
232. Acordarea cetățeniei „fraților români din Moldova, Transilvania și celelalte țări românești” – Decretul nr. 393 al Locotenenței domnești. 2/14 august	809

SITUAȚIA EXTERNĂ A REVOLUȚIEI	810
233. „N-avem bătaie cu nimeni, dar nici drepturile nu ni le lăsăm” — Scrisoarea lui I. Eliade, de la București, către G. Barițiu, la Brașov. 16/28 iulie	810
234. Pentru restabilirea ordinii pe care cele două puteri o instituiseră — <i>Notă Circulară a Cabinetului rusesc către reprezentanții săi din străinătate</i> . 19/31 iulie. (Text român și francez)	811
235. Ecoul notei țariste în presa străină — <i>Manifestul Rusiei în legătură cu ocuparea provinciilor dundrene</i> . Articol din „Le Siècle” (Paris). 1/13 august. (Text român și francez)	819
236. Protest „înaintea Europei întregi împotriva intrării trupelor turcești pe pământul român” — <i>Protestația poporului român în Cîmpul Libertății la 20 iulie/1 august</i>	821
237. Boieri reacționari împotriva stării de lucruri creată de revoluție — I. Apelul adresat Porții otomane suzerane. August. (Text român și francez). II. Apelul adresat de către aceiași boieri reacționari și Curții protectoare. August. (Text român și francez).	823
238. Instituirea Locotenenței domnești: Locotenența de șase membri — Publicație semnată de Neofit, Eliade, Șt. Goleșcu, Cr. Tell, N. Minco. 24 iulie/ 4 august.	829
239. Locotenența de trei — Publicație semnată de N. Goleșcu, Eliade, Tell. 28 iulie/ 9 august.	829
240. „Guvern provizoriu”, „Locotenență a domniei” sau „Caimacamie” — Corespondență din București către „Gazeta de Transilvania”, apărută la 2/14 august.	830
241. „Poziția noastră politică, după tractate...” — N. Bălcescu, <i>Drepturile noastre către Înalta Poartă</i> . Articol apărut în „Popolul suveran” din 2/14 și 6/18 august.	831
242. Prezentarea Constituției... — Adresa Locotenenței domnești către Sultan. 4/16 august (Text român și francez)	835
243. Suleiman Pașa desavuat de Poartă! — Raportul consulului britanic, R.G. Colquhoun, către Stratford Canning, ambasadorul Marii Britanii la Constantinopol. 27 august/8 septembrie. (Text român și englez).	838
244. Scrisori de acreditare neonorate la Constantinopol — I. Voinescu II, ministru secretar de Stat, către ministrul de Externe al Sublimei Porți. 9/21 august. (Text român și francez).	839

ÎN APĂRAREA REVOLUȚIEI	341
245. „Hotărâți a muri pentru asigurarea sfintelor legi de la 11 iunie” – Editorial din „Pruncul român”. 29 iulie/10 august.	343
246. „România a făcut revoluția politică și socială și România o va consolida” – I. Ionescu, <i>Cauza revoluțiilor</i> . Articol în „Popolul suveran” din 2/14 august.	344
247. Arme și fonduri. . . – A.C. Goleșcu-Albu, de la București, către A.G. Goleșcu-Negru, la Paris. 18/30 august. (Text român și francez)	346
248. „Spre a scăpa onoarea revoluției și viitorul poporului român” – Generalul Gh. Magheru către colonelul N. Pleșoianu. Scrisoare din Cîmpul lui Troian. 2/14 septembrie.	352
249. Mobilizarea voluntarilor și pandurilor – Nota trimisă din partea Ministerului treburilor din Lăuntru către generalul Magheru, la Cîmpul lui Troian. 1/13 septembrie.	354
250. „Poporul e gata. . .” – Generalul Gh. Magheru către C.A. Rosetti. Scrisoare din Cîmpul lui Troian. 5/17 septembrie	354
251. 6/18 septembrie. Pentru ca vrăjmașii României să nu impună iarăși Regulamentul – Arderea Regulamentului Organic. Editorial din „Pruncul român”. 7/19 septembrie.	356
252. Locotenența să răspundă la încrederea ce și-a pus într-însa nația – Generalul Magheru către Locotenența domnească. 8/20 septembrie. Scrisoare din Cîmpul lui Troian.	358
253. Magheru, cu „bravii săi panduri și dorobanți”, va scăpa cauza noastră – Barbu Bălcescu, din Tabăra lui Magheru, către N. Bălcescu, la București. 8/20 septembrie.	359
254. „Poporul din București este tot cel din 11 iunie” – Scrisoarea lui G. Barițiu, de la Brașov, către Ioan Maiorescu, la Frankfurt. 9/21 septembrie	361
EVENIMENTELE DE LA 13 SEPTEMBRIE	362
255. Sub pretextul menținerii „ordinii publice” – Adresa comisarului imperial otoman, Fuad Efendi, către Neofit, mitropolitul țării. Sintești. 10/22 septembrie.	362
256. 11–12 septembrie: Trupele turcești. . . la bariera Bucureștilor – R.G. Colquhoun către Stratford Canning, la Constantinopol. 16/28 septembrie (Text român și englez)	363
257. O „armie împărătească” vine „să păzească ordinea legală. . .” – Proclamația lui Fuad Efendi către boierii și locuitorii Țării Românești. București, 13/25 septembrie	367
LA COTROCENI. . . ȘI ÎN DEALUL SPIRII	369
258. După mărturii și izvoare autentice – R. G. Colquhoun către Stratford Canning, la Constantinopol. București,	

16/28 septembrie (Text român și englez). Cu o anexă : Depoziția slt. Ioan Pescaru. (Text român și francez) . . .	869
259. „Pe cînd reacționarii puneau țara la cale împreună cu Diuhamel și cu Fuat Efendi...” — <i>Țara Românească și Moldova. Corespondență din București</i> , semnată de Niculae Costinescu. 19/31 septembrie, apărută în „Gazeta de Transilvania” la 4, 7, 11, 14 octombrie.	874
260. „Împăratul a toată Rosia în unire cu Mărirea-Sa Sultanul...” — Proclamația generalului Lüdgers către „locuitorii Țării Românești”. 15/27 septembrie.	830
„ȚARA E CREDINCIOASĂ REVOLUȚIEI”	882
261. „Organizați-vă la munte...” — Mesaj cifrat trimis de Ion Ghica, de la Constantinopol, lui N. Bălcescu, la București. Septembrie.	882
262. „Frații mei români !... Alergați cu toții să ne luptăm și să păstrăm sfintele drepturi” — Generalul Gh. Magheru, <i>Chemare</i> . Din Cîmpul lui Troian. 14/26 septembrie.	883
263. Magheru a refuzat somația de predare... — R.G. Colquhoun către Stratford Canning, la Constantinopol. București, 24 septembrie/6 octombrie. (Text român și englez) .	885
264. „Ca să se evite noi vărsări de sînge” — R.G. Colquhoun către Lordul Palmerston, ministrul de Externe britanic, despre motivele care l-au determinat să-i scrie lui Magheru. București, 28 septembrie/10 octombrie. (Text român și englez) . . .	886
265. „Cu stindardul revoluției” — Departamentul Trebilor din Năuntru către Caimacamul C. Cantacuzino. 4/16 octombrie	889
266. Țăranii refuză să se supună restatornicirii legiurii organice... — Nota Căimăcămiei către Omer Pașa, guvernatorul militar al Capitalei. București, 8/20 octombrie	890
267. Pentru supunerea țăranilor din județul Teleorman — Generalul Lüdgers către Caimacamul C. Cantacuzino. București, 19/31 octombrie.	891
268. La sfîrșitul lui octombrie — <i>Țara Românească</i> . Notă apărută în „Le Siècle”, Paris. 24 octombrie/3 noiembrie. (Text român și francez).	892
269. Cîntec revoluționar — C. Parascovcanu, <i>Saltă române plin de mîndrie</i> (Muzică și versuri compuse în închisoarea de la Văcărești.) Noiembrie.	893

1848 — 1849 MERSUL REVOLUȚIEI ÎN TRANSILVANIA, DIN AUGUST '48 PÎNĂ ÎN AUGUST '49

270. Simțirile cele sfinte ale popoarelor — *Un răspuns național dat baronului Nic. Iojica* de deputați români din

dieta maghiară la articolul său despre români apărut în „Pesti Hirlap”. „Foaie pentru minte” din 9/21 august .	594
271. „Maghiarilor, iubiți pe frații noștri...” – V. Maniu, <i>Ungaria și România</i> . Articol în „Popolul suveran”, București, 16/28 august	598
A TREIA ADUNARE DE LA BLAJ. ÎNCEPUTUL STĂRII CONFLICTUALE ARMATE	900
272. Legea de recrutare și urmările ei nefaste. Vărsarea de sînge de la Luna (31 august/12 septembrie) – G. Barițiu, <i>Transilvania</i> . – <i>Legea de recrutare</i> . Articol din „Gazeta de Transilvania”. 9/21 septembrie	900
273. „Perspective sumbre...” – Anton Kurz, <i>Correspondență De la Grind</i> , din „Siebenbürger Wochenblatt”, 7/19 și 9/21 septembrie. (Text român și german)	903
274. Avram Iancu la adunarea de la Blaj – „Pretențiunile noastre sînt sfinte”.	907
275. În numele egalei îndreptățiri naționale, poporul român cere și declară... – <i>Protocolul adunării poporului român ținută la Blaj de la 3 la 13 septembrie</i> (st. v.) Redactat de A. T. Laurian. „Foaie pentru minte”. 27 septembrie/9 octombrie.	908
276. „În sensul cum ne-a zis Goleșcu...” – Memoriul adresat de „poporul român din Transilvania prin împuterniciții săi aleși”. Redactat la Blaj, la 14/26 septembrie. (Text român și german).	910
277. Gvardia națională română – Încunoștințarea dată de „Adunarea de la Blaj”.	916
278. Optimism vremelnic – A.T. Laurian, de la Sibiu, către G. Barițiu, la Brașov. 22 septembrie/2 octombrie.	916
279. Promisiuni habsburgice: „Drepturi deopotrivă cu celelalte națiuni” – Proclamația generalului Puchner către români, Sibiu, 27 septembrie/9 octombrie.	918
280. „Luați sama... fraților români!” – Apelul lui Ludovic Kossuth, <i>Către români</i> , în numele „Comisiunii apărătoare de țară așezată prin Dietă”. Pesta, 28 septembrie/10 octombrie. (Text român și maghiar).	919
281. Națiunea secuiască întrunită pe Cîmpia de la Lutița – Procesul verbal al adunării de la Lutița, redactat de contele Mikó Imre. 4/16 octombrie. (Text român și maghiar).	924
282. <i>Prochiemarea de la Lutița</i> – <i>Correspondență</i> din „Gazeta de Transilvania”. 14/26 octombrie	936
283. „Între pretensiile” aristocrației maghiare și Constituția austriacă, monarho-democratică – G. Barițiu, <i>Români și reacția despotică</i> . „Gazeta de Transilvania”, 18/30 octombrie	937

1848—1849	ORGANIZAREA TRANSILVÂNIEI „CA O ȚARĂ ROMÂNEASCĂ”	940
284.	„Funcționari români și limba română”— N. Bălcescu, de la Sibiu, către A.G. Golescu-Negru, la Paris. 10/22 octombrie.	940
285.	Cînd „poporul își alege el însuși pe judecătorii și administratorii săi...” — G. Barițiu, <i>Socotințe asupra alegerilor noastre de oficiali politici și administratori</i> . Articol în „Foaie pentru minte”. 15/27 noiembrie.	941
286.	28 octombrie/9 noiembrie : alegerile districtuale la Blaj — Corespondență în „Gazeta de Transilvania”. 18/30 noiembrie.	943
287.	31 octombrie/12 noiembrie : alegerile districtuale la Făgăraș — Corespondență în „Gazeta de Transilvania”. 4/16 noiembrie.	945
288.	„Dreptatea călcată atîția secoli... învinse”— Aron Pumnul, <i>Mulfămîlă către românii din districtul Făgărașului</i> (24 noiembrie/4 decembrie). Reproducere în „Gazeta de Transilvania” după ziarul „Bucovina”. 6/18 decembrie.	946
289.	„A respecta egalele drepturi ale celorlalte nații colăciitoare...” — Corespondență din gazeta „Bucovina”. 26 noiembrie/8 decembrie.	947
290.	După principiul egalității în drepturi — <i>Propuneri ale românilor spre întemeierea unei adevărate frățietăți cu sașii</i> . Din „Foaie pentru minte”, 30 decembrie/10 ianuarie 1849.	948
291.	„Avem trebuință de împăcare sinceră pe toate părțile...” — <i>Cum stau românii cu sîrbii</i> . Articol în „Foaie pentru minte”. 31 ianuarie/12 februarie.	949
1848—1849	ACȚIUNI COMUNE—SCOPURI COMUNE ALE ROMÂNILOR DIN CUPRINSUL MONARHIEI HABSBURGICE	950
292.	„Românimea toată, cită se află în Imperiul austriac, să formeze un corp nedespărțit...” — N. Bălcescu, de la Belgrad, către Ion Ghica, la Constantinopol. 16/18 decembrie.	950
293.	„Egalitatea drepturilor și a naționalităților... în sensul petițiunii de la Blaj...” — <i>Protocolul adunării naționale române ținute în Sibiu la 16/28 decembrie 1848</i> . Publicat în „Foaie pentru minte”. 27 decembrie/8 ianuarie.	952
294.	„Trebuie să fim uniți într-un gînd” (Colaborare bănățeană-transilvăneană-bucovineană) — Petru Cermena, din Timișoara, către doctorul Pavel Vasici Ungureanu, la Carantina Timișului. 3/15 februarie 1849.	956
295.	Pentru „a se împreuna toți românii din Monarhie sub un guvern din lăuntru român...” — Aron Pumnul, de la Cernăuți, către G. Barițiu, la Brașov. 3/15 februarie.	958

296. Pentru „unirea tuturor românilor din statele Austriei într-o singură națiune, de sine stătătoare” — *Memoriul națiunii române din marele Principat al Adealului, din Bănat, din părțile vecine ale Ungariei și din Bucovina adresat împăratului Francisc Iosif, la 13/25 februarie 1849*. (Text român și german). 960
297. Promisiuni verbale habsburgice... — Răspunsul împăratului Francisc Iosif dat delegației române la 13/25 februarie. (Text român și german). 963
298. Bucuria „celor care au la inimă soarta poporului” — Alexandru Hurmuzachi, de la Cernăuți, către fratele său Eudoxiu, la Viena. 6/18 martie. (Text român și german). 966
299. „În numele Bucovinei...” — George Hurmuzachi, de la Cernăuți, către fratele său Eudoxiu, la Viena. 6/18 martie. (Text român și german). 968
300. Teama de „Daco-România” — Indicațiile (Cabinetului austriac) în vederea răspunsului la petiția înaintată în februarie în numele „națiunii române”. 26 februarie/10 martie. (Text român și german). 970
301. Pentru „sprijinirea deputației române din Ardeal, Bănat și Bucovina” — Adresă circulară a episcopului Gherasim Raț, al Aradului. Cuvin, 23 septembrie/5 noiembrie . . . 976

1848	OASTEĂ POPORANĂ ROMÂNĂ ȘI PREFECȚII SĂI. RĂZBOIUL DIN MUNȚI.	978
	302. „Astăzi cu bucurie...” — <i>Marșul lui Iancu</i>	978
	303. Prefecturile române în Transilvania la a. 1848	980
	304. Dacia și fiii lui Traian — I. Pușcașu, <i>l'cluntariul</i> , poezie în „Foaie pentru minte”. 28 octombrie/9 noiembrie.	981
	305. Comitetul Națiunii Române sau... „Comitet de pacificațiune al românilor”. Sibiu, 4/16 octombrie.	981
	306. În interesul securității publice, „persoana, casa, proprietatea și averea fiecui e sîntă” — Prefectul Ioan Axente Sever către centurionii săi. Blaj, 5/17 octombrie.	982
	307. „Să deschidem prin iubirea de omenire cale putincioasă către pace...” — Apelul Comitetului de pacificațiune al românilor către națiunea ungară și secuiască din Ardeal. Sibiu, 7/19 octombrie. (Text român și maghiar).	983
	308. După ce a gustat din libertate, poporul cu greu mai poate fi supus — Al doilea apel adresat maghiarilor din Aiud de prefectul S. Prodan Probul. Blaj, 7/19 octombrie. (Text român și maghiar).	988
	309. Luta devine tabăra secuilor... — Raportul lui Berzen- czey László către L. Kossuth. Luta, 8/20 octombrie. (Text român și maghiar).	996

310. „Ca să nu se mai întâmple nelegiuiri și fapte de acelea care n-ar trebui să se pomenească între oameni” — De la Comitetul Națiunii Române, *Frați Români!* Sibiu, 9/21 octombrie. 1000
311. „Nația ungurească și secuiască stă în arme...” — Proclamația baronului Vay Miklós, comisar regal al Transilvaniei, adresată românilor. Cluj, 13/25 octombrie. 1001
312. „Neliniști iscate între românii și ungurii” din satele de către Moldova — I. Raportul Isprăvnicii ținutului Neamț către Departamentul din Lăuntru. 28 octombrie/9 noiembrie. II. Hătmânia Moldovei către Comandantul graniței dinspre Transilvania. 4/16 noiembrie 1002
313. „Pentru ca prețioasele monumente diplomatico-istorice să nu se prăpădească — De la Comitetul Națiunii Române, viceprefectului Ștefan Moldovan, la Cetatea de Baltă. Sibiu, 4/16 decembrie. 1004
314. „Amnistie de obște pentru toată țara” dată de generalul Bem — *De la Ocîrmuirea trupelor din sus în Ardeal către lăcuiitorii Ardealului*. Cluj, 15/27 decembrie. (Text român și german). 1006

1849

MAREA CUMPĂNĂ PENTRU „CEI 8 MILIOANE DE ROMÂNII”.
CONFERINȚA DE LA ZLATNA 1008

315. „Frate Iancule, în tine punem astăzi speranța ce o avem în Magheru” — Alexandru C. Golescu-Albu, de la Zlatna, către Avram Iancu, la Cîmpeni. 18/30 ianuarie. 1008
316. Întîlnirea de la Zlatna — Ion Ionescu, de la Semlin, către A.G. Golescu-Negru, la Paris. 14/26 februarie. 1010
317. „Politica cea blestemată...” — Prefectul Ioan Buteanu, de la Buceș, către administratorul Hațegului, Dim. Moldovan, la Deva. 21 ianuarie/2 februarie. 1014
318. Nevoia de a ne face cunoscută cauza — Ioan Buteanu, către administratorul Dim. Moldovan, la Deva. 22 ianuarie /3 februarie. 1016
319. În apărarea munților — Prefectul legiunii Submontana, Petru Dobra, către vicetribunul George Mușescu. Cîmpeni. 18/30 martie. 1016
320. Nesocotirea amnistiei anunțată de generalul Bem. St. Roth, condamnat la moarte (11 mai 1849) — Conte de Karacsay, fostul președinte al Tribunalului marțial la Cluj, către J. Paget. Paris, 3/15 iunie 1857. (Text român și englez). 1018
321. La a doua intervenție a armatelor țariste — Proclamația generalului Lüdgers către locuitorii Transilvaniei. Predeal, 7/19 iunie. (Text român și german). *În notă*: cronologie de John Paget. (Text român și englez). 1020

322.	„Lăcuiitorii ai țării, sasi și români, să nu ia nici o parte la această luptă” — Proclamația generalului Bem <i>Cătră locuitorii Ardealului</i> . Cluj. 12/24 iunie. (Text român și german)	1023
323.	Despre faptele oastei poporane care a stat sub comanda lui Avram Iancu — Raport înaintat în luna noiembrie 1849 guvernatorului von Wohlgemuth, și prezentat și împăratului Francisc Iosif, la 24 februarie/4 martie 1850.	1025
324.	Prefecți, tribuni, centurioni, decurioni din oastea poporană română transilvană — Listă alcătuită, înainte de 1930, de Silvestru Moldovan.	1063
325.	Din Dealul Spirii... la prefecturile din Apuseni... — Testimoniul dat de prefectul Axente Sever centurionului Dincă Bălșan. Cenade, 8/20 octombrie 1849	1069
1849	DIN ARAD, BIHOR ȘI APUSENI	1070
326.	Sinodul de la Chișineu-Criș și misiunea deputatului Ioan Dragoș... — Atanasie Șandor, <i>Studii evenimentelor din provinciile Aradului și Banatului între 1848—1849</i> (Fragment)	1070
	LIBERTATE, EGALITATE, FRAȚIETATE! TRATATIVE ROMÂNOMAGHIARE	1072
327.	„În numele principiului naționalităților” — Apelul generalului Gh. Magheru adresat președintelui Ungariei, Ludovic Kossuth, Baden, 4/16 martie 1849. (Text român și francez)	1072
328.	Pentru „adevărată libertate și recunoștința existenței politicești a națiunii române... trăim și murim” — Prefectul Buteanu, către maiorul Csutak Koloman. Aprilie 1849	1031
329.	„Naționalitatea se câștigă cu arma...” — H. Desprez, Despre misiunea lui Ioan Dragoș și episodul de la Abrud. Din articolul publicat în „Revue des Deux Mondes”. 15 decembrie 1849. (Text român și francez)	1032
330.	Concesiile ce vor maghiarii a face naționalităților... nu pot mulțumi pe români — N. Bălcescu, de la Pesta, către Ion Ghica, la Constantinopol. 13/25 iunie.	1033
331.	„Pre noi ne-a răscolat nerecunoașterea naționalității” — Prefectul Avram Iancu către comandantul de brigadă Simonffy Iosif. Cîmpeni, 15/27 iunie. (Text român și maghiar)	1090
332.	Dacă românii ar cere numitele puncte... guvernul le-ar accepta — Conte C. Batthyany, ministrul de Externe maghiar, către N. Bălcescu și C. Bolliac, reprezentanții emigrației române. Szegedin, 2/14 iulie. (Text român și francez)	1096
333.	2/14 iulie 1849 — <i>Proiectul de împăciuire româno-maghiar</i> (Text român și francez)	1097

334. Situația critică a lucrurilor... îngăduie numai neutralitatea — Prefectul Legiunii Auraria Gemina, Avram Iancu, către guvernatorul Ungariei, L. Kossuth. Cimpeni, 22 iulie/3 august. (Text român și maghiar) 1101
335. „Ei recunoscurea eternul adevăr al egalității naționale... cind le ardea lumina la deget...” — Al. Papiu Ilarian, „Discuțiunea din Dieta de la Seghedin în jurul chestiunii naționalităților” de la 28 iulie 1102
336. Tratatul neizbutit de la Lugoj... — K.M. Pataky, *Tratat cu Valahii* (Din *Beim in Transilvania. Contribuții...*, 1850). (Text român și german) 1104
337. Întâlnirea de la Făget dintre generalul Ben și Eftimie Murgu — Raportul maiorului von Trenck, către Comandamentul armatei a IV-a c. cr. 13/25 august. (Text român și german) 1108
338. Tentativa desperată de cooperare — Din articolul lui H. Desprez, *Intervenția rusă, Gergey și capitularea de la Șiria*. („Revue des Deux Mondes”, 15 ianuarie 1850). (Text român și francez) 1110
339. După capitularea maghiară de la Șiria: „Dezarmați-i, dați-le pine în traistă, un călăuz și drumu...” — Un ordin al prefectului Axente Sever. Șoimuș, 7/19 august 1115

PARTEA A III-A

1848 — 1851 EPILOGURI, PERSPECTIVE

340. Pentru progresul țărilor române — A.G. Golescu, *Memoriu statistic asupra Principatelor Moldovei și Țării Românești*, adresat ministrului de Externe al Franței, Drouyn de Lhuys. Decembrie 1848 — ianuarie 1849. (Text român și francez) 1119
341. „O să apăr revoluția noastră” — Ion Ionescu, de la Semlin, către C.A. Rosetti, la Paris, 25 februarie 1849 1137
342. „Înainte de toate se dezarmă românii...” — I. Comențariile lui Al. Papiu Ilarian. II. *Înștiințare*, semnată de Wohlgemuth. Sibiu 25 august 1849 1140
343. Fonduri cheltuite pentru cauza revoluției din „toată românimea” — A.G. Golescu, *Socoteală de întrebuințarea banilor publici*. Noiembrie 1849 1142
344. „Prin prigoniri se fac numai martiri”, iar din singele lor „se nasc apărătorii dreptății” — I. Protest împotriva deținerii lui Axente Sever la Sibiu. II. Arestarea „din greșală” a lui Iancu la Hălmașiu. Intervenția poporului. (Două corespondențe trimise gazetei „Bucovina”: la 24 noiembrie/6 decembrie și 24 decembrie/5 ianuarie 1850) 1144

345. *Anchete și justificări habsburgice pentru condamnarea lui E. Murgu, la 1850* — Tribunalul militar c. cr. din Pesta cere date în legătură cu activitatea lui Murgu din timpul revoluției. I. Către organele polițienesti din Pesta, Dobretin și Timișoara. 22 martie 1850. II. Către Comandamentul districtual militar c. cr. din Sibiu. 23 martie 1850. (Text român și german) 1145
346. *Sentața de condamnare a lui E. Murgu pronunțată de către Tribunalul militar c. cr. din Pesta. 6 iulie 1850.* (Text român și german) 1154
347. „Nu decorații... ci împlinirea celor promise” — Axente Sever, către Comisarul districtual al Sibiului, *Comitatele de Salmen*. Cenade, 15/27 noiembrie 1850 1157
348. „Acolo unde surorile mele din Transilvania lucesc în fața inimii națiunii române” — Emilia Pörmurescu, din Șipot, Bucovina, către Comitetul Reuniunii femeilor române din Brașov. 10 decembrie 1850 1158
349. „Tare crezind că luptătorii cu arma legii vor putea scoate drepturile națiunii mele” — Avram Iancu, *Ultima mea voință*. Clămpeni, 20 decembrie 1850/1 ianuarie 1851 1159
350. Între propagandă și adevăr — Francis Bowen, *Războiul naționalităților în Ungaria*. Articol în „The North American Review”, Boston. Ianuarie 1850. (Text român și englez). 1160
351. „Caracterul totdeauna național, democratic și social al revoluției românilor” — C.D. Rosenthal, *Note* adresate lui C.A. Rosetti spre a servi la scrierea de articole pentru ziarele Londrei. 1850 1165
352. „A desființa regimentele grănicerești... nu poate fi conform cu egalitatea” — Dr. P. Vasici Ungureanu, împotriva desființării regimentelor grănicerești transilvane. 1850/1851 1166
353. „Opera trufiei...” — Francis Bowen, *Răscoala slavonilor, valahilor și germanilor din Ungaria împotriva maghiarilor*. Articol din „The North American Review”. Ianuarie 1851. (Text român și englez) 1169
354. „3½ milioane” de români din Monarhia habsburgică cer... — *Lista petițiunilor națiunii române subtervate de la a. 1848 încoace*, publicată în „Foaie pentru minte” din 13/25 martie 1851 1187
355. „Vrem să fim o nație una, puternică și liberă” — N. Bălcescu, *Mersul revoluției în istoria românilor*. Paris. 16/28 septembrie 1850 1189
356. „Împrejurul stindardului pe care e scrisă Unirea românilor” — G. Crețeanu, *Scopul nostru*. Articol de fond din „Junimea română”, nr. 1, mai 1851 1196
- Indice* 1201

CONTENTS — A CHRONOLOGY

1848	JUNE — AUGUST IN WALLACHIA	
	REVOLUTIONARY PROPAGANDA MADE BY THE COMMISSIONERS	689
	189. For strengthening the revolutionary spirit — N. Bălcescu, from Buzău, to A.G. Golescu, in Bucharest. June 22/July 4	689
	190. "Let us destroy the sinister efforts of Romania's enemies"—Decree for the dispatch of revolutionary commissioners "in all counties". June 24/July 6	692
	191. The people must recognise their great power...—Draft-project of instructions for the propaganda commissioners	692
	192. Transylvanians and Wallachians in the service of the revolution in Wallachia — A list of propaganda commissioners and the amounts each of them received. June-August . .	694
	193. Homeland, Nationality, Romania...— <i>Homeland</i> . Article published in "Popolul suveran", June 28/July 10	698
	POPULAR VICTORY OVER THE REACTION	700
	194. <i>The March of year 1848</i> . — I. Catina. <i>For the Romanian Motherland</i>	700
	195. "Glory to your heroism!" — The Government proclamation to the people of Bucharest. July 8/20	701
	196. <i>To those who safeguarded the cause of the revolution on June, 9, 11, 19 and 30</i> — The Government proclamation of July 12/24	701
	197. "A spirit of freedom lives among the workers of Slănic-Prahova" — Report by the Slănic Salt-Mines Administration to the Salt Mines Department. July 23/August 4 . .	703
	198. <i>The artisan apprentice's petitions to the Government</i> — July 18/30	704
	LANDOWNERS AND PEASANTS, THE PROPERTY COMMISSION	705
	199. Convening the Commission — Government Decree No. 215. July 9/21	705
	200. "Brothers... A better understanding of your true interest is required!" — Proclamation addressed to the reacti-	

onary landowners by A.G. Golescu, Secretary of the ad interim Princely government. August 3/15	706
201. "These who will not side with the people" — G. Barițiu. <i>Reflections on A.G. Golescu's proclamation</i> , published in "Gazeta de Transilvania", August 5/17	709
202. "The spirit of the time does not wait. . ." — G. Barițiu, <i>The present position of our aristocracy</i> . Article published in "Gazeta de Transilvania", August 9/12	710
THE DEBATES OF THE PROPERTY COMMISSION	713
203. <i>First session</i> — "The best way to do our autumn sowing". August 10/22	713
204. <i>Second session</i> — "Is the peasant the free master of his labour? Is the owner the free master of his land"? August 11/23	718
205. <i>Third session</i> — "Discussion continued: Is property sacred? Is peasant work sacred?" August 12/24	721
206. <i>Fourth session</i> — "Can the landless peasant become owner by buying back the land?" August 13/25	729
207. <i>Fifth session</i> — "Is it obligatory or not to alienate, with compensation, some of the land property for the benefit of the villagers?" August 14/26	737
208. <i>Sixth session</i> — Delays, pretexts; expropriation — a social necessity; expropriation — a prerequisite for organizing the agricultural system. August 16/28	742
209. <i>Seventh session</i> — "How much land does the villager need and how much can the owner give?" August 17/29	752
210. <i>Eighth session</i> — "How much land do the villagers claim and how much can the owners give?" August 18/30	756
211. Dissolution of the Commission. Decree No. 460 issued by the interim Princely government. August 19/31	765
212. From the <i>Règlement Organique</i> to the Property Commission — Ion Ghica, A note to the Porte and to the French and British missions in Constantinople. August. (Text in Romanian and French)	766
THE CONSTITUENT ASSEMBLY OF WALLACHIA. PREPARATIONS	770
213. Decree summoning the Constituent Assembly, July 14/26, and the List of the number of deputies eligible to the Constituent Assembly in terms of county population.	770
214. The Giurgiu elections. Suleiman Pasha — C.D. Rosenthal, from Giurgiu, to C.A. Rosetti, in Bucharest. July 26/ August 7. (Text in Romanian and French)	773

215. The Central Committee for the preparation of the Constituent Assembly elected on August 1/13 by the Regeneration Club	776
216. State reorganization commissions. August 3/15	778
GREETINGS AND ENCOURAGEMENTS ADDRESSED TO THE ROMANIAN REVOLUTIONARIES	
217. The participation of the civilized world to your revolution — The Polish Revolutionary Central Committee to the Provisional Government of Wallachia. Lemberg, July 8/20. (Text in Romanian and French)	779
218. For the establishment of a Polish Legion. Lemberg, July 8/20. (Text in Romanian and French)	781
219. "Institutions which prove that the Romanian people is worthy of its freedom" — <i>The Danubian Principalities</i> . Article in the "Constitution" (Vienna), August 1/15. (Text in Romanian and German)	781
220. "All we can offer Romania for the moment are... our good wishes..." — <i>The revolution in Moldo-Wallachia</i> . Article published in "Le Siècle" (Paris), July 4/16. (Text in Romanian and French)	783
JUNE—SEPTEMBER "AMONG ALL ROMANIANS"	
221. "Let us convene a general congress of all Romanians" — A.T. Laurian, from Sibiu, to N. Bălcescu, in Bucharest. June 20/July 2	787
222. "Long live Romania!" — Alceu Russo, from Sibiu, to N. Bălcescu, in Bucharest. June 22/July 4. (Text in Romanian and French)	789
223. "Let us come together to form one nation, one Romania" — <i>To our brothers in Moldavia</i> . Article published in "Pruncul Român", June 26/July 8	792
224. "An army, as fast as possible..." — Eftimie Murgu, from Pest, to N. Bălcescu, in Bucharest. July 8/20	793
225. News from all over "Daco-Romania" — G. Sion, from Cernăuți, to G. Barițiu, in Brașov. July 8/20	795
226. A revolutionary message... — N. Bălcescu, from Bucharest, to the Moldavian revolutionaries, in Cernăuți. July 9/21	797
227. "A nation cannot be wholly free so long as part of it lies under the tyrant's yoke" — <i>Union with Moldavia</i> . Article published in "Pruncul Român", July 13/25	797
228. For the establishment in Bucharest of a single revolutionary leadership — Constantin Roman, from Bucharest, to S. Bărnăuțiu and A.T. Laurian, in Sibiu. July 17/29	799

229.	Propaganda and armament — A.G. Golescu, from Vienna, to N. Bălcescu, in Bucharest. July 19/31	300
230.	"Brothers in freedom and in Romanianhood..." — V. Alecsandri, from Cernăuți, to N. Bălcescu, in Bucharest. July 25/August 6	306
231.	"Come to an understanding with the Moldavians in Bukovina and with Murgu and Laurian" — Ion Ghica, from Constantinople, to N. Bălcescu, in Bucharest. Coded letter. August-September	307
232.	Citizenship granted to the "Romanian brothers from Moldavia, Transylvania and the other Romanian lands" — Decree No. 393 issued by the interim Princely government. August 2/14	309

1848   OUTSIDE INTERFERENCE IN WALLACHIA. THREATS TO THE REVOLUTION

THE REVOLUTION AND ITS POSITION IN FOREIGN AFFAIRS   310

233.	"We fight with no one, but we do not give up our rights" — I. Eliade, from Bucharest, to G. Barițiu, in Brașov. July 16/28	310
234.	To restore the order established by the two Powers — Circular letter of the Russian Cabinet to its representatives abroad. July 19/31. (Text in Romanian and French)	311
235.	An echo of the Tsarist Note in the foreign press — <i>Russia's manifesto in connection with her occupation of the Danubian provinces</i> . "Le Siècle" (Paris). August 1/13. (Text in Romanian and French)	319
236.	Protesting "before the whole of Europe the entrance of Turkish troops on Romanian territory" — The Romanian people voiced their protest on the Field of Liberty. July 20/August 1	321
237.	Reactionary boyards oppose the state of affairs created by the revolution — I. Their appeal to the Suzerain Power: the Porte. August. II. Their appeal to the Protector Power: The Russian Empire. August. (Text in Romanian and French)	323
238.	Establishment of the interim Princely government: the six-member interim Princely government — Publication signed by Metropolitan Neofit, I. Eliade, S. Golescu, H. Tell, N. Minco. July 24/August 4	329
239.	The three-member interim Princely government — Publication signed by N. Golescu, I. Eliade, H. Tell. July 28/August 9	329
240.	"Provisional government". "Interim Princely government" or "Caîmacamship" — Correspondence from Bucharest published in "Gazeta de Transilvania". August 2/14	330

241.	Our political stand in keeping with the treaties — N. Bălcescu, <i>Our rights in the relation to the Sublime Porte</i> . Article published in "Popolul suveran", August 2/14 and 6/28	831
242.	Submission of the Constitution... — The message addressed by the interim Princely government to the Sultan August 4/16. (Text in Romanian and French)	835
243.	Suleiman Pasha... disavowed by the Porte! — Report by R.G. Colquhoun, the British consul, to Stratford Canning the British ambassador at Constantinople. August 27/September 8. (Text in Romanian and English)	838
244.	Credentials ignored in Constantinople — Ion Voinescu II, Secretary of State, to the Turkish Foreign Minister. August 9/21. (Text in Romanian and French).	839
DEFENDING THE REVOLUTION		841
245.	"Ready to die... to secure the sacred laws of June 11" — Editorial in "Pruncul Român". July 29/August 10	841
246.	"Romania carried out the political and social revolution and Romania shall see it strengthened" — I. Ionescu, <i>The cause of revolutions</i> . Article published in "Popolul suveran", August 2/14	844
247.	Arms and funds... — A.C. Golescu-Albu, from Bucharest, to A.G. Golescu-Negru, in Paris. August 18/30. (Text in Romanian and French)	846
248.	"To save the honour of the revolution and the future of the Romanian people" — General G. Magheru, from Cîmpul lui Troian, to Colonel Pleșoianu in Craiova. September 2/14	852
249.	Mobilizing the volunteers and the "pandours" — Note sent from the Ministry of Internal Affairs, to General Magheru, at Cîmpul lui Troian. September 1/13.	854
250.	"The people are ready..." — General G. Magheru, from Cîmpul lui Troian, to C.A. Rosetti, in Bucharest. September 5/17	854
251.	September 6/18. In order that Romania's foes shall never again impose the <i>Règlement</i> — <i>Burning the Règlement Organique</i> . Editorial in "Pruncul român". September 7/19	856
252.	"The interim Princely government... should be worthy of the confidence placed in it by the nation" — General G. Magheru, from Cîmpul lui Troian, to the interim Princely Government, in Bucharest. September 8/20	858
253.	Magheru... and "his brave panduri and dorobanți" shall safeguard our cause — Barbu Bălcescu, from Magheru's Camp to N. Bălcescu, in Bucharest. September 8/20	859

254. "The people of Bucharest remain the same now as on June 11"— G. Barițiu, from Brașov, to Ioan Maiorescu. in Frankfurt. September 9/21	361
THE EVENTS OF SEPTEMBER 13	362
255. Under the pretext of maintaining "public order"— Message sent by Fuad Efendi, the Ottoman Imperial Commissioner, to Metropolitan Neofit. Sintești, September 10/22	362
256. September 11— 12 : The Turkish troops... at the gates of Bucharest — R.G. Colquhoun, to Stratford Canning in Constantinople. September 16/23. (Text in Romanian and English)	363
257. Au "imperial army" is coming... "to defend the legal order ..."— Fuad Efendi's proclamation to the boyars and the people of Wallachia. Bucharest, September 13/23	367
IN COTROCENI AND ON DEALUL SPIRII	369
258. On the basis of eye-witness reports, and other authentic evidence — R.G. Colquhoun, to Stratford Canning, in Constantinople. Bucharest, September 16/23. (Text in Romanian and English). One annex : Deposition made by sub-lieutenant Ioan Pescaru. (Text in Romanian and French)	369
259. "Whilst the reactionaries were scheming with Duhamel and Fuad Efendi" — <i>Wallachia and Moldavia. Correspondence from Bucharest</i> signed by N. Costinescu. September 19/31, published in "Gazeta de Transilvania", October, 4, 7, 11, 14	374
260. "The Emperor of all Russia together with His Highness the Sultan..." — Proclamation issued by General Lüders "to the inhabitants of Wallachia". September 15/27	380
THE COUNTRY IS FAITHFUL TO THE REVOLUTION	382
261. "Organize in the mountains..."— Coded message sent by Ion Ghica, from Constantinople, to N. Bălcescu, in Bucharest. September	382
262. "My Romanian brothers... rush into battle, all together, to preserve our sacred rights!" — General G. Magheru, <i>Appeal</i> . From Cîmpul lui Troian, September 14/26	383
263. Magheru refused to submit when summoned to surrender ...— R.G. Colquhoun to Stratford Canning, in Constantinople. Bucharest. September 24/October 6. (Text in Romanian and English)	385

264. "To avoid more bloodshed" — R.G. Colquhoun, to Lord Palmerston, the British Foreign Secretary, about the reasons that made him write to Magheru. Bucharest, September 28/October 10. (Text in Romanian and English) 886
265. "Under the colours of the revolution..." — The Department of Internal Affairs to Caïmacam C. Cantacuzino. October 4/16 889
266. The peasants refuse to submit to the re-establishment of the Règlement Organique... — A note sent by the Caïmacamship of Wallachia to Omer Pasha, the military governor of Bucharest. Bucharest, October 8/20 890
267. In order to subdue the peasants in Teleorman county — General Lûders to Caïmacam C. Cantacuzino. Bucharest, October 19/31 891
268. By the end of October — *Wallachia*. Note published in "Le Siècle", Paris, October 24/November 5. (Text in Romanian and French). 892
269. *A revolutionary song* — C. Parascoveanu, *Oh, Romanians, arise with pride*. (Music and lyrics composed in Văcărești prison). November 893

1848—1849 REVOLUTIONARY DEVELOPMENTS IN TRANSYLVANIA, FROM AUGUST '48 TO AUGUST '49

270. The sacred feelings of the peoples — *A national retort* — by Romanian deputies in the Hungarian Diet — to Baron N. Iojica's article about the Romanians, published in "Pesti Hírlap". "Foaic pentru minte", August 9/21 894
271. "Magyars, love our brothers..." — V. Maniu, *Hungary and Romania*. Article published in "Popolul suveran", Bucharest, August 16/28 898

THE THIRD BLAJ ASSEMBLY. THE BEGINNING OF ARMED CONFLICT 900

272. The conscription law and its adverse consequences. The bloody events of Luna. (August 31/September 12) — G. Barițiu, *The conscription law*. Article published in "Gazeta de Transilvania", September 9/21 900
273. "Gloomy prospects..." — Anton Kurz, *From Grind*. Correspondence, in "Siebenbürger Wochenblatt", September 7/19 and 9/21. (Text in Romanian and German) 903
274. Avram Iancu at the Blaj Assembly — "Our claims are sacred" 907
275. In the name of equal national rights, the Romanian people demands...and declares... — *Protocol of the Romanian people's assembly held in Blaj, from 3 to 13 September (old style)*

written by A.T. Laurian. Published in "Foaie pentru minte", September 27/October 9	908
276. "In line with what Goleescu told us..." – Memorandum addressed by "the Romanian people of Transylvania through their elected representatives". Written in Blaj, September 14/26. (Text in Romanian and German) . . .	910
277. The Romanian national guard... – Notification issued by the "Blaj Assembly".	916
278. Fleeting optimism – A.T. Laurian from Sibiu, to G. Barițiu, in Brașov. September 22/October 2	916
279. Habsburg promises: "equal rights with the other nationalities..." – Proclamation to the Romanians issued by General Puchner. Sibiu, September 27/October 9	918
280. "Beware, Romanian brothers!" – L. Kossuth, <i>To the Romanians</i> , on behalf of the "Diet-sponsored Commission for the country's defence". Pest, September 28/October 10. (Text in Romanian and Hungarian)	919
281. "The Szeklers met together on the Field of Lutița" – Report on the meeting at Lutița, written by Count Mikó Inre. October 4/16. (Text in Romanian and Hungarian)	924
282. <i>The Lutița proclamation</i> – Correspondence published in "Gazeta de Transilvania", October 14/26	936
283. Between the "pretensions" of the Magyar aristocracy... and the Austrian democratic-monarchic Constitution... – G. Barițiu, <i>The Romanians and despotic reaction</i> . "Gazeta de Transilvania", October 18/30	937
 1848–1849 ORGANIZING TRANSYLVANIA "AS A ROMANIAN LAND"	 940
284. "Romanian civil servants and the Romanian language" – N. Bălcescu, from Sibiu, to A.G. Goleescu, in Paris. October 10/22	940
285. When "the people themselves elect their judges and administrators..." – G. Barițiu, <i>Remarks on electing our political and administrative officials</i> . Article in "Foaie pentru minte", November 15/27	941
286. October 28/November 9: county elections in Blaj – Correspondence in "Gazeta de Transilvania", November 18/30 . .	943
287. October 31/November 12: county elections at Făgăraș – Correspondence in "Gazeta de Transilvania", November 4/16	945
288. "Justice, trampled for centuries on end... emerged victorious" – Aron Pumnul, <i>In gratitude to the Romanians of Făgăraș county</i> (November 24/December 4). Reproduced in "Gazeta de Transilvania" after the newspaper "Bucovina". December 6/18	946

289.	"Respecting equal rights for the other co-inhabiting nations..."— Correspondence published in "Bucovina", November 26/December 8	947
290.	According to the principle of equal rights — <i>Romanian proposals for establishing true brotherly relations with the Transylvanian Saxons</i> . From "Foaie pentru minte", December 30/January 10, 1849	948
291.	"We need sincere reconciliation with all sides..." — <i>What are the Romanians' relations with the Serbs</i> . Article in "Foaie pentru minte", January 31/February 12	949
1848—1849	JOINT ACTIONS AND COMMON GOALS OF ALL THE ROMANIANS WITHIN THE HABSBURG MONARCHY	950
292.	"All the Romanians who live in the Austrian Empire should make one and a single body..." — N. Bălcescu, from Belgrade, to Ion Ghica, in Constantinople. December 16/28	950
293.	"Equality of rights and of nationalities... along the line of the Blaj petition..." — <i>Protocol of the Romanian National Assembly held in Sibiu on December 16/28, 1848</i> . Published in "Foaie pentru minte", December 27/January 8.	952
294.	"We must be spiritually united" (Cooperation of Romanians in Banat, Transylvania, and Bukovina) — Petru Cermena, from Timișoara, to Dr. Pavel Vasici Ungureanu, in Timiș-Quarantine, February 3/15, 1849	956
295.	For "all Romanians in the Monarchy to come together under one Romanian internal government..." — Aron Pumnul, from Cernăuți, to G. Barițiu, in Brașov. February 3/15	958
296.	"For uniting all the Romanians in the Austrian states into one independent nation" — <i>Memorandum of the Romanian nation in the Great Principality of Transylvania, Banat, the adjoining parts of Hungary, and Bukovina submitted to Emperor Francis Joseph</i> on February 13/25, 1849. (Text in Romanian and German)	960
297.	Verbal promises made by the Habsburgs... — The answer given by Emperor Francis Joseph to the Romanian delegation on February 13/25. (Text in Romanian and German)	965
298.	The happiness of "those who hold the people's fate dear" — Alexandru Hurmuzachi, from Cernăuți, to his brother Eudoxiu, in Vienna. March 6/18. (Text in Romanian and German)	966
299.	"In the name of Bukovina..." — George Hurmuzachi, from Cernăuți, to his brother Eudoxiu, in Vienna. March 6/18. (Text in Romanian and German)	968
300.	The fear of "Daco-Romania" — Guidelines (given by the Austrian Cabinet) for the answer to the petition	

	submitted in February in the name of "the Romanian nation". February 26/March 10. (Text in Romanian and German)	970
301.	In "support of the Romanian delegation of Transylvania, Banat and Bukovina"—Circular letter issued by Bishop Gherasim Raț of Arad. Cuvin, September 23/November 5	976
1848	THE ROMANIAN POPULAR ARMY AND ITS LEADERS. WAR IN THE MOUNTAINS	978
302.	"Rejoicing today..."— <i>Iancu's march</i>	978
303.	Romanian prefectures in Transylvania in 1848	980
304.	Dacia and Trajan's sons...—I. Pușcașu, <i>The Volunteer</i> , a poem in "Foaie pentru minte", October 28/November 9 .	981
305.	The Committee of the Romanian Nation or "The Romanians Committee for Pacification". Sibiu, October 4/16.	981
306.	In the interest of public security "everyone's person, home, property and wealth are sacred"—Prefect Ioan Axente Sever to his centurions. Blaj, October 5/17	982
307.	"Let us lead the way to peace through our own humanness..."—The appeal of the Romanians' Committee for Pacification to the Hungarian and Szekler nation of Transylvania. Sibiu, October 7/19. (Text in Romanian and Hungarian)	983
308.	"After having tasted freedom the people can hardly be subjected"—The second appeal made by prefect S. Prodan Probul to the Magyars of Aiud. Blaj, October 7/19. (Text in Romanian and Hungarian)	988
309.	Lutița becomes the Szeklers' camp—Berzenczey László's report to L. Kossuth. Lutița, October 8/20. (Text in Romanian and Hungarian)	996
310.	"So that no unlawful actions and deeds, unbecoming of decent people, should ever happen again..."—From the Committee of the Romanian Nation, <i>Romanian brothers!</i> Sibiu, October 9/21	1000
311.	"The Hungarian and Szekler nation is up in arms..." Proclamation to the Romanians issued by Vaj Miklós, Royal Commissioner for Transylvania. Cluj, October 13/25	1001
312.	"Disturbances between the Romanians and the Hungarians" in the villages bordering on Moldavia—I. Report of the sub-Prefecture of Neamț county to the Department of Internal Affairs. October 28/November 9. II. Moldavia's Ministry of War to the Chief of the Transylvania-Moldavia border guards. November 4/16	1002
313.	Least valuable diplomatic-historical documents should be destroyed—From the Committee of the Romanian Nation	

	to Ștefan Moldovan, vice-prefect of Cetatea de Baltă, Sibiu, December 4/16	1004
314.	"General amnesty for the whole country" decreed by General Bem — From the Headquarters of the upper Transylvania army to the population of Transylvania. Cluj, December 15/27. (Text in Romanian and German)	1006
1849	A DILEMMA FOR "THE EIGHT MILLION ROMANIANS". THE ZLATNA CONFERENCE	1008
315.	"Brother Iancu, we pin the same hopes on you as on Mașgheru" — Alexandre C. Golescu-Albu, from Zlatna, to Avram Iancu, in Cîmpeni. January 18/30	1008
316.	The Zlatna meeting — Ion Ionescu, from Semlin, to A.G. Golescu-Negru, in Paris. February 14/26	1010
317.	"That cursed policy..." — Prefect Ioan Buteanu, from Buceș, to D. Moldovan, administrator of Hațeg, in Deva. January 21/February 2.	1014
318.	It is necessary to make our cause known — Prefect Ioan Buteanu, from Buceș, to administrator D. Moldovan, in Deva. January 22/February 3	1016
319.	Defending the mountains — Petru Dobra, prefect of the Submontana legion, to George Mușescu, vice-tribune, Cîmpeni, March 18/30.	1016
320.	Refusal to consider the amnesty decreed by General Bem. S. L. Roth sentenced to death (May 11, 1849) — Count Karacsay, former president of the Court Martial in Cluj, to John Paget, Paris. June 3/15, 1857. (Text in Romanian and English)	1018
321.	To the second intervention of the Tzar's army — General Leaders' proclamation to the people of Transylvania. Predeal, June 7/19. (Text in Romanian and German). In the annex: A chronology by J. Paget. (Text in Romanian and English)	1020
322.	"...The inhabitants of the country, Saxons and Romanians, must refrain from taking any part in this struggle" — General Bem's proclamation <i>To the people of Transylvania</i> . Cluj, June 12/24. (Text in Romanian and German)	1023
323.	About the deeds of the popular army led by Avram Iancu — Report submitted to governor von Wohlgemuth in November 1849, and to Emperor Francis Joseph on February 24/March 4, 1850	1025
324.	Prefects, tribunes, centurions, decurions in the Transylvanian Romanian popular army — List compiled by Silvestru Moldovan before 1900	1063

325.	From Dealul Spirii . . . to the Apuseni Mts. prefectures . . . – Prefect Axente Sever's testimony before centurion Dincă Bălșan. Cenade, October 8/20, 1849	1069
FROM ARAD, BIHOR, AND THE APUSENI MOUNTAINS . . .		1070
326.	The synod in Chișineu-Criș and deputy Ioan Dragoș' mis- sion . . . – (Excerpt from) Atanasie Șandor, <i>A study of the events in the region of Arad and Banat between 1848 – 1849.</i>	1070
LIBERTY, EQUALITY, FRATERNITY. ROMANIAN – MAGYAR TALKS		1072
327.	"In the name of the principle of nationalities" – General G. Magheru's appeal to the Hungarian President L. Kossuth. Baden, March 4/16. (Text in Romanian and French) . . .	1072
328.	For "real freedom and the acknowledgement of the politi- cal existence of the Romanian nation . . . we live and die" – Prefect Ioan Buteanu to major Csutak Koloman. April 1849	1081
329.	"Nationhood is won by force of arms . . ." – H. Desprez about the mission of Ioan Dragoș and the Abrud episode. From the article published in "Revue des Deux Mondes". December 15, 1849. (Text in Romanian and French) . . .	1082
330.	"The concessions the Magyars are disposed to make to the nationalities . . . cannot satisfy the Romanians" – N. Bălcescu, from Pest, to Ion Ghica, in Constantinople. June 13/25	1088
331.	"We rebelled against the non-recognition of our nationality" Prefect Avram Iancu to brigadier Simonffy Iosif. Cîmpeni, June 15/27, 1849. (Text in Romanian and Hungarian) . .	1090
332.	If the Romanians petitioned on those points . . . the go- vernment would accept them . . . – Count Cazimir Batthy- ány, Hungarian Foreign Minister, to N. Bălcescu and Cezar Bolliac, representatives of the Romanian emigration. Szeged, July 2/14, 1849. (Text in Romanian and French)	1096
333.	July 2/14, 1849 – <i>Romanian-Magyar pacification project.</i> (Text in Romanian and French)	1097
334.	The critical state of affairs . . . allows us only to keep neu- tral – Avram Iancu, prefect of Auraria Gemina legion, to L. Kossuth, governor of Hungary. Cîmpeni, July 22/August 3. (Text in Romanian and Hungarian)	1101
335.	"They recognized the eternal truth of national equality . . when the knife was at their throat . . ." – A. Papiu Ilarian about "the debates in the Szeged Diet on the nationalities issue". July 28	1102

336. The unsuccessful Lugoş Treaty... — K.M. Pataky, *A Treaty with the Wallachians*. (From *Bem in Transylvania. Contributions...*, 1850). (Text in Romanian and German) 1104
337. The meeting between general Bem and Eftimie Murgu at Făget — Major von Trenck's report to the High Command of the 4th Army. August 13/25. (Text in Romanian and German) 1108
338. A desperate attempt to cooperate — From H. Desprez's article, *The Russian intervention, Görgey and the capitulation at Şiria*, in "Revue des Deux Mondes", January 15, 1850. (Text in Romanian and French) 1110
339. Aftermath of the Magyar capitulation at Şiria: "Disarm them, give them a loaf of bread, a guide, and let them go..." — An order given by Axente Sever. Şoimuş, August 7/19 1115

PART III

1848—1851 EPILOGUES, PROSPECTS

340. For the progress of the Romanian lands — A.G. Golescu, *Statistical memorandum concerning the Principalities of Moldavia and Wallachia*, addressed to Drouyn de Lhuys, France's Foreign Minister. December 1848-January 1849. (Text in Romanian and French) 1119
341. "I shall defend our revolution" — Ion Ionescu, from Semlin, to C.A. Rosetti, in Paris. February 25, 1849 1137
342. "The first thing was to disarm the Romanians..." — I. A. Papiu Ilarian's comments II. *Notification* by governor Wohlgemuth. Sibiu, August 25, 1849 1140
343. Funds spent for the cause of the revolution "throughout the Romanian lands" — A.G. Golescu, *An account of the public money spent*. November 1849 1142
344. "Persecutions beget only martyrs", and their blood "begets defenders of justice" — I. *Protesting Axente Sever's detention in Sibiu*. II. A. Iancu's arrest "by mistake" at Hălmagiu. Popular intervention. (Two correspondences in the newspaper "Bucovina": I. Blaj, November 24/December 6; II. Sibiu, December 24/January 5, 1850) . . 1144
345. *Enquiries and justifications provided by the Habsburgs in the case of Eftimie Murgu's conviction in 1850* — The Military Court in Pest requests evidence concerning Murgu's activity during the revolution. I. To the Police force in Pest, Debretzin, and Timişoara. March 22, 1850. II. To the Military District Command in Sibiu. March 23, 1850. (Text in Romanian and German) 1145

346.	The sentence — in the case of Eftimie Murgu — passed by the Military Court in Pest. July 6, 1850. (Text in Romanian and German)	1154
347.	"Not medals... but fulfillment of promises"— Letter addressed by Axente Sever to Equerry of Salmen, Sibiu District commissioner. Cenade, November 15/27, 1850.	1157
348.	"Where my Transylvanian sisters are aglowing in the heart of the Romanian nation"— Emilia Porumbescu, from Șipot, Bukovina, to the Romanian Women's Association Committee in Brașov. December 10, 1850.	1158
349.	"I have great confidence that those struggling by legal means will be able to win back the rights of my nation" — Avram Iancu, <i>My last will</i> . Cimpeni, December 20, 1850' January 1, 1851	1159
350.	Between propaganda and truth — Francis Bowen, <i>The War of Races in Hungary</i> . In "The North American Review", Boston, January 1850. (Text in Romanian and English)	1160
351.	"The national and at the same time the democratic and social character of the Romanians' revolution" — C.D. Rosenthal, <i>Notes addressed to C.A. Rosetti intended for the writing of articles in the London press</i> . 1850	1165
352.	"The dissolution of the border-guard regiments... cannot be conformable with equality"— Dr. Pavel Vasici Ungureanu, protesting the dissolution of Transylvania border-guard regiments. 1850/1851	1166
353.	"The work of arrogance..." — Francis Bowen, <i>The Rebellion of the Slavonic, of Wallachians and German Hungarians against the Magyars</i> . In "The North American Review", January 1851. (Text in Romanian and English)	1169
354.	"Three and a half millions" Romanians in the Habsburg Monarchy claim... — List of the petitions submitted by the Romanian nation since 1848, published in "Foaie pentru minte". March 13/25, 1851	1187
355.	"We desire to be one nation, a strong and free nation"— N. Bălcescu, <i>The Progress of Revolution in the History of the Romanians</i> . Paris, September 16/28, 1850	1189
356.	"Around the banner which stands for the Union of the Romanians" — G. Crețeanu, <i>Our Goal</i> . Editorial in "Junimea română", No. 1, May 1851	1196
	<i>Index</i>	1201

Iunie – august în Țara Românească

Propaganda revoluționară prin comisari

PENTRU ÎNTĂRIREA SPIRITULUI
REVOLUȚIONAR

189

N. BĂLCESCU, DE LA BUZĂU, CĂTRE A. G. GOLESCU, LA BUCUREȘTI

Buzău, 22 iunie 1848

Iubite Alecule,

Sint în Buzău de astăzi de la 5 ore. Întirzii puțin din pricină că apa Buzăului e mare și anevoe de trecut. Voi pleca însă îndată. Îți scriu ca să-ți arăt că starea lucrurilor prin sate merge cam moale.

Măsurile noastre pentru proprietate, lăsind lucrurile în starea veche, sint cam vătămătoare, căci țăranii nu cred făgăduielile și zic că di ce nu li se dă de acum. Noi am făcut greșală, căci trebuiam a ne folosi de biruință ca să le scădem deocamdată măcar obăgiea. Noi am biruit și rodul biruinței l-a loat împotrivicii noștri. Acum ce trebuie să facem? Socotesc că de o parte să se dea afară cît mai în grabă proclamația aceea dintii ce se dedese la tipar ștergîndu-se obăgiea, ca încai să se dea afară împregiurările ce ne-a silit, sau alta mai deslușită în care țăranii să vază că noi am fost oarecum siliți a le face acea concesie proprietarilor. Dintr-altă parte, să se revoluționeze țăranii, astfel încît, chiar daca Obșteasca Adunare ar fi retrogradă, să se vază silită a nu fi, aducînd pe țărani în stare a nu mai priimi de atunci a mai împlini îndatoririle lor și reclamindu-și drepturile. Altmintrelea revoluția noastră, care este politică și soțială, se perde pe jumătate, poate și toată.

Aicea în Buzău am găsit pe prezidentul maghistratului I. Marghiloman, pe polițaiu C. Drăgulănescu și pe profesorul Grăjdanul foarte reacționari, stăvilind administrația în lucrarea ei și căutînd să răsplindească fel de

În chestiunea
jărdinească
s-au făcut
greșeli

La Buzău,
administrație
stăvilind ...

fel de intrigi între orășeni și împiedicind formarea gvardiei. Am hotărât să se suspendeze vremelnicește președintele maghiștratuului, ce încă din București am auzit că e foarte blestemat, și am hotărât a-l ramplasa cu Ghiță Dăscălescu, ce se bucură de cea mai bună opinie și care e recomandat și de N. Goleșcu și are mare influență în județ. Așemenea am zis lui Filipescu să suspendeze pe polițai. Cît pentru profesor, ce se află acum în București, vei zice lui Eliade a-l ramplasa.

Mai multă
energie !

Aș dori ca acolo să umblați mai cu energie. Căutați să vă folosiți de victoria dobîndită, care ne va da putere mare de vom ști a trage prin energia și activitatea noastră încrederea popoului. Faceți mai curînd judecată areștuiților. Cercetați și ispitiți ca să se afle toți complotiștii și areștuiți-i. Acum avem mijloc a ne scăpa de toți reacționarii. Trebuie ca judecata să fie foarte expeditivă. O comisie ostășească ar fi fost de trebuință pentru aceasta, mai cu seamă de veți simți că complotiștii tot lucrează cum auzisem eri ; atunci nu trebuie a ne feri d-a proclama chiar legea marțială pentru dinșii. În împregiurările grele și eștraordinare trebuie măsuri eștraordinare. Nu faceți poezie și simtimentalism, ci dreptate strașnică. Proclamația noastră asupra complotiștilor a făcut rău efect în public, dupe cum m-am asigurat eri, căci, în loc d-a spune împlîrările, facem apologia lui Odobescu, aruncînd toată vina pe Solomon. Nu era de datoriea noastră ca în proclamație să facem treaba unui judecător de instrucție.

Nu întirziați a scoate afară proclamația pentru țigani.¹

Scoateți mai curînd un regulament pentru gvardia națională și cea mobilă. Eu le-am dat pe ambe cele franceze lui Scarlat Crețulescu. Însărcinați pe frate-meu ca împreună cu Crețulescu să redijeze acestea. Frate-meu are mult spiritul de organizație și ar trebui ca să-l chemați să mă ramplaseze, pînă la întoarcere-mi, în lucrarea de secretar și să nu-l lăsați fără lucru. Aveți un drept și o datorie a o face. Nu face trebuința ca s-o faceți formal, ci numai să-l chemați, să-i dați de lucru.

Să întemeiem
„un club
de oameni
tineri”

Căutați să întemeiați un club de oameni tineri care să poată, atît pe voi, cît și pe reacționeri, a vă opri d-a eși din programul revoluției.

Fiiți mai cu îngrijire la hîrtiile ce vă ese. Chibzuți-le pînă a nu le obști, ca să nu mai facem greșalele ce am făcut.

Dezorganizați partida Cămpineanului ; vorbiți chiar cu dînsul. Spuneți-i să ție în frîu pe oamenii ce li compromită numele. Scriți lui Negulici la Prahova să priveghieze pe Telejescu ce s-a dus ca comisar acolo și să vă raportuiască. Dați un post lui Niculescu și îl chemați și pe dînsul la discuția legii alegerilor.

Publicați toate cele ce lucrați. Este vremea ca toate să se facă pe față. Decretul de amnistie încă nu s-a tipărit. Împărțiți-vă lucrarea, luați

fiecare cîte un minister cu care să aveți a face, ca să lipsească acea neorînduială. Costăchiță Filipescu îmi spunea că vrea să dea demisia și că ar dori să vie comandant al cavaleriei. Eu crez că am putea s-o facem aceasta, căci în minister tot nu e de vreo treabă. Fiți mai revoluționari, că am făcut mari greșeli.

„Fiți mai
revoluționari!”

Hotărîți o epocă pentru Obșteasca Adunare, printr-o proclamație, cît mai curînd.

Obștiți prin „Buletin” sau „Monitoriu” toate novelile în privința rușilor și faceți prin gazete propagandă în contra Rusiei.

Eu mă voi sili să cîștig pe turc² cu totul în favoarea noastră.

În întîmpinarea
comisarului turc

Faceți schimbările cuvenite ca să puteți îndestula deosibitele ambiții.

Complimentele mele la toți și să dea Dumnezeu să vă găsească bine și puternici. Adio!

Prietin, N. Bălcescu

Puneți dăltături pe Romănescu, că ne face rău în opinia publică. Ado aminte lui Eliade aceea ce i-am zis d-a face: circulare la profesori ca să adune în capitalele județelor profesorii satelor și a-i pregăti pentru propagandă prin sate.

„Profesorii
sator...”

Nu întirziați a decreta acea Adunare de către trei oameni din sate la București; aceasta ne va da putere și va fi cel mai sigur d-a ne trage încrederea poporului.

Trimisei și acuma la rîu să văză de se poate trece și mi se aduse răspuns că e peste puțină d-a trece acum. Dupe cum am înțeles, turcu nu poate sosi decît diseară la Focșani. Sînt foarte supărat d-aceasta. Îmi spun că peste un ceas poate să scază apa și să poci trece, iar acum e peste puțină. Scrisei la Focșani în pricina aceasta, pentru priimirea ce va trebui să se gătească turcului, cum și să-l ție acolo plîd cînd voi sosi eu, ca să nu-l facem a sta lîngă apă fără să-l putem trece și să-i vestească sosirea mea și pricina întirzierii, de se va întîmpla să sosească acolo înaintea mea.

Talaat
Efendi...

■ Arhiva B.C.S., Așezămîntul N. Bălcescu, 118/s. Prima editare: Gh. I. Georgescu-Buzău, *O scrisoare înedită a lui N. Bălcescu*, în „Studii”, II, nr. 4, 1948, p. 175–180; pentru celelalte edii cf. N. Bălcescu, *Opere*, IV, *Correspondență*, ediția G. Zane, p. 89–91, 489; și Morla Nestorescu-Bălcești, *Nicolae Bălcescu. Biobibliografie*, Indice, p. 323, nr. 41.

■ 1. Proclamația Guvernului provizoriu pentru eliberarea robilor țigani a fost dată la 26 iunie/ 8 iulie (B.A.R., F. vol., în ms. 4076, f. 25); reprodusă și în *Anul 1848*, II, p. 105–106. 2. Talaat Efendi.

„SĂ SE NIMICNICEZE
PĂCĂTOASA ACTIVITATE CE DEPU
VRĂJMAȘII ROMÂNIEI”

DECRETUL PENTRU TRIMITEREA DE COMISARI REVOLUȚIONARI „PRIN TOATE JUDEȚELE”

În numele popoului român.
Dreptate, Frăție! Guvernul provisoriu

Domnului ministru din lăuntru,

Fiindcă toți locuitorii satelor nu cunosc încă bine nici proclamația, nici adevărul ei înțeles,

Fiindcă din aceste nețâlmăciri se izvorăște pagubă proprietarilor și stavilă liniștei publice,

Fiindcă sint oameni ce răspindesc feluri de vorbe ca să spăiminteze lumea și tâlmăcesc rău intențiile guvernului, dorind să facă o reacție.

Ești rugat să trimiți numai îndată prin toate județele cite un comisar și chiar și cite doi prin cele ce sint mai bintuite de reacționari; să pui îndatorire d-lor cirmuitori și comisari ca să trimită prin toate satele ce sint în ațitare oameni cu capacitate și preoți, carii să le vorbească dupe instrucțiile ce le vei da; să-i facă să se pătrunză de drepturile cele noi și de datoriile lor și să nimicniceze păcătoasa activitate ce depun vrăjmașii României.

Membrii guvernului: Neofit, mitropolit Ungro-Vlahiei, I. Brătianu, Șt. Golescu, G. Magheru, Chr. Tell, C. A. Rosetti

No. 90, 1848 iunie 24

■ „Monitorul român”, I, 1848, nr. 3, 6 iulie, p. 9–10. Reprodus în *Anul 1848*, II, p. 56,

POPORUL
SĂ-ȘI SIMȚĂ MAREA SA PUTERE...

PROIECT DE INSTRUCȚIUNILE COMISARILOR PROPAGANDIȘTI

Să caute a fi în toate funcțiile oameni ai Constituției; să nu se amăgească în alegerea oamenilor după vorbele lor, ci să aprofunde în viața lor trecută și în faptele lor, ca să nu se înșele în alegere. Chiar pe Cirmuitor, de-l va vedea abătindu-se din ale sale datorii, să-l facă cunoscut Guvernului.

Prin sate, încredințându-se de nedestoinicia sau lipsa de moral prin purtări urite ale juraților și aleșilor, să-i schimbe prin înțelegere cu sub-administratorul. Să îngrijească ca în toate să se păzească dreptatea și să facă să se simtă întru toată puterea bunurile Constituției.

„Să se simtă întru toată puterea bunurile Constituției”

Vorbind oamenilor despre ale lor drepturi, să-i facă să le simtă pe deplin; să facă pe popor să-și simtă marca sa putere, cînd voința-i e tare și statornică. În toate însă să le insuflă ideea de demnitate, respectul către cei mai mari, să nu fie umilitor, dar nici purtarea necuviincioasă, într-un cuvînt să deștepte în ei acel orgoliu național, ce este mintuirea popoarelor în timp de revoluție. Minciuna, necinstea, intriga, hoția, nesupunerea la cele ce sînt datorî după dreptate, să fie niște lucruri pe cari să le vadă cu un dispreț vrednic de un bărbat matur.

„Vorbind oamenilor despre ale lor drepturi...”

Tot de odată să nu uite că au și datorii către patrie și către ceilalți frați ai lor; așa să-i facă să înțeleagă, că contribuția este o avere a Statului, o avere a tutului, cu care țin greutățile Statului, și că urmează a plăti fiecare contribuție, ca și pînă aci. Guardia națională, că nu este o instituție militară, ci numai o mai bună pază a liniștei tutului, în locul strejilor ce erau pînă aci, că sulile nu li se dau ca să se răsboească cu nimeni, ci numai ca să păzească mai bine această liniște, atît de trebuincioasă acum împotriva tilharilor, ce s-ar încerca să bîntuie țara. Să facă tot ce va putea, ca să întocmească o gardie mai numeroasă, bine înțeleasă și bine întocmită.

Datoriile către stat și semenii

Să scoată dintre țărani frica de armii străine ce vrășmașii lor dinlăuntru le insuflă, ca să le întoarcă simpatiile de la întocmirile constituționale, și să-i încredințeze că nu va călca niciodată picior armat în țară, vîind a desființa Constituția.

Alegerea deputaților este fapta de căpetenie asupra căreia Guvernul cere cea mai mare băgare de seamă, cea mai mare atenție, cel mai mare devument al Comisarului; căci de aci atîrnă mintuirea nației. Adunarea națională ca să fi insuflită de duhul revoluționar, altminteri nația ar fi amenințată de războiu civil și de anarhie. Comisarul dar trebuie să se ferească bine de intriga oamenilor cu două fețe, cari după ce au slujit Guvernului celui plin de abuzuri, după ce au ajutat și aplaudat înfamei Căimăcămii de o zi, se aruncară apoi în partea poporului și se făcură slugile și demagogii lui. Aceia sînt înșelători. Îi va însemna dar bine poporul și îl va face să vadă, că unii ca aceștia caută a-l sluji ca să-l pearză. Dreptul de a fi deputat în Adunarea națională va fi dat numai aceluia ce va putea înfățișa viața nepătată în trecut și o simpatie sinceră cu noile principie. Se vor alege dar cit se va putea mai mult din oamenii cei noi și prieteni vechi ai poporului, cit se va putea mai mulți dintre țărani mai deștepți și dintre popii mai vrednici.

Grijă de căpetenie: Adunarea națională...

cu „oameni noi și prieteni vechi al poporului”, cu cit mai mulți țărani și popi

Comisarul să însemne mai dinainte pe oamenii cei vrednici, să se adune cu dinșii pe la tactele sub-administrațiilor sau pe la orașele-capitale ale județului și acolo să-i lumineze și mai bine despre spiritul Constituției și să le arate sfînta datorie de a o sprijini. Astfel revoluția începută se va

continua, făcându-se simțită tutulor și atunci vom avea a aștepta o regenerație frumoasă și sigură în contra orice intrigi; va fi însă tot deodată, cu mare băgare de seamă, asupra acelor ce. nevrednici de a fi aleși, ar căuta prin corupții de bani sau intrigi să se aleagă de reprezentant al nației și pe aceștia îi va face cunoscut Cîrmuitorului, care va trebui, în înțelegeri cu Comisarul, să ia măsuri serioase și grabnice, spre a le împiedica urțile urmări.

Comisarul —
„un preot al
Constituției
pe care am
jurat toți”

Comisarul este un preot al Constituției pe care am jurat toți; nici prieteșugul, nici orice altă simpatie ori complăcență să nu-l împiedice a zice adevărul despre persoane și a le arăta oamenilor astfel cum ele sînt în fața intereselor nației. Să nu uite încă, că de aci spinzură fericirea și nefericirea nației, și să facă tot putinciosul, ca ziua elecției să fie o zi de triumf a Constituției.

■ Anul 1848, II, p. 201—203 (după un concept).

TRANSILVANI ȘI MUNTENI ÎN SLUJBA REVOLUȚIEI DIN ȚARA ROMÂNEASCĂ

192

LISTA COMISARILOR PROPAGANDII CU BANII CE AU PRIMIT FIECARE DREPT
LEAFA SA ȘI PE CÎTĂ VREME, SOCOTIȚI CITE LEI 500 PE LUNĂ FIECARE

Nr. Județele și numele		Lei	Băgări de seamă
Slăvia-Rîmnic			
1. Chesarie ierodiaconul	}	500	
2. Gheorghe Pavlu ¹		500	
3. Gheorghe Mavrodolu		500	
4. Ștefan Barbu		500	
5. Eugenie ieromonah	}	500	
6. Iosif diaconul		500	
7. Ioan Amărăscu		500	
		<hr/>	3500
Brăila			
8. Ioan Rotescu	}	1000	
9. Nae Nenovici		1000	
10. Al. Manu		1000	
Argeșu			
Andrei Pretorian	}	1000	
Partenie ieromonahul		500	
N. Nanu		500	
C. Catina		1000	

Nr. Județele și numele		Lei	Dăgări de seamă
Panaît Mihăianu		500	
Șt. Turnavițu	}	500	
Ioan Petrescu		500	
B u z ă u			
Caloian ² D.		500	
Nichifor ³ ierodiaconul	}	1000	
20. Costinescu Ioan		500	
D. Chirculescu	}	1000	
St. Chertcs		500	
Petre Nicolau	}	500	
P r a h o v a			
C. Telegescu		1000	
D. Florescu	}	500	
At. Baronji		1000	
Codrea ⁴ profesorul		500	
Eliseiu Armeiu	}	500	
Almăjeanu ⁵ profesorul		500	
D i m b o v i Ț a			
30. Al. Gărdescu		1000	
Al. Fotescu	}	500	
N. Chirculescu		500	
St. Mărculescu	}	1000	
Caitan ⁶		500	
Gheorghe Vlădescu	}	500	
Vuticescu		500	
Al. Papiu ⁷		500	
I a l o m i Ț a			
Șt. Ialomiceanu		500	
I. Catina	}	1000	
40. Simon Mihăescu		1000	
Mihai Braju	}		
Gheorghe Seracin		500	
I l l o v			
Ioan Cojescu		1000	
At. Otăsescu	}	1000	
Asentie Ioan		1000	
N. Florescu		1000	
C. Zalic	}	1000	
Heruvim Nestor		500	
T e l e o r m a n			
Andrei Daniil		500	
60. C. Rizeacu	}	500	
Al. Petrescu		500	

Nr. Județele și numele		Băgări Lei de seamă
C. Rusescu	de la 5 august	500
Vasile Naneș ⁸		500
Mușcelu		
C. Brezoianu	} de la 27 iunie	1000
Al. Dedu		1000
Răducanu Burdeanu		1000
Apostol Aricescu		1000
C. Meletie	de la 6 august	1000
Ioan Papiu ⁹		500
Oltu		
60. Matache Iarca	} de la 27 iunie	1000
N. Șerbănescu		500
C. Paleologu		500
I. Ionașcu ¹⁰	de la 14 august	500
G. Cătaș		500
Romanași		
Ioan Livaditu	de la 27 iunie	500
Ioan Zotu	} de la 15 iulie	1000
D. Oprescu		1000
C. Băjescu		1000
C. Manega		500
Vâlcea		
70. D. Zăgănescu	} de la 27 iunie	500
V. Ștefănescu		500
Teodor, Iconomul Bistriței		500
C. Cutcudache		500
I. Procopie ¹¹	} de la 19 iulie	500
G. Răureanu		500
G. Roman		500
Dolji		
Petre Cernătescu	} de la 22 iunie	500
Mih. Caramzulea		1000
Petre Orbescu		500
80. Gheorghe Chișu		500
C. Buroleanu ¹²		500
C. Zaman	de la 19 iulie	500
I. Papadopolu	} de la 5 august	500
I. Peticu ¹³		500
Al. Bătrăneanu ¹⁴		1000

Nr. Județele și numele	Lei Băgări de seamă
Gorjii	
M. H. Marghiloman	1000
I. Ionescu	1000
C. Mărculescu	500
I. Ruptureanu	500
00. Mătache Gheorghescu	de la 27 iunie
	de la 19 iulie
Mehedinți	
C. Serghid	1000
C. Podeanu 15	500
Gr. Ioran	500
C. Caragie	1000
Ieremia Verzea	de la 19 iulie
	500
Vlașca	
Damian Duulescu	1000
Veniamin diaconu	1000
C. Burjan	1000
I. Dobrescu	1000
Comisari extraordinari	
100. C. Urlăceanu	1250 de la 15 iunie
Teodor Iaconu	1250 asemenea
Varlaam monahu 16	500
Adugați în armă	
Slam - Rimnic	
Ioan Bucifeanu	500
Aaron Pumnul	500
Argeșu	
105. Ioan Pușcașu	de la 5 august
	500
Peste tot lei șaptezeci și douăzeci cinci sute	
	72 500

■ Originalul Arh. St. Buc., dos. 1/1848, f. 91, 98; reproducere confruntată cu *Documente privind anul revoluționar 1848 în Țara Românească*, București, 1962, p. 54-57 și cu C. D. Aricescu, *Correspondința secretă și acte inedite ale capilor revoluțiunii române de la 1848*, București, 1874, br. I, p. 85-89 (urm., după p. 96).

■ 1. La Aricescu: Pavel. 2. Fiu al preotului Caloian de la moșia Stîlpul. 3. Iliescu. 4. Ioan Codru Ghermaniu Codreanu (I. Codru Drăgușanu). 5. David Maniu Almășcanu. 6. Nicolae Găetan. 7. La Aricescu: Al. Papiu-Popovici. 8. De fapt: Nămesiu, cum apare și la Aricescu. 9. Prof. la Rîșnov. 10. Iancu Ionașcu. 11. La Aricescu: Precopiu. 12. Burileanu; la Aricescu: Burăleanu. 13. Ion Petcu. 14. În original (Arh. St. Buc.) apare D. (!) Al. Bătrîneanu. 15. C. Pădeanu. 16. Varlaam Bărâtescu.

PATRIA

*Patria,
Frăție*

Printr-acest articol nu voim a face cunoscut popoului român ce este patria. Scenele de la 9, 11 și 19 iunie vor spune Europei, vor spune posterității că nația română, chiar de subt vălul instituțiilor ce o robește, cînd a auzit numele *Patrie, Frăție*, a rupt lanțurile care-i deosibeau în clase, s-a înfrățit și a schimbat fața României, întocmai după cum o zi de soare prefăce spectacolul naturii încărcate de nori.

Clasele în care după vechile instituții se împărțea poporul român aveau firește ideile sale; mulți se mulțumeau cu dînsule, pentru că le găseau favorabile și omul care nu știe a cugeta mai mult, acela firește că se face partizan ideilor ce-l favorază.

*Jurămînt
pe principul
libertate*

Noi nu osindim pe cei ce nu sunt de ideile noastre pentru că, cînd am jurat pe principul *libertate*, am socotit că fiecare e liber a cugeta după cum crede că e mai bine, căci acesta e unul din drepturile libertății, și care se numește libertatea conștiinței.

Dacă din nenorocire astăzi întîlnim o ușoară anevoință în aplicația principelor ce am proclamat, principe pe care Cristul viind pe pămînt le-a sădit în inimile creștinului, asta veni de acolo, că nu suntem pătrunși de dînsule, nu le cunoaștem interesul.

Pentru că nu putem crede că inima românului, acea inimă tînră și plină de amor, acea inimă care s-a deschis totdeauna pentru ajutorul și ospitalitatea streinului, va fi rece și închisă cînd fratele său vine și cere dragostea și frăția sa. Nu, nu, inima românului este mult mai nobilă decît a fi rece la amorul fratelui său.

*„Principul
Patria ...”*

Fie-ne dar ertat, în interesul principelor ce am proclamat, să ne încercăm a desvolta oarecum principul *Patria*.

Patria este locul, căminul în care ne-am născut și care ne hrănește, locul de care sunt legate suvenirile copilăriei noastre, suvenir atît de dulci, a cărora coardă face să trescă omul bărbat. Această simpatie ce avem către patrie se numește amorul patriotic, care se naște deodată cu inima omului, deodată cu sine; omul nu știe pentru ce iubește locul pe care pentru prima oară și-a încercat pasul, scenele naturii ce pentru prima oară l-a impresionat.

Astfel este amorul patriei la început, dar el nu se concentrează numai într-aceasta. Este în natura lui ca să se desvolte și să se întinză.

Patria nu este numai locul în care ne-am născut și în care familia noastră locuiește; patria este țara întreagă în care găsim concetățeni, adică oameni ce trăiesc sub aceleași legi, vorbesc aceeași limbă, se închină în aceeași religie, își împărtășesc aceleași simțimente și aceleași idei. Această unire de simțimente face naționalitatea. Prin urmare, fără de dînselo nu poate fi naționalitate, nu poate fi România.

Naționalitate —
România...
690

Patria, această ființă ideală, pe care locuitorii ei sunt gata a o apăra cu viața, este identitatea intereselor, ideilor, pasiunilor ce-i stringe și-i unește în apărarea unui bine comun. Robul n-are patrie, pentru că robul n-are nimic.

Ca să avem patrioți, ca să ne putem apăra în reciprocă interesele, casa, viața, familia, câtă să¹ ne legăm printr-aceleași interese, câtă să avem fiecare parte dintr-această patrie, astfel fiecare vom învăța a iubi patria și atunci fiecare va zice : „Prefer familia înaintea mea, prefer patria înaintea familiei”.

■ „Poporul suveran” I, 1848, nr. 3, 28 iunie, p. 9; *Anul 1848*, II, p. 170—171;

■ 1. Trebuie să.

Biruințele poporului asupra reacțiunii

194

MARȘUL ANULUI 1848

I. CATINA, PENTRU PATRIA ROMÂNĂ!

Aideți frați într-o unire
Țara noastră e-n perire.
Aste ziduri și palate
Unde zac mii de păcate
Aideți a le dărâma!

Fraților! să n-aveți milă,
Dați în cei ce vă fac silă,
Vă ia plugul, arătură,
Boul chear din bătătură,
Parc-ar fi un drept al lor.

N-auziți în piață larmă,
Dați năvală-n mini cu armă;
Că soldatul ne ajunge,
Baioneta ne-npunge;
Dați, d-o vrea și el să dea!

Dreptul lor e și al nostru,
Cimpul lor e și al vostru,
Și-Adunarea cea Obștească
Fiind Casa românească
Este casa tuturor.

Destul fcarele ne stringe,
Și robia-n vatră plinge,
Inima ni se-npetrește,
Ferea ni se amărește,
Morți mai bine-ar fi să fim.

Hai române de vorbește!
Singur legi ție-ți croește.
Voi ciocoi, să stați afară,
Tu muscal, să eși din țară,
Că poporul astfel vrea!

Însă patria ne cere,
Printr-un țipăt de durere,
Deci viață-ndelungată
În robie rușinată,
Cu arma-n mână să perim!

Toba-n piață să răsună,
Tot românul să s-adună,
Ori pe viață, ori pe moarte,
Dulce-i pentru libertate
Un mormint a ciștiga!

■ B.A.R., F. vol. 184/1848 (în ms. rom. 987, f. 357). Vezi și *Cântări naționale și alte diverse cântece*. Arad, ed. VIII, p. 17-19 (Bibl. Semănătorul).

„GLORIE EROISMULUI VOSTRU”.

195

PROCLAMAȚIE CĂTRE BUCUREȘTENI

În numele popoului român.
Dreptate, Frăție! Guvernul provizoriu

Glorie și de o mie de ori glorie eroismului vostru, fiindcă numai prin-
tr-insul libertatea și cu dinșa patria fu izbăvită de patru ori, și un popo-
care pune nu numai atita curaj, dar încă și atita stăruință, acel popo-
este popo ales al lui Dumnezeu, și acesta ne face să avem o adincă cre-
dință că niciodată nu vom mai cădea în robie.

Însă, iraților, ca să putem fi liberi ne trebuie și liniște, nu liniște ca
aceea a despotismului, ci o liniște cum se cade unor oameni liberi. Nici
nu zic să lăsați să se stingă sfântul foc de care sinteți aprinși pentru liber-
tate, nu, ci cel regulat, acel foc să nu-l cheltuiți de prisos și să-l întrebuin-
țați rău, ci să-l păstrați pentru cind patria va avea trebuință de dinsel.

Pină astăzi aveți dreptate să fiți spăimîntați, să fiți în picioare; dar
astăzi, cind libertatea neamului și libertatea mădularelor guvernului este
asigurată, fiindcă toți vrăjmașii patriei au intrat în vizuină, astăzi pe cind
ostirea jură ca să apere Constituția, iar nu să o dărime, astăzi pe cind d-ru
colone! Ioan Odobescu și d-nu Solomon din a dumnealor bunăvoință și-au
dat demisia, astăzi, zic, ar trebui nu să ne adormim, ci să ne liniștim,
fiindcă într-altfel guvernul nu poate răspunde de ceea ce poate a se întâmpla
și nici nu poate a-și împlini greaoa sarcină ce ați pus-o asupra-i, adică de
a asigura un viitor fericit românilor.

Președintele guvernului: Neofit, mitropolit Ungro-Vlahiei; Ioan
Cămpineanu, C. A. Crețulescu, N. Minco, I. C. Bră-
tianu.

■ „Pruncul român”, I, 1848, nr. 10, 8 iulie, p. 37; *Anul 1848*, II, p. 243.

CELOR CARE AU SALVAT CAUZA
REVOLUȚIEI LA 9, 11, 19 ȘI 30 IUNIE

196

PROCLAMAȚIE ...

Dreptate, Frăție! În numele popoului român.
Guvernul provizoriu

Popolul român a fost totdeauna brațele și tăria patriei; însă din prefaceri
în prefaceri, din sistemă în sistemă, din generație în generație, căzuse
atit încit era căzut și însuși înaintea opiniilor sale; el însuși ajunsese a

După secolii
de împilare
poporul
„reală
capul ...”

crede că nu este capabil de nimica bun. După atîta secol de împilare reală capul și luna lui iunie trecut aduse cu sine patru zile ce arătară lumii întregi simțimentele de libertate și moderația acestui popor. Constituția se proclamă la 9 iunie. Capitala o salută în aclamații și termină revoluția la 11 fără vărsare de sînge, fără cea mai mică desordine; nici un doliu nu aduse cu sine, nici o tîroare; unsprezece fu o zi de sărbătoare, un Paște de învierea românilor. Glorie cetățenilor din București! Marele inemic al omenirii invidiile această fericire și aduse ziua de la 19. Libertatea fu în pericol; poporul din București o mintui. Fie binecuvîntat acest popor și aperi-i cel prea înalt libertatea ce o merită; inemicii libertăților se încercară din nou să se surpe; prin intrige intimidară poporul, făcură a se trage guvernul din capitală spre a o apăra de vărsare de sînge, deteră o lovitură de moarte dreptății și, printr-o căimăcămie nelegiuită, se încercară a restabili nedreptatea ca doamnă a țării. Poporul desdemnat își cunosc demnitatea și se revesti cu eroismul ce sfărîmase fiarele sclavici. Un țipăt de libertate scoase jumimea! Corpul neguțătorilor și meseriașilor, capitala întreagă fu în picioare. Vechii tirani, sateliții lor, organul strein, criminalii de trădare, oștirea amăgită murmurară deodată și căzură în genunchi, cerind ertare înaintea torentului unui popor ce venia cu urgia Domnului. Ertarea fu acordată ca însuși din mîințele liberale ale celui atotputernic și libertatea patriei fu mintuită la 30 iarăși de acest popor. Glorie popoului din capitală!

„În numele
popoului
întreg ...,
în numele
patriei ...”

Guvernul provizoriu, în numele popoului întreg român cu care guvernează, văzînd atîta curaj și atîta închinare la cauza libertății, stimînd simțimentele nobile și generoase ale cetățenilor din capitală și ale tutulor ce au luat parte la cauza sacră, recunoscînd că fără dinșii ar fi fost pierdută pentru totdeauna libertatea română, simte de a sa datorie în numele patriei a arăta a sa recunoștință companiilor a 3-a și a 6-a din Regimentul 1-iu, ce au ardicat stîndardul libertății pentru înția dată și au jurat subț dînsul;

Diviziunii a treia de călărie și tutulor dorobanților din Romanița, cum și tutulor voluntirilor ce urmară cu atîta devotament tabăra regenerației;

Tutulor preoților și eromonahilor ce în capul popoului, cu peptele goale, se puseră înaintea tunurilor și le smulseră din mîințele inemicilor libertății;

Corpului întreg al neguțătorilor, ce cu atîta convicție apărară niște libertăți ce au să lase în moștenire fiilor lor și onorară capitala ca niște cetățeni atît de rari și de generoși;

Jumimei pline de ardoare și bărbăție, ce făcu patria a se umplea de speranță pentru un viitor mai feline;

Companiei de pompieri ce, de la început și pînă în cele din urmă, fură apărători libertății;

Fraților din toate județele, ce cu atîta închinare menținură focul cel sacru al libertății.

Acest decret de recunoștință către popoulul întreg al capitalei și către toți cei ce s-au închinat spre mîntuirea patriei se va scrie în litere de aur și se va depune în Arhivele statului spre comemorația zilelor de la 9, 11, 19 și 30 iunie.

Membrii Guvernului: Neofit, mitropolit al Ungro-Vlahiei; Șt. Golelescu, N. Bălcescu, Hr. Tell, I. Eliade, I. C. Brătianu, C. A. Rosetti, N. Minco.

No. 230, Anul 1848, iulie 12. București.

■ „Monitorul român”, I, 1848, nr. 3, 16 iulie, p. 20; *Anul 1848*, II, p. 433–434;

DUHUL LIBERTĂȚII ÎNTRE LUCRĂTORII DE LA SLĂNIC-PRAHOVA

197

RAPORTUL CĂMĂRĂȘII OCNII SLĂNICU DIN 23 IULIE 1848, NR. 242,
CĂTRE DIRECȚIA OCNELOR

De cînd și-au dobîndit tot rumănul libertate, slujbașii ocnii, adică ciocănașii și măglașii, pînă la un curs de vreme da oareșicare supunere la îndatoririle lor. Iar de la o vreme încoace, după ce s-au pătruns cu îndestulare de drepturile dobîndite prin noua legiuire, cu totul s-au dat la nesupunere în vreme cînd să cheamă de vătăși în lucrarea ocnii, ridicînd tot respectul d-asupra cămărășii; precum și acum la coasa finului ce urmează: cu feluri de cuvinte rugătoare din partea vătășilor abia să supun dintr-înșii a merge să cosească fin. La 20 ale următoarei, mulți dintr-înși s-au strîns la cămărășie cu cerere că nu să mulțumesc cu plata după anex, după cum s-au urmat pînă acum, ci să li să hotărască o plată mai mulțumitoare, și că sînt gata unii dintr-înșii a pleca la București, ca să să arate la cinstita direcție cu jalbă întru aceasta.

Cămărășia însă le-au răspuns că nu poate a le îmbunătăți cererea, ci să dea toată supunerea la îndatorirea slujbilor pînă cînd să va face cunoscut cinstitei direcții ca să să primească dezlegarea cuviincioasă.

Aceste toate după datorie plecat le supune cămărășia la cunoștința cinstitei direcții, rugînd-o tot într-o vreme ca să facă grabnică punere la cale întru aceasta; căci de să va urma tot cu asemenea chip, va cunoaște că o să să aducă mare împiedicare la lucrarea ocnii și pagubă simțitoare otcupului¹.

Și mai vîrtos acum unii din ei au început a să scri în guardia națională; și alții zic ca să se scrie la panduri fără a mai întreba pă cămărăș.

Și cu aceasta a lor urmare n-o să mai putem întâmpina lucrările.

I. Cariagdi

■ Arh. St. Buc., Vistieria, nr. 1 201/1848, partea I, f. 82 (copie); publicat în *Documente privitoare la economia Țării Românești*, II, p. 949-950.

■ 1. *Olcup* — bun din patrimoniul stăpînirii, al cărui venit se dădea cu arendă (ex. vămile, nec-nele de sare, poștele).

CERERILE UCENICILOR MESERIAȘI CĂTRE GUVERN

198

Erî duminică, la 18 ale curgătorului iulie, o deputație din partea ucenicilor dupe la toate meseriile a înfățișat Guvernului următoarele cereri :

1. Să se desființeze cu totul bătaia și reaoa tratare a ucenicilor, îndeplinindu-să cu altă pedeapsă mai potrivită cu timpul de acum.
2. Ucenicul să nu fie întrebuințat decit numai la meșteșug, iar nu la slujbe străine meșteșugului. Iar stăpînii să păzească cu scumpătate învoirile făcute cu ucenicii.
3. Duminicile și sărbătorile cele mari, ucenicii să aibă voie de-a merge la biserică spre a asculta sfînta slujbă ; iar rămășița zilei să se hotărască pentru învățături potrivite meseriei fiecăruia din ucenici, după chibzuirea onorabilului Guvern.
4. Onorabilul Guvern să mai ia orice alte măsuri potrivite înînloririi și îmbunătățirii meșteșugurilor, și pe care noi din simplitate și neajungerea minții noastre nu le putem prevedea acum.

■ „Monitorul român”, nr. 7, 23 iulie 1848, p. 27, col. I ; *Anul 1848*, II, p. 598.

Proprietari și țărani. Comisia proprietății

CONVOACAREA COMISIEI PROPRIETĂȚII

199

DECRETUL GUVERNULUI PROVIZORIU

Din zioa de 9 iunie, cind proclamația Constituției eși la lumină, la fiecare citire mii de strigări de bucurie consfințiră fiecare articol. La citirea fiecărui riud, eșea cite un român soldat al viitorimei gata a-și sacrifica viața pentru apărarea lui, și această unanimitate rară în istoria lumii îngropă pentru totdeauna o tiranie întronată de 18 secolii; citeva zile înotărăm în această desăvirșită fericire și nuorul se ivi pe orizon. Cestia proprietății rădică un strigăt împotrivor, și pentru ce? pentru că nimeni nu a voit să se gindească mai serios, pentru că nimeni nu a voit să crează că la 9 și 11 iunie răpirea și nedreptatea s-au șters de pe pămîntul României.

Frați proprietari, voi sinteți partea cea mai luminată a țării, și voi, care vă bucurați de bogăția României, voi oare să fiți pricina nenorocirii ei? Nu, fraților, fiți și acum români ca și în zilele de 9 și 11 iunie și nu uitați că s-a zis: „respect la proprietăți”; nu uitați că peticul de pămînt nu poate fi mai mare decit va putea patria să vă despăgubească într-un termen foarte scurt; nu va fi mai mult decit ceea ce Adunarea constituantă, cu mîna pe cuget, va hotări.

Guvernul provizoriu s-a silit neîncetat să vă deslușască ca să nu mai rămîie nici un glas care să se ridice cu temei, și acum iarăși declară că dorința tutulor a fost numai să ușureze suferințele sătenilor plugari și să statorniceze soarta lor pe baza dreptății și a frăției; și de aceea declarăm că nu se va înfățișa în Adunarea constituantă proiectul proprietății decit cind va fi desbătut cu maturitate și hotărit de o comisie alcătuită de părțile interesate, astfel ca printr-o înțelegere lămurită să se dea acestei cestii grele o soluție frățească. Guvernul decretă să se alcătuiască o comisie pentru proprietate, cu chipul următor:

Art. I. Se va întocmi un număr deopotrivă de proprietari și săteni clăcași.

Art. II. Fiecare județ va trimite cite un deputat ales din partea clăcașilor și altul din partea proprietarilor.

Art. III. Alegerile se vor face la 25 ale acestei luni în capitalele fiecărui județ.

Art. IV. Toate satele de clăcași din județ vor trimite cite un alegător, care împreună vor alege pe deputatul lor.

Art. V. Toți proprietarii județului, adunându-se în capitala județului, vor alege pe deputatul lor.

Art. VI. Toți acești deputați să se afle în București pînă la 1 ale viitoare luni.

Art. VII. Spre a întîmpina cheltuielile ce aleșii săteni vor avea cu șederea lor aici în București, li se va da de la stat pe fiecare zi cîte 3 sfanți.

Art. VIII. Cînd se va aduna comisia, guvernul va numi pe prezidentul ei, care însă nu va avea vot în discuție.

Membrii guvernului: Neofit, mitropolit al Ungro-Vlahiei; Șt. Golescu, I. Eliad, N. Minco, N. Bălcescu, C. A. Rosetti No. 215, 1848 iulie 9.

■ „Monitorul român”, I, 1848, nr. 4, 12 iulie, p. 16; *Anul 1848*, II, p. 359–360. Originalul, B.A.R., doc. 23/DCCCLXXXIV.

„FRAȚILOR... VI SE CERE O ÎNȚELEGERE MAI BUNĂ DE ADEVĂRATUL VOSTRU INTERES”

200

PROCLAMAȚIE CĂTRE PROPRIETARIII DE MOȘII CEI REACȚIONARI!

Fraților!

Patria acum se simte fericită și bucuria cea mai vie se vestește pe toate fețele; trist lucru însă, voi priviți cu răccală, de nu și cu ură, la aceea frățească veselie a românilor! Și de ce accasta, fraților? Au nu sinteți și voi români? Au n-aveți și voi o scînteie de acel foc patriotic ce ne-nalță sufletul mai presus decît mîrșavul interes? Nu, voi nu sinteți vrăjmași ai patriei, ci numai sinteți rătăciți și înșelați de cei adevărați vrăjmași ai României. Ascultați, dar fraților, glasul adevărului și părăsiți cîmpul reacționarilor, căci ei sînt fii ai întunericului, fii ai lui satan!

„Ascultați
glasul
adevărului”

„Voi ați tras
folos, ci nu
pagubă
din revoluția
noastră”

Fraților, acei ce aveau privilegii de tot felul, civile și politice, și le-au depus toate pe altarul patriei ca o jertfă neapărată pentru a ajunge la adevărata înfrățire a tuturilor românilor, aceia într-adevăr au jertfit ceva pentru patrie și libertate; iar voi ați tras folos, ci nu pagubă din revoluția noastră; voi ați cîștigat de odată toate libertățile și toate drepturile de cetățean, pentru care s-a vărsat atîta sînge prin țări străine! Și voă nu s-a cerut, nici se cere, vreo jertfă pentru aceasta; numai dragoste curată către patrie vi se cere și o înțelegere mai bună de adevărul vostru interes! Nu părăsiți dar cauza patriei și înțelegeți că noi n-am cugetat a răpi din averile voastre, ci numai legămîntea ce stă între proprietar și al său

clăcaș am vrut să o rupem ca una ce ține pe țăran în ticăloșia robiei și îl face nesimțitor către patrie și privitor cu ură către toți proprietarii ca către cei mai ne-mpăcați ai săi vrăjmași.

Și priu alte țări multe a stat, fraților, robie de clacă și de iobăgie, și acele țări, ajungând la o mai bună înțelegere a interesului public, s-au silit de au răscumpărat acele povări degradătoare pentru țărani și fatale pentru patrie, răspunzând proprietarilor, pe tot anul, o sumă oarecare ca despăgubire pentru venitul ce-l perdeau ei, și așa s-a făcut și țăranul proprietariu cu drept de embatic pe pârțicica sa de pământ și s-a împăcat cu proprietariul cel vechiu și a început atunci a simți ce este patrie și patria s-a întărit foarte prin frăție și dragoste.

Astfel s-a urmat, fraților, cu răscumpărarea clăcii, de vreo cincizeci de ani încoace, prin toate staturile germane care sînt, precum știți, mult mai populate decît ale noastre și tot au rămas proprietarii cei vechi cu moșii foarte întinse; și nu s-a împedecat întru nimic lucrul cîmpului pe acele moșii, precum vă este frică voă a vi să întîmpla, căci țăranul tot a trebuit să urmeze a lucra cu bună tocmeală pe pârțile rămase curat pe seama proprietarului, căci alminteri n-ar fi putut să scoată din pârțicica sa de pământ tributul țării, nici adaosul la trebuințele cele casnice, carele îndată cu desrobirea lui s-au mărit și s-au dezvoltat.

Astfel se hotări a se face în anul acesta și în Țara ungurească, și proprietarii unguri nu s-au plîns pentru această reformă, căci ei au înțeles că și interesul patriei și al lor însuși mai bine se împacă cu o muncă liberă, care este mult mai producătoare decît cea silnică, precum este claca și iobăgia la noi.

Nu pierdeți din vedere, fraților, și învățătura ce putem trage din starea națiilor vecine; priviți la sirbi, carii cu mai puțin de un milion de lăcuitori stau, ca nație, mai puternici decît noi, căci la dinșii tot țăranul are o pârțicică de pământ care o știe a lui și pentru care stă gata a-și vărsa pînă la cea din urmă picătură de sînge! Înțelegeți că acolo a vrut să ajungă și guvernul provisoriu al României, însă nu prin mijloace silnice, precum numai împregiurările cele mai grele și mai critice le-ar putea desvinovăți, nu precum în Franța s-a făcut la revoluția din 1789, prin espropriația silnică a tuturor proprietarilor emigrați sau revoltați și prin vînzarea moșilor lor cu prețul cel mai scăzut, ci prin mijloace frățești, drepte, înțelepte, de mai demult cercate, și foarte bine ajunse la scopul lor!

Nu faceți, fraților, acea crimă către nație, a o crede nevrednică de a întemeia și ea reformele de atîta vreme săvîrșite prin țările străine. Căci cum statul nostru, care deloc nu este împovărat cu datorii și care ține în dispoziția sa toate averile mănăstirești, adică mai bine de o a zecea parte a pămîntului Țării românești, cum un stat cu atîtea mijloace și care toți străinii zic cu mirare că ar putea fi statul cel mai avut cînd ar fi mai bine organizat și administrat, cum, să întreb, statul nostru să nu poată face ceea ce au săvîrșit cu înlesnire atîtea staturi împovărate cu datorii și cu totul lipsite de însemnătorul ajutor ce-l găsim noi în moșile mănăstirești!...

Exemplul
altor
țări...

În
„staturile
germane“

În Țara
ungurească

La sirbi

În Franța

Ce ar putea
fi statul
nostru
„cînd ar fi
mai bine
organizat și
administrat“

„Pretutindeni
clăcașul
a fost
asigurat
de o
părție
de pământ”

Nu vorbește de dreptul țăranilor pe o părție de pământ, căci crez că de acest drept sinteți și voi, fraților, pătrunși în destul; căci voi știți bine că chiar fostul Regulament legiuia ca o parte din moșiile țărilor să fie pentru hrana țăranilor și din acea parte de pământ nici că-i puteați goni voi ca să o întrebuiți spre negoțul vostru; și așa a fost cu acele locuri prin toate țărilor unde a stat clacă și iobăgie; pretutindeni clăcașul a fost asigurat de o părție de pământ, care cu numele numai era a stăpînului, iar în faptă a clăcașului, căci stăpînul nu-l putea goni de după dînsa. Numai atît că clăcașul era dator să răspundă pe tot anul, drept arendă, mai multe zile de lucru supt deosebite numiri, precum sint la noi iobăgia, claca, zioa de plug ș.c.l. Această plată neîmpăcată cu slobozenia omului și cu totul înjositoare pentru țărani, precum pretutindeni s-a desființat, așa și noi voim să o prefacem în plată cu bani, care va avea să o răspundă însuși guvernul către proprietari ca să lipească de acum înainte ori ce pricină de neînțelegere și de ură între proprietar și țărani, rămîind aceștia, precum și pînă acum au fost, asigurați de locurile lor.

Chiar
Regulamentul
asigurase
țăranilor
o parte
din moșii ...

Vedeți, fraților, că nu trebuie să vă speriați de o numire ce n-adaogă nimic la adevărata stare a lucrurilor, căci în adevăr voi nu sinteți stăpîni pe partea de pământ legiuită pentru hrana țăranilor, ci acela pe care voi nu-l puteți goni după dînsa, acela este adevăratul stăpîn. Chiar Regulamentul asigurase dar țăranilor o parte din moșiile voastre, numai n-a vrut să le dea nume de proprietari, căci dreptul lor de proprietate era mărginit, neputînd ei să vinză acea parte de pământ; însă pentru interesul vostru tot una face, și ei erau ca și proprietari. Noi acum ce facem mai mult decît a le da și dreptul de vinzare pe partea de pământ ce au stăpînit-o ei și care au sădit-o și au arat-o și au clădit-o cu sudoarele lor? Și cu aceasta ce vătămăm facem noi interesurilor voastre? Nu sinteți voi asigurați de despăgubirea anuală pentru toate părțile de pământ legiuite pentru hrana țăranilor? și vă luăm noi un cot de pământ mai mult decît ceea ce erați voi datori și pînă acum a lăsa în stăpînirea lor? Ba încă acci dintre voi ce aveau mai toată moșia coprînsă cu clăcași vor putea acum să ia înapoi două părți din trei ale moșiei (poate încă și mai mult), mutîndu-le prisosul clăcașilor pe alte moșii goale, căci loc este destul în țara noastră și înțelegeti că numai moșiile mănăstirești de ar vrea guvernul să le împartă țăranilor, ale voastre moșii ar rămînea cam goale și mai rău ar fi atunci pentru voi.

Un pământ ...
pe care
„țăranii
l-au apărât
cu singele lor ...
și peste măsură
l-au plătit”

Au cercat unii din voi, fraților, a spune țăranilor: „Iată cu vă desfac de datorințele voastre de clacă, iobăgie și altele, dați-mi și voi înapoi locurile ce le-ați ocupat pînă acum și mergeți p-aci încolo de vă căpătuți cum veți putea pe alte locuri”. Aceasta nici vă povățuiesc eu să cercați a mai propune lor, căci ei știu bine că tot nu sint lipsiți de drepturi asupra unui pământ după care nu l-ați putut goni atîta vreme și pe care l-au apărât ei cu singele lor, l-au ținut cu birul lor, l-au lucrat cu sudoarele lor și peste măsură l-au plătit cu clacă, iobăgie și alte potvezi multe!...

Așa dar, fraților, ceea ce nu sînteți în drept a cere nici în putere a dobîndi, de prisos este a o visa și mai cu seamă a o publica : mai mult rău vă faceți ! Voi aveți trebuință de dragostea țăranilor și de stîmna nației : nu întăriți pe unii, nici scribiți pe cealaltă : priimiți singurul mijloc drept și cu puțință de a pune sfîrșit la primejdioasa desghinare ce totdeauna va sta între stăpîni, fără generositate, și robi, ajunși la conștiința lor de oameni liberi. Priimiți singurul mijloc de a întări și a mîntui patria prin dragoste și unire. Fie-vă spre învățătură, fraților, Polonia care a căzut, deși a avut toate simpatiile Europei, pentru că nobilii poloni n-au înțeles interesul nației care coprîdea și pe al lor, pentru că ei au vorbit țăranilor de patrie fără a-i fi scăpat mai întîi de robia clăcii ! — Fie-vă de pildă Ungaria, care din o nație mică și necunoscută, a ajuns în anul acesta, prin prea înțeleapta înfrățire a tuturor claselor soțietății, la o stare de tărie, care trage atenția și simpatia tuturor puterilor europene. Silință, fraților, faceți și voi ca o nație întregă să vă binecuvînteze în recunoștința sa pentru că ați înțeles interesul cel de căpetenie și ați scăpat revoluția de pata războiului civil ; faceți ca în istoria noastră să fie numele vostru înscris cu litere de aur, iar nu de singe ! ... de voi atîrnă ca revoluția noastră să rămîie nepilduită în istoria națiilor, n-o lăsați să se păteze prin singe de român.

„Primejdioasa
desghinare ...
între stăpîni,
fără
generositate,
și robi,
ajunși la
conștiința lor
de oameni
liberi“

A. G. Goleșcu

Secretarul Locotenenței domnești

■ După „Gazeta de Transilvania“, 1848, nr. 64 (adaos), 5 august, p. 267–268 ; în „Poporul suveran“ proclamația a apărut la 13 august, nr. 18, după care text a fost reprodusă și în *Anul 543*, III, p. 429–432.

„ACEIA CARII NU VOIESC A ȚINEA
CU POPORUL...”¹

201

G. BARIȚIU, REFLECȚII PE MARGINEA PROCLAMAȚIEI CĂTRE PROPRIETARI DE
MOȘII CEI REACȚIONARI A LUI A. G. GOLESCU

Domnul meu ! D-ta, atît în proclamația aceasta, cît și în cea adresată țăranilor, pe carea o am tot eu la mîină spre tipărire, scrii și vorbești atît de dulce și pătrunzător, încît oricare om de omenie, citindu-le, se înduplecă fără greutate a se lăpăda de egoismul său și a suferi întinderea drepturilor omenești la tot poporul. Te rog însă ca să bați prea bine samă că în Țara Românească și în Moldova astăzi dată *nu este lucru curat*. Eu sînt un zăfar bătrîn și la pulpitul meu n-am decît a medita cu toată seriozitatea la toate concepțiile cîte se culeg spre tipărire. De la 11 iunie

Încoace am cules cu cel mai viu interes tot ce se tipări în gazetele noastre și în proclamații. Punctul proprietății e numai o mantelă supt care se ascund alte interese cite se încruesc la partidele politice. Țineți minte, că dv. pe mulțimea proprietarilor de moșii îi veți putea lumina, deștepta și împăca în Adunarea Națională, nu însă și pe partidele politice. Apoi mai știți una? La dv. sint oameni „mari”, din norocire puțini, cari niciodată n-au putut crede în naționalitatea moldavoromână, cărora în sufletul lor și pînă astăzi le este rușine a se numi români — cari mai cînd era poruncă³ a se șterge din cărțile școlare vorba „național, naționalitate” — zicînd între patru ochi că n-ar trebui amestecată tinerimea cu visuri naționale, cînd românul amenințat de nord tot nu poate avea viitor *național*. Eu pe atunci trăgeam cu urechea, suspinam și tăceam într-o așteptare de minuire. Acei oameni n-au *credință* și fără credință omul *se pierde*. Ei ar vrea să fie domni mari, tari, însă purtați tot de căpăstru străin. Acesta e servilismul care le ia toată activitatea. Ei nu cred nici în tractate, însă nici că le citesc vreodată. De aci apelul la ajutor străin.

„Servilismul
și
„apelul la
ajutor străin”

Nota așezătorului de literă

■ „Gazeta Transilvaniei”, XI, 1848, aliaos la nr. 64, 5 august, p. 268, col. II.

■ 1. Vezi G. Barițiu, doc. nr. 202. 2. Doc. 290. 3 Porunca, dispoziția.

„SPIRITUL VEACULUI... NU AȘTEAPTĂ”

202

G. BARIȚIU, PUSURA¹ DE ACUM A ARISTOCRAȚIEI NOASTRE

Mai deunăzi boierii frunțași ai țării române, afară numai de puțini înțelepți și cumpătați, se miniară pe noi pînă la înverșunare pentru că le spuserăm în termeni rătuני că, de concesiile cite fuseră silite a face popoarelor alte aristocrații, pe d-lor încă nu-i va scăpa nici Dumnezeu, pentru că nu voiește, pentru că spiritul veacului nu așteaptă după caprițele noastre, nu mai cruță egoismul nostru, nu mai netezește sclicia noastră educație, ci trece preste toate cu o iuteală și regegiune ce nu suferă nici o împotrivire în drumul său, ci rupe și sfarmă tot ce află eterogenu. Noi încă pe atunci le răspunserăm din grai²: „domnilor, încă sînteți prea rău dedați cu apa rece, prea răsfățați pentru pilule jurnalistice amare, de care alte aristocrații capătă pe tot minutul; dv. sau că nu auziți adevărul niciodată, sau numai învăscut³ în o coajă de lingușiri proaste de la argați și alți oameni fără caracter”.

„Acea cari
nu voiesc
a ținea cu
poporul ...”
710

Acum să primiți un singur exemplu ca să vedeți cum vorbesc oamenii cu toți cari aceia nu voiesc a ținea cu poporul, numiască-se ei în viața comună aristocrați, biurocrați, oligarhi sau oricum. Iată, domnilor, o minune. „Allgemeine Oesterreichische Zeitung”, care pînă la 13 mart a.e.

stătuse numai în serviciul lui Metternich supt redacția ipocritului Pilat, secretar al lui, în nr. 125 din 5 aug. se adresează către aristocrația ungaro-transilvană și chiar către cea germană cu unele ca acestea :

„*În alții magnați, carii era mai gata a-și pune viața, decît a concede o sfermitură din drepturile cuvenite poporului, păstrate însă numai pentru d-lor, acum încep a juca o rolă cu prepus, o rolă prea comică. Capetul veacului 18-lea culțopi în Franța pe coconășii cei parfumați ; 26 maiu 1848 răsturnă pe aristocrația cea necdlită, însă tare ca ferul, din Viena ; numai la noi această sectă periculoasă mai dă din coadă în sus și în jos, încercînd reacții prin care patrioții să dea de stricăciuni.*

Ce mai vrea aristocrația la noi ? — Epoca revoluționară a timpului nostru nici da cum nu o va mai apăra de totala ei cădere. Aristocrația trebuie privită și socotită ca cea mai stricăcioasă și veninoasă buruiănă, din cîte pot crește într-un stat constituțional democratic. Aristocrația ca și un cîine turbat trebuie nimicită cu ciomagul cel tare al libertății pentru toată vecia. Nu cumva să lucrăm în contra ei numai pe minute sau zile ; nu, căci acea nălucă vrea a-și păstra viața (politică predominatoare) pe căi ascunse ; deci voi, bărbați ai poporului, pîndiți, păziți ca nu cumva să vi se sințcească puterea din mîni. Eu (scriitorul articolului) nu mai am plăcere a teoriza asupra aristocrației, ci voi trece la practică și voi înjuga pe toată prea-nalta și prea strălucita aristocrație la carul veacului nostru legată, derisă și batjocorită în public, pentru toate blăstămățiile și rușinile cîte săvîrși.

Aristocrația este însăși reacția. — Pentru aceasta aristocrația nu face astăzi nimic pentru patrie, din pricină că ea așteaptă ziua de mine, spre a da mîna cu absolutismul și a-și re-nviea căzuta sa glorie. Reprezentanții ai poporului, fiți cu toată luarea aminte ! La noi această sectă e tare, cu alți mai tare, cu cît nici înșii ministrii nu se sfiesc a se mai titula principii, grafi și baroni. Este aceasta iubire cătră popor ? Ce mai vreți voi cu aceste secături de titule și ranguri deșerte ? Au poate că voi supt acelea ascunserăți mașina dievolească a partidei reacționare spre stricarea poporului ? Rupeți mantelul ce acoperă acea sectă ce se făcea că e moartă, ardeți-l și cenușea i-o suflați în vînt, pentru ca nici urma să nu-i mai rămînd.

Aristocrația este cel mai harnic spion. — Acest spion se plătește el pe sine, el cochetează cu celdășeanul și cu neguțtorul ; el cumpără marfă cu preț scump și joacă rola democraților. Onoarea patriei în ochii lui e nimic, căci nu vre să știe decît numai de sine și de binele său. — Vinezii fuseră mai înțelepți, căci 40 mii oameni adunați ștearseră censul și Camera magnaților. Noi trebuie să răsturnăm aristocrația pentru totdeauna. Ea încearcă reacție. Vai de noi și de popor dacă ea va reeși deasupra. Deci noi această semînță mascată să o stîrșim cu fer și foc *, dacă va cuteza a se lungi în drum și a ne mai răpi drepturile. În Austria căzură principii, grafi și baronii, la noi ei stau gata a-și serba ziua re-nvierii. Însă noi, secta aceasta de filistei, sîmbitoare, minșitoare, făfăre, cultivată iesuiticește, lipsită de înțelepciune, parfumată, o vom

„Allgemeine
Oesterreichische
Zeitung“
despre
aristocrația
ungaro-
transilvană ... :

sârpi în interesul tuturor popoarelor. — Pe patriotul (fie fost și aristocrat) trebuie să-l iubim; pe prea-naltul principe, preastrălucitul graf și baron și cu aceștia pe escelești îi vom arunca în marea flăcărilor, pentru ca aburii lor să nu mai sugrune pe „cetățeanul”. Subscris: R...”

Iată, deci...

Iată, iubiți aristocrați români, cum este tractată și amenințată aristocrația altor țări, dacă nu voiește a ține cu poporul din care eșise și ea, dacă se ține plâsmuită din lut mai fin decât ceilalți oameni, dacă imbie-re-a cu fraternitate și egalitate o respinse cu despreț, dacă visează că tot va mai fi în stare a trage la sine toate foloasele patriei și a se scuti de toate ale ei greutăți, dacă nu mai înceată a fura casele publice, a despoiea pe cauzanții cu judecăți, a tăcea sfișii din spinarea țăranilor. Și ceea ce vedem urmîndu-se în Viena și în Peșta în contra aristocrației se va încinge preste tot unde aceasta va vrea a se mai ține trufașă și cerbicoasă, a se relupta¹ în contra torentului. Nici Rusia, în carea voi vă răzimați așa mult, nu va scăpa de acea criză fatală. Fraților aristocrați, vă mai rugăm o dată pe tot ce aveți sfînt și scump, nu vă tăieți de cătră popor, nu-l mai socoțiți pe acesta de minorean, orb și neputincios; depuneți orice mască, cu carea nu veți mai înșela pe nimini, fiți sinceri și mai înainte de tote patrioși generoși, naționaliști români serbiniși; părăsiți orice cochetărie periculoasă cu străinii, aveți credință în patrie, în nație, în spiritul veacului nostru, căci fără credință, pe Dumnezeu, vă jucați cu viața. Să începem a ne iubi unii pe alții ca să scăpăm cu toții.

■ „Gazeta Transilvaniei”, XI, 1848, nr. 65, 9 august, p. 269–270.

■ 1. Postura, atitudinea. 2. Se referă la boierii reacționari refugiați la Brașov. 3. Înălțuratz* *Mordhencrisch* are originalul [G. B.]. 4. Opune.

Dezbaterile comisiei proprietății

I. ȘEDINȚĂ — 10 AUGUST

203

„CHIPUL CEL MAI NIMERIT SPRE A SE FACE SEMĂNĂTURILE DE TOAMNĂ“

Seanța s-a început la 9 ore sub prezența viceprezidentului d. I. Ionescu.

În unanimitate s-au hotărât a se începe lucrările comisiei; însă numai chibbuind, dar nehotărind nimic, pînă nu se vor aduna toți deputații, pentru a cărora venire să se ceară cuveșita lucrare din partea guvernului.

Adunarea a numit o comisie, alcătuită din dd. Fundățeanu, Robescu, Turcoa și preotul Neagu, pentru a cerceta mandaturile de deputat ale tuturilor deputaților.

Adunarea a numit o comisie, alcătuită din 4 deputați, pentru a lucra regulile disciplinare în lucrările adunării.

Seanța s-a suspendat pentru a da timpul trebuitor lucrării acestor două comisii. Și la 12 ceasuri seanța iarăși s-a deschis.

Viceprezidentul comunică Adunării lucrarea comisiei întocmite pentru regulile disciplinare, și adunarea întreagă a adoptat instrucțiunile făcute pentru îndatoririle deputatului, secretarului și a prezidentului.

După articolul 1 al acestor instrucții, Adunarea a ales doi secretari din sinul său și a hotărât de a se cere doi scriitori de la guvern.

Comisia, întocmită pentru a cerceta mandaturile deputaților, a raportat că din partea sătenilor sînt față 14 și din partea proprietarilor 8. Adunarea a votat ca această listă să se trimeacă guvernului spre a se completa numărul deputaților; și că comisia va rămînea permanentă pînă la sfîrșitul cercetării tuturilor actelor a tuturilor deputaților.

Ordinea de zi cheamă Adunarea la a discuta chipul cel mai nimerit spre a se face semănăturile de toamnă.

Preotul Neagu, d. Lenci, d. Radu Ceașescu și d. Robescu au cerut parola.

Preotul Neagu: Părerea mea este: cit pentru arăturile dintr-această toamnă, care vor sluji spre hrana anului viitor, fiindcă Obșteasca Adunare spre hotărîrea celor de cuviință nu s-a început, însă vremea arăturilor de toamnă a venit. — Aci arată unii că adică fiind după dreapta noastră Constituție, ce nădăjduim cu ajutorul lui Dumnezeu să se recunoască de sprijinitorul nostru Sultan.

Cînd se va vedea tot locuitorul slobod și nu va mai fi dator sau rob proprietarului —. Și tot același zice că arăturile ce le făcea proprietarii prin locuitori, acum cine să le facă, fiindcă proprietarii nu mai au clăcași

Comisiile:

1. pentru verificarea mandatelor și
2. pentru regulile disciplinare

Ordinea de zi

Preotul Neagu,
Deputat sătean:

și zice că, rămîind acele locuri nelucrate, va izvorî foamete în țară, fiindcă țărani sînt leneși.

Acum întreb și eu : cîți proprietari de moșie au arat cu însuși plugurile lor și rodul acela l-au strîns cu chiar brațele lor ? Adevărat că nici unul.

Vrea să zică că acele arături cu clăcașii le-au arat, le-au strîns, le-au băgat în magazii.

Ce folos au făcut proprietarii cu acele produse țării noastre, care produse sînt adunate prin sudoarea locuitorilor țărani clăcași ?

Iată ce : le-au ținut prin magazii cîte doi-trei ani, grămădind unele peste altele, pînă ce a venit vremea să vie englezi, francezi și alții, să dea cîte lei două sute cincizeci pe chila de griu, cîte lei două sute chila de porumb, cîte lei una sută treizeci chila de mei și cîte lei șaptezeci și cinci, optzeci, nouăzeci chila de orz. Acum, care de care din proprietari să fie mai grabnici a-și deșerta magazinele de produse și a-și umplea casele de aur și de argint, atît de la frații noștri sus-arătați, cît și chiar de la clăcașii d-lor, care, din nenorocire, au fost bolnavi sau i-au murit boul de epizootie.

Acum ce fac domnii proprietari cînd își văd casele pline de aur și de argint ? Aleargă ziua și noaptea a mai găsi un petec de pămînt să-l răscum- Pere, dar însă să aibă și cîteva clăcași, ca în curînd, vreme să mai facă Vreo două rînduri de case, căci în acele în ființă nu o să încapă aurul și ar- Sintul adunat, nu prin urmele sale, nici prin brațele sale, ci cu biciul său unit cu al dorobanțului izvorit din Regulament. Aceasta a scăpat țara din foamete. — Fraților, cu crez că nu.

Ce dar acum să facem să fie mai bine îndeobște ? Să încunoștințăm tutulor locuitorilor țării noastre, — atît domnilor proprietari mari cît și proprietarilor mici, care, deși nu-și cunoaște proprietatea sa cît e de mare, fiindcă nu s-a hotărît de Obșteasca Adunare Constituantă ce peste puțin are să fie, dar însă se cunoaște slobod din robie de la jurarea Constituției, — să are fiecare, atît domnii proprietari mari cît și proprietari mici, cît va socoti prin putință să-și adune.

Și fiindcă proprietarilor mici nu le e cunoscută proprietatea lor, cum zisei mai sus, să fie știut fiecăruia ca să dea a zecea parte din rodul ce va eși pe anul viitor din semănăturile de toamnă. Însă această zeciuială va fi dator fiecare locuitor a o duce, cu carul său, la aria proprietarului pe moșie.

Poate să zică că proprietarii mari nu se mulțumesc cu zeciuiala ; însă noi am zis prin Constituție „dreptate, frăție, respect către proprietate, respect către persoane”. Iată cu zic că e destul respect către proprietate, cînd îi dăm obicinuita zeciuială, fiindcă aceasta s-a urmat și în vechime, de care vom da dovadă, că n-a putut strica Regulamentul. Cînd are cineva un capital de zece mii de lei puîndu-l cu dobîndă în cursul unui an, nu nu va lua o miie de lei zeciuială, sau pravilnică dobîndă ? Mai avem și altă dovadă ;

Gonna
după
înăvîțire
a proprietarilor
de pămînt

Biciul
proprietarului
unit cu al
dorobanțului ...

Plînă va
botași
Constituanta :

O persoană își face o moară, cu putere de la sine, și muncește și cheltuiește Dumnezeu știe cit pentru interesul acesta : adevărat că e proprietatea sfântă a celui ce a făcut-o ; și ce ia el din venitul acestei mori ? zeciuiala. Iată dreptate, iată frăție. Iar proprietatea de pământ care nimeni n-au lucrat la facerea acestui pământ, fiindcă știm că numai Tatăl cel ceresc singur a făcut acest pământ și l-a dat ființelor însuflețite făcute iar de însuși Tatăl spre a se hrăni pe acest pământ, zicînd : „creșteți și vă înmulțiți și umpleți pământul și-l stăpîniți pre dînsul“, acestui proprietar ne cunoaștem robi, fiindcă el ne-a făcut, și toate cite avem de la el este, noi sintem ai lui și el făcătorul nostru : acestuia ar trebui să-i dăm tot, dar nu ne cere nimic, fiindcă și noi sintem ai lui și el ne dă toate cite avem, fără de cit ce ne cere ? să-l iubim ca pe un tată atît de bine făcător, să ne iubim unul pe altul ca pe sine, să fim frați fiindcă sintem fii lui.

Apoi dar, de ce acest proprietar de pământ, pe care pământ nu l-a făcut el, să nu se mulțumească cu zeciuiala rodului ce va eși dintr-însul ?

Vrea să zică că, deși nu l-am făcut eu, dar l-am cumpărat cu bani. Însă eu am arătat cu ce fel de bani l-a cumpărat ; căci pământul dumitale ar putea mult să stea, și bani nu ți-ar mai da, dacă noi n-am fi umplut magaziiile dumitale de produse și casele dumitale de aur și de argint.

Sau vrei să zici că l-ai luat cu sabia din veacuri uitate, dar noi oare unde vom fi fost ? nu vom fi fost cu dumneata ? ba încă mi se pare și alta : oare, de cînd l-ai luat cu sabia, păzitu-l-ai cu sabia ca să nu calce picior străin pe dînsul ? Mie mi se pare că mai mult ai vrut să-ți păzești proprietatea vieții, și, îndată ce ai văzut că vine vrăjmașul asupra-ți sau o putere asupra altelea, dumneata ai socotit că venirea acestora oare nu va da sfîrșit proprietății vieții dumitale ?

Ai lăsat pământul cel luat cu sabia să se calce de sabie și ai eșit dintr-însul spre scăparea proprietății vieții, pe care o avem toți de sfîntă.

Iar proprietatea dumitale, pământul, cine ți l-a păzit de nu s-a pus altul în locul dumitale stăpînitor pe el ?

L-a păzit plugarul, vierul și toți locuitorii de pământ cu sabia smerceniei sale și cu sudoarea feții sale ; cu smerenia au îmblînzit sabia vrăjmașului, cu sudoarea au hrănit atît pe vrăjmași, la care mulți s-au și jertfit, cit și trecerea unei puteri asupra altelea. Iar dumneata, domnule proprietar de pământ, nimic nu-ți păsa de cele descrise, ci-ți păzeai viața, ți-ai scăpat-o, o ai, fii cu ea ; de ce dar acum nu te mulțumești cu zeciuiala ce va eși din rodul proprietății dumitale ce ai lăsat în perzare ?

Frate ! mulțumește-te cu zeciuiala pînă se va hotărî mai bine de Obșteasca Adunare ; iar de nu vreți dumneavoastră, fraților proprietari mari, să vă mulțumiți cu zeciuiala din rodul ce va eși din pământ, apoi să cunoaște că d-voastră veți fi pricinuitoarii prin care ar putea veni foametea în țară ; iar dacă cu mulțumire vă va fi, apoi noi cunoaștem în duhul

Drepturile
istorice
ale Țăranilor

Zeciuială,
pînă se
va hotărî
mai bine ...

dumneavoastră un duh de înfrățire unit cu al nostru, și așa fiind, lucrători de pământ slobozi, vor aduce mai mult rod, decît în trecuții ani, și va izvorî bilșugul, fiindcă fiecare lucrător de pământ se va sili a munci mai mult, știind că lucrează fiecare pentru interesul său, iar nu pentru al altuia, decît va da numai zeciuiala pămîntului care n-are atîta apropiere de robie, fiindcă cînd e cineva rob nu mai lucrează pentru sine, ci pentru stăpînul său ca pînă acum. Și știți d-voastră, că un fel de bucurie și pasuri au boii cînd li duce cineva la jug și alt fel de bucurie și pasuri cînd li desjucă cineva și le dă drumul la pășune, și se pare că are alte silințe.

Așa va fi și cînd vor fi locuitorii slobozi a munci cit le va sta prin putință, vor scoate roduri îndoit de pămîntul țării românești, după cum eșea în anii trecuți, și d-voastră, luînd zeciuiala din acel rod mult, veți avea mare folos și prin urmare nu pierdeți nimic.

Și pentru că în duhul nostru nu e nici un duh de siluire sau nedreptate, și pentru ca să nu se mîhnească frații noștri proprietari mari, zicem că ar fi de cuviință să se îndatoreze locuitorii a-îi ara și proprietarului locurile ce le au avut anul trecut arate, însă dacă va voi proprietarul și totodată va fi dator a plăti fiecare zi de plug în loc spart, adică cite zile va face în arătură, cu plugul întreg, cite lei zec: iar care din proprietari vor voi a rupe țelină, apoi să plătească cite lei cincisprezece zioa de plug, și totodată să se facă cunoscut îndeobște, că pe de o parte proprietarul își va inchipui cum va ști pentru stringerea acestor produse și își va găsi oameni prin bună învoială, iar pe de alta locuitorii să fie slobozi a-îi ara toate locurile ce le-au avut anul trecut arate, ori în ce moșie vor fi, și de va mai cere trebuința, vor putea ara și în pîrlonge, totodată va fi cunoscut tuturor îndeobște ca aceasta să se urmeze numai la semănăturile dintr-această toamnă, iar de aci înainte după cum se va legiui de Obșteasca Adunare.

În cursul acestei cuvîntări, preotul întrebunță carecare cuvinte înveninate asupra proprietarilor, și i s-a făcut băgare de seamă de către viceprezidentul.

Viceprezidentul, aducînd aminte preotului principiul Mîntuitorului, că ceea ce ție nu-ți place să nu faci altora, a zis că dijna este o robie care ar apăsa atît pe proprietar în înțelesul în care ar voi a se aplica pe viitorime, cit și pe satean; că ducerea unui proprietar în țări streine nu însemnează că a lăsat proprietatea, că pázirea unei proprietăți de săteni nu-i dă dreptul de a o lua sateanul în stăpînirea sa.

D. Lenci a declinat competența d-sale, declarînd că mandatul său îl mărginește numai întru alcătuirea proiectului proprietății, care și acela nefiînd definitiv, devreme ce are a se supune chibzuirii și hotărîrii viitoare Constituante adunânțe, cu atît mai virtos nu este în cădere a înființa un proiect spețial, care ar fi să se puc și în lucrare fără de a trece

subt controlul Constituanței. A mai adăugat d. Lenci că pe cit ar fi de rea o pravilă veche este de princip de a o respecta pînă s-ar înființa cea nouă prin organe legiuite; și că dacă guvernul a socotit că nu este de ajuns organul administrativci sale autorități ca să substituiască o pravilă nouă la pravila cea veche pînă la înființarea Constituanței, singură competentă întru aceasta, și au avut de trebuință chibzuirea și hotărîrea acestei adunante de proiectul proprietății, d. Lenci, al cărui mandat este mărginit numai în închipuirea proiectului proprietății, este și mai puțin în cădere de a hotărî cevaș despre aceasta; și socotește de a sa datorie să reclame ordinul zilei asupra unei chestii ce trece peste competența și înputernicirea adunanții a cărei este membru.

Viceprezidentul zice că căderile de care vorbi d. Lenci nu sînt cunoscute; mandatul său nu caută nimeni a-l întrebuința în alte chestiuni, nimeni nu-i cere nici o hotărîre. Guvernul cere părerea noastră, lumînile și experiența noastră, pentru măsurile ce sînt de luat spre a se face în țară semănăturile de toamnă. Din toate ce a zis d. Lenci nu văz vreo altă părere a d-sale decît că legea veche să se ție pînă la alta nouă; încît asupra reclamației de ordine de zi, asupra acestei chestii adunanta a răspuns ascultînd și părerile următoare:

D. Radu Ceaulescu, împreună cu deputatul din partea sateșilor din județul Brăila, s-au unit și au iscălit o părere pe care o au sprijinit. Părerea aceasta este ca să se facă semănăturile de toamnă de locuitorii județului pe unde vor găsi locuri de semănat, locuri de rod de grîu; și să semene oriunde va plăcea locuitorilor pe moșie; și apoi spre a nu aduce pagube proprietarului, să i se dea pentru pămîntul ce i s-au luat, din tot rodul ce va eși, dijmă.

D. Robescu a propus ca sateșii să arc pentru proprietar un pogon și jumătate și sateșii pentru dinșii cit vor putea; și apoi să se plătească de ambele părți pămîntul proprietarului și munca sateanului.

La această părere, mai toți deputații sateșii au manifestat neînvoirea lor.

Viceprezidentul, recapitulînd părerile de suș, a luat însărcinarea de a le supune guvernului; și apoi a expus rezonanțele pentru materia de ordinea de zi, care pe mline s-a adoptat a fi dezbateri asupra următoarelor două fapte:

Este liber pe munca sa sateanul?

Este liber pe pămîntul său proprietarul?

Seanța s-a ridicat la 2 ore.

Subscris: Viceprezidentul I. Ionescu

Doă pări:

1.
a sateșilor —
dijmă din
tot ce va eși;
2.
a proprietarilor — să
se plătească
și pămîntul
proprietarului,
și munca
sateanului ...

■ După *Chestiunea proprietății dezbătută de proprietari și pluzari la 1848*. Editată de C. D. Aricescu. București, 1862, p. 13–22 (Citată în continuare C. D. Aricescu, *Chestiunea proprietății*). Publicată și în „Monitorul român”, nr. 11, din 18 august 1848; *Anul 1848*, III, p. 321–326.

II. ȘEDINȚĂ - 11 AUGUST

204

„ESTE LIBER PE MUNCA SA SĂTEANUL?
ESTE LIBER PE PĂMÎNTUL SĂU PROPRIETARUL?”

Scanța s-a prezidat de domnul prezident Racoviță.

D. Pre z i d e n t u l a p u s a s e c i t i n u m i r e a s a d e p r e z i d e n t ș i a d - l u i I o n e s c u d e v i c e p r e z i d e n t . A l u a t c u n o ș t i n ță d e r e g u l i l e d i s c i p l i n a r e a d o p t a t e e r i d e A d u n a r e ș i a p u s s ă s e c i t e a s c ă l i s t a f ă c u t ă e r i d e d e p u t a ții v e n i ți , l a c a r e s - a m a i s p o r t d . L a h o v a r i , d e p u t a t d i n p a r t e a p r o p r i e t a r i l o r j u d e ț u l u i A r g e ș . Ș i v ă z î n d c ă n u s i n t t o ți d e p u t a ții f a ță a p r o p u s c ă n u a r t r e b u i A d u n a r e a s ă i n t r e l n l u c r a r e ; i n s ă f i i n d c ă e r i s - a h o t ă r i t c ă A d u n a r e a s ă i n t r e l n l u c r ă r i p r e g ă t i t o a r e , d a r n i m i c h o t ă r i t o a r e , p l ă n ă l a c o m p l e t a r e a n u m ă r u l u i d e p u t a ții l o r , s - a f ă c u t u n a d r e s l a M i n i s t r u l c e l o r d i n l n t r u , p o f t i t o r p e n t r u v e n i r e a d e p u t a ții l o r ; ș i s e p r e g ă t e a i n c e p e r e a s c a n ț e i .

D. L a h o v a r i a a d ă o g a t c ă i n j u d e ț u l V i l c e a p r o p r i e t a r i i n i c i n - a u v o i t s ă s e a d u n e c ă s ă n u m e a s c ă p e d e p u t a t .

V i c e p r e z i d e n t u l a c i t i t p r e s c r i p t u l v e r b a l , c a r e s - a a d o p t a t d e A d u n a r e c u o s i n g u r ă o b s e r v a ție a d - l u i L e n c i c ă , e x p u n ă n d u - s e o p i n i a s a , n u s - a t r e c u t ș i t e m e i u r i l e p e c a r e o r e a z i m ă . D e a c e a d . I o n e s c u i - a d a t c a r t e a l ă p e n t r u a ș i l e r e d i g e s i n g u r .

D. P r e z i d e n t u l a p r o p u s i n d e z b a t e r e a A d u n ă r i i o r d i n e a d e z i , c a r e e r a : d e e s t e l i b e r o m u l p e m u n c a s a ș i p r o p r i e t a r u l p e p ă m ă n t u l s ă u ?

D. L a h o v a r i a c e r u t p a r o l ă c ă s ă v o r b e a s c ă i n ș e d i n ț a v i i t o a r e , i a r i n A d u n a r e n i m e n i n u a l u a t c u v i n t u l : c i t o ți s e i n v o i r ă a s ă n ț i a c e l e d o ă p r i n ț i p i i ș i p r e z i d e n t u l s e r e t r a s e .

D u p ă c i t v a t i m p , ș e d i n ț a s e i n c e p e i a r ă ș i t o t a s u p r a c e l o r d o ă p r i n ț i p i e ș i t ă c e r e a t o t u r m a .

D. I o n e s c u , v i c e p r e z i d e n t u l , r u p e t ă c e r e a , z i c î n d : D o m n i l o r , s o c o t e s c c ă s ă p u n e m A d u n a r e a i n d e z b a t e r e a p r o p o z i ții l o r f ă c u t e t r e b u e s ă - i d e s c h i d e m u n c l m p , s ă - i a r ă t ă m u n d r u m : „ E s t e s f i n ț ă p r o p r i e t a t e a p e n t r u c ă e s t e p r o d u c t u l m u n c i i ; e s t e s f i n ț ă m u n c a p e n t r u c ă e s t e s u d o a r e a m u n c i t o r u l u i ” . A c e s t e d o ă p r i n ț i p i e s i n t c u n o s c u t e c h i a r d e R e g u l a m e n t u l O r g a n i c , i n c a r e r a p o r t u r i l e p u s e i n t r e d i n s e l e , f i i n d f ă c u t e n u m a i d i n p a r t e a b o e r i l o r , a u d a t m a i m u l ț ă v a l o a r e p ă m ă n t u l u i d e c i t m u n c i i , a c ă r e i a r e p r e z e n t a n ți n i c i n - a u ș t i u t n i m i c , n i c i n u s - a u i n v o i t c u d i n s e l e , n i c i n u a u j u r a t p e d i n s e l e .

— A ș a e s t e ! s t r i g ă r ă i n t r - u n s i n g u r g l a s t o ți d e p u t a ții s ă t e n i l o r .

D. I o n e s c u : T o c m e a l a d a r c o p r i n s ă i n R e g u l a m e n t a f o s t f ă c u t ă d e o p a r t e n u m a i , f ă r ă i n v o i r e a ș i a ț ă r a n i l o r , c a r e , a t ă t i n M o l d o v a , c i t ș i i n Ț ă r a R o m ă n c a s c ă , a u s i m ț i t a s u p r i e r e a f ă c u t ă , a j u n ți f i i n d i n c e a m a i m a r e t i c ă l o ție .

Proprietatea
și munca

— Așa este ! repetară într-un singur glas toți deputații sâtenilor.

D. Ionescu : Prin urmare, bună țară, adică bune prințipe ; însă rea tocmeală, după cum zice Proclamația ; de aceea nici nu ne mai putem ține de Regulament, îl desființăm, fiindcă în tocmeala lui a robii munca mulțimii poporului.

Regulamentul
a robii munca
mulțimii
poporului

Un deputat sătean, d. Lipan, strigă : Bună țară, rea tocmeală.

Altul : Proprietatea este sfântă, munca este sfântă ; dar nu s-au ținut de Regulament.

D. Lenci : D. prezident să ia în băgare de seamă acest cuvint.

D. Ionescu : — Regulamentul a introdus destule abuzuri.

D. Lenci : — Cer parola.

D. Ionescu face istoria proprietății, arătând că pământul țării este coprins de colonizații individuale, iar nu de uzurpații ; prin urmare, principiul democratic a fost baza împărțirii lui ; iar nu acel războinic, care este bază pământului în Asia, Serbia, unde Sultanul este proprietar a tot pământului, și lucrătorii lui îi plătesc chirie. A sprijinit că proprietatea, așa cum este astăzi în țară, trebuie să fie neatinsă ; căci de ne vom atinge facem o nedreptate, și problema nu-l dezlegăm ; aici a dovedit aducind la absurditate o împărțire a pământului, zicând că de vom împărți astăzi pământul, peste zece sau douăzeci de ani, înmulțindu-se populația, iarăși o să venim la împărțea ; și așa din împărțea în împărțea, astăzi ne vom atinge de dreptul proprietarilor de față în favorul proletarilor, și peste citva timp vom fi pedepsiți ; căci precum proletarii astăzi ar face o nedreptate, luând pământ de la proprietari, peste citva timp, tot pe acești temei, vom trebui a ne atinge și de pământul acel ce l-ar căpăta astăzi proletarii. O împărțire individuală de părți egale de pământ s-a făcut în Lacedemonia, după legile lui Licurg ; și încă nu a avut țarie, deși se alunga din acea țară sporul populației. Veți veni dar a alunga din România pe fiii și rudeniile voastre dacă veți face acest pas, luând degeaba pământul proprietarilor ; aceștia vor fi reduși atunci în stare de țărani, și voi țărănilor veți fi și mai nenorociți decât astăzi. De aceea dar să respectăm proprietatea. Munca voastră, sâtenilor, a fost robită, trebuie să o emancipăm, să fiți slobozi, și prin urmare tocmeala coprinsă în Regulament să o oborim, și să așternem un văl peste toate cele trecute. Căci de vom veni să facem socoteală tocmelei apăsătoare săteanului, apoi cu nimica nu se vor alege proprietarii ; să aruncăm, zic, văl peste cele trecute, și să ne punem în relații drepte pe viitorime, neatingându-ne nici de munca, nici de pământul cuiva.

Isteria
proprietății ...

Să respectăm
proprietatea,
să emancipăm
munca
sâtenilor ...

D. Lenci : Nu viu, domnilor, aci ca să apăr Regulamentul. Dumnezeu să mă păzească ! Nici nu cercetez de a fost aplicat bine sau rău. Cunosce dreptul ce are nația a-și da legi, viu numai să dovedesc că claca n-a fost o robie, după cum zice viceprezidentul ; căci robia este nenorocita stare a aceluiași care nu este stăpîn nici pe sineși, nici pe lucrul său și nu poate avea nici voință, nici proprietate ; ci o chirie, adică o dobândă a capitalului pus în pământ, dobândă luată după pravili hotărâte.

Un deputat
proprietar :
„claca n-a fost
o robie ...
ci o chirie ...”

Abuziva numai întrebuințare a legilor a fost rea, iar nu că în sine claca a fost o robie. Aicea d. L e n c i începe a apăra dreptul proprietății, zicînd că nu este adevărată zisa d-lui Ionescu, că pămîntul acesta are de bază cumpărătoarea și răsplătirea.

Negru Radu, întîiul prinț, cînd a trecut în locurile acestea, le-a găsit pustii¹ și le-a împărțit pe la străbunii noștri eroi, care cu sabia în mînă își apăra patria. Familii de acestea încă se mai găsesc, Buzeștii, Calomfireștii și alții, sînt rămășița a acelor eroi de la care ni s-au coborît proprietățile, pe care ei le-au dobîndit cu singele lor ca o răsplată a vitejiei lor, încoronate de Mirci și de Vlazi; recunosc dreptul ce are nația de a-și face legi; dar trebuie a se face pe principiul libertății muncii și a proprietății.

P r e o t u l N e a g u : D-lui zise că claca n-a fost o robie, după cum zisese d. Ionescu, ci o chirie. Ce fel de chirie este ea, cînd, de pildă, vii d-ta și-mi zici : înjugă-ți boii și hai cu mine pînă la cutare sat, de pildă la Domnița, să mă duci acolo. Eu plec, te duc pînă acolo și d-ta, în loc să-mi plătești cit face munca mea, îmi dai cinci lei și eu îi primesc, pentru că atîta vrei să-mi dai; n-am unde să mă duc ca să cer dreptul; căci eu toții se legaseră întru a-mi plăti munca mea nu cu cit face, dar mai puțin. Asta se cheamă tocmeală?

Un deputat sătean, L i p a n : Mai robie decît asta, domnule, cum poate fi? Nevasta mea făcută de trei zile, fără nimeni lîngă dînsa, decît eu, care îi țineam copilașul. Vine dorobașul, mă ia și mă duce, bătîndu-mă în cîmp. De zece ani de atuncea, și încă vinătăile biciului nu s-au șters de pe spinarea mea. Mă pune să muncesc, fără să-mi dea cîineva nici de mîncare, nici de băutură; nu mă sloboade să-mi văz nevasta și copilul, nu mă lasă să caut mîncare pentru dinșii și pentru mine; mă vaet și ei mă bat. În vremea turcilor, sabia, deși omora, dar nu ustura ca biciul de atunci. Noi n-am știut nimic de Regulamentul făcut de d-voastră; ne-am pomenit cu el în spinare.

— Da, da, n-am știut nimica! ne-au robit! strigară deputații săteni.

L i p a n : Altă dată nevasta mea, luată la seceră, și eu la coasă cu dorobașul după mine, lăsasem copilul numai de trei luni, copil care nu știe să zică nici papă, nici cacă (cu iertăciune), cu șuroaiele de muște la gură, înțepat de vespi și de țîntari, la arșița soarelui, oare nu e robie asta? robie curată, fraților! Nevasta de dimineață secerînd și pînă la prînzul cel mare nu era slobodă să se ducă să dea fiță copilului.

D. L e n c i : Nu ți-am tăgăduit, domnule, că Regulamentul n-a fost aspru; nu e vorba despre aceasta. Domnezeu să ne păzească de niște astfel de prăvili, dar reaoa întrebuințare a lor a fost mai rea decît dinsele, de aceea zic și eu că principiul clăcii în sineși a fost chiria; însă reaoa întrebuințare a acestui lucru a adus robie; și declar că sfîntă este proprietatea și încă și mai sfîntă este munca. Îmi pare rău numai că părintele, care în adunarea noastră ar trebui să ne însuflească duhul de pace și de

Claca a fost
robie!!

Suferințele
clăcășilor:

frăție, ne întărită prin cuvintele sale, arătând mai mult ranele săteanului decât stăruind în împăciuirea lor.

D. Lahovari: Aceea ce s-a făcut până acum trebuie să fie uitat, după duhul Proclamației; cu cit mai virtuos că raporturile între țaran și proprietar, deși a putut fi oarecum nedrepte, nu sînt ilegale.

Preotul: Munca e sfîntă, domnilor, așa am hotărît; să uităm dar robia, să uităm toate relele trecute; să venim la pace. Acum este vremea să ne împăcăm, și dd. proprietari să se milostivească a ne da ceva, și pacca este între noi.

— Dară, dară, strigară toți deputații săteni, pacea este între noi.

Prezidentul socoti că dezbateră este sfîrșită; căută să o închiză și să ridice seanța. Deputații însă săteni ziseră ca să le mai lase vreme de a se gîndi.

Viceprezidentul, insistînd că să nu se închiză această dezbateră pînă nu vor înțelege cu toții prințipele care joacă în ea, a propus ordinea de zi pe mîine: continuația discuției începute, ca așa să aibă timp de a se străbate mai bine materia aceasta.

Ordinea de zi să și adoptă în unanimitate de Adunare, și seanța să ridică la 1¹/₂ ore.

Subscris: viceprezidentul, I. Ionescu

■ După C. D. Aricescu, *Chestiunea proprietății*, p. 22–28; „Monitorul român”, nr. 11 din 18 august 1848; *Anul 1848*, III, p. 341–345.

■ 1. Istoria probează din contra [C. D. Aricescu].

III. ȘEDINȚĂ — 12 AUGUST

205

CONTINUAREA DISCUȚIEI „DACA PROPRIETATEA ESTE SFÎNTĂ ȘI DACA MUNCA ȚĂRANULUI ESTE SFÎNTĂ”

Seanța s-a prezidat de viceprezidentul I. Ionescu.

Ordinea de zi: Continuația discuției dacă proprietatea este sfîntă și dacă munca țaranului este sfîntă.

Prescriptul verbal de ieri s-a citit de viceprezidentul; și d. Lenci a făcut băgare de seamă că nu s-a definit bine robia; și că proprietatea a fost căpătată și prin cumpărătoare; a dezvălit din nou aceste idei, pe care d. viceprezidentul le-a și trecut în prescriptul verbal, cerînd parola pentru a espune Adunării la vremea cuvenită istoria proprietății.

D. Lahovari asemenea a reclamat de a se trece și băgarea de seamă făcută de d-lui. Aceasta s-a făcut; și apoi prescriptul verbal s-a adoptat de Adunare.

Punctul
de vedere
al proprie-
tarului ...

Viceprezidentul: — D. Lahovari are parola cerută de eri.
D. Lahovari: Domnilor! Întreprinderea mea de a vă vorbi astăzi asupra dreptului proprietății și asupra libertății muncii, ar fi fără îndoială de prisos în urma deslușitorului discurs ce a ținut eri colegul nostru, d. Lenci.

Însă, atît pentru că unii din dd. săteni au arătat că nu ar fi priceput mai multe cuvinte din acel discurs, cum și pentru că tot unii din d-lor (după ce mai întii se recunoscuse îndeobște de toată Adunarea sfințenia dreptului proprietății), a propus că: urmează să se mai gîndească întru aceasta și a doua zi să dea răspuns; pentru aceste două cuvinte, mă văz silit a mai da și eu oarecare deslușiri simple spre domirirea fraților săteni.

Domnilor! cuvîntul proprietate nu înțelege numai stăpînirea unei părți de pămînt; proprietate se numește și este orice are cineva al său; precum pămînt, vie, casă, vite, bucate, bani, haine, munca, capacitatea, într-un cuvînt, orice fel de avere, cu care este cineva împărtășit de soartă.

Proprietatea este sfîntă, domnilor; pentru că ea este o răsplată a meri-
tului omului, sau rodul sudorilor muncii sale; ea este și în natura lucrurilor omenești și în adevăr; încearcă-se cineva a lua de la un copil mic haina sau bucătura sa, și îndată o va dovedi; căci acea ființă nevinovată se va împotrivi după slabele sale puteri și va zice: „Este a mea!” Prin urmare, acest drept fiind în natură, trebuie respectat și sprijinit de toți îndeobște și întru toate; mai virtos de ne vom și aduce aminte de evanghelia vorbă care zice: „Ce ție nu-ți plăce, altuia nu face”.

Domnilor! Luați în băgare de seamă că, cînd astăzi se va lua de la proprietar (fără voia sa) parte din pămîntul său spre a se da săteanului (lucru, poci zice, nepomenit în istoria neamurilor civilizate), mîine, fără îndoială, o să se ceară de la acel însuși sătean parte din vitele sale, spre a se da celui ce nu are cu ce să lucreze pămîntul; și așa mai înainte pentru bucate, pentru bani, pentru toate îndeobște; ba încă mă tem că nici pe brațele noastre n-o să mai putem fi stăpîni; căci cei ce din bătrînețe, boale, ciungală nu vor avea brațe, o să se lege de capul nostru.
Mîine fără îndoială.

Cînd s-ar atinge dreptul proprietății, domnilor, nimeni nu s-ar mai sili să se mai învîtuască, ca să lase copiilor săi moștenire; și o țară fără avuție este nenorocită; nimcni n-ar mai munci și n-ar mai cheltui ca să cultiveze pămîntul, și agricultura ar cădea; și cu dînsa ar seca singurul izvor de bogăție și fericire al țării; și acestea toate, din pricină că nimeni nu va mai fi sigur pe ceea ce are de azi pînă mîine.

Trebuie dar respectat principiul dreptului proprietății, ca să nu nero-
cîm țara întorcîndu-ne în starea dobitocească din care lumea civilizată d-abia după atîtea veacuri a putut scăpa, ca să nu ajungem într-o stare de sălbăcie, în care, mulțumită fie cerului, niciodată n-am fost; pentru că originea românilor este nobilă, pentru că strămoșii noștri romani au fost civilizați; și cînd micul nostru stat s-a arătat lumii, s-a arătat civilizat, viteaz și drept.

Europa întreagă, domnilor, care astăzi s-a întors căutăturile sale către noi, și de la care așteptăm simpatii și ajutoare, Europa întreagă, vă zic, domnilor, ne-ar privi cu groază și cu ură, cînd ar afla că pașnica și obșteasca revoluție ce s-a săvîrșit pe malurile unui riu ce o interesează, a început lucrările sale prin desființarea dreptului proprietății, prin dezorganizarea societății omenști!

Încetez, domnilor, pentru că d-voastră aveți destulă pătrundere ca să înțelegeți în ce prăpastie ne-ar aduce un asemenea act, și ce antipatii ar naște în străinătate înfrîngerea unei asemenea pilde; și pe cît noi proprietarii într-o glăsuire am recunoscut erii libertatea muncii omului, cu atît și dd. săteni trebuie să recunoască sfințenia dreptului proprietății. Acest drept, domnilor, o nație de 36 milioane de bravi, nația franceză, ce cu singe s-a dobîndit libertățile, l-a recunoscut, l-a sprijinit și l-a consfințit puindu-l drept bază la constituția lor; în vreme cînd acea nație are în sinul ei atîtea fii muritori chiar de foame, lucru de care Dumnezeu ne-a ferit.

Acest drept, domnilor, s-a respectat încă și de toți suveranii cei noi ce în anul acesta se arătară pe scena lumii; acești suverani generoși și drepți, *popoarele suverane*, zic, care în treizeci de revoluții săvîrșite acum în Europa, n-au făcut decît să-l consfințească și mai mult.

Nu gîdiți însă, domnilor, pentru că voesc a sprijini dreptul proprietății, că aș fi indiferent la îmbunătățirea ce cere trebuința a se face soartei săteanului, mai virtos după ce tocmeala închirierii pămîntului, ce era după vremei impusă de legi, s-a desființat acum cu dinsele; departe de mine o asemenea idee neomenoasă! Voesc numai ca pentru orice vom lucra, să plecăm de la un priușip sănătos și să călcăm pe bazuri omenoase, și departe de silă. — Căci astfel vom putea dobîndi unirea în nație, stima neamurilor străine și binecuvîntarea lui Dumnezeu.

Ba d e a, deputat sătean, găsește de cuviință zisele d-lui Lahovari. Dar, zise el, cînd mă ia, domnule, cu dorobanțul de dimineață, și mă duc cu oamenii d-lui ca să-i duc la pătul bucatele strînse; am lucrat toată săptămîna cu carul cu boi, cărînd porumb la pătul; și d-lui nu mi-a ținut în seamă decît o zi de clacă. Nu este aceasta robie? Tatăl meu mergînd la moșie ca să-și încarce vinul, a sărit proprietarul cu țigani și i-a luat boii și vinul și l-a bătut de moarte, rămlînd eu mic, nu m-am putut duce de atunci și pînă acuma, iar proprietarul acela a făcut case mari pe moșia tătine-meu. Eu șez cu hrîsoful moșii în casă, și el stăpînește moșia mea. Aceasta mi s-a întîmplat mie cu un proprietar.

D. Rob e s c u, deputat proprietar: — Am zis că este o calomnie a se zice clăcii robie; claca este o simplă chirie, o indemnizație din partea săteanului către proprietar, pe a căruia moșie se află cu locuința, pentru foloasele ce a tras din moșie.

Clăcași au fost, și sînt, o mare parte din locuitorii orașelor; aceștia plătesc o clacă mult mai simțitoare și pentru foloase mult mai mici de aceea ce au tras sătenii.¹

... desființarea dreptului proprietății... dezorganizarea societății omenști"

Dovezile
săteanului:

Sătenii au făcut clacă pînă acum și preoților sătești, și scriitorilor, și chiar funcționarilor publici; dar aceasta nu va să zică că ei au robit, ci numai că au întors o îndatorire pentru alta, ce negreșit a trebuit să aibă către acele persoane.

Dovezi
de robie,
sub
Regulament ....
condițiile
strămutării
de pe o moșie
pe alta

E n e C o j o c a r u, deputat sătean: La părerea d-lui Robescu și d-lui Lenci că nu este clacă robie, răspunse că pînă la Regulament n-a fost robie așa de aspră ca de atunci încoace. Nu este omul rob, lipsit de moșie cînd n-are voie să se ducă dupe o moșie pe alta? Noi n-avem voie să fugim măcar, de vreme ce ne aduce înapoi dorobanțul cu bătaia. Ce însemnează în Regulament pedepsele acele ca să plătesc toată clacă pe un an înainte și toate sădirile și alte lucruri muncite de mine să rămîie degeaba proprietarului? De acolo apoi o mulțime de cheltuieli pentru strămutare și o mulțime de vreme perdută. Acestea nu mă ținea legat de moșie? Nu mă robină?

D. L a h o v a r i, deputat proprietar: Să se închiză discuția și să se uite cele trecute.

D. L e n c i: Cum că dacă nu se putea strămuta săteanul dupe moșie, aceasta nu însemnează robia lui; în adevăr locomișcarea săteanului era mărginită; însă nu era legat de pămînt de către proprietar, ci mai mult de interesul guvernului pentru capitația și îndatorirea săteanului; încît guvernul a făcut această oprire mai mult în interesul cîrmuirii decît al proprietarului. Era totodată și o măsură financiară și politică, ca la întîmplare de crimă să se știe unde se află omul.

E n e C o j o c a r u, deputat sătean: Vistieria punea la cale, găsea pe sătean oriunde se afla; iar proprietarul, din ducerea unui sătean de pe moșie perdea mai mult, căci perdea un rob.

D. C e r n ă t e s c u, deputat proprietar: Să se închiză discuția; ne pierdem timpul în zadar; nu facem nimic.

Viceprezidentul: Domnule, d-ta, care așară la balul „Popolului suveran” purtai eșarfa poporului, n-ar trebui să lucrî azi împotriva lui. Noi facem mult acum, căci dărimăm Regulamentul; și apoi, cînd dărimă cineva, trebue să și zidească altceva la loc. Materialurile trebuiesc adunate și încă multe, dar numai de cele bune; să le căutăm, să le alegem; și în aceasta nu pierdem timpul și nici să se închiză discuția pînă nu se vor lumina frații noștri săteni.

D. L e n c i: Aici n-am venit la școală.

Viceprezidentul: La școală sau nu la școală, puțin îmi pasă unde ai venit; știm cu toții că avem cu toții trebuință de a ne lumina și a ne împăca cum va fi mai bine.

— Dară, dară, strigară sătenii! Să ne luminăm și să ne vorbească românește, căci nu înțelegem.

D. L e n c i: Este de prisos a ne întoarce la cele trecute, a ne mai arăta ranele, să se închiză discuția. Eu nu voi să mă fac apologistul celor trecute; rana este durercasă.

Viceprezidentul: Dureroasă dară, și tocmai pentru aceea s-o spălăm, s-o curățim, s-o tăem pînă în carne vie; ne va ustura, dar altmintealea doctorul nu o lecuește. Este asemănare mare între trupul societății și trupul omului, care, cînd se rănește, nu poate fi lecut de doctor pînă nu-i curăță rana; trebuie și noi să ne curățăm bine, pînă ne vor ustura toate ranele sociale dacă vom să ne vindecăm.

D. Pleșoianu, deputat sătean: Să se încheie discuția, să nu pierdem timpul, căci toți credem că munca este sfîntă și proprietatea asemenea este sfîntă.

Viceprezidentul: Dacă d-voastră, sătenilor, voiți să fiți liberi, să nu mai fiți robi, să nu mai fie clacă, iobăgie și altele; dacă voiți să nu mai fie Regulamentul care v-a sărăcit, apoi să vă ridicați în picioare. Noi dărimăm Regulamentul, sfințim zisa a celor ce a venit în numele Domnului și a zis: respect la persoane, punem temelia fericirii noastre, căpătînd cu bună învoirea deputaților proprietari o parte din art. 13 al Constituției; și de aceea pui la votare: munca este sfîntă și omul este liber, adică cu alte cuvinte emancipația clăcașilor. Cei ce voesc aceasta să se ridice în picioare.

Toți sătenii se ridică în picioare, iar unii din proprietari lasă scaunele.

Viceprezidentul: Domnilor deputați proprietari, ce faceți? Încotro apucați? Aveți de gînd să plecați? Iată, toți deputații săteni cer emancipația clăcașilor; cer ca omul să fie liber și munca lui liberă și sfîntă. Această libertate o cer pentru dinșii și pentru d-voastră, pentru toți românii și în numele României! Fi-va cineva din d-voastră care să nu voască decît numai pentru sine libertatea omului și munca lui sfîntă? Astăzi, în pămîntul României, toți trăiesc cu aceste puteri a vieții omenești; v-am auzit sprijinind libertatea, și acum s-o lăsați? De o veți lăsa, eu nu iau asupra-mi aceea ce ar putea urma: și pentru aceea mai pui încă o dată la votare: „Este omul liber, este sfîntă munca lui?”

Acum toți se ridică și priimă în unanimitate această lege.

Viceprezidentul: După ce am priimit cu toții un stilp al Constituției noastre, ne mai rămîne încă unul pe care să putem așterne fericirea noastră; însă d. Scurtulescu a cerut parola și o are.

D. Scurtulescu, deputat sătean: Dumnezeu a făcut cerul și pămîntul și a insuflat pe Adam și pe Eva și ne-a zis: „Creșteți și vă înmulțiți, să umpleți pămîntul și să-l stăpîniți pe dînsul”. De la moș Adam încoace se va dovedi prin tractaturi vechi cum s-a urmat din vreme în vreme, care ne-am pomenit noi de la moși, zicînd că am trăit destul de bine pînă într-o vreme; iar de la anul 1831 ne-am pomenit prin silnicie cu un jug de fer pus pe capul nostru, ce-l numesc boerii proprietari și sfînt *Regulament*, precum și eri în adunare a pomenit d. Lenci din partea d-lor proprietari că este sfîntă proprietatea și regulamentul, zicînd tot d-lui ca să-l sfințim și pe viitor. Noi această proprietate și Regulamentul ce ne-a împilat de ani șaptesprezece și pînă acum nu le cunoaștem de sfînte,

Votarea
emancipării
clăcașilor

Scurtulescu,
deputat sătean:

Regulamentul ...
a fost
„jug de her
și robime”

Constituția
înseamnă
„unire și frăție
în folosul
tuturor
și în paguba
nimului...”

ci le cunoaștem jug de her și robime, pusă în capul nostru cu silnicie și fără de știrea obșteștii țări a românului; în vremea aceasta, de acum înainte sfântă este Constituția ce este scoasă din sfânta Evanghelic. Domnilor proprietari, acum în vremea care ne aflăm, a sosit vremea mîntuirii, cu voia lui Dumnezeu, în care să ne lumineze cu unire și frăție în folosul tuturor și în paguba nimului. Domnilor proprietari, este dreptate, este unire între noi.

Este frăție; și de aceea să urmăim sfînta Constituție, că sfînta Constituție ne zice ca să ne dați o pîrticică de pămînt în care să ne fie de ajuns pentru hrana noastră și a vitelor noastre; și după aceea pîrticică de pămînt ce ni se dă în stăpînire din sfînta Constituție, cine îi va trebui mai mult pămînt să muncească afară din cel dat din sfînta Constituție, va cere de la stăpînul pămîntului numai cu o dare din rodul pămîntului din zece una, fără să se mai pomenească de clacă, de iobăgie, de prisoase și erbărit; numai din zece una din rodul pămîntului precum mai sus s-a zis.

Viceprezidentul: — N-a sosit încă timpul de a ne indeletnici de dijmă; aceasta este o faptă atît de însemnată cît merită a o cerceta cu de-amăruntul din toate părțile. Vom face socoteală, ce venit are capitalul pus în pămînt, și dacă acest venit al pămîntului va fi deopotrivă cu dijma, atuncea veți hotărî și despre dinsa; acum însă este vorba asupra zisei din Constituție: respect la proprietate.

Viceprezidentul, văzînd că a trecut de amiazăzi, a propus să luăm puțin răpaos și s-a suspendat scența.

„Proprietatea
este sfîntă;
însă după
ce se va împărți
și clăcașului...
o pîrticică
de pămînt...”

D. Stan Stănică, deputat sătean, are parola. El zice: Munca este sfîntă și proprietatea este sfîntă; însă după ce se va împărți și clăcașului cite o pîrticică, apoi este sfîntă și proprietatea.

D. Buga, deputat sătean: D-voastră, domnii proprietari, la această întrebare a d-voastră că este sfîntă munca sau nu, la aceasta eu zic că munca omului este sfîntă, căci se face prin mîinile omului și sudorile lui și arderea soarelui și neatînsă de nedreptate; și iar zic că este sfîntă și aceea ce ne vine de la Tatăl ceresc; iar d-voastră, domnii proprietari, vedem că ne apucați să dăm cuvîntul că este sfîntă proprietatea sau nu? La aceasta eu zic că nu este în căderea noastră ca o să sfințim, că numai unu Dumnezeu sfințește; că de la moș Adam ne-a făcut Dumnezeu ca să ne hrănim toți pe pămînt. Domnii proprietari, acum vedem că de la mila lui Dumnezeu a sosit vremea mîntuirii ca să ne scape din robia ce am fost, mai cu seamă de la anul 1831 pînă acum; de acum înainte să urmăim Constituției, că e sfîntă întocmai după sfînta Evanghelic, ca să ne lumineze cu o unire și dreptate și frăție, ca să ne dați și noă o pîrticică de pămînt cît pentru hrana noastră și a vitelor noastre, că de atîta vreme de cînd muncim poate să o fim și răscumpărat; iar cine va voi ca să are mai mult, să cîștige pămînt de la stăpînul pămîntului și să-i dea din venit, adică la zece una din toate semănăturile, fără să se mai pomenească nici un fel de abuz cum urma pînă acum, de prisoase și erbărit; că aceasta a fost și mai înainte vreme și cunosc că e dreptate și frăție. Va fi sfîntă

proprietatea, însă după ce se va boteza ; să o botezăm, să o sfințim, că pentru aceasta ne-am adunat aici.

D. L e n c i : Să o botezăm, să-i fim nași și să-i punem nume dreptate.

P r e o t u l [Neagu] : Domnule viceprezident, tot pentru a sfinți proprietatea ne este vorba ?

V i c e p r e z i d e n t u l : Tot, și ai parola.

P r e o t u l [Neagu] : Fraților, dacă revoluția de la 11 iunie prin Constituție a respectat proprietatea și persoana, ar fi de prisos noi, o grămadă de oameni, să ne batem capetele pentru aceasta ; că destul de curat arată Constituția că sfântă e și una și alta ; așadar, ar trebui să începem a merge la Constituție, unde zice : „Sărării plugari, hrănitorii orașelor, fiii patriei cei adevărați, ce au purtat de atâtea veacuri greutatea țării, au îmbunătățit moșiile, au hrănit țara și proprietarii și pe moșii lor, pe părinții lor și chiar însuși pe acești proprietari ; înaintea generozității lor își cer o părtică de pământ, îndestulă pentru hrana familiei și a vitelor sale, răscumpărată de atâtea veacuri cu sudorile lor ; o cer și patria le-o dă, și iarăși patria ca o mumă bună și dreaptă va despăgubi pe toți”.

V i c e p r e z i d e n t u l : Deși s-a făcut Constituția și ne-am jurat pe ea, dar sintem datori să dezbatem articolul proprietății pământului și să-l priimim cu toții.

T o ț i d e p u t a ț i i s ă t e n i au strigat : noi sfințim proprietatea ; însă după ce se va împărți, iar acum nu putem.

D. R o b e s c u, deputat proprietar : — Dacă acum nu se sfințește, va să zică că noi n-avem moșii, noi de unde o să împărțim ?

V i c e p r e z i d e n t u l : — Domnilor, lucrările noastre sînt publice, fiindcă au de scop binele public ; vorba și scrierea este liberă în România, liberă aici între noi ; însă astăzi publicul setos de a ști cele ce lucrăm ne-a încungiurat în număr atît de mare încît simțim nevoia de a ne întrerupe puțin șirul dezbaterilor și de a ne însemna datoriile reciproce între noi și publicul de față. Spre acest scop am onoarea a vă propune următoarele reguli :

(Ședințe
publice)

1. În cursul seanței nu este liber nimeni din public de a întrerupe vorba unui deputat.

2. Nimeni nu poate cînd vreun deputat vorbește.

3. Vorba publicului este liberă în timpul conferințelor și cînd seanța este suspendată.

Adunarea adoptă în unanimitate aceste puncturi ; după care viceprezidentul porunci de a se lipi pe ușă, și apoi dete parola preotului Neagu.

P r e o t u l N e a g u : — Fraților ! Eu crez că din cîți se văd astăzi adunați în această sală, atît acei ce sintem la masă, cît și frații privitori ce nu au vot, nici unul nu este venit care să nu fie venit în dragostea Constituției și care să nu fie jurat pe Constituție, că adică se vor ținea de acele 21 de articole. Constituția în duhul ei sfințește proprietatea, sfințește și persoana. Așa dară sfîntă e proprietatea, dară totodată o cunoaște și datoare prin art. 13 a împărtași și pe locuitorul fără pămînt cu o părtică

Articolul 13

de pământ spre hrana familiei și a vitelor sale ; așa dară sfântă este și proprietatea, și nu vă mai temeți, fraților săteni, a zice : că proprietatea este sfântă, că adică îndată ce veți zice că proprietatea este sfântă, o vor zice domnii proprietari, că adică munca d-voastră e sfântă și proprietatea noastră asemenea e sfântă, luați-vă munca și vă duceți unde voțiți, ce aveți cu proprietatea noastră ? Nu, fraților, nu vă zice nimenea așa, fiindcă a jurat pe Constituție, și îndată ce va zice așa, apoi nu numai că nu va mai avea loc aci, ci nici în toată țara nu va avea loc ; fiindcă acela este din duhul Constituției, și îndată ce va eși din duhul Constituției, va eși și din Adunare, după cum zisei.

Deputații săteni : Sfântă e proprietatea după ce se va împărți.

Viceprezidentul : Mai înainte de a se împărți, trebuie să declarăm de sfântă proprietatea. Munca noastră este sfântă și liberă ; dacă proprietatea nu va fi sfântă și liberă, cum o să intrăm în tocmeală ? Constituția ne asigură că clăcașii se vor împroprietări prin răscumpărare, vrea să zică : că proprietatea este sfântă ; și dacă binele publicului cere de la dînsa ceva, cere, zic, nu ia, căci atunci ar fi o tîlhărie, cere împroprietărirea clăcașilor și aceasta o cere cu răscumpărare, ca așa fiecare, avînd un pic de pământ, să-și aibă asigurată libertatea, ca să fie un mîdular interesat în statul României și patria noastră să capete soliditatea și fericirea aceea de care merită a se bucura.

D. Ceaușescu, deputat proprietar : Fraților, dacă vă vom da părticica voastră de pământ, sfințiți proprietatea ce ne va mai rămînea ?

Toți deputații săteni ziseră : „toți o sfințim“, sculindu-se în picioare.

Viceprezidentul : recapitulînd discuția, dezvoltînd materia proprietății pămîntului, întrebă dacă d-nii săteni voesc să sfințească proprietatea pămîntului cuiva ? Și zicînd că cei ce voesc ca proprietatea să fie sfântă să se ridice în picioare. Toți deputații săteni și proprietari s-au și ridicat în picioare.

Recapitulare

Viceprezidentul : Acum, domnilor, am pus lucrurile în starea în care erau mai înainte de Regulament ; am sfințit articolul 13 din Constituție, adică emancipația clăcașilor ; am declarat că este sfântă munca, prin urmare că nu mai este robie pe pămîntul românesc. Și am declarat că și proprietatea este sfântă, prin urmare că nu sîntem socialiști. Ne rămlne ca să pășim într-o ne învoi, a curma din rădăcină cauza revoluțiilor și de a ne asigura o viitorime fericită ; de aceea propun pe mline ordinea de zi : dacă poate cineva să se facă proprietar prin răscumpărare ?

Seanța s-au ridicat la 2 ore.

Viceprezidentul, I. Ionescu

■ C. D. Aricescu, *Chestiunea proprietății*, p. 29—43 ; „Monitorul român“, nr. 12, din 20 august 1849 ; *Anul 1849*, III, p. 361—370.

IV. ȘEDINȚĂ—13 AUGUST

206

„DACA CLĂCAȘUL SE POATE FACE PROPRIETAR PRIN RĂSCUMPĂRARE”

Viceprezidentul d. Ionescu ține locul d. prezident Racoviță.

Viceprezidentul: — Domnul Cernătescu are parola.
Cernătescu, deputat proprietar: — Răspunsul meu, domnilor, la întrebarea ce mi s-a făcut de d. viceprezident, dacă clăcașul se poate face proprietar prin răscumpărare, este: clăcașul în toată vremea a fost slobod să cumpere moșie; nimeni nu l-a poprit vreodată; și nimeni nu se găsește a-i sta împotrivă și în viitor. Chiar dintre noi proprietarii vom fi fost ca și ei clăcași; și dacă am făcut bani și am găsit moșie, am cumpărat prin bună tocmenă; și astăzi ne numim proprietari.

Proprietatea dar este a noastră, respectată prin Constituție; și astăzi tot proprietarul este liber pe moșia lui; și nu ar putea fi silit s-o vînză, fără de voință, măcar cu orice preț mare; precum, asemenea nu poate fi silit nici clăcașul s-o cumpere cu cel mai mic preț; rămîne și unul și altul la voința lui. Dar fiindcă clăcașul este slobod să meargă unde va găsi moșie, și moșia proprietarului rămîne fără muncitori, nu are nici un folos; precum și muncitorul, fără de pămînt, nu este muncitor, urmează a pune unul moșia și altul munca, și cu bună înțelegere să lucreze pămîntul.

Iar cu dreapta Constituție zicem: Să facem și pe clăcaș cetățean proprietar pe o cîtătime de loc; să aibe unde să sădească un nîr, un pîr, sau orice va voi. Să poată zice cu bucurie orfanul: „Iată acest loc este sădit de tatăl meu”, aceasta este altceva; și putem face pe clăcaș proprietar; și dacă patria, ca o mamă bună, va despăgubi pe fiecare fără pagubă, crez că nu se va împotrivi nici un proprietar. Cînd însă va veni timpul acela, vom vorbi mai lămurit.

Ba de a, deputat satean: — Să ne dea pîrticica de pămînt spre a ne împroprieta.

Ce aușescu, deputat proprietar: — Pîrticica de pămînt de la 11 iunie v-am dat-o, am jurat; afară din cei puțini mai mari, care și aceia vor jura. Am jurat pe cele 21 de articole din Constituție; am jurat să vă dăm pămînt pentru hrana voastră și a vitelor voastre; însă în Constituție nu se arată cît trebuie să fie aceea pîrticică de pămînt; pîrticica voastră de pămînt: o cunoașteți, o aveți tocmai de la Radu Vodă, și o ați stăpînit-o pînă la 1812. Atunci, noi boerii cei mari și mici, împreună cu Caragea Vodă ne-am unit, v-am luat-o, v-am dat-o iar, v-am luat-o apoi pînă la 1831; cînd iarăși ne-am sfătuit, v-am pus o sarcină asupra voastră; voi erați robi, și mai robi încă decît ziceți.

— Așa este! ziseră toți deputații săteni.

Ce aușescu, (urmînd): — Și eu v-am robit, fraților, v-am bătut, v-am dezbrăcat; de 36 de ani de cînd mă blestemați! Iertați-mă! Mă rog,

Cit să fie
acea
cîtătime
de pămînt?

fraților săteni ! Luați-vă înapoi ceea ce v-am răpit. Iată-mă, vă dau părțica de pământ !

Numerosul public ce umpluse toată sala, încit acuma nu mai încăpea, începu o detunătură de aplauze, de strigări de ura ! iar deputații săteni, în exaltația lor, care de care striga : „Dumnezeu să te ierte, frate ! Să fim frați ! să trăim în pace ! Ura ! Vivat ! Să trăiască Constituția !

Viceprezidentul : — Domnilor ! simțesc deopotrivă ca și dv. libertatea aceasta de care ne bucurăm în sinul României de a fi față la desbaterile acesteia publice ; imi place să vă văd aicea adunați în atita de mare număr ; și de aceea vă rog, în numele binelui public, ca să binevoiți a respecta și libertatea discuțiilor noastre. Numai deputații au dreptul de a-și manifesta sentimentele lor în această adunare. Dumneavoastră aveți libertatea teascului ; și de aceea vă rog ca aicea să jertfiți dorința d-a aplauda : pentru că, precum aplaudați acum, asemenea ați putut și suera. Respectați adunarea, și nu mai aplaudați.

Ene Cojocarul,
deputat sătean :

— (citește un discurs scris)
„Domnilor proprietari, eram încredințați că de la 12 ale acesteia n-o să mai avem întoarcerea cu vorbirea de Regulament, nici o parte nici altă ; că ar fi trebuit să vorbim numai altele care ar fi fost de folos să ne putem uni cu toții spre dreptate ; apoi noi toți văzurăm unul din dv., domnul Lenci, propunând un înscris alcătuit cu articolele atingătoare din Regulament. Așadar și eu, mă iertați, m-am întors cu vorbirea iar la înfricoșatul și speritorul Regulament, ce ne-a speriat și ne-a înfricoșat ca un bici de foc. Eu am spus mai înainte de asta prin grai de patima ce au pățimit clăcașii țărani — și n-ar fi trebuit să mai vorbim prin hirtii, ci luând în băgare de seamă că d. Lenci și cu ai săi toată vorbirea și-o dă prin hirtii, așa și eu dar de iznoavă imi dau părerea printr-această hirtie — ; patima locuitorilor ce-i înjugase la un jug greu de her, cu care ne înjugase robia Regulamentului, răspuns dar înaintea prezidenței voastre, patima robirii Regulamentului, ce ne îngrădise pe ficcare locuitor în proprietatea fieștecăruia proprietar ca într-o cetate de zid cu porțile de her, de nu mai aveam noi pe unde să mai ieșim ; că, și de fugeam în altă parte, nu aveam loc a fi scăpați pe acolo, măcar că ne lăsam munca, casele și pometurile și viile — munca părinților noștri și a noastră —, ca să fim scăpați de acelea, și să ne lase să ne hrănim unde eram fugiți ; și în ceasul ce ne afla, trimitea isprăvniceii și venea și arendașii cu gonaci, și ne lua legați, și ne aducea iarăși la urmă, întocmai ca pe niște robi, închizându-ne prin beciuri și prin coșarele dumnealor pe vreme de iarnă fără nici un foc acolo, aruncând și apă pe noi ca să degerăm, ca cu patima acelor să sperie și pe ceilalți ; că mulți dintr-înșii au rămas și betegi, de nu se pot hrăni nici astăzi, iar pe alții li băgau prin cotețe și se pișau pe dinșii, întocmai ca pe niște rîmători, nesocotindu-i că sunt și accia oameni și zidirea lui Dumnezeu. Căci, zic dumnealor, că n-a fost robire ; dar noi robire o cunoaștem această patimă ce am pățimit-o.

„patima ce au
pățimit clăcașii
țărani...
noi robire
o cunoaștem”

Domnilor proprietari, vă rugăm să precurmeze hirtiiile dintre noi; și să venim la o unire cu toții. Spre scurtare, vă rugăm dați-ne și noastră o părtică de pământ din trupul fiicăreia proprietate, spre hrana familiei și-a dobitoacelor noastre, ca să ne putem îndelețnici a fi și noi proprietari pe acea părtică de pământ, însă cu despăgubire; pe care părtică n-o putem noi însemna ca cîtă cîtăime de pământ ar putea fi; nici cîtăimeea locului, nici prețul despăgubirii pe care dumneavoastră îl cereți; și să vă rugăm, domnilor proprietari, din buna-voință dumneavoastră, ne dați ce ați putea cunoaște că ni s-ar cădea; însă prin despăgubire; pentru că și noi am fost ajutorul dv. la zisa domnului Lenci, din războiul Buceștilor și al Calomîreștilor; precum și acum sîntem străjuitori tot cu această străjire, spre paza patriei noastre, precum și atuncia am fost patrioții acestui pământ; că nu sîntem veniți din alte părți, ci *l-am căpătat cu toții*...

Și mă rog domnului prezident ca să se așeze și această părere a mea unde sînt așezate ale domnilor proprietari.

1848 august 14. Ene Cojocaru, din județul Prahova''.

D. Lenci, deputat proprietar: — Auzirăm toți cu destulă mîhnire spovedania unui deputat proprietar. Nenorociți au fost clăcașii și țiganii dumnealui! Dumnealui a spus că locuitorii au fost proprietari pînă la Caragea, și de atunci au urmat modificările. Să-mi spuie dumnealui dacă locuitorii stăpîneau cu desăvîrșire sau nu?

Cea u ș e s c u, dep. pr.: — Cu desăvîrșire; afară de veniturile circiumelor, venitul rachiului etc.

D. Lenci: — Aveau o bucățică de pământ. Eu tăgăduesc aceasta. Și înaintea Regulamentului și înaintea lui Caragea, locuitorul era chiriaș. Din vechime clăcașii se bucurau d-acele drepturi ce proprietarul voia să i le lase de bună voie. Ei se foloseau singuri de toată moșia; și proprietarul nu s-a înstreinat dreptul său de proprietar, dacă se mulțumea cu o chirie puțină; însă, după ce s-au slobozit schelele țării, după ce s-au suit prețurile, a trebuit să se urce și chiria.

Cea u ș e s c u, dep. pr.: — Mai înaintea lui Caragea, clăcașul dădea proprietarului din zece una.

D. Lenci: Cu tot meritul creștinesc ce poate avea spovedania ce ne făcu d. Ceașescu, de cîte vine a urmat d-lui pînă acum ca un proprietar de moșie, și fără de a cerceta mai mult, dacă este aici locul de a-și ușura sufletul și conștiințele pentru niște urmări cu totul neatințate de drepturile și sarcinile proprietății, mă mărginesc a protesta împotriva răului înțeles ce prin fapte a dat d-lui principiului pravilei asupra clăcii; și a mai deplora încă o dată îngăduiala cu care i-a fost ertat să o violeze. Criminal a fost, domnilor, abuzul ce s-a făcut principiului acelei pravili, iar nu însuși principiului care, de se va supune la un drept analis, înființează îndoitul adevăr, că a fost singura formă subț care pînă acum se putea răspunde de către plugar chiria pămîntului de care se folosea, și totdeodată că acea chirie era drept corespunzătoare despre prețul ei cu prețul capitalului sau al pămîntului ce i se închiria; claca și dijma era singura

Împroprietărire
prin
despăgubire...
pentru că
și noi am fost
și sîntem
"paza patriei
noastre"...

formă putincioasă a chiriei, zic : pentru că capitalul bănesc lipsea de la țiran ; plătea în muncă, căci nu avea cu ce alt a se plăti ; plătea cu dijmă din bucate dacă îi dăruia Dumnezeu bucate ; dar pentru că această chirie era drept corespunzătoare cu prețul pământului de care se folosea ; supui cercetării dv. această comparativă prețuire așezată pe un termen de mijloc și cît s-a putut aproximativ atît în cătățimi după variația timpului și a rodirii pământului, cît și în valoare după distanța de schelă și deosebitele împrejurări ale negoțului ; s-a mai luat de temei la această prețuire produsele de cîmpenie a hranei și a negoțului plugarului, nefiind cu putință a se coprinde toate celelalte produse ce le mai sădea împreună cu cele cîntii pe trei pogoane de arătură ce se dădea fruntașului sătean ; în sfîrșit, s-a luat de temei fruntașul, dupe care apoi fiecare poate aplica prețuirea și la celelalte clasuri.

Lei par.

63		Claca
15		Pentru $1\frac{1}{2}$ baniță grîu, zeciuala la $1\frac{1}{2}$, kilă grîu, socotindu-se rodul de mijloc una kilă de pogon pentru un pogon și jumătate arătură cu grîu, iar kila pe lei 100.
11	10	Pentru 90 oca porumb, zeciuala la 900 oca porumb, socotindu-se rodul de mijloc $1\frac{1}{2}$ kilă de pogon pentru $1\frac{1}{2}$ pogon arătură cu porumb, iar kila pe lei 50.
18		Zeciuala, din cinci una, a trei pogoane cositură, socotindu-se cite un car purtareț de fiecare pogon, iar prețul carului pe lei 30.
107,	10	care, împărțindu-se cu opt pogoane noastră prezecce prăjini ce era dator proprietarul fruntașului clăcaș, alcătuește drept chirie de fiecare pogon cite lei doisprezece, parale 6.

De vom face apoi un apel la conștiința tututor prețuitorilor competenți, vom afla (de se va priimi această prețuire, cel puțin ca o aproximativă de adevăr), că chiria pogonului cu lei doisprezece par. 6, după vechia legiuire, departe de a fi fost asupritoare chiriașului, era mai mult în sarcina închirietorului ; și că o slobodă tocmală întemeiată pe adevăratul preț de astăzi al pământului, ar avea îndoitul avantaj de a desființa prilejurile de asupriri ce a fost pînă acum în dispoziția celor mai tari, și a cumpăni mai bine interesele ambelor părți.

Viceprezidentul : Domnilor, vă rog să-mi dați parola pentru ordinea de zi. Noi eri am hotărît cu toții ca astăzi să dezbatem dacă trebuie să se improprietărească cineva prin răscumpărare. Am zis cineva, căci eri, sfîințind principiul muncii, nu avem nici un clăcaș, nici un rob în pământul României ; însă improprietărirea o dezbatem tot pentru acei vechi clăcași. D. Ceaulescu, luînd parola, deși nu a vorbit în ordine de zi, dar i-am ținut, căci d-lui, făcînd apel la inima proprietarilor, a dat o pildă de cele mai mărețe simtimente, depărtînd din ideea sa răscumpărarea ; și în numele suferințelor sătenilor cerînd ca să le dea aceea ce Regulamentul

Recapitulare . . . :

le-au luat, aceea ce au avut mai înainte de Domnul Caragea și 1831. Cuvintele de robie, clacă, întrebuințate de d-lui, au îndemnat pe d. Lenci a cere parola. D-nu Lenci a arătat iarăși că claca a fost o chirie și încă o chirie dreaptă; a dezbătut toată legea de tocmeală făcută în Regulament, și, reprezentând prin țifre datoriile săteanului și ale proprietarului, a arătat că pentru 9 pogoane 19 prăjini de pământ ce da proprietarul clăcașului căpăta în muncă lei 170, 10 parale, adică că rezultatul era acesta, 12 lei, parale 6 a fost socotită în Regulament chiria unui pogon de pământ pe un an. Domnilor! tot Regulamentul a fost o tocmeală între țărani și boeri, tocmeala a fost făcută numai de boeri; și țăranii văzind că nu le merge bine cu tocmeala făcută de boeri, s-a desfăcut de dinsa ca oameni liberi de a se tocmi cu dreptul de a ținea, sau nu; au dreptul de a nu o ținea, căci ei nu o au adoptat și nici nu au știut când s-au făcut; de aceea cu învoiala Regulamentului, ei au fost asupriți, robiți, speculăriți; și tocmai pentru aceea au rupt tocmeala și au zdrobit Regulamentul boerilor.

D. Lenci: Nu mai zice boeri, căci nu mai sînt.

Viceprezidentul: Zic boeri, căci i-am avut, și ne-am deprins de a vorbi așa; de acum înainte va fi om și om, și nu mai avem nevoie de a întrebuința în vorbele noastre boeri. Regulamentul a făcut o lege îndatoritoare din tocmeală. Toate tocmelele trebuie să fie libere și făcute cu bună învoire, aceasta n-au făcut-o boerii în Regulament; și din rezultate s-au văzut că sătenii au fost apăsați, pentru aceea chiar de ieri au și îngropat Regulamentul.

Sătenii toți: Noi l-am ars, și nici ne ținem de dînsul.

Viceprezidentul: Nu vă țineți; pentru că în tocmeala aceea zilele voastre de muncă erau sigure, iar răsplata lor mică și nesigură; legea de tocmeală din Regulament a fost absurdă, vrăjmașă omenirii și robitoare; și în adevăr în România alte sînt împrejurările de la munte și altele de la cîmp, ele sînt foarte deosebite și speciale, legea tocmelei din Regulament a fost unică și obștească asemenea; și prețurile produselor și a pămîntului se schimbă nu numai din an în an, dar și din județ în județ, ba încă și de la un sat la altul: tocmeala în Regulament s-a legiuit a fi statornică, conformă și obștească. Timpul v-a dovedit îndestul că aceasta nu se poate legiui. Tocmeala trebuie să fie liberă, tocmeala trebuie să se supue la împrejurările localității și la prețurile curente; de aceea tocmeala trebuie să se facă în felurite locuri, tocmeala trebuie să fie făcută după felurimea prețurilor. *Libertate în tocmeală*, iată principiul care va putea pune în armonie munca cu pămîntul; Regulamentul a robit tocmeala, el a făcut o lege stabilă și generală rezimată pe țifre ce se schimbă din an în an și sînt deosebite din loc în loc, prin urmare a legat libertatea muncii care, eșind din personalitatea omului, pe acesta l-a și robit silindu-l a păzi un lucru ce-l păgubește; cu un cuvînt libertatea în tocmeală pe viitorime. Aceasta nu a fost în Regulament și de aceea boerii sprijinesc Regulamentul, căci din tocmeala făcută în loc, o să folosim mai mult decît la

„Legea de tocmeală din Regulament a fost absurdă, vrăjmașă ..., orbitoare”

Pentru „libertate în tocmeală”

lucru nedrept, și de aceea numai apăsătorii omenirii sprijinesc această lege absurdă.

După ce în ședințele trecute am dezbătut principiile producerii bogăției : munca și pământul ; și după ce le-am deslegat de legătura ce o făcuse Regulamentul, am sfîntit munca și pământul, am emancipat pe clăcaș ; ar fi trebuit ca să punem la ordine de zi în ce relații va fi munca cu pământul pe viitorime. Însă în răspunsul ce ar fi eșit din aceasta, văzînd un principiu priimit de toată lumea, un răspuns la care caută și făgăduiala și Regulamentul, adică la tocmeala de bună voce. N-am pus pe aceasta la ordine de zi, căci toți sînt pentru tocmeala de bună voce, ci am pășit la unul cu care din clăcaș să facem proprietar prin răscumpărare ; aceasta avem să dezbatem, în acest cerc rog pe toți deputații ca să se înărginească.

P r e o t u l N e a g u : D-l Lenci văz că arată din partea Regulamentului socoteală că adică a fost o închiriere a pământului, prin care arată că iau 63 lei clăcașilor săteni și încolo le iau zeciuiala din rodul eșit ; la care eu zic că totodată ar fi trebuit să arate și acele 12 zile cu vitele și 12 cu mîlînil, un car de lemne și o zi de plug, și să ia în băgare de seamă cîtă pagubă se pricinuia unui locuitor într-aceia vreme în care făcea această muncă.

C e a u ș e s c u : — Eu vă dau, fraților, pîrticica voastră de pîmînt ce au avut-o locuitorii pînă la Caragea.

L a h o v a r i : Ai greșală, domnule, pentru că țărani pe vremea lui Mircea Vodă¹ și a celorlalți Domni vechi au fost chiar robi pînă la reforma memorabilă a lui Nicolae Mavrocordat ; și că în toate hrisoavele care dovedesc proprietatea deosebitelor persoane, se zice : moșie ohavnică, de veci să o stăpînească acel proprietar sau cumpărător, el, fiii, și nepoții și tot neamul lui.

Seanța s-au ridicat, și la 1/2 oră s-au început iarăși.

D. Budișteanu d. p. și d-nu Ioan Velea sosesc acum Intîia oară în adunare, și sînt priimiți.

D. Lahovari s-a numit secretar în locul d. Robescu ce a dat demisia.

I. Ionescu
despre
dreptul
natural ;

V i c e p r e z i d e n t u l : — Domnilor, pentru a desluși materia pusă în dezbateră vă cer parola. Este o deosebire mare în îndatoririle omului după cum se va afla în starea naturii, cu dreptul natural, și după cum se va afla în starea socială cu dreptul și obligația de garanție a persoanelor și a bogățiilor. Mai înainte de a intra omul în societate, era absolut, cu desăvîrșire liber pe viața, pe munca și pe capitalul său. Omul se încălzea de razele soarelui fără să plătească cuiva ceva ; bea apa mării și a Dunării fără să plătească cuiva ceva ; umbla pretutindenea la vînat și tot pîmîntul era al lui, precum și toată lumina și toată căldura și toată apa. Omul, după ce a intrat în societate, a trebuit să jertfească ceva din aceea ce are pentru binele acestei societăți, pentru folosul public. Omul, în sînul naturii, de-i venea o capriție să-și arză casa, pe loc li și da foc, era liber

binele
public ;

absolut pe sine și pe ale sale. În societate însă a trebuit să jertfească chiar din libertatea sa în folosul binelui public, în societate nu poate să-și arză casa ; căci vîntul poate mina scintei pe casele vecinilor și să le aprinză. Omul în starea naturii, de era atacat de dușmani, adesea el nu putea a se apăra și cădea iară în starea socială ; societatea îl asigurază, trimițînd înaintea lor pe o parte de oameni, și așa iată că cu pentru binele societății mă înrolez și îmi jertfesc și viața pentru societate apărînd-o de dușmani și păzînd-o de ciumă pe liniile carantinelor. Jertfesc libertatea, îmi jertfesc și viața decît care mai scump nu am nimic pe lume ; jertfesc un lucru pe care nu mi-l poate înapoia nimeni, lucrul cel mai prețios ce-l am, și pentru ce ? pentru binele public al societății. Îmi jertfesc pentru societate și munca și capitalul contribuit pentru binele public la plata judecătorului, doctorilor, preoților. Jertfesc libertatea, jertfesc viața, jertfesc munca și capitalul meu pentru societate, și cu toate acestea societatea aceasta nu mi-a asigurat un pămînt în sinul ei, pe care să mă răzîm, pe care să calc cu conștiință că este al meu. Domnilor ! acolo la împroprietărirea clăcașilor, la darea unui petic de pămînt aceluia ce tot jertfește pentru societate, este cauza tuturor revoluțiilor : de veți ști face aceasta, veți curma chiar de pe acum toate nenorocirile de care sîntem amenințați. Domnilor, gîdiți-vă adînc la toate cite vedem în lume, lupta între bogat și sărac, lupta între muncitor și capitalist, lupta între țaran și proprietar este, înensă în toate țările. Vărsările de sînge, cursele revoluției s-au lătit ca o epidemie în toate țările. Ațiazit omorurile făcute la iunie în Paris ; ați auzit uciderea proprietarilor făcute de săteani în Galiția ; cunoașteți că în Ungaria nobilii au împroprietărit pe țărani cu pămîntul ce-l stăpînea ; vedeți toată România reprezentată aici prin deputații săteni ; încă este timp că aceea ce veți face să fie mareț, să punem țara noastră pe calea bogăției, a puterii și a fericirii ei ; faceți cu toții să fim cetățeni, să fim toți interesați a ne apăra și a ne înainta ! Vedeți cele 300 000 de familii astăzi emancipate de clacă căutînd să se așeze, căutînd să se împace, căutînd să se statornicească atît pentru folosul lor cît și al vostru ; tîndeți mina frățească acelor ce vă zic frați, și vă dați mina voă dîndu-vă dreptate, voi sînteți puțini, 7 sau 8 mii de familii, însă 5 sau 10 de ați fi, poporul român cere să-i dați pămînt prin răscumpărare, cu bani, nu degeaba, nici cu sila, nici cu vărsare de sînge.

— Să ne dea dar un petic de pămînt ! strigară toți deputații săteni.

Viceprezidentul : — În societatea dă a noastră putem așterne temeliiile unei fericiri necunoscută la nici o nație pe lume ; să fim patrioți adevărați ; să curmăm cauza certelor, a revoluțiilor și a vărsărilor de sînge ; să întîmpinăm pînă încă avem liniște și sîntem în stare de a face aceasta. Credem dar că în materia de desbătut astăzi stă toată revoluția ; de aceea o mai repet, ca să vorbească fiecare în struna ei. Aceasta este, de trebuie să se facă sateanul proprietar prin răscumpărare sau nu.

și

cauza
revo-
luțiilor ...

Poporul
cere pămînt
prin
răscumpărare

Să curmăm
cauza
certelor ...

Ceauşescu, dep. pr.: — Am bătut ȝiganii, şi i-am ertat; m-am judecat, am luat moşia ȝuranilor prin nedreptate; pentru că eram tinăr şi lacom; şi acum mă pocăesc, şi o dau înapoi; şi mă rog iertaţi-mă, fraţilor! Iertaţi-mi numai cheltuielile şi venitul.

Deputaţii săteni: — Da, da! Dumnezeu să te ierte!

Ceauşescu: — 30 000 de proprietari, mici şi mari au jurat pe Constituţie; iar ceilalţi nu.

Scurtulescu, dep. săt.: — Să trăiască Dumnezeu pe cei ce au jurat pe sfînta Constituţie! Iar pe ceilalţi...

D. Lenci: — Ca să se poată preţui generositatea d. Ceauşescu cu adevăratul ei valor; să se spue pînă unde se întinde şi generozitatea d-lui în parte, ca, de o vom cunoaşte pöttrivită cu sfîntenیا principiului proprietăţii ce a consacrat-o împreună cu noi toţi în acest încins (enceinte), să ne poată sluji şi noă de cirmă şi temei în hotărîrile noastre.

Viceprezidentul: — Această preţuire va aduce-o mline.

Preotul Neagu: — Fraţilor! Eri destul de bine s-a sacrificat (sanctionat) primirea Constituţiei; şi singuri, prin grai dv. zicînd cu toţi aţi venit cu dragoste după duhul Constituţiei; şi fiindcă patria ne dă şi noă o pöttrică de pămînt indestulă pentru hrana noastră şi a familiei noastre; şi totd-odată crez că nici unul din dv. nu e care să n-aibă acea dragoste după duhul Constituţiei, care să nu-l lase inima a împärtăşi pe sätEANUL fără pămînt cu o pöttrică de pămînt: că ziceţi dv. că fiind doi fraţi, unul mai mare şi altul mai mic, fiind în călătörie cel mai mare, să aibă o piine întregă; iar cel mai mic, neavînd nimic, să roagă să-i dea şi lui o bucătică de piine, şi-ţi voi plăti ca să nu piei. Însă cel mai mare, nu numai că nu-i dete cu bani, ci mai intii îi dărui hrana. Aşadar eu crez că vor fi cei mai mulţi din dv. veniţi aci cu dragoste, găsind prilej a-şi împlini datoriile frăţeşti care vor a da acea pöttrică de pămînt fără a mai cere bani; aşa şi noi ne predăm voinţei dv. printr-această cerere.

D. Budişteanu: — Să se repeteze ordinea de zi pe mline, aşa ca să ştim de trebue să se improprietărească cineva.

Viceprezidentul: — Domnilor! să lăsăm toată logomahia numitului la cuvintele dv.; fie de poate sau nu; fie de trebue sau nu, fie de este îndatoritoare sau nu, scopul nostru este de a face pe clăcaş proprietar prin răscumpărare; întrebuiinţaţi orice cuvinte, numai să ajungem la a da pămînt sätENILOR. SätEANUL nu ştie jocul cuvintelor, el este simplu; pentru dinsul fapta este tot. De aceea redigeaţi cum veţi voi ordinea de zi pe mline; sätEANUL aşteaptă numai să vază de daţi sau nu daţi pămînt atita peste ce au astăzi.

Budişteanu propune *dacă înstrăinarea unei părţi din proprietatea pămîntului în folosul sätENILOR prin despăgubire este sau nu îndatoritoare.*

Să lăsăm
jocul
cuvintelor...!
„fapta e tot“

Viceprezidentul: — Aceasta se adoptează de Adunare a fi pe mine ordinea de zi.

Seanța s-a ridicat la 1 1/2 ore.

(Îscălit) Viceprezidentul I. Ionescu
(Secretar) N. T. Lahovari
„ Preotul Neagu Benescu

■ C. D. Aricescu, *Chestiunea proprietății*, p. 43—58; „Monitorul român”, nr. 13 și 17 din 23 august și 8 septembrie; *Anul 1848*, III, 390—399.

■ I. Se înșeală d. Lahovari: istoria zice din contră, că dela Mîhaiu țărănul a devenit rob al pămîntului. [Nota C. D. Aricescu].

V. ȘEDINȚĂ — 14 AUGUST

207

„DACĂ ÎNSTRĂINAREA UNEI PĂRȚI DIN PROPRIETATEA PĂMÎNTULUI ÎN FOLOSUL SĂTENILOR, PRIN DESPĂGUBIRE, ESTE SAU NU ÎNDATORITOARE”

Viceprezidentul I. Ionescu ține loc de prezident.

Seanța s-a început la 10 ceasuri.

Viceprezidentul: — D. Ceașescu are parola pentru a expune aceea ce d-lui, în numele proprietarilor județului Ialomița, dorește a da sătenilor.

Domnul Ceașescu: — Frați săteni, vă zic săteni, iar nu țărani săteni, căci trăiți în sat, dar nu în tirguri; vă dau peticul de loc pentru casă și namești¹, și hrana vitelor voastre. Cît pămînt vă trebuie nu este hotărit în Constituție, voi aveți 5 feluri de vite; vaci, unii două, alții două, alții 99; oi, unii 20, alții 200, alții 2 000, aveți bivoli, unul doi, altul 4, altul 10; boi aveți și porci, unii doi, alții 4, alții 44; aveți dar poate 30 000 de vite; pentru toate acestea oare să vă dau pămînt? Eu vă dau aceea ce ați avut pînă la 1812, semnele islazului ce l-ați avut pînă la Regulament se cunosc încă, urmele vitelor ce au călcat acel pămînt nu s-au șters încă, mergea moșia 4 ceasuri de lung, și cit mergea un ceas era pămîntul vostru, satul era 100 sau 300 case în care unii din voi au avut un pîgon de loc, alții mai mult, alții mai puțin; aceasta vi-l dau.

Viceprezidentul: — Dai vatra satului gratis, ori cu bani? Vor fi sătenii liberi să-și vinză casele, livezile, viile, dacă or voi să se ducă?

D. Ceașescu: — Dau și cu despăgubire și fără despăgubire, iau, de-mi vor da, ca de pomană; dar o dau îndărăt pentru că am făcut fapte rele în viața mea; și cînd se vor ridica ei după moșie, ducă-se l

Loc pentru
casă,
dependințe,
și hrana
vitelor

să-și vinză namestiile; or veni alții în locu-le. Asta dau, iar cit loc le va mai trebui, le voi da, însă cu bună tocmeală. Toate pământurile se vor lucra pe viitorime și vor aduce mai mult folos, că acum nu dau țărani doi galbeni ca să curețe un pogon, dar atunci o să-și deschiză locuri multe. Cit vor sta locuitorii pe moșie, pământul ce le dau este vecinic al lor; iar cînd se vor duce după moșie, pământul să rămîie iarăși al proprietarului; și așa vom înainta, fraților, cum înaintează soarele împrejurul pământului; și ne vom mări precum se mărește Dunărea în cursul ei surpînd malurile.

D. Lăhovári: — Domnilor! La ordinul nostru de zi, avînd dispoziția dacă trebuie săteanului, care nu are proprietate (care nu este moșie) să se facă el proprietar, viu d-lor să vă spui că această întrebare o socotesc cu rezolvată (hotărîtă) prin proclamația bazurilor Constituției. Întrebarea ar trebui să fie numai, după a mea părere, pe cit trebuie să se facă proprietar? și cit se poate face proprietar? spre a putea fi în armonie cu bazele Constituției, adică d-a răscumpăra pământ de la proprietar prin despăgubire: și despăgubirea trebuie să fie conformă cu devisa Constituției: *respect la proprietate, respect la persoane*, nefiind Constituția făcută, după cum se zice, în paguba niminui. — Răscumpărarea dar cu despăgubirea sunt foarte strîns legate una d-alta, și nu se poate îndeplini o parte din Constituție și a se călca cealaltă. Într-alt chip, orice faptă, orice lucrare ar fi călcătoare Constituției, ar fi arbitrară, ar fi silnică, și orice lucrare făcută prin silă, prin silă cade; pentru că trage asupra-și blestemul omenirii și urgia lui Dumnezeu!!

Nu gîndiți, d-lor, și astăzi v-o repet, că nu simț trebuința îmbunătățirii soartei țaranului; aceasta este și în interesul iubirii de omenire și în folosul statului; avînd însă în minile mele încredințate averile a o mulțime de proprietari din care aceștia jumătate poate sînt însuși ei țărani, iar ceilalți după greutatea familiei lor, după trebuința poziții lor sociale, după micșorarea și localitatea proprietăților, sunt și mai săraci decît mulți din clăcași, nu poci dispoza cu nepăsare de dînele, și ca un om de cuget și de cinste și ca unul al căruia mandat este mărginit în cuprinderea Constituției; și socotesc, d-lor, că dv. nu veți tăgădui că orice aș lucra eu peste hotarele acelea, ar fi neînut în seamă de proprietari, și ar trage asupra-mi o răspundere foarte grea. Sînt dar de părere, d-lor, că se poate da pământ săteanului cu îndeplinirea însă a condițiilor de mai sus în toată întregimea lor.

D. Cernătescu, d. p.: — Nu vrem să facem pe clăcaș proprietar prin despăgubire.

D. Ieue Cojocaru, d. s.: — D-nul Ceaușescu a zis că moșia se împărțea cu ceasul, însă aceasta nu se înțelege și cere să-l deslușască. Moșia să se împărță în 4 părți, și a patra parte să se dea săteanului, iar trei părți să rămîie proprietarului; așa să se facă, iar nu cu ceasul.

D. Robescu, d. p., cere să se citească ordinea de zi.

Răscumpărarea
cu
despăgubirea
sînt ...
legate
una de alta ...

„A patra
parte
să se dea
săteanului”

Viceprezident: — Ordinea de zi este *dacă înstreinarea unei părți din proprietatea pământului în folosul sătenilor prin despăgubire este îndatoritoare sau nu.*

D. Robescu: Nu este datoria noastră aceasta, ci guvernul trebuie să o deslușească.

Viceprezidentul: — Dv. ați hotărât ieri să vă ocupați astăzi cu această întrebare, și unii din dv. au și redijă-o în ordinea de zi; se vede dar că avem nevoie d-a ne tâlmăci și în lucrul acesta.

D. Lenci, d. p.: — Să ni se spue întâi din partea sătenilor cit pământ cer, și apoi vom hotărî espropriația; recunosc dreptul răscumpărării, principiile sunt așezate; acum putem lucra; să ni se arate acum ce cer, căci d. Lahovari n-a deslușit aceasta.

D. Lahovari, d. p.: — Eu am zis, d-le, că trebuie să cercetăm cit trebuie să le dăm, și cit putem să le dăm, ca să fim conformi intru toate Constituției.

Preotul Neagu: Să venim, d-lor, la ordinea de zi: dacă se cade sau nu ca să se improprietărească sateanul; să răspundeți întâi cu toții, d-lor proprietari, la aceasta; și apoi, mâine, vom da răspuns cit ne trebuie. Am auzit de la d-nii deputați proprietari a 4 județe că se cade să se improprietărească sateanul; însă că nu știu cu cit și cu ce preț; mâine vom răspunde din partea noastră, cit pământ ne trebuie pentru noi și pentru vitele noastre.

D. Lenci, d. p.: Să se pue țifre pe hirtie, și apoi vom hotărî de vreme ce părintele ne-a zis că mâine să arate ce le trebuie, apoi să rămîie mâine.

Viceprezidentul: Mai întâi d-a ne arată dorințele cit pământ cer sătenii și cit pământ dau proprietarii, este să se hotărască, spre știința tuturilor, dacă este improprietărirea clăcașului, în caz de espropriație cu despăgubire, în folosul public.

D. Lenci, d. p.: Proprietatea este sfîntă și nu știu cum poci să priimesc espropriația fără d-a ști pentru cită întindere de pământ; trebuie să cunoaștem mai întâi aceasta, și apoi să hotărîm; căci poate unii ar voi, și de aceasta se stînjinesc.

Viceprezidentul: Principiul espropriației este un princip pe care societatea, în numele interesului public, îl cere cu despăgubire de la proprietari, împotriva garanției sociale de care se bucură. Cînd un asemenea princip este hotărît pentru o lucrare publică folositoare, atunci nici o considerație nu-i poate împiedica aplicația. Este, de pildă, hotărîtă a se face un canal de dus apă într-o poliție, se face linia lui, se însemnează binalele ce au să se dărîme, se prețuesc, se plătește valoarea lor și apoi se face espropriația, sfărîmînd tot ce este în calea liniei trasă.

D. Budișteanu, d. p.: Principul espropriației este dar de sineși puternic.

D. Lenci, d. p.: Principiul espropriației, dacă nu va călca sfîntenia proprietății, îl priimesc; altmîntrelea nu-l priimesc.

Espropriație ...
în folosul
public ...

Preotul Neagu : După deslușirile făcute de d. viceprezidentul asupra principului espropriației în favorul clăcașilor, urmează a se face cu despăgubire din partea sătenilor. Dacă o casă ar fi în mijlocul unei ulițe, din pricina cărieia n-ar putea trece călătorii pe ulițe, apoi negreșit că aceea ar trebui dărimată, despăgubind pe proprietarul ei spre slobozi-rea trecătorilor; pentru aceea dar espropriația urmează a se face.

D. Lăhovári, d. p. : Espropriația este un drept adoptat în toate staturile Europei pentru folos public, și cînd l-am adoptat și noi, urmează să-l introducem cu toate legile de care este însoțit.

Cernătescu, d. p. : Ca să se facă muncitorul proprietar pe mica pîrtică de pămînt prin despăgubire, cunosc că este de trebuință : căci o cere interesul individual, interesul comun și interesul patriotic ; căci, precît un stat va fi înavușit, cu atît este și mai fericit ; însă această improprietărire să nu fie nicidecum o sarcină silnică asupra muncitorului, sau asupra proprietarului : ci să se păzească întru toată întinderea ei sfințenia proprietății și sfințenia muncii.

Prin urmare proprietarul va fi volnic să poprească pe moșia sa atîția din locuitorii ce se află astăzi ciți va voi, după calcula ce-și va face că este în stare să-i improprieteze.

Precum asemenea, locuitorii slobozi vor fi a se strămuta oriunde vor găsi alt proprietar cu mai multă întindere de moșie ; și iarăși aceea parte ce se va da sateanului spre improprietărire, se va însemna de proprietar de o parte, și pe cit se va putea să nu aducă vătămăre părții de moșie ce rămîne în absoluta stăpînire a proprietarilor, fără să fie în orice vreme supusă la o altă voință.

Preotul Neagu : La întrebarea ce dezbatem acum, răspunz : dacă un om este gol, se cade să se îmbrace.

Viceprezidentul : Se cade, însă cumpărînd straie.

Preotul Neagu : Mergînd la prăvălie o să întrebe : sint haine de vînzare ; ca să afle dacă sint de vînzare, o să intre în tocmeală ; iar dacă nu, apucă pe ici în colo.

D. Robescu, d. p. : Dacă te duci să cumperi, trebuie să știi dacă este marfă de vînzare.

Preotul Neagu : Este marfă de vînzare ?

D. Robescu, d. p. : Prin bună plată, prin despăgubire, este marfă de vîndut.

Preotul Neagu, d. s. : Îmi trebuie o bucată de pămînt pentru hrana mea și a vitelor mele, trebuie să știm dacă este pămînt.

D. Robescu, d. p. : Ce vrei, părinte ? Pămînt ? ai bani ?

Preotul Neagu, d. s. : Cînd merge cineva să cumpere, merge cu bani ; iar de nu are bani, nu merge.

Stan Stănică, d. s. : V-am sfințit dreptul proprietății, d-v. ne-ați sfințit dreptul muncii. Acum, d-lor proprietari, să ne spuneți dacă avem drept să cumpărăm pămînt.

D. La h o v ă r i : Trebuie să dăm sateanului pământ, însă să ne spue că pământ le trebuie, ca să nu ne legăm la ceva ce nu ar putea îndeplini statul.

S t a n S t ă n i c ă , d. s. : Vă rog să încheem jurnalul d-a avea dreptul a fi proprietari în pământul acesta.

D. R o b e s c u : Vreți să cumpărați? Ducuros; vă dăm cu bună tocmală.

S t a n S t ă n i c ă : Până ce veți sfinți dv., d-lor proprietari, că avem dreptul de a ne împroprietări, noi... (zgomotul împiedică d-a auzi sfîrșitul frazei).

D. R o b e s c u : Trebuința d-a împroprietări vă recunoaștem, însă dreptul nu.

B a d e a , d. s. : D-lor! aveți moșie? Noi voim să cumpărăm, noi până acum v-am dat dobînda pentru pământul pe care ne-am hrănit, acum venim să vă dăm, și dobînda și capete, să se facă socoteala ca să știm ce să dăm.

T u r c e a , d. s. : Fraților! Venirea noastră aici este venită în duhul Constituției pe care am jurat noi toți că nu ne vom abate dintr-însa :

Eri ați pus o întrebare d-lui viceprezident că de silă să dați aceea părțică de pământ contra Constituției, pe care am jurat două milioane români, și nici nu crez că va lăsa să răniie jos.

Fraților, să lăsăm toate cele trecute și să ne asemănăm cu cele venite ; adică noi nu cerem ca să ne dați aceea părțică de pământ, nu de silă, nici de frică, decît ziceam așa : Dv., d-lor proprietari, ați fost generoși cu streinii ; i-ați priimit, i-ați hrănit, i-ați înăvuit, i-ați chemat a se împărțâși de drepturile dv. ; și eu crez că nu veți fi voitori de rău pămînto- nilor, fraților dv. ; nu veți face rușine patriei în străinătate. Dați, vă rugăm, din frumosul dv. suflet, fericirea fraților dv. ; adică, mica părțică de pămînt indestulă pentru hrana sa și a vitelor sale, fîră paguba dv. Dumnezeu, de la care avem toate, pentru toate cum nu cere nimic ? Cu toții întindeți-ne mîna a încheia toate clasele societății într-un singur corp pe care să-l putem numi fîră rușine Nația română ; cei mai mulți din dv., invitați fiind de D-zeu, crez că poate să zică ca să ne dați aceea părțică și fîră despăgubire ; dar noi nu vrem paguba fraților noștri, căci așa am jurat toți, să nu păgubim pe frații noștri, căci zice și Sfînta Evanghelie „ce rău nu vrem ca să ne facă alții, nici noi să nu facem altora“ ; și tot aci zice, că „cine are două haine să dea și sîracului una“. Adică, celui ce nu are.

D. R o b e s c u , d. p. : Fiindcă dl. Turcea a citit, de aceea cer ca ni- minea să nu mai citească pe viitorime.

D. L a h o v ă r i , d. p. : Eu nu sînt de părerea d-lui Robescu ; pentru că nu voim să gîndească niminea că noi căutăm să ne folosim de simpli- tatea deputaților săteni. Ba încă aș dori ca d-lor să-și pue și avocat ; pentru că noi proprietarii ne cunoaștem înarmați... de dreptul nostru.

„Trebuința
d-a impro-
prietări vă
recunoaștem,
însă dreptul
nu !“

Turcea,
deputat sătean :

„A încheia
toate clasele
societății
într-un
singur corp
pe care
să-l putem
numi...
Nația română“..

Improprietă-
tirea prin
despăgubire
e dreaptă...

Viceprezidentul: D-lor, să lăsăm cu bună voce ca sătenii să vie oricum vor putea să-și apere drepturile lor.

Ilie Gienoiu, d. s.: Aceasta e țara românească de la neamț pînă la muscal, de la munți pînă la Dunăre, ea nu este îngrădită cu gard de nucle, ci cu fiii noștri. Prin urmare oare nu se cuvine ca să ne dea și noastră o bucată de pămînt prin răscumpărare, și să fim slobozi?

Scurtulescu, d. s.: Liberi, să zici.

Turcea: D-lor! Vreți să ne faceți proprietari, sau nu vreți? Însă cu răscumpărătoare.

Scurtulescu: Ori dați, ori nu dați; Constituția e colo, ne dați pămînt, veți lua bani, și toți noi vom fi cu voi.

D. Lenci: Avem de dat.

Ilie Gienoiu: Avem drept, sau nu, de improprietărire?

D. Lenci: Da, și pe toată moșia de o veți plăti-o.

Scurtulescu, d. s.: Nu toată; să ne ferească D-zeu d-a cere aceasta!

Seanța s-a ridicat la $1\frac{1}{2}$ oră [!].

(Iscălit) Viceprezidente, I. Ionescu
Secretar, Preotul Neagu Benescu

■ C. D. Aricescu, *Chestinnea proprietății*, p. 59-68; *Anul 1848*, III, p. 437-443.

■ 1. Dependențe.

VI. ȘEDINȚĂ — 16 AUGUST

208

TERGIVERSĂRI, PRETEXTE; „ESPROPRIAȚIA — NECESITATE SOCIALĂ, ESPROPRIAȚIA — NECESITATE A ORGANIZĂRII SISTEMULUI AGRICOL”

Seanța s-a prezidat de d. prezident Racoviță.

La 10 ore s-a sunat clopoșelul, și toți deputații s-au așezat. Prescriptulul Verbal, ordinea de zi nu sînt. Să așteptăm dar pînă va veni d. Ionescu, viceprezidentul.

Seanța s-a suspendat. După $1\frac{1}{2}$ oră seanța s-a început iarăși.

D. viceprezident: Domnilor! să ascultăm, mai înainte d-a începe a lucra, hîrtia trimisă de doi deputați proprietari.

D. Lăhovári, secretar din partea proprietarilor, citește următoarea hîrtie trimisă de d. Lenci și de d. Budișteanu:

„Domnule Prezident!

„Pînă a nu păși mai departe în dezbateră principiilor asupra reorganizării relațiilor între proprietari și clăcași, socotim de a noastră datorie

să așteptăm concursul luminărilor și de la ceilalți tovarăși ai noștri, deputați proprietari care încă n-au venit.

„Știm, domnule prezident, că dupe terminile unui prescript verbal al Adunării, deliberările noastre nu pot fi hotărîtoare, ci numai chibzuitoare, pînă la încheerea numărului tuturor domnilor deputați atît din partea proprietarilor cît și din a țărănilor.

„Fiind însă că și chibzuirea asupra principiilor cere neapărat a lor priimire sau nepriimire, ca să putem trece de la o chestie la alta după ordi-
nului zilei; iar lepădarea sau priimirea a unui princip, înaintea opiniei pu-
bliche, închide în sine și manifestarea votului viitor, și prin urmare, în-
datorirea de a fi consecuenți atît înaintea conștiinței noastre, cît și a in-
teresului obșteșc, am socotit de a fi de o grea răspundere și chiar pășirea
peste mandatul nostru.

„De a emite mai multă vreme opinia asupra principiilor care în sine
închide și voturi, pînă nu mai întîi le-am elaborat prin luminările contro-
versi[i] între toți mădularii ce sînt în drept a lua parte și la chibzuirea
și la întărirea adunării.

„Binevoește dar, domnule prezident, să împărtășești onorabilei adunări
hotărîrea subsemnaților d-a aștepta întreaga completare a membrilor
adunării, spre a reincepe apoi șanțele noastre.

„Binenădăjduind, domnule prezident, că veți prețui atît dv. cit și
dumnealor sâtenii pravilnicia cererii noastre, vă rugăm să priimiți asigu-
rarea întregii noastre considerații.”

Domnii Fundățeanu, Robescu și Sibiceanu, deputați proprietari, zic
ca să se închidă șanțele, fiindcă nu sînt toți deputații față.

Prezidentul: — Nu se poate priimi cererea.

D. Ionescu: — Vă rog să-mi dați parola.

Deputații sâtenii: — Dar cum să nu lucrăm? Ne pierdem
vremea.

Ccaușescu, dep. prop.: — Să urmăim cu lucrarea.

Cernătescu, dep. pr., asemenea zise să lucrăm.

Ionescu: — Domnilor! Șanțele acestea sînt deschise de Loco-
tinența domnească, care v-a invitat ca să chibzuiți un proiect de lege asupra
unui obiect atît de delicat, cum este întrebarea proprietății; noi trebuie
să lucrăm, să nu pierdem timpul în vorbe și în închipuiri felurite de a nu
lucra. Vom înceta cînd vom sfîrși de dezbătut problema proprietății;
mai înainte însă noi nu putem închide lucrarea Comisiei; aceasta o poate
face numai autoritatea care ne-a instalat aicea. Domnilor! Aduceți-vă
aminte că la începutul dezbaterilor noastre erau numai 7 deputați proprie-
tari; aceștia au reclamat că, devreme ce sînt în minoritate, să nu lucrăm;
și atunci s-a hotărît ca, pe de o parte, să cerem la guvern ca să grăbească
venirea deputaților; și pe de altă parte, în așteptarea lor, să lucrăm chib-
zuind, dar nimic hotărînd.

Ion Ionescu:

„Să nu

pierdem

timpul

la vorbe...”

Aceasta am și făcut-o pînă acum; în cursul dezbaterilor noastre au început a lua parte unul cite unul din deputații noi ce sosesec, încit astăzi sînteți aici adunați 16 deputați săteni și 11 deputați proprietari; peste tot 27. Ațișii proprietari se găsesc în majoritate cit și săteni; unul lipsește dintre săteni, și 6 dintre proprietari.

D. Ceaulescu, dep. pr. (Înterupse zicînd): Ce să mai căutăm ca să fie față tot numărul deputaților Țării de 34? Aceasta, chiar de ar și fi toți deputații aici, tot nu se poate complecta numărul lor în Adunare; căci lesne se poate întimpla ca ori din proprietari, ori din săteni să nu poată veni, opriți fiind de boală; și-apoi oare noi să stăm nelucînd?

Un deputat proprietar: — Să lucrăm, dar să nu hotărîm; căci trebuie mai nainte d-a hotărî, să ne înțelegem.

Ionescu: — Fiecare deputat își știe misiunea lui; el este trimis aici, nu ca să se nulizeze, ci ca să lucreze în binele public, în numele județului ce l-a ales, și să facă chibzuire în paguba niminui.

Robescu, dep. prop.: — Nu sînt toți deputații proprietari față; de aceea nici nu vom a lucra, nici a hotărî; și ne ducem.

Se scoală și se trage de la masă, însoțit de d. Fundăeanu și Sibiceanu. Ceilalți deputați proprietari stau la locul lor.

Ionescu: — Domnilor! Eu văz ceva ascuns în toate întîmpinările din partea deputaților proprietari. Cei 7 deputați proprietari care au fost la începutul lucrărilor noastre, fără d-a lua în băgare de seamă că atunci erau peste tot 22 deputați, că era Adunarea în majoritate, că putea să lucreze și să hotărască, au reclamat zicînd că deputații proprietari sînt în minoritate; și prin urmare, să lucreze chibzuind, pînă vor veni și ceilalți.

Aceștia au început a veni; azi unul, mîine altul; pînă ce numărul deputaților proprietari se sîni la 11; adică, și în castă de-i va căuta, găsești majoritatea; dar și Adunarea are o imposantă majoritate. Acum, din cei 7 deputați, văzînd că numărul lor se îngroașă din zi în zi; și că pot cu tot cuvîntul să hotărască, fiind un număr de $\frac{2}{3}$ din totalul deputaților proprietari, încep a se trage chiar din acei vechi, precum ați auzit hirtia ce au trimis-o. Nu vedeți dv. în această faptă o voință d-a ne împiedica să lucrăm?

D. Preșident: — Devreme ce această întrebare s-a dezlegat hotărîtor de Adunare, apoi eu sînt de părere ca să lucrăm.

Ionescu: — Să lucrăm dar, și să lăsam fiecăruia libertatea să se ducă sau să stea aici; de se duce, deputatul cu această faptă nu-și împlinește mandatul său, și rămîne răspunzător către patrie și către cei ce l-au ales; de stă, el stă în lucrare publică folositoare. Iară apoi tot ce s-a lucrat pînă acum, poate fi nepriimit de cineva? și în adevăr, cine poate zice că munca și proprietatea nu este sfîntă? Cine va zice că munca nu este sfîntă, acela vrea robia, și statul nu proteje robia; și nimeni din voi nu mai vrea să fie clăcaș.

— Nu! nu! Să ne ferească Dumnezeu! strigară deputații săteni, și cîțiva deputați proprietari ce se aflau față.

Ceva ascuns
în toate
întîmpinările
deputaților
proprietari

Ionescu : — Cine nu vrea ca proprietatea să fie sfântă? Deputații săteni o au sfântit; și apoi dacă deputații proprietari se trag de la a sfinti proprietatea, rău fac; și răspunderea lor este mare. Noi voim să facem pace și liniște, ca să trăim bine cu toții în pământul României, ca niște frați.

D. Lahovari, dep. pr. : — Eu îndată ce am intrat în această adunare am propus că nu sîntem competenți a lucra și a vota pentru toate județele.

Ionescu : Fiecare deputat are să lucreze și să voteze pentru aceia care i-au dat mandatul lor. Nimeni nu este obligat de a lucra decît în sfera sa; și apoi din sferele particulare ese sfera totală a întregii țări.

Iordache Buga, dep. săt. : Eu mă mir de d. Sibiceanu, fiindcă era de față cînd s-au citit 21 de articole din Constituție, — fiind îmbrăcat în odăjdii părintele Economu și părintele protopop și un preot: — și poimenitul Sibiceanu a jurat pe toată Constituția, și totdeauna legîndu-se de bună voce că nu va eși din duhul Constituției; și acum îl văz sculîndu-se de la masa Adunării și lepădîndu-se de jurămint.

Ceaușescu, dep. pr. : — Frați săteni, știți că petecul de pămînt pentru casele voastre era ohavnic al vostru; dar cu două articole de condiție: adică, în mijlocul satului vostru să fie circiuma mea; și al doilea, dacă vă veți ridica de bună voce sau de rîsmiriță, să rîmnie peticul al meu. Cu condiții vechi vi l-am dat gratis; apoi și zlotu de loc de casă, precum se numea, găina de crăciun, puiul de Sin-Petru, iar dacă voiti să-vă vinz pămînt fără condiție, vă vinz de bună voce; v-am spus cit este peticul de pămînt, unde stă omul cu casa pe el. La unii din voi pe un sfert de pogon, și la alții pe $\frac{2}{4}$; și iar la unii din voi pe un pogon.

D. Ionescu : — Domnilor! Proprietatea muncii și a pămîntului este sfîntă; cată ceea ce am desbătut pînă acum, cu toată amănunțimea ce merită aceste două elemente de producțiune a bogățiilor. Ca oameni chemați a forma un proiect de lege asupra acestor două principie, a trebuit să le și statornicim. Așa, deputații săteni au sfîntit principiul proprietății; iar deputații proprietari principiul muncii. Libertatea absolută pentru cei ce caută a le exploata; prin urmare, legătura făcută în Regulament s-a dezlegat; și această împilătoare șartă s-a călcat în picioare în minutul cînd Constituția s-a proclamat; și acum, în minutul cînd deputații țării au declarat sfîntenia și libertatea acestor principie, au emancipat pe clăcaș, și din ambele părți s-a făcut o adezie la Constituție, adezie care ne va sluji de bază proiectului de lege ce avem să urzim.

Fraților! Ca oameni liberi nu gîndim a ne dezbinda unii de alții. Proprietarii de pămînt fără de brațe n-au nici un venit, și sătenii fără pămînt n-au unde munci.

Într-aceste două elemente înponcișate¹ și atît de interesante a vieții în armonie, Statul se pune în mijloc și zice: „mi-ați pus îndatorire ca să priveghez conservația cetățenilor, creșterea și fericirea populației; eu sînt dator ca să asigur hrana și toate cele trebuincioase pentru îndestularea nevoilor tuturor. Pentru toate acestea eu nu am decît munca și pămîntul.

„300000 de . . .
familii libere,
emancipate
de clacă
și iobăgie“ . . .

„Sfântul
drept al
proprietății
particulare să fie
subordinat
interesului
general al
societății“

Am 300 000 de familii libere, emancipate de clacă și iobăgie, cărora trebuie să le dau laboratorul lucrării lor. Laboratorul este pământul. Pământul este coprins de boeri, de o minoritate a poporului; se cuvine ca să îndulcim și pe mulțimea poporului cu cite un petec de pământ pentru hrana sa și a vitelor sale; cu un cuvînt, să împroprietărim pe clăcaș prin răsкупărare.

La acest punct de cerere, toată minoritatea poporului, stăpînitoare a pămîntului, se ridică și strigă: „cum dar s-a declarat că proprietatea pămîntului este sfîntă, cînd ne arăți dorința d-a ne lua o parte din ea, și a o da clăcașilor?“ — Așa este; însă spuneți: cine vă sfîntește și vă apără proprietatea? Statul, societatea, vor răspunde toți. Societatea aceasta, pentru protecția ce dă proprietarilor intru a stăpîni pămîntul lor, oare nu-i îndatorește la un sacrificiu în interesul public? Natura pactului social este ca sfîntul drept al proprietății particulare, protegiat de legi, să fie subordonat interesului general al societății

„Lăsați-ne pămîntul: el este proprietatea noastră cea sfîntă, zic iarăș proprietarii“.

Dar vi-l lăsăm, ar răspunde Statul. Și fiindcă pămîntul țării stă sub mina unei stăpîniri, care trebuie să fie în armonie cu scopurile ce și-a propus Natura, înfățișînd unirea societății în care voi trăi, apoi ori trebuie să vă trageți din sinul ei, ori trebuie să vă subordinați interesul vostru binelui public. De vă veți trage din societate, scăpați de îndatoririle sociale, și vă puneți în stare naturală. Ajungînd în această stare va trebui să vă și apărați voi singuri pămîntul vostru; aceasta nu o puteți face; prin urmare, dar, veți fi nevoiți ca iarăș să intrați în societate. La dînsa vă veți adresa cerînd ca să vă garanteze proprietatea. Societatea va răspunde că vă garantează proprietatea, că vă primește în sinul ei; însă vă cere ca să răsкупărați această garanție, să vă jertfiți pentru societate și patrie; să subordinați interesul vostru interesului public. Societatea cere să dați pămînt sătenilor, pămînt pe care să vi-l plătească. De ar cere societatea pămînt degeaba, aceasta ar fi a vi-l lua în interesul public; și atunci societatea ar fi cu un picior pus pe pămîntul socialiștilor sau comuniștilor; dar devreme ce cere cu bani, ea este economistă, și în paguba niminui; adică, ea aplică aci principiul espropriațiunii în interesul public.

În toate țările proprietatea este sfîntă; și în toate țările, interesul public a introdus oarecare excepții în principiul dreptului proprietății.

Între aceste excepții făcute în favorul interesului public, unele iau pămîntul de la proprietari, după hotărîrea unei ramure a puterii legislative. Această espropriație se face în Engllitera. Altele iau pămîntul dupe hotărîrea puterii esecutive, ca în Franța. Așa de pildă, cînd e vorba de a (nedescrișabil) spre a spori pămîntul cultivabil, și a scăpa țara de boale omoritoare, cînd e vorba să stirpească bandele²; cînd e vorba să apere pămîntul de înecările flurilor și a mării, ba încă și cînd e vorba de mine pentru acest sfîrșit în Germania se zice că proprietatea este din fundul pămîntului și pînă în înaltul cerului, de unde pretind nemții proprietari

Exemplul
altor țări . . .

că tot ce se află în pământ este al proprietarilor ; însă fiind de interesul public al societății d-a se înmulți cât se va putea mai mult metalele folositoare, guvernul are dreptul de espropriație, precum se și face cu ocele și alte mine.

Interesul public, nu numai se atinge de proprietate cu răscumpărare, ci se duce și la libertate. Așa în Franța nu este slobod să cultiveze tutun fiecare ; dar numai aceia din șase ținuturi pot să-l cultiveze ; iar în Anglia nimeni nu are această libertate. Nu poți tăia codri când vrei și cum îți place ; nu poți vîna și pescui când vrei. Toate aceste espropriații se fac în interesul public ; și apoi oare espropriația a unei părți de pământ în folosul clăcașilor, nu ar fi un caz de bine public în România ? Espropriația cu bună tocmeală și de bună voe de la proprietari care se bucură de toate bunurile soțiale, fără să fi contribuit pînă acum într-un nimic la ele, de la acei care în sinul societății și-au dat numai osteneala d-a se naște și d-a-și împărți funcțiile publice, chiar încă în fașă, aflîndu-se ereditarul, espropriația în folosul sateanului, care pentru țară și-au jertfit libertatea, munca, capitalul, pînă și viața : în folosul acelora ce în societate tremură de frig, se aprind de arșița soarelui, asigurînd garanța persoanelor și a bogățiilor țării ; improprietărirea dar a clăcașilor este o dreptate, este un caz de interes public, și se cere nesilită și cu bani în mînă.

Guvernul, care este sluga poporului, trebuie să caute și să realizeze toate cîte privesc la fericirea poporului. Bogăția poporului atîrnă de la autoritatea publică ca să asigureze și să încurajeze industria. Industria agricolă este bogăția noastră ; aceasta se asigură atunci cînd i se dă brațe libere ; brațe libere i s-au dat prin emanciparea clăcașilor ; trebuie să i se dea și laboratoriu spre a asigura libertatea și dreptul muncii poporului ; pentru aceea statul caută să improprietărească pe clăcași, cumpărînd cu bani laboratorul neapărat trebuitor pentru hrana unei familii cu vitele sale.

Preotul Neagu (din partea deputaților sateui) : Domnilor proprietari ! Eu crez și socotesc că nici s-ar putea tăgădui că o țară ca a noastră, dupe cursul vremilor, nu și-ar fi putut păstra ființa sa pînă încît astăzi dd. proprietari să se poată bucura de proprietățile dumnealor, cu toate drepturile de nație, fără să fi făcut jertfe însemnate atît în apărarea ei din afară, cît și în împlinirea trebuințelor ei dinlăuntru.

Aceste jertfe iarăși socotesc că de o sumă însemnată de vreme nu s-au făcut de nici o altă clasă de oameni decît numai din noi, sâtenii !

Căci de s-au cerut ostași, dorobanți, cordonași, potecași și orice altfel de slujbași în urnirea poverilor, cine altul a dat decît noi, pe noi și pe fiii noștri, fără să fim nădăjduiți la vreo mîngiere decît la aceea a birului și a biciului stăpînirii ? De s-au cerut bani, produse, nutrețuri, vite, podvezi, cine le-a împlinit decît iarăși noi din sărăcia noastră, lăsîndu-ne adeseaori lipsiți și de chiar îmbrăcătura de la gura noastră și a copiilor noștri ? Apoi, dupe acest fel de jertfe făcute cu sîngele și sudorile noastre, oare n-ar fi cu păcat înaintea lumii și a lui Dumnezeu ca tocmai noi să

Improprietărirea
clăcașilor este o
dreptate ...

Citățimea
de pămînt
trebuie căre
pentru hrana
unei familii
cu vitele sale

Preotul Neagu :

Jertfa
sâtenilor

și dreptul lor
la pămînt de
brană

sim streini și nemernici în pământul nostru și să nu ne putem bucura de un petec de pământ, care să ne fie de o mîngiere a hranei? Iar dd. proprietari aibă siguranța temeinică atît a prețului cit și chiar a soloaselor d-lor.

Viu dar în numele omenirii, al iubirii de dreptate la dd. proprietari, și ne rugăm ca, povățuiți de luminile veacului și îndemnați de mîrire de suflet, să se îndure a ne face și pe noi părtași din pământul patriei noastre, din proprietățile d-lor, cu o bucatică de pământ ce se va socoti destoinică a ne hrăni cu dobitoacele; pe care o și nădăjduim de la marea d-lor îndurare, fără despăgubire; iar care din d-lor nu s-ar erta de puțință (n-ar binevoi), noi iarăși ne rugăm ca să ne împărtășească cu acea bucatică de pământ din proprietățile dumnealor, și chiar prin despăgubire de plată, ca să putem simți îndurarea dd-lor proprietari și să ne încredințăm de dragostea părintească; — și o așteptăm din partea dumnealor.

C e r n ă t e s c u, dep. pr.: — Domnilor deputați ai proprietarilor! Întrebarea ce ni se făcu de d. viceprezident, d-na se putea face clăcașul proprietar prin răscumpărare, cu cit vi se pare a fi cu greu de a o desluși mai nainte de a face sumile din deputați ai clăcașilor, și cită citățime le trebuie, cu atita socotesc, domnilor, de nu voi fi greșit, că va fi foarte cu înlesnire să ziceți precum și eu am zis de două ori, că se poate face prin bună plată.

Să nu ne temem că ne vor lua toată moșia, fiindcă s-a zis *respect către proprietate*; ci cînd va veni timpul de ne va spune domnii deputați ai clăcașilor, și cită citățime le trebuie, atunci ne va fi în drept a se arăta și dorința noastră cit trebuie să le dăm; și dacă, precum zisei, este respect la proprietate, nimeni nu ne va lua mai mult, sau cu prețul ce poate nu s-ar fi respectat.

Domnule deputat al clăcașilor județului Mehedinți! Îmi făcuși o întrebare alaltăieri pentru ce am venit aici într-o depărtare de 18 poști? Eu nu am venit a mă îndoi de sfîntenia Constituției. Pentru ce să nu arăt aceea ce sint întrebat? Nu ți-am răspuns atunci, pentru căci am socotit de prisos a mai repeta aceea ce zisesem de două ori mai înainte, că se poate face clăcașul proprietar prin bună răscumpărare; dar devreme ce n-ai înțeles, aci îți răspunz acum tot aceea ce am zis; cu adăogire că ar fi mare norocire pentru tot clăcașul dacă ar avea toți proprietarii inimă și un cuget ca al nostru să îmbunătățească soarta d-na voastră.

Dar ce o să facem? Trebuie să ne asemănăm condițiilor ce ne-au dat cînd ne-au ales; precum și clăcașii dv. v-au pus la responsabilitate cînd nu veți urma voințelor dupe cum chiar dumneata ne-ai spus alaltăieri.

Cunosc că pentru inima mea a fost și este o pată aceea numire de deputat; și ai avea drept să-mi zici că-ți sint potrivnic, cînd mai mult decît un potrivnic sint. N-am putere, n-am mijloc să vă arăt inima mea că este jalnică pentru poziția în care v-ați aflat.

Sînt răspunzător pentru urmarea mea ce va păși mai mult de mi se ia ce am avut. Vai! ce voi face! de voi zice nu mi-e frică, de voi zice ba mă îngrozesc.

Fraților săteni ! Nu ne priviți pe noi, o mișcă de oameni, în anevoințele celorlalți proprietari ce sînt legați de grumajii noștri ; credeți-ne că vom fi apucați să le dăm lămuriță socoteală de cea mai mică lucrare a noastră.

Mare urgie vom trage asupra-ne din parte-le, cînd nu va fi lucrarea noastră potrivită cu misiunea lor ; precum și d-tră tot asemenea veți fi răspunzători către ceea ce v-au trimis, și care știu că vă așteaptă cu nerăbdare a le raporta, spre viitorul fericirii lor.

Cu toate acestea, uitați cele trecute, și aveți răbdare să găsim mezulocul prin care să rămie mulțumiți și o parte și alta.

Port eșarf tricolor, cu funcționarul public, simbolul lui însă l-am purtat totdeauna în peptul meu ; și totdeauna în peptul meu a bătut o inimă de român.

Ar fi avut drept dl. viceprezident a-mi face observație dacă din nenorocirea mea nu ar fi scăpat din auzul d-lui că eu nu am propus a se rădica, seanca, ci a înceta din desbaterea Regulamentului, lucrare, după părerea mea, foarte conformă cu trebuința pentru care sîntem chemați.

Domnilor, mă credeți că nu aveam în gîndul meu a răspunde la aceste espresii, dar a venit timpul cînd trebuie să mă scutur de o pată neadevărată, și să mă declar către popoul ce mă privește cu dovezile acestea că sînt un român adevărat.

Domnii Lahovari, Ceaușescu, Cernătescu, Murgășeanu zic că sînt de părere de a da pămînt prin răscumpărare sateanului.

Viceprezidentul : Îmi pare bine că dnu. Cernătescu are astfel de frumoase simțimente și cu cuvintele sale caută a se înfrăți cu sătenii ; să ne înfrățim dar cu toții și cu toții să purtăm eșarfuri ; însă, în cele dintru ale noastre, și prin fapte patriotice să unelim binele public.

Domnilor, am desvoltat adineauri chestiunea proprietății din privirea economiei publice ; să-mi dați voce să aruncăm o ochire repede tot asupra ei, și din privirea agricolă. Datoria cea dintîi a satului este d-a se îngriji de prosperitatea publică ; ceea ce o poate face, desvîluind agricultura și asicurînd statul cultivatorului. Claca are suflatul culturii celei mari, în țară, pînă astăzi ; însă din zioa ce se oboară claca, statul și-a curățit măruntăcele sale de aluatul ce dospește și crește dușmănia și nedreptatea. Libertate pentru muncă și pămînt, frăție între muncă și pămînt, acolo este embrionul ce se va desveli și ne va aduce tîria și bogăția țării. Claca nu poate ecista, căci ce drept este mai sfînt decît acela de a se respecta proprietatea și libertatea muncii omului ?

Asemenea este și cu dreptul proprietății pămîntului ; amîndoa aceste drepturi sînt sfînte : și pe amîndoa vîind a le respecta, nu avem chipul d-a întemeia claca, iobăgiea ș.c.l.

Regulamentul a îndatorat pe proprietar să dea pămînt sateanului și pe satean să dea muncă proprietarului. Din aceste îndatoriri răsare nedreptate și sărăcie ; de aceea mai bine să declarăm libertatea muncii, libertatea pămîntului ; nici proprietarul nu poate sili pe muncitor, nici

Ion Ionescu :

Chestiunea
proprietății
„din privirea
agricolă”

Temate de
bunăvoce ..

Doi sisteme
de cultură
agricolă:

1. cultura
mare;

2. cultura
mică

acesta pe cel dintii. De vor avea nevoie unii de alții, se vor învoi, vor face dar tocmele de bunăvoie, tocmele priveghiate de autoritate spre a fi drepte; însă pentru sateanul, neavind materie de lucru este mai în pericol decât proprietarul lipsit de brațe, de aceea espropriația în folosul binelui public este o necesitate socială care se și îndestulează împroprietărind pe clăcași, cumpărând pământul ce vor putea vinde aceia ce au de prisos și care au nevoie de-a statornici brațe pe moșiile lor. Această faptă scoate în sinul României, din elementele robite și curățite, două sisteme de cultură libere, una mică a sateanului, una mare a boierului.

Dupe trebuința înființării acestor două sisteme de cultură, pe oricare moșie să se cumpănească și citățimea de pământ de care are neapărată trebuință cultura mare, care trebuie să apuce pe calea culturii din Englișteră, unde brațele, fiind întrebuințate la fabrici, lipsesc cultivatorului care duce acolo atâtea lipse de brațe cit și noi aici; precum acolo s-a luat în ajutor geniul mecanic, și s-a înmulțit lucrarea prin unelte bune, simple și prin mașine, asemenea tot această direcție trebuie să ia și cultura mare boierească de la fiecare moșie din țară.

La fiecare moșie se vor locui atâția locuitori cit se vor îndestula cu pământul; cu cit din aceștia vor fi mai mulți, cu atâta și cultura mare va putea avea în dispoziția sa mai multe brațe, pe care să le soliciteze la muncă cu bună tocmeală și cu preț bun. Iar dacă pe o moșie nu pot încăpea mulți locuitori, ei se strămută, duc cu sine brațe și bogăția la moșia ce le oferă ospitalitate și colonizație.

Hotărîndu-se odată că la împroprietărirea clăcașului să se păzească principiul de cultură mare engleză pentru boier, va avea totodată și sateanul pe petiul lui de pământ cultura mică, care va urma direcția ce a luat aceea din Franța și Prusia Renană.

Simbolul culturii mici este hîrlețul, iar al celei mari este plugul; baza culturii mici sînt brațele omului, iar a celei mari, mașinile și vitele.

În ziua cînd omul a învățat a întrebuința puterea vitelor în lucrul cîmpului, domeniul său s-a întins, spiritul s-a ridicat deasupra materiei, omul a ridicat capul în sus și a văzut cerul; societatea a făcut un pas de uriaș în civilizație. Mai înainte plugului omul lucra pământul cu hîrlețul; el sta cu capul plecat în jos săpînd la pământ; cu plugul a pus în locul său puterea dobitoacelor, și el a mers treptat de la plugul făcut de secure și tras de 12 boi, pînă la rarița trasă de doi boi, pe care o corpărește cu o mină, fiind în cealaltă mină jurnalul, astă hrană a spiritului. Plugul este creatorul măestriilor, tatăl cetăților, fondatorul civilizației. În cultura mare problema a fost ca vitele, unele să facă munca cea mai mare a brațelor. Plugul s-a substituit hîrlețului; grapa, greblei; sapa, mașinii de prăsit, care cu un cal și cu un om face lucru a 20 de oameni. Ciurul mașinii de vînturat, mlăciul mașinii de treierat cu care asigurat treieră de ploaia ce udă și strică plina; plina strică și scumpă mîncăm încă noi. Asemenea și carne, rea și scumpă. Cultura mare cere capacități, cere capital intelectual și pecuniar.

Cu declararea libertății muncii s-a oboit petiul de agricultură în țară, sistemul acesta fecundat de robie și ignoranță; s-au răsturnat toate lucrurile. Să căutăm dar a forma alt sistem, a-i da impulsul ce năzuște a lua. Să organizăm agricultura, să numim ministrul însărcinat cu interesul acestei industrii naționale. Să fundăm ferme-modele, care să ne dau oameni luminați, soldați viteji, feciori boerești. Aceste creaturi să formează în trei ani; sunt acele ce vor zice: astăzi ciștiș 100 gal., de acum înainte vă iau 1 000 gal. Tot progresul, tot sporul veniturilor noastre, toată consolidarea revoluției zace în buna așezare a elementelor ce ne dau plinea cea de toate zilele, și toată bogăția noastră. Simț că vă minunați de cele ce auziți; însă cum ați putea face alminterea, cind până acum nu ați făcut nimic pentru agricultură, nici nu v-ați gindit la dinsa; pentru că robia v-a oprit de a vedea cum merg lucrurile în lume. Odată cu libertatea nu numai că simțiți demnitatea omenească, dar trebuie să vă și preocupați de a îndestula toate trebuințele și nevoile ei. Și aceasta nu o puteți face decit organizând agricultura și luminând pe muncitorii ei.

Să fundăm
ferme-model

„organizând
agricultura
și luminând pe
muncitorii ei”

L a h o v a r i : Domnilor ! Adineauri ne espuse d. Ionescu, tot într-o vreme blamindu-le și însuși dumnealui toate teoriile comuniștilor și ale socialiștilor care în unicul scop de a răsturna societatea omenească, ca din acele învălmășeli să se poată folosi, născocesc feluri de sofisme, zicind între altele că și pământul, fiind un element de la Dumnezeu, urmează să se hrănească toți pe dinsul gratis, precum răsufală aerul, beau apa ș.c.l. Nevoind a lăsa publicul sub impresia unor asemenea idei antisociale, mă grăbesc dar a arăta, deși lucrul este foarte simplu, cît de absurde sînt sofismele lor.

Proprietatea de pămînt, domnilor, este una din cele mai sfinte din lume; pentru că ea este proprietatea muncii omului, plătind cineva prețul proprietății pămîntului, nu plătește valoarea elementului, ci valoarea muncii, a capitalului ce a întrebuițat omul de a făcut acest pămînt domestic, de hrană și roditor, precum se întimplă întocmai cînd plătește cineva apa sacagiului, căci nu este apa Dîmboviței, nu este elementul însuși ce-l plătește cineva, ci munca și capitalul sacagiului.

Viceprezidentul : Domnilor ! Fiîndcă cu toți ne-am învoit întru a se face improprietărirea sătenilor clăcași, care sînt emancipați de clacă, de aceea să pășim mai departe; să căutăm cîtă ciștișime de pămînt se cere pentru cultura mare și cîtă pentru cea mică; adică, cu alte cuvinte, să cercetăm cît pot să dea proprietarii de bunăvoie, fără a se jigni interesul culturii lor, și cît pămînt trebuie să se dea săteanului pentru hrana lui și a vitelor sale. De aceea propui a fi ordinea de zi pe mline următoarea întrebare : *cît pămînt trebuie săteanului și cît pămînt poate să-i dea proprietarul ?*

Seanța s-a ridicat la o oră după 12.

(Îscălit) Viceprezidentul I. I o n e s c u.

■ C. D. Aricescu, *Christiunea proprietății*, p. 68—86; *Anul 1848*, III, p. 464—476.

■ 1. Contrarii, opuse. 2. Citește: baltele = bălțile.

VII. ȘEDINȚĂ — 17 AUGUST

209

„CIT PĂMÎNT ÎI TREBUE SĂTEANULUI ȘI CIT PĂMÎNT POATE SĂ-I DEA PROPRIETARUL?”

Scaunța s-a prezidat de d. prez. Racoviță.

La 10 ¹/₃ s-a deschis ședința cu cerere din partea d. Ionescu d-a se face apelul nominal. Preotul Neagu face apelul care dă rezultatul de 22 deputați față: și comisia fiind în majoritate s-a hotărât d-a continua lucrările.

D. Ionescu supune adunării prescripțiile verbale a ședințelor din 14 și 16 august, care, după oarecare observații făcute de d-nu Lăhovari și Ceaușescu, se aprobă.

Ordinea de zi era *cît pămînt cer sătenii și cît pămînt pot da proprietarii?*

D. Urianu, dep. prop. din jud. Muscel, face intrarea pentru întâia dată în comisie.

Ceaușescu, d. p.: Fraților săteni! răspundeți acum cît pămînt vă trebuie? Noi proprietarii avem pămînt de dat, spuneți-ne cît pămînt că trebuie?

„Cît pămînt
ne trebuie
pentru hrana
noastră
și a vitelor
noastre?”

Preotul Neagu, d.s.: D-lor, asupra ordinului de astăzi, că să arătăm cît pămînt ne trebuie pentru hrana noastră și a vitelor noastre, spunem că noastră pămînt ne-ar trebui mult; dar nu putem a cere cît ne trebuie, ci numai atîta putem să cerem cît avem nevoie numai pentru hrană, dar nu și pentru speculație. Fraților, pentru speculație vom veni iarăși la dv. și credem că vom fi priimiți a lucra din pămîntul dv. prin închiriere.

D-lor proprietari! D-voastră știți cît pămînt trebuie spre a se hrăni o familie de mijloc, fiindcă și dv. sînteți agricultori ca și noi; de aceea cerea noastră o puteți aproba chiar dv., însă ca să se sfințească ceea ce zice „cereți și se va da voă” iată-ne cerem pămînt pentru patru boi, două vaci, zece oi, un cal și doi rimători. D-lor, eu nu aș crede că va fi cineva care să zică că aceste vite sînt prea multe pentru un lucrător de pămînt, a căruia hrană numai stă în nici un alt meșteșug, decît în vitele mai sus arătate și din rodul ce va eși din pogoanele ce mai jos le vom arăta.

Domnilor! Să ne ferească Dumnezeu a răninea locuitorii țării noastre spre a se sprijini numai în vitele sus arătate, noi nădăjdum că nu numai vom fi după cum se află astăzi inzeestrați de Dumnezeu cu vite, dar se vor și adăogi, care prisoase de vite vor aduce mult folos proprietăților dv. și noastră ne vor sluji spre a ne îmbrăca, a lucra proprietățile dv. spre a cîștiga bani d-a plăti contribuirea și a ne asigura cele trebuincioase.

Ne veți da aceste pogoane, adică :

Nr. pogoanelor	
1 $\frac{1}{2}$	loc de casă și grădină
3 $\frac{1}{2}$	— de islaz
3	— de arătură de toamnă
3	— de arătură de primăvară
3	— de fâneață
14	peste tot la cîmp, la pămînt bun și roditor
1 $\frac{1}{2}$	loc de casă
3 $\frac{1}{2}$	— de islaz
4	— de arătură de toamnă
4	— de arătură de primăvară
3	— de fâneață
16	la baltă, unde este locul cleios
1 $\frac{1}{2}$	loc de casă și grădină
3 $\frac{1}{2}$	— de islaz
3	— de arătură
3	— de fâneață
11	la podgorie
1 $\frac{1}{2}$	loc de casă
2 $\frac{1}{2}$	— islaz
1 $\frac{1}{2}$	— de arătură
2	— de lemne de pădure
1 $\frac{1}{2}$	— de fâneață
8	la munte și pentru cei cu meșteșug

Adunarea, la auzirea acestor cereri, ce putură da felurite întipăriri, o tăcere meditativă se ampără de toate inimile, deputații proprietari ațintă ochii asupra sătenilor, îndoiala era mai pe toate fețele zugrăvită.

D. I o n e s c u : Părinte, cînd ați pus pe hîrtie aceste 14 pogoane la cîmp, 16 pogoane la baltă, unde este loc cleios și nisipos, 11 pogoane la podgorie și 8 pogoane la munte pentru fiecare clăcaș, gîndiți-te-ai și la plata pămîntului ce cereți ?

P r e o t u l N e a g u. d. s. : D-lor, m-am gîndit nu numai la a cere pămînt, după cum vi l-am spus în numele tutulor deputaților săteni cu care m-am sfătuit, dar și la plată, care, oricît de mare ar fi, tot este neînsemnată pe lîngă robia care ne-a fost subjugat.

D. I o n e s c u : Cerînd cîtățimea pămîntului cerut de săteni, se sperie cineva la cea întîi vedere și, în adevăr, de vom lua mijlocia pămîntului pogoanelor — ne putem opri la cele de 12 pogoane pentru fiecare familie — sînt 300 000 de familii și de fiecare cîte 12 pogoane ne dă un total de 3 600 000 de pogoane. La această uriașă cerere stau uimiți proprietari ; au a da un lucru nepomenit, un lucru care este cu atît mai de speriat, cu cît suma de bani trebuitoare pentru plata lor este o sumă care nu a mai sunat încă în orizontul patriei. De am pune numai cîte 2 galbeni de pogon,

Quantumul
și modalitatea
plății

Proprietarii
stau uimiți ...

zic doi în termen de mijloc, fiindcă vor fi locuri unde va fi mai scump și alte locuri unde va fi mai puțin pogonul, cite 2 galbeni pentru 3 600 000 pogoaane se cer 7 200 000 de galbeni.

— O răspundem, murmură deputații săteni.

— Domnilor ! suna aceasta este grozavă, mi se suie singele în virful capului gândind la dînsa ; și, cu toate acestea, eu sînt atît de naiv cit sîm viu aici, autorizat de toți deputații săteni, și să vă spun că suma aceasta sătenii cer ca o onoare de a o plăti pentru împroprietărirea lor. A plăti acum îndată jumătate și rămășița treptat.

Renta globală
față de
cuantumul
despăgubirilor

Socoteți d-v. că este putincios acest lucru ? Domnilor, care este în societatea noastră izvorul a toatei bogății ? Vă spun, d-lor, că este munca. brațele aceste ale muncitorilor săteni ! Ele a creat și crează toate bogățiile din lume. Ele, domnilor, plătesc nu numai 7 milioane de galbeni, dar de 77 de ori 7 milioane ; și cum ? Iată cum. Un sătean supus la jugul clăcii nu plătește cu munca lui chiria pentru pămîntul ce lucrează ? Da, aceasta o face ! 300 000 de familii cită chirie plătesc proprietarilor pe tot anul ? De vom lua calculele d-lui Lenci de 3 galbeni de familie, la care de vom adăogi încă un galben pentru munca și timpul scăpat din vedere de d-lui, avem de familie 4 galbeni, iar de la toate familiile 1 200 000 galbeni ce dau clăcașii pe tot anul proprietarilor țării ; folosul rodirii pămîntului de brațele săteanului este cel puțin de 3 ori 1 200 000 galbeni ; lucru ce ne face să zicem că săteanul robit a dat cel puțin pe an proprietarilor țării 4 sau 5 milioane de galbeni. Oamenii aceștia, care pe tot anul răspund această sumă uriașă, oare nu vor putea ei să dea o dată pentru totdeauna 7 milioane, 10 milioane de galbeni, ca să se scape de clacă, ca să se facă proprietari și să se folosească ei singuri de munca lor ?

Vom plăti,
ca să scăpăm
odată de robie

— Da ! da ! Dăm tot banii muncii mai mult, și vom plăti ca să scăpăm odată de robie, strigară deputații săteni.

D. La h o v a r i : D-lor, mare mirare este să iasă din Țara Românească atîția bani ! nicidecum nu pot crede că ar putea sătenii să plătească atîta sumă de bani !...

Toți deputații săteni : Domnilor, plătim și încă fără să ne simțim ; plătim odată 7 milioane galbeni, ca să nu mai plătim în tot anul cite 4 milioane de galbeni chirie.

Vuietul deputaților săteni ne împiedică de a însemna aceea ce zice fiecare dintre dînșii.

D. I o n e s c u : Bogăția este în muncă ; sudoarea muncitorului face averea publică. Astăzi dă săteanul chirie de patru galbeni pe 9 pogoaane de pămînt.

Dacă ei caută să se răscumpere, apoi de vor da statului jumătate numai din această chirie pe an, adică cite 2 galbeni, nu în conta chiriei, dar în conta răscumpărării, a plății pămîntului de veci, nu e mai folosit oare ? El socotește puțin și bine ; de aceea el știe că se folosește mai mult fiind proprietar ; el pe an voia să dea 7 200 000 galbeni ; și în 10 ani, pe lîngă aceea că în tot anul mai rămîn cite galbeni doi, dară apoi ajunge în această

curgere de timp d-a fi stăpîn vecinic pe moșia lui, d-a scăpa din robie de acei 4 galbeni cei dă pe tot anul, apăsător fiind de greutatea Regulamentului.

Toți deputații sătenii: Da, da! Așa este! Vrem să ne răscumptăm de robie! să fim proprietari!

Preotul Neagu: Domnilor proprietari, ce vă e frică așa de tare că nu vom avea bani să plătim aceste pogoane? Duhovnicește vă întreb: adu-ați bani cu corăbiile, cu trăsurile sau cu orice alt mijloc de peste graniță? Au: nu prin brațele noastre lucrînd pămîntul și prin rodul eșit dintr-insul a venit bani în țară? Așa, din brațele noastre este un izvor de aur și d-argint. Cum îndrăzniți a zice că n-are statul bani la vistierie ca să plătească atîta pămînt? De ce nu gîndiți că noi sîntem statul și noi sîntem și vistieria? D-lor, noi ne putem asemana cu statul ca cum ar fi un căpitan ce-și ia steagul său spre a merge la război: și cînd va veni vremea d-a se lovi, toți soldații să facă înapoi, și vrăjmașii să vie și să ia steagul, după cum vă închipuiți d-voastră.

D-lor, pe noi să ne ferească Dumnezeu d-a face așa. Noi, dacă statul nostru e sărac, noi vom face un pas mai înainte: vom adăoga sudorile noastre peste cele trecute în zadar; vom înnoi puterile noastre și vom face să izvorască aur și argint din brațele noastre. Să nu socotiți d-voastră că 500 000 de locuitori nu vor fi în stare a vă plăti acel pămînt. Dacă statul nu va avea putere, eată noi îi dăm putere, și nu vom lăsa a se rușina statul nostru de națiile vecine.

D. Ionescu: D-lor, aducînd aici dezlegarea problemului proprietății în duhul Constituției, întinz mina și iau orice părere streină mi se dă.

Una din aceste păreri este și aceasta ce o am în mină; vă rog să-mi dați voie ca să vă împărtășesc.

Adunarea: Da! da! să o vedem!

Ionescu: Art. I. Să se dea gratis un pogon în vatra satului fiecărui locuitor.

Fapta aceasta este măreață din partea proprietarilor: ea înființează comuna, adică satele vor fi și polițiile cele libere.

Prezidentul Racoviță: D-le vicepreședinte, eu cunosc această părere; o mulțime de proprietari se unise cu dînsa;

D. Ionescu: Poporul român nu caută a dobîndi ceva de pomană; el nu pretinde nici un sacrificiu; el este tare și bogat, și plătește pămîntul de care are nevoie.

Art. II. Locuitorul este slobod să locuiască sau nu în sat, și de va voi să se ducă este slobod să-și vînză casa și toate ale sale.

Acest articol sfărîmă monopolul groșilor proprietari, ce-l esersa asupra clăcășilor în puterea brațului de fer a Regulamentului, care prin felurite închipuiri oprea pe satean de a se duce de pe o moșie pe alta. Din aplicarea acestui articol o să vedeți moșiile cele înghesuite de locuitori, unde aceștia stau înădușiți, rîrîndu-se; și prin această lucrare înpopulîndu-se și moșiile cele întinse în pămînturi, însă fără clăcași. O colonizare nouă! O să vezi,

„Noi slătem
statul și
noi sîntem
și vistieria“

O propunere
în șapte
articole:

zie, o altă Țară Românească, cu sate noă și regulate; iar părintul țării locuit pretutindeni în proporția întinderii lui.

Art. III. Să se dea locuitorului 10 pogoane d-arătură, pe care să fie silit a le ara, a le semăna cu bucate, și a le stringe cu toată cheltueala lui.

Ar. IV. Din tot rodul ce va dobîndi, să dea proprietarului în natură din 5 una.

Deputații să teni: Iar dijmă? Iar robire? Iar Regulament? V-am spus că nu vrem de acestea. Noi ne ținem cu toții de sfînta Constituție!

D. Ionescu: Nu caut să vă robesce; vă spun cererea miora din proprietari; părerea mea o știți: de aceea dați-mi voce să continui.

Art. V. Dacă săteanul va voi să lucreze mai mult pămînt, este slobod să lucreze cît va voi, numai din cinci să dea una.

Deputații să teni: Vom lucra însă cu bună tocmeală, iar nu supuși ca de acel fel de tocmele silite.

D. Ionescu: Art. VI. Din fînețe trebuie să dea iarăși din 5 una.

D. Lahovari. d. p.: Fiindcă în fînețe săteanu nu lucrează, se cuvine ca din ele să dea din 3 una.

D. Ionescu: Eu vă citesc o părere: ori o fi di 5 una, ori din 3 una, sătenii nu primesc tocmele de acestea ce miroase a Regulament.

D. Lahovari: Am zis vorba aceasta, căci aseară am vorbit de proiectul acesta cu d. viceprezidentul, și am spus că din fînețe să dea din trei una.

D. Ionescu: — Eu aici nu dau păreri, d-le, deși d-ta ai gândi ceva în felul acestei păreri; însă părerea aceasta este dată de alții.

Art. VII. Vitele să pască pe moșie; însă de toată vita mare să plătească pe an $1\frac{1}{2}$ sfanț și de oae un firfiric.

Adică:
„ne luați traista
din spinare
și ne puneți
desagii!”

Badea Albul escu, d.s.: Noi de a munci siliți, de a da erbărit și dijmă îndoită, de acestea suntem speriați noi; iar d-a cumpăra pogoanele de pămînt cerute de noi nu ne speriem! Dv. cu această părere vreți să ne luați traista din spinare, și ne puneți desagii.

O altă
propunere:

D. Pleșoianu, deputat proprietar: După ce s-a recunoscut de sfîntă proprietatea și de sfîntă munca în asemănarea Constituției proclamată la 11 iunie și iarăși după ce s-a recunoscut neapărata trebuință d-a se face muncitorul proprietar pentru folosul în general, acum venim a ne chibzui de chipul sau cîtățimea unei părți de pămînt ce trebuie să se dea odată pentru totdeauna muncitorului, ca să se facă proprietar; și crez că după împrejurările și trebuințele ce există, chipul cel mai nemerit ar fi ca să se dea fiecăruia clăcaș ce s-au aflat la 11 iunie, și cîți n-au proprietate de pămînt în altă parte, cîte două pogoane, pe care să-și aibă casa, siliștia și islazul vitelor; și care va fi pentru totdeauna proprietate a sa, sînt toate drepturile ce le are fiecare cetățean. Și tot numărul de pogoane dat pentru atîția săteni, cîte va voi proprietarul să poprească în compararea mărimii sau micșorimii moșiei și a trebuințelor sale, se vor deosebi la un loc și de o margine a moșiei unde se va binechibzui că nu aduce vătămare ceilalte proprietăți, în calitate de muncă, nici interesul viețuirii muncitorului.

Pentru fiecare localitate se va face dreaptă prețuire spre despăgubirea proprietarilor de partea ce s'ă dă săteanului, și care acum se face pe dînsa proprietar necondițional, afară numai cînd unii dintr-inșii vor voi s'ă viuză din pămîntul său parte sau total, sub pretext d-a se strămuta în altă parte; atunci se va păstra întietatea proprietarului ce au avut-o mai înainte cu prețul ce s-a dat. Iar cîți dintr-inșii vor înceta din viață fără moștenitori, partea lor de pămînt se va păstra de magistratul statului și o va vinde altui locuitor. Cu chipul acesta dar socotesc că săteanul se face cetățean cu toate drepturile cetățenești!

Pentru celălalt pămînt ce-i mai trebuiește de pășunea vitelor, de arătură și cositură, parte de neapărată trebuință, parte de comerț, se vor înțelege prin învoială cu proprietarul pentru cît are trebuință muncitorul, cît poate s'ă dea proprietarul și cu ce preț, în produse sau bani, rămînînd aceasta cu totul în dreptul fiecăruia de slobozenie a singure voinții sale și fără nici un fel de silnică îndatorire. Și tot asemenea slobodă voe de tocmeală vor avea pentru lemne, nuele, pari și cu un cuvînt pentru orice alt se va mai cere de săteni proprietarului, peste aceea ce i s-a dat odată pentru totdeauna, lăsîndu-se întregă și deplină sfințenia drepturilor fiecăruia. Căci săteanul ce pînă acum era clăcaș sub deosebite condiții, făcîndu-se proprietar, ca și toate raporturile ce se trata între dînsul și proprietar și prin urmare pe viitor nu se poate cunoaște săteanul în drept decît pe acea parte ce i se dă acum asupra căruia nici proprietarul nu are drept d-a pretinde ceva și, precum nici săteanul nu are drept a pretinde peste aceea ce i s-a dat, nimic mai mult. Este adevărat că din metoda aceasta nu se poate prevedea înaintarea agriculturii; rămîne dar la voința săteanului de a da probe de slobozenia sa în dobîndirea plăcerii ca s'ă lucreze pămîntul mai cu strădanie decît în vremile trecute pe cînd se zicea că legile s-au pus totdeauna pedică, mîrginindu-l într-un număr hotărit de pogoane.

Prezidentul combate părerea d-lui Pleșoianu asupra precăderii proprietarului, zicînd cîteva cuvinte.

D. L a h o v a r i : Avem trebuință s'ă ne chibzuim mai mult; simțim tare mult greutatea mandatului nostru; de aceea s'ă rămînă tot această materie pe mîine.

P r e o t u l N e a g u : D-lor! D-nu Pleșoianu, zicînd că ajunge d-a se împroprietări un sătean cu două pogoane, unde s'ă-și poată pune fiecare vin, rachiu, băcănii, lipscănii, brașovenii și orice va voi, întreb și eu : oare dacă va pune toți vin și rachiu, cămăși și postav, ca negustori, oare gîrî de unde vom cumpăra sau cine ne va da hrană? Apoi, fraților, dv. ce sinteți lucrători de pămînt, spuneți-mi ce vite mai putem ținea noi în două pogoane? Oare numai cu prăvăliile nu ne vom căpăta un nume de leneși între națiunile vecine? Oare pămîntul dv. nu se va umple cu spini și de pălămidă? Oare nu se va face o pustietate grozavă în toată țara? Negreșit. Dar dacă ne veți da, după cum și am cerut noi, vom ține 4 boi, 2 vaci, 10 oi, 2 rimători și un cal și așa noi vom veni tot la dv. cu boii

Combătută
și aceasta...

Țăranii resping
soluția
împroprietăririi
cu 2 pogoane

și vom lucra pământul dv. prin închiriere; de la două vaci ne vom hrăni, cu calul vom alerga la locul de lucru, ne vom indeletnici cu el spre întîmpinarea celor trebuincioase; și așa nu va rămîne petecile de pământ ne-lucrate și veți afla un mare folos de la închirierea lui; fiindcă pe noi să ne forcească Dumnezeu a rămînea numai cu vitele sus-arătate, fiindcă atunci ar rămînea Țara Românească steapă de dobitoace; însă noi tragem nădejde a fi împopulate cîmpiile țării noastre ca și pînă acum și va fi tot folosul dv.

D. Urianu, d. p.: Trebuie să ne luăm timp d-a ne înțelege și pe mîine vom aduce și părerea din partea proprietarilor.

D. Ionescu: Pe mîine dar calculația dezbaterii asupra *cît pămînt cer sîtenii și cît pot da proprietarii*.

D. Președintele la un ceas ridică ședința.

(Îscălit) Vicepreședintele I. Ionescu

■ C. D. Aricescu, *Cristiunea proprietății*, p. 86–98; *Anul 1848*, III, p. 491–498.

VIII. ȘEDINȚĂ — 18 AUGUST

210

„CÎT PĂMÎNT CER SÂTENII ȘI CÎT POT DA PROPRIETARIII”

Ședința s-a prezidat de d. președintele Racoviță.

La 10 ore s-a început ședința prin actul comunal din care, văzîndu-se că adunarea în majoritate, se declară ședința deschisă. D. vicepreședinte citi procesul verbal de ori care se și adoptă din adunare. După aceea supuse adunării cererea următoare a d-lui Lahovari:

„Boala în care mi-am lăsat doi copii la Rîmnicu-Vîlcea și de care încă de la sosire-mi încunoscîntasem pe d. vicepreședintele nostru, agravîndu-se acum, după știrile primite, mă văz silit a pleca în grabă și a mă duce lîngă dînșii. Cine e părinte acela lesne poate prețui durerea altui părinte. Nu lipsesc dar a încunoscînta de aceasta pe cin. Președinția-Voastră și, totdeodată a o pofti ca, de voește să se încredințeze despre adevărul arătărilor mele, să se informeze de la autoritățile de acolo”.

Adunarea învîind cererea d-lui Lahovari a pășit la ordinea de zi.

D. vicepreședintele: Domnilor, ordinea de zi ne cheamă la a vedea *cît pămînt cer sîtenii și cît pămînt dau proprietarii*. Sîtenii au cerut. Din partea proprietarilor, d. Lahovari și d. Urianu s-a făgăduit a ne aduce astăzi părerile d-lor. Nici unul, nici altul n-a venit astăzi, precum vedeți. Domnilor, să nu perdem timpul; oricare ar fi cererea sîtenilor,

Proprietarii
se eschivează
de la
răspuns...

oricare ar fi părerea proprietarilor, să ne urcăm peste toate acestea și să desbatem principiul de care avem să ne ținem, spre a pune în armonie aceste două elemente de producțiune a bogățiilor. D-lor, să căutăm un princip în armonie cu Constituția, un princip din a căruia punere în lucrare să nu iasă pagubă pentru nimeni, ci mai ales folos, și pentru săteni și pentru proprietari. Domnilor, principul acesta vi l-am spus în seanțele trecute: ca pe toată moșia să fie agricultură mare boierească, după sistemul englez, și agricultura mică țărănească după sistemul francez. Din acest principiu poate eși de la unul viitor îndoit venit pentru proprietari și pentru săteni. D-lor proprietari, cunoaște-vă-ți interesul d-voastră; veniți să ne înțelegem; vă declar încă o dată că înproprietărirea clăcașilor nu vă este silnică, cei ce vor voi a da pământ, aceia se vor folosi; iar cei ce nu vor voi a da, aceia se păgubesc. D-lor, pământul fărâ brațe nu aduce venit; aveți dar interes de săteni, așezați-i și pentru interesul dv., și pentru al lor. D-lor, nu vă ia nimeni moșiile. Interesul vă chiamă ca să le secondați prin munca clăcașilor, îndulciți-i, înfrățiți-vă. Cel ce are o moșie de 10 000 pogoane și 100 clăcași pe dinsa, acela poate înproprietări pe clăcași: de le va da câte 10 pogoane de om, cu bani, de care are nevoie pentru a-și plăti datoriile sau pentru a-i avansa pământul ce-i rămâne, atunci din 10 000 de pogoane, îi rămân 9000 pogoane, pentru cultura mare, care cu 100 clăcași emancipați găsește brațele trebuincioase; 10 000 pogoane și două sute clăcași încă îi poate înproprietări, dându-le pe bani 2 000 pogoane. Cel ce are 10 000 pogoane și 500 clăcași încă îi poate înproprietări, dându-le 5 000 pogoane și pe celelalte 5 000 să facă cultura mare. De veți împărți moșia în 5 părți și veți da $\frac{1}{5}$ clăcașilor, vă rămân $\frac{4}{5}$; ori veți împărți-o în patru părți și veți da $\frac{1}{4}$, vă rămân $\frac{3}{4}$; ori veți împărți în 3 părți și veți da $\frac{1}{3}$ vă rămân $\frac{2}{3}$; ori veți împărți în 2 părți și veți da jumătate, vă rămâne altă jumătate. Cînd de pildă vor fi pe o moșie mai mulți clăcași decît pământul cu care îl puteți îndestula, atunci opriți-vă cit vă trebuie și lăsați-i prisosul să se ducă să colonizeze și alte moșii sterpe care n-aduc venit, fiind lipsite de brațe; și cu aceasta faceți o faptă de frăție și către însuși proprietarii aceia ce n-au clăcași pe moșie. Clăcașul este liber; de-i veți da pământ cu bani stă pe moșie și v-o lucrează; de nu-i veți da pământ se duce acolo unde găsește; și, dînd pământ, vi se asigurază brațe pe dînsul; vă faceți cultura mare pentru care guvernul din școalele sale agricole vă dă epistați, argați ca să vă pue în lucrare sistemul agricol. Lucrarea aceasta vădește că este în favorul dv. Lucrarea aceasta nu e streină în pământul nostru; din vechime nu era împărțite moșiile în 3 părți? Doă părți nu era date țăranilor și una răminea ca s-o lucreze proprietarul pentru chiria celor $\frac{2}{3}$ date? În Regulamentul Moldaviei și al Valahiei stă adoptat acest princip. În Regulamentul Valahiei, tipărit la 1832, fața 84, art. 144, se zice pentru moșiile ce vor avea întindere mărginită și la care proprietarul nu va putea să dea sătenilor săi pogoanele de loc ce se îndatorează, se va împărți toată întinderea moșiei în trei părți deopotrivă, din care două se vor da pe seama locuitorilor și o parte se va păstra pe seama proprietarilor.

Agricultura
mare, boierească,
și
mică, țărănească

Dreptul
din vechime
al
țăranilor
la $\frac{2}{3}$ din
moșie

Iată principul vechi sfințit de Regulament. Eu nu cer ca să fie împărțită moșia în trei părți, căci simț nedreptatea ce ar putea eși pentru mulți proprietari; dar împărțirea în 3, în 4, în 5, în 2 părți, după întinderea ei... și după numărul sătenilor, ca așa să nu aducă pagubă nimului; și să trăiască pe moșie și clăcașii și proprietarii în bună armonie și în folosul aminduror părților.

Ediția
din 1847 a
Regulamentului
elimină
acest
drept

D-lor, studiind astă-noapte întrebarea aceasta, am dat peste o faptă pe care cer voe a o denunța aici în public; în Regulamentul Vălahiei, ediția nouă tipărită la Carcalechi la 1847, s-au escamotat principul împărțirii pământului de care vorbim: așa, la fața 85, tot art. 144, se zice: „Fiindcă, precum este proprietarul stăpîn cu desăvîrșire pe al său pămînt, asemenea este și săteanul sălășluitei pe moșie de alt proprietar iarăși cu desăvîrșire slobod de* este acum aproape de un veac, și numai pe sfințenia* acestui princip s-au legiuinț indatoriri reciproce: de aceea volnic este săteanul* a-și muta lăcuința” ș.c.l. D-lor, vedeți d-voastră, că în ediția veche a Regulamentului, mai înainte de a fi volnic săteanul să se mute de pe moșie, se împărțea moșia în trei părți și se da două părți clăcașilor după obiceiul vechi, după oarecare cuvinte de drept ce aveau sătenii pe moșia pe care erau așezați; și în această ediție nouă i se nimicește acest drept și i se zice să se ducă! D-lor, nici cu zisa din ediția Regulamentului de la 1832, nici cu aceea din aceasta de la 1848 nu mă unesc, căci, viețuind, noi am înaintat; împrejurări noul s-au ivit, pe care nu putem să le supunem la legi vechi; să facem dar lege nouă pentru nevoile nouă; să facem lege din care să nu iasă paguba nimului, să sfințim dreptul vechi intrucit nu ne vătămă, să-l realizăm prin răscumpărare și să introducem pe toată moșia cultura mare și mică; cu acest princip putem face pacea și fericirea în patria noastră.

Să facem
lege nouă
pentru nevoile
noi!

Am socotit de trebuință a vă da deslușirile de mai sus, care ne pot ajuta în hotărîrea materiei ce dezbătem astăzi, și care ne apropie dacă nu și rezolvăză problemul cît pămînt pot să dea proprietarii și cît pămînt cer sătenii.

Cernătescu: D-lor, trebuie să ne înțelegem cu proprietarii a căror persoane înfățișăm. Astăzi unul numai pentru un județ întreg nu poate hotărî.

Robescu: Cu mîhnire sufletească ne vedem criticați, că noi proprietarii am fi îndărătnici, am fi împotriviți binelui d-voastră. Sîntem osîndiți fără dreptate Fraților, nu este adevărat; este zavistie învederată. Noi totdeauna v-am dorit și vă dorim fericirea. Dovadă avem la aceasta, căci mai înstăriți locuitori sînt aceia, ce sînt așezați pe moșiile proprietarilor, și cei mai în proastă stare sînt acei ce sînt așezați pe domeniile statului și pe moșiile monastirești. Îndărătnici sînt, fraților, acei ce pun piedice meșteșugite binelui public; și avem mare număr între noi, și streini și pămînteni; aceia zic care vor a pune sarcini grele pe umerii slabi, numai și numai ca să ne desbina și ca să nu putem veni la rezultatul dorit, și care vorbesc cu altă înfocare de libertate încît vor să o sugrune. Pricina retragerii noastre, d-lor, o cunoașteți, este căci, precum vedeți, ne găsim în

minoritate, și prin urmare nu socotim cuviincios a lua răspunderea întregii țări numai asupra-ne. Dv. știți, fraților, că după ce proprietatea ni s-a asigurată, nu numai prin Constituție pe care a jurat toată nația, și prin chezuirea Escelentei sale Suleiman Pașa în numele Mării sale Sultanului, binevoitorul nostru suzeran; dar și însuși dv. ați mărturisit într-un glas, că proprietatea este sfântă ca un rezultat al ostenețelor. Dacă dar sfîntenia dreptului proprietății nu se mai poate viola sub nici un fel de cuvînt, așa precum și al muncii, dv. ce mai doriți de la noi? Vreți să vă improprietărim, și cereți aceasta negreșit, prin rugăciune, iar nu prin silă, precum nici noi nu putem cere vita dv. sau altcevași din proprietățile dv.

Deși poate noi n-am avea pămînt de vinzare, deși mulți dintre noi au poate abia pentru neapăratele lor trebuințe; căci trebuințele noastre știți că sînt mai întinse decît ale dv.; cu toate acestea, ca să vă dăm dovadă de frățescile noastre sentimente, sîntem porniți din buna noastră voință a vă împlini această dorință; însă și dv. să vă mulțumiți pe aceea ce putem face spre binele dv. Deci, după ce mai întîi se vor restrînge satele la un loc unde figura moșiilor noastre și interesul nostru ar cere, vă vindem vetrele satelor cu un raion împrejur de 20 stînjani, care întindere de loc, măsurîndu-se în stînjini pătrați, să ni se plătească cîte un leu stînj. în bani peșin, iar nu în făgădueli și închipuite nădejdi pe care nu putem avea nici o soliditate, rămîindu-ne tot într-o vreme dreptul circiumii și al altor venituri neatinse, precum l-am avut tîdăuna.

Propuneri
de ale
proprietă-
rilor ...

Accasta este, fraților, puțința noastră; atît numai putem vinde. Dacă pe aceasta vă mulțumiți, consultați-vă; tocmeala noastră este sfîrșită și putem să ne dăm miinile; iar dacă cu atîta socotiți că nu vi se îndeplinesc trebuințele dv., cunoașteți că statul are pămînturi întinse în domenuri; are moșiile monastirești cele neîchinatate; a declarat de averi ale statului și moșiile monastirești cele închinatate; prin urmare statul are destule mijloace a vă întîmpina toate trebuințele și fără a se supune la grele datorii; treceți dar pe acele pămînturi și lăsați p-ale noastre, ca să ne bucurăm de dinsele în toată întinderea libertății.

Fundățeanu și Sibiceanu, deputați proprietari, spun d-lui viceprezident că și d-lor se unesc cu socotința d-lui Robescu.

Ceaușescu: Fraților, oricîți ne aflăm aici trebuie să lucrăm, să dăm niște păreri și să nu hotărîm, ci să facem un schelet, să-i adune oasele dupe unde sînt risipite. Acest schelet nu e schelet de hiară, nu va învia a ne mîncă pe noi, sau a ne înghiți moșiile noastre. Acest schelet e oac. Oaca cea mîncată de vulturi și de lei și de urși, de sînt acum 17 ani; să-i așezăm oasele, domnilor, și să-i punem și carnea și să-i dăm și suflarea, și să-i dăm și un petec de loc, pentru livele și islaz, și să pască; iar cînd va veni la livele, să ne dea lapte și noă să mîncăm, prin circiumă, în mijlocul satului, să cumpere vin și cu să cîștig bani.

Ion Radu, d.s.: Noi vedem că lucrarea noastră nu este alt decît a desbata pentru pîrticia de pămînt, care să ne-o cîștigăm de la dv., după duhul Constituției, pentru hrana noastră și a vitelor noastre. Noi ne-am

care „afundă”
mai rău...

dat părerea, că cerem de fiecare familie tot asemenea precum am cerut aici în hirtia ce o avem dată; și vedem că dv. vă dați niște păreri prin care voiți a ne afundă mai rău, după cum am fost pină acum. De aceea cădem cu rugăciune la dv., d-lor proprietari, a ne deslega; cu alte cuvinte, ca să ne mîngîiem și noi. Însă nu cu pagubă, ci cu despăgubire, că socotim că avem și drept să ne cîștigăm cererea, cum am zice să ne cunoaștem și noi de proprietari pe o mică părticică de pămînt și să putem scăpa de lanțurile robiei în care am gemut pină acum.

I o n e s c u : D-lor, am primit de la guvern hirtia aceasta, pe care vă rog să-mi dați voe a v-o împărtași :

Guvernul
urzestează
lucrările
Comisiei

„La adresul acei comisii d-astăzi, august 16, prin care face întrebare de poate lucra numai cu un număr de 27 deputați ce se află veniți, se răspunde că, fiindcă numărul celor în ființă a trecut peste majoritate, este în competiția d-lor a lucra și a da părere; și on. Comisie îi va ruga cu dinadinsul a nu perde timp, fiind foarte prețios. Salutare și frăție !”.

D-nule Ceaușescule, eri ai zis că sîntem oile dv., și eu nu ți-am dat răspuns; dar astăzi ți-l dau : adevărat oile dv. sîntem; și n-ai dat o bucăciică de pămînt cit am avea loc de islaz, de muncă, de fineață, și dacă nu ne-ai dat acesta, de unde o să-ți dăm laptele? Pină acum am fost oi și dv. cu păstori buni ne-ați luat și laptele, și lina, și pieile, și viața; dar de acum înainte Constituția ne-a dat viața și dv. voiți să luați laptele; dar lapte de unde să dăm? Laptele nostru era gîlbinașii și rublele și sfîntșorii; acum nu mai vrem să dăm : o să dau mielușelului meu să crească; o să dau bănișorii mei ca să fiu pîzit de gardie.

Soluția
proprietarilor
e neconformă
cu Constituția

P r e o t u l N e a g u : Auzii pe d. Robescu că poate să dea cit ține satul și împrejurul satului cite 20 stinjinii pătrați și fiecare stinjen cite un leu; însă avem să cerem după duhul Constituției, care zice că patria ne dă o părtică de pămînt indestulă pentru hrana noastră și a vitelor noastre. Patria sunt toți ce se află în lăuntru țării noastre; apoi, după cum auzirăm de la d. Robescu că ne dă cit ține satul, 20 stinjinii pătrați, oare într-acest țare s-ar putea hrăni cineva? Totdodată arătînd pomenitul mai sus că e mai indestul să se împroprietărească sateanul; dar oare numai șezînd aci în loc cum ne vom hrăni? și dacă nu ne putem hrăni, apoi iată că d-lor nu vor să ne împroprietărească.

R o b e s c u, d.p. : În Constituție zice : *respect către proprietate*, și cu *acesata* eu înțeleg că cit putem atît dăm; visteria n-are de unde plăti.

I o n e s c u : Aud de Constituție; aud de proclamația guvernului, nu știu dacă se contrazic una alteia; dar cată ceva nou; și aci citește circulara Ministrului din lăuntru, Nicolae Golescu, către Adm., tipărită în no. 11 al „Monitorului”.

Seanța începînd a fi turburată, discuțiile, dialogurile nu s-au putut însemna, fiind vorbele foarte rezezi și înfocate; de aceea deputații săteni au venit la birou și vorbele lor s-au scris în procesul-verbal.

D. S c u r t u l e s c u, d.s. din jud. Mehedinți : Să am parola domnule viceprezident. Domnu Robescu, deputat proprietar, zice că visteria n-are

putere ca să plătească acea părticică de pământ ce o cerem noi după proclamația sfintei Constituții. Vă rog să știu cine e visteria? Visteria sîntem noi, săracii români, pentru că noi punem bani în visterie; căci dacă n-am pune noi bani în visterie, de unde ar avea visteria bani? Cum pînă acum am fost în stare de a-mi umplut visteria împărătească și alte visterii după d-alături, pe care prea bine le știu domnii proprietari?

„Noi punem
bani în
visterie“

Domnilor, cine este statul? Poporul român este statul, pentru că el împlinește toate cîte se cer în țara aceasta. Noi vedem că unii dintre noi din această Obștească Adunare nu urmează după duhul sf. Constituții și astupă urechea ca să nu auză glasul Constituției; iar noi, cei ce am jurat pe cînea, ne scobim prin urechi fără să fie astupate, ca să auzim mai bine și ca să ne pătrundem de duhul sfintei Constituții.

Statul este
poporul...

Uite, d.s.: Vedem că de cînd am intrat în dezbaterile Constituției, am rupt lanțurile jugului, și acum vedem că dv. umblați să ne puneți jugul la cap și să ne puneți fiare și la picioare, ca să fim mai rău după cum am fost pînă acum.

Vedem că ne arătați un petecel de pământ, vatra satului, și încolo nimic: s-ar putea, domnilor proprietari, a ne hrăni noi și vitele noastre în astfel de pământ? Vedem că dv. ați căleat jurămintul; căci Constituția glăsuiește ca să ne dați un petec îndestul pentru hrana noastră și a vitelor noastre; căci și noi avem pe fiii și frații noștri militari, dorobanți, care umblă desculți, neprimeniți, cîte 6 ani, păzind grădina noastră care nu e închisă cu pari și cu nule, ci cu pepturile fiilor și ale fraților noștri. Deci dar, fraților proprietari, pătrundeți-vă bine cu inimile, căci nu mai sîntem proști precum am fost pînă acum. Cele ce au fost pînă acum să se uite și să ne îndreptăm, păzind sf. Constituție, căci noi nu căleam jurămintul; căci acea bucăciică de pământ pe care o cerem noi, nu o cerem degeaba, ci cu despăgubirie. D-lui d. Pleșoianu, proprietar, răspuns că cine să-i plătească pămîntu? zicînd că noi n-avem bani, și noi dacă am avea bani n-am cere. Noi cerem să ni se dea și noi îi plătim.

Proprietarii
au căleat
jurămintul

D. Iordache Buga: Domnilor proprietari, la răspunsul ce-l dați dv. prin hîrtie ca să se improprieteze sateanul că dați numai 20 de stinjeni pătrați și cereți cîte un leu de stinjen pătrat în vatra satului, la aceasta eu mă mir că nu s-a mai pomenit de cînd lumea astfel de preț; și iar vă zic, d-lor proprietari, că cred că dv. nu sînteți niște oameni care nu cunoașteți mai bine decît noi. Dv., cînd v-ați adunat în capitala județului, cu frații dv. proprietari, n-ați văzut că zice în Constituție ca să ne dați un petec de pământ pentru hrana noastră și a vitelor noastre; și acum văd că ne tot prelungiți din zi în zi cu feluri de mijloace zadarnice. Vă rog, d-lor proprietari, să dați din toată inima, și sufletul, și cugetul dv., potrivit Constituției pentru care toată suflarea a jurat, căci crez că milostivul Dumnezeu n-a făcut pămîntul numai pentru unii, ci pentru toți fiii săi, ca să se hrănească pe dinsul; și acest petec de pământ ce ne dați noi să-l plătim cu un preț potrivit; iar nu cum dv. cereți; pentru că zice sf. Scriptură: „ce ție nu-ți place altuia nu face“; și apoi mai gîndiți-vă dv. și la aceasta,

„La orice
cerere a mamei
noastre patrii
suntem în
picioare“

„.... după
glasul dreptății
și al frăției“

că și noi avem fiii și frații noștri soldați, și dorobanți, și bechetași¹, și la orice cerere a mamei noastre patrii suntem în picioare; că aceasta este dreptate și frăție.

Dimitrie Lipan, d. sâtean: D-lor proprietari! Vedem că după duhul Constituției nici una nu se urmează de dv., de aceea ne mirăm și noi ce să mai facem, că de atita vreme de cind v-am cerut părțicia de pământ și dv. vedem că nici într-un chip nu ne arătați; și ceea ce ne arătați dv. nu se potrivește cu duhul Constituției, care am jurat cu toții: că noi toată datoria ne-am împlinit — și ne-o și mai împlinim — cu militari, cu dorobanți, cu bechetași, cu gardieni; și putem plîa la unul a ne jertfi pentru maica noastră patrie, după glasul dreptății și al frăției.

Vasile Radu, d.s.: Domnule Prezident, să se ia în băgare de seamă vorba d-lui Radu Ceașescu că nu-și urmează cuviatul ce și-a dat prin scrisul verbal.

Preotul Neagu: D-lor, dl. Lenci prin hirtie arată că avem drept asupra a noastră pogoane d-a ne hrăni, pentru care plăteam chirie 63 lei; și adunind zeciuiala produselor după pogoanele hotărâte peste tot făcea lei 100. Iată că noi vă plătim această chirie și capital; fiindcă, cind pune cineva un capital cu dobândă, au nu ia la 10 lei unu? Apoi d-nu Robescu cum poate cere un leu pe stinjinul pătrat? Au doară se poate asemana pământul de cimp cu lătitura?

Ionescu: D-lor, din 6 deputați proprietari au eșit patru păreri: una dă gratis vatra satului și islazul; alta dă cu bani vatra satului și cît pământ trebuie sătenilor, numai din 5 să dea una dijmă, alta dă vatra satului și o rază de 20 stinjeni, cerind cîte un leu de stinjenul pătrat, adică 40 galbeni pe pogon. Sătenii toți în unire cerură pământul trebuincios unei familii, pe care să-l plătească de veci; și pentru cît vor mai avea nevoie se vor tocni, vor da muncă și vor lua pământ; fiindcă d. Cernătescu a făgăduit a ne aduce pe mîine o părere, așadar pe mîine ordinea de zi va fi continuarea discuției?

Adunarea adoptă ordinea de zi, și ședința se ridică la o oră.

(Iscălit) Viceprezidentul Ionescu.

■ C. D. Aricescu, *Chestiunea proprietății*, p. 98—110; *Anul 1848*, III, p. 511—518.

■ * Erratum: În pasajul din *Regulamentul Organic*, citat de Ion Ionescu, s-au strecurat la publicare cîteva micile erori de transcriere, constatate atît la C. D. Aricescu, *op. cit.*, p. 101—102, cit și la *Anul 1848*, III, p. 513. Le-am corectat prin confruntarea cu textul din *Regulamentul Organic*. *Intrupat cu legiunile din anii 1831, 1832 și 1833 și addogat la sfîrșit cu legiunile de la anul 1834 pînă acum, împărțite pe ficcare an ...* București, Tipărit la Pitarul Z. Caralechi, tipograful Curții, 1847. — *loc. indicat* de Ion Ionescu. [C. B.].

1. Bechetași. 2. Aceasta a fost însă ultima ședință, intrucit a doua zi, la 19 august 1848, prin Decretul nr. 480 al Locotenenței Domnești, lucrările comisiei au fost suspendate. (Vedi doc. următor, nr. 211.)

DIZOLVAREA COMISIEI PROPRIETĂȚII

211

DECRET ...

Dreptate, Frăție ! În Numele Popolului Român.

Locotenența domnească

Văzind că Comisia pentru învoirea articolului proprietății, în loc de a se pătrunde de spiritul de dreptate, de frăție și de pace, seamănă că ese din misiunea sa și seanțele-i din zi în zi devin mai tempestoase ;

Văzind că, în loc de a se stabili o sinceritate și încredere ce apropie învoirile, fiecare parte propune imposibilul spre a se depărta și mai mult ;

Văzind mai virtos, că cei numiți din partea Guvernului, în loc de a însuși o încredere de nepărtenire întreagă, și spiritul păcii, — care e singurul cuget al Guvernului, — au făcut să crează cei mai mulți că aceștia se trag mai mult la o parte decît la alta printr-un zel dictat de simpatii ;

Văzind că cu aceasta s-ar compromite mai mult Guvernul, tăcîndu-se de părtenitor și că prepusul membrilor comisiei și neîncrederea-i ar aduce să nu înțeleagă spiritul cel adevărat al noilor instituții ;

Locotenența Domnească decretă :

A. A se suspende pînă la al doilea decret seanțele Comisiei.

B. A-și da fiecare deputat cererile în scris către Guvern.

C. Din părerile tuturilor și din procesul-verbal al comisiei, întemeiat pe :

Din părerile
tuturilor ....

„Respect către proprietate ;

„Respect către persoane ;

„Dreptate, frăție ;

„Foloase generale în paguba nimului ;

„A sacrifica cei mulți pentru cei puțini este nedrept ;

„A sacrifica cei puțini pentru cei mulți este silnic ;

„Săteanul va fi proprietar ca să fie cetățean, ca să fie apărător patriei“ ;

Guvernul să dea
un proiect
între
a împăca
interesele ...

Guvernul să dea un proiect în care din tot cugetul și din tot sufletul își va pune toate puterile într-o împăca interesele, a asigura mințile, și a duce învoirea și pacea între fiii aceluiași patrii, între niște frați atît de lesne de a să împăca, într-o nație atît de mlădioasă și blîndă.

Pace voă, fraților, pentru că vi s-a anunțat libertate voă. Unde e libertate, e Dumnezeu ; și unde e Dumnezeu, e dragoste și unire. — Unde e tiranie este iadul, pacea lipsește ; numai tirania întărită inimile, numai ea amărăște sufletele, numai ea aprinde urele. Omul desperat își ese din minți, omul cu inimă bună, omul liber e voit de bine. Prețuiți, fraților, libertățile date prin 20 de articole și întindeți-vă mîna ca oameni liberi și drepti într-o vă uni la unul singur, care e singura tîrie și apărare a țării,

care singur asigură proprietatea. Leziunile cele pînă acum da un ce iluzoriu pentru cele de față și răpa totu pentru viitor.

Membrii Locotenenți: Hr. Tell, I. Eliade, N. Goleșcu
Secretarul Statului: I. Voinescu II

No. 460. August 19, 1848.

■ „Monitorul român”, nr. 13, din 23 august 1848, p. 49; *Anul 1848*, III, p. 541–542; și în C. D. Aricescu, *Chestiunea proprietății*, p. 112–114.

DE LA REGULAMENTUL ORGANIC LA COMISIA PROPRIETĂȚII

212

ION GHICA, AGENTUL ȚĂRII ROMÂNEȘTI LA CONSTANTINOPOL. NOTĂ
ADRESATĂ PORTII, MISIUNILOR FRANȚEI ȘI ANGLIEI RELATIV LA ACUZAȚIA
DE SOCIALISM ADUSĂ REVOLUȚIEI DIN ȚARA ROMÂNEASCĂ

Scopul
urmărit
de guvern
prin
„Comisia
proprietății”

Servituțiile anuale ale țăranilor români față de proprietari ajunseseră în ultimii 18 ani să constituie o sursă nesfârșită de vexațiuni, de reclamații și procese care amenințau să ducă societatea la o destrămare totală. Cele întâmplate în Galiția erau permanent prezente în mintea țăranilor. Ei vorbeau despre ele pe față de doi ani de zile. Era de datoria guvernului actual să previe o catastrofă și să caute prin toate mijloacele posibile să facă să înceteze în viitor orice pretext de neînțelegeri între cele două clase. În acest scop guvernul a convocat o comisie compusă din reprezentanții celor două părți, care să elaboreze un proiect de lege asupra problemei proprietății funciare. Pînă acum această comisie s-a menținut în limitele justiției și ale respectului datorat proprietății.

Relațiile
între
plugari și
proprietari
sub regimul
Regulamentului
organic

Nici o idee socialistă sau comunistă nu a fost emisă pînă acum în sinul acestei comisii. Pentru a vă convinge de aceasta nu am decît să vă expun succint relațiile stabilite de Regulamentul organic în 1830 între plugari și proprietari și concluziile actualei Comisii. Regulamentul organic recunoaște în principiu libertatea personală a țăranului, dar acest principiu nu a fost decît iluzoriu, fiindcă prin dispozițiile sale ulterioare acest Regulament îi aduce pe proprietar și pe țăran în stare de dependență reciprocă. Pe de o parte Regulamentul recunoaște țăranului dreptul de embatic asupra unei părți a pămîntului, iar pe de altă parte îl declară legat de pămînt. Regulamentul clasifică pe țărani în trei categorii, după numărul de capete de vite, atribuind $4\frac{1}{2}$ hectare unei familii de plugari avînd două perechi de boi, $3\frac{1}{2}$ hectare celor cu o pereche și $2\frac{1}{2}$ hectare țăranilor fără boi. Acest pămînt aparține țăranului din tată în fiu, nici proprietarul nici guvernul neputînd să-l ia sau să-l schimbe; pe de altă parte nici țăranul nu poate să-l vîndă sau să-l părăsească.

Pentru acest lot determinat de teren, plugarul este obligat prin Regulament la servituți fixe și inviolabile; el datorează anual proprietarului douăsprezece zile de muncă, două corvezi, plus dijma; prețul zilei de muncă este fixat odată pentru totdeauna la $4\frac{1}{2}$ piaștri pentru țăranul din categoria întâi, 3 piaștri pentru cel din categoria a doua și la $1\frac{1}{2}$ piaștri pentru cel din categoria a treia. Regulamentul mai prevede pentru cele două corvezi 9 piaștri; dijma, deși nu este reglementată, este în general evaluată la 15 piaștri. În acest mod plugarii de categoria întâi plătesc 78 de piaștri pentru cele $4\frac{1}{2}$ hectare, cei de categoria a doua pentru $3\frac{1}{2}$ hectare plătesc până la 60 piaștri chirie și cei de categoria a treia 42 piaștri pentru cele $2\frac{1}{2}$ hectare. Adică aproximativ 17 piaștri de hectar; dacă țăranul are nevoie de mai mult pământ el se înțelege prin bună învoială cu proprietarul.

17 piaștri pe an pentru un hectar de pământ în Țara Românească este un preț exorbitant, o chirie forțată, de zece ori prea mare, dacă este comparat cu valoarea reală și cu prețul de vânzare așa cum se găsește el consemnat la diferitele tribunale ale țării.

Mai mulți reprezentanți ai proprietarilor, după ce au acceptat mandatul, au refuzat să participe la lucrările comisiei. Ar fi poate ușor de înțeles motivele care le-au dictat această atitudine.

Comisia, compusă în cea mai mare parte din reprezentanți ai plugarilor, aproape și-a încheiat misiunea; ea propune să se cedeze țăranilor numărul de hectare pe care Regulamentul li-l acordă și să despăgubească pe proprietar, plătindu-i de fiecare hectar un capital care să-i aducă o dobândă de 17 piaștri; Comisia propune 5 ducați de fiecare hectar. Se vede că în această evaluare Comisia nu a luat ca bază valoarea reală a pământului, ci a vrut să nu-i dea proprietarului nici un motiv de plingere, ținând seama de toate drepturile, bune sau rele, acordate de Regulament.

Țara Românească numără aproximativ 400 000 familii de plugari pe o suprafață de aproape 10 milioane hectare de pământ arabil, cimpii și păduri. Atribuind țăranilor 1 400 000 de hectare, exproprierea nu ar afecta decât a șaptea parte a proprietății la un preț de zece ori mai mic decât valoarea sa reală.

Dacă guvernul ar fi avut intenția să lezeze cîtuși de puțin interesele proprietarilor, el n-ar fi avut decât să cumpere pămînturi unde populația este rară, să stabilească țăranii pe ele și, în mai puțin de trei ani, proprietățile actuale ar fi fost părăsite, pămîntul lor pierzînd toată valoarea artificială pe care le-a creat-o Regulamentul.

17 piaștri
pe an
pentru
un hectar
de pământ —
„un preț
exorbitant” ...

Atribuind
țăranilor
a șaptea
parte a
proprietății,
nu se
lezează
interesele
proprietarilor

Textul francez

Les redevances annuelles des paysans valaques envers les propriétaires étaient devenues depuis dix-huit ans une source inépuisable de vexations, de réclamations et de procès, qui menaçaient la société d'une dissolution complète. Les scènes de la Galicie étaient constamment présentes à l'esprit des paysans. Ils en parlaient hautement depuis deux ans. Il était

du devoir du gouvernement actuel de prévenir une catastrophe et de chercher, par tous les moyens possibles, de faire cesser pour l'avenir tout prétexte de mésintelligence entre les deux classes. A cet effet, le gouvernement a convoqué une commission, composée de représentants des deux partis, pour élaborer un projet de loi sur la question de la propriété territoriale. Cette commission, jusqu'ici, s'est tenue dans les limites prescrites par la justice et le respect dû à la propriété.

Aucune idée socialiste ou communiste n'a été émise jusqu'ici dans le sein de cette commission. Pour vous en convaincre, je n'aurai qu'à vous exposer succinctement les relations établies par le Règlement Organique en 1830 entre les laboureurs et les propriétaires et la conclusion de la commission actuelle. Le Règlement Organique reconnaît en principe le paysan libre de sa personne ; mais ce principe n'a été qu'illusoire, vu que, par ses dispositions subséquentes, ce Règlement rend le propriétaire et le paysan solidaires l'un de l'autre. D'une part il reconnaît au paysan des droits d'emphytéose sur une partie de la terre, tandis que d'autre part il le proclame attaché à la glèbe. Ce Règlement classe les paysans en trois catégories, selon le nombre du bétail, et il accorde 4 1/2 hectares par famille aux laboureurs à deux paires de bœufs, 2 1/2 hectares à ceux à une paire et 2 1/2 hectares aux paysans sans bœufs. Cette terre appartient en propre aux paysans, de père en fils ; ni le propriétaire, ni le gouvernement ne peut la lui reprendre ou la lui changer ; de son côté, le paysan ne peut ni la vendre, ni la quitter. Pour cette portion déterminée de terrain, le laboureur est obligé par le Règlement à des redevances fixes et invariables ; il doit au propriétaire annuellement douze journées de travail, deux corvées et la dîme de plus. Le prix de la journée de travail se trouve fixé une fois pour toutes à 4 1/2 piastres pour le paysan de première classe, à 3 piastres pour celui de la seconde et à 1 1/2 piastre pour celui de la troisième classe. Le Règlement prescrit également 9 piastres pour les deux corvées. La dîme quoique non réglée, est généralement évaluée à 15 piastres. Ainsi, les laboureurs de première classe payent environ 78 piastres pour les 4 1/2 hectares ; les laboureurs de deuxième classe payent jusqu'à 60 piastres le loyer de 3 1/2 hectares et ceux de la troisième 42 piastres les 2 1/2 hectares. C'est environ 17 piastres par hectare ; pour le surplus, si le paysan a besoin de plus de terrain, il s'arrange de gré à gré avec le propriétaire.

17 piastres par an pour un hectare de terre, en Valachie, est un prix exorbitant ; c'est un loyer forcé, dix fois trop fort, si on le compare à la valeur réelle et au prix de vente, tel qu'on le trouve consigné dans les différents tribunaux du pays.

Plusieurs des représentants des propriétaires, après avoir accepté leur mandat, ont refusé de prendre par taux travaux de la commission. Il serait, peut-être, facile de deviner les raisons qui leur ont dicté une pareille conduite.

La commission, composée pour la plupart des représentants des laboureurs, a presque terminé sa tâche. Elle propose d'abandonner aux pay-

sans le nombre d'hectares que le Règlement leur a accordé et d'indemniser le propriétaire, en lui payant par hectare un capital qui représente 17 piastres d'intérêt : la commission propose 5 ducats par hectare. On voit que la commission, dans cette évaluation, n'a pas pris pour base la valeur réelle de la terre, mais elle a voulu ôter aux propriétaires tout motif de plainte, en tenant compte de tous les droits, bons ou mauvais que leur accorde le Règlement.

La Valachie compte environ 400 000 familles de laboureurs, sur une surface de près de 10 millions d'hectares de terre de labour, prairies et forêts. En accordant aux paysans 1 400 000 hectares, l'expropriation ne porterait que sur le septième de la propriété, à un prix dix fois au-dessus de la valeur réelle.

Si le gouvernement avait eu dans l'idée de léser le moins du monde les intérêts des propriétaires, il n'aurait eu qu'à acheter des terres peu habitées, y établir des paysans et, avant trois ans, les propriétés actuelles seraient désertées et leurs terres perdraient toute la valeur artificielle que le Règlement leur a faite.

■ B.A.R., Arhiva Glica, V, Acte, nr. 60 ; publicat în *Anul 1848*, III, p. 757–58.

Constituantă Țării Românești

PREGĂTIRI

213

DECRET PENTRU CONVOCAREA CONSTITUANTEI

Dreptate, Frăție! În Numele Popolului Român. Guvernul Provizoriu

Chemat prin încrederea publică a lua cîrma țării în împrejurări atît de grave, Guvernul provizoriu s-a încărcat cu o sarcină atît de anevoie spre a-și împlini misiunea pînă în capătul lucrării.

Dorința lui a fost ca cît mai în grabă să întemeieze și să asigureze Constituția și apoi să depeșă puterea în mîinile aleșilor nației, care să întemeieze un guvern stabil. Criminalele însă urziri și mișcări ale inamicilor libertății făcuseră a împiedica guvernul în cursul lucrărilor și a nu-l lăsa să-și realizeze mai curînd doriințele sale.

Acum cînd țara începu a se alina de tulburarea uneltită și guvernul avu o pace neîntreruptă de vreo zece zile, cînd Înalta Poartă auzi glasul românilor și binevoi, prin trimișii săi, a le răsigura inimile, umplîndu-le de speranță că li se va recunoaște scumpa și sacra lor Constituție pe care jurară în pace și cu atîta ordine, Guvernul provizoriu își impune o datorie a convoca cît mai curînd generala Adunăntă constituantă, și decretă :

Art. 1. Generala Adunăntă constituantă va reprezenta țara întregă, prințipele și interesele ei generale, va pune jurămîntul de credință pe Constituție, va da țării șarta constituțională pe temeiul celor 21 articole pe care au jurat toți adevărații patrioți ; va pune legile fundamentale ale organizării țării și în cele după urmă va închide sesia prin alegerea domnului.

Art. 2. Constituanta, după proporția populației, va fi compusă de 250 deputați, socotindu-se pentru fiecare 10 000 suflete cîte unul.

Art. 3. Alegerea, avînd de temei populația, numărul acesta de 250 deputați se va împărți în proporție pe județe și pe capitale, după cum se arată în lista ce se alătură aci.

Art. 4. Alegător este tot românul de la vîrsta de 21 ani în sus, de orice religie, de orice stare liberă, independentă și a căruia purtare nu va fi fost defăimată prin act public. Prin vorba român se înțelege tot pămînteanul, tot românul din orice parte stabilit în țară, precum și oricare pămîntenit de orice origină și de orice religie va fi.

Art. 5. Tot românul cu calitățile sus arătate are dreptul a-și da votul d-adeptul în alegerea deputaților Constituantei și celorlalte adunănte ordinare ; de astă dată însă votul va fi îndoit, atît pentru imperioasa nevoie de a nu se afla, mai virtos în asemenea împrejurări, adunări prea numeroase de popor, cît și pentru că o parte dintre români nu sînt încă prepa-
rați cu cunoștința alegerilor.

Constituantă
va cuprinde
250 de deputați

Alegător,
tot românul ...

Prin român
se înțelege :

Art. 6. Votul îndoit se face în modul următor : un număr oarecare de cetățeni aleg în adunare primară un număr de deputați alegători, și aceștia din urmă, adunându-se la un loc hotărît, aleg prin adunare definitivă pe deputații reprezentanți în generala adunare.

Art. 7. Alegerile primare se vor face în fiecare comună, luându-se de temei ca la fiecare 25 de familii să se aleagă cîte un deputat alegător, adică : de la 14 pînă la 37 familii un deputat, de la 38 pînă la 62 doi deputați, de la 63 pînă la 87 trei, de la 88 pînă la 112 patru ș. c. l.

Alegerile
primare ...

Cătuncle ce vor avea mai puțin de 13 familii se vor uni în alegere cu satul cel mai vecin.

Art. 8. Oriunde sînt mai mult de 36 de familii și va fi să se aleagă mai mulți deputați alegători, alegerea se va face la un loc pentru toți deputații, iar nu în grupe sau despărțiți de fiecare 25 familii în parte.

Art. 9. Alegerile deputaților pentru Constituantă se vor face în capitala județului, iar în orașul Bucureștilor și al Craiovei va fi două colegiuri : unul pentru oraș și cel-alt pentru județ.

Alegerile
definitive ...

Art. 10. În fiecare adunare alegătoare se va forma mai întîi un comitet ca să facă listele candidaților și să le cirmuiască alegerile. Pe la sate, în alegerile primare, comitetul va fi compus de preotul cel mai venerabil, de candidatul de învățător și de aleșii satului ; pe la orașe, de membrii municipaletății ; iar în București și Craiova, în fiecare despărțire de comisie se va alege de către deputații mahalelor un comitet.

Art. 11. În fiecare colegiu de alegere definitivă de județ pentru deputații ce se vor trimite în Constituantă, comitetul va fi compus de 5 membri, în care administratorul va fi președinte, și patru membri vor fi aleși de colegiu cu însărcinare doi de secretari.

Art. 12. Alegătorii primari și deputații alegători vor avea vîrsta de la 21 de ani în sus, locuitori în aceeași comună sau sat, iar aleșii de deputați în Constituantă au drept de a fi toți românii de la vîrsta de 25 de ani în sus, fără condiție de domiciliu, din orice parte a țării.

Art. 13. Toate alegerile primare se vor face în aceeași zi, hotărîtă în toată țara ; asemenea și alegerile definitive se hotărîsc a se face într-una și aceeași zi.

Art. 14. Zioa alegerilor primare se hotărîște la 9 august viitor.

Data
alegerilor

Art. 15. Zioa alegerilor definitive pentru deputații Constituantei se hotărîște la 18 august și deputații alegători să se afle neapărat cu toții în capitala județului patru zile mai înainte, adică la 14 august, spre a asista în trei ședințe preparatorii pentru ca deputații alegători să poată cunoaște meritele candidaților după profesia lor de credință.

Art. 16. Alegerile, atît primare, cît și definitive, se vor face prin trecerea acelor ce primesc pe candidatul de deputat la dreapta și acelor ce nu-l primesc, la stînga scriitorului comitetului.

Art. 17. Deputații alegători vor fi acreditați către comitetul definitiv de județ prin împuternicire adeverită cu sigiliul sau pecetea satului. De-

putații aleși spre a reprezenta țara în Constituanta vor fi acreditați prin document adeverit de comitetul definitiv.

Alegători sau
aleși, din orice
profesie sau
meserie...

Art. 18. Deputații alegători, cum și ai Constituantei, vor putea fi din orice profesie sau meserie, și prin urmare și din cler.

Art. 19. Fiecare deputat al Constituantei din ziua alegerii și până la închiderea sesiunii va avea cîte 15 lei pe zi pentru întîmpinarea neapăratelor cheltuieli.

Art. 20. Guvernul va publica peste curînd o instrucție lămurită și cu de-amîruntul a acestui decret.

Art. 21. Listele candidaților se vor publica spre știință a voturilor ce a avut fiecare.

Deschiderea
Constituantei,
25 august

Art. 22. Constituanta se va deschide la 25 august viitor în București.

Art. 23. Îndată va alege o comisie preparatorie, compusă de un președinte, care va fi cel mai bătrîn dintre toți, și de doi secretari aleși, care-i va sta pînă se vor verifica titlurile majorității deputaților.

Art. 24. Constituanta, pe lingă însărcinările arătate în art. I-în, va alege după a sa încredere pe membrii unui guvern interimar, care va guvernă țara pînă la alegerea și întărirea noului Domn.

Art. 25. Domnul ministru celor din Năuntru va face cit mai curînd a se publica acest decret în toate orașele și satele.

Listă de numărul deputaților ce trebuie a da județele la adunarea constituanta după populația lor

Județe	Deputați	Județe	Deputați
Slav-Râmnic	9	Argeșu	16
Brăila	4	Oltul	11
Buzău	14	Romanați	14
Prahova	19	Vâlcea	16
Ialomița	8	Dolji	21
Ilfovul	15	Gorji	14
Dimbovița	14	Mehedinți	20
Vlașca	12	Capitala București	16
Teleormanul	16	Orașul Craiova	3
Muscelu	8		<u>250</u>

Membrii guvernului: Neofit, mitropolitul Ungro-Vlahiei; Ștefan Golescu, Hr. Tell, Ioan Eliade, N. Bălcescu, N. Minco, I. C. Brătianu, C. A. Rosetti

No. 258, Anul 1848 iulie 14.

ALEGERILE LA GIURGIU.
SULEIMAN PAȘA

214

C. D. ROSENTHAL, DE LA GIURGIU, CĂTRE C. A. ROSETTI, LA BUCUREȘTI

Dragă Rosetti¹,

Crede-mă, îmi venea să plîng astăzi, cînd am văzut adunarea poporului tău pentru alegerea unui deputat; dacă ai fi văzut în ce ordine s-a desfășurat această alegere, ai fi zis că e un popor obișnuit de veacuri cu alegerile. Mai întîi domnul Filipescu² le-a citit articolul din „Monitor” privitor la alegeri, apoi le-a explicat acest articol, după care țărani au coborît în curte și s-au întors cu 3 oameni aleși dintre ei. Domnul Filipescu le-a spus după aceea să voteze, și cel care va avea cele mai multe voturi va fi trimis la București. S-a trecut la vot. Cei *pentru* au mers la dreapta, cei *contra* la stînga. Unul a avut 23 de voturi, al doilea 18 și al treilea 29. Să fi văzut mulțumirea tuturor pentru cel care a avut 29 de voturi, să-i fi auzit spunînd: „oare nu sîntem toți creștini, ori unul, ori celălalt, numai bun să fie”. N-ai idee ce-am simțit gîndindu-mă că poate acest popor va fi înfrînt, gîndindu-mă că sentimente atît de curate și nobile vor fi înăbușite.

Nu veniseră încă toți țărani și pentru că lipseau mai mult de jumătate, domnul Filipescu le-a spus că alegerea pe care au făcut-o este foarte bună, dar că el așteaptă să vină și cealaltă jumătate, și îi va pune și pe ceilalți să voteze și vor alege și ei unul, după care se va face o nouă votare între cei doi aleși, și cel care va avea cele mai multe voturi etc. Să fi văzut încrederea acestui biet popor, cum îi aducea slavă lui Dumnezeu și cum spunea mereu, nu-i „tot una dacă este ales unul sau altul?”, după care au plecat cu toții liniștiți de parcă nimic nu s-ar fi întîmplat. Pe legea mea, admir din zi în zi mai mult acest popor român, ce inteligentă, ce blîndețe; să ne uităm la unguri, sau la alte popoare necivilizate, ce brutalitate, ce sete de singe. Oh! dacă există un Dumnezeu, el vă va mîntui, căci e cu neputință ca o asemenea nedreptate să se petreacă pe pămînt, fără ca Dumnezeu să intervină, el trebuie într-adevăr să intervină, altfel nu se poate; există atîția netrebnici în țara voastră și atîtea patimi ce trebuie înfrînte.

Oh! De ce nu sînt, pentru o clipă numai, *cel mai puternic*, și după asta mi-aș da bucuros viața și chiar și nemurirea mea. Nici nu vă închipuiți cît de mult sufăr pentru cauza voastră, n-aș fi crezut niciodată să fiu atît de român pe cît sînt.

Am început astăzi portretul pașei³, dar am lucrat puțin și prost. Mai întîi am avut o lumină proastă sau, mai bine zis, n-am avut de fel, pentru că încăperea era mică și joasă și lumina intra pe ferestre și pe uși. Apoi, nu mă mai atrage să pictez, și pînă cînd nu se va stabili o ordine generală, nu cred că pot face ceva bun; cu toate acestea, mă voi sili să iasă cît mai bine cu putință portretul pașei și l-am rugat să vină să pozeze în oraș.

Alegeri
în ordine
desfășurată

„Admir
din zi în zi
mai mult
acest popor”

Portretul
lui Suleiman

A consimțit, fiindcă a fost foarte măgulit de felul în care i-am propus să-i fac portretul. Mai întâi i-am spus că guvernul provizoriu m-a însărcinat să-i fac un portret mare în ulei, și că îi voi face litografii după el, ca să mulțumesc tot poporul care dorește mult să-l vadă și să-l aibă. Știi că n-am cerut nici guvernului, nici nimănui permisiunea să vin aici și cred că nu am greșit: în tot ceea ce i-am spus, dovadă că a fost foarte măgulit și, în ciuda oboselii pe care i-o produc ședințele, a consimțit să pozeze de mai multe ori; și nu numai atât, a consimțit chiar să vină mine să pozeze în oraș.

Trebuie să-ți mai spun ceva, și anume că nu există, cred, nici un sat, oraș etc. în Țara Românească, în care să fie atîția netrebnici ca aici, nu există nici un om, cu excepția unui profesor, domnul Boerescu⁴, căruia poți să-i spui o vorbă, încolo toți sînt trădători, dar atât de netrebnici, cum nici nu poți să-ți închipui. Sînt indignat, și chiar ieri seară, pe cînd mă aflam într-un cerc unde erau mai mulți domni, printre care domnul Polizu, fost aghiotant, și domnul Prejbeanu, am fost nevoit să apăr poporul român, am simțit cum roșesc de rușine, eu, un străin, să fiu nevoit să le explic virtuțile poporului lor, iar ei să se plîngă spunîndu-mi că toți sînt brute, păgîni și Dumnezeu mai știe ce-au spus. Mă vei întreba de ce stau de vorbă cu asemenea oameni. Pe legea mea, nici eu nu știu. Dar să-i auzi vorbind astfel, cum ai putea să taci! Ar trebui să fii de piatră și, slavă domnului, eu nu sînt. Dar nu numai proprietarii de aici sînt așa răi; și negustorii sînt la fel, într-un cuvînt, toți. De altfel, mai toți sînt străini, bulgari, greci etc. Români neaoși nu există aici la Giurgiu, și acest biet Filipescu are o situație pe care nu i-o invidiez. Înțeleg acum cit e de greu să fi ispravnic, mai ales cînd ai în fața ta tabăra turcească, fiindcă toți netrebnicii o șterg pe loc la turci.

Acum, dragă prietene, te las. Dumnezeu să ne aibă în pază, în el ne este speranța. Îmbrățișează-o pe soția ta și pe fetița. Ce mult aș dori să fiu lângă voi și să mă și căsătoresc; ce tristă veste am primit de la iubita mea, ea și-a pierdut cumpătul, nu vrea să audă de revoluții, vrea doar să mă știe fericit, lângă ea: ce mă privesc pe mine lumea și revoluția, tu ești lumea pentru mine și dragostea mea ești tu, vino etc. Iată vorbele ei. Ce labirint greu de ieșit din el deocamdată, căci ce să caut eu la mine? patria mea este Țara Românească, iar prietenul meu ești tu.

C. Rosenthal

26 iulie, orele 10 seara

Textul francez

Cher Rosetti¹,

Crois-moi, j'étais prêt à pleurer aujourd'hui, quand j'ai vu l'assemblée de ton peuple pour élire un député; si tu avais vu avec quel ordre cette élection s'est passée, tu auras dit, que c'est un peuple qui est habitué de-

Patria mea
este Țara
Românească

puis des siècles à des élections. D'abord M. Philippesco² leur a lu l'article du „Moniteur” concernant les élections, il leur a ensuite expliqué cet article, après cela les paysans sont descendus dans la cour, et ils sont revenus avec 3 hommes élus parmi eux. M. Philippesco leur a dit ensuite de voter, et qui aura le plus de voix sera l'envoyé pour Bukarest. On vote. Les *pour* allant à la côté droite, les *contre* à la gauche. L'un avait 23, le second 18, et le troisième 29 voix. Il fallait voir le contentement de tous avec celui qui avait 29 voix : il fallait les entendre dire „ne sommes-nous pas tous *chreștini*”, ou l'un ou l'autre, pourvu qu'il soit bon”. Tu n'as pas d'idée qu'est-ce que j'ai senti en pensant, que peut-être ce peuple succombera, en pensant que des sentiments si purs, si nobles seront étouffés.

Tous les paysans n'étaient pas encore venus, et comme il manquait plus que la moitié, M. Philippesco disait aux paysans, que l'élection qu'ils ont faite est très bonne, mais comme il attend encore l'autre moitié qui ne sont pas encore arrivés, il fera aussi voter parmi les autres, et ils éliront aussi un, et après on fera un nouvel vote, parmi les deux élus, et celui qui aura le plus de voix etc. Il fallait voir la confiance de ce pauvre peuple, comme ils louaient Dieu, et comme ils diasient continuellement, „n'est-il pas égal si c'est l'un ou l'autre”, et après ils partaient tous avec une tranquillité, comme si rien ne s'était passé. Ma foi, j'admire de jour en jour de plus le peuple valaque, quelle intelligence, quelle douceur ; regardons les Hongrois, ou les autres peuples incultivés, quelle brutalité, quel goût de goûter du sang. Oh ! s'il y a un Dieu, il vous sauvera, car il est impossible qu'une telle injustice se passe sous les cieux, sans que Dieu s'en mêle, et réellement, il faut qu'il s'en mêle, autrement cela n'ira pas : il y a tant de misérables dans votre pays, et il y a tant de passions à vaincre.

Oh ! pourquoi ne suis-je pas pour un moment seulement *le plus puissant*, et je donnerais volontiers après ma vie, et même mon immortalité. Vous ne croyez pas combien votre cause me fait souffrir, je n'aurais jamais cru d'être si valaque comme je le suis.

J'ai commencé aujourd'hui le portrait du Pacha³, mais j'ai travaillé peu et mauvais. D'abord j'avais un mauvais jour, ou mieux dire, aucun, car la chambre était petite et basse et le jour entraît par les fenêtres et les portes. Ensuite je n'ai plus de disposition de peinture, et jusqu'un ordre général ne sera établi, je ne crois pas de pouvoir faire quelque chose de bien ; malgré cela je tâcherai de finir si bien que possible le portrait du Pacha, et je l'ai prié de venir poser en ville. Il a consenti, car il a été très flatté de la manière avec laquelle je lui ai proposé de faire son portrait. D'abord je lui ai dit que le gouvernement provisoire m'a chargé de faire son portrait, grand à l'huile, et que je lithographierai d'après ce portrait pour contenter les vœux de tout le peuple qui désire beaucoup de le voir, et de *l'avoir*. Vous savez que je n'ai pas demandé ni gouvernement, ni personne pour venir ici, et je crois que je n'avais pas tort de lui dire tout cela, la preuve est qu'il était très flatté, et malgré les fatigues que les séances lui causent,

il a consenti de poser plusieurs fois : et pas seulement cela, il a même consenti de venir demain pour poser en ville.

Encore quelque chose que je dois te dire, c'est qu'il n'y existe, je crois, aucun village, ville etc. en Valachie, ou il y a tant de misérables qu'ici, il n'existe pas un seul homme, excepté un Professeur, M. Bojaresco ⁴, auquel vous puissiez parler un seul mot, tous de traitres, mais si misérables, que vous ne pouvez pas vous faire une idée. Je suis indigné, et hier soir même, en me trouvant dans un cercle où il y avait plusieurs messieurs, parmi lesquels M. Poliso, l'ex-aide de camp, et M. Prechbiano, j'étais forcé de défendre le peuple valaque, j'ai senti la rougeur de la honte me monter à la figure, moi, étranger, être forcé leur expliquer les vertus de leur peuple, et eux en se plaignant, en me disant que leur peuple est brute, irrégulier et Dieu sait tout ce qu'ils ont dit encore. Tu me demande pourquoi je parle avec de tels hommes. Ma foi, je ne le sais pas moi-même. Mais quand je les entends parler ainsi, qui pourra se taire ! Il faut être une pierre, et que Dieu me préserve de l'être. Mais pas seulement les propriétaires ici sont mauvais, aussi les négociants, avec un mot, tous. Du reste presque tous sont des étrangers, des Bulgares, des Grecs etc. Des Valaques purs n'existent pas ici à Giurgevo, et ce pauvre Philippesco a une position que je ne lui envie pas. Je comprends maintenant la gravité d'un ispravnic surtout en face du camp turc, car tous les misérables se sauvent à l'instant chez les Turcs.

Maintenant, cher ami, je te laisse. Que Dieu nous protège, le seul espoir est en lui. Embrasse aussi ta femme, et la petite. Comme je désirerais d'être près de vous et de me marier aussi : quelle triste nouvelle ai-je reçu de ma femme, elle est hors d'elle, elle ne veut rien savoir de révolutions, elle veut seulement me savoir heureux, et près d'elle : qu'est-ce qu'il me regarde le monde, et les révolutions, vous êtes pour moi le monde et mon amour c'est toi, venez etc. Voilà ses paroles. Quel labyrinthe impossible de sortir pour le moment, car que dois-je chercher chez moi ? ma patrie est la Valachie, mon ami c'est toi.

C. Rosenthal

26 juli, 10 heures le soir

■ B.A.R., S 75(2)/LX1.

■ 1. Rosenthal vorbea eurent maghiara și germana; în franceză exprimarea lui, așa cum reiese și din această scrisoare, e mai stingăce. 2. I. I. Filipescu, administrator (ispravnic) de Vlașca. 3. Suleiman. 4. Zaharia Boerescu.

În seara de la 1 august Clubul regenerației a ținut seantă publică ; chestiunea alegerii deputaților pentru Adunarea constituantă a fost în discuție, ca una ce are influență sau, mai bine, de la care depinde stator-

nicirea principiilor Constituției noastre și a fericirii României. Pentru acest sfârșit se alege un Comitet central, care, punându-se în relație cu comisarii guvernului, să se informeze despre persoanele care ar răspunde mai bine la această mare trebuință, adică la dezvoltarea principiilor Constituției.

Mădularile acestui comitet, în număr de 19, s-au ales prin balotație și sunt acestea¹:

D. Chesar Boliac	78 voturi
„ I. Brătianu	75 „
„ D. Bolintineanu	75 „
„ Alecu Goleșcu	72 „
„ C. Bălcescu	72 „
„ C. A. Rosetti	72 „
Părintele Ioan Snagoveanu	69 „
D. C. Crețulescu	64 „
„ Duca	59 „
„ R. Goleșcu	53 „
„ Gr. Grădișteanu	53 „
„ A. Zane	53 „
„ Ion C. Cantacozino	52 „
„ Ion A. Filipescu	52 „
„ C. Roată	49 „
„ Grigore Peretș	48 „
„ Al. Orăscu	39 „
„ Chiriloff	33 „
„ P. Teulescu	33 „

Ne place a vedea că într-aceste persoane se văd oameni din toate clasele. Noi am crezut totdeauna că principele democratice au găsit eco nu numai în popor, dar și în celelalte clase. — Popolul a învățat a le cunoaște prin suferință, și ceilalți le-a aflat dintr-o solidă educație și un bun natural.

Nu ne îndoiim dar că amîndoa elementele vor face unul, și vor avea aceeași țintă în lucrurile lor ca să ferească pe poporul român.

■ „Popolul suveran“, I, 1848, nr. 13, 2 august, p. 58, col. I; *Anul 1848*, t. III, p. 158—159.

■ 1. La data susmenționată, unii dintre fruntașii revoluției (Ion Ghica și Ion Maiorescu) erau plecați din țară în misiuni diplomatice, iar alții (Nicolae Bălcescu, Ștefan Goleșcu, Dimitrie Brătianu) se pregăteau să plece la Constantinopol spre a prezenta cererea de recunoaștere a actelor puterii revoluționare.

Dreptate, Frăție ! În numele popoului român.

Locotenența Domnească.

Domnului ministru treburilor din năuntru

Trebuință fiind a se întocmi mai multe comisii, și anume pentru întocmirea Constituției, pentru organizarea judecătorească, pentru organizația puterii armate, pentru administrație, pentru finanțe, pentru școli, pentru lucrările publice și pentru agricultură, industrie și comerț, Locotenența orînduiește la aceste comisii pe persoanele aci însemnate :

1. Pentru Comisia întocmirii Constituției pe : d. I. Eliade, C. A. Crețulescu, I. Voinescu II. C. I. Brătianu.

2. Comisia pentru organizarea judecătorească pe : d. I. A. Filipescu, Șt. Ferichides, M. Califar, I. Cantacuzino, I. Voinescu II.

3. Comisia pentru organizarea puterii armate pe : d. Hr. Tell, I. E. Florescu, colonelul I. Voinescu I. G. Magheru, I. Brătianu, colonelul Iablonski.

4. Comisia administrativă : pe d. N. Goleșcu, I. Cămpineanu, N. Nicolescu, C. Bălcescu.

5. Comisia financiară pe : d. C. Filipescu, G. Nițescu, E. Gherman, C. Bălcescu, Vasiliades.

6. Comisia pentru școli pe : d. I. Eliade, P. Poenaru, Tr. Lauriani, C. Boliac, N. Crețulescu.

7. Comisia pentru lucrările publice pe : d. N. Crețulescu, I. E. Florescu.

8. Comisia pentru agricultură, industrie și comerț pe : d. Xauto, M. Califar.

Aceasta dîndu-se în cunoștința d-le, ești poștit a vesti mai sus numitelor persoane însărcinarea ce se pune asupra-le de către Locotenență, după încredințarea ce are de capacitatea și patriotismul d-lor, și a le invita ca vineri, la 6 ale acesteia, să intre în lucrare, înțelegîndu-se între d-lor pentru locul unde au să se adune și chipul cu care au să lucreze, ca să înfățișeze Locotenenței cit se va putea mai în grab proceete deslușitoare și potrivite cu trebuințele celo de acum ale nații.

Salutare și frăție !

Membrii Locotenenței : N. Goleșcu, I. Eliade, Hr. Tell

Nr. 405, 1848, august 3

Saluturi și încurajări adresate revoluționarilor români

SIMPATIILE LUMII CIVILIZATE PENTRU
REVOLUȚIA VOASTRĂ

217

COMITETUL CENTRAL POLONEZ CĂTRE GUVERNUL PROVIZORIU AL VALAHIEI

Libertate, egalitate, fraternitate
Cetățeni !

Vă felicităm din inimă că ați înfăptuit cu atita noblețe și generozitate glorioasa voastră revoluție. Ea stârnește în favoarea națiunii voastre toate simpatiile lumii civilizate și va găsi în voi, cetățeni, cirmaci pe cit de luminați pe atit de patrioți pentru a o duce neîndoiros într-un port bun.

Providența va ști să elibereze patria voastră din chingile absolutismului străin, datorită curajului eroic al poporului vostru și simpatiei națiunilor civilizate, mai ales a celor ale căror interese sînt strîns legate de soarta acestei lupte.

Întordeauna s-a crezut în Europa că prima salvă de tun trasă pe Dunăre va fi semnalul unei conflagrații generale.

Polonia nu va rămîne nepăsătoare la aceasta. Dar fiindcă astăzi ea mai e încătușată, nu poate să ofere strădaniilor voastre decît un sprijin moral.

Dacă împrejurările îi vor permite totuși, va fi fericită să contribuie cu singele copiilor ei la dezrobirea definitivă a patriei voastre renăscute.

Rățiunea de a fi este rățiunea supremă, aceasta este și legea lui Dumnezeu ! Români ! Curaj ! Mergeți înainte ! Europa vă privește, Polonia vă urmărește cu inima și binecuvîntează această nobilă acțiune a unui popor eroic.

Aflăm cu bucurie, cetățeni, dorința voastră de a intra în legătură directă și specială cu noi.

Purtătorul acestei scrisori este investit cu puterile și instrucțiunile necesare. Este demn de încrederea voastră.

Salut și fraternitate

Președintele ședinței, ¹ S.S.

Lemberg, 20 iulie 1848

Textul francez

LE COMITÉ CENTRAL POLONAIS AU GOUVERNEMENT PROVISOIRE DE LA
VALACHIE

Liberté, égalité, fraternité

Citoyens !

Nous vous félicitons cordialement d'avoir accompli d'une manière si noble et généreuse votre glorieuse révolution. Elle remue en faveur de votre nation toutes les sympathies du monde civilisé et trouvera dans vous, citoyens, des pilotes aussi éclairés que patriotiques pour être conduite à coup sûr au bon port.

La providence saura dégager votre patrie des étreintes de l'absolutisme étranger par le courage héroïque de votre peuple et la sympathie des nations civilisées, surtout celles dont les intérêts sont étroitement liés au sort de cette lutte.

On a toujours cru en Europe que le premier coup de canon tiré sur le Danube sera le signal d'une conflagration générale.

La Pologne n'y restera pas indifférente. Aujourd'hui encore enchaînée, elle ne peut prêter à vos efforts qu'un appui moral.

Si toutefois les circonstances lui permettent, elle serait heureuse de contribuer par le sang de ses enfants à l'affranchissement définitif de votre patrie régénérée.

La raison d'être, c'est la raison suprême, c'est aussi la loi de Dieu ! Roumains ! du courage ! Marchez ! l'Europe vous regarde, la Pologne vous suit de cœur et bénit cette noble entreprise d'un peuple héroïque.

C'est avec plaisir que nous apprenons, citoyens, votre désir d'entrer avec nous en communication directe et particulière.

Le porteur de cette lettre est muni des pouvoirs et des instructions nécessaires. Il est digne de votre confiance.

Salut et fraternité

Président la séance¹, S.S.

Lemberg, le 20 juillet 1848

■ B.A.R., Arhiva C. A. Rosetti I. Varia 1.

■ 1. Sic !

PENTRU FORMAREA
UNEI LEGIUNI POLONEZE ÎN SPRIJINUL
REVOLUȚIEI ROMÂNE

218

COMITETUL CENTRAL POLONEZ

Libertate, egalitate, fraternitate

Cetățeanul Henri Górski este autorizat prin prezenta de a intra în legătură cu guvernul provizoriu al Valahiei. Are puteri depline. Dacă împrejurările permit formarea unei legiuni poloneze, va veghea ca condițiile din instrucțiunea alăturată să fie respectate. În acest caz, el va servi drept mijlocitor între guvernul sus numit și legiune.

Președintele ședinței¹, S.S.

Lemberg, 20 iulie 1848

Textul francez

LE COMITÉ CENTRAL POLONAIS

Liberté, égalité, fraternité

Ce citoyen Henri Górski est autorisé par la présente d'entrer en relation avec le gouvernement provisoire de la Valachie. Il en a les pleins pouvoirs. Si les circonstances permettent de former une légion polonaise il veillera à ce que les conditions de l'instruction ci-jointe soient observées. Dans ce cas il servira d'intermédiaire entre le gouvernement sus-dit et la légion.

Lemberg, le 20 juillet 1848

Président la séance¹, S.S.

■ B.A.R., Arhiva C. A. Rosetti I, Varia 1.

■ 1. Sic!

„INSTITUȚII CARE ARATĂ
CĂ POPORUL ROMÂN E DEMN
DE A FI LIBER”

219

PRINCIPATELE DUNĂRENE

Cu câteva zile în urmă, la colțuriile de stradă din Viena, am citit Proclamația revoluționară a Valahiei. Acest document, redactat într-o limbă specifică evlaviosului popor român, reflectă caracteristicile principale

În Valahia,
o constituție
care merită
atenția .

ale noii Constituții a Valahiei, o constituție care merită atenția, studierea din partea tuturor democrațiilor, cu atât mai mult cu cât această constituție este a unei nații situată pe cea mai de jos treaptă culturală, până astăzi ținută sub tutelă și ingenuchiată, care s-a emancipat de sub supremația otomană, care în pofida trupelor protectorilor săi din St. Petersburg, în ciuda prezenței trupelor de observație turcești, s-a declarat autonomă.

Libertatea și egalitatea deplină a tuturor în fața legilor, egala repartizare a impozitelor, absoluta libertate a presei, o adunare națională din deputați aleși fără cens, un domn responsabil, ales pe cinci ani, miniștri responsabili, alegere liberă a oficialităților districtuale, gardă națională, emanciparea șerbilor, desființarea robotei, a decimeii, a pedepsei cu moartea, a pedepsei cu bătaia și a titlurilor nobiliare, ca lucruri aparținând „vremurilor de nedreptate, de barbarie și servilism”, sint decretate și acum înființază în fapt, proiectele pentru educație și instituții de corecție sint schitate, și Adunarea națională este însărcinată cu perfectarea proiectelor.

Acestea sint instituții, care arată că poporul român e demn de a fi liber, că el are un mare viitor, și pe acest popor Austria și Germania îl abandonează : Guvernul nostru nu protestează împotriva încălcării libertății lor de către Rusia, și Prusia și-a desavuat plenipotențiarul ei din Iași, care a protestat împotriva intervenției rușilor !

Este aceasta politica, care să atragă respectul străinătății față de noi ca popor liber ? Este acesta oare un procedeu care vindecă rănilor pe care le-a provocat Metternich, prietenul Rusiei ? Dobîndi-vom pe această cale influență în țările vecine, ne vom asigura oare în acest fel prietenia vecinilor ?

În timp ce eforturile românilor de a se elibera, în București și la Iași, sint lăsate la discreția rușilor, temnicierilor, lipitorilor, metternichilor acestor țări li se acordă azil și protecție în Austria : Bibescu și compania stau și uneltesc în Brașov ; C. Ghica, emisarul rus, Grammont, Manu, Cornescu, Bălăceanu și Odobescu lucrează pentru interesele cnutului în Viena !

Roșește Austria, și îndreaptă-te !

Textul german

DIE DONAUFÜRSTENTHÜMER

Vor einigen Tagen lasen wir die Revolutionsproclamation der Wallachei an den Strassenecken Wiens. Diese Urkunde, in einer für das religiöse roumainische Volk berechneten Sprache abgefasst, enthält die Grundzüge der neuen Verfassung der Wallachei, einer Verfassung, welche die Aufmerksamkeit, das Studium aller Demokratischgesinnten um so mehr verdient, als sie die Verfassung einer auf der niedrigsten Culturstufe stehenden, bis jetzt bevormundeten und geknechteten Nation ist, welche sich unter der türkischen Suprematie freigemacht, welche sich trotz der Truppen

ihres Protectors zu St. Petersburg. trotz der anwesenden türkischen Observationsmacht — autonom erklärt.

Die vollkommenste Freiheit und Gleichheit Aller vor dem Gesetze, gleiche Besteuerung, unbedingte Pressfreiheit, Nationalversammlung ohne Census der Abgeordneten, ein auf 5 Jahre gewählter verantwortlicher Fürst, verantwortliche Minister, frei gewählte Distriktbeamten, Nationalgarde, Emancipation der Leibeigenen, Abschaffung der Robot, Zehenten, Todesstrafe, Prügelstrafe und der Adelstitel als Dinge „aus den Zeiten der Ungerechtigkeit, Barbarei und Servilität“ sind decretirt und bestehen schon factisch, die Pläne für Erziehungs- und Besserungsanstalten sind angedeutet — und die Nationalversammlung mit der Ausarbeitung der Vorlagen beauftragt.

Dies sind Institutionen, welche zeigen, dass das roumainische Volk der Freiheit würdig, dass es eine grosse Zukunft hat, und dieses Volk lässt Österreich, lässt Deutschland im Stiche; unser Ministerium protestirt nicht gegen die freiheitsfeindlichen Eingriffe der Russen, und die Preussen desavouiren ihren Bevollmächtigten in Jassy, der gegen das Einschreiten der Russen protestirt!!

Ist dies die Politik, welche uns als freies Volk dem Auslande gegenüber eine Achtung verschaffen soll? Ist dies das Verfahren, welches die Wunden, welche uns der Russenfreund Metternich geschlagen, heilt; werden wir uns auf solchem Wege Einfluss im Nachbarlande verschaffen, uns der Nachbarn Freundschaft sicherzustellen?

Während man die Freiheitsbestrebungen der Roumainen in Bukarest und Jassy den Russen zur Beute überlässt, gewährt man den Kerkermeistern, Blutegeln, Metternichen derselben in Österreich Asyl und Schutz. Bibesco und Comp. sitzen und maschinieren in Cronstadt, C. Ghika, der russische Emissär, Grammont, Mano, Cornesco, Balatzano und Odobesco arbeiten für die Knuteninteressen in Wien!

Erröthe Österreich und bessere dich!

■ „Constitution“ (Wien), 1848, 15 august. Textul german reproduc după „Anul 1848, III, p.216—217.

„ROMÂNIEI NU PUTEM DEOCAMDATĂ
SĂ-I OFERIM DECÎT URĂRI...!“

220

REVOLUȚIA DIN MALDO-VALAHIA. [ARTICOL DIN „LE SIÈCLE“]

Bibescu a fost nevoit să abdice și să fugă; prerogativele care-i reveneau domnitorului sînt exercitate la București de un guvern provizoriu; potrivit unei scrisori de la Viena, la Pressburg este acreditat zvonul că Sturdza, domnitorul Moldovei, a fost decapitat din ordinul unui tribunal național, pe motiv că a întreținut relații secrete cu Rusia. Acest din urmă fapt

România
nuraşă
opt milioane
de locuitori ...

este cel puţin îndoielnic, pe cînd primul este sigur, şi este suficient, conform termenilor tratatelor, pentru a motiva intrarea unei armate ruseşti în Principate. Or, cum valahii nu puteau să ignoreze conţinutul acestor tratate, este evident că au acţionat cu convingerea că Ţarul ar interveni, cu sau fără un pretext plauzibil, şi că era necesar să se grăbească proclamarea revoluţiei, în scopul ca străinul, intrînd în ţară, să se afle în faţa unei rezistenţe organizate. De la distanţa la care ne aflăm, avînd în vedere lipsa de informaţii precise, este greu să apreciem şansele de izbîndă ale *românilor*. Totuşi, înclinăm să credem că hotărîrea pe care au luat-o valahii, de a-i preveni pe ruşi, este, la urma urmelor, cea mai sigură. România, care cuprinde Moldo-Valahia, Bucovina, Transilvania şi cel puţin o parte din Basarabia, numără opt milioane de locuitori. Dacă sînt hotărîţi să opună o rezistenţă serioasă, Rusia va fi antrenată într-o afacere mare şi de durată, în care Germania şi Ungaria vor avea timp să intervină.

Problema este de a şti dacă valahii vor fi în măsură să reziste la prima ciocnire.

Valahia numără cam 2 milioane 500 de mii de locuitori. Este aproximativ cît are Olanda ; şi cu un milion mai mult decît are Danemarca, ţară care a arătat de curînd ce poate un mic popor viteaz şi bine organizat împotriva unei mari puteri. Dar Valahia nu numără decît zece mii de soldaţi şi şapte pînă la opt mii de jandarmi, împrăştiaţi pe tot cuprinsul ţării. Dar, oricît de puţin numeroasă ar fi, armata regulată ar putea sluji drept nucleu şi mijloc de organizare pentru o răscoală în masă. Poporul este oare dispus la această răscoală ? Tinerii crescuţi la Paris, şi care au proclamat în ţara lor principiile dreptului public francez, nu sînt oare mult prea înaintaţi faţă de marea majoritate a naţiunii ? Valahii sînt de origine română, ca toţi locuitorii din această parte a Dunării de Jos, căreia i se dă pe drept numele de România. Ei coboară din coloniile întemeiate de Traian. Dar religia li apropie de ruşi. Se poate dovedi istoriceşte că biserica moldo-valahă a fost independentă şi că pretenţia Ţarului de a o pune sub egida sa a constituit o uzurpare. Popoarele nu se prea sinchiesc de aceste feluri de demonstraţii şi există temerea ca moldo-valahii, amintindu-şi că Rusia a intervenit pentru a le garanta religia împotriva abuzurilor islamismului, să nu vadă la început în Ţar un cuceritor care trebuie respins cu orice preţ.

„Principiile
proclamate
la Bucureşti
vor trăi“

Totuşi, departe de noi gîndul de a-i descuraja pe valahi şi în general întreagă această puternică rasă română care trăieşte pe malul Dunării. Ideile supravieţuiesc bătăliilor pierdute, şi noi sîntem convinşi că principiile proclamate la Bucureşti vor trăi, chiar dacă toţi oamenii generoşi care le profesază ar fi seceraţi de sabia ruscască. Ceea ce trebuie să spunem este că românii nu pot să ajungă la independenţă decît cu concursul Germaniei, Ungariei şi Franţei. Independenţa lor este primul termen al problemei ridicate de stabilirea turcilor în Europa ; problemă în care toate puterile sînt angajate şi, printre altele, mai mult decît pare s-o creadă, Germania, România, ca şi Polonia, care ne este şi mai aproape de suflet,

nu putem, deocamdată, să le oferim altceva decît urări. Pentru a le veni în sprijin cu armele noastre ar trebui să străbătem Germania și să întârităm patimi de pe urma cărora libertatea generală ar avea prea mult de suferit. Franța este gata să ajute Germaniei să repare toate nedreptățile săvîrșite de ambițiosul moscovit și pe cele ale principilor germani : ea e gata să reintegreze în drepturi toate naționalitățile lezate ; acum este momentul pentru germani să măsoare întinderea datoriei lor față de popoarele asuprite, de care ei ne separă printr-o masă de 40 de milioane de oameni.

Textul francez

RÉVOLUTION DE LA MOLDO-VALACHIE

Bibesco a été obligé d'abdiquer et de prendre la fuite ; un gouvernement provisoire exerce à Bucharest les prérogatives dévolues au Hospodar ; le bruit est accrédité à Pressbourg, dit une lettre de Vienne, que Stourdză, Hospodar de Moldavie, a été décapité par l'ordre d'un tribunal national, pour avoir entretenu des relations secrètes avec la Russie. Ce dernier fait est au moins douteux, mais le premier est certain, et il suffit, aux termes des traités, pour motiver l'entrée d'une armée russe dans les Principautés. Or les Valaques ne pouvant ignorer la teneur de ces traités, il est évident qu'ils ont agi dans la conviction que le Czar interviendrait avec ou sans prétexte plausible et qu'il fallait se hâter de proclamer la révolution, afin que l'étranger en entrant trouvât devant lui la résistance organisée. Il est difficile, à la distance où nous sommes, vu l'absence de renseignements positifs, d'apprécier les chances de succès des Roumains. Nous inclinons toutefois à croire que le parti qu'ont pris les Valaques de prévenir les Russes est après tout le plus sûr. La Roumanie, qui comprend la Moldo-Valachie, la Bucovine, la Transylvanie et une partie au moins de la Bessarabie, compte huit millions d'habitants. S'ils sont résolus à opposer une sérieuse résistance, ce sera pour la Russie une longue et grande affaire dans laquelle l'Allemagne et la Hongrie auront le temps d'intervenir.

La question est de savoir si les Valaques seront en mesure de résister au premier choc.

La Valachie compte environ 2 millions 500 mille habitants. C'est autant que la Hollande ; c'est un million de plus que le Danemark, qui vient de montrer ce que peut un petit peuple brave et bien organisé contre une grande puissance. Mais la Valachie ne compte que dix mille hommes de troupes de ligne, et sept à huit mille gendarmes disséminés sur la surface du pays. Si peu nombreuse qu'elle soit, l'armée régulière pourrait servir de noyau et de moyen d'organisation pour une levée en masse. Le peuple est-il disposé à cette levée ? Les jeunes gens élevés à Paris, et qui viennent de proclamer dans leur pays les principes du droit public

français, ne sont-ils pas trop en avant du gros de la nation ? Les Valaques sont d'origine romaine, comme tous les habitants de cette partie du Bas-Danube, à laquelle on donne justement le nom de Roumanie. Ils descendent des colonies fondées par Trajan. Mais la religion les rapproche des Russes. On peut prouver historiquement que l'église Moldo-Valaque fut indépendante et que la prétention du Czar de la ranger sous sa papauté constitua une usurpation. Les peuples se soucient peu de ces sortes de démonstrations et il est à craindre que les Moldo-Valaques, se souvenant que la Russie est intervenue pour garantir leur religion contre les violences de l'Islamisme, ils ne voient pas d'abord dans le Czar un conquérant qui doit être à tout prix repoussé.

Loin de nous toutefois la pensée de décourager les Valaques et en général toute cette forte race roumane qui vit au bord du Danube. Les idées survivent à la perte des batailles et nous sommes convaincus que les principes proclamés à Bucharest vivront, fussent les hommes généreux qui les professent être tous moissonnés par le sabre russe. Ce que nous devons dire, c'est que les Roumains ne peuvent arriver à l'indépendance qu'avec le concours de l'Allemagne, de la Hongrie et de la France. Leur indépendance est le premier terme du problème posé par l'établissement des Turcs en Europe ; problème dans lequel toutes les Puissances sont engagées et l'Allemagne entre autres plus qu'elle ne semble le croire. A la Roumanie, comme à la Pologne, qui nous tient encore de plus près au cœur, nous ne pouvons pour le moment offrir que des vœux. Pour leur porter l'appui de nos armes, il faudrait traverser l'Allemagne et réveiller des passions, dont la liberté générale aurait trop à souffrir. La France est prête à aider l'Allemagne à réparer toutes les injustices commises par l'ambitieux moscovite et celles des Princes allemands ; elle est prête à réintégrer toutes les nationalités violées ; c'est maintenant aux Allemands à mesurer l'étendue de leurs devoirs envers les peuples opprimés, dont ils nous séparent par une masse de 40 millions d'hommes.

■ „Le Siècle“, Paris, 1848, 16 juillet ; texte français dupé *Année 1848*, II, p. 289—291.

Iunie – septembrie în „toată românia”

„SĂ FACEM UN CONGRES GENERAL
DINTRE TOȚI ROMÂNII”

221

A. T. LAURIAN, DE LA SIBIU, CĂTRE N. BĂLCESCU, LA BUCUREȘTI

Săbii 2 iuliu/20 iunie 848

Frate Bălcescule,

Este aproape o săptămână de când am ajuns de la Viena aici, în Săbii. De atunci ți-am scris două scrisori, însă mă tem că nu le vei fi priimit în aceste împrejurări fatale, de aceea îți repetesc aici de nou cele ce-ți scrisesem în acele scrisori¹.

Precum știi, în 15 Mai (adecă tocmai în zioa când noi am ținut adunarea în Blaj) s-a făcut acea mișcare în Viena prin care imperatorul a fost silit să fugă în 19 mai la Innsbruck. Noi am ajuns la Viena în 26 mai, când se rădicară baricadele; de acolo am plecat către Innsbruck, unde am aflat Curtea imperială cu totul încurcată. În 7 iunie am priimit audiență, în care ni s-a dat răspunsul care-l veți fi citit în gazete, adecă că prin uniunea Transilvaniei cu Ungaria, românii se pun în acea linie cu celelalte națiuni, căci de aici înainte nu se va mai lua în băgare de seamă diferența între naționalități, limbi și religii. Acest răspuns nu putu să ne mulțumească.

Când ne întoarserăm la Viena, ne întâlnirăm cu Episcopul și ceilalți deputați ai noștri. Aceștia se duseră cu a doua petițiune la Innsbruck, prin care cerem să ne întărească naționalitatea; încît pentru uniune, fiindcă aceasta s-a făcut fără de noi, noi nu o putem priimi. Dacă este să se facă o uniune, atunci trebuie să se facă altă adunare, compusă din deputați din toate națiunile, după proporțiunea numărului lor. Altminterea noi rămînem pre lîngă protestul nostru.

Cînd m-am întors prin Viena, am priimit scrisoarea d-tale din luna lui mai. Venind prin Pesta, m-am dus pre la oamenii cari stau în capul trebilor Ungariei, precum mi-ai poruncit. Ungurii sunt slabi, și mai slabi decît

Răspunsul dat
de împărat,
la Innsbruck,
„nu putu
să ne
mulțumească”

Întrevederi
la Pesta,
după
indicații
primite
de la București

Propuneri
de colaborare
româno-
maghiară

poți să-ți închipuești, însă ei afectează un fel de curaj și de tărie care nu o au. După aceea, limba maghiară vor s-o întinză peste toate celelalte națiuni, a lor să fie cea diplomatică, cum o numesc ei, și de alte nici nu vor să știe. Ei sunt numai 4 milioane unguri, și se află încungiurați de 10 milioane ne-unguri, și am băgat de seamă că ei simt tare lucrul acesta, și de aceea nici n-ar mai vrea să priimească elemente străine în sinul lor. O confederațiune elvetică încă nu vor. Mai aplecați se văd a fi spre a primi o confederațiune ofensivă și defensivă. Însă atunci în loc de a putea da ei ajutor, sunt reduși la necesitatea de a cere ei ajutor de la noi, mai ales în contra croaților, sîrbilor și boemoslavilor cari sunt în punctul de a-i sfărîma.

Noi, de altă parte, trebuie să băgăm bine de seamă, că nu putem să începem resbel cu națiunile circumvecine, cari nu ne fac nici un rău, în favoarea ungarilor, cari nu vor să recunoască nici o naționalitate afară de cea maghiară. Ei vor să asimileze toate națiunile și să le contopească în cea maghiară. Chiar nici în dieta generală a țărilor confederate (dacă se va face) nu vor să știe de altă limbă decît de cea maghiară. O astfel de supremație o va recunoaște dracul. Atît trebuie să știți că ei sunt slabi și superbi pînă la nesuferire; ajutor nu poți să aștepti de la ei, dar poți să fii în confederațiune amicală, comercială etc. Cumpăniți bine lucrul acesta, ca să nu faceți vreo greșală, să vă încurcați mai rău decît ați fost pînă acum!

Cînd am ajuns la Săbii, am auzit că mi-ați mai trimis a doua scrisoare la protopop. N. Maniu, care el mi-o a adresat la Viena. Eu însă n-am priimit-o și mă tem să nu se fi pierdut polița care zici că mi-o ai trimis. Eu am scris după ea la acela către care a zis Maniu că o a adresat. Scrie și dă la banchierul, că dacă va cădea în altă mină să n-o plătească, ci să mi-o trimită aici în Săbii.

Am auzit de mișcările voastre. Hei bine! n-or veni rușii? Auz că au intrat în Moldavia. Vei fi tare ocupat, cu toate acestea serie-mi cît mai curînd. Ar trebui să stăruim ca să facem un congres general dintre toți români. Înțelegeți-vă cu toți patrioții cei vrednici și ne scrieți. Adieu,

L a u r i a n

[Pe verso:] Domnului Nicolae Bălcescu, la București.

■ B.A.R. S 22(3)/LXIV; publicată în *Anul 1848*, I, p. 693–695.

■ 1. „Luni 14/26 iunie am ajuns de la Innsbruck îndărăt în Săbii...” — (Cele două scrisori, cu conținut aproape identic, sînt date 17/29 iunie 1848. cf. B.A.R., S 22(1–2)/LXIV.)

„TRĂIASCĂ ROMÂNIA !”

222

ALECU RUSSO, DE LA SIBIU, CĂTRIE NICOLAE BĂLCESCU, LA BUCUREȘTI

Dragul meu Bălcescu,

Vivat ! Victorie ! sint mindru de voi toți și de gloria pe care revoluția voastră o răsfrînge și asupra noastră ; și asupra tuturor românilor ! Încă odată vivat și glorie, viitorul poate să nu fie pentru noi, dar nu ne vom trece fără să fi lăsat o ultimă amintire despre noi ! Dar ce ! Vorbesc despre viitor ca să-l birfesc ! Nu ! Dragul meu ! Pana mea nu e atît de iute încît să urmărească imaginea frumoaselor planuri pe care le întrezăresc. Un mare popor, avînd ca baricadă o mare, două fluvii, numite Dunăre și Istru [sic] ca cîngătoare, singe roman în vine, și nu o Moldovă cu fiicele sale, o Transilvanie sau un Banat, ci o țară românească cu o mare capitală care se va numi Roma. dacă vrei, cu mari piețe numite Piața Poporului, Piața Traiană, Piața lui Ștefan, Piața lui Mihai, Piața Moldovei, Piața Banatului, Piața Ardealului ! și-apoi forță, fericire, măreție, glorie ! Ferice de nepoții noștri ! și noi fericiți de a fi putut contribui, bine sau rău, mult sau puțin, la acest lucru !

Ieri de-abia am aflat despre revoluție. De patru săptămîni m-am pierdut în Ungaria și Banat unde, vai ! libertatea nu este decît o vorbă !...

Dragul meu ! Am puțin timp de scris, căci plec în Bucovina să mă întîlnesc cu șefii și cu tovarășii mei, dar cred că e în interesul public să-ți spun cîteva cuvinte despre Ungaria și libertățile ei... Ungaria nu-i decît o vorbă goală pentru cine nu o cunoaște decît din ziare sau din hărțile geografice, iar de cînd cu libertatea s-a desfășurat stîndardul marțial... Ori ungar, ori moartea... iată cuvîntul !... Oriunde a pătruns libertatea *maghiară*, *Standrecht*-ul¹ a însoțit-o, pentru că 1 500 000 de *maghiari* și alți 3 000 000, renegați din toate națiunile, vor să impună limba lor, legile, obiceiurile lor celor 4 000 000 de români și 8 pînă la 10 000 000 de slavi și germani care li disprețuiesc. Maghiarismul vrea să devină o forță, o putere care să se sprijine pe Marea Neagră și pe Adriatica, vrea să moștenească Austria și visează imperiul lui Atila... Pentru aceasta, celelalte popoare trebuie să-și uite obîrșia, limba vorbită de mamele lor, să treacă peste barierele lor naturale și obiceiurile lor pentru a se *maghiariza*. Din nefericire pentru ei, neputința lor depășește eforturile lor de imaginație și visurile de măreție.

Ceea ce m-a făcut să-ți spun lucrurile acestea este vestea care s-a răspîndit prin ziare că Guvernul nostru provizoriu a trimis un agent la Pesta² Dragul meu, eu cred că primul pas trebuie să-l facă ei : din pricina Dînării, vor fi întotdeauna la discreția noastră ; gîndește-te la demnitatea tinerei și vajnicei noastre renașteri. Impresia făcută de această solie a fost foarte neplăcută pentru români ; de altfel, ea displace națiunii noastre din

Un mare
popor
și o țară
românească...

Ungaria
și libertățile ei

Un emisar
român
la Pesta...

Românii
de aici
își pun
nădejdea
în noi

toate colțurile. Le e teamă să nu ne lăsăm îmbrobodiți de niște relații care ne-ar fi împovârtoare. Ungurii sînt la ananghie, ultimatumul nostru trebuie să fie : dacă nu independența românilor de aici, fără de noi sau împreună cu noi, cel puțin recunoașterea unei naționalități distincte a Banatului, a Transilvaniei și a românilor din Ungaria, care se înrudește prin teritoriu, limbă, instituții, tradiții. Românii [de aici] își pun nădejdea în noi ! Destrămarea Ungariei este inevitabilă... De aceea au și ajuns ei să recurgă la ultimele mijloace — spinzurătoarea, violența și terorismul. Și asta unde ? În Banat, în Transilvania și la românii care locuiesc dincoace de Tisa. Să nu uităm că noi sîntem 12 000 000. Cu cît vom fi mai dîrzi, cu atît vor ceda... cîci slavii nu se gîndesc decît cum să-i înghită sau să-i nimicească... În momentul de față, românii de aici se zbat în neputință și sărăcie. Nu uita că Ungaria zice că e regină peste fosta Valahie, poate că regina a murit odată cu Valahia... Trăiască România...

Adio, bunul meu, bravul meu... Îmbrățișează steagul din partea mea... V-ați comportat bine, îmbrățișează pe toată lumea. Vestile de la voi au fost primite de dușmanii noștri cu năduf.

La revedere, pe curînd, la Focșani !

A. S o v e j a

Lui Volentineanu³, Bălăceanu, Filipescu și tuturor salut și frăție... dar nu frăție ungurească.

4 iulie 1848, Sibiu

P.S. Dragul meu, trimite-mi cu primul prilej la Iași, pe adresa domnului Constantin Duca, cufărul și tașca. Adio. Cînd o să ne vedem am să-ți povestesc o mulțime de lucruri de aici și cum, după ce am reușit să-i scăpăm lui Sturdza, era cît pe ce să fim spînzurați în Ungaria.

Deviza aici este : Libertate... frăție *maghiard* sau moarte !

Textul francez :

Mon cher Balchescu,

Vivat ! Victoire ! je suis fier de vous autres et la gloire de votre révolution rejailit sur nous aussi ; et sur tous les Romains ! Encore une fois Vivat et gloire, l'avenir peut ne pas être pour nous, mais nous ne nous effacerons pas sans laisser un dernier souvenir de nous ! Mais quoi ! Je parle de l'avenir pour en médire ! Non ! mon cher ! La main n'est pas assez agile pour suivre l'imagination des beaux plans que j'entrevois. Un grand peuple avec une mer pour barricade, deux fleuves qui s'appellent Danube et Istru pour ceinture, du sang romain dans les veines, et plus de Moldavie avec ses filles, plus de Transylvanie ou du Banat, mais une *terre romaine* avec une grande capitale qui s'appellera Rome, si tu veux,

avec de grandes places nommées Place du Peuple, Place Trajane, Place d'Etienne, Place de Michai, Place de Moldavie, Place du Banat, Place de l'Ardeal ! et puis force, bonheur, grandeur, gloire ! Heureux nos neveux ! et nous heureux d'avoir pu bien ou mal, peu ou beaucoup contribué à la chose !

Hier à peine j'ai appris la révolution. Depuis quatre semaines je me suis perdu dans la Hongrie et le Banat, où hélas ! la liberté n'est qu'un nom !...

Mon cher ! J'ai peu de temps à écrire, car je pars pour la Bucovine rejoindre mes *chefs* et camarades, mais je crois utile à la chose publique de te dire quelques mots sur la Hongrie et ses libertés... La Hongrie n'est qu'un vain mot, pour qui ne la connaît que par les journaux ou les cartes géographiques, et avec la liberté on a déployé l'étendard martial... Sois Hongrois ou la mort... voilà le mot !... Dans toutes les directions où la liberté *magyare* a pénétré, le *Standrecht*¹ l'a accompagné. parce que 1 500 000 *Magyars* et 3 000 000 autres, de rênégats de toutes les nations, veulent imposer leur langue, leurs lois, leurs usages, à 4 000 000 de Romains et 8 à 10 000 000 de Slaves et d'Allemands qui en font fi. Le magyarisme veut devenir une force, une puissance qui s'appuie sur la Mer Noire et sur l'Adriatique, qui veut hériter à l'Autriche et rêve l'empire d'Atila... Pour cela il faut que les autres peuples oublient leur origine, la langue de leurs mères, forcent leurs barrières naturelles et leurs habitudes pour se *magyariser*. Malheureusement pour eux, leur impuissance dépasse leurs efforts d'imagination et les rêves de grandeur.

Ce qui m'a mené à te dire ces choses, c'est la nouvelle qui s'est répandue dans les journaux, que *notre* Gouvernement provisoire avait envoyé un agent à Pesth !² Mon cher, je crois que c'est à eux à faire le premier pas : avec le Danube ils seront toujours à notre merci : pensez à la dignité de notre jeune et vaillante renaissance. L'impression de cette ambassade a été fort désagréable aux Romains ; d'ailleurs elle est antipathique à notre nation de tous les recoins. Ils ont peur que nous ne nous laissions entortillés dans les relations qui nous seraient à charge. Les Hongrois sont à l'extrême, notre ultimatum doit être : sinon indépendance, à part ou avec nous, des Romains d'ici, au moins la reconnaissance d'une nationalité distincte du Banat, de la Transylvanie et des Romains de la Hongrie qui tous se touchent par le territoire, avec langue, institutions, représentations ! Les Romains espèrent en nous ! La dislocation de la Hongrie est inévitable... Aussi sont-ils aux derniers moyens, le gibet la violence et le terrorisme. Et où cela ! Dans le Banat, la Transylvanie et chez les Romains qui habitent en deça de la Theiss. N'oublions pas que nous sommes 12 000 000. Plus nous serons fermes, plus ils accorderont... car les Slaves ne pensent rien moins que les engloutir ou de les anéantir... ! Pour le moment les Romains d'ici se débattent dans l'impuissance et la pauvreté. N'oublie pas que la Hongrie se dit reine de l'ex-Valachie, peut-être la reine est-elle morte avec la Valachie... Vive la Romanie

Adieu, mon bon, mon brave... Embrasse le drapeau de ma part... Vous vous êtes bien comporté, embrasse tout le monde. Les nouvelles de chez vous ont été reçues par nos ennemis avec rancune.

Au revoir bientôt à Focchani.

A. S a u v e g e a

Volentianiano, ² Balachiano, Philippesco et tous salut et fraternité... mais pas la fraternité hongroise.

Le 4 juillet 1848, Hermanstadt

P.S. Mon cher, par la première occasion envoie-moi à Jassy à l'adresse de Mr. Constantin Duca, ma malle et mon sac. Adieu. Quand nous nous verrons je te raconterai bien de choses d'ici et comment après avoir réussi à échapper à Stourdza nous avons manqué être pendus en Hongrie.

La devise ici est : Liberté... fraternité *magyare* ou la mort !

■ B.A.R., S 36/LXIV; textul francez publicat în Alexandru Russo, *Scrieri*, Ediția P. P. Haneș, București, 1908, p. 308–310; vezi și I. Breazu, *Alecu Russo în Ardealul revoluționar*, în „Transilvania”, 1941, nr. 2, p. 122–152.

■ 1. Legea marșală. 2. Pe D. Brătianu: Vezi și în acest volum doc. 140. 3. Bolintineanu

„VENIȚI SĂ FORMĂM O SINGURĂ NAȚIE,
O SINGURĂ ROMÂNIE !”

223

CĂTRE FRAȚII NOȘTRI DIN MOLDOVA

Cincisprezece zile au trecut, de când s-au ardicat în București și în toată țara dincoace de Milcov stindardul libertății, de cincisprezece zile ne bucurăm de acest dar dumnezeesc, ce am dobândit în mai puțin de trei ore, și până acum încă ne lipsește orice știre din partea voastră. Această tăcere ce însemnează? Este oare tăcerea morții? O, nu! Moldoveanul cunoaște prețul libertății, moldoveanul, ca și munteanul, are trebuință de o reformă radicală, căci și el suspină sub jugul tiraniei, cum am suspinat noi până mai deunăzi, și el simte lanțurile sclaviei, și lui i-a sunat ora deliberației, și el are același drept ca și noi a intra în rândul națiilor libere. Ce mai așteptați, dar, frați moldoveni? Mihail Sturza nu mai poate domni în Moldova: aceasta trebuie s-o simță el însuși, după cruzimea după urmele ce a săvârșit, după atâtea tiranii de care s-a făcut vinovat, după necontenințele jafuri și abuzuri ce marchează îndelungata sa domnie.

Goniți din țara voastră pe un tiran întinat înaintea toată Europei, ardicați stendardul libertății și, cum sintem o singură nație, cum sintem

Goniți
pe tiran...

frați, vorbind aceeași limbă, avînd aceeași religie, aceleași obiceiuri, și de atîția secolii aceeași soartă, veniți să vă împărtășiți și de aceleași drepturi cu noi, veniți și gustați rodul libertății, lepădați cu bărbăție fiarele rîșnoase ale despotismului și arătați-vă înaintea lumii vrednici de strămoșii noștri, dovediți națiilor Europei că duhul lui Ștefan cel Mare încă n-a perit dintre voi. Voă nu vă lipsesc bărbați vrednici, bărbați cu inimă, voi aveți ai voștri apostoli și martiri ai libertății, chemați-i înapoi și răsturnați pe șovăindul scaun al tiraniei și al despotismului, ca toată România să fie liberă, ca toată nația română să alcătuiască un singur stat, un singur popor de frați ! Voi, frați, ați făcut înțlia cercare și, dacă n-ați isbutit, pricina este, poate, că prea v-ați mărginit în cererile voastre ; în secolul nostru, un popor cere sau tot sau nimic, și cerînd tot, dobîndește totul. Aruncați o privire asupra Europei : italianul, franțezul, germanul, toate națiile mult mai puțin subjgate decît noi, au scuturat jugul despotismului și își cer sfintele lor drepturi, un Dumnezeu puternic este cu dîsele, el le apără, el le sprijină și cu el biruiesc. Aveți dar credință, frați, și nu vă temeți, căci Dumnezeu este cu voi. Fără voi, nu ne putem bucura decît pe jumătate de dobîndirile noastre, cu voi bucuria noastră va fi desăvîrșită, cu voi vom fi îndoit de fericiți, îndoit de puternici și nimic nu ne va putea rezista.

Aideți, frați, deșteptați-vă din lunga letargie, aideți, sculați-vă și să ne dăm frățasca sîrutare a libertății. Încă odată, în numele suferințelor noastre, în numele aceluia sătean român ce de atîția secolii hrănește cu singele său pe cei de alt neam și pe vrăjmașii libertății, vă jurăm să vă sculați, să răsturnați piatra de pe mormîntul libertății, și să ne dați mina, ca să doborîm zidul desunirei ce tiranii înălțară între noi. Frați moldoveni, nu uitați că numai cînd vom fi un singur trup, precum sîntem și un singur suflet, vom fi liberi. Brațele noastre vă sînt deschise, deschideți-ne și pe ale voastre, veniți spre noi, precum venim spre voi, lepădați acele mici interese de provincialism, isvorul nenorocirei noastre, și veniți să formăm o singură nație, o singură Romînie, care va fi atît de tînără, mare și puternică, încît Europa toată va recunoaște că ei i s-a dat din ceruri să fie puternicul rampart între barbarism și civilizație.

■ După „Pruncul român”, I, 1848, nr. 6, 26 iunie, p. 21 – 22; *Anul 1848*, t. II, p. 139–140.

Ca toată
România
să alcătuiască
un singur stat

Să doborîm
zidul
desunirei...

„ARMATĂ CÎT MAI ÎN GRABĂ...”

224

EFTIMIE MURGU, DE LA PESTA, CĂTRE N. BĂLCESCU, LA BUCUREȘTI

M-am bucurat din inimă văzînd programa și alte acte din care am putut vedea că ați izbutit a apuca cîrma țării și că libertatea a triumfat în țară. Bine-ar fi, numai cît se poate să vă feriți deocamdată de numirea de repu-

Arme...

blică, că și așa tiranii se uită cu pizmă la starca libertății de acum și prejurul nostru este cu mult mai critic decât să ne putem lăsa numai în seama oarbeii întâmplări. Cea dintâi grijă să vă fie, fraților, arma! Armată cit mai în grabă căutați să aveți, ca să puteți cel puțin cea dintâi năvală să o întâmpinați cu bună ispravă; apoi de aci încolo va fi grija noastră și mai pre urmă grija Europei.

Alianțe...

În toată întâmplarea nu ar fi rău să pășiți la oarecare legătură cu guvernul unguresc, că și însuși, supărat fiind de panslavismul meridional, a cunoscut că nu poate avea mai de nădejde aliat asupra slavilor de cum sînt românii. Eu, fiind deputat la Adunarea țării, voi face toate pentru ca să fie alianță între aceste două țări.

Relațiunea cu Turcia să nu o clintiiți; decât de la Franția să cereți și de la Germania să vă [re]cunoască de stat suveran: așa apoi muscalul nu-și poate căuta mai mult pretest spre a se amesteca în treburile românilor.

Decît iară și iară vă îndemn nu glumirăți, ci vă armați: știți cum e zisa: Si vis pacem, para bellum! Din multe cerimonii sau ale tacticei militare scoateți numai esența și, lăsînd nimicurile la o parte, escerțiți armata numai într-acelea evoluții ce sînt de cea mai neapărată trebuință.

Vremea este

să ne

izbîndim...

Altmintre, fraților, fiți cu inima și stați toți cu toții pentru libertate. Dumnezeu libertății s-a deșteptat, el priveghează preste soarta popoarelor, nu trebuie decât numai obștească voință și tiranii vor rămînea rușinați; și noi, frățioare, cari știți că am fost jertfa miniei tiranilor, acum vremea este să ne izbîndim. Eu, laudă fie Domnului, pre cei din părțile acesteia văd toți trîntiți; urmează și cei de preste Alpi să fie risipiți. Eu, frate, să știți că am plîns de bucurie cînd am luat știre despre triumful libertății în România și cu nerăbdare aștept ca eu, carele după cum știți, ca rob ieșind din acea țară pentru că i-am vrut desrobirea și carele tot din pricina aceasta iarăși am picat în robie amară, acum, ca om slobod, să văd România slobodă și să mă bucur de fericirea fraților mei, cari mai demult ar fi meritat această soartă. Eu, cu toate că mă aflu foarte ocupat, dar îndată ce se va închide Adunarea țării, măcar numai pre o zi voi să vin să ne vedem, că m-i dor de frații mei, și mă voi bucura putînd vedea pre acei bărbați cari n-au pregetat a se jertfi pentru obștească fericire a poporului și a țării.

Închinîndu-mă cu frățesca dragoste tuturor patrioților, sînt al duminică plecat, Eftimie Murgu

Pesta 8/20 iulie 1848

P.S. Prin încrezutul meu, d. Vasile Maniu, te rog scrie-mi cele de cuviință și eu din parte-mi voi căuta să pregătesc Adunarea spre a păși la o alianță

cu Moldoromânia. Bine este dar să ne înțelegem; și d-voastră bine ar fi să autorizați pre cineva spre a tracta în numele țării, că nu-i bine să stăm izolați.

Nu-i bine
să stăm
izolați...

I d e m

[Adresa :]

À Monsieur Nicolas Balcesco à Boukarest

■ „Transilvania”, X, 1877, nr. 16, 15 august, p. 184—185; republicat de Bogdan Duică, *Eftimie Murgu*, București, 1937, p. 171—172, și Traian Topliceanu, *Eftimie Murgu, un capitol din istoria politică-națională a Banatului*, Timișoara, 1938, p. 142—144 (anexa VII); Eftimie Murgu, *Scrieri*, p. 451—453.

■ 1. Dacă vrei pace, pregătește-te de război!

NOUTĂȚI DE PESTE TOATĂ DACO-ROMÂNIA

225

GEORGE SION, DE LA CERNĂUȚI, CĂTRE GEORGE BARIȚIU, LA BRAȘOV

Cernăuți 8/20 iuli 1848

Domnul meu !

Nu știu de ai corespondenți carii să-ți fi scriind pe altă cale deadreptul noutățile Moldovei, și de aceea acum a treia oară îți mai scriu lucruri ce știu că te interesează.

Aice sintem o colonie bunișoară de moldoveni, dar nu știu plină cînd, căci de eri au început holera a ne înspăimînta și vom începe a ne împrăștica pe la țară.

Aud că la Brașov aveți și voi o colonie mare de procleți valahi, dușmani Constituției ce s-a declărat acolo : să vă trăiască !

Gazeta dtale pentru ce vine pe la Viena ? Toți bucovinenii îți impută dtale căci nu o regulezi să vie deadreptul ; crede, că făcînd aceasta vei avea mulți abonați. Eu pot să-ți recomand de aice ca corespondent vrednic pe d. G. Hurmuzaki, care poate să ia asupra-și orice sarcină națională.

Nuvelile de la București cred că le știi înaintea noastră. Noi abia eri am aflat de contra-revoluția ce urmă, și de restabilirea guvernului provizoriu ; abia eri am primit declarația făcută în numele poporului și No. 59 a Gazetei dtale¹ cu cele de pe urmă amărunturi. Toate înlesnirile ce aveam în Moldova mai înainte de a ne corespunde s-au curmat din pricina teroarei rușilor și a holerei care a împrăstiat pe toți pe la țară.

În Moldova acuma avem holera, lăcuste, boală de vite, ruși, turci, într-un cuvînt toate palmele d-zeești. Bietul popor ingenușche subțit

strașnicie de elemente contrarii : D-zeu numai să-și facă milă. Mihai Sturza e puternic : rușii și turcii îl sprijinesc pentru că nu pot găsi mai bun sbir pentru vremile aceste. Acuma caută prin țară să prinză 24 persoane pentru care ar fi căpătat firman să-i dea peste Dunăre la cetate. Numele persoanelor nu e însemnat prin firman, dar sînt anumite de el, care pre cît știu sînt : vreo 4 Sturzești, doi Ghiculești, Aslan, Kogălniceanu, Istrati și alți tot din familiile cele mari.

Turci au venit ca 12 mii în Galați, dar stau pe loc. Ruși, ca 20 mii iarăși stau pe loc la Birlad. Pe mîni rușii așteaptă poroncă definitivă de la împărat ca să treacă sau ba în Valahica ; holera a săcerat pînă acum numai vreo 500 ruși.

La Constantinopol au protestat toți consulii pentru această invaziune cu cuvînt hotărîtor că dacă pînă în 24 zile Prințipatele nu vor fi deșertate de oști streine apoi ei își coboară pandierile. Se adeverește că cabinetul de Stambul are tot un suflet ca cel de la Neva. La Birlad, rușii și-au spinzurat în public 7 soldați, din pricină că ei fiind români din Basarabia ar fi vorbit între ei și către alții că ei nu s-ar îndura să meargă asupra fraților lor din Valahica ; unul dintre dinșii era ofițer. Armia toată e compusă din recruți basarabieni (români), și leși din Varșavia.

Boierii din Moldova au privit cu mare indignație Constituția Valahiei, pentru că ei cred că numai peste 400 ani poporul nostru ar merita asemenea drepturi. Noi, drept răsbunare, ridem auzind de persecuțiile ce le face Mihai Vodă. Nădăjduim că va veni vremea să vadă nesocotiții că fără popor nu pot să aibă nici patrie, nici drepturi.

Primește acest vers pe care îl făcuserăm pentru un jurnal ce era să easă aice sub titlu de *Daco-România* și care apoi a rămas ; te rog publică-l de va avea loc în Focadale.

Al dtale frate și serv, G. Sion

[Adresa :]

Dumisale D. D. Georgie Baritz
Redactoru Gazetei de Transilvania
în Cronstad

■ B.A.R., nu rom. 1002, f. 234-234v.

■ 1. „Gazeta de Transilvania”, nr. 59 e din 19 iulie ! E vorba mai curînd de nr. 52 din 24 iunie, nr. 55 din 3 iulie, sau nr. 56 din 8 iulie, care cuprind amănunte despre „contrarevoluțiunea” și înfrîngerea ei.

Fără popor...
nu e nici patrie,
nu sînt
nici drepturi

MESAJ REVOLUȚIONAR

226

N. BĂLCESCU, DE LA BUCUREȘTI. CĂTRE REVOLUȚIONARIII MOLDOVENI,
LA CERNĂUȚI

București, 9 iulie 1848

Iubiților Negri, Alecsandriești și voi toți frați moldoveni ciți vă aflați în Bucovina, priimiți din parte-mi multă sănătate și frăție. Aveți încredere în aducătorul d. Sanders¹ — care are să vă spue ceva din parte-mi.

Salutare și frăție, N. Bălcescu

■ Arh. St. Buc., Achiziții noi MMMX/17.

■ 1. George N. Sanders, lider al grupului „Young America” din aripa republicană de stnga, în Statele Unite. (Cf. Cornelia Bodea, *Unitatea națională și independența României oglindită în memorialistică și presa americană*, în „Revista de istorie”, t. 30, nr. 5/1977; Idem. în „Manuscriptum”, 2/1978).

„O NAȚIE NU POATE FI LIBERĂ
CU DESĂVÎRȘIRE PÎNĂ CÎND SE MAI
AFLĂ O PARTE DINTR-ÎNSA
SUBT JUGUL DESPOTISMULUI...”

UNIRE CU MOLDOVA

Ca România să fie liberă cu desăvîrșire, ca să fie mare și puternică trebuie neapărat să se unească cu Moldova. Munteni și moldoveni nu fac decît o singură nație, amîndoi port același nume glorios de români, amîndoi vorbesc aceeași limbă, au aceeași religie, aceleași interese, au suferit aceleași nenorociri și simt aceeași trebuință de îmbunătățire a soartei lor; alcătuesc, cu un cuvînt, un singur corp. Nu poate fi desăvîrșită sănătate pentru un om pe cînd mai pătimește un mădular al corpului său, asemenea o nație nu poate fi liberă cu desăvîrșire pînă cînd se mai află o parte dintr-însa sub jugul despotismului. Am aflat că și moldovenii s-au sculat, că au rupt lanțurile tiraniei și au lepădat jugul ce-i apăsa; dar încă ne lipsesc știri mai lămurite, încă nu știm dacă și ei au izbutit, dacă și ei se bucură de libertatea și de toate drepturile ce le-am cîștigat prin glorioasa noastră revoluție; și nici un român nu se va bucura pe deplin de cele dobîndite pînă ce Moldova nu va fi liberă. Înalta Poartă, care a recunoscut drep-

Ca România
să fie liberă
cu desăvîrșire

227

România
toată,
această mare
familie de
frați.

Numai
unită
România
va înflori

O singură
nație,
o singură
România

turile noastre, care a priimit noua Constituție a noastră, nu va priimi ca într-o singură familie să fie unii în lanțurile robiei și alții în culmea fericirii, nu o va priimi, căci este și în interesul Porții de a avea patru milioane de oameni liberi și devuați când acum are numai două și jumătate. Dar și liberă fiind, Moldova nu poate fi fericită pînă cînd nu va fi unită cu țara dincoace de Milcov. De va voi să alcătuiască un stat în parte, va fi totdeauna fără putere, nu va putea rezista influenței vecinilor săi și va cădea prada oricărui inamic ce se va scula împotriva ei. Aceasta ne așteaptă și pe noi muntenii de nu ne vom uni cu moldovenii. România toată, această mare familie de frați, nu poate fi fericită, nu poate fi tare și puternică decît numai prin unire; prin unire numai vom alcătui un stat mare, un stat care nu are a se teme de nici o putere străină și care să fie considerat între celelalte staturi libere.

Dar nu numai în privința politică este de neapărată trebuință unirea acestor două provincii, ci și în privința financiară este asemenea folositoare și trebuincioasă. Un singur șef poate cîrmui amîndouă țările, un singur domn al României; prin aceasta țara cîștigă toată suma ce alcătuește lista civilă unui domn; un singur șef al bisericii, o singură Obștească Adunare va fi de ajuns; cită economie la cheltuielile statului nu prevede fiecare dintr-acestea? cită înaintare nu va lua comerțul nostru? agricultura și industria noastră? Așadar, pe de o parte, împuținarea cheltuielilor și, pe de alta, creșterea venitului! Ce deosebire! Da, unită, numai unită România va înflori; atunci nici o putere nu va mai fi percutată, toate facultățile se vor dezvolta și vor contribui la fericirea patriei comune. Nu vedem că Germania a înțeles, în sfîrșit, adevăratul ei interes? și că l-a găsit numai în unire? Așa e; pentru orice nație, și mai virtos pentru noi, nu poate fi mintuire decît numai prin unire. Atunci pămîntul nostru, care este atît de roditor, atît de binecuvîntat de Dumnezeu, se va popula, căci drepturile României de acum înainte pot rivaliza cu drepturile națiilor celor mai înaintate. Toate abuzurile, toate șicanele și intrigile s-au depărtat pentru totdeauna; dreptatea și frăția, sublima noastră deviză, vor fi un adevăr și tot cetățeanul, tot locuitorul României se va bucura de ele. Vă întindem mina, frați moldoveni; în interesul nostru comun vă cerem unirea.

Nu ne refuzați, căci binele nostru e și al vostru și, ca niște frați, ca niște fii ai României, ne vom înțelege foarte lesne; vom alcătui un singur stat, o singură nație, o singură Românie liberă, mare și puternică, care va fi binecuvîntată de Dumnezeu și căre-i lucește un viitor plin de fericire.

PENTRU CREAREA UNEI CONDUCERI
UNICE A REVOLUȚIEI LA BUCUREȘTI

228

CONSTANTIN ROMAN, DE LA BUCUREȘTI, CĂTRE S. BĂRNUȚIU ȘI A. T. LAURIAN
LA SIBIU

Dreptate, Frăție !

Frate Bărnăuțiu,

București 17 iuliu 848

V-am scris încă o scrisoare prin băiații fratelui Laurian prin care v-am înștiințat despre mișcările de atunci. De atunci încoace lucrurile merg tot cum s-a început de la desființarea caimacamii, adică binișor. E ceartă mare pentru punctul proprietății, care va da mult de lucru și nu știu cum se vor împăca partidele, căci aristocrații sînt tot mișei ca totdeauna. Cu toate acestea, sperăm că să vor împăca de se vor alege deputați buni, pentru care guvernul se silește prea mult.

Despre cauza noastră transilvană nu mai știm nimica, căci și Armei numai cu aceea ne-a înștiințat ce știurăm și noi. Am vorbit și despre domniata cu mai mulți dintre membrii guvernului, cari — și anume Ștefan Goleșcu — mi-a zis ca să vă scriu ca să vii încoace măcar pre o săptămînă, ca să vă înțelegeți și să vă trimiță unde vei putea lucra în cauza generală a românilor. Politica de aici e ca acum toți bărbații cu capacitate însemnată să se concentreze aici și să lucreze de aici. Eu încă cuget că au drept. Ce zici și domniata ? Mă rog răspunde-mi cît mai curînd, că îmi dă zori Șt. Goleșcu că ce zici și că scrisu-ți-am ? Pre fratele Laurian o să-l revoce cît mai curînd guvernul format, că e de mare necesitate. Se va forma un comitet de propagandă care să aibă corespondență cu toate jurnalele. Mie mi s-a încredințat corespondența cu transilvănenii. Comisari se trimit în toate părțile ca să pregătească pre popor. Însă să știți că poporul de aici e cu mult mai neînțelegător decît al nostru, pentru că a fost și mai rău și mai adeseori înșelat. De altmintealea e liniște în toată țara și ce auziți sînt numai curat minciuni. Poate că aristocrații o să mai încerce ceva, dar nu vor putea face nimic. În Iași au intrat trupe muscălești, dară iară se retrag. Se aude că și Sturza ar fi plecat cu ele. Se va trimite un om anume ca să cerceteze toate.

Butianu, Papiu, Bătrîneanu de ce nu vin încoace, că li așteaptă în toată ziua, precum și Pumnul, fiindcă știu că acolo nu mai pot deocamdată mișca nimica și face trebuință și aici. Mă rog răspundeți-mi.

Frate Laurian ! Mă iartă că nu îți poci scrie separat, și ce scriu unuia, scriu pentru toți, afară de cei trădători. Tocmai eri în 16 m-am întîlnit cu Bălcescu și mă întrebă că cum ți-ar putea trimite parale. Eu i-am zis că-ți voi trimite prin carul iute. Eu îndată ce-i voi căpăta ți-i voi porni.

Aristocrații
sînt tot
mișei

„Acum
toți bărbații
cu capacitate
însemnată
să se
concentreze
aici ...“

Dacă nu mai ai ce lucra acolo, vino încoace, că avem mare trebuință de domnia-ta pentru mai multe lucruri. Alt mai nou nu mai știu nimic.

Al domniilor-voastre frate, C o n s t. R o m a n u

[Adresa:]

Domnului Domn Aug. T. Laurianu sau Simeon Bărnăuțiu
Sibiiu

■ Autograful la Bibl. Univ. Cluj-Napoca, Fond Miko-Rhedei, cutia 77 (Cu o traducere în lb. germană). Reproductură după S. Dragomir, *Correspondența dascălilor ardeleni*, în *Omagiu lui I. Bănuș*, p. 165—166.

■ 1. *Elisei Armei*, fruntaș transilvan. În timpul războiului din munți, ca prefect de legiune, a luat numele de *Iustin Arnalu*. A jucat un rol și în revoluția din Țara Românească.

PROPAGANDĂ ȘI ÎNARMARE

229

A. G. GOLESCU, DE LA VIENA, CĂTRE N. BĂLCESCU, LA BUCUREȘTI

Viena, 19/31 iulie

Iubite Bălcescule,

Ajutor
armat promis
de Murgu

Văzui pe Murgu și mi se înveseli inima! El are curat zece mii de români armați din Banat (boabe numărâte) carii stau gata a intra prin Valachia cea mică, îndată ce va călca rusul la noi; are oameni cu știință militară și oameni carii au mirosit praful de pușcă! Are tunuri și vreo trei mii călăreți armați cu sulite, pucii și pistoale! Și toți aceștia cred într-Insul ca în D-zeu!...

El făgăduise moldovenilor două mii oameni armați, dar numai la întâmplare a se bate cu muscalii, nu însă ca să înceapă revoluția, căci atunci într-adevăr că ar fi provocat intrarea rușilor spre ajutorul lui Sturzea. Acești 10 000 oameni nu de mult, și într-o săptămână numai, searmară!...

Cu ungurii nu trebuie să gîndim a face nimic, ci tot împotriva lor: Ei niciodată nu vor fi cu toată inima pentru o Românie liberă, precum nici pentru o Sîrbie liberă! Ei știu ce pericol îi amenință pre cît va sta lîngă dinșii un centru de foc național sau român sau sîrb. Bine ar fi să meargă frate-tău a se înțelege cu Caragheorghe, care nu este rus și cu care am putea la o nevoie să ne alîm în contra maghiarilor. Aceștia nu vor să ne acordeze nici pasagiul armelor pe pămîntul lor! pretestînd că astfel este porunca: arme să nu treacă transit pentru nimeni (dar a cui poruncă să fie, de nu a lor miniștri responsabili?) și că a eși din acea poruncă în favorul nostru ar fi a se strica cu rușii!... Cuvîntul cel adevărat mi se pare a fi temerea nu cumva să armăm pe românii din Ardeal sau să venim în ajutorul lor. Murgu îi va freca rău în dietă pentru această tică-

Pentru o
înțelegere
cu sîrbii

loaas ăfaptă a lor. Nu trebuie însă să te spîrri de sgomotul ce se va face cu această interpelație în privința armării noastre, căci mai întîi multe arme vom putea trece pe aici prin ascuns, apoi tot era lucru foarte cunoscut voința noastră de a ne arma și acest sgomot va avea de rezultat a trage spre Ardeal toată atenția spionilor ruși și sunt mulți (chiar printre vînzătorii de arme !) cînd într-adevăr cea mai mare parte a pușcilor va veni prin Varna (însă mare secret pentru aceasta). Apoi mai pune și avantajul voghei ce se pricinuește totdeauna prin desbaterile pe tribuna publică, păcat numai că este tribună ungurească !

Doar de ar cădea și acești ciocoi unguri ajuși de cri pe jeturile ministeriale ! Și să cadă prin opoziție începută de deputați români ! Deputați români sunt vreo 20 la Dietă, dar vor putea fi, precum zic ei, pînă la 100, cînd vor lua parte la alegeri toți românii din Ardeal și din Banat ; acum știi că mulți din Ardeal au protestat prin lipsa lor, nevoind a recunoaște uniunea și că pre unde au luat parte, listele făcute de autoritățile ungurești au fost atît de arbitrar, încît românii socotesc a ajunge la desființarea generală a alegerilor prin protestul lor. Pe aceste temeieri vor unii să primească uniunea, ca, prin o majoritate foarte tare (de aproape a patra sau a treia parte a Dietei) să poată mereu protesta în favorul românilor sau să împiedice lucrările ministerului unguresc și să-l și răstoarne, unindu-se cu partea nemulțumită a maghiarilor, slavilor și germanilor. Aceasta este cam a doua ediție a istoriei lui O'Conel cu parlamentul englez ; nu poate eși lucru mare din asemenea politică. Eu cred că cei mai mulți de frică au priimit uniunea, căci legea marțială este proclamată pretutindeni în privința uniunii și arme românii nu au. Ticăloșii episcopi au făcut mare rău ; apoi și teama capilor români de închisoare nu puțin rău face. Nu vîd ei că numai prin închisoare și prin lungi suferințe se poate cîștiga acea popularitate cu care poți mișca mulțimea ca pe oi ? N-avem de exemplu pe Murgu ? Lipsă mare în Ardeal de un cap cu mare popularitate ca Murgu în Banat. Cam așa lipsă este și la noi și ne-ar trebui un dictator bun, dar unde să-l găsești ? Am putea hotări cel puțin ca unul din membrii guvernului să comandeze tot (dar între noi și fără publicitate) ; Tell ar fi de preferat ca unul ce este mina de fer a revoluției, însă totodată are și putere inteligentă și de loc nu este îngimfat de a sa înțelegere.

Se poate ca românii după-aiți să n-aibe nici un organ ca să protesteze despre uniune ? Și acum, cu atîta libertate de tipar, să nu cuteze ei a scri despre aceasta măcar ca să constateze toată ilegalitatea lucrului și să fie cunoscut că ei se supun la uniune, însă numai ca la o faptă silnică, ci nu ca la expresiunea voinței popoului român ? Bălcescule, a sosit timpul ca să organizăm o frăție secretă și grandioasă care să se întindă peste toate părțile româniei și să aibe cîțiva capi în fiecare provincie, iar centrul ei în București, unde este și mai multă libertate de acțiune. Să se adune subscripțiuni de pretutindeni, chiar și cu paraua, și să se informe o casă centrală de care să putem dispune pentru lucrări secrete (proscritism și armare), altminteri cauza noastră națională este perdută ; faceți dar

Murgu
în Dietă ...

Deputații
români
din Dietă
de la Pesta
și „uniunea
cu Ungaria”

Chr. Tell, un
conducător
„mină de fer”
a revoluției ...

Pentru
„o frăție
secretă
și grandioasă
care să se
întindă
peste toate
părțile
româniei”

Propaganda
revoluționară
în țară
și în
străinătate

Începere și nu întârziată. Pretutindeni noi românii stăm mai tari în număr, însă mai slabi în energie! Întemeiați dar propagandă puternică orală și prin scris, întemeiați gazete în Sibiu, Cernoviț și Banat; răspîndiți toate proclamațiile noastre cu miile prin Moldova, Bucovina, Ardeal și Banat; ar fi prostie adevărată din parte-ne a nu ne servi cu libertatea tiparului cînd o avem pretutindeni. Ungurii au 30 de gazete și ardelenii n-au mai mult de 2!... și acele fără culoare sunt și fără ton!... Eu prin gazetele germane, franceze și engleze mă voi sili să fac a vorbi cu multă favoare pentru români. Aveți dar oameni ocupați a le citi și a traduce din ele articolii cei mai însemnați, ca să dăm inimă și românilor de la noi. În-sărcinați mai cu seamă pe unul să-mi scrie mereu ca un fel de jurnal pentru amărutele întîmplărilor de pe la noi, ca să am o idee lămurită despre culoarea lucrurilor, căci mai multă inimă am atunci a scrii despre ale noastre.

În căutare
de sprijin
și „înțelegeri”
pe plan
extern...

Gazetele ungurești au și început a se ocupa ceva mai mult despre revoluția noastră; fapta d-nei Ipătescu dă un luciu și un interes necspus causei noastre; toate gazetele din Viena au descris această faptă și vreo 40 000 exemplare, foi volante, s-au tipărit cu această faptă antică spre formarea moralului popoului din Viena. Împrieteniți-vă cu dinsa și faceți-i ode și serenade; doar de s-ar întinde focul ei și în alte inimi.

Despre lucrările mele n-am nimic a vă spune; deabi acum voi începe lucrul cel mai principal, adică înțelegerea cu Cabinetul Vienei și cu Confederația germană, apoi și cu Franția și Anglia. După cum văz eu, voi avea mult de făcut și de alergat; pe de o parte îmi pare bine căci simț că cauza internațională o ating bine, iar pe de alta sunt foarte îngrijit căci nu pot să fiu și eu în centrul dramatic al revoluției române, mai cu seamă că știu cit de trebuincios ar fi și votul meu în guvernul provisoriu ca să tragă politica sa spre mai mare energie, care singură ne poate scăpa din poziția noastră cea critică.

În probleme
de politică
internă:

Scrie-mi de s-au împlinit dorințele noastre în privința schimbării de politică și de s-au luat măsurile cele însemnate în scrisoarea mea din Hermandstadt, căci de nu s-a făcut nimic, voi să-mi trimit demisia mea ca membru al guvernului, căci eu văd că ar fi o nebulie goală să iau asupra-mi responsabilitatea unei politici ce o condamn și care ne-a adus pînă lîngă prăpastia periculi. Încă citeva greșeli ca acele ce am făcut pînă acum și revoluția este perdută.

Eu propusesem cite un comisar extraordinar de fiecare subadministrație, avînd leafă 600 lei pe lună ca să aibe cu ce ajuta pe comisarii cei secundari ce trebuie să se silească să-i aleagă ei printre locuitorii județului, ca cel mai bun al lor ajutor, căci acești din urmă au foarte mare autoritate în partea locului. De s-ar fi priimit aceasta pe atunci, revoluția era acum să fie scăpată, dar lui Ruset i s-a părut nebunie a face o cheltuială de 2 000 galbeni pentru singurul mijloc de mintuire pentru noi!... Și nu știu pentru ce, dar i se prea ascultă glasul și plîngeam în mine, dar n-aveam ce să fac; îmi era și frică de o ceartă. Eu ca să predispu

pe oameni în parte pentru isbutirea unei idei, nu știu să o fac; această elocuință tainică a patimilor individuale n-o cunosc de loc; el o posedă însă foarte bine și de aceea este și om periculos. Nu-i imput rea credință, îi cred un caracter nobil în fundul inimii sale, însă focul inimii turbură la dînsul lumina vederii intelectuale și, fie zis între noi, el este bun ca să aprindă o revoluție, nu însă ca să o cîrmuiască; mai bine a făcut de s-a tras, dar ce folos, căci a intrat Cămpineanu, carele este mult mai periculos. Nu-mi place nici Costache Crețulescu, căci îl văd îndoctrinat de Cămpineanu; să i-o spui din parte-mi. Cum putea el să subscrie un decret, prin care se păstrează vechimea celor doi coloneli conspiratori, după ce a fost cu noi de părere a-i arestui și a-i judeca ostășește? Au n-o să înceteze odată influențele amicale? Și lui Brătianu Ioan o imputație din parte-mi în privința aceasta. Nu uita să-mi scrii despre purtarea lui Cămpineanu.

Părerea mea este să se întocmească un comitet de propagandă sub inspecția și inspirația unui membru al guvernului; însărcinează-te cu aceasta, precum mă însărcinasem eu cu două zile pînă a nu pleca din București, și silește-te a realiza ceea ce visasem eu atunci: o adevărată eterie avînd centrul ei în guvern (nu toți membrii) și întinsă prin toate colțurile țării: 1°. Prin vreo șase comisari extraordinari cu putere foarte întinsă și cu misiune a se preumbla prin județe ca să inspecteze propagarea ideilor revoluționare și să comunice verbal celorlalți comisari instrucțiunile secrete ale Comitetului din București; 2°. Prin 96 comisari (unul de fiecare subadministrație) carii să revoluționeze fiecare ocolul său și să caute în partea locului cîte 3 sau 4 ajutoari ai lui prin locuitorii cei mai înfocați pentru principurile revoluției și să le dea instrucții și să inspecteze mereu lucrările și isprava lor; 3°. Prin acești 300 sau 400 de subcomisari, carii vor avea mereu a se preumbla prin sate, a trăi frățește cu țărani, pe carii pot avea mai mare influență după relațiile lor cele vechi și vor iniția pe cei mai probați și mai solizi dintre țărani, făcîndu-i să jure că vor fi gata să saie la arme la cea dintîi a lor chemare; 4°. Prin subadministratorii carii trebuiesc toți schimbați și numiți dupe recomandările făcute de comisarii guvernului, mai cu seamă aleși din cei tineri locuitori al ocolului și carii va trebui să primească instrucții de la cei 96 comisari de prin județe; 5°. Prin preoții, protopopii și călugării ce se vor putea îndoctrina și carii multă ispravă vor putea face. Banii subscripțiilor (subscripție benevolă și după puterea fiecăruia) să-i adune cei 96 comisari și să se aducă în București prin cei șase inspectori-comisari. Comisarii (cei 96) să corespundă de-a dreptul cu comitetul propagandist al guvernului, ci nu prin ministeriul etc. etc. Însărcinează-te tu cu acest comitet (tu singur, de se va putea, dintre membrii guvernului) și ia și pe vărul meu Alecu, pe D. Brătianu, care este prea bun pentru aceasta și pe alții cîți vei socoti mai buni.

Știi tu ce efect magic are misterul asupra vulgarului¹, ce foc energetic ne cuprinde cînd, prin taină, aflăm că ne ținem de mii de oameni ce cugetă și doresc ca și noi și cari stau gata armați? Nu părăsi dar această idee și crede că vei fi făcut mai mult decît orișicine pentru mintuirea patriei

Un comitet
de propagandă
cu centrul
în guvern

N. Bălcescu,
Golescu-Albu,
D. Brătianu

de vei ajunge a realiza aceste toate. Iu ca să le urzesc aceste toate aş fi fost bun; ca să iau însă dictatura propagandei asupra-mi, poate că n-aş fi isbutit; vezi tu de isbuteşte şi tot una îmi va fi.

Diffuzarea
presei
revoluţionare

Gazetele noastre trebuiesc răspindite cu miile prin ţeară şi prin celelalte provincii române: faceţi negreşit un ajutor însemnat gazetelor radicale, luaţi din partea guvernului până şi 3 000 sau 4 000 exemplare spre a le răspindi prin toate satele şi peste graniţă, puneţi mina pe redacţia „Învăţătorului satului”, căci se plăteşte din cutiile satelor, şi faceţi dintr-insul o gazetă revoluţionară. Mai luaţi şi ceva bani din maghistraturile oraşelor pentru vreo 300 sau 400 exemplare de fiecare oraş ca să se împartă popoului din acele oraşe.

Vinzători
de gazete
pe uliţi...

Îngrijii prin comisari şi administratori a se deschide cazine prin toate oraşele, unde să fie din toate gazetele româneşti şi cite una-două franţuzeşti (cu chieluiala maghistratului). Plătiţi oameni ca să împartă gazetele prin toate uliţele, strigînd în gura mare şi cu preţ cit de mic; faceţi gazetele cit de mici, numai să fie mici (5 sau 6 parale una destul este cînd ese pînă la 1 000 exemplare); daţi vinzătorilor carii strigă cu gazetele pe uliţe, daţi-le afară din plata lor de peste zi cite o gratificaţie hotărîrită pentru o sumă oarecare de gazete vîndute; astîel îi indemnăţi a vinde mai multe. Viena a ajuns ca Parisul în privinţa aceasta, nu mai poţi umbla de pedicele vinzătorilor de gazete. Vedeţi a nu mai fi înşelaţi de infamii espeditori, cari ne-au dus de nas pînă acum. Aţi văzut bine că prin sate nu venise nici una din proclamaţiile noastre şi altele neurzite de noi s-au trimis prin sate cu iscăliturile noastre. Aici este o pricină criminală, de ce nu o cercetaţi? Ce s-au făcut cu 6 000 exemplare din proclamaţiile noastre, ori nu s-au tipărit de loc, şi atunci apucaţi pe Karkaleki, ori s-au desfiinţat de espeditori, şi atunci apucaţi pe aceştia.

„Proclamaţia
lui Iliad...”

Fondaţi o masă osebită de expediţie pentru comitetul propagandei, şi aşa cu oamenii voştri şi cu poruncile voastre veţi fi mai siguri. Din proclamaţia lui Iliad mai trageţi vreo 20 000 de exemplare, ştergînd dintr-însa vorbele: „În cele din năuntru”, care se află în rîndul 37 a coloanei dintîi, ca unele ce mărginesc suveranitatea reclamată prin noi şi rău puse în acea proclamaţie, căci noi ne înţelesesem ca să se şteargă şi s-a făcut uitare.

Procurarea
de armament
cu ajutorul
românilor
transilvani

Încît stă pentru arme, încă nu vă pot scri nimic sigur, d-abia acum intrai în vorbă cu doi neguţători fabricanţi. Siliţi-vă a întocmi deocamdată la munte o fabrică de lănci cu meşteri ardeleni, căci ei lucrează mai ieftin (cu doi sfaşti puteţi avea o lance de minune). Însărcinaţi cîţiva neguţători să ne aducă fier din Ardeal şi din Banat. Murgu zice că Banatul ne poate da fier îndestul, precum şi aramă şi cositor pentru tunuri, căci el ne va trimite şi meşteri din fabrica de tunuri ce se află în Banat, cu toate trebuitoarele instrumente pentru turnarea şi sfredelirea tunurilor (mai bine fiind a turna tunurile la noi, căci este şi lesne, de vreme ce transportul tunurilor din Banat ar fi foarte anevoie şi problematic). Murgu va trimite îndată un căpitan român pentru geniul militar, care, înţelegîndu-se cu guvernul, va arăta trebuinţele ţării despre apărare şi, dupe hotărîrea gu-

vernului, va chiena îndată mai mulți ofițeri de geniu din Banat (români, se înțelege). Pentru o fabrică de puști este lucru mult mai anevoie decât pentru tunuri. Eu mă voi sili să vă trimit un meșter cu lucrătorii săi și cu mașinile trebuitoare, ca să scoată până la 10 sau 20 puști pe zi; mai mult ar fi peste măsură de scump și anevoie de realizat, fiind și mașinile de cărat mai multe și mai greu de transportat și meșterii foarte mulți la număr. Până atunci căpătuți-vă cu ce aveți, luați puștile, de la regimentul lui Solomon și le dați Guardiei naționale. Socotesc că până acum veți fi concentrat pe toți pușcașii din țeară și încă și din Bulgaria și Serbia de se va putea! Dați porunci prin țeară ca toți pușcașii să lucreze zi și noapte numai pe seama guvernului. Un chimic bun pentru fabricarea prafului de pușcă mă voi sili să vă trimit la vreme.

Cum merg lucrurile cu armia noastră? Faceți mereu exerciții cu Gardia națională (duminică mai cu seamă nu lipsiți nici o ocazie de pompă, duminica se adun mulți și este tocma bine pentru lăfșirea focului revoluționar). Băgați de seamă nu cumva să mai lăsați pe soldați în contact cu reacționarii. Închideți-i în casarmă și-i revoluționați prin gazete și proselitism oral, prin cadeți și emisari obscuri viriți printre dînșii.

Pe frate-meu Radu trimisu-l-ați în contra reacționarilor? Știți bine că Valahia cea mică va fi fortăreața românilor, cătați dar din vreme a o curăți de reacționari; concentrați multă tinerime și putere armată în Craiova.

Faceți un apel către proprietari invitându-i a reveni din rătăcirea într-o care i-au adus reacționarii cei vicleni, căci noi nu voim a le lua moșiile, ci numai să desființăm robia clăcii, și deschideți un registru de onoare, aurit, pentru acei din proprietari ce vor voi a se înscrie într-însul, ca priimitori cu bucurie a răscumpărării celor 9 pogoane; adunați și adevizii din județe prin administratori și treceți toate numele acelor binevoitori în registrul de aur și prin gazetele statului.

Eu am făcut o proclamație către proprietari², vedeți de vă place; faceți una asemenea din partea Guvernului, cu toate subscripturile voastre și cu pecetea roșie și o trimiteți prin toate satele. Am făcut asemenea un apel către țărani; faceți în felul acesta cit de multe proclamații, atit mai bine va fi.

Eșit-a decretul pentru monastiri? Ce face Iliad? De ce atit-a așteptare? Faceți un decret declarînd că de acum înainte arendașii trebuie să trimită venitul moșiilor închinat drept la Guvern, sau de nu, vor fi goniți, și nu le dați vreme să aducă de la greci subscripturi mincinoase cum că au răspuns banii dinainte; ziceți lui Iliad să pue îndată acel decret în lucrare prin porunci strașnice din parte-i. Era să mai facă porunci pe la arendașii moșiilor neînchinat, ca să-i silească prin execuție să plătească îndată sumele cu care sunt datori Guvernului pe mai multe luni trecute. Aproape $\frac{1}{2}$ de milion mi se pare că este a se mai primi de la dînșii. Banii socotesc că mi se vor fi trimis la Sibiu, iar de nu, să știți că nu fac nimica în privința armelor, căci fabricanții cer unii totalul cos-

Revoluționarea
armatei

Chestiunea
agrară și a
proprietarilor
reacționari

Veniturile si
proprietățile
mănăstirilor
închinat

tului înainte, alții două părți din trei, înainte; poate că mai încolo să găsim până la $\frac{1}{2}$ plătit înainte. Prețul socot că va fi cu totul până la 3 galbeni pușca.

Legea
electorală

Isprăvit-ați cu legea alegerii? Scrie-mi despre aceasta și în tot chipul să faceți ca să fiu și eu ales deputat, ca să pot lua parte, după întoarcerea mea, la toate desbaterile de care spinzură soarta nației.

„Pentru
prieteșugul
turcesc...”

Faceți tot ca să vă arătați cu entuziasm pentru prieteșugul turcesc, mișcați coarda popularității în privința aceasta, cu gazete și demonstrații către Talaat, de se va fi întors. Roagă-te din parte-mi de Iliad ca să-mi trimită cât mai de grab relații despre venitul monastirilor neînchinat (coprinzind și Mitropolia și Episcopii) și despre întinderea lor și numărul clăcașilor așezați pe dinsele, asemenea înștiințare și pentru moșiile închinate, lucrul este lesne; de nu se află toate aceste daturi în București, numirile moșiilor sunt cunoscute; să trimită poruncă prin toate județele și într-o săptămână să răspundă cu daturi deslușitoare. Eu voi să fac o a doua proclamație către proprietari, arătându-le în tot chipul și prin cifre, că răscumpărarea celor 9 pogoane este o măsură foarte lesne realizabilă.

Frate-tău poate să-mi trimită ceva știri preliminare pentru aceasta, pe cât se poate afla în București. Spune-i dar să o facă îndată căci, văzînd eu că acele știri, cît de imperfecte, îmi sunt însă îndestule pentru treaba mea, îmi și întocmesc proclamația.

[N e s e m n a t ă]

[Adresa pe verso:]

D-lui D-lui Bălcescu, membru Guvernului provisoriu al României în București

■ B.A.R., S 17 (2)/LXIV; confruntată cu Anul 1848, II, p. 614—622.

■ 1. Vulgului. 2. Vezi în acest volum doc. 200.

„FRAȚI ÎN LIBERTATE ȘI ÎN ROMÂNIE”

230

VASILE ALECSANDRI, DE LA CERNĂUȚI, CĂTRE NICOLAE BĂLCESCU, LA BUCUREȘTI

Cernăuți, 25 iulie/6 august 1848

Iubite Bălcescu și voi fraților din Țara Românească, voi vrednici fii a Libertății, primiți urările de glorie și de fericire ce vă facem din adîncul inimei, noi emigrații din Moldova. Singura isbîndă au Valahiei a fost în stare să ne mîngie de cumplitele nenorociri a Moldovei, căci pentru noi țara voastră este tot o patrie.

D-l Sanders au venit în Cernăuți și ne-au vorbit multe despre nădejdele noastre. Trebuie dar să te înștiințez că dorul cel mai înfocat a nostru, cît

Pentru noi
țara voastră
e tot o patrie

și a unei mari partide din Moldova, este *unirea Moldovei cu Valahia sub un singur guvern și sub aceeași Constituție*.

Pentru noi, în întâmplările de astăzi și în mijlocul greutăților ce ne înconjur, cel mai sigur chip de a dobîndi o Constituție întinsă ca a voastră fără improvizări din partea boierilor este : declararea Unirii Prințipatelor, căci atunci Moldova a fi silită de bunăvoie a urma pildei Valahiei. Însă aceste sînt chestii pe care vroi a le trata mai pre larg într-o scrisoare viitoare ce am de gînd să-ți trimit. Pentru acum mă mărginesc în ecpresia simțirilor noastre pentru fericirea voastră. Noroc bun !

Al tău frate, V. Alecsandri

Trimit frățești îmbrăçoșări lui Rosetti, Goleștilor și tuturor fraților în libertate și în *românia*.

■ Originalul, Biblioteca Universității Cluj-Napoca. Publicat de I. Mușlean, *O scrisoare inedită a lui Alecsandri și C. Negri către Bălcescu*, în „Gînd românesc”, 1937, V, p. 533, facsimil 360; Ștefan Meteș, *Din relațiile și corespondența poetului Gheorghe Sion cu conemporanii săi*, Cluj, 1938, p. 1.

„ÎNȚELEGEȚIVĂ CU MOLDOVENII DIN BUCOVINA, CU MURGU ȘI LAURIAN...”

231

SCRISOARE CIFRATĂ TRIMISĂ DE ION GHICA, DE LA CONSTANTINOPOL,
LUI N. BĂLCESCU

1. Să se pue boerii sub giudecată ca mîncători și să se trimită la ocnă. Faceți o anchetă generală.

2. Să ne înțelegem cu toate părțile Rumânii, să numim un vicar de imperiu, pentru că și slavii au de gînd să o facă. S-o facem odată cu ei, proclamînd că nu voim să ne despărțim de staturile respective, dar voim unitate națională.

De la Paris se anunță că se trimit doi comisari în Moldo-Valahia, un deputat d-l Duprat și d-l Degerandeanu², autorul unei lucrări asupra românilor din Transilvania. În ce privește recomandarea de la nr. 2, înțelegeți-vă cu* moldovenii din Bucovina, cu Murgu și Laurian. Murgu. Eu voiu să viu în țară.

Duprat și Degerandeanu nu vor merge în Țara Românească decît după ce vor fi vizitat Ungaria și Transilvania**.

Dacă ne-om înțelege cu turcii, să mi se trimită cărți de credit și totodată un succesor sau un

Unitate
națională
cu toate părțile
României

locțiitor. Dacă nu ne-o înțelege cu turcu, trimiteți-mi porunci să viu. Feriți-vă de Simici.

Aici toată lumea e bine; multe case iau foc.

Am citit în „Journal de Constantinople“ că d-l Mimot³ este schimbat și înlocuit cu un altul, al cărui nume îmi scapă în acest moment.

Căutați să influențați puțin pe Hory, pentru că scrie prostii lui Aupick. Acesta a primit bunicele instrucții. Trimiteți-mi ziare ***.

P. S. Ali-pașa a scris la Londra; se va temporiza până ce va veni răspuns. Cererea sa în oficial. Reșid mi-a trimis răspuns să șed aici. Comunicați acest P.S. lui Voinescu și lui Tell, și lui Goleșcu⁴ și lui Eliade.

[Adresa]

Monsieur Monsieur Nicolas Balcesco à Bucarest

Textul, parțial, francez

* On écrit de Paris qu'on envoie deux commissaires en Moldo-Valachie, un député Mr. Duprat et Mr. Degerendean², l'auteur de l'ouvrage sur les Valaques de la Transylvanie. Pour ce qui est de la prescription nr. 2, entendez-vous avec

** Duprat et Degerendean n'iront en Valachie qu'après avoir visité la Hongrie et la Transylvanie

*** Ici tout le monde se porte bien, il brûle beaucoup de maisons. J'ai lu sur le „Journal de Constantinople“ que Mr. Mimot³ est changé et remplacé par un autre, dont le nom m'échappe en ce moment. — Tâchez d'avoir un peu d'influence sur ... parce qu'il écrit des bêtises à ... Envoyez-moi des journaux.

**** Communiquez ce P[ost] S[criptum] à

■ După orig. B.A.R., S 16 (1)/LXIV; vezi și *Anul 1848*, t. II, p. 193⁵.

■ 1. Textul reproduș rîrit este cîfrat; cel cules cu litere de rînd este scris în limba franceză
2. A. De Gérando, autorul volumului *La Transylvanie et ses habitants*, vezi în acest volum doc. 72.
3. Mimaut, fost alternativ consul la București și agent consular la Iași înainte de 1840.
4. Nicolae Goleșcu, în calitate de locotenent domnesc.
5. Erratum: În *Anul 1848*, scrierea aceasta este considerată ca datînd din luna iunie 1848. Elementul cronologic, indicativ pentru luna august, îl constituie în primul rînd menționarea celor trei locotenenți domnești — Tell, Goleșcu, Eliade — aleși la 28 iulie/9 august (Vezi doc. 239).

ACORDAREA CETĂȚENIEI „FRĂȚILOR ROMÂNI DIN MOLDAVIA, TRANSILVANIA
ȘI CELELALTE ȚĂRI ROMÂNEȘTI”

232

D-lui Ministru al trebilor din lăuntru. Dreptate, Frăție! În numele popo-
rului român. Locotenența Domnească

La deslușirea cerută prin raportul d-tale cu nr. 4893 se răspunde că
Lorice străin ce se află statornicit în țară și plătește dajdic, nefiind sub
protecție străină, are toate drepturile de pămîntean și, prin urmare, de
alegător și ales : cu atît mai virtos frații români din Moldavia, Transilvania
și celelalte țări românești statorniciți în țara noastră se pot bucura de acest
drept.

D-I Ministru al trebilor din lăuntru va da instrucțiunile cuvenite tuturor
cirmuitoarelor în sensul acestui decret.

Membrii Locotenenței, I. Eliade, Chr. Tell

Ministrul trebilor din afară, I. Voinescu II

No. 393, 2 august 1848

■ *Anul 1848, III, p. 161–162.*

Ingerințe și primejdii în Țara Românească

Situația externă a revoluției

„N-AVEM BĂTAIE CU NIMENI, DAR NICI
DREPTURILE NU NI LE LĂSĂM”

233

I. ELIADE, DIN BUCUREȘTI, CĂTRE G. BARIȚIU, LA BRAȘOV

Iubitul meu domn,

Îți trimit câteva hirtii din care poți vedea lucrurile noastre. Temerea de ruși este desființată. Soliman Pașa dimpreună cu Emin Efendi și Omer Pașa au și sosit la Rușciuc. Cei dintii doi sunt comiseri trimiși din partea Porții spre [a] face cele de cuviință, potrivit în interesul ambelor părți. Cel din urmă este capul oștirilor de observație atit pentru Bulgaria cit parte și pentru noi. Înaintea lor s-a trimis d. Voinescul, ministru celor din afară, dimpreună c-un dragoman spre a-i felicita și a l<iniști>* cugetele românilor. Turcii * foarte amical și în favorul românilor. Așteaptă r<ăspuns>

* Poartă dacă tr<imite> cu oștiri * arcuri de triumf, sărbători, și toate cîte am îi datori către amici. De vor fi însă să vie cu oștire, atunci ... atunci vom spune că n-avem bătaie cu nimeni, dar nici drepturile nu ni le lăsăm.

D. Rosetti este însărcinat a-ți trimite totdeauna hirtii și altele.

Te rog, iubitul meu domn, să cum să se dea aceasă scrisoare către soția mea.

Salutare și frăție

I. E l i a d e

1848 iul. 16

București

[Insemnare — mai strzie — de mîna lui G. Barițiu:]

București 16 august¹ 1848 — I. Eliade îmi face cunoscută apropierea turcilor ca amici, eară temerea de ruși crede că e desființată. Desamăgirea urmă curînd.

Familia întreagă a lui Eliade era în Brașov din luna lui iunie 1848, lăsată în grija mea. În iuliu veniră familiile Christ, Tell, G. Magheru de la Craiova, și a lui Voinescu II care fusese trimis la Constantinopole. Toate acelea patru familii au fost date în grija mea, de aceea și scrisorile de la capii familiilor către soțiile lor se înaintau prin mine, pînă în novembre n., cînd eu am fost provocat a merge la Sibiu și a participa la lucrările Comitetului ardelean în decursul războiului civil.

Dupe catastrofa de la București în septembrie, Eliade și Tell scăpară la Brașov, unde au fost primiți de către români cu muzică și torțe, d-ăia în zioa următoare au fost siliți a pleca la Bavaria [!]

G.B.

■ B.A.R., S 1(12):CDXLIII. (Text deteriorat).

■ * Text rupt. 1. Corect data scrisorii lui Eliade e 16 iul. 1848.

PENTRU RESTABILIREA ORDINEI PE CARE CELE DOUĂ PUTERI O INSTITUISERĂ

234

NOTĂ CIRCULARĂ A CABINETULUI RUSESC CĂTRE REPREZENTANȚII SĂI DIN
STRĂINĂTATE

„Le Journal de Saint-Petersbourg” din 21 iulie dă următoarele știri:

Evenimentele survenite de curînd în Principatele Dunărene l-au obligat pe M. S. Împăratul să introducă acolo, în mod temporar, un corp de trupe, destinate să restabilească ordinea, în înțelegere și simultan cu cel trimis, la rîndul ei, de Poarta otomană. Motivele acestei hotărîri și considerațiile politice legate de ea au fost expuse de Cabinetul imperial reprezentanților săi în străinătate, într-o depeșă datată 19 iulie pe care au ordinul s-o aducă la cunoștința Guvernelor și opiniei publice europene. O reproducem aici textual:

„Situația din Principatele Dunărene, a căror liniște era de cîteva luni amenințată de o minoritate turbulentă, a luat deodată o întorsătură atît de gravă, încît Împăratul nu și-a permis să mai închidă ochii. Cunoașteți evenimentele care tocmai au avut loc în Valahia, încercarea de asasinat asupra persoanei domnitorului, abdicarea și fuga lui, instituirea unui Guvern provizoriu, și principiile pe care le-a proclamat această nouă autoritate, improvizată de insurecție în pofida suveranității care aparține Porții otomane și în opoziție față de protectoratul Rusiei. Planul revoluționarilor de-abia reușise în această direcție, că s-au gîndit să-l extindă și în Moldova. O mulțime de emisari valahi și străini s-au și răspîndit acolo. Boierii moldoveni,

Textul

Notei din

19/31 iulie

Întimplări
față de care
„Împăratul
nu și-a permis
să mai închidă
ochii...”

refugiați în Bucovina, strungeau forțe pentru a merge asupra Iașului și, de comun acord cu cei ce li s-au alăturat din Transilvania și chiar din Basarabia, rebelii au pregătit o răscoală, al cărei rezultat ar fi trebuit să fie, ca și în Valahia, asasinarea sau expulzarea domnitorului, răsturnarea ordinii stabile și unirea celor două Principate într-un singur stat, fără nici un fel de delegături cu Rusia sau cu Poarta otomană. În fața unor astfel de întimplări nu ne era îngăduit să șovăim. De partea ei, Poarta a simțit că era vorba de propria ei existență. Drept urmare, cele două Puteri, cărora singure, în virtutea tratatelor existente, le aparține dreptul de a reglementa condiția celor două provincii, au convenit să restabilească ordinea pe care ele o instituiseră și, în acest scop, trupele lor reunite au pătruns recent pentru a acționa împreună.

„Împăratul nu s-a hotărât să ia această măsură importantă decât cu o vie părere de rău și după o matură chibzuință. În situația actuală a Europei și în starea de spirit a opiniei, Majestatea Sa ar fi preferat înfinit mai mult să nu fie silită să iasă din atitudinea sa pasivă. Singur faptul că trupe rusești au trecut frontierele Imperiului trebuie să producă un mare răsunet. El creează — nu o ascundem în nici un fel — un cîmp liber tuturor interpretărilor răuvoitoare. Noi am dezavuat în mod constant orice plan de intervenție, orice ingerință în afacerile altora, orice idee de agresiune de orice gen. Agenții noștri în străinătate au fost însărcinați, ultima dată foarte de curind, să reînnoiască aceste asigurări în Germania. Și de atunci, în împrejurarea actuală, se va încerca, fără îndoială, să ni se opună aceste declarații, pentru a ne pune, dacă e posibil, în contradicție cu noi înșine. În ochii persoanelor de bună credință, această contradicție nu există. Căci noi am declarat că nu vrem să ne amestecăm în diferitele transformări pe care statele vecine nouă ar voi să le aducă alcătuirii lor interne. Dar e evident faptul că un atare angajament nu se putea aplica decât în cazul statelor europene, care tratează cu noi de la putere la putere, statele independente, a căror organizare socială nu are vreo legătură cu tratatele politice care au reglementat circumscrierea lor. Asupra acelor noi nu ne recunoaștem dreptul, după cum nu avem nici pretenția de a exercita orice fel de protecție sau influență. Alta e însă situația cu Principatele, care nu sînt state recunoscute, ci pur și simplu provincii, constituind parte integrantă dintr-un Imperiu, tributare suveranului lor, conduse temporar de niște prinți, a căror alegere trebuie să fie aprobată și care, din punctul de vedere al Rusiei, nu au o existență politică decât în virtutea tratatelor încheiate între Poarta otomană și noi, tratate neavînd ele însele nimic comun cu totalitatea acordurilor pe baza cărora e fondat dreptul public al Europei. Doar acestor tratate, în special celor de la București, Ackerman și Adrianopol, le datorează Moldova și Valahia privilegiile adăugate sau substituite celor pe care le dețineau de la început de la vechile lor capi-tulații cu Poarta: modul de alegere a domnitorilor, scutirea de redevențe oneroase ce au fost înlocuite de un tribut anual mai moderat, practicarea religiei proprii, libertatea industriei, a navigației, a comerțului, extinderea

„Contradicții”
aparente...

Cazul
statelor
europene
independente
și

„situația cu
Principatele”

„din punctul
de vedere
al Rusiei”:

chiar a limitelor lor, mijlocind anexarea de către Valahia a insulelor vecine de pe Dunăre și a orașelor și teritoriilor turcești, situate pe malul stîng al acestui fluviu. În sfîrșit, prin aceleași tratate le-a fost garantată celor două provincii folosirea modului de administrație prin care sînt guvernate; și însuși acest mod e hotărît printr-un Statut organic instituit, cu aprobarea Porții, pentru a asigura moldo-valahilor privilegiile care le sînt concesdate, pe de o parte, și pentru a-i menține în raporturile de vasalitate care îi leagă de Imperiul otoman, pe de altă parte.

„Rezultă din această poziție, cu totul excepțională, cu totul specială, fondată în întregime pe convențiile stabilite între Poarta otomană și noi, că Moldova și Valahia au de îndeplinit, atît față de Puterea suzerană cit și față de Puterea protectoare, obligații reale, de la care nu s-ar putea sus-trage fără consimțămîntul prealabil al uneia sau alteia. Se poate admite ca regimul lor administrativ să fie susceptibil de îmbunătățire, ca el să aibă nevoie chiar de a fi modificat în mai multe locuri, dar acest lucru nu se poate face fără aprobarea celor două Curți; nu se poate face prin răscoală. Or, răscoala este mijlocul folosit de conducătorii partidelor victorioase: nu numai pentru a modifica regimul, ci pentru a-l răsturna radical. Uitînd că majoritatea avantajelor asigurate patriei lor nu se datorează decît protecției binevoitoare a Rusiei, ei resping această protecție, pentru a face apel la aceea a altor Puteri. Obligațiile lor față de Poartă nu sînt mai puțin grav desconsiderate. Căci, chiar dacă pentru moment simulează că nu vor să rupă în întregime raporturile lor de vasalitate cu aceasta, ei le distrug *de facto*, anulînd cu de la sine putere toate regulile, toate condițiile care stau la baza raporturilor înseși. Însuși principiul suveranității poporului invocat de ei în sprijinul pretențiilor lor constituie negarea cea mai flagrantă a drepturilor suverane ale Sultanului.

„Planul lor viitor e, de altfel, evident. El reiese din program și proclama-țiile lor nu-l ascund. Este cel de a restaura, pe o bază istorică care n-a existat niciodată, antica lor naționalitate, adică de a înceta să fie provincii și de a constitui, sub numele de Regatul daco-roman, un nou stat separat și independent, la formarea căruia îi invită pe frații lor din Moldova, din Bucovina, din Transilvania și din Basarabia. Realizarea unui astfel de plan, dacă s-ar lăsa liberă îndeplinirea lui, ar avea consecințe serioase. Dacă în numele unei pretinse naționalități, a cărei origine se pierde în negura vremurilor, moldo-valahii vor izbui o dată să se despartă de Turcia, în virtutea aceluiași principiu, sub influența aceleiași dorințe, vom vedea curînd că Bulgaria, Rumelia, toate rasele de limbi diferite din care se compune Imperiul otoman, vor pretinde și ele să se emancipeze pentru a forma fiecare un stat separat. Ceea ce va urma va fi sic o dezmembrare, fie cel puțin, în tot Orientul, o serie de complicații fără soluție. Dacă n-ar fi vorba aici decît de autorii insurecției și dacă ei ar reprezenta într-adevăr opinia poporului moldo-valah, ceea ce nu credem, în ciuda tuturor lucrurilor pe care purtarea lor le face de condamnat în Rusia, căreia țara lor îi este îndato-rată pentru binefacerile condiției ei actuale, noi am putea să rămlnem

Consecințele
planului
moldo-valahilor
de a constitui ...
un stat
daco-roman
„separat și
independent”

indiferenți în fața ignorării acestor binefaceri și să-îlăsăm pradă consecințelor acțiunii lor demente și vinovate. Dar acest mic număr de nesăbuiți, ale căror idei de guvernare nu sînt decît un plagiat împrumutat de la propaganda democratică și socialistă, străini propriei lor țări, ar fi greu să constituie în ochii noștri adevăratul popor valah. Și chiar dacă ar fi altfel, pe cît de mult am făcut pentru Principate, pe cît de mult am obținut pentru ele din partea Porții otomane, tot pe atîta noi ne-am angajat onoarea de a le împiedica să abuzeze de aceste avantaje împotriva unui Imperiu a cărui integritate e în ochii noștri, în tumultul actual al Europei, mai mult decît oricînd o condiție esențială pentru menținerea păcii generale. De altfel, propria noastră securitate este în joc. Ea e amenințată în Basarabia datorită intrigilor ce se urzesc acolo, datorită existenței unui focar continuu de insurtecție care s-ar instala astfel la porțile noastre. Nu mai puțin decît Turciei, nici nouă nu ne-ar conveni să vedem născîndu-se, în locul celor două Principate, un stat nou care, lăsat pradă anarhiei și prea slab pentru a se susține doar prin forțele lui, ar cădea în mod inevitabil, mai devreme sau mai tîrziu, sub influența sau stăpînirea altor Puteri, în așa fel încît să pună în primejdie toate raporturile noastre internaționale. E vorba deci aici, în ce ne privește, în egală măsură de o problemă de drepturi, de o problemă de onoare, de o problemă de interes politic, probleme asupra cărora Rusia nu concepe să negocieze.

...Acestea sînt, Domnule, motivele noastre de a interveni, ele sînt simple, sînt legitime. Dar cum în mod nefericit s-a obișnuit a se broda asupra politicii Rusiei, a se căuta în ea ceea ce nu există, și cum, de altfel, partidul anti-socială care nu dorește decît o conflagrație universală are interesul să neliniștească, să exaspereze opinia, nu ne îndoiim că mișcarea pe care tocmai am efectuat-o în afara frontierelor noastre va da curs, ca de obicei, celor mai false presupuneri. Se va spune, s-a spus deja, că această mișcare nu e decît un prim pas al politicii noastre invadatoare, că noi nu așteptăm decît un pretext pentru a ne împinge forțele înainte, că intrăm în Principate ferm hotărîți să nu mai ieșim și că, urmînd aceste planuri tradiționale de mărire pe care le coace Rusia asupra Imperiului turc, noi exploatăm, pentru a le înfăptui, neputința și incurcăturile în care tulburările sociale ale momentului aruncă Europa occidentală. Nu avem de amintit decît un simplu aspect pentru a-l opune tuturor acestor interpretări: acela că noi intrăm în Moldova de comun acord cu Poarta otomană, și că trupele noastre nu vor acționa, în ipoteza că va fi nevoie de aceasta, decît în colaborare cu cele ale ei. De altfel, trecutul garantează prezentul. Nu o dată, în epoci anterioare, noi am ocupat Principatele în totalitatea lor sau parțial și, credincioși cuvîntului pe care ni-l dădusem dinainte, le-am evacuat întotdeauna, imediat după îndeplinirea condițiilor pe care le pusesem pentru retragerea noastră. La fel va fi și acum, și din clipa cînd în Valahia ordinea legală va fi restabilită, sau cînd Poarta va crede că a dobîndit o garanție suficientă asupra liniștii ulterioare a celor două

Răspuns opiniei
publice apusene

provincii, trupele noastre vor fi retrase, pentru a-și relua imediat poziția strict defensivă pe care o ocupau pe graniță.

„Concluzia pe care o aveți de tras din considerațiile de mai sus este că raporturile în care Principatele dunărene se află față de noi neoferind nici o comparație cu cele care există între Rusia și celelalte Puteri europene, intervenția noastră actuală, în principiu și în fapt, n-are nimic comun cu cele de care sintem pe nedrept bănuși că am avea intenția să le facem în alte părți în Europa. Drepturile noastre se bazează în Orient pe tratate care în Occident nu există. Veți binevoi a vă strădui să reiați tocmai această importanță deosebită. Ea e vizibilă oricui vrea să vadă : ea nu răpește deci nimic din valoarea tuturor declarațiilor noastre anterioare. Față de statele independente, principiul nostru de strictă neutralitate rămâne invariabil același ; și oricare ar fi schimbările pe care fiecare din ele ar vrea să le aducă în legile lor sociale sau politice, atita timp cit nu vor prejudicia securitatea și drepturile noastre, noi vom continua să asistăm cu arma la umăr, așa cum am făcut-o și pînă acum, la spectacolul revoluțiilor lor interne”.

În concluzie :

Textul francez

„Le Journal de Saint-Petersbourg” du 21 juillet donne les nouvelles suivantes :

„Les événements survenus récemment dans les Principautés du Danube ont obligé S. M. l'Empereur à y fire entrer temporairement un corps de troupes, destinées à rétablir l'ordre, de concert et conjointement avec celui qu'y envoie de son côté la Porte ottomane. Les motifs de cette détermination et les considérations politiques qui s'y attachent ont été développés par le Cabinet impérial à ses représentants à l'étranger, dans une dépêche en date du 19 juillet qu'ils ont ordre de porter à la connaissance des gouvernements et du public de l'Europe. Nous la reproduisons ici textuellement :

„La situation des Principautés du Danube, dont une minorité turbulente menaçait depuis plusieurs mois la tranquillité, a pris tout d'un coup une portée si grave, qu'il n'a point été permis à l'Empereur d'y fermer les yeux plus longtemps. Vous connaissez les événements qui viennent de se passer en Valachie, la tentative d'assassinat effectuée sur la personne du Hospodar, son abdication et sa fuite, l'établissement d'un gouvernement provisoire, et les principes qu'a proclamés cette nouvelle autorité, improvisée par l'insurrection, au mépris de la souveraineté, qui appartient à la Porte ottomane, et en opposition ouverte au protectorat de la Russie. Le plan des révolutionnaires avait à peine réussi de ce côté, qu'ils ont songé immédiatement à l'étendre à la Moldavie. Une foule d'émisaires valaques et étrangers s'y étaient déjà répandus. Les boyards moldaves, réfugiés en Bukhovine, rassemblaient des forces pour marcher sur Jassy, et de concert avec leurs affiliés en Transylvanie et en Bessarabie même,

Recu-
sant
la
lettre

les factieux préparaient un soulèvement, dont le résultat devait être, comme en Valachie, l'assassinat ou l'expulsion du Hospodar, le bouleversement de l'ordre établi et la réunion des deux Principautés en un seul État sans liens quelconques avec la Russie ou la Porte ottomane. En face de pareilles circonstances il nous était défendu d'hésiter. De son côté, la Porte a senti qu'il y allait de sa propre existence. En conséquence, les deux Puissances, auxquelles seules, en vertu des traités existants, appartient le droit de régler la condition des deux provinces, se sont entendues pour y rétablir l'ordre qu'elles y avaient instituée et, dans ce but, leurs troupes réunies viennent d'y entrer pour agir ensemble.

..Ce n'est pas sans un vif regret et sans mûre considération que l'Empereur s'est déterminé à prendre cette mesure importante. Dans la situation actuelle de l'Europe, et dans la disposition des esprits, Sa Majesté eût de beaucoup préféré ne point être forcée de sortir de son attitude immobile. Le fait seul que des troupes russes ont franchi les frontières de l'Empire doit produire un grand retentissement. Il ouvre — nous ne nous cachons nullement — un libre champ à toutes les interprétations malveillantes. Nous avons constamment désavoué tout projet d'intervention, toute ingérence dans les affaires d'autrui, toute idée d'agression quelconque. Ces assurances, nos Agents à l'étranger ont été, encore tout récemment, chargés de les renouveler en Allemagne. Et dès lors, dans la circonstance actuelle, on tâchera, sans doute, de nous opposer ces déclarations, pour nous mettre, s'il est possible, en contradiction avec nous-mêmes. Aux yeux des personnes de bonne foi, cette contradiction n'existe point. Nous avons en effet déclaré ne pas vouloir nous immiscer dans les diverses transformations que les États voisins de nous voudraient faire subir à leur constitution intérieure. Mais il est bien évident qu'un pareil engagement ne pouvait s'appliquer qu'aux États européens, qui traitent avec nous de Puissance à Puissance, aux États indépendants, dont l'organisation sociale est sans relation quelconque avec les traités politiques qui ont réglé leur circonscription. Sur ceux-là, nous ne nous reconnaissons le droit, pas plus que nous n'avons la prétention d'exercer aucune sorte de protection ou d'influence. Il en est autrement des Principautés, qui ne sont point des États reconnus, mais de pures et simples provinces, formant partie intégrante d'un Empire, tributaires de son Souverain, gouvernées temporairement par des princes, dont le choix a besoin d'être sanctionné, et qui, quant à la Russie, n'ont politiquement d'existence qu'en vertu des traités conclus entre la Porte ottomane et nous; traités n'ayant eux-mêmes rien de commun avec l'ensemble des transactions sur la base desquelles est fondé le droit public de l'Europe. — C'est seulement à ces traités-là, et principalement à ceux de Bucharest d'Ackerman et d'Andrinople, que la Moldavie et la Valachie sont redevables des privilèges ajoutés ou substitués à ceux qu'elles tenaient originellement de leurs anciennes capitulations avec la Porte — mode d'élection de leurs Hospodars, exemption de redevances onéreuses qu'a remplacées

un tribut annuel plus modéré, exercice de leur religion, liberté de leur industrie, de leur navigation, de leur commerce, extension même de leurs limites, moyennant l'annexion à la Valachie des îles attenantes du Danube et des villes et territoires turcs situés sur la rive gauche de ce fleuve. C'est enfin par ces mêmes traités qu'a été garantie aux deux provinces la jouissance du mode d'administration qui les régit ; et ce mode est lui-même fixé par un statut organique, institué, avec l'agrément de la Porte, pour assurer, d'une part, aux Moldo-Valaques les privilèges qui leur sont concédés, et les maintenir de l'autre dans les rapports de vassalité qui les unissent à l'Empire ottoman.

„Il résulte de cette position, toute exceptionnelle, toute spéciale, toute fondée sur des conventions arrêtées entre la Porte ottomane et nous, que la Moldavie et la Valachie ont à remplir, tant envers la Puissance suzeraine, qu'envers la Puissance protectrice, des obligations positives, auxquelles elles ne sauraient se soustraire sans le consentement préalable de l'une et de l'autre. Il se peut que leur régime administratif soit susceptible d'améliorations, qu'il ait besoin même d'être modifié en plus d'un point ; mais il ne saurait sans l'approbation des deux Cours ; il ne saurait l'être par la révolte. Or, la révolte est le moyen que les chefs du parti triomphant ont employé, non pour modifier seulement ce régime, mais pour le renverser de fond en comble. Oubliant que la plupart des avantages assurés à leur patrie ne sont dus qu'à la protection bienveillante de la Russie, ils rejettent cette protection, pour en appeler à celles d'autres Puissances. Leurs devoirs envers la Porte ne sont pas moins gravement méconnus. Car, bien qu'ils affectent pour le moment de ne point rompre encore entièrement leurs rapports de vassalité avec elle, ils ne les brisent pas moins *de facto*, en abolissant de leur pleine puissance toutes les règles, toutes les conditions, qui sont la base de ces rapports mêmes. Il suffit du principe seul de la souveraineté du peuple, invoqué par eux à l'appui de leurs prétentions, pour constituer la négation la plus flagrante des droits souverains du Sultan.

Leur projet futur est d'ailleurs patent. Il ressort de leur programme, et leurs proclamations n'en font pas mystère. C'est celui de restaurer, sur une base historique qui n'a jamais existé, leur antique nationalité, c'est-à-dire de cesser d'être provinces et de constituer, sous le nom de Royaume daco-romain, un nouvel Etat séparé et indépendant, à la formation duquel ils convient leurs frères de Moldavie, de Bukovine, de Transylvanie et de Bessarabie. La réalisation d'un pareil plan, si l'on permettait qu'elle s'effectuât, amènerait des conséquences sérieuses. Qu'au nom d'une prétendue nationalité, dont l'origine se perd dans la nuit des âges, les Moldo-Valaques en viennent une fois à se séparer de la Turquie, et en vertu du même principe, sous l'influence du même désir, on verra bientôt la Bulgarie, la Romélie, toutes les races de langue diverse dont l'Empire ottoman se compose, prétendre aussi à s'émanciper pour former chacune un Etat à part. Il s'en suivra ou un démembrement, ou du moins, dans tout l'Orient

une série de complications inextricables. S'il ne s'agissait ici que des auteurs de l'insurrection et si, ce que nous ne pensons pas, ils représentaient véritablement l'opinion du peuple Moldo-Valaque, malgré tout ce que leur conduite offre de répréhensible envers la Russie, à laquelle leur pays est redevable des bienfaits de sa condition actuelle, nous pourrions rester indifférents à l'oubli qu'ils font de ces bienfaits et les livrer aux conséquences de leur folle et coupable entreprise. Mais ce petit nombre d'insensés, dont les idées de gouvernement ne sont qu'un plagiat emprunté à la propagande démocratique et socialiste, étrangers à leur propre pays, ne sauraient constituer à nos yeux le véritable peuple Valaque. Et même en fût-il autrement, plus nous avons fait pour les Principautés, plus nous avons obtenu pour elles auprès de la Porte ottomane, plus aussi nous sommes engagés d'honneur à empêcher qu'elles n'abusent de ces avantages contre un Empire, dont l'intégrité est à nos yeux, dans le bouleversement actuel de l'Europe, plus que jamais une condition essentielle pour le maintien de la paix générale. Notre propre sécurité y est d'ailleurs intéressée. Elle est menacée en Bessarabie par les intrigues qu'on y trame, par l'existence d'un foyer perpétuel d'insurrection qui s'établirait ainsi à nos portes. Pas plus qu'à la Turquie elle-même, il ne saurait nous convenir de voir à la place des deux Principautés surgir un nouvel Etat qui, livré à l'anarchie et trop faible pour se soutenir par ses seules forces, tomberait tôt ou tard inévitablement sous l'influence ou la domination d'autres Puissances, de manière à mettre en danger tous nos rapports internationaux. Il ya donc ici pour nous tout à la fois question de droits, question d'honneur, question d'intérêts politiques, toutes choses sur lesquelles la Russie ne saurait consentir à transiger.

„Tels sont, Monsieur, nos motifs d'intervention, ils sont simples, ils sont légitimes. Mais comme on s'est malheureusement habitué à subtiliser sur la politique de la Russie, à y chercher ce qui n'est pas, et que d'ailleurs le parti anti-social qui ne veut qu'une conflagration universelle a intérêt à inquiéter, à exaspérer l'opinion, nous ne doutons pas que le mouvement que nous venons de faire hors de nos frontières ne donne lieu, comme d'ordinaire, aux plus fausses suppositions. On dira, on a déjà dit, que ce mouvement n'est qu'un premier pas de notre politique envahissante, que nous n'attendions qu'un prétexte pour porter nos forces en avant, que nous entrons dans les Principautés bien décidés à n'en pas sortir, et que, suivant ces plans traditionnels d'agrandissement que médite la Russie sur l'Empire turc, nous exploitions, pour les réaliser, l'impuissance et les embarras où les perturbations sociales du moment plongent l'Europe occidentale. Nous n'avons qu'un fait bien simple à opposer à toutes ces conjectures : c'est que nous entrons en Moldavie d'un commun accord avec la Porte ottomane, et que nos troupes n'y agiront, supposé qu'il en soit besoin, que conjointement avec les siennes. Le passé d'ailleurs répond du présent. Plus d'une fois, à des époques antérieures, nous avons déjà occupé tout ou partie des Principautés et, fidèles à la parole que

nous en avons donnée d'avance, nous les avons toujours évacuées, dès l'accomplissement des conditions que nous avons mises à notre retraite. Il en sera encore de même cette fois, et du moment qu'en Valachie l'ordre égal aura été rétabli, ou que la Porte croira avoir acquis une suffisante garantie du repos ultérieur des deux provinces, nos troupes en seront retirées, pour aller reprendre immédiatement la position strictement défensive qu'elles occupaient sur la frontière.

„La conclusion que vous aurez à tirer des précédentes considérations est que les rapports dans lesquels les Principautés du Danube sont placés vis-à-vis de nous, n'offrant aucune analogie avec ceux qui existent entre la Russie et les autres Puissances européennes, notre intervention actuelle, en principe et en fait, n'a rien de commun avec celles qu'on nous supposerait à tort l'intention de vouloir exercer ailleurs en Europe. Nos droits se fondent en Orient sur des traités qui, en Occident, n'existent pas. C'est à faire ressortir cette distinction importante que vous voudrez bien vous appliquer. Elle est visible à qui veut voir : elle n'ôte rien par conséquent à la valeur de toutes nos déclarations antérieures. Vis-à-vis des Etats indépendants, notre principe de stricte neutralité reste invariablement le même : et quels que soient les changements que chacun d'eux veuille apporter dans ses lois sociales ou politiques, tant qu'ils ne nous attaqueront pas dans notre sécurité ou dans nos droits, nous continuerons à assister, l'arme au bras, comme nous l'avons fait jusqu'ici, au spectacle de leurs révolutions intérieures”.

■ După textul francez publicat în „Albina românească”, nr. 59 din 1848, 25 iulie (Supliment au no. 59 de „l'Abeille moldave”); reproduș în *Anul 1848*, II, p. 609-614.

ECOUL NOTEI ȚARISTE ÎN PRESA STRĂINĂ

MANIFESTUL RUSIEI ÎN LEGĂTURĂ CU OCUPAREA PROVINCILOR DUNĂRENE.
(DIN „LE SIÈCLE”)

Le journal de Saint-Petersbourg” din 1 august (20 iulie stilul vechi) publică o lungă depeșă adresată tuturor agenților ruși de pe lângă guvernele străine și în care sînt expuse cu multă artă motivele care l-au obligat pe împărat să intervină în Provinciile Dunărene. Totuși, oricît de amplu ar fi acest document, el poate fi rezumat exact în următoarele propozițiuni :

1. Provinciile Dunărene nu sînt cîtuși de puțin un stat suveran și independent; ele există în virtutea tratatelor, sub suzeranitatea Porții și protectoratul Rusiei, protectorat căruia îi datorează toate avantajele de care se bucură. De pe urma faptului că Rusia, de altfel de acord cu Poarta, acționează în sensul restabilirii ordinii legale în Moldova și Valahia, nu

trebuie să se tragă concluzia că țarul vrea să se amestece în afacerile interne ale statelor independente și cu care tratează de la putere la putere. Se vor găsi fără-ndoială unii care vor spune că împăratul nu a rămas aici credincios promisiunilor sale de neutralitate față de revoluții, dar împăratul protestează deschis împotriva acestui reproș.

2. Dat fiind că Rusia nu acționează singură, deoarece în provincii intră și trupe turcești, nu se poate vorbi de încălcarea tratatelor de la București, Ackerman și Adrianopol, ci de executarea lor.

3. Instituțiile provinciilor impun, poate, anumite reforme, dar aceste reforme trebuie să fie încuviințate de puterea suzerană și de puterea protectoare în loc să fie smulse prin violență revoluționară.

4. E adevărat că, în momentul de față, conducătorii insurecției se fac a nu contesta drepturile sultanului; dar, în primul rând, principiul *suveranității poporului* este contrar dreptului Sublimei Porți; apoi este evident că insurgenții nu caută să scoată Principatele de sub protectoratul Rusiei decât pentru a le constitui, prin anexarea la ele a provinciilor vecine, într-un regat daco-roman independent de Poartă.

5. Dacă s-ar îngrădi un asemenea act, Bulgaria și Rumelia n-ar întârzia să pășească pe același drum, și Imperiul otoman, a cărui unitate interesează întreaga Europă, mai ales în actualele împrejurări, ar fi ciuntit, dezmembrat; din toate aceste motive, Rusia, ocupând Provinciile Dunărene, a acționat în favoarea menținerii păcii generale.

Iată lucrul pe care agenții Rusiei au misiunea să-l facă înțeles sau să-l dea de înțeles tuturor guvernelor pe lângă care se află, asigurându-le din nou că imperiul rămâne neclintit în hotărârea sa de a nu se ocupa cituși de puțin de schimbările pe care le-au suferit legile sociale și politice ale statelor independente atita timp cit aceste state nu vor ataca Rusia în drepturile și securitatea ei.

Textul francez

MANIFESTE DE LA RUSSIE AU SUJET DE L'OCCUPATION DES PROVINCES DANUBIENNES

„Le journal de Saint-Petersbourg” du 1-er août (20 juillet vieux style) publie une longue dépêche adressée à tous les Agents russes près des gouvernements étrangers, et dans laquelle sont exposées avec beaucoup d’art les raisons qui ont obligé l’Empereur à intervenir dans les Provinces Danubiennes. Toutefois, si développé que soit ce document, il peut se résumer exactement dans les propositions suivantes :

1) Les Provinces Danubiennes ne sont point un État souverain et indépendant; elles vivent en vertu des traités, sous la suzeraineté de la Porte et le protectorat de la Russie, protectorat auquel elles doivent tous les avantages, dont elles jouissent. De ce que la Russie d’accord du reste avec la Porte entreprend de rétablir l’ordre légal en Moldavie et en Valachie, il n’est donc pas permis de conclure que le Czar prétend s’im-

miscer dans les affaires intérieures des États indépendants et avec lesquels il traite de puissance à puissance. Sans doute on ne manquera de dire que l'Empereur est ici infidèle à ses promesses de neutralité vis-à-vis des révolutions, mais l'Empereur proteste hautement contre ce reproche.

2) La Russie n'agissant pas seule, puisque des troupes turques entrent de leur côté dans les provinces, il y a exécution, non violation des traités de Bucharest, d'Ackerman et d'Andrinople.

3) Les institutions des provinces appellent peut-être certaines réformes; mais ces réformes doivent être consenties par la puissance suzeraine et par la puissance protectrice, au lieu d'être enlevées par la violence révolutionnaire.

4) Les chefs de l'insurrection affectent, il est vrai, en ce moment, de ne pas contester les droits du Sultan; mais d'abord, le principe de *la souveraineté du peuple* est contraire au droit de la Sublime Porte; puis il est évident que les insurgés ne cherchent à soustraire les Principautés au protectorat de la Russie que pour les constituer, en leur annexant des provinces voisines, en royaume daco-romain indépendant de la Porte.

5) Si l'on tolérât un pareil acte, la Bulgarie et la Roumélie ne tarderaient pas à entrer dans la même voie et l'Empire ottoman, dont l'unité importe l'Europe, surtout dans les circonstances actuelles, serait entamé, disloqué; par toutes ces considérations, la Russie, en occupant les Provinces Danubiennes, agit en faveur du maintien de la paix générale.

Voilà ce que les Agents de la Russie sont chargés de faire comprendre ou de donner à croire à tous les gouvernements près desquels ils sont en résidence, en leur renouvelant l'assurance que l'Empire demeure ferme dans sa résolution de ne s'occuper en rien des changements qu'ont subi les lois sociales et politiques des États indépendants, tant que ces États n'attaqueront pas la Russie dans ses droits et dans sa sécurité.

■ Din „Le Siècle” din 13 august 1848; textul francez reproduc după *Anul 1848*, III, p. 148—149.

PROTEST „ÎNAINTEA EUROPEI ÎNTREGI ÎMPOTRIVA INTRĂRII TRUPELOR TURCEȘTI PE PĂMÎNTUL ROMÂN”

236

PROTESTAȚIA POPOLULUI ROMÂN ÎN CÎMPUL LIBERTĂȚII.
BUCUREȘTI, 20 IULIE/1 AUGUST 1848

Românii, în puterea drepturilor ce le au și care sînt consfințite prin toate tractatele, și în puterea dreptului neamurilor, se sculără la 11 iunie într-o unanimitate și lepădără așezămintele ce existau pînă aci și

pe care o experiență de 17 ani dovedise că ducea neamul românesc la peire, și totdeodată proclamară principele pe care să i se dea noul așezămint. Acestea pentru înălțuntru. Iar cît pentru relațiile de afară : nația le respectă cu o sfințenie, cu o modestie vrednică de laudă. Românii se fâgăduiră, se chezășuiră că nu numai vor respecta toate drepturile ce Poarta le are asupra Țării Românești, dar încă și fâgăduiră ceea ce Poarta nu avea dreptul să ceară, adică de a combate pentru Turcia cînd ea va fi în primejdie.

Dupe o astfel de purtare, românii aveau dreptul de a nădăjdui că Suzeranul lor nu numai va respecta drepturile ce le au, dar încă mai mult, că dragostea Înălțimii Sale către poporul român o să crească în proporție cu devotamentul lor.

Poarta ne făcu să credem că nu ne-am înșelat în nădejile noastre.

Însă la 19 iulie, pe cînd țara se afla în cea mai mare liniște, în cea mai mare fericire, armile turcești trecură Dunărea și intrară pe pămîntul român fără nici un manifest, fără nici un motiv, împotriva tuturor tractatelor și împotriva dreptului neamurilor.

De aceea, cu toate că guvernul, care este espresia popoului, a protestat prin mijloacele diplomatice, însă poporul socotește că nu este de prisos de a protesta și el d-adeptul înaintea Europei întregi împotriva intrării trupelor turcești pe pămîntul român și, încă și mai mult, România în-treagă de astăzi, pînă cînd încă mai are un glas liber, declară :

I. Că dacă Înalta Poartă va respecta drepturile românilor și va primi Constituția ce își dateră și al căria efect o să fie fericirea țării, atunci românii, recunoscători bunului lor suzeran, nu numai că-i jură credință, dragoste și supunere, dar încă și mai mult că vor sluji de rampar Constantinopolului.

II. Că dacă Înalta Poartă nu își va trage trupele de pe pămîntul român și că dacă va căuta ca prin putere armată să se amestece în trebile țării din lăuntru, atunci toate tractatele ce ocisistă se socotesc ca desființate chiar de Poartă.

III. Că atunci nația română este deliberată de orice îndatorire ar avea către Înalta Poartă.

IV. Că orice legi, orice așezăminte vor fi impuse românilor de la streini sau prin influența armii străine, acele legi, acele așezăminte vor fi socotite ca ilegale (nepravilnice) și, prin urmare, este de datoria oricărui român de a nu se supune la dînsele de bunăvoie.

V. Că orice român va unelti sau va contribui ca să aducă armii străine în țară sau ca să oprească mai multă vreme pe cele aduse perde dreptul de român, este declarat de vrăjmaș al soțietății și, prin urmare, numai ocisistă legi pentru dînsul.

Popolul român

■ B.A.R., F. vol., nr. 140/1848. Publicată în „Pruncul român”, I, 1848, nr. 17, p. 69-70; în „Foale p. minte”, XI, 1848, nr. 31, 2 august, p. 246-247 (*Protestafia poporului român către Poartă*); *Anul 1848*, II, p. 642-643.

România
întrează
declară :

BOIERI REACȚIONARI ÎMPOTRIVA STĂRII DE LUCRURI CREATE DE REVOLUȚIE

237

I.

APELUL ADRESAT PORȚII OTOMANE SUZERANE¹

Dacă revoluția a izbucnit cu atita ușurință în Țara Românească, cauza trebuie pusă numai pe seama prințului Bibescu care, fie datorită neglijenței, fie datorită unei complicități din partea-i, și una și cealaltă la fel de nevrednice de iertare pe cît de criminale, de pe o parte lăsa să fie urzit complotul sub ochii lui, în timp ce, pe de altă parte, dădea garanții, oricărui voia să-l asculte, că în țară e liniște.

Dacă nici o opoziție serioasă nu s-a format după aceea în țară, dacă nici un glas nu s-a făcut auzit împotriva unei mișcări care, prin ideile sale comuniste, răstoarnă toate interesele societății, cauza nu trebuie căutată decît în certitudinea că marile puteri, în ale căror mâini providența a plasat destinul acestei țări, vor trimite în curînd să restabilească ordinea.

Intrarea în țară a Ex. Sale Suleiman Pașa, cu o armată imperială sub ordinele sale, a părut la început a confirma această certitudine, și scrisoarea pe care a publicat-o intrînd n-a lăsat nici o îndoială în acest sens, dar, care n-a fost stupoarea generală, cînd s-a văzut că, cu toate asigurările date în scrisoare, și chiar în prezența armatei, nimic nu s-a schimbat din ceea ce făcea pînă atunci teroarea oamenilor liniștiți. Dimpotrivă, deveniți, așa zicînd, stăpîni legitimi ai țării și ai bogățiilor ei, prin puterea pe care le-a conferit-o de curînd Ex. Sa, șefii insurecției n-au mai ținut cont de nimica în acțiunile lor de subminare, cu atît mai periculoase astăzi cu cît ele apar ca purtînd amprenta legalității. Emisarii lor, care străbat țara în lung și în lat, nu încetează a face cea mai teribilă propagandă, și țărani care, la început, nu se sinchiseau de ei, văzînd că situația se consolidează, încep a se obișnui și a se simți bine, așa încît, dacă la început o lovitură de forță dată la București ar fi fost de ajuns pentru a înăbuși această mișcare, mai tirziu, cînd țărani vor sfîrși prin a-și însuși noul sistem, vor fi necesare alte mijloace.

Conduita Ex. Sale Suleiman Pașa este umană; dar e ea oare politică? Ignorează el natura gravității celor ce se petrec aici? Nu știe oare că acest focar de comunism și de răscoală, pe care-l lasă să se cuibărească aici, e un cancer ce va devora în curînd tot ceea ce îl înconjoară, începînd cu provinciile limitrofe ale Imperiului otoman? ce printre negustorii din București, care au luat parte la această mișcare, majoritatea o formează bulgarii, cu scopul — nu încape îndoială — de a stabili aici un punct de plecare în favoarea țării lor? că primul act de clemență al guvernului provizoriu a fost să-i elibereze din închisoare pe bulgarii, care fuseseră arestați la vremea lor

„Vinovați“

pentru
noua stare
de lucruri
creată:
duplicitatea
lui Bibescu...

și

politica
concesivă
a lui
Suleiman
Pașa;

el ignorează
acest focar
de comunism
și de răscoală

Tara
Românească,
punct
de plecare
pentru răsculații
bulgari

pentru faptul de a fi vrut să ridice patria lor împotriva Sublimei Porți, și că acești bulgari sînt poate deja în Bulgaria? În loc de a trata cu revoluția și a-i da astfel relief, n-ar fi fost mai bine să o reprime mai întîi și apoi să facă ameliorările pe care Ex. Sa, în bunătatea sa, dorește mult să le poată face pentru binele țării? Atunci ar fi fost primit ca o binefacere, ceea ce astăzi este văzut ca o concesiune; și se știe bine ce devine o revoluție atunci cînd își dă seama că ești obligat sau pur și simplu dispus să-i faci concesiuni.

Liniștea
„aparentă”
din Iară ...

Ex. Sa să nu se încreadă prea mult în declarațiile noului guvern, să examineze puțin el însuși actele sale, și nu-i va fi greu să se convingă că liniștea atît de lăudată de el este numai aparentă și că tulburările cele mai mari amenință țara dacă această stare de lucruri mai continuă. În acest caz, Ex. Sa nu-și asumă oare o gravă responsabilitate față de guvernul său? Ce va spune Sublima Poartă dacă alții vor veni să intervină în această afacere? Nu înseamnă oare a complica în mod gratuit un lucru care e atît de simplu astăzi? Statele sînt ca organismele; cea mai neînsemnată rană care ar putea fi vindecată la început nu se știe ce poate deveni cu timpul!

Textul francez

Si la révolution a éclaté d'une manière très facile en Valachie, il ne faut en attribuer la cause qu'au Prince Bibesco qui, soit négligance, soit connivence de sa part, l'une et l'autre non moins impardonnables que criminelles, laissait d'un côté le complot se former sous ses yeux, tandis qu'il garantissait de l'autre, à qui voulait l'entendre, la tranquillité du pays.

Si aucune opposition sérieuse en s'est formée ensuite, si aucune voix ne se fait entendre contre un mouvement qui, par ses idées de communisme, bouleverse tous les intérêts de la société, il ne faut en chercher la cause que dans la certitude que les hautes Puissances, entre les mains desquelles la providence a placé les destinées de ce pays, envieraient bientôt rétablir l'ordre.

L'entrée dans le pays de S. Ex. Suleyman Pacha, avec une armée impériale sous ses ordres, a paru d'abord réaliser cette certitude et la lettre qu'il a publiée en entrant ne laissait aucun doute sous ce rapport; mais quel fut l'étonnement général, lorsqu'on a vu que, malgré les assurances contenues dans cette lettre et en présence même de l'armée, rien n'a changé dans ce qui causait jusqu'alors la terreur des hommes paisibles. Au contraire, devenus, pour ainsi dire, maîtres légitimes du pays et de ses trésors, par le pouvoir que S. Ex. leur a conféré dernièrement, les chefs de l'insurrection ne mettent plus aucun ménagement dans leurs menées subversives, d'autant plus dangereuses aujourd'hui qu'elles paraissent empreints d'une espèce de légalité. Leurs émissaires, qui parcourent le

pays dans toutes les directions, ne cessent de faire la plus terrible propagande et les paysans qui, au commencement, se moquaient d'eux, voyant la consistance que cet état de choses acquiert de plus en plus, commencent à s'y habituer et à s'y plaire, de manière que, si un coup de main frappé à Bucarest aurait suffi d'abord pour étouffer tout ce mouvement, il faudrait pour cela d'autres moyens plus tard, lorsque les paysans auront fini par s'approprier le nouveau système.

La conduite de S. Ex. Suleyman Pacha est humaine ; mais est-elle politique ? Ignore-t-il la nature de la portée de ce qui se passe ici ? Ne sait-il pas que le foyer du communisme et de révolte, qu'il laisse ici, est un cancer qui va bientôt dévorer tout ce qui l'entoure, à commencer par les provinces limitrophes de l'Empire ottoman ? que parmi les négociants de Bucarest, qui ont pris part à ce mouvement, ce sont les Bulgares qui forment la majorité, dans le but, il n'en faut pas douter, d'établir ici un point de départ en faveur de leur pays ? que le premier acte de clémence du Gouvernement provisoire fut de faire sortir des prisons les Bulgares, qui avaient été arrêtés dans le temps pour avoir voulu soulever leur patrie contre la Sublime Porte, et que ces Bulgares sont déjà peut-être en Bulgarie ? Au lieu de traiter avec la révolution et de lui donner ainsi du relief, n'aurait-il pas été mieux la réprimer d'abord et faire ensuite les améliorations que S. Ex., dans sa bonté, désire beaucoup pouvoir faire en faveur du pays ? Alors on aurait reçu comme un bienfait ce qui est regardé aujourd'hui comme une concession ; et l'on sait ce que devient une révolution, lorsqu'elle s'aperçoit qu'on est obligé ou du moins disposé à lui faire des concessions.

Que S. Ex. ne se fie pas trop aux assertions du nouveau Gouvernement, qu'il examine un peu leurs actes par lui-même, et il ne lui sera pas difficile de se convaincre que la tranquillité tant prônée par lui est apparente et les plus grands troubles menacent le pays, si cet état de choses continue encore. Dans ce cas, S. Ex. n'assume-t-il pas sur sa tête une grave responsabilité vis-à-vis de son Gouvernement ? Que dira la Sublime Porte, si d'autres viennent intervenir dans cette affaire ? N'est-ce pas compliquer gratuitement une chose qui est si simple aujourd'hui ? Les États sont comme les organismes : la moindre plaie, qui aurait dû être guérie dans le commencement, on ne sait pas ce qu'elle peut devenir avec le temps !

■ Textul francez e reproduc din *Anul 1848*, III, p. 358—360 (după o copie aflată în Arhiva I. Ghica).

II.

APELUL ADRESAT CURȚII PROTECTOARE DE CĂTRE ACEIAȘI BOIERI REACȚIONARI¹

Dacă revoluția a izbucnit cu atita ușurință în Țara Românească, cauza trebuie pusă numai pe seama prințului Bibescu care, fie datorită neglijenței, fie datorită unei complicități din parte-i, și una și cealaltă la fel de

„De vină“ ...
e numai prințul
Bibescu ...

nevrednice de iertare pe cît de criminale, pe de o parte lăsa să fie urzit complotul sub ochii lui, în timp ce garanta, pe de altă parte, oricui voia să-l asculte, că în țară e liniște.

Dacă nici o opoziție serioasă nu s-a format după aceea în țară, dacă nici un glas nu s-a făcut auzit împotriva mișcării care, prin ideile infernului său comunism, prejudicia toate interesele societății, cauza nu trebuie căutată decît în asigurarea apronpe oficială că alții vor veni curînd să restabilească ordinea.

În timp ce, reținuți mai întîi de această aparență și apoi de apariția celor două armate la porțile țării, cei care ar fi putut face ceva, fie pentru a combate revoluția, fie pentru a o domina alăturîndu-i-se, stau liniștiți, cei-lalți, care predică meru imposibilitatea unei ocupații, explică în sensul lor imobilitatea acestor armate, în așa fel încît apariția lor nu pare a avea alt scop decît acela de a-i ține pe cei bine intenționați în încordare și a le da dușmanilor ordinii legale timpul să se consolideze.

Capii revoluției
„sînt neobosiți”
în a sădi
„ideile lor
subversive” ...

Stăpîni pe țară și pe comorile ei chiar sub ochii celor două armate, capii revoluției sînt neobosiți (vrem nu vrem, trebuie să le-o recunoaștem) în tot ceea ce poate sădi în mintea poporului ideile subversive. Amenințările, făgăduielile, corupția, presa (și la ce nu ne putem aștepta cînd se știe că șeful guvernului este un polonez emigrat?). Totul este pus în mișcare în acest scop. Mai mult, de curînd au făcut să vină din Transilvania 150 de tineri pe care-i vor plasa imediat în diferitele județe pentru a fi pe lingă țărani apostolii permanenți ai acestor idei.

Cînd țărani
vor sfîrși
prin a-și însuși
noul sistem

Un sistem de teroare domnește peste tot. Libertatea presei nu există decît pentru ei și împotriva dușmanilor lor; Rusia sigur și-a auzit destule. Țăranii, care la început nu se sinchiseau de această stare de lucruri, văzînd că devine din ce în ce mai stabilă, încep să se obișnuiască și să se simtă bine, așa încît, dacă la început o lovitură de forță dată la București ar fi fost de ajuns pentru a nu lăsa cea mai slabă urmă din această stare de lucruri, mai tîrziu, cînd țărani vor sfîrși prin a-și însuși noul sistem, vor fi necesare alte mijloace, care vor trebui, fără îndoială, să cuprindă țara.

Conduita lui
Suleiman Pașa
și
„ipocrizia
Porții...”

Conduita lui Suleiman Pașa este inexplicabilă. Oare ignorează el natura și gravitatea celor ce se petrec aici? Nu știe oare că acest focar de comunism, pe care-l lasă să se cuibărească aici, e un cancer ce va devora în curînd tot ce îl înconjoară? În loc de a cădea la învoială cu revoluția și a-i da astfel impresia legitimității, n-ar fi fost mai bine să o reprimă mai întîi și să facă apoi ceea ce a spus că vrea să facă în prezent pentru binele țării? Atunci ar fi fost primit ca o binefacere, ceea ce astăzi nu este decît o concesie smulsă slăbiciunii sau ipocriziei Porții; și se știe ce devine o revoluție atunci cînd vede că ești obligat sau pur și simplu dispus să-i faci concesii.

Comisarul Porții a pornit pe un drum greșit. Această liniște a țării, pe care vrea s-o demonstreze atât de mult pentru a da relief noului sistem, este o momeală. Ea se bazează exclusiv pe faptul că societatea românească încă mai crede că nu trebuie să întreprindă nimic înainte de a cunoaște sentimentele Curții protectoare în această privință; dar nu-i greu de prevăzut ceea ce trebuie să se întâmple în mod necesar, cind aceste idei ale comunismului vor începe a fi realizate.

O luptă a celor care au ceva împotriva celor care n-au nimic devine inevitabilă și rezultatul n-ar putea fi decât nenorocit într-o țară în care guvernul însuși devine căpetenia comunismului.

Este în interesul și de demnitatea Puterii protectoare de a nu îngădui ca lucrurile să ajungă la acest punct, lăsându-se amăgită de asigurările lui Suleiman Pașa, care este înșelat sau vrea el însuși să înșele în această problemă. O intervenție deschisă și hotărâtă din partea Curții protectoare este singura capabilă să prevină nenorociri care, desigur, nu se vor opri la hotarele Țării Românești.

O intervenție
din partea
Curții
protectoare

Textul francez

Si la révolution a éclaté d'une manière si facile en Valachie, il ne faut en attribuer la cause qu'au Prince Bibesco qui, soit négligence, soit connivence de sa part, l'une et l'autre non moins impardonnables que criminelles d'un côté laissait tramer le complot sous les yeux, tandis qu'il garantissait de l'autre, à qui voulait l'entendre, la tranquillité du pays.

Si aucune opposition sérieuse ne s'est formée ensuite dans le pays, si aucune voix ne s'est fait entendre contre un mouvement qui, par les idées de son communisme infernal, blessait tous les intérêts de la société il ne faut en chercher la cause que dans l'assurance presque officielle que d'autres viendraient bientôt rétablir l'ordre.

Tandis que retenus d'abord par cette apparence et ensuite par l'apparition des deux armées aux ports du pays, ceux qui auraient pu faire quelque chose, soit pour combattre cette révolution, soit pour s'en rendre maître en s'attachant à elle, restent tranquilles, les autres, qui prêchent toujours l'impossibilité d'une occupation, expliquent dans leur sens l'immobilité de ces armées de manière que l'apparition de ces dernières ne paraît avoir d'autre but que celui de tenir les bien-intentionnés en suspens et de donner aux ennemis du bon ordre le temps de se consolider.

Maîtres du pays et de ses trésors sous les yeux même des deux armées, les chefs de la révolution sont infatigables (il faut leur rendre cette justice) en tout ce qui peut imprimer au peuple leurs idées subversives. Les menaces, les promesses, la corruption, la presse (et à quoi ne doit-on pas s'attendre lorsque l'on sait que le chef du cabinet est un polonais émigré?). Tout est mis en mouvement dans ce but. En dernier lieu encore ils firent venir de la Transylvanie 150 jeunes gens qu'ils placeront tout de suite

dans les différents arrondissements pour être auprès des paysans, les apôtres permanents de ces idées.

Un système de terreur règne partout. — La liberté de la presse n'existe que pour eux et contre leurs ennemis; la Russie doit bien en savoir quelque chose. Les paysans, qui au commencement se moquaient de cet état de choses, voyant la consistance qu'il acquiert de plus en plus, commencent à s'y habituer et à s'y plaire de manière que si un coup de main frappé à Bukarest aurait suffi d'abord pour ne pas laisser la moindre trace de cet état de choses, il faudra pour cela d'autres moyens plus tard lorsque les paysans auront fini par s'approprier le nouveau système, moyens qui doivent naturellement accabler le pays.

La conduite de Suleiman Pacha est inexplicable. Ignore-t-il la nature et la portée de ce qui se passe ici? Ne sait-il pas que ce foyer de communisme qu'il laisse s'établir ici est un cancer qui va bientôt dévorer tout ce qui l'entoure? Au lieu de transiger avec la révolution et de lui donner ainsi un air de légitimité, n'aurait-il pas été mieux la réprimer d'abord et faire ensuite ce qu'il dit vouloir faire à présent pour le bien du pays? Alors on aurait reçu comme un bienfait ce que n'est aujourd'hui qu'une concession arrachée à la faiblesse ou à la mauvaise foi de la Porte; et on sait ce que devient une révolution, lorsqu'elle voit qu'on est obligé ou seulement disposé à lui faire des concessions.

Le commissaire de la Porte s'est mis dans une voie fautive. Cette tranquillité du pays qu'il veut tant prouver pour donner du rélief au nouveau système est un leurre. Elle repose uniquement sur ce que la société valaque croit encore ne devoir rien faire avant de connaître les sentiments de la Cour protectrice à cet égard; mais il n'est pas difficile de prévoir ce qui doit nécessairement arriver, lorsque ces idées de communisme commenceront à recevoir leur exécution.

Une lutte de ceux qui ont quelque chose contre ceux qui n'ont rien devient inévitable et l'issue se saurait être que malheureuse dans un pays où le gouvernement lui-même se fait chef du communisme.

Il est de l'intérêt, il est de la dignité de la Puissance protectrice de ne pas laisser les choses venir à ce point, en se laissant bercer par les assurances de Suleiman Pacha, qui est trompé, ou bien qui veut tromper dans cette affaire. Une intervention franche et décisive de la part de la Cour protectrice est seule en état de prévenir des malheurs qui, certes, ne s'arrêteront pas dans les limites de la Valachie.

■ B.A.R., Arhiva Apostol Arsaki¹, Varia 7.

■ 1. Presupunem că autorul principal al ambelor memorii, adresate Curții protectoare țariste și Porții suzerane, este marele moșier, d-rul Ap. Arsaki (1789—1869).

LOCOTENENȚA DE ȘASE MEMBRI

238

PUBLICAȚIE

Se face cunoscut că Guvernul Provizoriu, ce se formase de la abdicția fostului Domn, au încetat cu totul. Popolul român este astăzi guvernat de noa Locotenență Domnească, compusă de șase membri și aleasă de însuși popoul, care va guverna țara pînă la alegerea noului Domn.

Nouăle instituții cerute de popol vor avea puterea desăvîrșită, după aprobația Excelenței Sale Suleiman Pașa și sancția M. Sale Sultanului, ce cu părintescă îngrijire proteje țara.

Locotenența domnească: Neofit, Mitropolit al Ungro-Vlahiei, I. Elia de, St. Goleșcu, Hr. Tell, St. Minco.

No. 341, 1848, iulie 24.

■ B.A.R., F. vol. 142/1848 (Text paralel român-francez); *Anul 1848*, II, p. 704–705.

LOCOTENENȚA DE TREI

239

PUBLICAȚIE

Se face cunoscut că Guvernul Provizoriu, ce se formase în țară de la Săbducția fostului Domn, au încetat cu totul. Popolul român este astăzi guvernat de noa Locotenență Domnească, compusă de trei membri și aleasă de însuși popoul, care va guverna țara pînă la alegerea noului Domn.

Nouăle instituții cerute de popol vor avea puterea lor desăvîrșită după aprobația Excelenței Sale Suleiman Pașa și sancția M. Sale Sultanului, ce cu părintescă îngrijire proteje țara.

S-au ales:

N. Goleșcu, Ministru din năuntru,
I. Elia de, Ministru instrucții publice
Hr. Tell, Ministru de război

București, 28 iulie 1848

■ B.A.R., F. vol. XXXI/43 (Text paralel român și francez); *Anul 1848*, III, p. 1.

„GUVERN PROVIZORIU”,
„LOCOTENENȚĂ A DOMNIEI”
SAU „CAIMACAMIE”

240

CORRESPONDENȚĂ DIN BUCUREȘTI CĂTRE „GAZETA DE TRANSILVANIA”

București 26 iulie:

Diferința cu Suleiman-pașa asupra prea indiferentelor numiri de „guberniu provizoriu”, „locotenență a domniei” sau „caimacamie” se împacă, deși nu cu mulțumirea tuturilor, însă spre binele general al patriei. Spre a înțelege lucrul cu toții însemnăm că Regulamentul Organic (cap. I, secț. II, art. 18) determină ca, la orice vacanție de domnie, să se aleagă (numai) trei caimacami, adică locoțiitori ai domniei, și acei trei să fie: președintele Înalțului Divan, ministrul treburilor din kântrul și ministrul dreptății. Acum la revoluția din 11 iunie, care lăpădă Regulamentul ca un așezămint făurit mai mult numai de consulul rusesc Miniciaki și proclamă noua Constituție, urmă, firește, ca la abdicarea domnului Gheorghe D. Bibescu să nu se recunoască nici caimacamie, ci, în locul aceleia, să-și aleagă din întreg poporul bărbați ciți vor afla cu cale sub numire de „guberniu provizoriu”. Într-aceea Suleiman-pașa, comisariul, care este un diplomat bun atât spre a apăra suzeranitatea sultanului într-o toată întregimea ei, cit și spre a da lucrului o culoare (un suliman), pretinse cu tot adinsul ca guvernul provizoriu să nu se numească așa, ci locotenență domnească, caimacamie, cum sună Regulamentul, care pînă la formală sancționare a revoluției prin sultanul trebuie să fie respectat de acesta. Poporul român se înduplecă, voi însă a ținea tot șase membri în locotenență, care se și arată lui Suleiman prin numărăoasa deputație de 100 inși simbăta trecută. Suleiman stete neclătit pe lingă numărul de t r e i. După multe debateri și consultări, se primi și această condiție a turcului ascară, în adunare de popor, însă fără a se împlini calitatea de ranguri cerută prin Regulament pentru caimacami, ci locotenenți rămaseră I. Eliade, Nic. Golescu, Hr. Tel.

Locotenența
de trei:
Eliade,
Golescu, Tel

Pe acest temei astăzi joi se făcu o numeroasă adunare de (foști) boieri liberali, orașeni ș. a. Tenghir, secretariul lui Suleiman, veni și el la palat și declară Locotenenței, cum și mitropolitului care era față, că pe temeiul numărului trinaru românii nu mai au a se teme de al lor venitori din partea Turciei și că acum Constituția lor se va trimite nesmintit Sultanului spre sancționare, ei vor putea tot odată tracta cu în. Sa asupra oricărui alt punct. Tenghir după ce provocă pe români a trimite o noă deputăciune la Suleiman, apoi se gătia și el a pleca tot la Giurgiu spre a reporta despre toate, în persoană. Acuma capitala noastră este numai o mare de sărbători.

De la Moldova iar ne mai veni știre că muscalii s-ar fi depărtat. — Noi despre eșirea turcilor la Calafat încă nu știm nimic. De la Constantinopol

încă avem știri oficiale și particulare. Lupta diplomatică între fostul agent Aristarhi și între noul agent constituțional Ioan Ghica ținu citeva săptămîni, foarte grea. Cel dintîi se silia a cumpăni cu vaza sa, cu aur și prin Titof; al nostru avea în parte-și numai elocvența sa și sprijinirea energioasă a solului franțozesc de cînd Sultanul încă recunoscuse *republica*. Poarta deocamdată se cam mira, pentru care cuvînt Franța apără cu atîta tărie interesele principatelor danubiene, la care franțozul îi răspunse cu argumente convingătoare și pătrunzătoare.

Aci, la București, începu a se forma o partidă anticonstituțională între prea numerosul cler local. Noi pîndim cu nepreget la mișcările ei, o urmărim pînă în sînul camarilei mitropolitane, carea nu poate uita pedeapsa ce luă Sosima¹. Partida aceasta, de nu se va demasca cît mai curînd, poate deveni periculoasă. Eu voi cerca a vă împărtăși o listă a membrilor ei. Materia vorbirilor ei amăgitoare este că muscalii trebuie chieși neapărat, că clerul li va întîmpina cu toată solenitatea pentru ca ei să apere interesul clerului, că bărbații Constituției noastre sînt păgîni și eretici, pentru că vorbesc și scriu franțozește; că ei ne vor latini dacă Rusia nu va veni să ne scape credința ortodoxă. Și alte minciuni.

P.

■ „Gazeta de Transilvania“, I, 1848, nr. 63, 2 august, p. 261–262; *Anul 1848*, III, p. 17–18

■ 1. Zosima, secretarul Mitropolitului Neofit, a participat în complotul boierimii, contra guvernului revoluționar, din 19 iunie/1 iulie 1848. Pentru trădarea sa locuința i-a fost devastată.

„POZIȚIA NOASTRĂ POLITICĂ, DUPĂ TRACTATE...”

NICOLAE BĂLCESCU, DREPTURILE ROMÂNILOR CĂTRE ÎNALTA POARTĂ

Țara noastră românească nu fu niciodată supusă cu sabla, ci de bună-voia sa se recunoscuse sub protecția turcilor. La anul 1393, părinții noștri, după ce se luptară mai multe veacuri pentru independența lor cu atîtea potoape de nații barbare ce se vărsară pe pămîntul nostru, văzîndu-se slabi și amenințați totdeauna de unguri și de turci, se învoiră cu Mircea cel Bătrîn, domnul lor cel vestit, și împreună închinară țara turcilor cu făgăduință ca să-i ajute în războiul ce aveau cu ungurii.

Iată hatti-humaiun din anul 1393 ce le dăte sultanul Baiazet I, poreclit Ilderim:

„1. Prin înalta noastră milostivire, noi ne învoim ca țara de curînd supusă prin puterea noastră nebiruită să se cirmuiască după însuși legile

Între fostul
și noul agent
al Țării Ro-
mânești—
la Constan-
tinopol ...

Camarila
mitropolitană ..

241

Tratatul
de la 1393:

sale și ca domnul Țării Românești să aibă dreptul d-a face război sau pace, și acela de viață și de moarte asupra supușilor săi.

2. Toți creștinii care, îmbrățișind legea lui Mahomet, vor trece iarăși în ținuturile subpuse puterii noastre, în Țara Românească, și din nou se vor creștina, nu vor putea de loc a fi luați îndărăt sau supărați.

3. Toți acei români care vor merge în vro parte din ținuturile noastre vor fi scutiți de haraci și de orice altă capitație.

4. Domnii creștini se vor alege de mitropolit și boeri.

5. Dar pentru această mare milostivire și fiindcă noi am înscris p-acest domn raia în lista celorlalți subpuși ai noștri, acesta va fi îndatorat a plăti pe an la hasnaoa împărătească trei mii bani roșii de țară, sau cinci sute de lei de argint în moneda noastră.

Dat în Nicopole la anul 795, luna Rebiul evvel, sau la 1393 și înscris în arhivele împărătești".

Tratat
de protecție

Acest tratat, prin care țara își păstrează dreptul d-a se guverna cu legile sale, dreptul d-a face război sau pace, dreptul de a-și alege pe capul nației, îndatorându-se numai la un ușor tribut, nu poate fi privit după dreptul gintelor (neamurilor) altfel decît ca un tractat de protecție; căci, după obiceiul cunoscut îndeobște în Europa, o nație care nu e în stare a se apăra singură de insultă sau de asuprire poate dobîndi protecția unui stat mai puternic. D-o va dobîndi îndatorindu-se numai la oarecare condiții sau chiar cu plata unui tribut spre recunoștință pentru siguranța ce i se dă și păstrîndu-și dreptul de a se guverna după cum îi place, acesta este numai un tractat de protecție, care nu atinge suveranitatea ei.

Acest tratat însă nu ținu mult : Românii iubea prea mult independența ; ei jertfiseră prea mult pentru dînsa ca să-l poată suferi cu plăcere, oricît de nesupărat era. Turcii însă mai întîi începură a nu-l păzi. Atunci o luptă ce ținu o jumătate de secol începu între români și turci. Subt povăța lui Mircea I, Vlad III Dracul și Vlad V Țepeș, românii făcură minuni de vitejii, apărară țara lor nebîntuită de vrăjmași, zdrobiră în mai multe rînduri armatele lor și le goniră pînă la Andrianopole.

Tratatul
de la 1460:

La 1460, domnul Vlad V, văzînd numeroasele biruințe ale turcilor, coperinderea Constantinopolului și groaza ce numele lor răspîndea în toată Europa, sfătuindu-se cu popoul, trimise deputați la Andrianopole și încheiară un tractat, ale cărui articole principale sunt acestea :

Art. I. Sultanul primește și să leagă pentru dînsul și pentru următorii săi a protege Țara Românească și a apăra împotriva oricărui vrăjmaș necerînd altceva fără numai supremația asupra suveranității acestei țări, ai cărîia voievozi vor fi datori a plăti Înaltei Porți un tribut de zece mii galbeni *.

Art. II. În fiecare an, un slujbaş al Porții va veni în Țara Românească ca să primească tributul și va fi însoțit la întoarcerea sa cu un slujbaş al voevodului pînă la Giurgiu, unde din nou se va număra suma dată și se va da o a doua încredințare de primire ; apoi, cînd se va trece dîncolo de Dunăre, țara nu va mai fi răspunzătoare de orice se va mai întîmpla.

Art. III. Înalta Poartă nu se va amesteca întru nimic în administrația locală a țării și nici un turc nu va avea voie a veni în Țara Românească fără pricină învederată.

Art. IV. Voevozii vor urma a fi aleși de mitropolit, episcopi, boeri și alegerea lui va fi recunoscută de Poartă.

Art. V. Nația română va urma a se bucura de libertatea de a-și da legi și voievozii vor avea dreptul de viață și de moarte asupra supușilor lor, precum acela de a face pace și război, fără a fi supuși pentru nici unul din aceste acte la vr-o răspundere către Înalta Poartă.

Art. VI. Înalta Poartă făgăduiește de a nu slobozi niciodată vr-un ferman, după cererea vreunui subpus român, pentru pricinile sale în Țara Românească, de orice fel vor fi, și d-a nu-și lua dreptul d-a chema a Constantinopol sau în orice altă parte din ținuturile turcești un subpus român sub orice pricinuire.

Art. VII. Dacă un turc are un proces în Țara Românească cu un subpus al aceștii țări, pricina lui se va cerceta și hotări de Divanul românesc după legile locului.

Art. VIII. Toți neguțătorii turci ce vor veni într-această țară spre a cumpăra sau vinde mărfuri, vor trebui să facă cunoscut autorităților locale vremea cit vor zăbovi, și trebuie să plece îndată ce această vreme se va sfârși.

Art. IX. Nici un turc nu poate lua cu sine una sau mai multe slugi născute din Țara Românească, de orice sex ar fi, și nici o moschee turcească să nu se afle în nici într-o parte a pământului românesc.

Acest tractat, nefiind nici lăsat în uitare, nici ramplasat printr-altul mai nou, este încă în tărie și astăzi și singur numai hotărăște raporturile țerii cu Înalta Poartă. El asigurăză popoului dreptul d-a-și da legi, dreptul d-a face război și pace; prin urmare, nu poate fi privit ca un tractat de subpunere, ci numai ca un tractat de protecție, ca o alianță neegală, căci supremația, care este numai un drept de onoare, și tributul, singurele drepturi ce are Poarta, nu ating întru nimic suveranitatea nației române. Astfel privesc acest tractat toți publiciștii Europei.

„Dacă se respectăză istoria, zice învățatul publicist Martens, dacă se păstrează înțelesul tratatelor după cuvintele lor, apoi este învederat că numai la 1460 Înalta Poartă începu a fi totdeauna și protecțiță și suzerană; că Țara Românească n-a fost niciodată încorporată (întrupată); că ea n-a pierdut niciodată caracterul esențial al suveranității sale; că statul, în ceea ce privește constituția și guvernul să dinlăuntru, n-are a primi legi de la nimeni; că suveranitatea sa nu poate fi atinsă, căci îi lipsesc oarecare drepturi din acele ce fac parte din dreptul public; că ea nu e datoare a recunoaște asupra-i o putere legiuitoare streină. Țara Românească nu s-a învoit a plăti un tribut și a suferi ca Poarta să aibă un drept de supremație fără numai ca să nu încete a fi un stat suveran. Țara Românească este un stat suveran, și un tractat de protecție, un tribut, o alianță nepotrivită și chiar supremația (dacă este un drept de

Acest
tractat este
„în tărie
și astăzi”

Astfel
e privit
de toți
publiciștii
Europei:

ginte în Europa) nu-i pot lua suveranitatea cînd ea are dreptul d-a se guverna, d-a-și da legi, d-a face tratate de pace și război, și încă d-a fi reprezentată din afară”.

Un alt publicist, Vattel, în *Dreptul său al gîntelor* zice: „Un stat slab care pentru siguranța lui se pune sub protecția altuia mai puternic și se îndatorcăză spre recunoștință la mai multe datorințe echivalînd această protecție, fără însă a se despoia de dreptul d-a se guverna, nu încetăză pentru aceasta d-a figura între staturile suverane ce nu recunosc alte legi fără numai dreptul gîntelor; și un tribut plătit de un stat la o putere streină, deși micșorează puțin demnitatea sa, fiind ca o mărturisire a slăbiciunii sale, dar tot păstrează suveranitatea sa în întregime”.

Aceste două tratate de la 1393 și 1460, ce mai pe urmă se coprinseră sub numirea de *capitulații ale țării*, fură mereu recunoscute și întărite de către Înalta Poartă prin mai multe hațișerifuri. Ele sînt recunoscute însuși și de tratatele Rusiei cu Poarta, deși acestea nu pot lega întru nimic pe români, căci Rusia, fiind numai o chează a drepturilor țării, nu putea trata pentru noi și în numele nostru. Astfel art. 5 al tratatului de la Andrianopole zice: „Prințipatele Țării Românești și a Moldaviei, fiind așezate printr-o capitulație sub suveranitatea Înaltei Porți și Rusia chezășuînd prosperitatea lor, se înțelege că ele vor păstra toate privilegiurile și scutirile ce li s-a acordat sau prin capitulațiile lor, sau prin tratatele încheate între ambele curți împărătești sau prin hațișerifuri date în deosebite vremi. Prin urmare, ele se vor bucura de libera păzire a religiei lor, d-o siguranță desăvîrșită, d-o administrație națională și independentă și d-o întreagă libertate de comerț”.

Și într-alt articol se zice asemenea: „Osposarii vor regula liber toate trebile dinlăuntru a provinciilor lor, sfătuindu-se cu adunările lor respective, fără însă a putea să aducă nici o vătămare la drepturile chezășuite ambelor țări prin hațișerifuri și nu vor fi turburate în administrația dinlăuntru prin nici o poruncă împotrivitoare acelor drepturi”. Art. 4 al hațișerifului din anul 1834 glăsuiește asemenea. Art. 8 al aceluiași hațișerif zice: „Aceste principate au toate drepturile unui principat independent”. Așadar, după glăsuirea tratatelor noastre cu Poarta, după dreptul gîntelor și chiar după tratatele Rusiei cu Poarta, popoul român și-a păstrat totdeauna dreptul său de suveran. Dreptul M. S. Sultanului în țara noastră stă numai în tributul hotărît ce suntem datori a-i plăti în fiecare an și în dreptul de supremație, adică dreptul d-a întări pe domnul ales de țară și d-a fi privit ca un mai mare al țării, nu însă și d-a porunci în țară.

Acestea sînt, frați români, drepturile noastre. Părinții noștri au vărsat prețiosul lor sînge pentru a ni le lăsa de moștenire, și datoria noastră este a le păstra cu aceeași putere pentru fiii noștri. Timpul n-a venit ca să dobîndim o independință absolută. Poziția noastră politică, după tratate, este încă bună, numai trebuie a fi păzită de Înalta Poartă, a fi sprijinită cu statornicie de noi. Să nu uităm că sîntem datori a apăra

Tratatele
sau
capitulațiile
sînt recunoscute
și în
tratatele
Rusiei
cu Poarta

Datoria
noastră ...
și datoria
Porții ...

naționalitatea și drepturile noastre, de vom fi nevoiți, chiar vârsînd singele nostru. De vom cădea în această luptă sfîntă, să cădem încai bărbătește, astfel cum au trăit părinții noștri; și ca dinșii să strigăm: *mai bine țara noastră să se prefacă într-un întins mormînt, numai să rămîie tot țara românilor*¹.

■ După „Popolul suveran”, I, 1848, nr. 15, 16, din 2 și 6 august, p. 57–58; 63–64. Nesemnăt. Retipărire semnată N. Bălcescu, *Drepturile românilor către Înalta Poartă*, în: „Foaie pentru minte”, XI, 1848, nr. 43 din 25 octombrie, p. 341–344; și în broșură [București, 1848], 12 p. — Pentru celelalte ediții, cf. H. Nestorescu-Bălcești, *N. Bălcescu. Contribuții bibliografice*, Indice, p. 321, nr. 16.

■ * Acest tribut se plătea mereu în drept, deși în faptă selua îndoit și împărțit: Prin senedul sultanului de la 16 oct. 1783 se hotărî să fie statornic 437 500 lei. Aceasta se hotărî și de tratatul de Andrianopol, iar în urma convenției de la Petersburg se urcă tributul la 2 000 000 lei turcești, sau 1 140 000 lei de Țara Românească (N.B.). 1. „Foaie pentru minte”, nr. 43 din 25 octombrie 1848 conține numai articolul de mai sus al lui N. Bălcescu. O notiță inserată de G. Barișiu pe ultima pagină sună astfel: „*Imprejurări neașteptate ne siliră a da acizdat numai o jumătate coală din „Foaie” — Redacția*”.

PREZENTAREA CONSTITUȚIEI...

242

ADRESA LOCOTENENȚEI DOMNEȘTI CĂTRE SULTAN

Subsemnații membri ai Locotenenței Domnești au onoarea de a supune spre acceptare Măiestății Sale Imperiale următoarele 22 de articole, menite să slujească drept bază noilor instituții:

Deuăzeci și două
de articole — bază
noilor instituții

1. Independență administrativă și legislativă bazată pe tratatele lui Mircea și Vlad al V-lea, fără nici un fel de intervenție din partea puterilor străine în administrația internă.

2. Egalitatea tuturor cetățenilor în fața legii.

3. O contribuție generală.

4. O Adunare generală alcătuită din reprezentanți numiți de către toți cetățenii care știu să citească și să scrie și, în consecință, care se bucură de capacitatea necesară pentru exercitarea acestui drept.

5. Un conducător de stat răspunzător, aparținînd religiei dominante și ales dintre cetățenii care se bucură de drepturi politice.

6. O scădere a listei civile și suprimarea oricărui sistem de corupție.

7. Responsabilitatea miniștrilor și a tuturor funcționarilor publici.

8. Libertatea presei, îngăduită de o lege care va fi votată de Adunarea generală, prin care persoana Măiestății Sale Sultanul este declarată sacră și inviolabilă.

9. Orice recompensă acordată în numele patriei de către reprezentanții săi și nu de șeful statului.

10. Dreptul pentru fiecare district de a-și alege proprii magistrați, cu rezerva menționată în articolul 4, drept provenind din dreptul pe care-l are poporul de a participa la alegerea conducătorului statului.

11. O miliție comunală alcătuită din proprietari, comercianți, industriași cu capacitățile cerute și al cărei număr, necesar pentru serviciul de fiecare zi, va fi fixat ulterior de către Adunarea generală. Un memoriu special va lămurii Poarta în legătură cu organizarea acestei miliții comunale.

12. Emanciparea mănăstirilor închinat. Un memoriu deosebit care, stabilind caracterul legitim și urgent al acestei reforme, va fi prezentat Sublimei Porți de către comisie, crușind, bineînțeles, tot ceea ce poate, conform justiției, să revină mănăstirilor din locurile sfinte.

13. Emanciparea birnicilor și clăcașilor care pot deveni proprietari prin plata unei despăgubiri.

14. Dezrobirea țișanilor prin plata unei despăgubiri din partea statului, efectuată treptat.

15. Un reprezentant român al națiunii pe lângă Sublima Poartă.

16. Instrucțiune completă și egală pentru toți (cetățenii) de ambele sexe.

17. Desființarea rangurilor onorifice nelegate de vreo funcție.

18. Desființarea pedepselor corporale.

19. Desființarea pedepsei cu moartea atit ca sentință, cit și ca executare.

20. Penitenciare, de unde criminalii, după ce își vor ispăși pedeapsa, se vor întoarce mai buni în sinul societății.

21. Emanciparea israeliților și acordarea de drepturi politice oricărui indigen, indiferent de religia sa.

22. Convocarea imediată a unei Adunări generale constituante, aleasă pentru a reprezenta toate interesele, pentru a arăta toate suferințele națiunii. Această Adunare extraordinară va trebui să reglementeze reforma țării după cele 21 de articole precedente pe care le-a decretat poporul român. Adunarea va lăsa moștenire posterității această reformă și, în plus, va da o lege prin care poporul va trebui să aleagă la fiecare 15 ani deputați extraordinari însărcinați să introducă în sinul Adunării generale îmbunătățirile cerute de mersul înainte al secolului și pe care le vor împărtăși Sublimei Porți.

Dat în Consiliu, la București, la 4/16 august
Membrii Locotenenței Domnești, N. G o l e s c u

Textul francez

Les membres soussignés, composant la Lieutenantance Princière, ont l'honneur de soumettre à l'acceptation de Sa Majesté Impériale les 22 articles suivants destinés à servir de base aux nouvelles institutions :

1. L'indépendance administrative et législative basée sur les traités de Mircea et de Vlad V, sans aucune intervention des Puissances étrangères dans l'administration intérieure.
2. L'égalité de tous les citoyens devant la loi.
3. Une contribution générale.
4. Une Assemblée générale composée de représentants nommés par tous les citoyens sachant lire et écrire et, par conséquent, jouissant de la capacité requise par l'exercice de ce droit.
5. Un chef de l'État responsable, appartenant à la religion dominante et élu parmi tous les citoyens jouissant des droits politiques.
6. Une diminution de la liste civile et la suppression de tout système de corruption.
7. La responsabilité des ministres et de tous les fonctionnaires publics.
8. La liberté de la presse, limitée par une loi qui sera votée par l'Assemblée générale, en déclarant la personne de Sa Majesté le Sultan sacrée et inviolable.
9. Toute récompense accordée au nom de la patrie par les représentants et non par le chef de l'État.
10. Le droit à chaque district d'élire ses propres magistrats, sous la réserve mentionnée par l'article 4, droit qui procède de celui qu'a le peuple de participer à l'élection du chef de l'État.
11. Une milice communale composée des propriétaires, commerçants, industriels, avec l'adjonction des capacités, et dont le nombre nécessaire au service de chaque jour sera fixé ultérieurement par l'Assemblée générale. Un mémoire spécial éclairera la Sublime Porte sur l'organisation de cette milice communale.
12. L'émancipation des monastères soumis. Un mémoire particulier, servant à établir la légitimité et l'urgence de cette réforme, sera présenté à la Sublime Porte par la Commission, en ménageant, bien entendu, ce qui peut, selon toute justice, revenir aux monastères des Saints-Lieux.
13. L'émancipation des taillables et covéables, qui deviennent propriétaires au moyen d'une indemnité.
14. L'affranchissement des Bohémiens, moyennant indemnité de la part de l'État, opérée graduellement.
15. Un représentant valaque de la nation près la Sublime Porte.
16. Une instruction complète et égale pour tous (les citoyens) des deux sexes.
17. L'abolition des rangs honorifiques auxquels ne sont attachées aucunes fonctions.
18. L'abolition des châtimens corporels.
19. L'abolition de la peine de mort, aussi bien dans la sentence que dans l'exécution.
20. Des établissements pénitentiaires, d'où les criminels, après avoir expié leur faute, rentreront meilleurs dans la société.

21. L'émancipation des Israélites et les concessions des droits politiques à tout indigène, quelle que soit sa religion.

22. La convocation immédiate d'une Assemblée générale constituante, élue pour représenter tous les intérêts, révéler toutes les misères de la nation. Cette Assemblée extraordinaire devra régler la réforme du pays d'après les 21 articles précédents qu'a décrétés le peuple Valaque. Cette Assemblée léguera à la postérité cette réforme et rendra, en outre, une loi par laquelle le peuple devra élire tous les 15 ans des députés extraordinaires chargés d'introduire dans le sein de l'Assemblée générale les améliorations exigées par la marche du siècle et dont ils feront part à la Sublime Porte.

Arrêté en conseil à Bucharest le 4/16 Août

Les Membres de la Lieutenance Princièrè, N. G o l e s c o

■ B.A.R., Arhiva Ion Ghica, Acte V, f 91-92; *Anul. 1848*, III, p. 217-219.

SULEIMAN PAȘA DESAVUAT DE POARTĂ I

243

CONSULUL BRITANIC, R. G. COLQUHOUN, CĂTRE STRATFORD CANNING, AMBASA-
DORUL MAREI BRITANII LA CONSTANTINOPOL

Confidențial

București 8 septembrie 1848

Tocmai am avut o întrevedere cu secretarul de Stat. Mi-a spus că Guvernul primise noaptea trecută un mesaj din partea dlui Goleșcu din tabăra de la Giurgiu, în care amintește că Suleiman pașa și-a exprimat marea sa uimire față de întorsătura lucrurilor de la Constantinopol. Suleiman a spus lui Goleșcu că, pe baza instrucțiilor primite, el a urmat linia trasată de acestea, și că dacă într-o anumită privință a trecut cu un pas peste instrucții, a făcut-o în urma luării la cunoștință de către el însuși a adevăratei stări de lucruri din Țara Românească, pe care Poarta nu o cunoștea; că el și-a dat cuvîntul față de poporul țării și nu poate consimți a-și desavua propriile acțiuni și angajamentele solemne luate; că, la nevoie, se va întoarce la Constantinopol, va supune întregul caz guvernului său și va suporta consecințele, oricare ar fi ele. Dar că onoarea lui era în joc și el nu și-o va compromite.

Am întrebat pe d. Voinescu dacă mă autorizează să transmit acest lucru Excelenței voastre; a răspuns, da, desigur; dar că el nu l-a comunicat și nu trebuie să-l comunice decît mie dintre toți agenții diplomați de aici. De aceea, cunoscînd sentimentele prietenești ale Excelenței voastre

pentru Sulciman pașa, mă grăbesc să vă aduc la cunoștință starea de spirit a comisarului (Porții).

Am onoarea etc.

R. G. Colquhoun

Textul englez

Confidential

Bucarest 5th Sept. 1848

I have just had interview with the Secretary of State. — He told me that the Government had received last night a dispatch from Mr Gulesco, from the Camp of Giurgevo, in which he mentions that Suleyman Pacha had expressed great surprise at the turn matters had taken at Constantinople. He told Mr Gulescu, that he had, in virtue of his instructions, entered upon a line of conduct traced out by those instructions, and if he had in any one point overstepped them, he had done so upon a personal acquaintance with the true state of matters in Wallachia, of which the Porte was in ignorance. That he had pledged himself to the Wallachian people, and he could not consent to be the disavower of his own acts, and solemn engagements; that if necessary, he should return to Constantinople, submit the whole case to his Government, and abide the consequences be they what they might — but that his honor was engaged and he would *not* compromise it.

I asked Mr Voynesco if he authorized me to mention this to Your Excellency. He replied, certainly, but that he had and should communicate it to me only of the Agents here. I therefore, knowing the friendly feeling of Your Excellency for Suleyman Pacha, hasten to bring before you the disposition of the Commissioner.

I have the honor to be etc.

R. G. Colquhoun

■ P.R.O., F.O, 78/743, f. 32-33; Arh. St. Buc., Microfilme Anglia, rola 19.

SCRISORI DE ACREDITARE NEONORATE LA CONSTANTINOPOL

I. VOINESCU II, MINISTRUL SECRETAR DE STAT, CĂTRE MINISTRUL DE EXTERNE
AL SUBLIMEI PORȚI

Domnule Ministru,

Noul guvern recunoscut de către Excelența Sa Sulciman Pașa numește Agent al principatului Țării Românești pe Îngă Sublima Poartă pe domnul Ion Ghica, ne mai putînd continua de a-și pune încrederea într-un străin.

În consecință, am onoarea să acreditez pe lingă Excelența Voastră pe domnul I. Ghica și să solicit pentru dînsul bunele Dumneavoastră oficii în scopul de a-i acorda tot sprijinul de care ar putea avea nevoie în îndeplinirea misiunii sale.

Cu bucurie folosesc acest prilej pentru a vă asigura din nou, Excelență, de înalta mea considerație.

Ministru secretar de stat,
I. Voinescu II

București, 9/21 august 1848

Ex. S. Domnului ministru al Afacerilor Externe al Sublimei Porți etc.
etc. la Constantinopol¹.

Textul francez

Monsieur le Ministre,

Le nouveau Gouvernement reconnu par Son Excellence Suleyman-Pacha, nommé Agent de la Principauté de Valachie près de la Sublime Porte Monsieur Jean Ghica, ne pouvant plus continuer de placer sa confiance en un étranger.

En conséquence, j'ai l'honneur d'accréditer auprès de Votre Excellence, Monsieur I. Ghica et sollicite pour lui Vos bons offices à l'effet de lui accorder toute l'assistance dont il pourrait avoir besoin dans l'accomplissement de sa mission.

C'est avec bonheur que je saisis cette occasion de réitérer à Votre Excellence les assurances de ma très haute considération.

Le ministre Secrétaire d'État
J. Voinescu II

Bucharest, le 9/21 Août 1848

À S. E. Monsieur le Ministre des Affaires Étrangères de la Sublime Porte
etc. etc. à Constantinople¹.

■ Originalul la B.A.R., Arhiva Ion Ghica, IV, Acte doc. 17.

■ 1. Aceeași adresă și pe plic.

„HOTĂRÎȚI A MURI

PENTRU ASIGURAREA SFINTELOR LEGI
DE LA 1 Iunie”

245

Frică și curagiu, încredere și nădejdi, astfel sînt duhurile astăzi; unii se tem de reacționarii din lăuntru, alții de armile de afară, unii cred că vom isbuti cu desăvîrșire, alții plîng că sîntem perduți, și alții, ne mai știind ce să crează, se închid în casa lor sau la moșii și, făcînd pasientă, așteaptă să vadă ce se va alege de bieții români. Pruncul român, cu nevinovăția sau cu nevîrstnicia lui, cum zice draga lui foare „Popolul Suveran”, o să se silească încetul cu încetul să potolească aceste agonii, și el crede că o să isbutască cel puțin cu aceia ce iubesc pruncii și cred că și Dumnezeu îi iubește și este cu dînsii. — Să intrăm dar în desbatere.

Cine a făcut revoluția noastră? un om sau zece — sau nația românească? Negreșit că nația, căci 10 și 20 și 100 măcar rebeliști, cu toată activitatea lor, nu ar fi isbutit să răstoarne atîtea spioni, atîtea cirmuitori și subcirmuitori, atîtea miniștri și un prinț stăpînitor; nu ar fi putut să astupe 6 tunuri și 4 000 de puști obicinuite a se aprinde la comanda căpeteniilor; nu ar fi putut să rupă 669 de pagini ale Regulamentului Organic, mai virtos acum retipărit a doua oară cu slobozenia înaltei Stăpîniri și cu miile de greșeli și escamatorii ce se introduseseră într-insul. Așa dar credem că nu este nimeni ce poate să ne zică, că cîțiva intriganți și ambițioși cu minciunile și cu sărăcia lor răsturnară o instituție înrădăcinată de atîtea ani — prin urmare dar revoluția a făcut-o toată nația, începînd de la Vilara și mergînd pînă la căpitan Costache, sau vice-versa, cum veți voi. Și dacă este cineva, carele nu crede că căpitan Costache și tovăroșie au fost cei mai mari revoluționari, ne îndatorăm să o dovedim. Acum o întrebare: acest căpitan Costache ne bate din zilele spătăriei, ne fură, ne biciuiește și ne arestuește de 24 de ani. — Pe una chiar din doicile Pruncului (tot după cum ingenios zice „Popolul Suveran”) a închis-o pentru niște păcătoase de versuri la 1837 și a mai închis-o și la 1848, deși nu mai făcea asemenea păcate. — Vrem să zicem că bietul român este rob, jăfuit și bătut de atîtea ani, și suferi fără să se revolte într-insul dignitatea de român. — Ce? A fost el mai nenorocit estimp decît acum un an? O să-mi zică poate cineva că acum este mai luminat — însă s-o mărturisim că eram tot noi și în luna lui ghenarie — și cu toate acestea suferirăm multe rușini, multe neajunsuri, fără să ne revoltăm — suferirăm chiar în adunări pe ofițerul acela ce a bicuit o femece, — o femece streină, bătută pe pămîntul românesc, și nu scoaserăm un strigăt, un strigăt de acelea ce dărlmă catapetasmae bisericilor; suferirăm să vedem oamenii mincînd bice în loc de piine și, afară din domnu Voinescu II, nimeni nu

Cine a făcut
revoluția
noastră?

Revoluția
a făcut-o
toată nația

a voit să meargă să protesteze, nici chiar dupe apelul ce una din doicele Pruncului Român a făcut într-o seară în casa domnului Ferekides, la cei mai adevărați români. Suferirăm — o ! Dumnezeule, cine poate descrie mai suferirăm — și cu toate acestea nu ne revoltarăm — pentru ce ? Pentru căci o revoluție nu se face de un om, nu se face nici chiar de un popor, ci numai de Dumnezeu. Încet, încet se învîrtește și iar se învîrtește pămîntul în osia sa, pînă ce vine o zi, un ceas, un minut cînd în oscilația lui se atinge cine mai știe de ce planetă, de ce soare, de ce foc necunoscut încă, și atunci face o rotire, o rotire de acelea ce răstoarnă toate gunoarele, toate păcatele dupe dinsul și rămîne iarăși curat ca în zioa creației. De aceea și noi sufeream și lumea toată suferea căci încă nu venise acel minut ; și vai de nația aceea ce se scoală pînă nu sună acel minut, vai de dînsa, zicem, căci single ei se varsă fără mult folos ; nu isbutește pînă nu vine acel minut, cînd nu mai lucrează un om numai, lucrează un popor, ci omenirea întreagă pornește, merge spre Dumnezeu — și vai de nația aceea ce în acest minut rămîne în nemișcare — ea atunci este rebelă la glasul lui Dumnezeu ce strigă : pasă ! — și nația aceea va fi pedepsită de Dumnezeu cu mulți ani de robie, cu bătăi, cu... cu toate chinurile acelea cu care bătut pe români, căci nu ascultară comanda sîntă din anul 1789, cînd prin glasul Franței Domnul a zis Europei, cum a zis lui Lazăr : scoală-te și pleacă ! — Și Lazăr se sculă și fu viu — și Europa se sculă și fu vie, — și ceia ce nu merseară departe, pricina este că în sculara lor se îndoiră, se sculară ca valul trecător ce lovește țărîmul și moare de slăbiciune, iar nu ca sculara oceanului, cînd mișcă totul pînă în fundul abiselor sale, sfărămă toate acele colosuri și acele corăbii ce în liniștea lor cu pinzele și cu bandierele întinse se făleau că sînt domnitorii lui, și că el este robul lor cel supus ce le poartă în spinarea lui și le duce unde va cirna lor. Români, români ! nu nesocotiți această comparație, nu o treceți ușor cu vederea, ca o comparație a unui prunc, nu o treceți cu vederea, căci noi o numim parabolă și de multe ori prin parabole și prin glasul unui prunc vorbește Dumnezeu.

Revoluția
franceză
și

națiile
celelalte...

Este cineva carele poate tăgădui că sînt asemenea epoci în care se sguduie tot pămîntul și se prefăce toată fața lui ? Astfel fu în ziua cînd în Vitleem se născu copilul acela ce creștină lumea. Astfel fu la 1789, cînd se coborî lumina cerească pe popoul francez și luminîndu-so puse în cumpăna rației sale cultul, instituțiile morale, legile, puterea și căderea șefilor săi, și văzînd că atîrnă cumpăna nedreptății, sfărîmă legăturile ce-l ținea legat de trecut, și ca cei trei maghi, popoul întreg plecă să caute lumina, plecă să caute un alt cod politic și social, și națiile celelalte plecară dupe popoul francez, și despotismul se uni și el ca să le combată, ca să mai răstignească lumina și adevărul, însă lumina și adevărul înviază a treia zi, și nedreptățile și puterea absolută a regilor, născute fiind din timpii de barbarie, se ard și se topesc la flacăra adevărului, și de aceea și la 89 adevărul rămase pe pămînt, ca și creștinismul născut

la anul 1004, și de aceea și acum, când trîmbea învierii sună iarăși în Franța, se sculară din mormintele lor Italia, Spania, Germania, România, și vor fi vii pentru eternitate, căci vii au rămas și vii vor rămînea aceia ce au murit și au reînviat. Noi nu ar trebui să ne mirăm că sînt oameni ce nu cred în învierea românilor, cînd fură oameni ce nu crezură în învierea lui Iisus. Însă tot nu putem înțelege cum nu vor să se uite un minut înapoi, în dreapta și în stînga lor, și apoi încă un minut spre cer cu credință, ca să vadă curat și limpede strălucitul viitor. Știm că sînt zile în viața popoarelor, cînd oamenii restălmăcesc secolul și ficcare dupe inima lui judecînd vede norul sau lumina în viitor, știm încă că omul cu inimă de român și de creștin nu trebuie să fie partizan al principului indifferenței sau al întunerecului. Noi dorim să aducem pe oameni spre ideile progresive și creștine și, ca să o facem mai temeinic, ne vom rezema acum pe un trecut ce toți îl cunoaștem și pe o revoluție ce ne-a deschis o eră nouă, și care timp lung va fi cea dintîi rație a viitoarei umanități.

Zioa de 11/23 iunie este zioa în care căzură clasele privilegiate, zioa în care căzu guvernul amăgîrîci și proclamă dreptatea și suveranitatea popoului, zioa în care se adună popoul, strigă și se risipi întunerecul și lumină fu; zioa creației, zioa libertății, a egalității și a frăției, zioa în care poporul, văzînd că aleșii săi nu sînt destul de creștini ca să sufle viața în toate clasele, își zise: să-i ajutăm, și lovi tronul; prințul, ministrii, deputații, toți căzură; însă libertatea, egalitatea și frăția sînt ele întărite?

Nu, nu, strigă unii, pentru că poporul încă este în copilărie. După atîtea fapte sublime ale popoului român, tot mai sînt oameni ce zic că nu este în stare de a se guverna — și aceasta o zic negreșit pentru că l-au văzut că în 3 ore a răsturnat o tiranie de 18 secolii, pentru că în curs de o lună de 3 ori s-a luptat pentru libertate, pentru că nu știu, sărmanii, că cu poporul este Dumnezeu și că ceea ce face Dumnezeu nu pot să o strice oamenii. Nu, nu strigă alții, pentru că or să vie armii streine să ne robească, și poporul român este nemernic și nu cutează să se lupte, și aceasta o zic, pentru că românii aceștia a înfiptă răstăgăl lor pe zidurile Andrianopolui, aceasta o zic pentru că nu sînt creștini, și de aceea nu știu că credința strămută munții, pentru că nu știu că sînt elftiva ani numai de cînd femeile române cu cobilițele în mină goniră o armie întreagă, pentru că nu știu ei că pentru român fiecare par este o sulită, fiecare piatră o pușcă, fiecare rîu și fiecare puț o apă otrăvitoare, pentru că nu știu ei că cela ce cu credința lui Dumnezeu în inimă va suna clopotele bisericilor noastre și cu limba lor va asvirli în vrăjmași, nici unul nu va rămînea cu viață. „Trei sute numai să plece — zicea alaltăieri într-un club domnul Chesar Boliac — 300 sute numai să plece și eu merg cu pușca în mină și toată lumea va veni după noi” — și avea dreptate d-l Chesar de a vorbi așa. Dară, să vie vrăjmașu să ne ia drepturile noastre, să easă tinerimea română, să înfigă steagu lor în piața publică, precum înfigem noi acum pe al nostru, și să strige, cum strigăm noi acum fără sfială: „Aci se luptă

11/23 iunie,
,,o revoluție
ce ne-a deschis
o eră nouă“

Hotărîți a muri
pină la
unul ...

fiii României, hotărîți a muri pină la unul pentru asigurarea sfintelor legi de la 11 iunie", și dacă unul – unul numai de va rămînea neînscris, noi zicem aceuia să vie să dea cu piatra în noi.

■ Editorial din „Pruncul român” I, 1848, nr. 20, 29 iulie; *Ann. 1848*, III, p. 39–42.

„ROMÂNIA A FĂCUT REVOLUȚIA POLITICĂ ȘI SOCIALĂ ȘI ROMÂNIA O VA CONSOLIDA...”

246

ION IONESCU, CAUZA REVOLUȚIILOR

Pre cit este de măreață revoluția săvîrșită în România, pre atît de mare este și nevoia de a consolida sfintele drepturi ce ea a făgăduit popoului. Curagiul și puterea oamenilor care au fost cei întii împingători unei clădiri putrede și povîrnite cum era aceea a Regulamentului Organic, acum în urma dărămării făcute trebuie să se prefacă în zel și înțelepciune spre a rădica în România adevăratul monument al existenței noastre politice și naționale. Planul înființat din cele 21 de articole cuprinde toate elementele de viață politică și pentru aceea pune pe România tot într-o treaptă cu cele mai înaintate țări, lucru ce ne face a ne gîndi serios la punerea lui în lucrare nu numai adunînd cele mai multe și mai bune materiale, dară și așezîndu-le în simetrie aceea care sît ne închezășuească de o vecinică trăinicie a lucrului.

România a făcut revoluția aceasta politică și socială și România o va consolida spre adevărata mintuire a popoului. Orizontul României sît poate înnora și întuneca, plînsetele mulțimii se pot iarăși înnoi; însă de acum înainte nimeni nu poate perde nădejdea; România a mișcat, a dat semne de viață, ș-a simțit dignitatea naturii sale, și de aceea România după plîns va avea bucurie, precum după ploae vine timpul frumos.

Natura omenească este tot aceea în toate părțile pămîntului, nevoile omului sînt tot aceleași pretutindena. De este vreo deosebire între nevoile de care se coprinde oamenii în felurite părți, aceasta vine numai de la felurimea vîrstei în care a ajuns a fi omul și de la starea de țivilizație în care se află soțietatea.

Omul trebuie să fie om ori în ce soțietate s-ar afla și de orice nație ar fi. Omul în tot locul și în tot timpul a simțit nevoe de a scăpa din robie și de aceea în toate veacurile a manifestat această nevoe de emancipație prin revoluții. Revoluțiile din timpul nostru sînt generale, scînteia cerească a emancipației a aprins inimile oamenilor de prin toate țările și a fulgerat trosnînd grozav capetele tuturor împilătorilor de prin toate locurile. Libertatea proclamată de franzezi în vestita acea noapte a lui 4 august

Emancipație
prin revoluții

1794 a făcut giurul pământului, după cum a urzit-o Mirabeau la nașterea ei; abia de atunci și pînă acum a trecut o jumătate de veac, și Evropa întreagă manifestează nevroze de a să emancipa. Manifestațiile nevoilor omenerii de a scăpa din robie sînt revoluțiile și revoluțiile sînt durerile de naștere a libertății; de aceea le binecuvîntez pretutindeni unde se arată și mă fălesc cu nația mea română, care, în sfîrșit, a rupt și ea lanțurile ce o ținea serecată, au simțit nevoe de a să emancipa. România au scăpat de robie, au eșit din întunecata închisoare în care zăcea, și astăzi iată-o că caută de a să orienta, de a scăpa și de a-și asigura existența sa. Să ne unim dară toate puterile înțeleghătoare și fiecare în specialitatea lui să caute a scăpa păticia ce o cunoaște.

Eu, în partea mea, văd emancipația săteanului, lupta între proprietar și proletar, între boer și țăran, colo între bogați și săraci, dincolo între capitaliști și muncitori; proprietarii, boerii, bogații, capitaliștii, avînd tot același interes, să coalizează pretutindenea spre a-și apăra privilegiurile și monopolurile împotriva proletarilor, țărănilor, săracilor, lazarionilor, irlandezilor și muncitorilor care caută unitatea și creștinătatea în soțietate spre a-și asigura libertatea, egalitatea și frăția. Aceste contradicții soțiale, existînd pretutindenea, ne arată pretutindenea nevoe de a se emancipa, de a se revolta. Elementul revoluției este în firea omenească, căci ea simte nevoea de a scăpa din robie, elementul revoluției în oricare soțietate, căci în oricare soțietate munca, capitalul și pămîntul sînt cele trei țîșni pe care se învîrtește toată producțiunea bogățiilor; elementul revoluției este lucrăreț pretutindenea, căci pretutindenea se află bogați și săraci, burgheri și muncitori, proprietari și țărani; elementul revoluției este în luptă pretutindenea, căci pretutindenea dorința de a sporî salariul, dobînda și cîștiurile este încordată cu mari puteri; elementul revoluției nu este supus pieirei, căci el este o idee și ideea nu se ucide, că și Hristos au zis: „Și nu vă temeți de cei ceucid trupul și care nu pot ucide sufletul” (Cap. X, stih 28). Poate cineva să ucidă douăzeci de mii de oameni; însă ideea pentru care s-au revoltat nu o poate ucide, zice redactorul unei foi care istorisește că Ludovic-Filip, înspăimîntat, se rugă de generalul Viuio ca să înădușe revoluția. Sîre, răspunse generalul, cu pot ucide 20 000 de oameni, însă să înăduș o revoluție nu pot. Revoluțiile se vor face totdeauna, vîrsări de sînge vor fi mari pînă cînd nu se va stîrpi cauza lor, adică lupta între cele trei elemente a producțiunei bogățiilor, pînă cînd nu se va pune armonie între feluritele interese, așa că săteanul să nu se tînguască de boer, ca în România, muncitorul de capitalist, ca în Franța; termenii armoniei sînt exprimați la franței prin oganizarea muncii, la români prin coborîrea clăcii; înființarea însă a acestei armonii este problema ce se agitează de la începutul acestui veac și care a dat ocaziune de a se ocupa toți soțialiștii, problema de la a căria deslegare atîrnă încetarea vîrsării singelui și consolidarea revoluțiilor. Revoluția română va fi consolidată cînd întrebarea atît de complicată a

Contradicțiile
sociale...

„Elementul
revoluției
nu este
supus pieirei”

Consolidarea
revoluției
și chestiunea
proprietății

proprietății va fi deslegată, lucru ce-mi dă o cale de a mă ocupa cu proprietatea atât în privirea agricolă, cât și a economiei politice.

■ „Populul suveran”, I, 1848, nr. 15 din 2 august; cf. și *Antologia gândirii românești*, I, p. 325–327.

ARME ȘI FONDURI...

247

ALEXANDRU GOLESCU-ALBU, DE LA BUCUREȘTI. CĂTRE
ALEXANDRU GOLESCU-NEGRU, LA PARIS

18 august 1848 după
calendarul nostru

Dragul meu Alexandru,

Mi-am tot propus de multă vreme să-ți scriu, dar un articol asupra proprietății pe care voiam demult să-l redactez m-a împiedicat să o fac. Astăzi, din nefericire, iată-mă în trista nevoie de a-ți expedia scrisoarea aceasta. O nenorocire neașteptată ne-a lovit cumplit pe toți, și pe tine mai mult decît pe noi ceilalți, tu preaiubitul întregii familii. M-ași fi abținut de la această tristă sarcină dacă nu te-ași ști un suflet mare, un suflet evlavios, un suflet care crede în viața de dincolo unde noi toți ne vom regăsi într-o zi. Află dar, bunul meu prieten, că ai pierdut pe tatăl tău¹, pe tatăl de care-ți era atât de dor înainte cu doi ani, și pe care, la întoarcerea ta nu-i vei mai putea vedea și nici îmbrățișa. Oh! prietene, adună-ți toate forțele sufletului, îndreaptă-ți, concentrează-ți privirea către cer și astimpă-ți cit de cit durerea, stăpînește-ți cit poți mai mult tristețea.

Fă aceasta, prietene, te rugăm cu toții, fă-o, pentru că avem nevoie de tine, pentru că interesul țării reclamă ca tu să mai rămii la Paris, și dacă tu nu izbutești să te domini, vei ajunge, fatal, să sacrifici Patria durerii tale.

Rămii, așadar, la Paris și caută să obții cele două lucruri care ne sînt absolut necesare și fără de care revoluția noastră e ratată. În primul rînd ne trebuie pe puțin 50 000 de puști și, pe de altă parte, n-avem bani. Acest serviciu nu-l putem nădăjdui decît de la Franța; ea singură va putea să ne facă acest bine și să ne furnizeze pe credit arme, ofițeri etc. etc. În al doilea rînd, pentru răscumpărarea pămînturilor va trebui neapărat creată o bancă națională cu un capital de 300 000 000 de piaștri. Ca garanție pentru acești 300 000 000 de piaștri, statul va ipoteca domeniile sale, bunurile mănăstirilor (neînchinete), acele un milion și jumătate pogoane ale țăranilor și chiar pămînturile mănăstirilor străine² dacă pînă atunci diferendul dintre noi și Locurile sfinte sau mai degrabă cu Rusia va fi lichidat. Te vei adresa Băncii Franței și diferiților bancheri ca să vezi

Nevoia
de credite...
și o bancă
națională...

dacă acceptă și în ce condiții; dacă nu reușești la Paris, la întoarcere încearcă același lucru la Frankfurt cu Rotschild, apoi la Viena etc., etc.

Dragă prietene, pe aici treburile nu merg așa de bine cum am vrea. Ghica, într-o scrisoare pe care ne-a scris-o acum, spune: guvernul turc, în pofida dorinței sale sincere de a ne concede la toate cererile, lucrează cam moale; nu este în întregime vina sa; Franța și Anglia, preocupate de treburile lor, îi susțin slab pe turci, și rușii, se înțelege, lucrează mai mult ca oricând. El conchide că vor trebui făcute concesii, respectându-ne însă cit mai mult cu putință Constituția, că, dacă vom salva o bună parte din conținutul ei și vom izbuti să trăim 5 sau 6 ani sub noile legi, vom putea după aceea să realizăm ușor restul. După întorsătura pe care au luat-o treburile în Italia și în Austria, mi se pare că acest mod de a vedea lucrurile dovedește bun-simț. Într-adevăr, dacă Austria trebuie să se mențină încă, ea n-o s-o poată face decât cu condiția să respecte diferitele naționalități și noile drepturi pe care a fost silită să le acorde acestora. Cinci sau șase ani de educație politică și națională vor fi de ajuns pentru a aduce o nouă revoluție, care de data aceasta va fi însă ultima, și Austria va dispărea de pe harta Europei, iar Rusia va fi mai puțin capabilă să se opună la aceasta și astfel noile naționalități, inclusiv ce a polonezilor, se vor constitui. Insistă pe lângă guvernul francez să trimită instrucțiuni mai categorice generalului Aupick în ceea ce privește problema noastră. După spuscele lui Ghica, Anglia nu vrea ca Turcia să ne acorde mai multă libertate, mai multe drepturi decât au englezii la ei acasă.

Misiunea turcă, aflată la Giurgiu cu 7—8 000 de oameni, ni se pare până în prezent favorabilă, chiar foarte favorabilă; din păcate, declarația lor și toate demersurile lor nu se potrivesc de loc cu cuvintele și limbajul în care ni se adresează în particular. La aceasta ei răspund că politica, adică Rusia, este cea care îi silește să acționeze astfel, dar că, în realitate, ei ne sînt prieteni, ne vor binele și în curînd vom vedea noi înșine acest lucru. Deie Domnul să fie așa! Niciodată n-am simțit mai bine adevărul acesta ca în politică; alături de drept trebuie să ai și forța; or, forța ne lipsește, n-avem — nu vorbesc de oameni, fiindcă, în ultimă instanță, i-am forma —, ci arme, arme și iar arme. M-am simțit umilit în ziua în care 7 000 de turci au trecut frontierele noastre. Dacă am fi avut arme, chiar fără a-i fi considerat dușmani, i-am fi putut face să ne respecte teritoriul și să-i tratăm prietenește de cealaltă parte a Dunării. Una dintre cele mai mari lipsuri ale Comitetului revoluționar este de a nu-și fi asigurat înainte de mișcare armele necesare oricărei mișcări. La sfatul lui Suleiman-pașa, al lui Emin-effendi și al lui Tingir (dragomanul) am trimis la Constantinopol o deputație alcătuită din cinci membri pentru a trata sau mai bine zis a smulge Porții cit mai multe articole din scumpa noastră Constituție. Acești membri sînt: Bălcescu tînărul, Brătianu bătrînul, Ștefan², Grigore Grădișteanu și Vasiliadis din partea negustorilor. E deja o săptămînă de cînd sînt acolo. Suleiman-pașa a

Concesii...
ca să realizăm
mai ușor
restul

Misiunea
turcă
între
diplomație
și realitate

„Dacă
am fi avut
arme...”

Deputația
română
la Constanti-
nopol

insistat mult în această privință, spunând că ar fi mai bine pentru noi să tratăm la Constantinopol cu Reșid-pașa și Ali-pașa, reformatorii Imperiului otoman, decît cu el și apoi a adăugat : acolo veți avea ca sprijin ambasadele Franței și Angliei.

Rușii, în număr de aproximativ 15 000 în Moldova (căci nici pînă astăzi nu știm adevăratul lor număr), au părăsit în parte teritoriul ei. N-au mai rămas decît 5 000, dintre care 3 000 chiar în Iași și 2 000 la frontiere. Astăzi am aflat că cei 3 000 din Iași au plecat pe urmele celorlalți ; sperăm deci că în scurt timp vom afla de retragerea lor completă. Scrie sau pune să se scrie articole la ziare.

Arestarea

lui

A. T. Laurian

(la Sibiu)

Ungurii se comportă în Transilvania cum nu se poate mai laș ; a fost proclamată legea marțială și Laurian a fost imediat arestat, chiar în momentul în care intra în diligență pentru a se reîntoarce la București. Pînă în clipa de față sîntem informați că mai este încă în viață. Guvernul nostru l-a cerut.

Comisia

proprietății ;

atitudinea

pătimașă

a proprietarilor

În problema proprietății mergem tot prost. Comisia, alcătuită din țărani și proprietari, avînd ca președinte pe nenea Alecu⁴ și ca vicepreședinte pe Ion Ionescu, de-abia și-a început ședințele și atitudinea pătimașă a proprietarilor a și ieșit la iveală ; ei nici nu vor s-audă de expropriere forțată, deși li s-a dovedit că statul poate să acorde o despăgubire pînă la 10—12 pogioane. În ceea ce-i privește, țăranii nu vor să audă nici de Regulament, nici de libertate fără proprietate. E o luptă inegală, în care proprietarii vor sucumba negreșit ; întreaga problemă constă în a o rezolva fără excese și fără vărsare de sînge și încep să cred că acest rezultat atît de dorit îl vom obține cu greu. Ionescu luptă ca un viteaz. Am primit la București vizita a peste 15 000 de țărani, care au venit să felicite guvernul și să jure credință Constituției. În plus, în toate zilele de sărbătoare și duminicile ținem întruniri pe Cîmpia Libertății, în cadrul cărora ne inițiem publicul în viața socială și politică.

Pe Cîmpia

Libertății

Avem nevoie de arme, arme, și totul va merge de o mie de ori mai bine, și încă de cei 300 000 000 de piaștri împrumut, care, în criza pasa-geră prin care vom trece, ne vor fi de mare folos.

Arme ...

și bani ...

Dragă prietene, uită, încearcă să uiți pe cît posibil, necazurile care-ți sfîșie inima și pune-te pe treabă ca să obții cele două lucruri. Numai Franța ni le poate da ; ea singură e generoasă și socială. Trebuie să obținem de la ea de asemenea să intervină direct, împreună cu Anglia, în treburile noastre, la început mai puțin evident, apoi mai mult, pînă cînd vor interveni așa cum au făcut-o în trecut la Atena și cum o fac astăzi în treburile Italiei. Adio, prietene, scrie-mi cît mai degrabă cu putință : fratele tău Radu se află aci împreună cu regimentul lui Take⁵, este entuziasmat de revoluția noastră.

A. Goleșcu

Adunarea legislativă, aminată pentru 29 august, a fost aminată pînă în ziua în care vom primi un răspuns de la Constantinopol.

Surorile tale. Bengescu, și mama ta se află la Craiova, sperăm să le îmbrățișăm în curînd.

Textul francez

Ce 18 août 1848, d'après nous

Mon cher Alexandre,

Depuis longtemps je me propose de t'écrire, mais un article sur la propriété que je me suis mis en tête de traiter m'a empêché de le faire et aujourd'hui malheureusement me voici dans la triste nécessité de t'expédier cette lettre : un malheur inattendu vient de nous jeter tous dans l'affliction, et toi plus que tous les autres, toi le bien-aimé de toute la famille. Je me serais bien gardé de cette triste besogne si je ne te savais une âme belle, une âme religieuse, une âme qui a la vue de l'autre monde où tous un jour nous nous retrouverons. Apprends donc, mon bon ami, que tu viens de perdre ton père¹, ce père que tu désirais tant il y a deux ans et que, à ton retour maintenant, tu ne pourras plus ni revoir, ni embrasser. Oh ! mon ami, recueille toutes les forces de ton âme, dirige, concentre tout ton regard vers le ciel et calme tant soit peu ta douleur, dompte le plus possible ta tristesse.

Fais ceci, mon ami, nous te conjurons tous, fais-le, car nous avons besoin de toi, car l'intérêt du pays veut que tu restes encore à Paris et si tu ne parviens pas à te maîtriser, tu seras conduit fatalement à sacrifier ta Patrie à ta douleur.

Reste donc à Paris, et tâche d'obtenir ces deux choses qui nous sont de toute nécessité et sans lesquelles notre révolution est manquée. Il nous faut d'abord au moins 50 mille fusils et d'une autre part nous n'avons pas d'argent. Ce service nous ne pouvons l'espérer que de la France ; elle seule pourra nous faire ce bien et nous fournir à crédit des armes, des officiers, etc., etc. En second lieu il nous faudra absolument, pour le rachat des terres, l'établissement d'une banque nationale au capital de 300 millions de piastres. Pour garantie de ces 300 mil., l'État hypothéquera ses domaines à lui, les biens des monastères intérieurs et les 1 million 1/2 de pogones des paysans, et même les terres des monastères étrangers² si jusqu'alors le différend entre nous et les Saints-Lieux ou plutôt la Russie est terminé. Tu t'adresseras à la Banque de France et au divers banquiers pour voir s'ils acceptent et à quelles conditions ; si tu ne réussis pas à Paris, sur ton retour tu feras les mêmes tentatives à Francfort, auprès de Rotschild, puis à Vienne. etc.

Mon cher ami, les affaires ici ne vont pas aussi bien que nous le voudrions. Dans une lettre que Ghika vient de nous écrire, il nous dit : Le Cabinet turc, malgré son désir sincère de vouloir nous concéder toutes

nos demandes, travaille néanmoins mollement ; ce n'est pas tout à fait sa faute : la France et l'Angleterre préoccupées de leurs propres affaires soutiennent faiblement les Turcs, et les Russes, cela se comprend, travaillent plus que jamais. Il conclut qu'il faudra faire des concessions tout en nous accrochant le plus possible à notre constitution, que pourvu que nous sauvions une bonne partie de son contenu et que nous parvenions à vivre 5 ou 6 années sous les nouvelles lois, et ensuite nous pourrions facilement réaliser le reste. D'après la tournure qu'ont pris les affaires en Italie et en Autriche, cette manière de voir me paraît très sensée ! En effet si l'Autriche doit se conserver encore, elle ne le pourra qu'à la condition de respecter les diverses nationalités et les nouveaux droits que forcément elle leur a concédés. 5 ou 6 années d'éducation politique et nationale suffiront pour amener une nouvelle révolution, mais qui cette fois-ci sera la dernière, et l'Autriche disparaîtra de la carte Européenne, et la Russie sera moins en état de s'y opposer et ainsi les nouvelles nationalités y compris celle des Polonais se constitueront. Insiste auprès du Gouvernement français pour qu'il envoie des instructions plus catégoriques auprès du Général Aupick, en ce qui concerne notre question. Au dire de Ghika, l'Angleterre ne veut pas que la Turquie nous sanctionne plus de liberté, plus de droit que les Anglais ne jouissent chez eux-mêmes.

La mission turque, qui est à Giurgiu avec 7 à 8 000 troupes, nous paraît jusqu'à présent favorable, même très favorable ; malheureusement leur proclamation et toutes leurs démarches ne répondent pas tout à fait aux paroles et au langage qu'ils tiennent en particulier. A cela ils prétendent que c'est la politique, c. à d. la Russie qui les force à agir ainsi, mais qu'en réalité ils sont nos amis, ils nous veulent du bien, et bientôt nous le verrons nous-mêmes. Dieu fasse qu'il en soit ainsi ! Jamais je n'ai mieux senti cette vérité qu'en politique ; à côté du bon droit, il faut avoir aussi la force ; or la force nous manque, nous n'avons — je ne dis <pas> des hommes, ceux-là, dans la dernière extrémité, nous en formerions — mais des armes, des armes et encore des armes. Je me suis senti humilié le jour où les 7 000 Turcs ont franchi nos frontières. Si nous avions eu des armes, sans les considérer en ennemis, nous aurions pu faire respecter notre territoire et traiter amicalement de l'autre côté du Danube. Un des plus grands torts du Comité révolutionnaire c'est de ne s'être pas assuré avant le mouvement des armes nécessaires à tout mouvement. De l'avis de Suleyman Pacha, d'Emin Effendi et de Tingir (le Dragoman) nous avons envoyé à Constantinople une députation de cinq membres pour traiter, ou mieux, pour arracher le plus d'articles de notre chère Constitution. Ces membres sont : Balcescu le jeune, Bratiano aîné, Etienne³, Grégoire Gradisteanu et Vasiliadis — de la part des négociants. Il y a une semaine depuis qu'ils sont déjà. Suleyman Pacha a insisté beaucoup là-dessus, en disant qu'il vaudrait mieux pour

nous que nous trahissions à Constantinople avec Rechid Pacha et Ali Pacha, les réformateurs de l'Empire ottoman, qu'avec lui-même, et puis il a ajouté : là, vous aurez pour soutiens les ambassades de France et d'Angleterre.

Les Russes, qui étaient au nombre approximatif de 15 000 en Moldavie (car encore aujourd'hui nous ignorons leur véritable chiffre), avaient quitté en partie son territoire. Il ne restait plus que 5 000, dont 3 000 à Jassy même et 2 000 aux frontières. Aujourd'hui nous venons d'apprendre que les 3 000 de Jassy sont allés rejoindre les autres ; nous espérons donc que dans peu nous apprendrons aussi leur retraite entière. Ecris, ou fais écrire des articles dans les journaux.

Les Hongrois se conduisent on ne peut plus lâchement en Transylvanie ; la loi martiale a été proclamée et Lauriani aussitôt arrêté, au moment même où il allait entrer en diligence pour retourner à Bucharest. Jusqu'à ce moment nous savons qu'il est encore en vie. Notre Gouvernement l'a réclamé.

Nous allons encore mal au sujet de la propriété ; la Commission, composée de paysans et de propriétaires sous la présidence de Nenea Aleco⁴ et vice-présidence de Ion Ionescu, à peine a-t-elle commencé ses séances que les passions des propriétaires s'y sont mêlées ; ils ne veulent pas entendre parler d'expropriation forcée, quoiqu'on leur ait prouvé que l'Etat peut indemniser jusqu'à 10 et 12 pogones. De leur côté, les paysans ne veulent entendre parler ni de Règlement ni de liberté sans propriété. C'est une lutte inégale, où les propriétaires succomberont nécessairement ; toute la question est que ce soit excès et sans versement de sang, et je commence à croire que ce résultat si désirable difficilement nous l'obtiendrons. Ionescu combat en brave. Nous avons eu à Bucharest la visite de plus de 15 000 paysans, qui sont venus féliciter le Gouvernement et jurer fidélité à la Constitution. De plus, nous avons tous les jours de fête et les Dimanches réunion au Champ de la Liberté, où nous initiions notre public à la vie sociale et politique.

Des armes, des armes, et tout ira mille fois mieux, et puis encore les 500 millions de piastres d'emprunt qui, dans la crise passagère par où nous aurons à passer, nous seront d'une grande utilité.

Cher ami, oublie, tâche d'oublier, autant que possible, les chagrins cuisants de ton cœur et mets-toi à l'œuvre pour obtenir ces deux choses. La France seule peut nous les donner ; elle seule est généreuse et sociale. Il faut obtenir d'elle aussi à ce qu'elle intervienne de front avec l'Angleterre dans nos affaires, d'abord moins évidemment, puis davantage, jusqu'à ce qu'elles interviennent tout à fait comme à Athènes, dans le passé, comme aujourd'hui dans les affaires d'Italie. Adieu, mon ami,

écris-moi le plus tôt que tu pourras; ton frère Roudolphe est avec son régiment ici. Take³ est enthousiasmé de notre révolution.

A. Goleşco

L'Assemblée législative remise au 29 août a été remise jusqu'à ce que nous ayons une réponse de Constantinople.

Tes sœurs, Bendjesco et ta mère se trouvent à Crajova, nous espérons bientôt les avoir dans nos bras.

■ Publicat, parțial, în *Anul 1848*, III, p. 529—532; integral în *Din vremea renașterii naționale a Țării Românești. Boierii Cetești*, II, p. 160—185.

■ 1. Marele vomic Iordache Goleşcu. 2. Mănăstirile închinat. 3. Ștefan Goleşcu. 4. Alexandru Racoviță era căsătorit cu Ana C. Goleşcu. 5. Dimitrie G. Goleşcu, fratele mai vîrstnic al lui Goleşcu-Negru.

SPRE A SCĂPA ONOAREA REVOLUȚIEI ȘI VIITORUL POPORULUI ROMÂN

248

GENERALUL MAGHERU CĂTRE COLONELUL NICOLAE PLEȘOIANU, LA CRAIOVA

Din Cîmpul lui Troian. 2/14 septembrie

Scumpul meu amic,

Eri primii scrisoarea de la amicul nostru, general Tell. Îmi vestește despre sosirea Comisarului extraordinar turc Foat-Efendi. Se vede din scrisoarea d-lui o descurajare foarte mare și se pare că acolo sînt gata a mai face și alte concesii, care ar zădărnici cu totul Constituția noastră și pe care le vrea numitul comisar. Soleiman-paşa a primit ordine a se întorce la Constantinople, care lucru, după a mea părere, dovedește curat că inimicii noștri, nemulțumiți cu toate concesiiile ce s-au făcut, au hotărît a noastră pierdere și sclavie. Știi, iubitul meu prieten, dacă îmi iubesc și eu țara mea, cunoști, dacă doresc sau nu din inimă fericirea și libertatea patriei noastre. M-am glîndit în tot chipul cum am putea-o sluji mai bine și m-am pătruns că numai făcînd o împotrivire desperată am putea scăpa onoarea revoluții noastre și viitorul poporului român. Ale mele păreri și hotărîri le-am și arătat în răspunsul meu la scrisoarea amicului nostru G.T.¹ și după care-ți și trimisei o copie. — Nu mă îndoiesc că va fi vreun adevărat român care să dorească sau care măcar să sufere a mai trăi iar într-o tiranie cumplită și infamă, după ce a trăit puțină

„Făcînd
o împotrivire
desperată”

vreme sub dulcele soare al libertății, după ce a gustat odată fericirea d-a fi cetățean al unei nații regenerate.

De aceea m-am gândit numai decît a împărtași hotărîrea și părerea mea la adevărații fii ai patrii și n-am lipsit a te număra între cei diniei, cunoscînd cit îți e de mare amorul dtale către țara noastră și sacrificiurile cari le-ai făcut pentru dînsa, și cari nu mă îndoesc că ești gata a le face și pe viitorime.

Din scrisoarea mea către amicul nostru, general Tell, vei înțelege resoanele cari mi-au făcut o datorie a lua această din urmă hotărîre. Adu-ți aminte, scumpul meu prietin, că noi în toată vremea eram gata să murim pentru binele patrii noastre, și acum, cînd am deșteptat oarecum nația română din somnul său cel lung, acum cînd stă și nu știe ce cale să apuce, n-ar fi oare o crimă înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor de a o lăsa sau să dea de rîpă singură, sau să cază iară în somnul ei care acum s-ar preface într-o moarte vecinică? Nu trebuie oare să strîgăm tare dreptățile noastre, să arătăm lumii întregi că ne place libertatea și independența, că poporul nostru nu e un popor de lași sau de femei, și că știe să moară pentru apărarea sacrelor sale libertăți? Ce va zice oare istoria, cite blesteme oare n-am trage cu dreptul asupra-ne de la frații noștri, cînd noi, cari le-am dovedit că e dulce libertatea, că e sfînt amorul către patrie, vom da dosul ca niște oameni de nimic înaintea primejdii care ar amenința viitorul, fericirea și viața nații noastre?

Să arătăm
că ne place
libertatea
și
independența

Nu se cuvine oare, nu este cea mai neapărată a noastră datorie a ne scula noi întei, noi, în fruntea fraților noștri pentru sacra cauză și a nu suferi, decît murind noi, ca să se întoarcă iarăși tirania și sclavia, care fără îndoială astă dată ar stinge cu totul naționalitatea română.

Cît pentru mine, scumpul meu amic, am fost și sînt gata să arăt în faptă iubirea mea pentru patrie, amorul meu către libertate și ura neîmpăcată către tiranic. Eu voi fi slab negreșit: dar îmi voi mulțumi conștiința, făcîndu-mi datoria de cetățean român și de om care în fața nații a mărturisit încă de la 9 iunie, că e hotărît să moară pentru ea. Dacă ideile mele ți se par drepte, dacă le împărtașești și dta în toată întregimea lor, precum nu mă îndoesc cituși de puțin, atunci, frate, să nu ne despărțim în jurămîntul care l-am făcut, să ne dăm mîna și acum, și să ne punem în măsură să căutăm mijloacele a ne împotrivi tiranilor, și a le arăta că ceea ce cerem noi sînt sfînte, și că merită ca să moară cineva pentru a lor dobîndire.

Eri am primit și 240 puști, toate însă stricate. Cu toate acestea mă voi sili, precît voi putea, a strînge meșteri spre a le drege. De vei găsi acolo la Craiova vre-unu sau și mai mulți, care însă să cunoască treaba bine, atunci, te rog, să te grăbești a-i tocmi cu luna (poți să le dai pînă la 10*) și a-i porni îndată aici. Pe lîngă acestea, te rog, iubite amice, să

te înțelege fără întârziere întru cele ce-ți scriu și cu bravul nostru prieten Marghiloman, și pentru toate a mă onora cu răspunsul prin ștafetă. Primește sincera-mi salutare frățescă.

G. M.

■ B.A.R., S 24(I/LXIV) (Copie). Publicată în *Anul 1848*, IV, p. 174–176.

■ I. General] T[ell].

MOBILIZAREA VOLUNTARILOR ȘI PANDURILOR...

249

N. GOLESCU, LOCOTENENT DOMNESC ȘI MINISTRU DE INTERNE. CĂTRE
GENERALUL GH. MAGHERU¹

Dragăte, Frăție.

Ministerul Trebilor din Lăuntru al Țării Românești

Domnule,

Ești rugat din partea onorabilei Locotenențe ca, cu cea mai mare grabă, să chemi sub arme pe toți voluntarii și pandurii ce ai înscris.

Pentru înlesnirea îndestulării, dumneata te vei înțelege cu d. Administratorii învecinatele districte.

Salutare și frăție

No. 6253 1848 Septemvrie 1

Domnului General-căpitan al trupelor neregulate,
Gheorghe Magheru

■ *Anul 1848*, IV, p. 152 (după concept).

■ I. Vezi scrisoarea generalului Magheru către C. A. Rosetti, doc. 250.

POPORUL E GATA...

250

GENERALUL MAGHERU CĂTRE C. A. ROSETTI, LA BUCUREȘTI

Din cîmpul lui Troian.

5 septembrie

Iubite amice,

Crede că am simțit cea mai vie mulțumire cînd am citit nota onorabilului ministru de interne cu nr. 6253¹. Ca român, acum sper că cauza noastră o să triumfeze, căci știm a o prețui și a o întări prin sacrificiul

nostru. Am convingeția, iubite amice, că viitorul nostru o să fie ferice. Laud și împărtășesc întru toate hotărîrea patriotică și energică ce luarăți și cred că numai în chipul acesta nu vom pierde frumoasa noastră cauză, căci vom arăta lumii că am făcut o adevărată revoluție și că, la triumful verităților ce am proclamat într-însa, nu am avut în vedere nici un fel de interes particular și nu ne-am tras înaintea sacrificiului chiar al vieții noastre. Iar devotamentul și sacrificiul, știi prea bine, amice, au născut pretutindeni orice libertate și au trebuit să sanctifice orice veritate.

Cu bucurie, amice, îți vestesc că aci entuziasmul pentru nouile instituții a început să pătrundă toate piepturile și poporul îmi pare gata a și le susține cu brațele lui.

Entuziasmul
poporului ...

Curagiu, iubite amice, să nu socotim că vom compromite țeara de vom apăra, ca disperați, drepturile noastre; căci, deși martirii suferă, deși cad pînă a nu prinde victoria, cu toate acestea, exemplul lor găsește totdeauna următori, pînă ce în sfîrșit ideea sau principiul pentru care s-au sculat triumfă mai frumos și mai radios.

Ieri, prin grabnică ștafetă, am scris și amicului nostru, general Tell, pentru a mi se trimite arme. La aceasta te invit și pe d-ta, amice. Mijloacele energice ne sunt necesare. De aceia te rog a face tot ce-ți va sta prin putință a-mi trimite cîte arme s-ar putea mai multe și cît mai în grabă, căci pentru brațe răspund oricît de numeroase vor fi de trebuință.

Arme I

Pentru aceasta am mai oprit șeaizeci și trei de mii de lei din banii ce Administrația de Gorj ti trimete la București, spre întîmpinarea cheltuielilor armiei.

Te rog, amice, onorează-mă cu răspunsul dumatăle întru toate cîte îți scriu și cele ce veți mai hotărî, ca să știu și eu mai sigur cum să urmez în lucrările mele.

Totdeauna, amice, este de trebuință a ne mai ocupa și de ceva corturi pentru armată; pentru aceasta ar fi bine să vă înțelegeți și cu Garbaski, căci, după cum am aflat la Craiova, i-ar fi rămas niște pînă groasă ce avea pentru trebuința armiei sub fostul guvern; puteți, gîndesc, a o lua cîte 2 lei cotul.

Corturi
pentru
armată

Primește, amice, sincera-mi salutare frățească.

General Magheru

P.S. Eu socotesc că ar fi de neapărată trebuință ca Ministerul din Lăuntru să obștească în țară acum pe dată emanciparea completă a clăcășilor de la sfîrșitul lunei, căci locuitorii (după ce s-au supus la îndemnul administratorilor și al comisarilor de a face toate datoriile către proprietate, precum stringerea bucatelor și arăturile de toamnă), au început să se întrebe unii pe alții dacă adevărat e că, după ce au semănat grîul de toamnă, or să fie și datori a-l secera la vară și altele asemenea cuvinte îndoitore.

Pentru
„emanciparea
completă
a clăcășilor ...
la sfîrșitul
lunii”

Ca să facem dar să fim crezuți o dată pentru totdeauna la cele ce s-au proclamat în Constituția noastră, socotesc că negreșit trebuie făcută îndată această proclamație.

■ *Pagini din trecut. Corespondență. Scrisori adunate, anotate și publicate de Vintilă C. A. Rosetti, București, 1905, p. 41—45. Reproducere după Anul 1848, IV, p. 213—215.*

■ 1. Vezi doc. precedent.

6/18 SEPTEMBRIE. PENTRU CA VRĂJMAȘII ROMÂNIEI SĂ NU IMPUNĂ IARĂȘI REGULAMENTUL.

251

ARDEREA REGULAMENTULUI ORGANIC

Zioa de ieri, 6 septembrie, este una din acele zile memorabile care rămân înscrise în analele țării; este o zi de sărbătoare în epoca revoluției noastre, precum a fost și ziua de 15 iunie.

Popolul, aflând că vrăjmașii României ar voi să ne impună iarăși Regulamentul, acea legiuire care în timp de 17 ani făcuse nenorocirea țării, se adună de dimineață la 11 ore la Ministeriu din Afară și ceru arderea și anatemisirea Regulamentului. O deputație fu trimisă la Locotenenta Domnească, arătând dorința popoului și cerind Regulamentul, atît mînscrisul original, cit și toate csemplarele tipărite de la toate ministériile. Cu dinsele (puse în pat de mort și învîlîte cu postav negru), cu stindardele tricolore și în cap cu muzica militară care cînta un marș de înmormîntare, popoul se duse în curtea Preasfinției Sale mitropolitului. Pe unde trecea cortegiul funebru, glasul de aramă a clopotelor anunță creștinilor osînda de moarte a vinovatului Regulament. O deputație aleasă din popol intră la Preasfinția Sa și-i arătă dorința obștei; în vremea aceea se făcu în mijlocul curții o clăditură de lemn și toate pregătirile pentru ardere sub privigherea dd. C. Boliac, C. Aristia și cîtiva gardiști naționali. Apoi d. I. Brătianu, care se suise în balcon, luă parola și, printr-un cuvînt improvisat, arătă popoului importanța actului ce era să săvîrșească; după dînsul vorbi d. Boliac în numele popoului, manifestînd că toți de obște doresc ca prin arderea acestor esemplare să-și arate voința de a se nimici pentru totdeauna Regulamentul. Pe urmă Preasfinția Sa mitropolitul eși în balcon și, dînd popoului binecuvîntarea, întrebă ce este cererea lui. Toți într-o glăsuire li răspunsură: „Să se arză Regulamentul și arhondologia!”. Preasfinția Sa atunci dete voe să se facă acest auto-da-fé. Un om din popol, un țaran, fu ales să săvîrșească acest act solemn. Țăranul a fost acela care a pătimit mai mult de Regulament, el, mai mult decît oricare altul, a fost apăsător de legiurile coprinse într-insul, el

„Regulamentul,
acea legiuire
care în timp
de 17 ani
făcuse
nenorocirea
țării”

În curtea
Mitropolitului

un om din popol
fu ales să ardă
Regulamentul

dar avea drept mai mult decît oricare alt cetățean să pună înții mîna la destrucția acestui cod al sclaviei. Țăranul ardică în sus Regulamentul și-l aruncă în foc, unde flacăra — ca animată de spiritul popoului — îl mistui cu ardore, iar cenușa se ardică neagră în aer și se risipi de vînt; peste zece mii de mîini aplaudară, peste cinci mii de glasuri esprima bucuria și mulțumirea popoului; după Regulament se arse și catastișele rangurilor (arhondologia) și apoi popoul ceru ca părintele mitropolit să afurisească Regulamentul. Preasfinția Sa, îmbrăcat cu patrafilul și cu crucea în mînă, pronunță atunci cuvintele următoare: „Întăresc jurămîntul ce l-am făcut la 15 iunie în Cîmpul Libertății pe Constituție și anatematizesc Regulamentul ce l-am ars, atît cel de la 1832, cît și a doua ediție, precum și toți aceia ce ar mai voi să-l reînființeze sau să domnească după legiurile lui și binecuvîntez popoul creștin al Țării Românești”. Cît ținu acest act solemn, tot popoul era cu capul gol în genunchi. Iar după săvîrșirea lui muzica militară cîntă *Marselieza*.

Atunci, după cererea popoului, Preasfinția Sa redigă și subscrise următorul act, ca toți locuitorii să se înștiințeze despre aceasta:

Înștiințare
popoului:

„Popoului Țării Românești

Astăzi, la șase ale lui septembrie anului curgător, eu Mitropolitul al Ungrovlahiei, împreună cu prea credinciosul popol al Capitalei, adunat aici la locuința mea, am repetat jurămîntul ce-l făcusem pe Constituție la 15 iunie în Cîmpul Libertății, și totodată s-au ars în ființa noastră, atît amîndodă regulamentele, adică manuscriptul și a doua ediție a Regulamentului; cît și arhondologia, care făcuse nenorocirea țării. Am afurisit și am anatemisat atît Regulamentul, cît și pe aceia care vor voi să-l mai așeze sau să cîrmuiască șara după legiurile acelui Regulament.

Acestea se fac cunoscute creștinului popol al Țării Românești pe care îl binecuvîntez: ca să-l întărească Dumnezeu în credința sa pentru Constituție, care ne vine de la Dumnezeu, fiindcă este în duhul Evangheliei.

*N o f i t, Mitropolit al Ungrovlahiei
Anul 1848 septembrie 6”*

Popolul, cînd din curtea Preasfinției Sale cu muzica ce cînta acum marșul național, se duse sus pe dealul Mitropoliei, unde d. Brătianu citi în auzul tuturilor documentul de mai sus; apoi din monumentul clădit spre pomenirea înființării Regulamentului se scoaseră tablele de alamă și se dărimară. Iar de acolo tot popoul se întoarse cu muzică la palat de unde se retrase fiecare în cea mai mare liniște.

Pe dealul
Mitropoliei
și
la palat

Peste puțină a descri cineva entuziasmul care anima pe toți de obște, buna rînduială și religioasa tăcere, cînd Preasfinția Sa pronunția anatema; toți îngenunchiați în mijlocul noroiului, cu capul gol, cu toate că ploa. Un popol atît de creștin, un popol atît de brav, atît de statornic în hotărîrea lui, cu încrederea lui în Dumnezeu, cu voința lui neclintită nu poate

peril Popolul român va eși triumfător din toate ispitele, din toate încercările, căci Dumnezeu este cu poporul român.

Fiindcă atât Regulamentul, cât și arhondologia s-au ars și nu mai există, fiindcă nici boeri, nici boerie nu mai poate fi, redacția „Pruncul român”, încredințat că nici un român nu mai poate dori ceea ce s-a afurisit și anatematizat, invită pe toți cetățenii (fostii boeri) să trimită diplomele lor la redacție, ca adunându-se să se arză, precum s-a ars și arhondologia. Numele lor se vor publica, ca să știe lumea pe toți aceia ce cred că numai rangurile erau singurul lor merit.

■ Editorial în „Pruncul român”, I, 1848, nr. 37, 7 septembrie, p. 149–150; publicat și în „Anul 1848, IV”, p. 245–247.

LOCOTENENȚA SĂ RĂSPUNZĂ LA ÎNCREDEREA CE ȘI-A PUS ÎNTR-ÎNSA NAȚIA

252

GENERALUL MAGHERU, DIN CÎMPUL LUI TROIAN. CĂTRE LOCOTENENȚA
DOMNEASCĂ

Dreptate, Frăție. Onorabilei Locotenente Domnești

Subt-Insemnatul, ca unul ce a luat parte de la început la memorabila revoluție de la 9 iunie și care, ca român, se interesează de patria sa, are onoare a ruga pe onorabila Locotenentă a-i împărtăși și lui purtarea ce o să fie în împrejurările grele în care se află acum țeara. Subt-Insemnatul a auzit cu durere rechemarea Ex. Sale Suleiman Pașa și ajungerea Ex. Sale Fuad Efendi în portul Giurgiului, împreună cu d. Duhamel, comisar extraordinar al Rusiei. Subt-Insemnatul nu poate ști cu ce intenție vin acești doi înalți funcționari; gîndește însă de a sa datorie a aduce aminte onorabilei Locotenente jurămintul ce a făcut pentru paza integră a nouălor instituții. El socotește că nația, după ce cu mîhnire a văzut toate concesiile ce le-a făcut guvernul de la 20 iulie pînă acum, nu va mai suferi de loc altele nouă. Că el, care pînă acum a fost cel mai credincios supus către onorabila Locotenentă, va fi și de acum înainte cînd Locotenenta va fi tot aceeași, cînd adică o va găsi-o statornică întru cele ce în fața țării a decretat că va păzi. El se unește dar cu nația și roagă pe onorabila Locotenentă a păstra onoarea nației și a apăra pînă în sfîrșit cele 21 articole pe cari a jurat tot poporul român, împreună cu arhipăstorul și clerul român. Subt-Insemnatul are convicția că și-a îndeplinit datoria sa de cetățean și de credincios al guvernului său făcînd aceste arătări și nu se îndoește că onorabila Locotenentă va ști să răspundă la toată dragostea și încrederea ce și-a pus într-însa toată nația română. El sfîrșește, invitînd pe onorabila Locotenentă a nu se trage înaintea ori-

Pentru
păzirea integră
a noilor instituții

cărei măsuri riguroase de natură a scăpa patria. Toate națiile cele mai civilizate, ne arată istoria, au proclamat în vremi grele ca ale noastre legea *marșială* spre înfrînarea vinzătorilor de patrie. Așadar, pentru ca veninul răilor să nu corupă sau pe vreunli din bravii noștri soldați, sau din popul, subț-insemnatul crede că ar fi de neapărat ca *legea marșială* să fie proclamată cu cît mai în grabă.

Salutare și Frăție !

General-Căpitan trupelor neregulate și inspectorul gvardei naționale din toată România, G h e o r g h e M a g h e r u

Nr. 228, 1848 Septemvrie 8

Din Cîmpul lui Troian

■ Anul 1848, IV, p. 257-258.

Lege
marșială ...
spre înfrînarea
vinzătorilor
de patrie

MAGHERU, CU „BRAVII SĂI PANDURI ȘI DOROBANȚI”, VA SCĂPA CAUZA NOASTRĂ

253

BARBU BĂLCESCU, DIN TABĂRA LUI MAGHERU, CĂTRE
NICOLAE BĂLCESCU, LA BUCUREȘTI

Mănăstirea Troianu.

Frater,

8/20 septembrie

A stă-noapte pe la 3 ore după 12, am ajuns aici în tabăra bravului nostru general-căpitan Magheru, pe care l-am găsit tare sănătos. I-am comunicat totul ce mi s-a pusese asupra-mi a-i zice și fiți încredințați că toate acelea s-a vor ezechuta cu mult mai bine decît i s-a cere.

Să cere de la acest bărbat mult, însă ați perdut din vedere a-i da o de tot deplină putere asupra tuturilor districtelor Români.

Grăbiți dar a slobozi un decret cam într-acest chip :

„Locotenența Domnească, avînd toată deplina încredere în persoana d-lui generalului-căpitan Magheru, cunoscînd patriotismul său, prețuind caracterul și bravura sa, cu care s-au arătat și s-a arată către patrie : decretă că toți administratorii districtelor României s-a-i dea deplină ascultare și supunere la orișice întreprindere a sa, sprijinitoare a sacrei cauze a românilor, fără a mai aștepta vreo altă deosebită dezlegare din partea Locotenenței”.

Deplină
putere
generalului
Magheru ...

Ca la orice poziție critică, ca aceea în care ne ferim de a cădea, să nu poată el a nu fi împiedicat de a aduce la îndeplinire sacra sa misie. Un asemenea decret trebuie dar neapărat ca cu cea întâi poștie să se facă, prin ministru respectiv, cunoscut atât administratorilor României, cât și lui chiar, printr-un alt decret deosebit, înaintea căruia să cedeze oricare administrator la întreprinderile ce va voi a face el.

Gândiți-vă bine, vedeți că fără aceasta nu poate omul a-și împlini misia sa, și grăbiți a o face. Nu sînteți siliți a publica acest decret prin gazete, căci el trebuie a fi cunoscut numai de administratori și de dînsul.

Cum va putea el altminteri a-și face provizii de hrană și zaharele; în vreme ce așa va face totul ce i să cere și care este de neapărat folositor.

La Pitești am aranjat totul după cum mi s-au zis, și nădăjduesc că vineri, cînd mă voi întoarce prin Pitești, să găsesc treaba bine pusă în lucrare, căci Hristopolu este un brav băeat, măcar că nu are oameni devuați.

Unchiu-meu aflăi că ar fi fost tare bolnav de răceală, dar că acum este bine și tare sănătos; întorcîndu-mă, voi trece pe la Bălcești ca să-l văz.

„Magheru
va scăpa
cauza noastră”

Frate! fiți bravi și aveți curaj. Magheru va scăpa cauza noastră. Oh! de-ai vedea tu tabăra sa! De-ai vedea pe bravii săi panduri și dorobanți! Nu ai voi mai mult și nu ai putea visa măcar că cauza noastră poate să cază vreodată! Dați-i, dați-i, zic, numai mijloace de a-și îndeplini acest bărbat misia pe care Provedința l-au trimis a o împlini pentru țară și apoi Dumnezeu chiar să vie să vă zică că Constituția va cădea, voi ziceți-i cu mindrie că el minte.

Îngrijiți a-i trimite puștile ce se vor fi dres, vorbește cu Tell întru aceasta.

Adio, frate, să ne vedem cu sănătate.

Sărută pe mama, de va fi venit, și pe Tița.

Adio,

B. Bălcescu

P.S. Să se repeteze de către ministru Finanții porunci pentru a să plăti lefule la dorobanți, căci Magheru întîmpină asemenea nenumărate plîngerii care îi vatîmă rău.

[Pe verso:] Domnului

D. Nicolae Bălcescu

La București

■ După originalul B.A.R., S 4(3)/LXIV. Publicată în *Anul 1848*, IV, p. 263-265.

„POPORUL DIN BUCUREȘTI ESTE TOT
CEL DIN 11 IUNIE

254

G. BARIȚIU, DE LA BRAȘOV, CĂTRE I. MAIORESCU, LA FRANKFURT

Brașov 1845 Sept. 9/21

Iubite frate Maiorescu !

A m primit toate scrisorile tale, din pricina ploilor cu o zi mai târziu, tot din acea pricină merg și scrisorile noastre mai târziu la București. — Ce să-ți scriu eu ? Nimic. Iată gazete ; fii sigur, frate, că mai mult decît am în gazete nu-ți pot scrie, pentrucă eu lucrurile patriotice le storc, le sleiesc succinte. Mi-ar părea însă rău dacă acest pachet nu te-ar mai găsi în Frankfurt.

Îți observ numai peste tot că lucrurile atît în Moldavo-România cit și în Ungaria intrară într-un stadiu fatal. Citește nrii din urmă. Pe frate-tău¹ îl naturalizară împreună cu alții mai mulți ; nu mai aveți cuvînt a vă plînge. Dar fratele Vasilie încă este prea simțitor și prepuitor ca Protopopul Popasu, cu prea mult sînge negru. Îi scriu și lui despre aceasta.

Novissim : Fuad Efendi se apropie cu armată de București ; Duhamel încă e chemat de el în Capitală. Poporul sfărîmă și monumentul de la Mitropolie de sus. Maghieru are peste 7 000* panduri. Deputația grandioasă fu primită de Fuad foarte serios, cum făcuse și Suleiman. Duhamel pretinde ca și el să calce cu oștiri.

Frater, puneți-vă toate puterile, de nu cu alt mijloc, puneți mîinile către cer ; mijlociți cel mai puțin manifestația celei mai vii simpatii a Germaniei și Franței. Acum sau niciodată ! Mio nu mi-e frică de viitor, dar să apucăm prezentul cu *toate brațele*. Poporul din București este tot cel din 11 Iunie, și mai mult.

Al tău, G. Bariț

Ai voștri toți sănătoși — afară de cataruri.

■ B.C.S. Arhiva, dosar CCVI/10 St. Georges. Publicată, fără identificarea semnăturii, în *Anul 1845*, IV, p. 279.

■ 1. Vasile Maiorescu. * Peste 10000 [Nota lui Maiorescu].

Lucrurile...

intrară într-un
stadiu
fatal...

Să apucăm
prezentul cu
toate brațele...

Evenimentele de la 13 Septembrie

SUB PRETEXTUL MENȚINERII „ORDINII PUBLICE”

255

FUAD-EFENDI, COMISARUL EXTRAORDINAR AL PORȚII, CĂTRE
MITROPOLITUL NEOFIT

Domnul meu,

Ca ministru al păcii, mă adresez către Domnia-voastră, viu la București ca să dau în cunoștința locuitorilor Țării Românești poruncile legitimului lor Suveran; o armie imperială vine cu mine ca să apere și să păzească ordinea legală; acei care păstrează în inima lor supunerea la voința Suveranului lor și încrederea în dreptate nu trebuie să aibă nici o temere, dar acei care, rătăciți de patimile lor, or dori să încerce a se împotrivi la poruncile sultanului și să tulbure prin faptele lor și prin vorbele lor ordinea publică și liniștea orașului vor vedea îndată efectele acelei drepte pedepse. Orașul București este pus de astăzi înaintea subț paza armii împărătești, îl va apăra, după cum o cere datoria și cinstea ei, împotriva tulburărilor ordinii publice. În minutul care această scrisoare vi se va da în mână, ea va fi la poarta orașului, gata a merge într-ajutorul pașnicilor locuitori ai capitalii. O mare răspundere va cădea chiar din acest minut asupra șefului poliției și asupra subordonaților săi. Datoria poliției, precum și a miliției, este de a priveghea cu scumpătate la menținerea ordinii publice și a liniștei orașului; nădăjduiesc că va ști să-și îplinească datoria ca să-și achite responsabilitatea; poliția va veghea mai cu osebire cu cea mai mare grije ca otelurile reprezentanților puterilor amice Înaltei Porți să fie respectate, precum și proprietățile naționalităților lor.

Împinesc o datorie de umanitate adresînd aceste îndeminări și Preasfinția Voastră trebuie să îndeplinească aceea de ministru a religii; fă să se auză glasul mîntuirii oilor voastre și caută să faci să intre în staul acei care se vor fi rătăcit.

Vă rog să publicați această scrisoare și să o aduceți la cunoștința locuitorilor capitalii Țării Românești.

Data în Cvartirul general de la Sintești, 10/22 Septembrie 1848

Referendarul Divanului imperial, comisar imperial în Principate,
Fuad

■ B.A.R., F. vol. 1286/1848; publicat în „Buletin oficial al Principatului Țării Românești”, 1848, nr. 43, 27 septembrie; *Anul 1548*, IV, p. 265-266.

TRUPELE TURCEȘTI...LA BARIERA
BUCUREȘTILOR

256

CONSULUL BRITANIC, R. G. COLQUHOUN, CĂTRE AMBASADORUL
STRATFORD CANNING, LA CONSTANTINOPOL

(Copie) No. 51

București, 23 sept., 1848

Domnule,

Trupele turcești au sosit pe înălțimile care domină Bucureștii în după amiaza zilei de 23, la apusul soarelui. În acel moment se aflau adunate pe platoul unde avea să fie stabilită tabăra lor mase de țărani în număr de cel puțin 30 000, orânduite după sate, fiecare cu preotul său și cu prapuri bisericelor.

Poliția a dat o proclamație (Lit. A)¹ prin care nu se permitea nici unei persoane să poarte arme de nici un fel și așa a ieșit întreaga populație a orașului în întâmpinarea trupelor; mulțimea a insistat ca mitropolitul să-i însoțească. Ajungând la avantposturi li s-a pus în vedere că nimeni nu va fi primit, nici măcar membrii Locotenenței care erau doritori să ajungă la o înțelegere cu Fuad Efendi. Aceeași atitudine a fost adoptată în zilele următoare, dar Fuad a expediat mitropolitului scrisoarea anexată (Lit. B)²; aceasta fiind comunicată și Locotenenților, ei s-au adresat mitropolitului după cum reiese din textul anexat (Lit. C)³ asupra căruia îmi permit să atrag atenția specială a Excelenței Voastre.

Duminică 24 s-a semnalat o mișcare a trupelor și poporul, care bivouaca de 4 nopți în afara orașului, temându-se că trupele vor pătrunde în oraș. S-a adunat în masă pe drumuri. Trupele însă au pornit în coloană și trecând prin marginea orașului au luat poziție împrejurul mănăstirii Cotroceni, care din punct de vedere militar era o poziție cu mult preferabilă primei lor așezări. Schița anexată explică poziția (Lit. D)⁴.

Pe la amiaza zilei de 24 am fost vizitat de o delegație de cca 200 negustori și notabili — care, înțelegând că trupele turcești erau pe cale să intre în capitală, m-au implorat să depun toate eforturile ca să împiedic contactul trupelor cu poporul ce se afla în număr așa de mare, nelarmat dar disperat. Cam o oră mai târziu am primit de la Locotenență anexata scrisoare (Lit. E)⁵. În consecință am hotărât să iau măsuri pentru a afla intențiile Excelenței Sale Fuad Efendi. Am trimis pe d. Grant în tabără pentru a primi scrisoarea de la Excelența Voastră, al cărui purtător era Fuad și i-am cerut să fixeze o oră când aş putea să-l vizitez. El a fixat ziua de luni 25, ora 11.

Seara zilei de 24 a trecut în liniște, dar numărul țăranilor care se ridica dimineața la 20 000 (fiindcă ei urmaseră îndeaproape tabăra) treptat s-a micșorat deoarece bieții oameni erau alimentați foarte aproximativ și nopțile erau reci.

11/23—12/24
septembrie:
sosirea trupelor
turcești;
populația în
întâmpinarea
lor...

Întrevederea

Colquhoun—Fuad

Efendi

Luni 25 m-am dus la tabără; sosind acolo am constatat că numărul țăranilor scăzuse la cca 3000, dar întreaga lor linie de front era încă ținută de preoții lor și de purtătorii de prapuri. Am fost primit cu multă cordialitate și amabilitate de Fuad Efendi. I-am spus cit de mult am regretat că nu-mi transmisese mie scrisoarea al cărui purtător era, Intrucit eu m-aș fi dus direct la Giurgiu și poate aș fi putut împiedica multe din incidentele neplăcute care se desfășuraseră. I-am declarat franc că Intrucit Locotenenta fusese instituită de un plenipotențiar al Porții, care invitase în mod special Agenții străini să intre în legătură cu Locotenenta — ca fiind singurul Guvern legitim — Locotenentei nu i se poate imputa că se așteptase cel puțin la un act de curtoazie prin recunoașterea ei de către cel de al doilea trimis; deasemenea nu se putea aștepta ca Locotenenta să înceteze să-și exercite autoritatea înainte ca delegatul Sultanului să o invite formal și direct să o facă; i-am mai spus că știam că intenția Locotenentei era să se supună în toate privințele, dar că ea nu se putea justifica față de popor dacă nu putea să-i prezinte acestuia un document oficial. Fuad a căutat să-mi explice motivele care îl determinaseră să persiste a nu intra direct în legătură cu Locotenenta; mi-a spus că d. Cantacuzino fusese numit *singur* Caimacan și că în după amiaza acelei zile el avea să primească o delegație de boieri și notabili cărora le va comunica ordinele Porții, al căror purtător era. Întors în oraș am comunicat Locotenenților acele puncte ale întrevederii mele care îi priveau și i-am rugat stăruitor să fie înțelegători și să folosească toată influența pe care o aveau asupra oamenilor, convingându-i să se retragă în liniște la casele lor, ca atunci cînd Caimacatul își va face intrarea (însoțit numai de un mic număr de trupe) să nu se întimplă vreo ciocnire ce ar putea oferi dușmanilor pretextul unor măsuri care nu puteau fi decît fatale intereselor lor.

Întorcîndu-mă acasă am găsit alăturatul act de protest (Lit. F) * pe care îmi permit să-l supun atenției Excelenței Voastre.

Am onoarea ... etc.

R. G. Colquhoun

Textul englez

(Copy) No. 51.

Bucarest 28th Sept. 1848

Sir,

The Turkish troops arrived on the heights above Bucarest on the afternoon of the 25rd at sunset. At that moment there were assembled on the Table Land where the camp was to be fixed, masses of peasants to the number of at least 30,000, arranged according to their villages, each with its priest and church banners.

The Police issued a proclamation (Lit. A) ¹ forbidding any persons to be seen wearing arms of any kind and the whole population of the Town went out to receive the troops —. They insisted on the Metropolitan's accompanying them. On reaching the outposts, intimations were made that no one would be received, not even the members of the Lieutenancy who were desirous of coming to some understanding with Fuad Effendi. The same conduct was observed the following day, but Fuad sent to the Metropolitan Archbishop the annexed letter (Lit B) ² — this being communicated to the Lieutenants, they addressed the Metropolitan as enclosed (Lit. C) ³ to which I beg to call Your Excellency's particular attention.

On Sunday the 24th there was a movement among the troops and the people, who had for four nights bivouacked out of the town, feared the troops were entering the City and formed in masses on the roads. The troops however filed off to the left, and skirting the outside of the town took up their position around the convent of Cotrochéni, which, as a military position, is far preferable to their first place. The annexed sketch will explain the position (Lit. D) ⁴.

About midday of the 24th I was waited upon by a Deputation of about 200 of the merchants and notables entreating me as they understood the Turkish troops were entering the City, to endeavour to prevent their coming in contact with the people, who were in such numbers, unarmed, but desperate. About an hour after I received the enclosed letter from the Lieutenancy (Lit. E) ⁵. I therefore determined to take measures for ascertaining the intention of His Excellency Fuad Effendi. — I sent out Mr. Grant to the Camp to receive the letter from Your Excellency of which he was the bearer, and requested him to fix an hour when I could wait upon him. He fixed Monday the 25th at 11 o'clock.

The evening of the 24th passed off quietly, but the peasants who in the morning amounted to 20,000 (for they had followed the Camp) gradually fell off, the poor creatures being but indifferently fed, and the nights very cold.

On Monday the 25th I went up to the Camp. On arriving there, I found the number of peasants diminished to about 3,000 but the whole front of their line still occupied by their priests and banners. I was received most kindly and cordially by Fuad Effendi. I told him I much regretted his not having sent me the letter which he was the bearer as I should then have gone direct to Giurgevo, and perhaps have prevented many of the unpleasant circumstances which had taken place. I frankly told him that, constituted as the Lieutenancy was by a Plenipotentiary of the Porte, who had specially invited the Foreign Agents to enter into correspondence with them, as the only legitimate Government of the Province — the Lieutenancy could not be blamed for expecting at least the courtesy of recognition from the second Envoy, nor could they consistently lay down their authority till formally and directly invited to do so by the Sultan's Delegate — that I knew the intention of the Lieutenancy was to obey —

in all things, but had a title to shew. — Fuad endeavoured to explain his reasons for persisting in not entering directly into correspondence with them, he then told me that Mr Cantacuzene was appointed as *sole* Caimacam, and that that afternoon he was to receive a deputation of the boïars and notables and communicate to them the orders of which he was the bearer from the Porte.

I returned to town, and communicated to the Lieutenantcy such points of my interview as concerned them, and entreated them to be submissive and use all their influence with the people to retire peaceably to their homes, that when the entry of the Caimacam (who would be accompanied by a small body of troops only), should take place there, should be no collision and thus an excuse afforded to their enemies for measures which must be fatal to their interests.

On reaching my house I found the annexed act of protest (Lit. F) ⁵ which I beg to submit to Your Excellency's consideration.

I have the honor to be etc.

R. G. Colquhoun

■ P.R.O. F..O. 78/743, f. 57—60; Arh. St. Buc., Microfilme Anglia, rola 19.

■ 1. Proclamația semnată de I. C. Brătianu, șeful Poliției, e publicată în *Anul 1843*, IV, p. 316. 2. Scrisoarea lui Fuad Efendi către mitropolitul Neofit, în acest volum, doc. 255. 3. Locotenința domnească către Neofit mitropolitul, ss. de I. Voinescu II, ca ministru de externe, *Anul 1843*, IV, p. 292. 4. Planul orașului București, din 1842, cu indicația pozițiilor trupelor otomane și a celor românești, reprodus în acest volum, fig. ... 5. Anexa E de la f. 67—68; Locotenința domnească către R. G. Colquhoun. Textul este următorul:

„Domnule consul general, Am aflat că o deputație compusă din mai mulți notabili ai capitalei și funcționari principali din administrație s-a deplasat în această dimineață la locuința dvoastră pentru a vă arăta imposibilitatea în care se află de a răspunde de liniștea orașului în împrejurările actuale, adăugând că vă roagă să intervenți pe lângă Ex. Sa Fuad Efendi în scopul ca acesta să pună capăt incertitudinii în care a lăsat guvernul și țara întreagă cu privire la caracterul și scopul misiunii sale.

Vă rugăm, domnule consul general, să considerați acest demers ca făcut în numele nostru și, la rădăna, apelăm, în interesul ordinii și al liniștei publice, la intervenția binevoitoare a ministrului Majestății Sale britanice.

Membrii Locoteninței domnești: N. Goleșcu, Ch. Tell, I. Eliade*.

Textul francez: Monsieur le Consul Général, Nous apprenons qu'une députation composée de plusieurs notables de la Capitale et des principaux agents de l'administration, s'est portée ce matin à Votre demeure pour vous déclarer l'impossibilité où elle était de répondre de la tranquillité de la ville dans les circonstances actuelles, ajoutant qu'elle Vous priait d'intervenir auprès de S. E. Fuad Effendi, à l'effet de mettre un terme à l'incertitude où il laisse le Gouvernement et le pays tout entier du caractère et du but de sa mission.

Nous Vous prions, Monsieur le Consul Général, de considérer cette démarche comme faite en notre nom, et nous en appelons, dans l'intérêt de l'ordre et de la tranquillité publique, à l'intervention bienveillante du Ministre de Sa Majesté Britannique.

Les membres de la Lieutenantance Princiérale: N. Goleșcu, Ch. Tell, I. Eliade*.

6. Protestul ministrului de externe, I. Voinescu II, datat 13/25 septembrie, e publicat în *Anul 1843*, IV, p. 323—325.

O „ARMIE ÎMPĂRĂTEASCĂ” VINE
„SĂ PĂSTREZE ORDINEA LEGALĂ...”

257

PROCLAMAȚIA LUI FUAD EFENDI CĂTRE BOIERII ȘI LOCUITORII
ȚĂRII ROMÂNEȘTI

Boerilor și vouă lăcuiitorilor Valachiei de toată clasa !

O revoluție isvorită din acel duh al comunismului împotriva căruia să bate și triumfează acum Europa întreagă s-au ivit între voi și au tulburat liniștea și asigurarea pacinice înaintări de care vă bucurați până acum, prin instituțiile naționale ce Înalta Poartă v-au acordat ;

Printipurile ei sînt cu totul împotriva legilor politicești ce cîrmuesc celelalte provincii ale Imperiului otoman, și aduc vătămare atît drepturilor de suveranitate ale legitimului nostru monarch, cît și legăturilor politice cu Rusia, a căror credincioasă pază dorește Mărirea Sa.

Legiuirile voastre nici odinioară nu vor dobîndi îndreptare din sinul neorînduicilor drumășe și al sgomotului patimilor, precum nici din sinul unei răsvrătiri.

Pentru aceasta, mai întîi, trebuie să se statorniceze ordinea legală, trebuie să piară cu totul verice urmă a revoluții, aceasta este statornica și neclintita hotărîre a Măririi Sale Sultanului, Augustului meu stăpîn, care este și al vostru.

De vă veți conforma cu dînsa, veți merita înalta sa milostivire, precum veți trage asupra-vă neapăratul efect unei drepte mustrări de veți stărui a nu cunoaște datoriile voastre de supuși credincioși.

Lăcuiitori ai Valachiei ! Părintescul glas al Suveranului vostru vă vorbește și acum, încredeți-vă iubirii de dragoste și bunii sale voinți, numai așa, iar nu prin făgădueli amăgitoare, veți putea afla fericirea și binele vostru în starea de acum a țării. Mărirea Sa Sultanul, pentru ca să unească în administrație puterea cîrmuitoare, a găsit cu cale ca în loc de o căimăcâmie compusă de trei persoane, după cum glăsuiește Regulamentul Organic, să orînduiască numai o persoană, care va îndeplini funcția acei căimăcâmii.

Spre acest sfîrșit am ales în numele Sultanului pe Logofătul Dreptății Constantin Cantacozino, carele se recomandă atît prin considerație de care se bucură între voi, cît și prin cunoscuta lui aplecare către instituțiile reglementare.

Acesta va compune într-o înțelegere cu mine, și cu orînduitul din partea Măririi Sale Împăratului Rosii, un minister vremelnice din rîndul oamenilor celor mai buni ai țării, va fi credincios îndeplinitor al legiuirilor și poruncilor Suveranului vostru, tot de odată voi fi și eu pe lîngă dînsul, ca să-i însuflu sentimentul dreptății Măririi Sale Sultanului, al căruia sînt organ.

Ființa de față a bravei armii împăratești, care au venit aici ca să sprijine și să păstreze ordinea legală, este o cheazășuire destul de mare pentru

În locul
Căimăcâmiei
de trei,
un căimăcan :
C. Cantacuzino

liniștea țării. Ecselenția Sa Omer Pașa, General de căpetenie al armii împărătești, va fi vremelnicește Guvernator ostășesc al orașului București, miliție și poliție vor fi subț poruncile Ecselenției Sale.

Boerilor ! Întoarceți-vă la casele voastre, adunați-vă împrejurul meu, ca să restatornicim buna orinduială și liniștea țării, singurul și întiul lucru ce dorim toți, și care este sfirșitul misii mele.

Preoților ! carii sinteți slujbași ai Dumnezeului păcii, treaba voastră este să predicați unirea și supunerea, siliți-vă dar să îndepliniți datoriile voastre către Dumnezeu și către oameni.

Neguțătorilor și meseriașilor ! legiurile țării v-au ocrotit pină acum ; datoria voastră dar și interesul cere ca să dați pildă de supunere către ordinul legal al țării.

Sătenilor ! Întoarceți-vă la cîmpurile voastre, ca să lucrați acel pămînt, care au fost pentru părinții voștri, și este pentru voi și copiii voștri, un izvor de fericire, și lăsați în părinteștile miini ale Guvernului vostru grija de a ușura suferințele voastre.

Scris la Cvartirul ghenereal de București
1848 septemvrie 13/25

Referendarul Divanului împărătesc,
împărătescul comisar la aceste Prințipaturi,

F u a d

■ B A R., F. vol. 1285/1848 ; *Anal* 1543, IV, p. 319—321.

La Cotroceni... și în Dealul Spirii

DUPĂ MĂRTURII ȘI IZVOARE AUTENTICE

258

CONSULUL BRITANIC, R. G. COLQUHOUN, CĂTRE AMBASADORUL
STRAFORD CANNING, LA CONSTANTINOPOL

Nr. 52

Domnule,

București, 23 sept., 1849

Stiu că anexata copie a unei scrisori grăbite pe care am adresat-o Vicontelui Palmerston la 26 septembrie va produce multă mîhnire Excelenței Voastre.

Nici acum nu mă încumet să comunic amănuntele pe care ar trebui să le dau, știind că purtătorul prezentei depeșe va relata Excelenței Voastre cum au fost zilele și nopțile mele de la 25 septembrie încoace.

După ce a părăsit pe Fuad Efendi, așa cum am relatat în raportul (No 51) ¹, se vede că delegația, consistînd din aproape 300 persoane, dintre care un mic număr de reacționari — nu mai mult de 15 — și dintre aceștia nu mai mult de 6 sau 8 bătrîni boieri — s-a dus la tabără. Au fost primiți pe platoul din fața mănăstirii Cotroceni. Fuad Efendi a citit ordinul Porții pentru numirea unui Caimacam și, în virtutea acestor Imputerniciri, el a anunțat că alegerea s-a oprit asupra dlui Constantin Cantacuzino, a declarat Locotenența dizolvată și repunerea integrală în vigoare a Regulamentului Organic, promițînd că îndată ce ordinea va fi restabilită Poarta va face acele îmbunătățiri care ar fi necesare țării. Potrivit declarațiilor lui Fuad Efendi, ca și acelorale ale unor martori oculari, în sinul majorității delegației a izbucnit indignare, oratorii demonstrînd trimisului (Porții) nedreptatea comisă prin călcarea în picioare a dorințelor națiunii și prin restaurarea unei ordini atît de dăunătoare ei. — După ce i-a ascultat cîtăva vreme, Fuad Efendi, văzînd că nu putea să-i convingă, s-a retras luînd cu sine pe dl. Cantacuzino și pe acei care acceptaseră ordinul Porții. În același timp, un detașament de cavalerie, infanterie și 4 piese de artilerie s-au apropiat împingînd întreaga delegație. În stare de arest, spre mîhnăstirea aflată la o distanță de 200 de yarzi. Un puternic detașament de trupe a primit ordin să înainteze spre București pentru a instala Căimăcămia și a ocupa cele 4 puncte principale ale Capitalei. Înaintînd către masele de țărani, aceștia din urmă s-au apropiat, au căzut în genunchi și au aplecat steagurile. Pentru a-și face drum, trupele au fost nevoite să dea pînteni cailor și să lovească cu latul săbiilor; mulți au fost totuși răniți și de tășul săbiilor la mîini și brațe. Însoțiți de 6 tunuri, trupele au înaintat cu iuteală spre oraș pe înălțimile dominante din vecinătate unde este situată cazarma infanteriei.

Înfruntarea
pe platoul
de la
Cotroceni ...

Căimăcămia
instalată ...
cu forță
armată turcească

La cazarma
de pe
Dealul Spirii ...

Cînd s-a ajuns la cazarmă, s-a ordonat colonelului Golescu să depună armele și să evacueze cazarma. Colonelul a replicat: „Ca soldat nu pot face aceasta fără ordinul guvernului”. Trupele române, în număr de cca 480, erau adunate pe vastul teren de exerciții din curte, cu armele necărcate. Între timp, colonelul Golescu ordonase corpului de pompieri să se prezinte la cazarmă, iar aceștia, înaintînd în sus pe deal, s-au înfîlțit cu trupele turcești. Numai Dumnezeu știe de unde a pornit primul foc? Atît Fuad Efendi, cit și Omer Pașa afirmă că s-a tras asupra turcilor care au răspuns cu foc, în apărare. Sînt în măsură să anexez mărturiile a trei ofițeri români: una a căpitanului Deivos, care comanda al 2-lea detașament, alta a sublocotenentului Pescaru și una a căpitanului de pompieri, pe care am reușit să mi le procur abia în seara aceasta. Acestor depoziții trebuie să li se acorde toată încrederea. E adevărat că sînt mărturii ale unor ofițeri români, dar ele au fost date în prezența mea și a secretarului meu; după ce au fost consemnate în scris, ei au declarat pe cuvînt de onoare că nu conțin decît adevărul. Pentru protecția acestor persoane, care nu se află încă în siguranță, nu aș vrea ca aceste depoziții să fie date publicității. — Dar este greu de conceput ca o mină de oameni să fie așa de nepăsători cu viața lor ca să deschidă focul asupra unui detașament de armată regulată, înzestrată cu tot echipamentul de război. Rezultatul a fost înfricoșător — cu il regret profund, Fuad Pașa și Omer Pașa de asemenea — dar faptele cele mai grave rămîn încă a fi dezvăluite, pentru că, în timpul serii și al nopții, au fost comise în micile suburbii sau mahalale din jurul cazarmii acte înfricoșătoare de prădăciune și violență. Printre cazurile pe care trebuie să le menționez sînt: prădarea casei unui negustor francez (amănuntele vor fi comunicate astăzi de către agentul consular francez, ambasadorului său); un caporal al agenției austriece, care stătea în ușa sa, a fost rănit, și cred că multe fapte care nu se pot verifica acum au fost comise. În după-amiaza zilei de 25, din partea membrilor Locotenenței mi-a fost transmis anexatul document (Lit. A)¹.

Acte
de prădăciune
și violență,
în micile
suburbii ...

Posed depozițiile integrale, pe care le anexez (Lit. B, C, D)² verificate de colonelul Golescu azi dimineață, el declarînd că sînt adevărate pentru timpul cît a stat împreună cu soldații săi.

Potrivit mărturiei unui supus ionian, medic în serviciul turcilor, pierderile printre turci au fost mult mai mari decît a admis Omer Pașa, cele mai severe măsuri fiind luate pentru a se împiedica intrarea în cazarma valahă (acum ocupată de turci) a oricărei persoane.

Vă prezint aceste mărturii fără alt comentariu.

Pandurul
Magheru

Soldații astfel risipiți, cu puține excepții, au părăsit orașul, luînd drumul spre Pitești sau Rîmnic, localitate lîngă care se spune că se găsește pandurul Magheru, cu o puternică forță armată.

Locotenența, la cererea Caimacamului, a transmis lui Magheru ordinul să demobilizeze forțele și să se supună hotărîrii Porții. Dar este puțin probabil că el va fi destul de prudent ca să execute acest ordin. Dacă refuză,

o puternică forță turcă va fi trimisă spre a-l aduce la supunere. Generalul Duhamel se află în oraș; curtea sa e plină de soldați turci.

Multe magazine sînt închise, negustorii refuzînd să le deschidă pînă ce delegații lor, care sînt încă deținuți la Cotroceni, nu vor fi eliberați.

Am onoarca...

Robert G. Colquhoun

Textul englez

No. 52

Bucarest 28th Sept. 1848

Sir,

The annexed copy of a hurried letter I wrote to Viscount Palmerston on the 26th will cause Your Excellency much grief, I know.

Even now I can hardly venture to give such details as I ought, for the bearer of the present dispatch will tell Your Excellency how my days and nights have been occupied since the 25th.

After leaving Fuad Effendi, as mentioned in my No. 51st of this date, it appears that the Deputation consisting of nearly 300 persons, among whom were a small number not exceeding 15 of the reactionary body and of these only 6 or 8 old Boiars, went up to the Camp. They were received on the plateau opposite the Monastery of Cotroceni. Fuad Effendi read the order of the Porte to nominate a Caïmacam, and in virtue of those powers, he announced that the choice had fallen on Mr Constantine Cantacuzène, he declared the Lieutenancy dissolved and that the Règlement Organique was resintated in all its force, promising that as soon as order was restored, the Porte would make such amelioration as the exigency of the Country may require. From the assertions of Fuad Effendi as well as those of eye-witnesses, there was a burst of indignation from the majority of the Deputation whose orators began to urge the envoy on the injustice of thus trampling under foot the wishes of the Nation, and restoring an order so obnoxious to them. — After listening for a while, Fuad Effendi finding he could not bring them to reason, retired, taking with him Mr. Cantacuzène and those who accepted the order of the Porte. At the same time a detachment of Cavalry, Infantry and 4 pieces of Artillery closed in, and marched off the whole party under arrest to the Monastery distant 200 yards, and a strong detachment of troops was ordered to advance on Bucarest to install the Caïmacamie and occupy four of the principal points of the City. On advancing towards the masses of peasantry, these latter closed and fell on their knees lowering their banners. The troops, to make way, were compelled to urge

their horses on and use the flats of their swords — many however were wounded, and from the edges of the swords on their hands and arms. The troops accompanied by six guns advanced rapidly towards the town, on the heights immediately overhanging which is situated the Infantry-barracks.

On reaching the barracks the Colonel Golescu was ordered to lay down the arms, and evacuate the barracks. The Colonel replied „as a soldier he could not without orders from the Government“. The Wallachian troops in number about 450 were assembled in the large exercising ground in the yard, their muskets unloaded. Meanwhile Col. Golescu had ordered the body of fireman („Pompieri“) to come up to barracks, and these advancing up the hill, met the Turkish troops. — God only knows where the first shot was fired. Fuad Effendi and Omer Pasha both declare the Turks were fired on, and only returned the fire in self-defence. I hope to be able to annex the evidence of three Walachian officers: one of Capt. Deivos who commanded the second detachment, one of Under-Lt. Pescarou, and one of the Captain of the Firemen which I only succeeded in procuring this evening. These depositions will demand serious consideration — they are it is true the evidence of Wallachian officers, but made in presence of myself and my secretary and after taking these down, they declared on their honor that they contained the whole truth. I would not, for the sake of these persons who are not yet in safety, that these depositions be made public. — But it is hard to conceive that a handful of men should have been so reckless of life, as to fire upon a regular Body of men furnished with all the appliances of war. — The result has been fearful and deeply do I regret it — deeply also do Fuad and Omer Pashas, but the worst yet remains to be told, for during the evening and night fearful acts of pillage and violence were committed in the small faubourgs or mahalas adjoining the barracks. Among the cases I have to cite, are the pillage of the house of a French merchant, the details of which the French Agent will communicate to his Ambassador today, the Corporal of the Austrian Agency standing at his door was wounded, and I fear many acts which it is impossible now to verify took place. In the afternoon of the 25th the annexed (Lit. A)¹ was forwarded to me by the members of the Lieutenancy.

I have had the whole of the depositions which I annex (Lit. B, C, D)² verified by the Colonel Golesko this morning, who stated them to be true, up to the period he was present with the soldiers.

From the evidence of an Ionian Medical man in the service of the Turks I learn that the loss among the Turks had been much more considerable than is allowed by Omer Pasha, and the utmost care has been taken to prevent the entry into the Wallachian barracks (now occupied by the Turks) of any person.

I offer these depositions without comment.

The soldiers thus dispersed fled, with few exceptions, out of the town and took the road towards Pitești and Rimnik near which place it is reported that the Pandour Maghiero is with a strong force.

The Lieutenancy at the request of the Caimacam sent to Maghiero an order to disband his forces and submit to the decision of the Porte. But there is yet some doubt as to whether he will be prudent enough to obey this order. If he refuses a strong Turkish force will be sent to reduce him. General Duhamel is in town, his courtyard filled with Turkish soldiers.

Most of the shops are shut, the merchants persisting in refusing to open till their deputies, who are still kept in custody at Cotrocheni, are liberated.

I have the honor to be etc.

Robert G. Colquhoun

■ P.R.O., F.O. 78743, f. 73-77; Arh. St. Buc., Microfilme Anglia, rola 19.

■ 1. Protestul Locotenentei adresat consilierilor puterilor străine, în București, e publicat în *Antaf* 1848, IV, p. 322. 2. Depozițiile ale căpitanilor Zăgănescu și Deivos sînt cuprinse și în acest volum, doc. 253; astfel redăm mai jos numai declarația sublt. Pescaru:

„În timp ce căpitanul Deivos și cei două sute de soldați se duceau la generalul turc, un alt ofițer a venit să sormze soldații români care rămăseseră în cazarmă să se predea, făcânduindu-le că viața lor va fi cruțată și că ei se vor putea întoarce la casele lor.

O mînd de oameni neputînd rezista unei armate întregi, căpitanul de pompieri Zăgănescu s-a prelat împreună cu 40 din camarazii săi; ceilalți n-au voit să predea armele lor, împrăștiindu-se în oraș, conduși de sublocotenentul Ioan Pescaru.

În timp ce căpitanul Zăgănescu și cei 40 de oameni se puneau în mișcare pentru a merge la generalul turc, încrezători în cuvîntul dat, ei au fost împușcați în mijlocul curții.

Ofițerului Ioan Pescaru care locuia aproape de cazarmă, în mahalaua Izvor, i s-a prădat casa, cuminata sa fiind ucisă de un foc de armă.

Textul francez

„Pendant que le capitaine Delvos et les deux cents soldats se rendaient auprès du général turc, un autre officier est venu sommer les soldats valaques qui étaient restés dans la caserne de se rendre, en leur promettant qu'ils auraient la vie sauve et qu'ils pourraient rentrer dans leurs foyers. La résistance étant impossible à une poignée d'hommes, qui se trouvait en présence de toute une armée, le capitaine des pompiers, Mr. Zagănescu, s'est rendu avec quarante de ses compagnons; les autres n'ont pas voulu abandonner leurs armes et se sont dispersés dans la ville conduits par le sous-lieutenant Jean Pescaru.

Comme le capitaine des pompiers et les quarante hommes se mettaient en marche pour se rendre auprès du général turc, confiants dans la parole donnée, ils ont été fusillés au milieu de la cour.

L'officier Jean Pescaru qui était logé à Izvor, tout près de la caserne, a eu sa maison pillée et sa belle sœur tuée d'un coup de feu.

„PE CÎND REACȚIONARIII PUNEA
ȚARA LA CALE ÎMPREUNĂ CU
DIUHAMEL ȘI CU FUAT EFENDI...”

259

ȚARA ROMÂNEASCĂ ȘI MOLDOVA — CORESPONDENȚĂ TRIMISĂ DIN BUCUREȘTI
„GAZETEI DE TRANSILVANIA”

„Acest articol îl avem din mână oficială și după izvoară autentice. Multe din acest articol sînt cunoscute din cite se mai publicară pînă aci; însă interesele adevăratului istoric, pe care orice jurnalist cu caracter trebuie să-l aibă neclătit în ochi, cere ca un eveniment atît de mare, atît de istoric ca cel din București de la 12/24 septembrie¹ să-l cunoaștem în detaliuri, scris de mai mulți, cu atît mai virtuos de mână oficială, ca istoricul în viitoriu să nu se mai plîngă de lipsa izvoarelor; scurt, acest articol e de prea mare interes. — Red. [G. Barișiu] (4 octombrie 1848).

Tabăra turcească sta, cum am zis, spre mieznoapte de la mănăstirea Cotroceni; spre amiază-zi de răsărit, în oraș, sta cazarma română de pedestri; tabăra popoului român sta mai spre București, cam în partea uliței numite Podul-de-pămînt.

Deputații sus arătați², ca la 200 de persoane, intrară, cum am zis, în tabăra turcească. Fuat Efendi îi aștepta în umbrarul său în picioare cu o hîrtie în mînă, căria lumea îi zicea ferman, și care în sine nu era altceva decît o publicație din partea sa către boerii și locuitorii țării, o curată parodie a voințelor sultanului, scrisă în inspirația sunetului rublelor lui Diuhamel. Cine va avea poftă s-o vază, o va afla tipărită și însuși și ruptă și călcată în picioare pe ulițele Bucureștilor. Data ei este din 13 septembrie, cu înscălitura Fuat în litere mari ca să se știe.

Cum se înfățișă deputația, vestitul trimis de neagră și sîngeroasă pomenire începu a citi acea hîrtie, prin care mai repeta încă odată, căci tot i se părea că nu credem că a venit să aducă pacea și buna orînduială în țară, ca și cînd pacea și buna orînduiala ar fi lipsit. Într-însa, călcînd tractatele, pretutindeni pe sultanul îl numește suveran în loc de suzeran; calomniînd mișcarea românilor, o pătează că este izvorîtă din duhul comunismului, lucru ce nici odată pînă acum n-a trecut prin mintea românilor. Apoi uzurpînd drepturile țarei, numește aici într-un chip de caimacam pe d. fostul logofăt C. Cantacuzino, recomandîndu-l, după inspirația d. Diuhamel, de om ce se bucură de considerație între români și plin de daruri pentru cunoscuta lui aplicare către instituțiile regulamentare. Eu unul n-am cînte să cunosc pe om nici de bun nici de rău, atîta știu, ceea ce istoria zice, că d. Cantacuzino, la venirea cea dintîi a d. Diuhamel în București, în domnirea fostului Domn A. Ghica, după cererea acestui aducător de dreptate rusească, fu scos din postelnicie ca h..., și acum tot Diuhamel, prin credinciosul său organ, îl recomandă românilor ca un tifaric³ regulamentar.

În proclamația
sa, Fuat a
călcat
tractatele...

După ce se citi această publicație și se proclamă d. Cantacuzino de Papatace-caimacam, acesta se plecă cu un respect cu totul caimacamesc, ca și cînd s-ar fi numit domn al Țării Românești întreg întreguleț, din cap pînă în picioare, și apoi cu un sentiment plin de patos zise: „Voi fi credincios Înaltei Porți și Rusiei“. Fuat Efendi, se zice, de va fi adevărat, că-l apostrofă și-i zise: „Să fii, domnule, credincios patriei dumitale“. Poate oricine acum vedea pe ce miini e Țara Românească, că d. Cantacuzino e mai căzut și mai pitic în sentimente și în cinste și însuși decît Fuat Efendi.

Atunci junele Cantacuzino Iancu, fiul răsposatului român, nu mai putu suferi rușinea părintelui său, ce cădea și asupra sa, și țipă din mulțimea deputaților strigînd: „Tată, nu primi o asemenea slujbă!“ Deputații atunci luă curaj și începură a se adresa către noul caimacam, numit după nici o formă, după nici o lege, după nici o datină, și îl amenințară să nu primească a se face organul umilirii și robirii patriei. Disputa fu cam ferbinte: unii din deputați se zice să amenințară cu degetul pe Fuat Efendi, arătîndu-l să vadă că stă o mare răspundere pe capul lui. Ba încă se zice că însuși Fuat Efendi ar fi avînd fineța a se plînge că unul din deputați ar fi ardicat bastonul și ar fi lovit pe unul din sateliții Ecseleței sale. Însă cine scoase una ca aceasta, minte curat. Noi cel puțin nu credem că ar fi zis-o însuși Fuat Efendi.

Oricum, disputa a fost ferbinte, sau mai bine s-a intrigat a se face ferbinte, Fuat Efendi, văzînd că vine lucrul acolo unde de patru zile îl pregătea s-ajungă, se trase din umbră și strigă: „Cine e cu Regulamentul să vie după mine și cincă voește reforme să rămîie la spate“. Îndată se despărți adunarea deputaților: vreo 40 de ciocii vinduți se luă după turc, și peste 200 de cetățeni rămaseră în loc. Acum era toate, după cum se pregătiseră: cetatea era mai goală de lăcuiitori, popoul adunat înaintea taberei, deputații și căpeteniile lui în mijlocul turcilor; tabăra turcească era pregătită și aștepta semnalul. Deodată pocni un pistol; îndată veni o mulțime de soldați turci ce avea într-adins ordine ce să facă cînd se va da semnalul, și încungîră pe bunii deputați a nu mai ești nimeni să dea de știre popoului. Steteră aci oamenii prizonieri, în soare, nemîncați și nebăuți pînă seara. Reacționarii era trași în cortul lui Fuat Efendi și striga acolo în marele lor patriotism ca să splînzure pe toți deputații și să dea cu tunurile în acel popor de 100 000 ce avea obrăznicia să ceară dreptate între aceștia se deosebia mult domnul Filip Lenciu, ce de trei luni de zile își tot plîngea dimpreună cu fiii săi marea și vechea sa nobilitate*.

De la 4 ceasuri după amiază, adică pe atunci pe cînd reacționarii puneau țara la cale dimpreună cu Diuhamel și cu Fuat Efendi, oștirea turcească luă ordin a intra în cetate, unde nimic nu străbătuse din cele întîmplate în tabără. Turcii se despărțiră în două: o parte apucă către popor spre ulița numită Podul-de-pămînt, și o parte către bariera cazarmei sau a uliței Mihai-vodă.

C. Cantacuzino —
caimacam
marionetă,
„organul
umilirii
și robirii
patriei“

Deputații
patrioți,
prizonieri ...

ascuțișele
sabiilor
turcești...
pe spatele
bunului
popol

Să lăsăm puțin pe cei din urmă : să vedem ce făcură cei ce se îndreptară către popor. Parte din ei încungiuară mulțimea a nu mai lăsa pe nimeni a intra în cetate ca să alerge la nevoce la arme. Popolul se încearcă a le eși înainte cu cîntări și vivate, închinîndu-le stindardele și crucile. Vitejii și disciplinații turci începură a smulge stindardele și a le rumpe peste capitele și urechile celor ce venia să-i primească cu frăție și dragoste. Crucile fură călcate în pulbere și apanatele și ascuțișele sabiilor răpăia pe spatele bunului popor. Mulțimea acum era încungiuară și, cîți rămăseseră afară, alergară înaintea turcilor ce era în cetate și căzură la pămînt să fugă cu caii peste dinșii. Turcii mai nainte se temea să dea în oameni nearmați ; acum sub comanda lui Diuhamel nu era așa fricoși ca să se spărie de oameni neinarmați și trecură înainte peste dinșii, strivindu-i în picioarele cailor.

Îndată alergară cîțiva gardiști a da de știre Locotenenței ce se afla în permanență adunată în Palatul administrativ. Locotenenții era la masă cînd luară această știre.

Locotenența
domnească
în Palatul
administrativ...

Ne abatem aci puțin a arăta hotărîrea ce Locotenența își luase mai dinainte. Este știut că guvernul revoluționar provisoriu, desființîndu-să cu venirea lui Suleiman-Pașa, și alegîndu-să Locotenența compusă din trei membri, aceasta guverna acum după legi, și nu să aștepta la nimic alta decît la o destituție și alegere din nou a persoanelor guvernului. Prin urmare cu cîteva zile înainte hotărîse să stea în permanență, fără a să mai duce nimeni din membri p-acasă, nici spre mîncare, nici spre somn, ca să nu lase capitala nici un minut fără cîrmă și povăț pînă la numirea noului guvern, ce credea că să va face prin alegere. Era însă oarecare diferență în păreri între membrii Locotenenței. Doi, adică domnul N. Goleșcu și d. generalul Tell zicea să stea în permanență și însuși de s-ar întimpla să-i destitueze Fuat Efendi în tabără, și să se considere neîncetat tot drept guvern, pînă cînd poporul e mulțumit de Locotenența ce ș-a ales-o singur ; și avea drept cuvînt foarte tare : „poporul ne-a ales, poporul are drept a ne destitua”. Domnul Eliade zicea : „să stăm în permanență, pînă cînd vom lua de știre că s-a numit alt guvern sau prin alegere sau prin impunere, după cum s-aude. De aci înainte, cît vom mai sta, este un semn de nesupunere și ne abatem din înțelesul Proclamației ; ar fi un semn că am avea ambiția să mai guvernăm și că am vrea a ne sluji cu poporul, lucru ce nu să potrivește nici cu prințipele noastre, ne mai puțină guverna constituțional, și apoi ar trage după sine niște consecuințe ce, de n-ar grămădi peste noi responsabilitate, cel puțin, pe nedreptul ne-ar espune risului”.

Acestea era părerile locotenenților, cînd veni a le da de știre de intrarea turcilor, de maniera intrării, și mai vîrtos în urmă de scoaterea din buzunar a d-lui Cantacuzino, numîndu-l numai bun de caimacam pentru astfel de vremi. Domnul Eliade închină pentru fericirea patriei, își scoase eșarpa și zise : „Eu mi-am plinit misiunea ; capitala și țara prin uzurpare

au luat-o alții în sarcina lor, ei vor fi răspunzători d-aci înainte. Eu mă trag acasă". Așa își luă zioa bună și eși.

În curte era mulțime de popo și întreba ce să facă, dacă trebuie să ia armele? D. Eliade le răspunse în numele Locotenenței să stea cetățenii în pace, să se ducă pe acasă și să nu dea pricină de nevoi ce nu le merită țara. Vie răul de unde va veni, numai de la noi să nu vie. Cine va începe va fi responsabil.

Asemenea repetiră și ceilalți membri ai Locotenenței și încă ordonară a se trage de acolo și însuși compania de pedestri ce ținea gvardia de onoare a palatului. Prin urmare, rămaseră fără pază, fără arme, așteptind în resignație, și spuind tot acelea la ori cîți cetățeni venia să apere palatul.

Turcii după ușița Podul-de-pămînt intra acum în capitală, pedestri, călăreți, cu tunurile încărcate, cu fitilele aprinse.

Să venim acum la cei ce intra pe bariera lui Mihai-vodă sau a cazarmei în număr ca la 5 000, pedestri, călăreți și tunuri.

Cu o zi mai înainte colonelul regimentului din garnizoană, d. Radu Golescu, venise la d. general Tell să-l întrebe ce să facă, de vor intra turcii și vor cere cazarma?

D. general îi zise: „Turcilor ca niște oaspeți să le dăm cazarmele; cea de călărime este deșertată pentru acest sfîrșit. În cea de pedestrime să stea soldați, pînă vor veni turcii, unde să vie și compania de pompieri spre a da onorile ostășești generalului turc și oștirii, și apoi după primire să se tragă soldații noștri în oraș”.

„Dar dacă ne vor cere armele?” întrebă iar colonelul Golescu. „Să nu le dați”, răspunse generalul Tell. „Prietenii nu cer armele”.

Acestea era ordinile către soldații români, ce era în număr de vr-o 400 și alți vr-o 200 pompieri.

Cînd veni știrea în cazarmă că se apropie turcii, se trimise către pomierii ce era la poliție știre să vie a se uni cu ceilalți soldați și a face onorile convenite turcilor.

Cei 400 ai regimentului sta la front cu muzica în curtea cazarmei, și cum s-apropiară turcii, banda începu marșul de țeemonie și soldații prezentară armele. Turcii, în loc d-a sta înaintea porții ca să între, repeziră tunurile în fuga mare de cealaltă parte a cazarmei și le așezară ca de bătae, trecînd și o mare parte din soldații lor în acealature. Atunci venea și compania de pompieri. Căpitanul ei, domnul Zăgănescu, nu să mulțămi nicidecum d-acele preparative și începu a prepune.

Să lăsăm aci a povesti însuși acest căpitan:

„Cum văzui acea orînduire ostilă, îmi veni să stau și să comand înapoi în oraș; însă știam ordinele și mă hotărîi să trec înainte a mă uni cu ceilalți soldați din cazarmă. Comandai cu pas iute și, cu soldați cu pușca alene pe umăr, îmi făcui drum pînă mulțimea turcilor, despîcîndu-i la dreapta și la stînga. Văzui fitilele aprinse la tunuri și turci așteptîndu-ne să venim în dreptul lor. Comandai mai iute. Turcii comandară ca toți ai

La cazarma.
din Dealul
Spirii ...

„Prietenii
nu cer
armele”

Începutul
luptei ...

Relatările
căpitanului
Zăgănescu:

lor, ce-i despicasem spre dreapta, să treacă către dinșii la stînga : în iușcala lor un turc să împedecă de unul din soldații mei și căzu. Un ofițer turc lovi cu latul sabiei pe soldatul meu ; un alt soldat turc, văzînd cesemplul ofițerului, descărcă pușca într-unul din soldații mei și-l culcă jos mort. Noi atunci eram drept în gura tunurilor și zisei să dăm mai iute a ne apropia de cazarmă. Soldații mei era cu puștile goale. Cînd trecuserăm mai mult de jumătate din dreptul tunurilor, și cînd toți turcii trecuseră în partea stîngă, deodată pocni un tun și deschise un drum larg între soldații mei. Se repetă tunurile, mai omorîră cîțiva ; începură puscele și carabinele turcești ; eram însă mai la adăpost lingă cazarmă. Umplură flăcării puscele și comandai foc. De vreo două, trei ori descărcară ai noștri. Mitralia ** însă ne prăpădia. Începură soldații a se culca la pămînt, cînd să descărca tunurile, și desperați strigară cu toții : „Pe tunuri, copii, că ne prăpădesc”. Deodată alegară cu toții ; tunurile era pline și li să punea în acel moment foc. Soldații mei, năvală, le suciră odată în loc și le întoarseră cu gura către turci. Pocniră deodată și stinseră mulțime de vrăjmași. Aceasta fu prada cea mai mare. Ai noștri era stăpîni acum pe tunuri ; însă cum să le ție ? Să repezi atunci un colonel sau un maior turc către noi și venia spre mine. Eu luai pușca din mina unui soldat al meu, îi ochii și-l culcai jos după cal. Frații noștri din cazarmă da și ei mereu, însă focurile lor venia prea de departe. Sflrșiserăm patroancele *** ; alergară soldații noștri a să căpu, și lua care cum putea. Atunci generalul turc, căruia i se ucisese calul sub dînsul, strigă să stea focul, și soldații noștri din curtea cazarmei ardică într-o sabie o batistă albă. Începurăm a lamenta. Colonelul Goleșcu se duse la turci a vorbi. Locotenentul meu Dănescul era rănit și zăcea cu capul pe o buturugă. Un turc vine lingă dînsul, îl imboldește cu baioneta ; el ardică capul. Turcul, văzîndu-l că e viu, îi descărcă pușca în cap și-l lasă mort. Un cetățean din întîmplare vede acea cruzime, smulge un par și pocnește pe turc în cap ; îi smulge pușca din mină, o înfige apoi și în alt turc ce venea asupra lui, îl ucide și pe acela, îi ia pușca, și cu amîndouă armele să repede de-a fuga la vale în mahalaua către Isvor.

În curtea
cazarmei

Într-acestea, restul soldaților mei intrase în curtea cazarmei și so unise cu ceilalți⁴. Bieții oameni, mai mult decît zeciuîți într-un chip infam, eșii din sine de turbare și desperație, mă puseră la mijloc în strigări amenințătoare. Care de care striga : „Ce e asta, d. căpitan ; ne aduseși aci cu puștele goale ? turcii ne ucid ca pe vite. Sintem vînduți. Vînduți ! Vînduți !”, strigară cu toții amenințîndu-mă. Nu știam ce mai fac, nu știam ce răspunz. Îmi perdusem mințile. Strigai și eu : „Vînduți, fraților, însă de turci. Să murim cu toții ca niște bravi”.

— „Să murim ! să murim !” strigară cu toți, cît nu mai semăna strigări omenești. Turcii se speriară și începură a striga : „Dur, dur, be cardași !”, arătară că s-a făcut greșală, și ofițerii noștri ce parlamenta veniră dimpreună cu un bulgar grecit, pitarul Grigore din Giurgiu, reacționar plătit, iar nu din prințipe, om de toate colorile, ciocoi în timpii Bibescuului, patriot plină

la virful nasului la căderea lui, învătător al turbăcelii Manului și Vilara, lăudător al Constituției în puterea ei, defăimător al ei când o vedea că șovăie, spion rus la trebuință, tilmaci al reacționarilor către turci, conducător al oștirii turcești, unealtă îndeminatică a lui Diuhamel, vânzător al creștinilor, cu un cuvânt asemănare împelițată a ciocilor celor mari. Acest pitar Grigore veni și zise soldaților noștri din partea Pașei, că e pace, numai să lase armele și să se ducă fiecare p-acasă.

Soldații să distraseră din disperația lor eroică ce ar fi putut face mult, cum era adunați la un loc și căpuși cu patroane. Își aduseră aminte de vicață; să consulte cu ofițerii și la vorba pitarului Grigore că s-a făcut greșală, să hotărâră cu toții a da armele. Începură a lăsa jos puști și pa-trontașe. Doi oameni din pompierii mei din fundul curții pe marginea dealului într-un colț era încă armați. Turcii strigară să lase armele; ei nu pricepea. Cîteva puști pocniră din partea turcilor și amindoi fură uciși. Cînd se depărtară cîțva de arme și eșiră cîteva din curte, deodată începură tunurile cu mitralie și-i secera grozav. Apucară oamenii la fugă care încotro putea. Eu ce eram încă în curte apucaî pe coastă la vale. Fugă ca asta nu știu să fiu dat niciodată; săriam, cădeam, mă sculam și fugiam, fugiam iute de crăpa fierea în mine. Ajunsei la niște uluci; n-aveam încotro să mai fug. Gloanțele ploa după mine, ulucile era nalte. Sării și înfipsei mina pe culmea lor; ce putere avui în braț, ce ușurință în trup, nu poci spune, căci ca un cerb fui deodată dincolo. Era o grădină; trecui printr-însa, eșii în curte și apoi într-o uliță. Fugiam și nu știam încotro mă duc. Un om îmi ese înaintă; mă ține în loc: „Domnule, îmi zice, gulerul îți roșăște, firul lucește, și turcii, uite te vād de sus. Apucă p-aci”. Il ascultai, mă depărtai și nemerii în mahalaua Dudescului. Aci aflai asil în casa unor călugări catolici, unde șezui ascuns pînă astăzi. Adineora auzii că mă caută turcii anume, însoțiți de oameni ce mă cunosc, înbrăcați și ei turcește. Părăsii asilul și umblu, uite-mă, fugar”.

Căpitanul Deivos, sub care s-a disciplinat și indoctrinat pentru Constituție compania pompierilor, a fost trecut în oștirea de linie ca să dea loc de căpitan d. Zăgănescu. Căpitanul Deivos poate ne da asemenea îndestule amărunte ale aceștii întîmplări sîngeratice. N-am putut însă a-l auzi, decît cele următoare:

Relatările
căpitanului
Deivos

„....După ce să hotărî ca să dăm armele, eu mă dusei la generalul turc a-i da sabia. Generalul îmi zise: „ține-ț-o”. „Cine fu începătorul?” mă întrebă turcul. — „Voi”, îi răspunsei eu turcește. Turcul se uită la mine cu o căutătură piezișă. — „Ba voi, voi”, îmi zise el cu acea răceală asiatică, dînd din cap de două ori. Soldații noștri lăsară armele. Într-acestea eu văzui pe turci luîndu-și din nou poziție ostilă și trăgînd pe furis cocoșurile la puști. „Copii, zisei eu către soldați, risipiți-vă cit puteți și la picior iute”. N-apucaî să sfîrșesc vorba, și începură puștile și tunurile turcești asupra soldaților noștri desarmați. Fugiră care încotro, mai periră cîteva și fugii

și cu la vale în mahalaua către Isvor. Turcii zic că n-au dat în soldații desarmați; să se caute însă cei morți și să vor vedea că cei mai mulți sint fără patrouașe”.

Aceasta mărturisesc și căruțașii ce au ardicat trupurile morților.

Astfel intrară turcii în București, acei turci ce peste o lună de zile în Giurgiu fură amici, ce se săruta și juca cu soldații noștri, ce cu orășanii și sătenii din Vlașca trăiră ca frații, ce însuflară atita dragoste și încredere românilor.

Niculăe Costinescu

București 1848 Septemvrie 19

P.S. — Ecşesurile pregătite și cumpărate ale turcilor nu întîrziară a face pe Diuhamel să scrie a intra muscalii.

■ După „Gazeta de Transilvania”, XI, 1848, nr. 81, 4 octomvrie, p. 334 n., 335; nr. 82, 7 octomvrie, p. 339—340 (Urmarea corespondinței...); nr. 83, 11 octomvrie, p. 343—344; nr. 84, 14 octomvrie, p. 348, 349. — *Anul 1848*, IV, p. 437, 438—446

■ 1. Sic! în loc de 1 / 25 septembrie. 2. „Principalii boeri, cu notabilii și neguțătorii Capitalei” (ibidem, *supra*). 3. Obiect prețios, giuvaer. * O corectură proaspătă. — Red. G. Barișiu. ** Caratacele, gloanțe și alt mărunț aruncat din tunuri. — Red. *** 60? — Red. 4. Vezi depozitia sublocotenentului Pescaru, comunicată de R. G. Colquhoun, în acest volum, doc. 258 *anexa*.

„ÎMPĂRATUL A TOATĂ ROSIA, ÎN UNIRE CU MĂRIREA — SA SULTANUL...”

260

PROCLAMAȚIA GENERALULUI LÜDERS LA INTRAREA TRUPELOR ȚARISTE PE
TERITORIUL ȚĂRII ROMÂNEȘTI

Locuitorilor Țării Românești

Fîindcă anarhia, produsă în țara voastră de facționarii ce au pus mîna pe frinele guvernului, poate să prilejuiască o întindere amenințătoare pentru viitorul Țării Românești și actele acestui guvern închipuit, nefiind potrivite nici cu instituțiile cu care se cîrmuiește acel principat în puterea tractatelor, nici cu ființa politică ce i s-a hărăzit prin aceleași tractate, apoi Mărire-a Împăratul a toată Rosia, în unire cu Mărire-a Sultanul au hotărît a se pune grabnic capăt la asemenea neorînduiri și a se restatornici în Țara Românească un guvern legitim pe baze întemecate.

Prin urmare, eu sint poruncit, împreună cu trupele Sultanului, a ocupa nălitărește Țara Românească spre a stăvili nenorocita propășire a pro-

pagandei răzvrăitoare și a se statornici în țara voastră guvernul legitim.

Ocupație

În deplină încredere că voi, locuitorilor Țării Românești, acei bine cugetători, veți cunoaște în pasul acesta o noă și netăgăduită dovadă despre înalta îngrijire a Împărăteștii-sale Măririi pentru fericirea patriei voastre, eu vă chem ca să întruniți sirguința voastră, spre a înlesni prin toate mijloacele această lucrare însemnată ce mi s-au încredințat de augustul meu monarh.

militară

15 Septembrie, 1848.

Comandantul Corpusului al 5-lea,
Gheneral de infanterie,

L i d e r s

■ B.A.R., F. vol. 1264/1948; Arh. I. Ghica, V, Acte f. 65; publicată în *Anul 1848*, IV, p. 369–370.

„Țara e credincioasă revoluției”

„ORGANISAȚI-VĂ LA MUNTE”

261

MESAJ CIFRAT TRIMIS DE ION GHICA, DE LA CONSTANTINOPOL, LUI
N. BĂLCESCU, LA BUCUREȘTI

Turcii
au voit
să ne susție,
dar;

Turcii au voit să ne susție, dar n-au găsit reazem în Inglitera, și Rifat Pașa este un ticălos. Cu toate acestea atât caracterul comisarilor, cât și dispoziția șefilor trupelor dupe Dunăre poate lesne să aducă o colisie între turci și muscali. Voi organizați-vă la munte. Eu cred că trîmbița dincer a sunat.

Scriți lui Brătianu¹ să găsească pe Lenoir² și să se înțeleagă cu el la Pesta.

Lenoir caută să unească pe maghiari cu slavii împotriva muscalilor. Han Mirza poate să ne dea ca la doozeci mii oameni și să scoale toată căzăcimea.

În sfaturile d-aici Inglitera a sfătuit rău pe Poartă.

Eu mai șed puține zile aici dacă lucrurile nu vor lua o turnură bună și o să caut să trec în Transilvania pela Orșova. Scrie-mi prin Coun³ tot aici.

[Pe verso:] Domnului Domn Nicolae Bălcescu la București.

■ Scrisoare cifrată, B.A.R., S 16(7)/LXIV. Descifrare după original: confruntată cu *Anul 1843*, IV, p. 349⁴.

■ 1. Dumitru Brătianu. 2. Ludovic Zwierkowski Lenoir, emigrat polon. 3. R. G. Colquhoun. 4. Erratum: În *Anul 1843*, VI, p. 349, numele *Brătianu* a fost descifrat, greșit, Traian; ca atare identificarea *Traian* = *Gh. Magheru* cade de la sine, fiind făcută printr-o asociere forțată a numelui „Traian” cu Cîmpul lui Traian, respectiv cu tabăra lui Magheru. Stabilirea noii lecturi Brătianu a rezultat din redescifrarea textului. Cheia cifrului, cuvîntul filantrop, așezată după o metodă răspîndită în societățile secrete ale timpului, astfel:

f b c	i d e	l g h
a m s	n u v	t z
r	o	p

dă următoarea echivalență alfabetică: 1 = f; 2 = b; 3 = c; 11 = i; 12 = d; 13 = e;

11 = a; 12 = m; 13 = s; etc. Gruparea 2 11 11 11 11 11 2 se citește

deci Brătianu. De remarcă, deasemenea, că în împrejurările invocate de Ion Ghica în scrisoare, identificarea Lenoir = (Golescu) Negru reprezintă un non sens.

„FRAȚII MEI ROMÂNII!...
ALERGAȚI CU TOȚII SĂ NE LUPTĂM
ȘI SĂ PĂSTRĂM SFINTELE DREPTURI!”

262

*Dreptate, Frăție! — generalul-căpitan al trupelor neregulate și
inșeurilor al gardiilor naționale din România*

Fraților mei români și toți ciți v-a înfrățit cu noi
sfinta Constituție!

Soarele libertății, care începuse să ne zîmbească, vrăjmașii noștri vor să-l întunece! Fericirea, ce izvoră pentru poporul României, din noile instituții, despoții vor să ne-o răpească și să ne aducă în locu-i tirania și robia!... Dar românii ședea-vor oare cu minile-n sin să privească pierderea lor? Uita-vor jurământul ce au făcut pentru apărarea libertăților consacrate prin Constituție, și astfel arăta-se-vor ei oare nevrednici de dreptate, după care au plins pînă acum, de frăția pe care au invocat-o în suferințele lor, de libertate a căreia lipsă i-a muncit pînă azi și, în sfîrșit, de o naționalitate, pe care străbunii noștri au făcut-o frumoasă și radioasă, și pe care tiranii, geloși pe strălucirea ei, se încerc să o stingă? Nu! nu, vor zice tiranii omenirii, că n-a mai rămas nici o picătură de sînge român în țeara aceasta, că n-a mai rămas nici o suflare care să-și cunoască originea, care să știe a se lupta pentru niște drepturi lăsate de veacuri de la străbuni, care să înțeleagă ce va să zică patrie și ce însemnează libertate!

Pentru
patrie
și libertate

De aceea, o frații mei români, dacă în sinul nostru mai arde încă schin-teia credinței, dacă în inima noastră mai viază încă amorul cel sacru al patriei, dacă suferințele țării noastre ne mai umple ochii de lacrimi de sînge, dacă respectul către țărîna și umbrele eroilor străbuni ai noștri se mai ține în piepturile noastre, dacă vrednicia de om se mai păstrează încă în român, atunci să ne grăbim, o, frații mei, să ne grăbim a le dovedi: căci patria plînge, căci libertatea suferă, căci naționalitatea română geme și ne chiamă a o mîntui; căci Hristos ne aduce aminte de jurămintele ce am săvîrșit spre păzirea și apărarea cu brațele noastre a sfintei și creștinei Constituții, în care sunt consfințite adevărurile, ce el mai întîi le-a proclamat în lume, căci, în sfîrșit, urmașii noștri vor blestema țărîna noastră ca a unor fricoși cari, cu brațele încrucișate, am lăsat să ni se iea o patrie, pe care noi eram datori să o păstrăm, cel puțin, ne-atînsă spre a le-o lăsa lor, precum și străbunii noștri ne-au lăsat nouă!

Aideți dar, frații mei români! alergați, cu orice arme veți avea, securi, lănci, coase, puști, care au fost armele vitejilor noștri străbuni români; alergați supț steagul libertății și aideți cu toții să ne luptăm și să păstrăm sfintele drepturi ce păgînii vor să ni le hrăpească! Eu, fraților, sunt român,

Să păstrăm
sfintele
drepturi!

și ca român mă simț serice de a muri pentru țeara mea ! Scularea noastră și aceasta, ca și cea de vecinică memorie de [la] 9 Iunie e sfântă ; căci ne sculăm, nu ca să robim, nu ca să jefuim, ci ca să apărăm niște legiuri, pe care ni le-am dat în puterea tractatelor, ce străbunii noștri Mircea cel vestit și Vlad V încheie cu În. Poartă ; și aceste legiuri nu sunt asupritoare, nu sunt tiranice ; sunt umane, sunt creștine ; căci izvorul lor este sfânta Evanghelică, căci urzitorul lor este Mintuitorul nostru Isus Hristos ! Cei ce s-au bătut în numele lui, el totdeauna pe toți i-a sprijinit, tuturor le-au dat biruință ! Cei ce calcă un jurămint, pe care l-au făcut în numele lui și se leapădă astfel de dînsul au fost în toată vremea gonîți în lumea aceasta și au perit sub jugul robiei !

Veniți, fraților, veniți de priviți pe voinicii panduri, pe bravii dorobanți, cu ce bucurie, cu ce entuziasm vor să scape țeara lor ! Nu fiți fii răi și nerecunoscători către muma noastră patrie ; întindeți-i o mină de scăpare, căci cel ce nu cunoaște pe mumă-sa și se depărtează de la sinul ei, acela nenorocit va fi și chinuit va fi sufletul lui !

Și tu, popol brav, din capitală, tu care mai întii fuși insuflat de Domnul pentru datoriile tale, tu care dotași istoria românilor cu imortalele date de 11, 19 și 30 Iunie ; tu, care mai întii spulberași în vînturi cenușa infamelor legiuri ce-i zice Regulament, tu ce zdrobiși nesuferitele și tiranicele privilegiiuri consacrate în Arhondologie, astă condică de inegalitate și desghinare, date-vei oare în lături tocmai acum, și părăsi-vei oare patria în ghiara vrăjmașilor ? Putea-vei oare a mai trăi sub o stăpînire anatematisită, care a împilat așa de cumplit țeara, și nu vei iubi mai bine de o mie de ori a muri pentru libertate și pentru patrie ?

Grăbiți-vă dar, o frații mei români ! Vază lumea întregă cine este popoul român și cum știe el să fie în veci liber, cînd odată a spart lanțurile tiraniei și ale robiei ! Națiile slobode, acelea care mai întii s-au luptat pentru libertate, pentru egalitate, pentru frăție și pentru dreptate, negreșit că vor da ajutor unei nații creștine, care se luptă împotriva despotismului și a robiei ! Ele vor apăra pe o fiică a lor carea, intrînd pe drumul progresului, a cerut a lor protecție și a fost încurajată și salutată la regenerarea sa.

Dumnezeu va fi cu noi, căci Dumnezeu este pe crucea în numele căreia ne-am armat, și ferul păgînilor se va sfărîmă împotriva ei.

Gheorghe Magheru

1848 14 Septembrie
Din Cîmpul lui Traian

■ B.A.R. F.vol. XXX/34 ; publicată în „Foaie pentru minte”, 1848, nr. 40 din 4 octombrie, p. 319-321 ; *Anul 1848*, IV, p. 354-356.

„Împotriva
despotismului
și a robiei !”

MAGHERU A REFUZAT SOMAȚIA
DE PREDARE...

263

CONSULUL GENERAL, R. G. COLQUHOUN, CĂTRE STRATFORD CANNING,
AMBASADORUL MARII BRITANII LA CONSTANTINOPOL

Nr. 57

Bucureștii, 6 octombrie 1848

Domnule,

Se vorbește în mod stăruitor că pandurul Magheru e hotărât să reziste în poziția sa întărită de lângă Rîmnic și că este susținut de locuitorii celor cinci județe din Oltenia — oameni temerari și destul de bine aprovizionați cu arme și muniții. Magheru a refuzat somația de predare trimisă lui de către Omer Pașa și se spune că acesta din urmă ar fi primit ieri o scrisoare redactată în termenii cei mai aspri, prin care Magheru declară că va rezista pînă la ultimul om împotriva unei puteri care, sub pretextul prieteniei, își trimite forțele sale în Valahia și acum se comportă în așa fel ca să depărteze afecțiunea românilor față de suzeranul lor legitim.

În aceste ultime 3 zile s-au trimis detașamente ca să-l supună; circa 5 000 oameni și șase piese de artilerie au părăsit Bucureștii în acest scop, și aflu că 5 000 de infanteriști și o considerabilă forță de artilerie de la Vidin stau să treacă Dunărea pentru a ocupa județele din sudul Olteniei. Dacă aceste județe continuă să reziste, nuă tem că în oarecare măsură aceasta va oferi trupelor rusești un bun pretext să înainteze, și din acest motiv am sfătuit cu fermitate Locotenența, înainte de plecarea sa, să scrie lui Magheru, sfătuiindu-l să-și denobilizeze oamenii, iar el însuși să treacă granița în Austria. Se spune că ar avea 4 000 de oameni bine înarmați, într-o regiune cu totul inaccesibilă trupelor regulate, cavaleriei și artileriei. În oricare alt anotimp el ar putea rezista, dar cu perspectiva celor cinci luni de iarnă în față, încăpăținarea lui ar putea aduce nenorociri și mai mari asupra acestei nefericite țări.

Am onoarea etc.

Robert G. Colquhoun

Textul englez

No. 57

Bucharest 6th October 1848

Sir,

It is currently reported that the Pandour Maghiero is determined to resist in his stronghold near Rîmnik, and that he is supported by the

Magheru
hotărât
a rezista
pînă la capăt

Consecințele
unei
rezistențe
armate...

inhabitants of five of the Districts of Little Wallachia — a bold people and tolerably well provided with arms and ammunition. Maghiero refused the summons to surrender, sent him by Omer Pacha, and a letter is reported to have been received yesterday by the Pacha conceived in the strongest language, declaring that he will resist to his last man, against a power which under the guise of friendship sends its forces into Wallachia and now conducts itself in a manner to detach from their lawful sovereign, the affection of the Wallachians.

These last three days, detachments have been sent off to reduce him, about 5,000 men and six pieces of Artillery have left Bucharest for that purpose, and I hear 5,000 men Infantry, and a considerable park of artillery are to cross over from Widdin, to occupy the lower districts of Little Wallachia. If these districts continue to hold out, I fear it may in some measure give a fair color to the Russian troops to advance, and it was on that account, that I strongly counselled the Lieutenancy previously to their departure, to write to Maghiero, advising him to disband his men, and himself to cross the frontier into Austria. He is reported to have 4,000 men well armed, in a country perfectly inaccessible to regular troops, to Cavalry and Artillery. At any other season, he might hold out, but with the prospect of five months winter before him, his obstinacy may entail greater evils on his unhappy Country.

I have the honor to be etc.

Robert G. Colquhoun

■ P.R.O. F.O. 78/473, f. 123—124; Arh. St. Buc., Microfilme Anglia, rola 19.

„CA SĂ SE EVITE NOI VĂRSĂRI
DE SÎNGE...”

264

CONSULUL BRITANIC, R. G. COLQUHOUN, CĂTRE LORD PALMERSTON

Nr. 62

București, 10 octombrie 1848

Excelență,

Consultări:
Magheru—
Colquhoun;

Sîmbăta trecută, tirziu, în noaptea de 7 ale lunii curente, s-a prezentat la mine o persoană care s-a anunțat ca emisar al pandurului Magheru și purtătorul unei scrisori către mine — a cărei copie, împreună cu cele două anexe ale sale, am onoarea să le alătur —. Mi-a spus că Magheru era foarte doritor să afle părerea mea asupra situației, și mi-a cerut sfatul cu privire la poziția pe care ar trebui să o adopte. Emisarul mi-a spus

că el trebuia să se întoarcă la tabăra din munți chiar în acea noapte dacă putea părăsi în siguranță orașul. I-am spus că nu pot să-i încredințez un răspuns pentru Magheru, dar că voi medita asupra problemei și, dacă va fi oportun, îi voi comunica cât mai curînd posibil părerile mele. La întrebarea mea, mi-a spus că forțele din munți se ridicau la aproape 8 000 *de oameni*, din care 4 000 bine înarmați, incluzînd un regiment de cavalerie și aproape jumătate regiment de infanterie, 5 tunuri de alamă de 6 funți. Restul e format mai mult din țărani din Oltenia, înarmați divers, dar foarte hotărîți.

M-am dus de îndată la Fuad Efendi și i-am spus că aveam o posibilitate să comunic cu Magheru, și că m-am gîndit că ar putea fi convins să depună armele și să-și demobilizeze partizanii, dacă prin retragerea sa și a căpeteniilor sale în Austria el putea fi asigurat că restul partizanilor nu vor fi persecutați. Fuad Efendi a răspuns că era foarte doritor să evite alte vărsări de sînge, că el personal nu putea trata cu un rebel în fruntea unei forțe armate pe care se credea perfect în stare să o înfrîngă, dar că ar fi într-adevăr bucuros dacă, prin orice mijloace, Magheru ar putea fi convins să se retragă și să-și demobilizeze oamenii; că s-ar angaja ca nici o măsură severă să nu fie luată împotriva subordonaților lui Magheru. Mai mult, că marea îngrijorare a sa (a lui Fuad) era ca trupele rusești — care erau în marș grăbit pe drumurile de munte să atace oastea lui Magheru din flanc — să nu aibă ocazia să tragă vreun foc; și astfel el [Fuad] să poată trece la presiune fără ajutorul celorlalți.

Colquhoun —
Fuad Efendi;

Sfătuiindu-mă apoi și cu Omer Pașa, am constatat că vederile acestuia coincideau întru totul cu ale lui Fuad. În fine, m-am hotărît să-mi iau răspunderea să trimit o persoană de încredere în Oltenia. Am cerut de la Omer Pașa un salvconduct pentru mesagerul meu și o circulară către toți ofițerii turci, cerîndu-le să-l respecte și să-i ofere ajutorul în caz de nevoie. În ziua de 8 la ora 1 p.m. am trimis pe dl. Grant cu textul aci anexat către Magheru¹ și prevăzută cu instrucțiuni pe care vi le voi comunica cu o proximă ocazie.

Colquhoun —
Omer Pașa

Misiunea
lui Efflingam
Grant

D-lui Grant i-am indicat de asemenea ca, după îndeplinirea misiunii în tabără, să meargă mai departe în județele de munte și să observe îndeaproape situația lor, starea de spirit de acolo, și să-mi raporteze.

Doresc sincer ca pasul pe care mi-am luat libertatea să-l fac să obție aprobarea Excelenței Voastre, și ca rezultatul său să fie pozitiv, ca să se evite noi vărsări de sînge și să aducă liniște în această foarte nefericită țară.

Am onoarea etc.

Robert G. Colquhoun

Textul englez

No. 62

Bucharest, 10th October 1848

My Lord,

Late on Saturday night, the 7th Instant, I was waited on by a person who announced himself as an emissary of the Pandour Maghiero, and the bearer of a letter to me — Copy of which and its two annexes I have the honor to enclose. He told me Maghiero was very desirous of knowing my opinion on the state of affairs, and requested my advice as to the line of conduct he ought to adopt: the messenger told me that he should return to the Camp in the mountains that night, if he could get safely out of Town. I mentioned to him that I could not reply to Maghiero by him, but that I would think the matter over and if advisable, communicate as early as possible my views on the subject. On questioning him, he said that the forces in the mountains amounted to about 8,000 *men*, of whom 4,000 were well armed, including a regiment of Cavalry, and nearly half a regiment of Infantry, five brass pounder 6 guns. The rest were chiefly peasants from Lesser Wallachia, variously armed, but very determined.

I immediately went to Fuad Effendi and told him I had means of communicating with Maghiero, and that I thought he might be induced to lay down his arms and disband his followers, if by retiring himself and his chiefs into Austria, he could be assured, that the rest of his followers would not be persecuted. Fuad Effendi said he was most desirous of avoiding further bloodshed, that he himself could not treat with a rebel at the head of an armed force, whom he believed himself perfectly able to put down, but that he should really be glad, if by any means Maghiero could be persuaded to withdraw and disband his men; that he would engage that no harsh measures should be taken towards the subordinates under his command. That, moreover, his (Fuad's) great anxiety was that the Russian troops which were hastening on by the mountain roads to attack Maghiero on his flank should not have occasion to fire a shot, and that thus he might be able for all purposes of repression, without assistance from others.

On subsequently consulting with Omer Pasha, I found *his* views entirely coincided with those of Fuad Effendi; and I then determined to take on myself the responsibility of sending a person in my confidence into Little Wallachia. I required from Omer Pasha a safe conduct for my messenger, with a general letter to all Turkish Officers to respect him, and offer him assistance in case of need, and on the 8th at one o'clock p.m. I sent off Mr Grant with the enclosed letter to Maghiero¹, and furnished with instructions which I will forward to Your Lordship by a later opportunity.

Mr Grant was further ordered to proceed, after leaving the Camp, along the mountainous districts, and carefully examine into their condition, disposition and report to me thereon.

I sincerely hope that step I have ventured to take, will meet Your Lordship's approbation, and that its results may be successful, in preventing a further effusion of blood, and calming this most unhappy Country.

I have the honor to be etc.

Robert G. Colquhoun

■ P.R.O. P.O. 78/742, f. 125-127; Arh. St. Buc., Microfilme Anglia, rola 19.

■ 1. Scrișoarea lui Colquhoun către generalul Magheru, prin care îi recomandă să-și dizolve tabăra, a fost dată publicității încă din 15 noiembrie 1848 („Foaie pentru minte”, nr. 46). Este reprodusă și în *Anul 1848*, IV, p. 535-537.

„CU STINDARDUL REVOLUȚIEI”

265

DEPARTAMENTUL TREBILOR DIN NĂUNTRU AL PRINȚIPATULUI
ȚĂRII ROMĂNEȘTI

No. 724, Octomvrie 4, 1848

Secția I. Masa 1

București

Cinstitei Căimăcămii a Țării Românești

Dlui Cîrmuitorul județului Dolj, prin raport nr. 207, încunoștiințează acestui Departament că la 27 ale încetatului septemvrie, primind știre că un număr ca la două sute locuitori revoltați, avînd în capul lor un comisar propagant, un preot și doi soldați, înarmați cu puști, sulite, topoare, coase și stindarde, se apropiau de orașul Craiovei cu precugetare ca să intre a răsvrăti norodul și a smînti liniștea, a trimis îndată înaintea lor pe tîsul dorobanților cîrmuirii și pe pitarul Gheorghe Bibescu, împreună cu vreo treizeci dorobanți cari, întîmpinînd pe acei revoltați aproape de oraș, după o mică luptă între dîșii, au prins pe capii lor și vreo sută din locuitori, pe cari legîndu-i și aducîndu-i la Cîrmuire, la cercetarea ce le-a făcut despre a lor cugetare, au răspuns că sîrșitul pornirii lor era să doboare administrația de astăzi și să restatornicească pe cel de mai nainte administrator, profesorul Aaron; după care aceasta, dl cîrmuitor, pe de o parte capii acelor revoltați i-a arestat, iar pe de alta prin citirea publicațiilor date

Locuitorii
revoltați
la Craiova ...

și

de la 13 septembrie încoace și prin osebite povățuiri, chemind pe acei locuitori la cunoștința îndatoririlor lor, le-au dat drumul a se întoarce pe la casele lor.

În satele
dinspre
Calafat

Prin același raport, dlui cirmuitorul județului Dolj înștiințează că locuitorii satelor despre Calafat, îndemnați de un Costache Zaman, petrec și acum în răzvrătire, nu se supun a recunoaște legiuirile și au întrerupt cu totul comunicația cu toată acea parte a județului; și că numitul Zaman, pe lângă alte neorindueli ce săvârșește, puind mina și pe pit. Dimitrie Părăianul, rinduit subcirmuitor la plasa Cimpului, după ce l-a bătut foarte rău, apoi nu se știe în cele din urmă ce va fi cu dînsul.

La Calafat

Prin altă hirtie, de la 30 septembrie, înștiințează numitul d. cirmuitor, că de la Vidin au trecut la Calafat un trup de o mie cinci sute ostași otomani, și că tot mai trec, luind dlui toate cuviincioasele măsuri pentru întîmpinarea trebuincioaselor lor; și că acel Costache Zaman, după ce a bătut cumplit pe sus numitul subcirmuitor Părăianul, rupindu-i dinții și împungindu-l cu sulilele cu cuget de a-i ridica vieața, îl ține arestuit în lanț; adăogînd dl. cirmuitor că, despre ceea ce se atinge de păzirea liniștei în capitală și de desrădăcinarea neorinduelilor ce mai există, a luat toate trebuincioasele măsuri atît d-a dreptul, cit și prin înțelegere ce a avut cu Excelența Sa Ismail Pașa, carele se adastă a intra în Craiova cu oștirea sa.

Măsuri
de reprimare
în înțelegere
cu Ismail Pașa

Aceste dar împrejurări, Departamentul a socotit de a sa datoric a le supune cînst. Căimăcămii.

Șeful Departamentului, Iancu Filipescu

Șeful Secsii, Steriad

(Rezoluție :)

„Să se răspundă ca să poruncească goana și prinderea celui Zaman, după care să se puie la închisoare, de care să se raportuiască.

Caimacam, C. Cantacuzino

■ Anul 1848, V. p. 1-2 (după originalul de la Arh. Min. Afac. Străine, Dos. 5 bis/2079. Sect. Statl.

ȚĂRANII REFUZĂ SĂ SE SUPUNĂ RESTATORNICIRII LEGIUIRII ORGANICE...

266

NOTA CĂIMĂCĂMIEI ȚĂRII ROMĂNEȘTI CĂTRE OMER PAȘA. GUVERNATORUL MILITAR AL CAPEALEI

Excelenții Sale Omer Pașa

În Teleorman

A cum s-a luat știință că la satul Piatra din județul Teleorman, ai căruia locuitori s-au arătat cu nesupunere, nevoind să cunoască și să urmeze proclamațiilor obșteite pentru restatornicirea legiuitei stăpîniri și a liniștei

obștești, și prin urmare pentru că tot locuitorul să intre iarăși în legiuitul drum și să-și urmeze împlinirea datoriilor ce legiuirea organică impune fiecăruia, mergind însuși cîrmuitorul numitului județ însoțit de treizeci ostași pămînteni, și spre-a-i povățui să se întoarcă din rătăcirea în care urmează a fi, a fost împresurat de către acei locuitori — cari sint în număr mai mare de cinci sute, la care împresurare s-a săvîrșit și omor de vre-o trei oameni — și încă acum se află ținut în sat ca subț arest.

Subtiscălitul grăbește a da această împrejurare în cunoștința Excelenței Voastre, rugîndu-vă ca să binevoiți a face cuviincioasa punere la cale spre înfrînarea acelor îndărătnici locuitori, și îndatorirea lor de a respecta legiuirile. De se va găsi cu cale, Excelenție, se poate trimite și oștire cît mai în grabă.

Reprimări
armate

No. 554, Octomvrie 8, 1848

■ *Anul 1848, V, p. 54—55 (după o copie oficială contemporană).*

PENTRU SUPUNEREA ȚĂRANILOR DIN JUDEȚUL TELEORMAN

267

GENERALUL ALEXANDRU LÜDERS CĂTRE CAIMACAMUL CONSTANTIN
CANTACUZINO

Comandantul Corpului 5-lea de Infanterie

Milostivule domn Constantin Gheorghevici

Potrivit cu dorința dvoastre cuprinsă prin adresa din 15 octomvrie supt nr. 502, ca la satul *Pia tra* s'arămie două sotnii de cazaci din Polcul nr. 1, pentru supunerea locuitorilor, am cînsțe a vă înștiința, milostivul domn, că eu am poruncit că la *Pia tra* și *Turnu s'arămie* cîte o sotnie de cazaci pînă la sosirea polcului de ulani de *Bub la Rușii de Vedde*, și apoi cazacii pot să fie schimbați cu cinurile din polcul de Ulani.

Primiți încredințare despre deosebita mea cinste și predare.

Alexandru Lüders

No. 1426, Octomvrie 19, 1848

D. Caimacam al Prințipatului Valahiei

■ *Anul 1848, V, p. 212 (după originalul Min. Afac. Străine. Dos. 5 bis/2079 Secret. Stat.).*

ȚARA ROMÂNEASCĂ

Operațiunile
pentru
reprimarea
revoluției
continuă

După ultimele știri, iată care era situația în Țara Românească :
Fuad Efendi, în înțelegere cu caimacamul principatului, Constantin Cantacuzino, continua să ia toate măsurile necesare pentru reprimarea revoluției. Forțele comandate de generalii de brigadă Ismail Pașa și Mehmet Pașa porniseră înspre Oltenia ca să-și combine operațiunile cu marșul diviziei debarcate la Calafat. O brigadă rusă, de 5 000 de oameni, se îndrepta spre Rimnic. Omer Pașa a dat dispoziții unei coloane expediționare de sub comanda lui Kerim Pașa, și compusă din patru escadroane de cavalerie, trei batalioane de infanterie și patru tunuri să atace din flanc poziția pe care o ocupă Magheru lângă Rimnic, la locul numit Cîmpul lui Traian, împreună cu 4 000 de panduri, între două și trei mii de oameni trupe regulate și miliție de toate armele și șase piese de artilerie. Magheru, scos din pozițiile sale de apărare, s-a retras în Transilvania.

Armata rusă, care va fi repartizată în diferite puncte ale Țării Românești, se compune din 25 000 de oameni, dintre care 15 000 se află încă în Moldova.

Coloane
mobile
din sat în sat

În unele districte, țărani refuză să însămînțeze ogoarele și să-și reia lucrul. O publicație a lui Fuad Efendi anunță că coloane mobile vor merge din sat în sat pentru pedepsirea răzvrătiților.

Textul francez

VALACHIE

D'après les dernières nouvelles, voici quelle était la situation de la Valachie :

Fuad Effendi continuait à prendre, de concert avec le Caïmacam de la Principauté, Constantin Cantacuzène, toutes les mesures nécessaires pour comprimer la révolution. Des forces commandées par les généraux de brigade Ismail Pacha et Méhémet Pacha étaient parties pour la Petite Valachie, à l'effet de combiner leurs opérations avec la marche de la division débarquée à Calafat. Une brigade russe de 5.000 hommes marchait sur Rimnik. Omer Pacha fit partir, sous le commandement de Kérim Pacha, une colonne expéditionnaire composée de quatre escadrons de cavalerie, trois bataillons d'infanterie et quatre canons pour prendre en flanc la position que Maghieru occupait près de Rimnik, au lieu nommé Camp de Trajan, avec quatre mille pandours, deux à trois mille hommes de troupes régulières ou de milice de toutes armes, et six pièces d'artillerie. Maghieru, débusqué de ses retranchements, s'est retiré en Transylvanie.

L'armée russe, qui sera répartie sur divers points de la Valachie, est forte de 25.000 hommes, dont 15.000 se trouvent momentanément en Moldavie.

Dans certains districts, les paysans se refusent à ensemencher les terres et à reprendre leurs travaux. Une publication de Fuad Effendi annonce que des colonnes mobiles se rendront de village en village pour punir les récalcitrants.

■ „Le Siècle“ (Paris), 5 Novembre 1848; reproducere după *Anul 1848*, V, p. 267.

CÎNTEC REVOLUȚIONAR

COSTACHE PARASCOVEANU,
SALTĂ ROMÂNE ...!

269

Saltă române
Plin de mindrie;
Cîntă voinice
C-ai sfărîmat
Jugul acela
Ce-n tirania
Zilelor grele
Tu l-ai purtat.

Nu mai e claca
Nici obăgia;
Nu mai e biciul
Ce-ai suferit.
Greaua podvadă,
Sila-n robie,
Starea de jale
Toate-au pierit.

■ După I. D. Petrescu. *Buchetul urmat de diverse cugetări alese*, Tirgoviste, 1889 p. 68.

■ 1. Poezia și cîntecul lui Parascoveanu, devenite atît de populare în decențiile care i-au urmat, reprezintă revoluția după revoluție... Cîntecul acesta s-a născut în închisoare, în noiembrie 1848. Împrejurările le descrie Eurie Winterhalder, cunoscutul tipograf și librar, închis el însuși pentru fapte revoluționare, la Văcărești. „*Alături un tîndr ne-a cîntat noaptea un cîntec ce l-a făcut el însuși, atît vorbele cît și melodia, și alături refren este:*

*Saltă române plin de mindrie
Cîntă voinice c-ai sfărîmat
Jugul acela ce-n tirania
Timpuri uitate —, tu l-ai purtat.*

Numele lui este Parascoveanu; el n-a avut nici un fel de educație și acea poezie este făcută numai din inspirație. L-am rugat să-mi dea o copie, dar el mi zicea că nu l-a isprăvit, și pe lângă altele ne lipsea și hîrtie și cîlmîndri sau condei de plumb. Acum a intrat la spital, căci sdrmanul începuse să scuie singe. Mulți din noi s-au dus la spital, căci din pricina și a lipsei de aer și de mișcare s-a iuit scorbura între noi“ (Scrisoare către C. A. Rosetti, datată Mrea Văcărești, 18/30 noiembrie 1848, Cf. C. Bodea, *Emigrația română după 1848*, în 1888).

Eliberat în aprilie 1849 — după șapte luni de închisoare — Costache Parascoveanu, poetul și cîntărețul de la biserica Bănăsea din Craiova, a murit în anul următor, la numai 33 de ani,

Mersul revoluției în Transilvania din august '48 pînă în august '49

SIMȚIRILE CELE SFINTE ALE POPOARELOR

270

UN RĂSPUNS NAȚIONAL DAT BARONULUI NIC. IOJICA DE DEPUTAȚII
ROMÂNI DIN DIETA MAGHIARĂ...

Acestui magnat scriitoriu de romane¹ îi cășună a defăima pe națiunea română în cițiva articuli plini de daturi rătăcite aruncați în „Pesti Hirlap”, unii după alții. Subterșii bărbați români simțiră trebuința neapărată a da urușului magnat (care și el de viță ar fi tot român, însă ducă-se) următorul răspuns sănătos în „Nemzeti” din Pesta. — [G. Barițiu].

Onorate Domnule Redactor !

Gazeta „Pesti Hirlap” voește a monopoliza dreptatea numai dinsa singură ; exemplu invederat este că, dechiarăciunea noastră la articolul lui Nicolae Iojica din Nr. 108 n-au voit să ni-o primească numai din acca causă, căci în aceasta este atinsă și nobila persoană a baronului Iojica. Aceasta încă este o rămășiță din censura cea ștearsă ! Pînă acuma censura era a guvernului, iar acum „Pesti Hirlap” voește să o poarte. Articolul l-am căpătat îndărăt din minile șefului Ladislau Covaci ; este de crezut că dară și acest domn bun au asistat acelu sfat, de la care articolul nostru cel drept ni s-au trimis îndărăt. Românii cu mulțămire-și vor aduce aminte de această faptă ! Priimește, onorato Domnule Redactor, următorul articol și binevoește a-l publica în Foaca d-tale, provocînd totodată și pe ceilalți domni redactori, ca articolul nostru în contra lui Nicolae Iojica să binevoiască a-l priimi în foile d-lor.

„Răspuns la articolul despre români al lui Nicolae Iojica în nr. 108 din „Pesti Hirlap”

De veacuri încoace dovedesc românii simpatia și dragostea lor către unguri.

De la venirea ungarilor, românii cu ei s-au bucurat, cu ei au și plîns.

Rămășiță
din censura
cea ștearsă !

Românii
și ungurii

Lovirea vrăjmașilor comuni ai patriei le-au susținut românul cu țeptul său credincios, ca și ungurul, ba în cele mai mari bătăi aducătoare de mintuire pentru patrie, lauda, parte mare, au fost a românilor.

Și ce plată au dobândit românul pentru credința sa, pentru amorul său cetățenesc?

Calumnie (clevetire), batjocură, pusăciune amărită, înjosire animală, robie. Ardealul au fost zid de apărare în contra varvariei orientale, și acest părete apărător au fost mai cu seamă lucrul poporului român.

Și ce plată au dobândit el pentru aceasta? Tolerantismul domnilor? Un tolerantism rușinător, ca al jidovilor, precum ne arată *Aprobatele* Ardealului răposate în anul 1848. Evenimentele cele mai noă din Europa au stîrnit în popoare simțirile cele sînte ale cunoștinței de sine, simțirile s-au format în cereri din care au eșit năzuirea comună după drepturi.

Ungurul, după lupte lungi, aruncînd titula sub care au fost sute de ani, năzuiește spre independință. Românul, ca un soț vechi, cu bucurie au salutat zioa cea fericită a șartii cei noă și după reforma cea cîștigată ade-seori și-au manifestat simpatia și amorul său l-au arătat prin fapte.

În timpul de față, cest mare și favorabil pretensiunilor, românii pînă acum au așteptat în liniște, bine știind că, slăbind pe unguri, să slăbesc pe sine însuși.

Ungurul fără români n-are trecut vrednic de laudă, dar nici viitoriu mare și fericit nu poate avea fără acești.

Ungurul, ca o plantă asiatică transpusă, stă numai singur în mijlocul Europei, fără frați și rudenii; românul pe această plantă frumoasă o adapă, o grijește și să străduiește a o apăra și cu viața, în contra pericolelor din părțile nordului.

Și ce au dobândit acest îngrijitoriu? Învinovățire, rușine și calumnie.

Domnilor! Noi articolul mai sus atins al lui Ioșica nu-l ținem de altceva, decît de întăritare curată, care în mijlocul evoluțiunilor de acum tocma așa este de periculos în privința patriei, ca veninul în privința vieții; noi nu ne putem închipui o întreprindere mai nefericită, decît aceea că N. Ioșica, în aceste timpuri grele, lăsînd romanele s-au apucat de politică, unde pînă acum cu articolele sale au pătimit naufragiu (fîngere de corabie). „Tantalus infelix quem sua fata premunt“¹. Nenorocitul politic! Pe frații și neamurile lui li cunoaște patria din fapte — și uită-te, și dînsul, în loc să predice amor și pace de care n-am avut niciodată mai mare lipsă decît acum, seamănă sămînța cea blestemată a neunirii, a împărechierii între popoarele ce se iubesc. Noi cunoaștem greșelele cele vechi ale aristocrației transilvane, precum și greșelele ei după reformă, poporul le simte bine și vătîndu-se de durerea ranelor sale, acela care ia parte la durerile poporului, după părerea lui Ioșica, este întăritător și rebel.

Rebel, domnule, e acela care apasă poporul și dă cauză ca să se desfacă legăturile amorului celui sfînt.

Noi bine știm, cum își bat capul unii din aristocrați a monopoliza ei singuri drepturile cîștigate, și poporul, care nu voește mai mult a suferi

Simțirile
cele sfînte
ale popoarelor

Articolul
lui N. Ioșica;
întăritare
curată

monopolul drepturilor, după părerea lui Iojica visează și zidește cetăți deșarte.

Domnule ! aceasta nu este vis. Noi batjocură nu vom suferi niciodată. Înainte de seculuri, părinții noștri au cunoscut și au pretins drepturile noastre, noi încă numai aceasta o facem, și mai departe nu ne întindem. Așa este : timpul aristocraților s-au trecut, și acela, pe care cu puțin mai înainte Iojica-l putea bate ca pe un animal, trebuie acum să se împărtășească de asemenea drepturi cu dinsul.

În zadar este toată opusăciunea ; seculul al 19-lea este seculul drepturilor.

Vom
Constituție
născută
din spiritul
secolului

Așadar, după spiritul secolului ce am voi ? Nu vom privilegia ; noi pretindem drepturi legale, nici mai mult, nici mai puțin decît ce ne dă constituțiunea născută de spiritul secolului. Constituțiunea însă nu este numai proprietatea ungarilor — dar și a românilor.

O prerogativă are ungurul în constituțiune, adică ca limba ungurească să fie diplomatică ; aceasta o poftesc și însuși interesele noastre, căci vom unitatea constituțiunii, și de pe acest termin nimic și nimine nu ne va putea strîmtoara. În celelalte, ungurilor asemenea sintem, vom a fi, vom și fi ; căci, în fruntea constituțiunii este scris cu litere mari : libertate, egalitate, frățietate. De aceste principii noi așa de strîns ne ținem, încît numai moartea va putea răsturna convingerea noastră.

Drept aceea sîrbătorește dăm de știre că noi stat în stat nu vom să formăm, ci cu totadinsul vom ca fiind cu ungurii în legătură pacinică să nu fim pe nedreptate împinși îndărăpt, și trăind cu drepturile noastre constituționale, ce le-am atins mai sus, liberi și nevătămați să ni să dea cîmp liber și deschis, spre a ne putea cultiva.

„Pe temeiul
datelor
neînfrînte
ale istoriei”

Mai departe ce să atinge de originea noastră, bărbații cei învățați ai Europei civilizate, pe temeiul datelor neînfrînte ale istoriei, sînt desăvîrșit convinși, cum că ne tragem de la romani și cu aceasta noi ne mulțumim, neuitîndu-ne mult la aceea, că Nic. Iojica este neumbat în istorie. Nu așa de mult s-a aflat un om, anume Tököly³, care trăgea la îndoială originea noastră romană ; acum tot aceasta o face Iojica. Cel dintîi au fost sîrb, Iojiceștii însă cine sînt și ce sînt ? Din cărțile donaționale și din întîmplările familiei lor este de comun cunoscut.

Iar mai pe urmă ce să atinge consiliul d-lui baron I., ca celor 8 sau 9 români mai însufleșiți, pe cari d-lui numește rebeli, să li se ia puțința de a strica „das heiszt”⁴, să fie închiși, sau mai bine după dreptul statariu, pe calea cea mai scurtă, acățați⁵, — fie-ne ertat a însemna numai atîta că cu acest consiliu, care ar fi putut servi și lui Metternich spre laudă, n-au secerat nici o laudă, deoarece fiecare ungur să înfioară de la așa ceva, și oricine bine știe că prin un astfelu de mod nu se stîrnesc simpatiile, ba încă și care sînt, să periclitează și să perd.

Doamne ferește pe unguri de atari consilieri !

Sigismund Pap, Alecsandru Buda, Eutimie Murgu, Ales. Bohățâl, Todor Serb, Aloisie Vlad, Constantin Papfalvi, I. Man⁵

■ „Foie pentru minte“, XI, 1848, nr. 32 din 9 august, p. 249–251; Reproducere parțială în „Inventatorul poporului“, I, 1848, nr. 15, p. 57–59. Textul maghiar a apărut în „Nemzeti politikai hírlap“, (Pesta) 1848, nr. 66, p. 1–2. Vezi și V. Branice, *File din trecut*, în „Drapelul“, Lugoj, I, 1901, nr. 44; T. Toplicianu, *Eftimie Murgu*, anexa VI, p. 138–141; Eftimie Murgu, *Scrieri*, p. 454–457.

■ 1. Jósika Miklós, 1796–1865. 2. „Nefericitul Tantal pe care destinul său îl copleșește“. 3. A tipărit în 1823, la Halle, *Erreits dass die Walachen nicht romischer Abkunft sind etc.*, reeditată în 1827 la Buda. I-a răspuns D. Bojincă, Pesta 1827, și mai pe larg E. Murgu. *Widerlegung der Abhandlung etc.* Buda 1830. 4. În limba germană: adică, cu alte cuvinte. 5. Spinzurați. 6. În Dieta de la Pesta, S. Pap era deputat de Chioar; Al. Buda, de Cehul Silvaniei (Solnocul de mijloc); Ef. Murgu, de Lugoj⁶ (Caras); Al. Bohățel, de Dobica; T. Serb, de Radna (Arad); Al. Vlad de Zorlențul mare (Caras); C. Papfalvi, de Hunedoara; I. Man, de Ocna-Șugatag (Maramureș).

„MAGIARILOR. IUBIȚI PE FRAȚII NOȘTRI...”

VASILE MANIC¹, UNGARIA ȘI ROMÂNIA

15 martie fu ziua renașterii popoului ungaro-magiar, 15 martie fu ziua în care patria Ungariei salută pentru întâia dată aurora libertății. Această zi revărsă razele prosperității peste patria Ungariei și adnectatelor provincii, tot această zi solenelă implantă fiilor Ungariei speranța unui viitor ferice, asigură națiilor eterogene inviolabilitatea naționalității; spiritul popoului într-aceea zi se deșteaptă din letargie prin detunetul libertății, o zi sfârșimă catenele² sclavismului, împletite de atîția ani; acum Ungaria se credea ferice, ferice pentru etern, bucuria suridea tuturor și un ecou de fraternitate, egalitate și dulcea libertate răsuna în toate unghiurile. Dar vai !... acest ecou a fost amăgitor, acest suris a fost satiric, această speranță nutrea poporul cu balsam venenic³, fericirea fu momentală, razele seninului, prin o constrîngere, se răsfrînseseră deocamdată numai în prosperitatea magiarilor. Acești patrioți atraseră un drept prerogativ, compuseră un minister de bărbați din sînul său, începură cu energie entuziastică a consolida fericirea patriei pe bazele proprii, lăsară politica în leagănul unde gema pînă aci, se abătură de la principiul libertății, depuind respectul care erau datori celorlalte nații de care e împopulată Ungaria în număr preponderant, sugrumară toate naționali-

271

15 martie
în istoria
Ungariei

Dar...

„Vulcanul
erupse...”

tătile, se încercară a desolva dreptul compatrioților săi români și pan-slavoni, și neconținutele insulte dădură ocazie intrigilor, se desvoltă ura antică între cîte trele națiile, dete un impuls de violare, vulcanul erupse, și astăzi patria Ungariei, ce se credea un paradis regenerat, este teatrul resbelului civil; și, ce e mai de temut, ne prezice o ruinare totală, o apunere eternă; acum, cînd încă scăparea e posibilă și cu mai puțină dificultate, cînd balsamul vindecător se poate da Ungariei, patrioții magiari, rezimați pe un curagiu deșert, pe ambiție estravagantă și pe puteri negative și stoarse din viuele lor, rătăcesc prin labirintul iluziilor și, cu înctul, se retrag între stîncile Scilei și Caribdei; aci vor cădea victimă ambiției, victimă prerogativelor injuste, atrăgînd asupra lor blestemul posterității.

Magiarilor! Cinci luni de cînd s-a proclamat Constituția voastră, și numai două luni de la revoluția română, nobilimea voastră, magnații voștri au depus numaidecît demnitățile, au împărțit dreptul și averea lor cu vulgul vostru, ce era atît de însetat după dinsele; voi toți ați alergat să consacrați averea pe altarul patriei; p-atunci unii din nobilii noștri își părăsiră patria, esportară tesaurele pe pămînt strein, într-un timp atît de critic, și pe cînd fiii patriei române înălțau la ceruri imnuri de mulțumire pentru cîștigata libertate, nobilii noștri espatriati căutau în toate părțile pe inemicii României, îi invitau să sugrume libertatea, să prade patria noastră, patria lor! Însă Dumnezeu a priimit ruga noastră, căci în numele lui și în ajutorul crucii sale am proclamat libertatea. — M-am abătut de la chestiune, dar am vrut să comemorez faptele glorioase ale nobilimii voastre și să mustrez insolența unor magnați români!

Constituția
voastră...
și principiile
noastre...

Magiarilor! Constituția voastră se bazează pe principele noastre, cauza voastră e cauza României, însă progresele sunt diferite; astăzi cîmpurile voastre ne prezentă imaginea cea mai funestă, ele s-au prefăcut în teatrul resbelului, ale noastre, într-un templu sacru; pe cîmpurile voastre curge riu de sîngele concetățenilor, voi călcați pe cadavrele lor, pe cînd cîmpurile române sunt înflorite, sunt mărețe, pure, inocente, ca aurora dimineții și ca vergina libertate, pe cîmpurile noastre s-a coborît divinitatea, răsfrîntă prin razele tricolorului național, care înfășoară cu fală vâile; popoul nostru celebrează serbări pe cîmpii libertății, popoul vostru se conduce de voi înșivă la peire; semnalul nostru e dreptatea și frăția, al vostru e discordia și orgoliul. Care e cauza acestor progrese diferite? Voi o cunoașteți prea bine. Cu cît magnații voștri au fost de generoși la început, cu atît ai noștri au fost de amlnători și cu cît nația magiară e de injustă cu compatrioții săi, cu atît sunt românii mai consecuenți la programa Constituției; împărțirea drepturilor cu toți în genere, respectarea naționalității în specie este o nouă probă de virtutea românilor; iată diferența dintre români și magiari.

Magiarilor! România liberă vă salută patria ce este un stat liber și vecin, vă dechiară de nou sentimentele fraterne și crede că voi veți cores-

punde la dîsele, aprobcază eroismul vostru, fiind secură că nu veți putea să denegați fiilor ei un asemenea meriț, România compătimează de soarta voastră văzînd pericolul ce vă amenință, poziția nu o iartă să facă ceva mai mult; frații noștri transilvăneni și bănățeni cunosc că interesele româniei sunt și ale voastre; ei sunt trei milioane, sunt bravi, ei ne iubesc și urăsc pe inamicii fraților lor; ei v-au oferit amicia, voi ați refuzat-o; ei v-au întins mîna de ajutor, singurul mijloc ce poate să vă smulgă din pericol, voi i-ați desprețuit; ați desprețuit pe frații noștri, ș-acum, cînd sunteți în agonia morții, voi îi persecutați, persecutați și junimea inteligentă a românilor, ce e sufletul popoului, și noi suntem amicii voștri! Voi, în loc de a cere simpatia compatrioților voștri români, îi alungați, imbrînciți pe aceia ce au susținut totdeauna cauza voastră cu aceia cu care ați fost pînă acum tari; faceți și mai mult; împlîntați ura între poporul român și magiar, cercați toate mijloacele prin care ați putea să-i răsculați asupra voastră, le explicați libertatea prin terorism, însă românii sunt buni și modești, ei văd disperanța voastră și voi nu vedeți că sunteți iso-lați, că nu aveți altă simpatie decît a românilor și cu toate acestea abusați de bunătatea lor; voi dezarmați pe frații noștri și ziceți că sunteți amici României; au poate credeți că ei vor întoarce baionetele în contra voas-tră ca să-și răsbune insultele cei i le faceți; sau cugetați a le sugruma naționalitatea? căci vă temeți de armele lor; sunteți amăgiți.

Depuneți egoismul, cum l-a depus România, ce astăzi îmbrățișează pe fiii săi adevărați și adoptivi, nutrește pe toți fără distincție. Europa, pătrunsă de virtutea românilor, astăzi îi favorcăză, îi proteje, și România se glori-fică cu asemenea favor, România, protectată de toată Europa, va să fie amică vecinilor săi, amică justă și fidelă; luați în acest punct România de model, împărțiți și voi drepturile cu compatrioții voștri români și pan-slavoni, și pericolul va înceta, cauza voastră se va compune; iubiți pe frații noștri, și astfel va domni simpatia între noi, unii pentru alții, vom fi o fortăreață în contra inamicilor libertății, patriile noastre vor fi asecurate și posteritatea ne va binecuvînta.

Magiarilor!
România
liberă va
salută
patria...
și eroismul
vostru

România
va să fie
amică
vecinilor
săi...

■ „Popolul suveran“, I, 1848, nr. 19, 16 august, p. 75–76 (necrennat); reprodus în *Anul 1848*, III, p. 484–487.

■ 1: Pentru identificare, vezi V. Maniu, *Unitatea latină și Causa română în procesul naționalizării*, București 1867, și Cornelia Bodea, *Lupta românilor*, p. 172. 2. Lanțurile. 3. Veninos.

A treia adunare de la Elaj Începutul stării conflictuale armate

LEGEA DE RECRUTARE
ȘI URMĂRILE EI NEFASTE.
VÂRSAREA DE SÎNGE DE LA LUNA

272

G. BARITIU, TRANSILVANIA. — LEGEA DE RECRUTAȚIE

Acastă lege — care însoțită de cea școlastică eșite amîndoa de la Dieta presentă a Ungariei, însă pînă acum nesancționată de regele, demîndată totuși de către ministeriu a se pune în lucrare, precum bine vedem tocma de n-am și mai spune-o noi — produse în toată patria cele mai vii nemulțămiri și unele mișcări fatale între toate trei naționalitățile; deci aceeaș merită a fi cunoscută mai de aproape, iar nu numai atinsă. Iată-i pînturile în extract curat:

Iată-i
pînturile:

1. Dieta dă ministeriului putere a scoate pînă la 200 mii ostași.
2. Acea ostășime se va bate numai în patriă asupra revoltaților și la margini asupra dușmanilor străini, iar peste mezuinele Ungariei nu se va scoate.
3. Recruții se vor scoate în conformitate cu trebuințele (adică deodată numai 60 mii).
4. Din recruți se vor re-ntregi cîte 3 batalioane pedestri și cîte 4 divizione călăr., se vor face și cîte 2 companii de rezervă.
5. Restul se va organiza în batalioane de Landwehr, apărători de vetre, la care comanda și toată cîrmuirea va fi numai maghiară.
6. Îndată cum vor suferi împregiurările, toate regimentele se vor maghiariza desăvîrșit.
7. Ofițerii necunoscători de limba maghiară nu vor mai putea sluji, ci dacă avură purtare bună, se vor pensiona; pe venitoriu nici un ofițer nu se va mai primi care nu va cunoaște limba maghiară.
8. Pentru cei bravi și pentru rămasele familii va îngriji statul.
9. Denumirea ofițerilor se va face prin ministrul de război. Proprietari de regimente nu se vor mai denumi.
10. Armata întreagă a Ungariei (și a Transilvaniei) va depune acest jurămint: „Jur pe viiul Dzeu credință regelui constituțional Ferdinand V, jur că constituția patriei mele și independința (neatîrnarea) nației maghiare sînt gata a o apăra cu viața și cu singele meu, că steagul meu național niciodată nu-l voi părăsi, ministeriului maghiar și deregătorilor mei denumiți pe lege voi fi ascultătoriu, iar datorința mi-o voi împlini totdeauna cu acurateță și credință”.
11. Recruții astădată sînt toți juni de 19 ani, fără a mai trage sorți afară numai de preoți, căplani și

învățătorii regulați, cum și granițarii, unicii sîi la părinți, și cei cu vreo smînteață. 12. Recruții de acum vor sluji 4 ani. 13. Dacă din cei de 19 ani nu se va împlini n-rul se vor lua cei de 20, de 21 ani și așa mai în sus. 14. Ardealului i se socotesc și recruții dați în iarna trec. 15. Anii serviciului ardelenilor încă vor fi numai 4. 16. Ministerul îndată și trimite comisari conseriitori pînă la vîrsta de 22 ani. 17. Junii carii se vor ascunde, vor servi 8 ani. 18. Ministrul de războiu va călcula pînă la care vîrstă au a se scoate recruți ca să eaze numărul complet. 19. Dacă din vreo vîrstă s-ar împlini ca să mai rămînă prisos, acea vîrstă va trage sorți. 20. Răscumpărarea sau substituirea de feciori nu e suferită supt nici un cuvînt. 21. Toate alte măsuri privitoare la recrutație le va lua ministerul. 22. Înrôlarea prin joc (Werbung) va înceta. Soldații veterani voind a mai rămîne peste 4 ani vor lua leață cu $\frac{1}{3}$ mai mare. 23. Ministerul de războiu să păstreze deocamdată tribunalele ostășești pînă va putea propune dietei un proiect în această privință. 24. Bătăia trupească să șterge în toată armata. 25. Batalioanele apărătoare de vetre încă vor atîrna de la ministrul războiului.

Din această lege scîndăli, mai mult ca toate, formula jurămîntului, prin carea toți locuitorii se îndatorară a muri pentru neatinerea nației maghiare, iar celelalte naționalități în număr ca de 10 milioane se socotesc numai de nule și lipituri. Această lege unită cu cea școlastică sapă tocmai la rădăcina naționalităților. Așa judecă toți și chiar sașii din Ardeal, carii pînă acum se legăna între două luntrii. Acum însă fac și ei gătiri neașteptate; se înarmă de apărare.

Să lăsm tîlmăcirea legii : să trecem cu inima sfîșietă de intristare la un rezultat prea sîngeros al acelei legi, numai proiectate. Să luăm aminte ! Această lege de recrutație încă nu avea nici o putere, pentrucă : 1 nici e primită, nici sancționată de monarhul ; 2 nici măcar publicată prin guberniul provincial din Cluj ; 3 înlăturată în o mulțime de ținuturi transilvane prin magistraturi și adunări. T o t u ș i acea lege care trebuia socotită numai ca un proiect, să și pecețlui cu singele și viața a 30 *români frați ai noștri din satul Luna de lngă Arieș, în comitatul Turzei !* Cursul nenorocirii îl vom deduce aci după izvoară străine, adică după scrisoarea unui literat german¹ și după „Kol[ozsvári] Hir[adó]“, însă altt mai bine, pentru ca să nu mai zică nimini, ca despre Mihail, că nu s-ar fi scris adevărul limpede.

După ce eșiră comisiile conscriitoare, locuitorii din Luna, Grind și din alte sate de pe malurile Arieșului, parte mai mare românești, mestecate însă și cu unguri, se învoiră și dechiarară că ei nu vor asculta de mandatul ministerial, care nu e lege întărită de împăratul Ferdinand, căci, de ar fi, ei s-ar supune și ar da oricîți recruți li s-ar cere. (Acei săteni avea toată dreptatea a vorbi cum vorbește țara întreagă, afară numai de partida revoluționară dușmană *Sancțiunii pragmatice*). Ei mai adaosară : noi simțim!

„Această lege unită cu cea școlastică sapă tocmai la rădăcina naționalităților“

„Acea lege care trebuia socotită numai ca un proiect, să pecețlui cu singele ...“

Ostășimea

la

satul Luna ...

că ungurii vreau să stoarcă Ungaria din mina împăratului, cum și să restaure iobăgia de carea ne scîrpă împăratul. Parohii încă nu voriră a da matriculele botezărilor la mina comisiilor. Atunci gr. Nicul. Torotcai, cirmuitorul, și ceilalți oficiali ai comitatului determinară a scoate ostășime la satul Luna. Tetodată pe la 11 septembrie n. sătenii se văzură armîndu-se care cu ce ave și, adunîndu-se din cîteva sate la Luna, amerînța și proprietarilor [sic], iar pe cei mai fricoși români, unguri, țigani îi spăriiră cu punere de foc dacă nu vor ținea cu ei în contra asupritorilor. Peste zi se văre că gloata s-ar liniști; scara însă deodată se auziră clopotele în dungă. În 12 pină la amiază, ca 4 000 români erau adunați pe deluțele Lunei. Torotcai scosese de ieri asupra lor un detașament de husari săcui, peste 120 gardiști maghiari, iar pe astăzi și 60 soldați poloni din regimentul „Șivcovici” de la Turda. Husarii se impieptară asupra gloatelor. Fuseră însă primiți cu petri și alte unelte! Oficialii se siliră cu parlamentări lungi a îndupleca pe popor la supunere, el însă rămase statornic pe lângă credința sa că n-are a se supune decît numai la legea primită de la împăratul, iar pe căpitani îi provocă să arate cu ce poruncă naltă aduc ei trupe asupra satelor. În urmă se comandă foc și sabie: din poporul grămădit la un loc, prosteste destul, căzură: după „K[olozsvári] Hir[adó]” 20, iar după literatul neamț (care fusese față în Grind unde petrece) au căzut la 30. Fie oricîți morții, mulți-puțini, destul că ei toți căzură ca martiri (mucenici) nevinovați ai credinței lor cătră împăratul și casa Austriei.

Acesta e adevărul. Acum cîrmuirea, după ce omori pe acci oameni, orîndui cercetare aspră spre a mai pedepsi pe cîți s-ar adeveri că ar fi fost îndemnători la nesupunere. Aceste sînt frupturile anarhiei în carea ne aflăm. „K[olozsvári] Hir[adó]”, în al cărui cap stau acum oameni setoși de sînge, cere spînzurători pentru îndemnători; dreptatea însă cere sînge pentru sînge acolo unde sînt omorîți oameni pentru credința cătră legi și cătră împăratul.

Românii ardeleni între aceste prigoniri n-au altă mîngiere decît în bărbății besericii. Episcopul, dacă nu volest a-și perde toată popularitatea, sînt provocați a subșterne la împăratul acest caz trist și profund scîndălituriu. Clerul este provocat a sluji liturghia morților pentru toți acei martiri ai credinței cătră legi și monarh; oricare alt cler ar face aceasta, cum vedem în toată Europa. Generalii din Sibiu promiseră de curînd că pe viitor vor îngriji a nu se mai da trupe în dispoziția oricăror ampoliați setoși de răsbunare. Noi punem temei mare pe această promisiune, pentru că cine să se mai joace cu simpatiiile acestui popor pe cît tenorocit și prigonit, pe atîta credincios dinastiei! Apoi terorismul, orice va face, nu-și va ajunge scopul. Singele nu spărie, cît înverșună.

Singele ...

înverșună

■ „Gazeta de Transilvania”, XI, 1848, nr. 74, 9 septembrie, p. 305–306.

■ 1. ...Cunoscutul literat Anton Kurr a publicat două corespondențe de la Grind, unde se afla el ca așteptat al comitetului Josef Kemény, în «Siebenbürger Wochenblatt», nr. 75 et 76 din 1848" (Identificarea după G. Barișu, *Părșialess din istoria Transilvaniei*, II, p. 240, nota 1). Reproducem textul corespondențelor anințite în documentul următor, nr. 273.

„PERSPECTIVE SUMBRE...”

273

ANTON KURZ, DE LA GRIND, 13 SEPTEMBRIE

Iar a cură singe cetățenesc și anume la Luna, care se află la numai un sfert de oră de aici, și unde ne-am fi așteptat cel mai puțin. Ieri după amiază, 12 septembrie, pe la ora 4, a survenit acea oră nefericită căreia i-a precedat încă de alaltăieri o agitație neliniștitoare a poporului.

A cură
singe
cetățenesc
la Luna...

Valahii din toate satele vecine s-au înțeles și au jurat să nu dea urmare noii legi ministeriale de conscripție și recrutare, iar dacă autoritățile vor stărui asupra executării ei, se vor opune cu forță. Funcționarilor trimiși de la Comitat li s-a explicat de către țărani din Luna și Grind, cu hotărîre, că aceste sate nu vor pune la dispoziție recruți. Intrucit legea n-ar fi semnată de împăratul Ferdinand și nici întărită cu vulturul imperial. Ei ar da împăratului oricînd atîția recruți de cîți ar avea nevoie, însă nu guvernului maghiar, care vrea să lipsească pe împărat de regatul Ungariei, iar pe țărani îi vor constrînge iarăși la robotă, din care i-a scos împăratul. Toate stăruințele n-au ajutat la nimic; și, în consecință, conform raportului comisiei, urma în sfîrșit ca legea să se aplice cu supraveghere militară mai întîi la Luna, și să se scoată la iveală matricolele de botez, valahe, care ar fi fost sustrate de la popi, potrivit declarațiilor acestora și indicațiile persoanelor respective.

Încă în ziua de 11 septembrie s-au îndreptat spre Luna cete de valahi înarmate cu coase, furci, ciomege și îmblăcii, proferînd amenințări neliniștitoare la adresa stăpînilor de pămînt maghiari și gesticulînd furios. Locuitorii pașnici valahi și maghiari și chiar bieții țigani au fost terorizați și amenințați cu distrugerea caselor dacă nu vor veni la Luna. Cocoșul roșu promis pe acoperișurile celor care refuzau a înspăimîntat într-atît pe cei vizați, încît mulți dintre ei și-au uitat obligațiile de serviciu, mărînd gloata celor cîteva mii de oameni. Către seară, cînd s-a crezut că spiritele s-ar fi liniștit, s-a tras brusc, din nou, clopotul în dungă și venirea oamenilor a continuat toată noaptea. La 12 septembrie, pînă spre prînz se și adunaseră vreo 4 000 de valahi pe dealurile de la Luna, împotriva cărora armata de linie, împreună cu gărzile secuiești de grăniceri hnsari și gărzile naționale maghiare, înarmate parte cu puști, parte cu lănci, au luat o poziție impu-

Domnul prefect, contele Turoczkai, și-a dat toată silința să readucă pe rătăciți pe calea ordinei și pe făgașul precis al legii, să-i scoată de sub influența greșelilor în care au fost aduși de către amăgitorii rău intenționați ai poporului, precum și să-i determine să se împrăstie în mod pașnic. În această inițiativă demnă de poziția lui el a fost sprijinit peste tot, atît de militari cit și de civili, însă totul a fost zadarnic; chiar unele atacuri simulate n-au putut determina poporul să cedeze, pînă cînd, în sfîrșit, au fost răniți un husar de un imblăciu și altul de o piatră azvirlită, și acuma armata a început să tragă și să lovească. Desigur, gloata a fost împrăștiată într-o clipă, dar și mai mulți morți au acoperit vasta piață, în timp ce care au scăpat teferi au luat-o la fugă care încotro. Numărul morților este indicat diferit. Potrivit unora, cifra morților ar fi atins chiar 30, pentru că mai mulți, răniți mortal, s-au refugiat pînă în lunca Arieșului, ba chiar peste riu pe pajiște, sfîrșind abia acolo sau în holdele de porumb de pe partea opusă. Dintre cei din Grind au căzut 4. Doi răniți, doi dispăruți. Sărmanul popor amăgit! Nu va striga oare răzbunare spre cer singele vărsat fără vină? Așa cum ieri s-au văzut fețe amenințătoare și provocatoare, așa se văd astăzi țărani strecurîndu-se triști, și vîzduhul răsună de strigăte de durere și de plîsetele copiilor și ale femeilor. Va avea loc o anchetă foarte severă pentru a se da de urma capilor răzvrătirii și a legăturilor lor.

Singe vărsat
fără vină...

II. DE LA GRIND. 15 SEPTEMBRIE

În completarea și rectificarea raportului meu de alaltăieri asupra ciocnirii sîngeroase de la Luna trebuie să mai menționez că apelul la ajutor militar a avut loc abia în ziua de 11 septembrie, după amiază, după ce legea și autoritatea publică în persoana domnului prefect, care sfătuiă și potolea poporul, au fost batjocorite și insultate în mod grosolan. Seara tîrziu a sosit plutonul de grăniceri husari secui, pentru întărirea companiei de infanterie Zsivkovitz, cînd nu era recomandabil să împrăstie gloata mare a poporului, și de a forța intrarea în Luna. La 12 septembrie nu domnul prefect a tratat cu poporul, ci comisarul civil, domnul von Szilvassi, însărcinat cu aceasta, fiind foarte mult sprijinit și de d. căpitan Adler și de d. căpitan de cavalerie Baumgarten. Tratatările cu delegații, ce păreau că se desfășoară cu bine, au eșuat mereu din cauza mulțimii care manifesta o neobișnuită poftă de luptă, jucînd, cîntînd și agitînd pălăriile, convinsă fiind că nu se va trage. Un ofițer de infanterie a fost destul de grav rănit la piept de o piatră azvirlită. În sat s-a încercat chiar să se ridice baricade. Constatat oficial, sînt deja 23 de morți. Însă aceștia nu sînt toți. Amenzile aplicate celor opt sate implicate s-ar putea ridica la cca 4 000 fl.m.c., o sumă aproape irealizabilă pentru acești sărmani oameni. Prințre

aceștia se află și satul Cheța, care acum cîteva săptămîni a fost silit să-și plătească restanțele prin execuție militară, prin aceasta fiind grevat în mod cu totul deosebit. Ieri au fost încartiruiți o companie din reg. Carol-Ferdinand, cu d. căpitan von Mihalowski și 51 de husari grăniceri secui din Arieș, cu d. lt. von Csula. Ei vor rămîne aici pînă se va termina conscripția și se va plăti amenda.

Sombre perspective.

Textul german

ANTON KURZ, AUS GEREND VOM 13. SEPTEMBER

Schon wieder ist Bürgerblut geflossen und zwar in dem nur eine Viertelstunde von hier entfernten Lóna, wo man es am wenigsten vermuthet hätte. Gestern Nachmittag am 12. um 4 Uhr ungefähr war diese unheilvolle Stunde, welcher seit vorgestern schon eine unheimliche Volksaufregung vorhergegangen.

Die Walachen aller umliegenden Dörfer hatten sich verabredet und verschworen dem neuen ministeriellen Conscriptions- und Rekrutirungs-Gesetz keine Folge zu leisten, und wenn die Behörden auf dessen Execution bestehen sollten, sich derselben mit Gewalt entgegenzustellen.

Den ausgesendeten Comitatsbeamten wurde dem zur Folge in Lóna und Gerend von den Bauern mit Bestimmtheit erklärt, dass diese Dörfer keine Rekruten stellen würden, da das Gesetz nicht vom Kaiser Ferdinand unterschrieben und auch nicht mit dem kaiserlichen Adler bekräftigt wäre. Dem Kaiser würden sie so viele Rekruten geben, als er nur immer bedarf, aber nicht dem ungarischen Ministerium, welches den Kaiser um das Königreich Ungarn bringen wolle, und auch die Bauern wieder zur Robot zwingen werde, die ihnen der Kaiser geschenkt habe. Alles Zureden half nichts und über den Bericht der Commission sollte endlich mit Militärassistentz zuerst in Lóna dem Gesetz Eingang verschafft und die walachischen Taufmatrikeln zum Vorschein gebracht werden, welche den Popen nach ihrer Angabe und Bezeichnung der betreffenden Personen gestohlen worden sein sollen.

Schon am 11. zogen Scharen von Walachen mit Sensen, Heugabeln, Knitteln und Dreschflegeln bewaffnet und nichts weniger als beunruhigende Drohungen gegen ungarische Grundherrn austossend und mitunter mit wüthigen Geberden gestikulirend nach Lóna. Die friedliebenden walachischen und ungarischen Einwohner und selbst die armen Zigeuner wurden terrorisirt und ihnen die Zerstörung ihrer Häuser angedroht, wenn sie nicht nach Lóna kommen würden. Der versprochene rothe Hahn auf den Dä-

chern der sich weigernden, jagte den Betheiligten solche Furcht ein, dass viele darüber ihre Dienstspflicht vergassen und den bis zu Tausenden angewachsenen Haufen vermehrten. Abends, nachdem man schon wähnte dass die Gemüther beruhigt wären, wurde plötzlich wieder die Sturmglocke gezogen, und das Zuströmen dauerte die ganze Nacht hindurch. Am 12. gegen Mittag hatten sich auf den Höhen von Lóna bereits an 4 000 Walachen versammelt, denen gegenüber das Linienmilitär, mit den Szekler-Grenz-Hussaren und ungarischen National-Garden theils mit Gewehren, theils mit Lanzen bewaffnet eine imposante Stellung eingenommen hatte. Herr Obergespan Graf Th u r o t z k a i gab sich alle mögliche Mühe, die Verirrten wieder auf den Weg der Ordnung und in das bestimmte Geleis des Gesetzes zu bringen, ihnen die durch böswillige Volksverführer beigebrachten Irrthümer zu benehmen und sie zum friedlichen Auseinandergehen zu bewegen. In diesem seiner Stellung würdigen Beginnen wurde er allseitig sowohl vom Militär als dem Civile unterstützt, allein es war vergebens, selbst einige Scheinangriffe vermochten das Volk nicht zum Weichen zu bringen, bis endlich ein Hussar mit einem Dreschflegel und ein anderer durch Steinwurf verwundet worden und nun das Militär zu schiessen und zu hauen anfang. Freilich war der Haufe in einem Nu auseinander gesprengt, aber auch mehrere Leichen bedeckten den geräumigen Platz, während die Verschonten nach allen freien Seiten hin die Flucht ergriffen. Die Menge der Todten wird verschieden angegeben. Nach einigen sollen sie sogar die Zahl 30 erreichen, da mehrere tödlich verwundet sich noch bis zur Au am Aranyosch ja bis über den Fluss auf die Wiese flüchteten und erst dort verschieden, oder in den Kukurutzfeldern auf der entgegengesetzten Seite. Von Gerendern fielen 4. Zwei sind verwundet und zwei werden vermisst. Das arme verführte Volk! wird dessen schuldlos vergossenes Blut nicht zum Himmel um Rache schreien? So wie man gestern die drohenden und herausfordernden Mienen gewahrte, so sieht man heute nur traurig die Bauern dahinschleichen, und die Luft erschallt von Wehklagen und dem Gewimmer der Kinder und Weiber. Es wird eine sehr strenge Untersuchung stattfinden um den Rädelsführern und ihren Verbindungen auf die Spur zu kommen.

II.

GEREND, AM 15. SEPTEMBER

Zur Ergänzung und Berichtigung meines vorgestrigen Berichtes über den blutigen Zusammenstoss bei L ó n a muss ich noch erwähnen, dass die Beiziehung von militärischer Hilfe erst am 11. Nachmittags geschah, nachdem das Gesetz und die öffentliche Autorität in der Person des das Volk belehrenden und begütigenden Herrn Obergespans gröblich verhöhnt und beleidigt worden war. Spät Abends langte der zur Verstärkung der

Infanteriecompagnie von Schivkovics bestimmte Zug der Szekler Grenzhussaren an, wo es wohl nicht gerathen war, den grossen Volkshaufen zu sprengen und den Eingang nach L ó n a zu erzwingen. Am 12. war es nicht der Herr Obergespan sondern ein dazu beordeter Civilcommissär, Herr von Szilvassi, welcher mit dem Volk unterhandelte und dabei auch von dem Herrn Hauptmann Adler und Herr Rittmeister Baumgarten aufs kräftigste unterstützt wurde. Die Unterhandlungen, welche mit den Abgesandten einen guten Fortgang zu nehmen schienen, scheiterten stets an dem Willen der Menge, welche durch Tanzen, Singen und Hüteschwenken eine ungemeine Kampflust an den Tag legte, indem sie überzeugt war, dass man nicht schiessen werde. Ein Infanterieofficier wurde durch einen Steinwurf auf der Brust ziemlich bedeutend verletzt. Im Dorf hat man sogar Barrikaden zu bauen versucht. Amtlich erhoben sind bereits 25 Tödtte, doch sind dies noch nicht alle. Die Straf gelder der acht verflochtenen Dörfer dürften sich auf etwa 4000 fl. C. M. belaufen, eine beinahe unerschwingbare Summe für diese armen Leute, und dabei ist noch das Dorf Ketze, welches erst vor einigen Wochen durch Militär-execution zur Zahlung seiner Restanzen gezwungen werden musste und dadurch bedeutend in Anspruch genommen wurde. Hier ist gestern eine Compagnie von Karl Ferdinand mit Herrn Hauptmann v. Michalovsky und 51 Aranyoscher Szekler Grenz-Hussaren mit Herrn Oberlieutenant v. Csula einquartirt worden. Sie werden so lange hier bleiben, bis die Conscription beedingt und der Strafbetrag bezahlt sein wird. — Das sind traurige Aussichten !

■ „Siebenbürger Wochenblatt“, Kronstadt, 19. September 1848, No. 76, p. 467 și 21 September 1848, No. 77, p. 471.

■ 1. Pentru identificarea autorului, vezi documentul anterior, nota 1.

AVRAM IANCU LA ADUNAREA DE LA BLAJ

„Pretențiunile noastre sînt sfinte, precum e sfîntă dreptatea, și noi românii vom fi gata a le apăra cu orice preț !“

274

■ Al. Paplu Ilarian, *Istoria românilor din Dacia Superioară*, III, publicată de Ștefan Pascu, Sibiu, 1943, p. 59.

ÎN NUMELE EGALEI ÎNDREPTĂȚIRI NAȚIONALE, POPORUL ROMÂN CERE ȘI DECLARĂ

275

PROTOCOLUL ADUNĂRII POPORULUI ROMÂN ȚINUTE LA BLAJ DIN 3 PÂNĂ ÎN
13 SEPT. 1848

Împinsă de terorismul unguresc și de stoarcerile, jafurile, arestările, batjocurile, violențele, prigonirile și uciderile care au urmat din acel terorism nepomenit în această țeară, curse poporul român din toate părțile Transilvaniei la Blaj spre a se înțelege despre starea sa cea tristă și spre a se adresa la locurile mai înalte pentru îndreptarea ei.

Poporul cere :

Să înceteze
măsurile
teroristice

1. Ca sistema teroristică să înceteze, statariul¹ să se desființeze și să se introducă iarăși ordinea legilor în țară.

a) Ca stoarcerile și jafurile care au urmat din sistema teroristică, precum închiderea vitelor, luarea instrumentelor de economie, a armelor și altele să se repareze îndată, dându-se înapoi.

b) Ca cei ce s-au prins de la introducerea sistemului teroristic din toate clasele societății, țărani, cetățeni, învățați ș. a., să se slobozească îndată.

2. Ca de aici înainte să nu se mai întrebuițească de loc măsuri teroristice :

a) Ca să înceteze toate prigonirile și de acum înainte să nu se mai prinzească nimene fără arătare legiuită a vreunei vine criminale. Nimene să nu se subtragă de la judecătoria sa ordinară. — Noi protestăm în contra tribunalului inechitabil care era să se înființeze la Oșorhei după porunca ministerului unguresc.

b) Ca de acum înainte să nu se mai trimită execuțiuni militare pe sate, ca să nu se mai lase drum deschis dregătorilor din comitate spre a face fapte nedrepte și nelegiuite.

c) Ca să înceteze tot felul de robote spre a nu mai lăsa drum deschis apăsărilor și jafurilor foștilor domni de pământ și dregătorilor din comitate până la numirea unei comisii urbariale.

d) Ca să nu se mai îngăduie dregătorilor din comitate a mai pune în lucrare vreo lege neîntărită de Maiestatea Sa împăratul, cum este legea de recrutare cea de acum.

Să se înființeze :

Gardă
națională
română,

3. Pentru securanța publică în satele și ținuturile române se înființează acum Gvardia națională română, după îngăduirea cea apriată² a Maiestății Sale Împărațului. Spre înarmarea ei, poporul român cere de la înaltul General-comando atâtea arme : puști, tunuri, săbii, tobe ș. a., câte s-au dat ungarilor și sasilor spre scopul acesta.

4. Să se numească o comisiune mestecată din români, unguri, sasi, țărăni, cetățeni și învățați, care să cerceteze și să judece, să despăgubească și să pedepsească toate stocările, jafurile, pregonirile, arestările, violențele, uciderile și a [ite] cite au urmat din sistema teroristică.

5. Să se numească o comisiune urbarială din toate națiunile și clasele de oameni, care să cerceteze și să aplaneze toate certile și pricinile între fostul domn de pământ și între țăranul care e acum om liber (slobod).

Poporul român, răzimat pe jurământul care l-a depus în 15/3 Mai pe Cimpul Libertății, se ține tare de drepturile sale naturale și civile, de hotărârile Adunării naționale generale și preface hotărârile celor două regimente de graniță române întru ale sale; însă leapădă și dechiară de nule toate acele pasuri (subscrieri pentru uniune, alegeri de deputați pentru dieta ungurească ș.a.) care le-au făcut unii oameni înșelați din acel timp încoace în contra celor hotărâri generale și în contra jurământului depus.

În urma acestora dechiară:

1. Că nu vrea să recunoască uniunea Transilvaniei cu Ungaria, în contra căreia a protestat mai înainte și n-a luat parte în dietă la desbaterea acestei întrebări.

2. Că nu vrea să recunoască ministerul unguresc ca o urmare a uniunii.

3. Că vrea să stea de-a dreapta numai supt Maiestatea Sa împăratul și supt ministerul său cel împărătesc și pînă la altă întocmire să primească poruncile mai înalte prin Înalțul General-comando.

4. Cere de la Maiestatea Sa să i se deschidă cit mai curînd Adunarea națională generală ca să se poată înțelege mai departe despre interesele sale naționale și să se întărească Comitetul național care s-a ales de adunarea din luna lui mai și s-a prigonit de guvernul unguresc în modul cel mai neomenesc.

5. Cere ca să se deschidă cit mai curînd dieta transilvană compusă din deputați români, germani (sasi) și unguri (săcui), aleși după proporțiunea sufletelor fiecărei dintre numitele națiuni, spre a se înțelege mai departe despre starea viitoare a țării.

6. Poporul român proclămă Constituțiunea împărătească austriacă, care să aibă putere și pentru Transilvania.

Cere un guvern provizoriu pentru Transilvania compus din membrii români, germani și unguri, aleși după proporțiunea sufletelor fiecărei dintre numitele trei națiuni, care să guverneze și să administreze trebile țării pînă la alegerea unui guvern permanent.

Să trăiască Constituțiunea austriacă!

Blaj, 25/13 septembrie 1848

Poporul român adunat la Blaj

(De la 13 septembrie mai ținu adunarea pînă la 16, în care se formă Gvardia națională și se luă la protocol plîngerile particulare ale oamenilor.

Comisii de judecată și urbariale, din toate naționalitățile și toate categoriile sociale

Răzimat pe jurământul depus la 3/15 Mai,

poporul român nu recunoaște uniunea

Ei cere Adunare națională proprie

Dietă, guvern provizoriu, după numărul naționalităților

De la 13 pînă la 16 septembrie:

Protocolul coprinde mii de exemple pentru fiecare dintre puncturile mai sus numite. Coprinde groaza pe om cînd le citește. Noi îl vom publica mai pe urmă, ca să văză Europa întreagă suferințele românilor.

În 16 sosi fratele nostru Micaș de la Oșorhei, unde fu ținut prins cinci luni de zile. Tot în aceea zi după prînz se chemară pe Cîmpul Libertății d. maior Clococianu și dd. ofițeri, în a căror prezență se prochiemă a doasă oară Constituțiunea austriacă. Tot corpul ofițeresc aclamă cu poporul dimpreună.

Poporul român exprimă adinca sa mulțămire domnului maior, dd-lor ofițeri, cu al căror ajutoriu terminară această faptă mare.)

[L'aurian]

■ „Foae pt. minte“, XI, 1848, nr. 39, 27 sept., p. 313–315; G. Barițiu, *Pîrși alese din istoria Transilvaniei*, II, p. 247–249. T. V. Pîcășian, *Cartea de aur*, I, p. 246–247 (fragmentar); *Memorialul lui Șaguna*, p. 174–176.

■ 1. Starea de asediu cu legea marțială. 2. Expresia.

„ÎN SENSUL CUM NE-A ZIS GOLESCU...”¹

276

MEMORIUL ADRESAT PARLAMENTULUI LIBERAL DE LA VIENĂ DE CĂTRE
„POPORUL ROMÂN DIN TRANSILVANIA PRIN ÎMPUTERNICIÎI SĂI ALEȘI”

Înaltului Parlament al Monarhiei austriace!

În mijlocul eforturilor de libertate ale popoarelor Europei, în mijlocul bucuriei care însoțește succesele obținute de ele, stă neamul românesc, asuprit, aservit, batjocorit.

Noi care aparținem Austriei de veacuri cu credință nestrămutată, noi am fost ruși din unitatea monarhiei unitare și am fost predați bunului plac al națiunii maghiare, care sub aparența unor fraze goale, afectînd oarecare liberalism, nu țintește la nimic altceva decît la lustrul ucigător al unei coroane medievale și la satisfacerea înînfării sale naționale, la nimic decît la dominația vlăguitoare teroristă a unei birocrății maghiare, la nimic decît la aservirea și deznaționalizarea diferitelor popoare care locuiesc în țara care din păcate se numește Ungaria, deși ungurii constituie minoritatea locuitorilor săi.

Frații noștri din Principatele Moldova și Țara Românească stau sub o putere față de care se simt înstrăinați prin împrejurări anterioare, ea însăși nefiind încă la nivelul unei culturi europene și mult prea neputincioasă să-și ocrotească supușii (cetățeni și locuitori ai țării); totuși ar putea încă să se încreadă cel mai mult în suzeranul lor, însă ei stau sub o putere protectoare care pînă acum și-a folosit influența să distrugă pe ocrotiții săi, să zădărnicească îmbunătățirea situației lor materiale, sociale, politice.

frații
noștri din
Moldova
și Țara
Românească,]]

Noi ne întrebăm, copleșiți de mizeria noastră : așa trebuie să fie ? Pentru noi nu este niciări ajutor și apărare ? Trebuie nația română să-și poarte aservirea ?

Întrebările noastre îi răspunde din interiorul nostru : simpatia pentru Austria, admirația pentru realizările acesteia în timpurile noastre, față de spiritul de libertate, față de dragostea de dreptate, față de înțelepciunea Parlamentului său și a guvernului său, dragostea și prețuirea pentru împăratul nostru al Austriei, pentru părintele popoarelor sale.

În nici un stat nu au obținut toate naționalitățile atât de multe garanții pentru libertatea și naționalitatea lor ca în Austria, prin hotărârile drepte, liberale ale unui înalt Parlament !

Cărei puteri, cărei constituții am putea să ne încredem mai mult decât ale Austriei ? În ce ne privește, niciunul ; nu [avem] decât o singură dorință, o singură năzuință, și anume : să aparținem direct de Austria, să fim reprezentați în Parlamentul ei, să stăm sub conducerea guvernului ei.

Aceasta este o dorință națională ! Milioane de români o nutresc în mod liber, de la omul de rind până la păturile cele mai înalte ale societății ; ea izvorăște din fundul inimii noastre ; nici un emisar, nici o camarilă nu participă la asta, indiferent ce fel de minciuni ar putea inventa maghiarul fanatic.

Noi nu avem alte naționalități, noi nu avem idei dușmănoase, așa zise pandacice, ceea ce este o calomnioasă minciună, cu care se încearcă să se scuze aservirea noastră.

Noi vrem uniunea liberă a unor popoare libere sub conducerea Austriei, liberă în interior, puternică în afară, un guvern puternic, o suprimare energetică a unei agitații și anarhiei corupte.

Interesul nostru coincide cu acela al tuturor celorlalte popoare. De aceea disprețuim, de aceea urim poftele maghiare de separațiune.

Dacă ar vrea Ungaria adevărata libertate, de ce nu se atașează aceluiași străduințe ale celorlalte popoare din Austria ?

Toți într-o confederație, în unitate, ar putea obține și ar putea să apere mai ușor această libertate decât o singură naționalitate, adică o astfel de naționalitate care s-a desprins încă cel mai puțin de prejudecățile medievale de măreție națională și de privilegiu național.

Noi l-am rugat pe împăratul nostru să nu ne alunge din statul său, pe noi națiunea credincioasă, să nu ne predea ca sclavi corcanei maghiare, această mască a întregii mizerii, a oricărei aserviri.

Noi rugăm înaltul Parlament să ne preia în brațele sale frățesti. Veți găsi în noi frați, cărora binele naționalității sale nu îi stă mai sfânt în inimă decât acela al naționalității germane, slave, italiene și chiar maghiare.

Federația frățască ne va lărgi inima, și uitând toată nedreptatea și alungind orice gând de răzbunare, ea va primi în sfîrul ei orice naționalitate.

Dar nu numai pentru noi ne rugăm, ci și pentru frații noștri din Principatele Dunărene.

„Vrem uniune
liberă a unor
popoare
libere : : :”

Pentru frații
noștri din
Principate : : :

Ei sînt în parte ocupați, în parte amenințați de invazia rusească și prin aceasta bunăstarea lor materială ar fi distrusă : dar și pentru noi, ba chiar pentru mulți cetățeni austrieci, fără deosebire de naționalitate, derivă din aceasta un pericol : noi, din întreaga monarhie, dar mai ales din marele Principat al Transilvaniei, sîntem legați cu Principatele prin legături comerciale. Ocuparea militară a acestora, blocarea lor și oprirarea lor, distruge odată cu interesele de acolo și pe ale noastre.

Noi am trăit exemplul trist în deceniile trecute, cînd prin ocupația rusească au fost distruse industria și comerțul Austriei în Principate, întreg creditul a fost suprimat, multe familii transformate în cerșetori.

Ne rugăm deci în calitate de cetățeni austrieci pentru ocrotirea intereselor noastre proprii : ca români, ne rugăm pentru ocrotirea dezvoltării libere materiale, sociale și politice în Principatele Dunărene ; rugăm înaltul Parlament să obțină intervenția pe lîngă Curțile din Constantinopol și Petersburg, ca acele Principate să nu fie aservite din punct de vedere militar și să nu fie tratate cu dușmănie, de nici o putere.

Românii nu vor să diminueze drepturile Porții și ale Rusiei, nici să le refuze, dar și ei vor recunoașterea, respectarea drepturilor lor de a avea o constituție și o administrație internă liberă : dreptul sînt al fiecărei națiuni la progres, care a fost asigurat națiunii române de către acele puteri prin tratate, să nu fie lezat : de aceasta depinde și bunăstarea noastră materială, și interesul nostru comercial, politic și național.

Noi nu dușim Rusia, dorim însă să înțeleagă cu mărinimie concepția unei puteri protectoare, protecția să aibă în vedere interesul celui protejat și nu al protectorului, căci altfel, ea devine o speculație egoistă. Dreptul de protecție presupune în primul rînd voința celui ocrotit, altfel devine relație de sclavie.

Protecția
în interesul
celui protejat
și nu al
protectorului

Aceste concepții ale dreptului natural al statelor să fie realizate împreună cu consecințele lor în Principatele Dunărene, potrivit cărora acestea să aibă latitudinea să se pună sub acea protecție în care vor fi avînd încredere ; noi nu trecem sub tăcere că acel protectorat va fi cel al imperiului austriac : cunoaștem simpatiile de acolo pentru Austria ; ele sînt doar simpatiile naționalității noastre.

Nu cerem ca Austria să strice relațiile prietenești diplomatice cu alte puteri, ca ea să-și introducă cu forța dominația în Principate ; nu, pentru că aceasta ar însemna să subjuge libertatea ; noi ne rugăm pentru ocrotirea acestei libertăți, ca Principatele să se constituie pe temeiul legal al tratatelor sale și al dreptului național inalienabil și să se poată atașa acelei puteri în care se încrede.

Cu această intervenție Austria ar reprezenta libertatea popoarelor, ar ocroti pe cel slab în dreptul său, ar promova interesele noastre și și-ar câștiga respectul, recunoștința și simpatia Principatelor naționalității române, ba chiar a tuturor guvernelor și a popoarelor libere de prejudecăți.

Pentru intervenția în acest sans ne rugăm noi.

Poporul român din Transilvania
prin împuterniciții săi aleși

Blaj, 26 septembrie 1848.

Textul german

HOHER REICHSTAG DER ÖSTERREICHISCHEN MONARCHIE!

Mitten unter den Freiheitsbestrebungen der Völker Europas, mitten unter dem Jubel der ihre Errungenschaften begleitet, steht der romanische Volksstamm unterdrückt, geknechtet, gehöhnt.

Man hat uns, die wir zu Österreich gehören, die diesem Österreich seit Jahrhunderten mit unerschütterlicher Treue anhängen, losgerissen von dem Verbande der Gesamtmonarchie und der Willkühr der magyarischen Nation überliefert, welche unter dem Scheine einiger Freisinnigkeit affektirender Floskeln nichts als den ertödtenden Glanz einer mittelalterlichen Krone und die Befriedigung ihres National Hochmuthes, nichts als die terroristische aussaugende Herrschaft einer magyarischen Bürokratie, nichts als die Knechtung und Entnationalisirung der in dem Lande — das man leider Ungarn nennt, wenngleich die Ungarn die Minderzahl seiner Bewohner sind — wohnenden verschiedenen Völkerschaften erstrebt!

Unsere Brüder in den Fürstenthümern Moldau und Walachei stehen unter einer Macht, der sie durch frühere Verhältnisse entfremdet sind, die selbst noch nicht auf der Stufe europäischer Bildung steht, die zu ohnmächtig ist, ihre Unterthanen, Bürger und Staatsangehörigen zu schützen; doch könnten sie ihrem Souzerain noch am meisten vertrauen, aber sie stehen unter einer Schutzmacht welche bisher ihren Einfluss aufboth ihre Schützlinge zu verderben, die Verbesserung ihrer materiellen, socialen, politischen Lage zu vereiteln.

Wir fragen uns betäubt durch unser Elend, muss das so seyn? Ist für uns nirgends Hilfe und Schutz? soll die romanische Nationalität die Knechtung tragen?

Der Frage tönnst aus unserm Innern die Sympathie für Österreich, die Bewunderung von dessen Errungenschaften der Neuzeit, vor dem Freiheitssinne der Gerechtigkeitsliebe, der Weisheit seines Reichstages und seines Ministeriums, die Liebe und Verchrung für unsern, für Österreichs Kaiser, den Vater seiner Völker zurück.

In keinem Staate haben alle Nationalitäten so viele Garantien ihrer Freiheit und Nationalität erlangt als in Österreich, durch die gerechten freisinnigen Beschlüsse Eines hohen Reichstages.

Welcher Macht, welcher Konstitution könnten wir mehr vertrauen als jener Österreichs! Für uns keiner; wir [haben] nur einen Wunsch, nur ein Bestreben, und zwar unmittelbar zu Österreich zu gehören, auf dessen

Reichstag vertreten zu werden, unter der Regierung von dessen Ministerium zu stehen.

Das ist Nationalwunsch! Millionen der Romanen hegen ihn frei, vom gemeinen Manne bis in die höchsten Schichten der Gesellschaft, er entspringt aus dem Herzen unsers Herzens, keine Emissaire, keine Kamarilla hat daran Antheil, was auch der fanatische Magyar für Lügen erdichten möge.

Wir haben keine andern Nationalitäten feindliche sogenannte pandacische Ideen, eine verläumerische Lüge, mit der man unsere Knechtung entschuldigen will.

Wir wollen die freie Vereinigung freier Völkerschaften unter Österreichs Macht, frei im Innern, stark nach Aussen, eine kräftige Regierung, energische Unterdrückung einer bestochenen Agitation und Anarchie.

Unser Vortheil fällt mit jenem aller andern Völkerschaften zusammen, darum verachten, darum hassen wir die magyarischen Separations-Gelüste.

Wollte Ungarn die wahre Freiheit, warum schliesst es sich den gleichen Bestreben der übrigen Völkerschaften Österreichs nicht an?

Alle im Wechselbunde, in der Einheit könnten doch diese Freiheit leichter erringen und schützen, als eine Nationalität, und zwar eine solche, die sich den mittelalterlichen Vorurtheilen von nationaler Grösse, von nationalen Privilegien noch am wenigsten losgerungen hat.

Wir haben unsern Kaiser gebeten uns, seine treue Nation, nicht aus seinem Staate zu verstossen, uns nicht als Sklaven der ungarischen Krone, diesem Deckmantel alles Elends jeder Knechtung zu überliefern.

Wir bitten einen hohen Reichstag uns in ihre brüderlichen Arme aufzunehmen. Sie werden an uns Brüder finden, denen das Wohl ihrer Nationalität nicht heiliger am Herzen liegt, als jenes der deutschen, slawischen, italienischen, ja auch magyarischen Nationalität.

Der Bruderbund wird unser Herz erweitern, und alles Unrecht vergessend, jeden Rachegedanken bannend, jede Nationalität aufzunehmen.

Aber nicht nur für uns, auch für unsere Brüder in den Donaufürstenthümern bitten wir.

Sie sind von russischer Invasion theils besetzt, theils bedroht, damit wäre ihr materieller Wohlstand vernichtet, aber auch uns, ja vielen österreichischen Staatsbürgern ohne Unterschied der Nationalität droht daraus Gefahr, wir sind aus der ganzen Monarchie besonders aber aus dem Grossfürstenthum Siebenbürgen in Handelsverbindungen mit den Fürstenthümern verknüpft. Deren militairische Besetzung, Sperrung, deren Unterdrückung richtet mit den dortigen Interessen auch die unseren zu Grunde.

Wir haben das traurige Beispiel in den vorigen Decennien erlebt, wo durch die russische Okkupation die Industrie und der Handel Österreichs in den Fürstenthümern vernichtet, aller Kredit aufgehoben, viele siebenbürgische Familien zu Bettlern gemacht wurden.

Wir bitten also als Österreichische Staatsbürger um den Schutz unserer eigenen Interessen; als Romanen bitten wir um jenen für die freie, mate-

riele, sociale und politische Entwicklung in den Donaufürstenthümern; wir bitten einen hohen Reichstag um die Auswirkung der Intervention bei den Höfen von Konstantinopel und Petersburg damit jene Fürstenthümer die gegen keine [sic] Macht militairisch geknechtet und feindselig behandelt werden.

Die Romanen wollen der Pforte und Russland ihre Rechte nicht schmälern, nicht entweignen, doch wollen sie auch die Anerkennung, die Achtung ihrer Rechte auf eine freie innere Verfassung und Verwaltung; das heilige Recht jeder Nation auf Fortschritt, das von jenen Mächten der romanischen Nation auch vertragsmässig zugesichert wurde, soll nicht verletzt werden, damit hängt auch der äussere Wohlstand, damit hängt unser kommerzielles, politisches und nationales Interesse zusammen.

Wir feinden Russland nicht an, wünschen aber dass es grossherzig den Begriff einer Schutzmacht erfasse, der Schutz soll wohl das Interesse des Geschützten nicht des Schützers im Auge behalten, sonst wird er zur eigennützigen Spekulation, das Schutzrecht setzt den Willen des Geschützten voraus, sonst wird es zum Sklavenverhältnisse.

Diese Begriffe des natürlichen Staatenrechtes sollen mit ihren Konsequenzen in den Donaufürstenthümern verwirklicht werden, wonach es diesen möglich seyn wird, sich unter jenen Schutz zu stellen, in den sie Vertrauen haben werden; — wir verhehlen es nicht, dieser Schutz wird der kaiserlich Österreichische seyn; — wir kennen die dortigen Sympathien für Österreich, es sind ja die Sympathien unserer Nationalität.

Wir bitten nicht, dass Österreich die diplomatischen freundschaftlichen Verhältnisse mit andern Mächten stören, dass es gewaltsam seine Herrschaft in die Fürstenthümer trage, — nein, das hiesse ja die Freiheit knechten. Wir bitten um den Schutz dieser Freiheit, dass sich die Fürstenthümer auf den Rechtsboden ihrer Verträge und der unveräusserlichen National-Rechte konstituiren, und jener Macht anschliessen können welcher sie vertrauen.

Mit dieser Intervention würde Österreich die Freiheit der Völker vertreten, den Schwachen in seinem Rechte schützen, unsere Interessen fördern, und sich die Achtung, Dankbarkeit und Sympathie der Fürstenthümer der romanischen Nationalität ja aller vorurtheilsfreyen Regierungen und Völker erwerben.

Um die Intervention in diesem Sinne bitten wir.

Das romanische Volk in Siebenbürgen durch seine erwählten Bevollmächtigten

Blasendorf, den 26. September 1848.

■ E.A.R., ms. rom. 970, f. 132—135 (text german); publicat de C. Bodea, *Lupta românilor*, p. 336—340.

■ 1. Vezi documentul 278.

GVARDIA NAȚIONALĂ ROMÂNĂ...

277

SPRE CUNOȘTINȚĂ

Înălțatul împărat Ferdinand I au decretat, în 15/3 martie, tipariul slobod, au dat voie să se înarmeze poporul, să-și formeze gvardie națională, și au primit principiul constituțional pentru monarhie.

În 23/11 iunie au binevoit a dechiara și pentru români în parte că poporul român are voie slobodă a se înarma; și au îngăduit că românii vor avea dregători din neamul românesc.

În urma acestor drepturi date de împăratul, poporul român, adunat la Blaj, 16/4 pînă la 28/16 septembrie 1848, a hotărît a primi arme și a forma gvardie națională¹ pentru securanța publică, adecă tot omul de la 17 pînă la 50 de ani e datori a avea o pușcă, sau dacă nu, o lance, sabie, pistoale și alte arme, cum au avut mai nainte nemeșii și cum au de la 15/3 martie sasii și toți supușii înălțatului împărat.

Adunarea de la Blaj

■ B.A.R. F. vol. în ms. rom. 1058, f. 43.

■ 1. În „Gazeta de Transilvania”, nr. 78, din 23 septembrie, p. 324 se preciza: „Garda națională română se va organiza peste toată patria la 200 mii armați.”

OPTIMISM VREMELNIC...

278

A. T. LAURIAN, DE LA SIBIU, CĂTRE G. BARIȚIU, LA BRAȘOV

Frate Bariț,

Sibiu, 2 octom./22 sept. 1848

Adunarea de la Blaj a ținut din 3 pînă în 16 septembrie, cînd a sosit și fratele Micaș.

Eu îți trimit aici protocolul adunării; să aibi bunătate a-l tipări cit mai iute în foile d-tale. L-am form[ul]at și în petițiune. Mîne o vom da cu o deputățiune la Înaltul General-comando. Am mai formulat una și către Maiestatea Sa. Crez că ne vom duce cu ea în sus cit mai curînd. Generalii ne făgăduesc toate. Sasii încă ni s-au făcut frați. Toți se bucură de pașii noștri. Și eu au prochemat Constituțiunea austriacă. Veți citi în gazete.

S-au rupt lanțurile terorismului! Palatinul a abdicat. B[ăronul] Vay este chemat a forma un minister nou unguresc. În locul lui se zice că ar fi sosit la Cluj Pálfi. Nu știu cum o va duce. Mi se pare că nu va îndrăzni a se arăta între români. Duminecă a plecat de aici Pfersmann la Cluj. Ungurii

Generalii...
ne făgăduesc
toate...

o să o pățească urit. Se zice, de sigur, că lui Puhner i-au venit nasuri groase de la Curte pentru ținerea cu ungurii *. El e acum bolnav.

Gvardia română s-au format în toată țara. Avem peste 200 mii de români înarmați. Formați-o și acolo ! Folosiți-vă de acest drept mare. La Brașov vor veni patru companii de grenișeri români. Acum poți să tipărești ce-ți place ! Lucrurile pe față ! Românii țin cu toată credința cu împăratul. Nimeni nu va mai putea să-i apese. S-au deșteptat cum se cade.

Dară auzi ! se zice că Micloș (Penș)¹ cu vro cîțiva unguri cu ² și unii români unguriți (Pintea, Mezei, Dunca, Fulca, Moga, Panovici ș. a.)³ vor mine să ție o adunare la *Mohu* în favoarea uniunii și a ministeriului unguresc. Nu știu cum vor isbuti, căci acea canalie ș-a perdut tot creditul înaintea poporului. Pe *Fulea* l-au scos eri rășinărenii cu hohot din sat. Oamenii au deschis ochii și au început a-i cunoaște blăstămățiile.

În Țeara Românească merg lucrurile rău, precum ne scrii. Dar poate că iarăși se vor întoarce spre bine.

Noi am făcut o petițiune și către Dieta de la Viena în sensul cum ne-a zis Goleșcu. Crez că glasul a 60 mii de oameni cîți au fost la Blaj se va auzi la Viena ⁴. Miine-poipline îți voi trimite o copie, cîci pînă acum n-am avut nici timp de a o face. Fă să o subscrie și brașovenii români și sasi. Am vorbit și cu sasii de aici, ei încă o vor subscrie sau vor face alta tot în acel sens. Dar trebuie ca unul dintre noi să se ducă cu ea la Viena, însă nu sint parale. Faceți o colectă la Brașov.

Tocmai cu două zile înainte de ce m-au prins, dedesem o instanță la tesaurariat spre a-mi slobozi cărțile din vamă. Nu știu încă ce va fi făcut tesaurariatul. Poate că va sta la îndoială din pricina că sint ale mele. Să mai rămîie în vamă încă cităva vreme.

În Timișoara s-a sculat poporul din cauza recrutării. Dumnezeu să dea minte ungurilor ! — *Urban* a conscris supt steagul împăratului peste 160 000. Toți românii de prinpregiur aleargă la dinsul.

Vale !

Laurian

Frate ! Dunca veni de la Pesta simblă. Tu te vei mira de sîrșoarea ce ți-o am scris pe frate-to. Așa era să fie. Eram cu multe zeci de mii să venim de la Blaj spre Sibiiu cu steagul și Constituțiunea la Sibiiu. Dar tot în zioa aceea, vineri, se repezi generalul *Șurter* însuși la Blaj să ne spuie ca să nu venim în număr așa de mare, ci cu petițiunile numai o deputație mai mică, și orice vom cere ni se va da. Așa am făcut, l-am ascultat, căci comendirtul și sasii se sperieseră. Iată ce au zis sasii, care s-a priimit și de adunarea scaunului. Îndeamnă să facă și alte scaune așa.

■ B.A.R., ms. rom. 996, f. 185—185v. Publicată de C. Bodea, *Lupta românilor*, p. 340—341 ; și în *G. Bariș și contemporanii săi*, I, p. 150—151.

■ * Cum te mai înșeli ! [G. Barișiu]. 1. Penciu Avram Nicolae (Miklos). 2. Pusto (?). 3. Lectură probabilă, ms. deteriorat. 4. Vezi în acest volum, doc. 276.

Gvardia
română
s-au
format ...

Petiția
cătrec
Parlamentul
liberal
de la
Viena ...

La Timișoara,
din cauza
recrutării ...

PROMISIUNI HABSBURGICE:
„DREPTURI DEOPOTRIVĂ
CU CELELALTE NAȚIUNI“

279

PROCLAMAȚIA GENERALULUI PUCHNER

Românilor

Voi ați desbătut în mijlocul fraților adunați concesiunea cea dechiarată de Maiestatea Sa împăratul nostru cel fericitoriu de popoară, adică, ca „la fiecare națiune din întreaga monarhie austriacă se garantează drepturi deopotrivă și respect frățesc între dîsele prin constituțiunea destinată“.

După aceasta ați așternut rugămintele voastre înaintea Tronului, ca și voi să fiți luați în seamă băgare de seamă, și ați arătat temerea voastră în privința elementelor, care v-ar face să vă îndoiți despre înființarea¹ acestui dar prețios al Împăratului aici în această țară.

Veți avea
drepturi
precum
ați cerut : : . ,

Voi românilor ! puteți fi deplin încredințați că veți avea drepturi deopotrivă cu celelalte națiuni, precum ați cerut ; deci să nu vă temeți nicidecum, că vi se va întâmpla dintr-o dată, și să nu arătați această temere nici într-un chip, care ar putea să dea prapuz de putere silnică².

De cînd ați așternut înaintea tronului acele rugămînți, ați arătat plîngerii, că frații voștri români sînt desprețuiți, bajocoriți, neapărați, apăsați de cereri nedrepte din partea asupritorilor și tractați în modul cel mai rău. Voi ați desbătut și aceste plîngerii în adunările voastre, în care unii vor să vază un fel de cugete și porniri neliniștite în contra altor națiuni.

Nici o autoritate așezată în țară pentru rîndul bun și securanța³ publică nu va lăsa, ba nici nu-i este ertat a lăsa neascultată o cerere făcută în pace și liniște de către orice lăcuitori al țării acesteia, fie de ce națiune va fi ; — trebuie totdeauna să i se dea o rezoluțiune cuvenită ! — Aceasta a fost părerea mea, care o am spus deputațiunei care s-a arătat⁴ înaintea mea în zilele trecute, cînd aceea au cerut de la mine, în numele tuturor fraților voștri români, apărare și protecțiune în contra răutăților mai sus arătate. Eu v-am dat rezoluțiune, după care puteți să fiți încredințați despre protecțiunea diregătorilor țării și a mea, că veți fi apărați de nedreptate, de desprețuire și de batjocură, și vi se va da respectul cuvenit drepturilor voastre, încît purtarea voastră cea liniștită și omenoasă vă dă drept spre acestea. — Causele și plîngerile voastre trebuie să se asculte, și să se îndrepteze, sau să se dea mai departe⁵ de către diregătorii civile ; însă dacă nu s-ar face aceasta, voi să vă îndreptați la locuri mai înalte pentru ajutorul ce vi se cuvine.

Deci fiți încredințați despre protecțiunea cea dreaptă sub condițiunile care vi le-am făgăduit, și care voi să le împliniți ; și să nu vă depărtați de calea legii prin nici o întîmplare în țară, și să nu vă abateți la neorînduiești, care ar putea să primejduiască securitatea personală și averea

cuiva. Plătiți bucuria dărilor voastre, care vă sînt cunoscute; nimic nu vi se va cere cu nedreptul.

Acesta e sfatul micu cel prietinesc și părintesc! Dacă veți urma după dînsul, zilele cercării cei mari, care amenință pe toate popoarele, le veți petrece cu biruință⁶, cu cinste și cu credință, și prin urmare cu ușurință, în Domnul, spre seninarea și luminarea viitorului vostru⁷ celui mai fericit.

Purtarea voastră să fie povățuită de încredințarea în providența dumnezeiască și în autoritățile țării voastre! Aceasta este dorința mea pe lângă sfatul de mai sus.

Sibiu, 27 Sept. (9 Oct.) 1848

Baron P u h n ă r, Feldmarșal-locotenent
General-comandante din Ardeal

■ B.A.R., F. vol. 720/1848 și în ms. rom. 970, f. 136; publicată în „Foaie pentru minte”, nr. 42 din 18 octombrie, p. 335–336, reproducă în „Albina românească”, XX, 1848, nr. 88, p. 355–356; mai tîrziu de G. Barițiu, *Părți alese din istoria Transilvaniei*, II, p. 763–764, cu unele îmbunătățiri de traducere, semnalate de noi în notele de mai jos.

■ 1. Realizarea. 2. Violentă. 3. Securitatea. 4. Presentat. 5. Înainteze. 6. Cuvîntul. 7. În text: nostru.

„LUAȚI SAMA... FRAȚILOR ROMÂNI!”

280

APELUL LUI KOSSUTH LAJOS
CĂTRĂ ROMÂNI

Națiunea magiară frățește a împărțit cu românii toate drepturile, și nu și-a ținut pentru sine chiar nici unu, nu și-a însușit nici un privilegiu, ce ar restrînge libertatea românilor.

Și aceasta a făcut națiunea magiară chiar din nobila sa inimă, a făcut din bunăvoința sa, fără nici o silă.

Drept că românii de multe veacuri mult au pățimit; erau mai cu totul lipsiți de libertate, și totuși au purtat greutăți mari, și încă și numele lor era batjocorit în legile țării.

Însă pentru cine au pățimit toate aceste? pentru sfetnicii (consiliarii) cei răi a craiului, cari l-au împresurat pe el; dară aceștii nu numa pe români, ci și pe magiari (unguri) i-au asuprit și i-au subjugat.

Însă Dumnezeu s-a îndestulat cu patimile popoarelor, și a făcut să răsară zioa în care a învins dreptatea, și s-a făcut liber poporul, încît românul, atît magiarul, croatul ca sîrbul, și sunetul libertății pentru o clipită a alungat pe consiliarii (sfetnicii) cei răi a craiului.

E adevărat că românii de multe veacuri mult au pățimit

A încetat robota atit pentru magiari, cit și pentru români, greutățile țării asemenea le poartă nobilul ca ignobilul, magiaru ca românul, și asemenea drept are în ocirmuirea lucrurilor țării; nu e românul închis afară din dirigătorile publice (de obște) și tocma așa sînt deschise toate modurile pentru român ca pentru magiar ca să-și poată cu cinste cîștiga pinea sa.

Nădejdi înfloritoare erau legate cu această frumoasă și comună libertate, întru atita, cit și Dumnezeu se îmbucura de fericita viitorime a dulcei noastre țări.

Însă răutatea a pizmuit fericirea popoarelor, și sîetnicii cei răi a craiului încet de nou s-au ivit ca lupii cei flămînzi, cînd simțesc mortăciuni.

Și au gătit plan, prin care să se poată nimici agonisita libertate a popoarelor; și fiindcă natiunea magiară a fost care s-a luptat pentru libertate, și aceea au împărțit-o și cu noi [între noi toți] cu românii, înainte de toate au voit pe magiari a-i răsipi; căci înimicindu-i pe acești, ușor ar fi fost apoi pe ceilalți a-i sili la jugul cel mai de nainte.

Și răutatea și blăstămăția lor înfiorat s-a înălțat pînă la un punct; căci prin afurisiții lor ațîțetori și întăritori au răscolat popoarele de deosebit soi și gen în contra magiarilor, ațîțindu-le cu minciuni goale și deșerte, zicînd, cum că magiarii cugetă și voesc a asupra pe celelalte popoare; măcar că magiarii au fost aceia, carii dobîndita libertate cu toți asemenea au împărțit-o.

Așa au întăritat pe sirbi, așa pe sași, așa pe croați, și așa pe români, ca să-i prefacă însuși de ucigători a bunilor săi frați magiari.

Însă Dumnezeu dreptății n-au ajutat celor fără de lege, și rebelii au căzut în însăși groapa și cursa sa.

O parte din prădătoarea turmă a lui Ielașici, cam la 10 000 de hoți, s-au învins, s-au prins și s-au desarmat prin binecuvîntatele de Dumnezeu arme a vitejilor noștri ostași; iară ceialaltă parte și acuma fuge cu vezirul rebelilor; dară viteaza și prea puternica noastră armată în tot locul o perzevează (o gonește) și dinaintea izbînditoare și pedepsitoare dreptăți nici însuși iadul îi va mintui; căci acuma și nădejdea cea mai de pre urmă au pierdut-o, adecă ajutorul ce l-au așteptat din Viena. Poporul din Viena au ținut înfricoșată judecată asupra unui vinzătoriu ai patriei noastre, anume Latour, carele a voit să trimită ajutoriu rebelului Ielașici.

Așa va peri vinzătoriu de patrie; așa se va răsipi neincunjurat pînă acuma încă nelmprăștieta parte a armatei rebelului, care e impresurată de mulțimea răscolatului popor, și ca fiară care e din toate părțile strîmtoată, se va ucide fără nici o nădejde a mîntuirii.

Și pentru apărarea vrăjmașului acestuia care nelncungiurat va peri, te-au întăritat și pe tine, poporul român, ca să ucizi și tu pe magiar, de la care ai dobîndit libertatea?!

Pentru aceea ia sama, ca nu cumva lăsîndu-te a te înșela, să-ți tragi asupra ta periciune totală.

„Sîetnicii
cei răi a
craiului“

... au întăritat
pe sirbi,
pe sași,
pe croați,
pe români ...

Comisiunea apărătoare de țară a națiunei magiare indreaptă cătră voi cele mai de pre urmă frumoase cuvinte a dragostei sale, și acuma încă sfătuiindu-vă se întoarce cătră voi.

Cirna țării vă poruncește voao românilor fieștecărui deosebit și tutu-
ror, carii fiind amăgiți, ați rătăcit de pe calea cea dreaptă și legiuită,
ca fieștecare în o p t z i l e să se aplece și să se supue legilor, să fie în pace,
să se poarte cum se cuvine unui concetățean bun, și să nu cutează a face
vrajbă, sau a arăta măcar cit de mic semn a nepăciunii; căci, altmintrelea
precum e adevărat că e un Dzen în ceriu, și acesta apără dreptatea — așa
e adevărat și aceea, cum că se va cobori asprimea pedepsii pe capetele vino-
vaților și viteaza noastră ostășime, care numa acuma a bătut o turnă
vinzătoare de patrie—va porni în contra voastră, și atunci vai și amar de
fiecare răscolitoriu, iară de trei ori vai de întăritori. Atunci ar fi mai bine
de cunva nu v-ați fi născut, căci numărui dintre cei ce s-au sculat în contra
patriei nu se va erta. Dară și pină atuncea se va porunci magiarilor și
secuilor, ca să se scoale, și ca viforul să măture fiecă goz nemulțemitoriu,
care se scoală asupra libertății patriei sale, și nu se înfioară a fi ucigă-
toriu de mumă și de frați; ca să se scoale poporul ungurese și săcuesc toți
cu toții și să ștergă de pe fața pământului pe fieștecare vinzătoriu de patrie
și rebel, care nu voește a asculta și a primi cuvintul cel bun.

Deci dară înaintea căruia e prețuită viața și averea, acela să asculte
cuvintul acesta mai de pre urmă, care purcede din inimă voitoare de bine;
căci care nici acesta nu voește a-l înțelege, acela groaznic se va pedepsi.
Pământul i se va lua; și se va împărți între credincioșii fii a patriei, iară
dinsul va peri de mina gelatului (hoherului) și cu moarte de sabie.

Luați dară samă, fraților români, ca să nu provocați asupra voastră
ceasul pedepsii.

Fiți credincioși, pacinici, și fii iubitori de pace ai acestii țări, și frați
alevărați a magiarilor, carii au împărțit cu voi ominește toate bunătățile
și drepturile libertății.

Să nu vă lăsați a vă amăgi, ma să arătați înaintea dirigătorilor publici
și să și prindeți pe cei ce vă întărită și vă atfă; căci acestia sînt cei mai
mari vrăjmași (inimici) ai voștri.

Duhul libertății, egalității și a frăținătății să pătrundă inimile voastre,
ca să cinstiți legile. să iubiți pe deaproapele vostru, și să iubiți patria,
muma această bună din care a izvorit libertatea de obște.

Pace voao !

Dat-s-au în Pesta în 10. Octobr. 1848.

Comisiunea apărătoare de țară așezată prin Dietă

Ludovicu Kossuth m.p. President

Cont. Michail Eszterházi cel bătrîn m.p.

Membre Comisiunei

Cirna țării
vă poruncește
voao
românilor ...
fiecare
în opt zile
să se supue ...

Altmintrelea ....

și pină atuncea

„groaznic
se va pedepsi“

Versiunea maghiară

KIALTVÁNY

Az oláh néphez !

A magyar nemzet testvéri módon megosztotta az oláhokkal minden szabadságait, és nem tartott meg magának, de csak egyet sem kizárólag, nem hagyott fenn sajátjául semmi kiváltságot, mely az oláhok szabadságára megszorítólag hathatott volna.

És tevő ezt a magyar nemzet saját nemes ösztönéből, tevő önkényt és nem kényszerítetve.

Az oláhok — igaz — sokat szenvedtenek már régi idők óta; szabadságuk majd mi sem volt, és mégis súlyos terheket viseltenek s még nevük is meg volt alázva az ország törvényeiben.

Ugy de kik miatt szenvedték mindezt? a királyt környezett tanácsosok miatt, kik azonban nemcsak az oláhok, de a magyarok felett is kiterjeszték a szolgaság pálcáját.

De az Isten megszokallá a népek szenvedéseit és elhozá az igazság diadalának napját, és szabad lőn a nép, oláh mint magyar, horvát mint rác, s a felszabadulás örömhangjai elűzők pillanatra a királynak rossz tanácsadóit.

A robot eltöröltetett a magyarokra és el az oláhokra nézve, az adó terheit egyenlően hordozza nemes és nem-nemes, magyar és oláh, s egyenlő joggal bír az ország dolgainak elintézésében, nincs kizárva semmi közhivataltól és nyitva áll a becsületes kenyérkeresetnek minden neme előttök éppen mint a magyarok előtt.

És a szép és közös szabadság oly virító reményeknek vala szülője, miként Isten is gyönyörködne e szép ország boldog jövődjére felett.

De a gonoszság megirigylé a népnek boldogságát, s a király rossz tanácsosai lassanként ismét előkullogtak, mint éhes farkasok, ha egy elszalasztott prédának szaga úti meg felfűjt orrlukaikat !

És tervet készítenek, mely szerint a népnek kivívott szabadságát ismét semmivé tenni lehessen, s minthogy a magyar nemzet volt az, mely a népnek szabadságát mindnyájunk s így az oláhok részére is kivívta és közvagyonná tette : a magyar nemzetet akará előbb kiírtani; mert hiszen ezt semmivé téve, könnyű lecsodott volna a többi felszabadultakat is a régi igába visszakényszeríteni.

És ármánya bizonyos pontig rettenesen is sikerült, mert gyalázatos bujtogatói által felzúdítá a különfajú népeket a magyarok ellen, elcsábítván őket oly állítások által, mintha a magyar elnyomásaiton gondolkodnék, holott a magyar volt az, mely a közös szabadságot számukra is kivívta.

Igy lázítá fel a rácokat, így a szászokat, így a horvátokat s így az oláhokat, hogy lennének saját jó magyar testvéreiknek gyilkosai.

De az igazság szent Istene nem adá segélyét azok munkijára és az árulás saját vermébe bukott bele.

A párttűt Jellasics csordájának egy része — 10 000 ember — Istentől megáldott fegyverű, vitéz harcosaink által elfogatott és lefegyvereztetett, más része fut és szalad párttűt vezérével, de derék és rettenthetlen seregeink mindenütt nyomában vannak, s kérlelhetlen igazságbüntető bosszujától maga a pokol sem fogja őt megmenteni, mert hiszen még utolsó reménye — a Bécsből várt segédereg — is elveszett, a bécsi nép borzasztó ítéletet tartván hazánk elárulóinak egyik főczinkosa, Latour felett, ki a párttűt Jellasicsnak segédereget akar küldeni.

Igy fog elveszni az árulás, így fog menthetetlenül semmivé tétetni a párttűt — még szét nem vert — tábora, mely a felkelt nép tömegétől körülfogva van, s mint közbe szorult vad fog lesujtani a szabadulhatásnak reménye nélkül.

És e veszendő ellenség támogatására bujtogattak tégedet fel, oláh nép, hogy gyilkolnád te is a magyart, kitől szabadságodat nyerted.

Azért vigyázz, nehogy el hagyván magadat csábitani, végveszélyt árássz fejedre.

A magyar nemzetnek honvédelmi bizottmánya az intésnek utolsó szóp szavát intézi hozzátok, még most egyszer tanácslólag fordul felétek.

Az ország kormánya megparancsolja nektek, oláhok, egyenként és öszvesen, kik magatok a bujtogatók által félrevezettetni engedétek, hogy nyolcz nap alatt mindenki a rend és törvényes engedelmességnek magát alája vesse, csendesen és jó polgárhoz méltólag viselje s a zavargásnak és zendülésnek bármely kis jelét ne merészelve, mert különben — a mily igazán Isten az egekben van és az igazságot védi — a büntetés szigorúsága és kérlelhetetlensége fog szállani a bűnösök fejére, és vitéz hadseregünk — mely csak most vert szét egy hazaáruló csordát — ellenetök fog indulni, és akkorcn jaj leszen minden zendülőnek és háromszoros jaj minden bujtogatónak. Jobb lett volna akkorra néktek nem születni, mert a kegyelemre és irgalomra senki a haza ellen párttűtök közül nem számolhat. De eddig is meg leend hagyva a magyar és székely népek, hogy keljen fel és — mint a vihar — seperjen el minden hálátlan gazt, ki hazájának szabadsága ellen feltámad s anyja és testvérgyilkossá lenni nem irtózik; hogy keljen fel a magyar és székely nép tömegestől és irtson ki minden hazaárulót és párttűt, ki a jó szóra hallgatni nem akart.

Azért kinek élete és vagyona kedves, az halja meg ez utolsó szavát a jóakarató intésnek, mert ki ezt sem akarja megérteni, az lakolni fog. Földje elvétetik és ki fog osztatni a haza hű fiai közt, maga pedig meg fog halni a bitónál és fegyvernek halálával.

Vigyázzatok ezért oláh testvérek, hogy ne hívjátok magatokra a büntetés óráját.

Legyetek hű, csendes és békeszerető fiai e hazának, s szerető testvérei a magyarnak, ki véletek minden jótétéményeit a szabadságnak becsületcsen megosztá.

Ne hagyjatók magatokat cicsábítani, de sőt fogjátok meg és adjátok fel azokat, kik bujtoznak, kizítani akarnak, mert ezek a ti legnagyobb ellenségeitek.

A szabadság, egyenlőség és testvériség szelleme járja át szíveiteket, hogy tiszteletben tartsátok a törvényt és szeressétek felebarátaitokat, és szeressétek a közös hazát, mely nektek közös szabadságot adott.

Béke veletek.

Kült Pesten, october 10-én 1848.

Az ország védelmére megbízott országgyűlés választmány

Idősb gr. Eszterházy Mihály bizottmány tag

Kossuth Lajos elnök

■ Textul românesc: copie volantă tipărită cu caractere chirilice, „în tipăritura lui Vasile Călugăreanu” (B.A.R., ms. 1061, f. 286–286v); textul maghiar în Kovári László, *Okmánytár az 1848. 10-ki erdélyi eseményekhez*, p. 88–91; republicat în Kossuth Lajos, *Összes munkái* (Opere complete: XIII–XII), Budapesta, 1982, p. 153–154.

NAȚIUNEA SECUIASCĂ ÎNTRUNITĂ PE CÎMPIA DE LA LUTIȚA

281

PROCEUL-VERBAL AL ADUNĂRII DE LA LUTIȚA A SECUIILOR

Proces-verbal al adunării generale naționale secuiești, adunare începută la 16 octombrie 1848 pe cîmpia de la Lutița — locul de sfat și judecată al strămoșilor noștri aparținînd nobilului scaun al Odorheului și situat lîngă pîrîul Fencica — sub președinția tezaurierului Mikó Imre de Hâghig, ales de noi din a noastră vîlfi secuiască.

Națiunea
secuiască și
„naționalitățile
surori”

1. Președintele, compatriotul nostru Mikó Imre, în vorbirea sa însușită, de deschidere, îndeamnă națiunea secuiască, în interesul salvării patriei și a tronului regal, să se comporte astfel încît drepturile și libertățile constituționale ale naționalităților surori, de neam și limbă diferite, să fie la adăpost de asupra și samavolnicie.

Împotriva
camarilei
din Viena

2. Se arată, că unelirile camarilei din Viena au împins lucrurile în Ungaria și în părțile ardelen, pînă acolo încît astăzi întreg pămîntul patriei maghiare este tulburat de revolte și răscoale fâțișe, cetățeni pașnici ai țării sînt asmuțiți unii împotriva altora, sub pretextul deosebirii de naționalitate în așa măsură încît naționalitățile, care au trăit în pace în decursul veacurilor, acumă fie că se pregătesc să se atace cu arma, fie că s-au și atacat, ducînd război pe față. Camarila din Viena își concentrează toate eforturile pentru a oprima cu orice preț neamul maghiar, străjerul libertății țării, ca

apoi să subjuge toate popoarele din țară — ce se bucură deopotrivă de binefacerea celei mai liberale constituții maghiare—nimicindu-le pe toate, de orice neam, limbă și credință ar fi ele. Ba mai mult, nu se dă în lături să acuze neamul maghiar de a fi neloial față de regele său.

În urma acestora s-a decis :

a) Să se trimită o scrisoare ministerului independent și responsabil maghiar, prin care să se comunice regelui că poporul secuiesc este gata să-și verse singele cu credință neclintită și cu sfântă evlavie moștenită de la străbuni pentru regele său legal și pentru patrie ; și că dimpotrivă potrivnicii regelui sînt aceia care zdruncină credința popoarelor sale în supușenia datorată regalității și încrederea întemeiată pe fapte.

b) Să se redacteze o proclamație către toate popoarele țării, fără deosebire de neam și credință. Această proclamație să fie tipărită în mai multe mii de exemplare, pentru a se distribui poporului, iar autoritățile, funcționarii și preoții, să-i tălmăcescă conținutul. Proclamația să arate că poporul secuiesc s-a întrunit pe cîmpia Lutiței, pentru a se sfătui în aceste vremuri grele în ce fel se poate restabili frățeste pacea, iar la adăpostul ei să fie apărute tronul, regalitatea și liniștea internă primejdiate de rebeli, pentru că siguranța țării este amenințată și tronul este atacat de răsculați, care, sub pretextul naționalității, luptă incitați de camarila de la Viena — în solda căreia se află Ielaci, ca și mulți alții.

Să se spună în continuare că poporul secuiesc este gata să întindă brațele frățeste spre a cuprinde toate naționalitățile, fără deosebire de neam și credință, iar dacă libertatea oricăreia dintre acestea ar fi atacată, ei o vor apăra pînă la ultima picătură de sînge. Națiunea secuiască se bucură sincer de noua libertate (cu toate că pentru sine nu a cîștigat nimic) și pentru apărarea acesteia întinde brațul său protector ; de aceea, în numele sfintei frății așteaptă de la sași și de la români să înceteze orice acțiune de ațîțare, contrară legii, să acționeze împotriva instigatorilor conform legii marțiale, să se supună în fața legii sacro-sancte regale, care unește cele două patrii maghiare, să dea ascultare guvernului ministerial maghiar independent și responsabil, împuternicit de rege, să sprijine țara, cu armată și bani, căci însuși regele a declarat că țara este în primejdie. Este deci grabnică nevoia de bani și ostași credincioși regelui și supuși legilor, conștințite de el, ostași datorți în numele regelui și al țării să considere de trădători de țară pe cei care vor călca legile și să fie gata să-i pedepsească chiar cu forța armelor.

c) Întrucît este nevoie de a înființa o armată mai numeroasă pentru reprimarea dușmanilor patriei și a tronului regal, să se alcătuiască îndată în cele cinci scaune secuiești [regimente de] honvezi, din tineri între 19 și 25 ani, în baza articolului de lege XXII din 1848, care este valabilă fără nici o excepție și pentru soldatul secui, în consecință pentru secuii în prezent sub arme.

Atît gărzile naționale, cît și honvezii să aibă proprii lor ofițeri, să fie comandanți în limba maghiară, avînd drapele și uniforme speciale, și să

Pentru regele
legal
și pentru
patrie

O proclamație
cître toate
popoarele
țării ...

... către sași
și români

Regimente
și gărzi
naționale,
sub comandă
proprie

fie în subordinea directă a ministerului maghiar. Să se ceară ministerului să numească un comandant general maghiar, care să conducă aceste trupe secuiești în formare, în toate problemele militare:

Se interzice ofițerilor și soldaților să se mai supună ordinelor date de Comandamentul general militar care mai ființează încă la Sibiu.

În sfârșit

Paza
cetăților țării

d) Deoarece legile noastre interzic ca fortificațiile și cetățile țării să fie păzite de comandanți străini, comisarul regal Vay Miklós să fie rugat să ordone îndepărtarea comandanților străini din cetățile noastre de la Deva, Alba Iulia, Tirgu Mureș, Făgăraș și din alte cetăți, iar paza acestora să fie încredințată armatei maghiare, pentru ca cetățile destinate apărării țării să nu mai fie periclitare în viitor; să dispună ca veniturile de orice fel ale țării să fie vărsate numai la casieria filialei provinciale Cluj, iar cei ce nu execută acest ordin să fie considerați trădători de țară.

Îndepărtarea
lt.-col. Urban

e) Să se acționeze fără întârziere la îndepărtarea trădătorului de țară, a răzvrătitului și instigatorului locotenent-colonel Urban, valab din secuime, din pricina instigațiilor sale și să fie pedepsit ca trădător de țară pentru complot urzit împotriva legilor țării, iar bateriile de tunuri de la Alba-Iulia — conform dispozițiilor ministrului de război — să fie predate secuiilor.

Propunerile enumerate au fost însușite de întreaga națiune secuiască care, considerând că este în interesul patriei, a tronului regal și a securității și averii personale, a hotărât aducerea lor la îndeplinire fără a face deosebire de persoană în sinul națiunii secuiești, pe baza egalității în drepturi și îndatoriri, însărcinând pe mai jos numiții comisari cu executarea.

3. S-a cerut punerea la vot a unei adrese de mulțumire către parlament, pentru acțiunea patriotică și ținuta bărbătească arătată în momentele de grea cumpănă.

Adresa fiind primită cu unanimitate s-a hotărât să fie trimisă parlamentului.

Jurământ
pe constituția
maghiară

4. A fost arătată dorința întregii națiuni secuiești, inclusiv a ostașilor sub arme, de a depune jurământul pe constituția maghiară, încredințând adunarea cu aducerea la îndeplinire a acestui act.

Propunerea a fost primită cu vii aclamații, dându-se citire în fața mulțimii formulei de jurământ de mai jos.

„Eu N.N. jur în fața lui Dumnezeu însuși să fiu credincios regelui meu legal Ferdinand al V-lea, scumpei mele patrii, constituției maghiare și ministerului maghiar independent și responsabil, jur să mă supun numai ministerului maghiar independent și responsabil, și să nu execut nici un ordin al Comandamentului general din Ardeal.

Așa să-mi ajute Dumnezeu și să-mi mintuiască sufletul”.

Întreaga adunare a primit cu entuziasm formula de jurământ prezentată, iar jurământul a fost depus în locuri diferite, în prezența împuterniciților noștri Berzenczei László, Bethlen János iunior, Keller János,

Berde Mózsza, Mikó Mihály și Demeter József, de către regimentele secuiești de infanterie cu întregul corp ofițeresc, precum și de întreaga divizie de cavalerie și întreaga trupă.

S-a hotărât de asemenea ca cei ce nu au putut fi prezenți la această adunare să depună neîntârziat același jurămint în fața comisarilor guberniali respectivi.

5. Fiind declarate nule toate dispozițiile așa-numitului Comandament militar al marelui cartier de la Sibiu s-a hotărât ca acum, cind patria este în primejdie și întreaga forță armată de pe pământul secuiesc depinde de ministerul maghiar — să numim drept comisari guberniali pe Keller János, Mikó Mihály, Berde Mózsza, Demeter József, Bethlen János iunior și Zeyk József, pentru a acționa energic în sinul autorităților respective, iar drept comandant suprem să fie numit colonelul de cavalerie Sombori Sándor — numiri aprobate de întreaga națiune.

Acesta [Sombori Sándor], subordonat direct ministerului, rezidind la Odorhei, sediul arhivei și al pecetei naționale, va avea grijă ca — în puterea pecetei naționale ce urmează să fie maghiarizată, și cu contrasemnătura unui comisar gubernial — să asigure liniștea patriei și a tronului, cu ajutorul forțelor armate secuiești, în așa fel ca răscocile izbucnite sau altele care s-ar mai produce să fie înăbușite, ca bunurile cele mai de preț ale națiunii noastre aflate în pericol — siguranța personală și a averii, îndeosebi a fraților noștri maghiari — să fie apărute sub amenințarea pedepsei capitale, fiind în măsură să intervină și să dispună în timp util de ajutor îndestulător, iar toți care trăiesc pe pământ secuiesc să fie obligați a se supune ordinelor și conducerii sale.

Această propunere este primită în unanimitate și se ia hotărârea difuzării ei de către autoritățile administrative și militare.

6. Aducindu-se la cunoștință pericolul ce amenință Tirgu-Mureșul, care necesită măsuri grabnice pentru asigurarea integrității sale, s-a hotărât trimiterea unui curier, care să cerceteze situația, pentru a se putea dispune îndată de forțele trebuitoare.

7. Fiind necesară convocarea cât mai în grabă a națiunii secuiești, pentru apărarea în aceeași măsură atât a integrității constituționale cât și a tronului regal, adunarea generală a hotărât în unanimitate ca fiecare locuitor al pământului secuiesc să fie dator să se prezinte — sub amenințarea pedepsei capitale — la convocarea comisarilor guberniali.

8. Coloneii de cavalerie și infanterie, în numele lor și al întregului corp ofițeresc, declară adunării că dorința lor sinceră a fost și pînă acum a depinde de ministerul maghiar, și ei se simt pe deplin legați de jurământul pe care l-au depus pe constituție, ei fac apel însă la adunarea națională să ceară urgent ca ministrul de război ungar să ia în subordine directă regimentele secuiești, deoarece ordinele Comandamentului general de la Sibiu au fost declarate nule și neavenite față de regimentele secuiești. De asemenea, corpul ofițeresc al regimentelor secuiești se adresează adunării naționale să ia măsuri și cu privire la dispoziția Comandamentului militar

Înlocuirea
Comandamentului
general
de la Sibiu

cu
Comandamentul
secuiesc
la Odorhei

Mobilizarea
națiunii
secuiești

suprem de la Sibiu care, considerind că ofițerii ce au trecut din regimentele de linie în batalioanele de honvezi și-au călcat cuvîntul de onoare, interzice corpului ofițeresc din regimentele de linie să fie în relații cu aceștia, ba chiar îi consideră și pe aceștia drept clemente primejdioase. Se cere ca adunarea națională să ia măsuri și în această privință.

Cît privește partea întâi a propunerii, comisarii guberniali au misiunea de a o aduce la îndeplinire cu zel și eficiență, iar cu privire la partea a doua a propunerii adunării generale, elogiază pe ofițerii și bravii ostași din batalioanele de honvezi care au înțeles chemarea patriei și au apărut integritatea tronului regal, îndeplinindu-și datoria patriotică sub faldurile drapelului de honvezi, făcîndu-se demni de cinstirea întregii țări și a națiunii secuiești, iar patria recunoscătoare li va răsplăti după merit.

9. Reprezentanții comunelor maghiare din împrejurimile Brașovului (și anume *Apașa, Satu-Nou, Crizbav, Cernatu, Satulung, Turcheș, Baciu, Pucăreni, Zizin, Tîrgulungeni*) și-au prezentat scrisorile de imputernicire și, fiind de altfel și ei de limbă maghiară, și-au exprimat dorința să se supună hotărîrilor națiunii secuiești, de apărare a patriei, fiind gata să sprijine cu puteri unite voința legală a națiunii.

Națiunea secuiască, ferm hotărîtă să aperc fără nici o deosebire de naționalitate pe acei ale căror drepturi le-au fost știrbite și au fost lăsați pradă uneltirilor oarbe ale miniei *camarilei*, a primit cu deosebită considerație dorința exprimată de comunități prin reprezentanții lor; aceștia au depus jurămîntul pe constituția maghiară, iar misiunea de a lua legătură cu orașul Brașov spre a realiza o înțelegere trainică și strînsă cu națiunea secuiască a fost încredințată judeului regal din Trei Scaune, Horvát Albert.

La 17 octombrie 1848 adunarea continuă sub președinția de mai sus și în același loc.

10. Se citește procesul verbal redactat în adunarea de ieri, după care se hotărăște ca dezideratul comitatului Alba de Sus — exprimat ieri — de a se pune la dispoziția conducerii națiunii secuiești în scopul apărării patriei, să se primească și să se treacă în procesul verbal.

Adunarea națională primește cu laude oferta comitatului Alba de Sus și hotărăște luarea de măsuri pentru aducerea ei la îndeplinire.

11. Adunarea națională, apreciind ca retrograde dispozițiile scaunelor de judecată regale din părțile ardene — măsuri ale unor instituții lipsite de răspundere — se consideră dezlegată de orice obligație de a se supune lor și decide în unanimitate să fie înștiințat telegrafic ministerul maghiar despre aceasta, iar pînă atunci națiunea să rămînă sub conducerea comisarului regal, baronul Vay Miklós, și a comisarilor guberniali trimiși de guvern.

12. Trimișii cercului de sus al comitatului Turda, reprezentanții orașului Cluj, ai orașelor de cîmpie Cojocna, Turda, Pădureni, Ilioara, Iara de Mureș, declară că ei așteaptă ajutorul frățesc al războinicei națiuni secuiești, și în acest scop solicită adunării naționale să ia măsuri de salvare,

Adeziuni
de supunere
ordinelor
armatei de
honvezi
secuiești:

deoarece o mare parte a neamului maghiar este crinčen măcelărită pe de o parte de (locuitorii) de limbă română răsculați, pe de altă parte de maghiarii de sub steagul răzvrătutului Urban.

Se iau măsurile corespunzătoare.

13. Națiunea secuiască a propus să se adreseze mulțumiri respectuoase lui Kossuth Lajos, apărător de frunte al libertății constituționale maghiare, și Curții de la Viena, care a apărut împotriva camarilei vieneze nu numai libertatea cucerită de poporul austriac, ci și constituția Ungariei, consfințită de regalitate.

S-a adoptat în unanimitate trimiterea scrisorilor către Kossuth Lajos și Curtea de la Viena.

14. Plângerea cetățeanului Németh János din Lunga că domnul său de pământ, Kőnczei Károly, intenționează să-l deposedeze din bunul său de pământ acum.

I s-a indicat să se adreseze comisarului gubernial Berde Mózsa.

15. Garda națională din Petrila de Mureș își oferă națiunii serviciile și se plinge de omorurile (locuitorilor) de limbă română.

Se iau măsurile necesare de apărare.

16. La cererea mai multor confrăți maghiari, care reclamă ajutor pentru asigurarea vieții și a bunurilor lor față de cei de limbă română, adunarea națională încredințează problema spre rezolvare comisarilor guberniali.

17. Pünkösdi Pál, căpitan de cavalerie pensionar, își oferă serviciile și cunoștințele militare, însoțite de-a lungul a mai multor ani.

Adunarea națională apreciază favorabil îndeplinirea acestei îndatoriri a fiilor săi și o consemnează în atenția comandamentului suprem.

18. Deși națiunea secuiască a hotărât cu însoțire să nu înceapă și nici să nu continue un război de agresiune, totuși poziția de apărare a națiunii noastre războinice este întărită dacă dispune de câteva baterii de tunuri.

Pentru procurarea lor, adunarea națională a hotărât sacrificarea clopotelor și a oferit ca primă ofrandă clopotele comunei Belin.

19. Kápolnás Oláhfalva [Ufalău, Căpîlnița] și Szentegyház Oláhfalva [Ufalău, Vlăhița] cer schimbarea acestei denumiri de pînă acum a lor [de *Oláhfalvak* — *sate românești*] în Székelyváros [oraș secuiesc]:

Cu acceptarea cererii, în viitor Kápolnás și Szentegyház Oláhfalvak vor fi denumite Székelyváros [Oraș secuiesc].

20. Din informații sigure, sosite în clipa de față, cei de limbă română instigați s-au dat în mai multe locuri din Ardeal la acțiuni de maltratări, la omoruri a unor confrăți de ai noștri maghiari, fapt care li situează în afara legii. Deși poporul secuiesc intenționează să apere drepturile constituționale ale tuturor, fără deosebire de limbă, credință și naționalitate, el nu poate tolera uciderea fraților săi maghiari, lipsiți de apărare, și consideră ca primă îndatorire a sa să ia măsuri pentru apărarea vieții și a avutului,

Recunoștință lui
Kossuth Lajos
și Curții
de la Viena

Plîngerii
și
revoltări ... :

Tablă
secuiască
se constituie

precum și pentru restabilirea legilor uzurpate, și, în consecință, față de urgența situației, modifică cele hotărâte la punctul 4 și decide :

Toți oamenii, fără deosebire de persoană, în vîrstă de 19—40 ani, sînt datori să se prezinte în taberc, iar Berzencyei László este numit comisar național pe lingă comandantul suprem al taberei secuiești Sombori Sándor, investit cu puteri depline asupra oștii secuiești, pentru a lua măsurile necesare în apărarea celor atacați pe nedrept și pentru apărarea constituției.

pentru
securitatea
patriei

În felul acesta se asigură securitatea patriei și a tronului regal, iar datoria comandamentului suprem este să organizeze în acest scop o tabără.

În urma acestora s-au început pregătirile pentru organizarea taberei și a luat sfîrșit consfătuirea.

și a tronului

Dat la 17 octombrie 1848 pe cîmpia Lutiței, în nobilul scaun-matcă al Odorheiului.

Mikó Imre președinte
Kovács Elek secretar,
(care a încheiat procesul verbal)

Textul maghiar :

AZ AGYAGFALVI SZÉKELYGYŰLÉS JEGYZŐKÖNYVE

Nemes anya Udvarhelys-ékben keblezett Agyagfalvi téren az úgynvezett Foncsika-pataka mellett őscink tanácskozó és törvényhozó helyén 1848 október 16-án kezdődött és Hidvégi Mikó Imre kincstárnok általunk megválasztott székely atyánkfia elnöksége alatt folytatott általános székely nemzeti gyűlés jegyzőkönyve.

1. Elnök Mikó Imre atyánkfia a gyűlést megnyitó lelkes beszédében felhívja székely nemzetet a hon és királyi trón megtartására oly módon lépni föl, hogy a különböző fajú és nyelvű testvér nemzetségek jogai és alkotmányos szabadsága oltalmazásával egycsek elnyomásai is hatályosan megvédessenek.

2. Előterjesztetik, miként Magyarhonban s az erdélyi részekben, a bécsi camarilla ármányos működése oda vitte a dolgokat, hogy a haza földét az összes Magyarhonban nyilvános pártütések és lázadások förtéztetik, az ország békés polgárait nemzetiség színe, ürügye alatt egymás ellen lázították, annyira, hogy az egymással századok folytán békében élt nemzetségek egymást fegyveres erővel megtámadni részint készülnek, részint meg is támadták, és nyílt háborút folytatnak, s minden törekvése oda van irányozva a bécsi kamarillának, miként a magyar fajt, mint őrállóját, az ország szabadságának, minden áron nyomja el, s aztán elnyomván az ország minden népeit, a magyar legszabadabb alkotmányt, melynek áldásait egyenlően élvezik, ez ország minden fajú, nyelvű, és vallású lakói megsemmisítvén, szolgaság rabigájába süllyessze, sőt nem átalják a magyar

fajt azzal is gyanúsítani, mintha hűtlen akarna lenni királyához, — ezek folytán indítványoztatik.

a) Irassék meg a magyar független felelős ministeriumnak, adja tudára a királynak, hogy a székely nép törvényes királyához tántorithatlan hűséggel, és őscitől öröklött szent vallásossággal hona és királya védelmében elvérzeni kész; ellenben azok ellenségei a királynak, kik megingatják hű népciben a királyság iránti piétást. hitet, és tényeken nyugvó meggyőződést.

b) Készíttessék egy proclamatio az ország minden fajú és vallású népeihez, és ez több ezer példányokban nyomassék ki, a nép között akként osztassék el, hogy ennek tartalma, tisztségek, és papság által megmagyaráztatván, ezen proclamatiora fejeztessék ki, hogy a székely nép azért gyülekezett össze Agyagfalva terére, miszerint tanácskozzék ezen vészus időben, midőn a királyiszék, színűgy mint az ország bátorsága pártütők által támadtatott meg, midőn nemzetiségek ürügye alatt harc folytatattik, a bécsi kamarilla által, melynek Jellacsics egyik bérszolgája, s több mások is, miként lehessen testvériesen helyre állítani a békét, s ennek áldásaiba megvédeni a királyi széket, s az ország megtámadott belcsendét.

Fejeztessék ki továbbá, miként a székely nép a testvériség karjaival kész magához csatolni minden fajú és vallású nemzetet, s ha bármelyiknek szabadsága megtámadtatnék, utolsó csepp vérig oltalmazandja, a székely nemzet a kivívott új szabadságának, (mind a mellett is hogy részére semmit sem nyert) őszintén ürvend s annak védelmére segéd kezeket nyújt; megvárja tehát ezen okokból, mind a szászoktól, mind a románoktól, a testvériség szent nevében, hogy keblükben minden törvényellenes bujtogatásokat megszüntetvén, a bujtogatókkal stataraliter bánjanak, a két magyar hazát egyesítő és a király által szentesített törvény előtt meghajoljanak, a király által megerősített felelős független magyar ministeri kormánynak engedelmeskedjenek; az országot katonával és pénzzel segítsek, mert maga a király mondá, hogy vészben van a haza; pénzt tehát és katonát mentől előbb, ha hívei a királynak, s az általa szentesített törvényeknek hódolni; kik megszegnék a törvényeket, azokkal, mint hazaárulókkal, s az ilyenek megfenyítésére fegyveres erővel is készen állani, a király és törvények nevében kötelesek.

c) Mínthogy a hon és királyiszék ellenségei megtorlására mentől számosabb katonaság szükséges, ezennel mondassék ki határozatilag, miként a székely nemzetre általánosan minden kivétel nélkül, ideérve a jelenlegt katonáskodó székelyeket, is, alkalmaztassék az 1848-ik évi XXII-ik törvény-cikk, ennek nyomán mind az öt székely székekben a 19—25 évesekből rögtön alakíttassanak honvédek.

Mind a nemzetőrök, mind a honvédek saját tisztjeikkel lesznek ellátandók, mindenik magyar vezényleti szavakat, lobogót és ruhát használ s függésök leend egyenesen a magyar ministeriumtól.

A ministerium, kéressék meg, hogy ekép alakítandó székely hadaknak egy magyar főparancsnokot haladéktalanul rendeljen, ki által a katonai ügyekben kormányoztassanak.

A N. Szebenben még jelenleg fennálló katonai főparancsnokságtól rendleteket a tiszteknék úgy szintén a közvitézeknek is elfogadni tilos. Végre

d) Vay Miklós királyi biztos kéressék meg, miként miután törvényeink tiltják, hogy az ország erősségei, — várai, idegen ajkú parancsnokok által őriztessenek, úgy rendelkezék, hogy a dévai, gyula-fejérvári, m.-vásárhelyi, fogarasi s más várainkból az idegen parancsnokok kiköltöztessenek, őrizetekre magyar katonaság alkalmaztassék, nehogy veszélyeztessenek továbbra is az ország bátorságára szolgáló várak, és rendelkezék arra nézve is, hogy az ország mindennemű jövedelmei egyedül a kolozsvári tartományi fiók pénztárba szállíttassanak, az azt nem teljesítő honáru-lónak tekintetvén.

e) Haladéktalanul munkáljon arra, hogy a lázzadó és lázzasztó székely oláh alezredes Urbán ezen hivatalából rögtön elmozdítottassék bujto-gatásaiért, s az ország törvénye pártos megtapodásáért mind honáru-ló meghűntetessék, valamint arra is, hogy a hadügyminiszter úr által a székelyek számára kiadatni rendelt ágyúütegek elszállítását Gyulafejér-várról mulhatlanul eszközölje.

Az elősorolt indítványokat az összes székely nemzet magáévé tévén miután az ezekben foglalt intézkedések a hon és királyiság, a személy és vagyonbátorság fenntartására irányozzák, a legnagyobb készséggel elha-tározom s ezeknek végrehajtását, a székely nemzet kebelébe minden sze-mély különbség nélkül, a jog és kötelezettségbeli egyenlőség alapján életbe léptetni, az alább megnevezendő biztosok által megrendelte.

3. A képviselőháznak véstteljes körülményei közt kitüntetett hazafi éber eljárásáért és férfias kitartásáért köszönet szavaztatni indítványoztat-ván.

Az indítvány osztatlan többséggel elfogadtatván, a képviselőháznak megíratni határoztatott.

4. Előterjesztették az összes székelynemzetnek, úgy a fegyveres kato-naságnak is azon óhajta, mely szerint a magyar alkotmányra hitét letenni kívánna a gyűlés színén intéztessék el.

Az indítvány kitűző örömmel fogadtatván, a nép előtt felolvastaték az alábbi eskű forma.

Én N. N. eskűszöm az élő Istenre, miszerint törvényes királyom ötödik Ferdinándnak, édes hazámnak, a magyar alkotmánynak és a független fele-lős magyar minisztériumnak tántoríthatatlan híve leszek : eskűszöm, hogy egyedül a magyar felelős független minisztériumtól függök, és hogy az erdélyi General kommandótól semmi rendeletet el nem fogadok. Isten engem úgy segítjen, úgy adja lelkem üdvességét.

Ezen felolvasott eskűformára a teljes nemzeti gyűlés hitét azonnal letenni kitűző készséggel nyilatkozván, az eskű letételek vitettek véghez külön helyeken Berzenzei László, ifj. Bethlen János, Keller János, Berde

Mózsa, Mikó Mihály és Demeter József atyáinkfiai jelenlétükben; a székely gyalog ezredek tisztikara is egész testületével — hasonlóan a lovas ezred tisztikara is egész testületével. — Valamint meghatározatott az is, hogy mindazok, ki ezen gyűlésen jelen nem lehetnek, az illető kormánybiztosok előtt haladéék nélkül hasonló esküt tegyenek le.

5. A nagyszebeni úgynevezett főhadi kormánynak a székely nemzetre nézve minden intézkedései, már megszűntnek lévén kimondva és nyilatkoztatva: indítványoztatik, hogy a hon vészes perceiben a székely földön levő egész erő a magyar minisztériumtól függendvén, a nemzet kebelébe kiküldött Keller János, Mikó Mihály, Berde Mózsza, Demeter József, ifj. Bethlen János és Zeyk József kormánybiztos atyáinkfiai, illető hatósági körökben erélyesen működve, fővezérül lovas ezredes Sombori Sándor atyánkfia az összes nemzet által nevezettnék ki, ki a minisztériumtól közvetlen függéssel a nemzet levéltára és pecsétje helyéről Sz.-Udvarhelyről a nemzeti magyarosítandó pecsét alatt és a kormánybiztosok egyike ellenjegyzése mellett, székely földi erővel a hon és királyszeék nyugalmát akként intézendí, hogy a hol a hazába más kiűtött, vagy ezután kiűtendő lázadások által nemzetiségünk féltő kincsei, polgártársaink s különösen magyar testvércink, személy és vagyon bátorság védelmét és biztosítást kívánnak, oda sietve elegendő erőt rendelni, s mindennemű ellenjegyzetett rendeleteinek, ki a székely földön él, fővesztés terhe alatt engedeimeskedni köteles legyen.

Ezen indítvány közegyeztetéssel elfogadtattik, s meghatározatattik, hogy a törvényhatóságok és ezredek útjáni köziratok által hirdetessék ki.

6. M. Vásárhelynek veszéllyel fenyegetett állása terjesztetvén elő, ennek épségben leendő megtartása rögönös intézkedést kíván.

Küldessék futár, ki a körülmények állásának végire járva azonnal a bizottmány kellő erő iránt rendelkezendí.

7. A székely nemzetnek szükséghez képest rögönös egybehívását az alkotmány és királyszeék épségben tartása egyformán igényelvén, a nemzeti gyűlés erre nézve egy értelműleg elhatározta.

Miként kormánybiztos atyáinkfiai egybehívató körlevelére a székelyföld minden lakója fővesztés alatt megjelenni köteles legyen.

8. A lovas és gyalog ezredeknek magok és egész tisztikarok nevében a gyűlés színén előterjesztik, miként eddig is őszinte óhajításuk volt a magyar miniszteriumtól függeni, mire magokat az alkotmányra már letett esküjük után teljesen köteleseknek is érezi, felhívják azonban a nemzeti gyűlést, miután a n.-szebeni főhadvezérségnek minden rendelkezését érvényteleneknek és a székely ezredeknek nem kötelezhetőeknek nyilvánítták, sietve eszközöletnék ki, hogy a magyar hadügy-minisztérium a székely ezredeknek közvetlen rendelkezése alá vevén, haladéék nélkül intézkedjék.

Ugyan a székely ezredekbeli tisztikar részéről előterjesztetik a n.-szebeni főhadvezérségnek azon közintézkedése, melynél fogva a serezekekből a honvédszázalójakhoz állalépett tisztek becsületszegőknek nyilatkoztatattak, s a serezekekbeli tisztikar az olyanokkai társalkodástól, mint a kik azon

főhadvezerség kifejezése szerint rosszszelleműek, eltiltatott, felhivatik a nemzeti gyűlés erre nézve is intézkedni.

Az indítvány első ágát illetőleg szorgosan és célszerűen intézkedni kormánybiztos atyáinkfiai teendője; a mi az előterjesztés második ágát illeti, a nemzeti gyűlés kimondja, miként mindazon tiszték és közvitézsek, kik a hon szavát megértve, ennek és a királyi trónnak épségben megtartását mint honvédek eszközölték, s honvédi zászlók alatt teljesítik honunk iránti kötelességüket, az egész hon s a székely nemzet közbecsülésére érdemesítették magokat, és e közbecsülés alapján a haza valamint tetteket méltányolni, úgy, érdemeik szerint jutalmazni is fogja.

9. Brassó vidékéről az ott kebelezett magyar helyiségek jelesen *Apáczsa, Ujfalu, Krizba, Csernátfalu, Hosszúfalu, Tárkös, Bácsufalu, Purkercz, Zajzon, Tatrang* képviselői megbízó leveleiket beadva, küldöik azon kívánságát terjesztették elő, miként mind egyébaránt is magyar ajkúak, a székely nemzet honvédelmi rendelkezési alá ajánlják föl magokat, s a nemzet törvényes akaratának egyesített erővel támogatására készek.

A székely nemzet, melynek erős elhatározása, minden nemzetiségrei tekintet nélkül, védelmezni azokat, kik jogaiba megsértettek, és a *camarilla* fülhasznált vakoszközei dühének kitétettek, a képviselt közönségek kifejezett kívánságát teljes méltánnyal vette, és honvédelem érdekében teendő rendelkezéseit ide kiterjeszteni elhatározta, a magyar alkotmányra, a képviselt közönségek küldöttai hiteket le is tették, a tekintetben Brassó városával a kiegyenlítést megtenni, valamint a székely nemzetet szoros egyetértést szilárd akaratra fektetni, háromszéki főkirálybíró Horvát Albert atyáinkfia megbizatik.

1848-ban október 17 én az előbbi elnökség alatt és helyen a nemzeti gyűlés folytattatik.

10. A tegnapi gyűlésről szerkesztett jegyzőkönyv felolvastatik, minek felolvasása után előterjesztik miként Felső-Fehérmegyének honvédelmi szempontból tegnapi napon kifejezett azon kívánsága, melynél fogva erre nézve merőben a székely nemzet intézkedő rendelkezésére ajánlotta fel magát, elfogadva lévén, tételnék jegyzőkönyvbe.

A nemzetgyűlés Felső-Fejérmegye ajánlatát méltánnyal fogadván, intézkedéseit kiterjeszteni elhatározta.

11. Az erdélyi részekbeli királyi kományszékeknek, mind felelősség nélküli testületnek intézkedéseit a nemzeti gyűlés zsiibasztóknak találván, ennek további rendelkezéseit magára nézve minden kötelező erőnélkülieknek mondá ki, és egyértelműleg elhatározá :

Miként a magyar minisztérium erről sürgőnyileg értesíttessék, addig is a nemzet kormánya királyi biztos b. Vay Miklós és a minisztérium által kiküldött illető kormánybiztosok vezetése alatt marad.

12. Tordamegye felső kerülete küldöttai, úgy Kolozsvár városa, Kolos, és Torda mezővárosa, nem különben Csanád, Ilye, Jára képviselői megbízások szerint kifejezik, miként a *harcias székely nemzet testvéri segé-*

lyére számítanak, s az iránt kéri fel a nemzeti gyűlést, miként a magyar népiaj igen nagy részt, egyfelől a fellázított románajkúak, másfelől a lázadó Urbán zászlója alá esküdtött magyarok is vértfagyialólág gyilkol-
ván, megmentésekre tétetnék intézkedés :

Kellő intézkedések tétetvők :

13. Kossuth Lajosnak az alkotmányos magyar szabadság nagy első bajnokának, valamint a bécsi aulának, mely nemcsak az osztrák nép kivi-
vort szabadságát, hanem Magyarországnak királyi szentesítés által mege-
rösített alkotmányát is a bécsi kamarilla ármányával szemben, mint
megdönthetetlen védbástya oltalmazta, a székely nemzet méltányos
köszönete nyilváníttatni indítványoztatott :

Mind Kossuth Lajosnak, mind a bécsi aulának megíratni egyértelmű-
leg elhatároztatott.

14. Nyujtói közpolgár Német János földesura Köncsei Károly által
eddig birtokából szándékolt kitétetését panaszolván :

Illető kormánybiztos Berde Mózsá atyánkfiához utasíttatik.

15. A magyar-péterlaki őrsereg saját erejét a nemzet rendelkezésére
ajánlja föl, s egyszersmind helységükben a románajkúak gyilkolását pa-
naszolja :

Védelmi állásra nézve kellő intézkedések tétetvők.

16. Több magyar testvéreink azon kérelmükre, melyek rendin életük-
nek és javaiknak a románajkúak között kellő bátorságosítása iránt fel-
hívás tétetik,

A nemzeti gyűlés a kormánybiztosok intézkedése alá bízza.

17. Pünkösdi Pál, nyugdíjazott lovas százados, önnerejét, s több évek
alatt sajátított katonai képességét följánlja.

A nemzeti gyűlés saját fiai ezen kötelesség teljesítését méltányolja,
s'egyszersmind főparancsnok atyánkfia figyelmébe ajánlja.

18. A székely nemzet ámbár támadó háborút sem kezdeni, sem foly-
tatni férfiasan meghatározta, azonban mivel a védelmi állás nemzetisé-
günk ismert harciassága mellett is kellő nyomatékkal úgy birand, ha
jelenen néhány ágyúüteg urai leendettünk.

Ezek nek beszerzésit a nemzeti gyűlés a harangok e célra följánlál-
ásával is elősegíteni meghatározta, minek következtében Bőlon közönsége
harangjait elsőbben föl is ajánlotta.

19. Kápolnás- és Szentegyházás-oláhfalvak eddigi ezen elnevezé-
süket kéri Székelyvárosra által változtatni :

A kérés elfogadásával, jövődöben Kápolnás és Szentegyházás Oláh-
falvak Székelyvárosnak neveztetnek, mi köröztetni határoztatott.

20. A jelen percben érkezett alapos tudósítások szerint, az erdélyi
részekben fölbújtogatott románajkúak, több helyött a magyar nemzetiség
ellen már tetteles kitérésre, magyar testvéreink öldöklésére vetemül-
tek, és a törvénytöli függést felmondták. Ámbár a székely nemzet nyelv,
vallás és nemzetiségei tekintet nélkül, mindenkit alkotmányos jogaiban
védelmezni elhatározott szándékkal van, ezen elhatározottsága mellett

magyar testvéreink védtelen gyilkolását legkevésbé tűrhethén, első teendőinknek az élet és vagyon bátorságosítását, valamint az általuk felbontott törvényes rend siető helyreállítását multhatatlanul eszközölnönek látva, a körülmények sürgetőségéhez képest a 4-dik pont alatti végzés annyibani változtatásával elhatározta :

A 19-től 40 évesig mindenki személyválogatás nélkül táborba szállani ezennel köteles, az e szerint kiállítandó székely tábor már kinevezett fővezére, Sombori Sándor atyánkfia mellé, nemzeti biztosul, Berzenczei László atyánkfia neveztetett ki, teljes hatalom adatván nevezett fővezér atyánkfiának a székely nemzet s az harcmegzőn levő hadiereje felett az igazságtalanul megtámadottak, s az alkotmány védelmére úgy rendelkezni, hogy a törvényesség terén maradván a hon és királyi trón fennmaradását biztosítsák; a megállított kortukból szükséges szám szerinti tábort alakítani a fővezér atyánkfia teendője lészen.

Ennek következtében a tábor siető alakítása kezdődvén munkába vetteti, a tanácskozás tovább folytatása megszűnt.

Kelt nemes Anya-Udvarhelyszékben az agyagfalvi téren 1848-ban, octob. 17-én.

Mikó Imre elnök

Kovács Elek tollvivő jegyző

■ Textul maghiar după Kőváry László, *Okmánytár az 1846—49-ki erdélyi eseményekhez*, p. 91—99.

PROCHIEMAREA DE LA LUTÎTA...

282

DEJ. 16 OCTOMBRIE [SI. N.]

Despre adunarea secuiilor de la Aghiakfalva vedem un raport al lui Miko, în care zice că secuii s-ar fi adunat în număr ca la 60 000 și în zioa dintîi ar fi depus credința regelui Ferdinand al V-lea și constituției maghiare, după aceea ar fi hotărît a face o prochiemare către sasi și români, în care să le arate că nația sâcuie se poartă cu credință și ascultare către regele și constituția maghiară, asemenea și către fiecare locuitoriu din patria maghiară, fie de ce religie ar fi, se îndatorează cu frățescă aplecare, respectînd drepturile fiecăruia. Se provoacă totodată și românii și sasii a manifesta aceleași simțeminte către rege și constituția maghiară, asemenea și către nația maghiară-secuie, declarînd cu cuvinte curate cum că nația secuie dușmânia o va reîmpingo cu dușmănie. Se hotărî și aceea ca granițerii secui să nu mai asculte întru nimic de generalul comandant din Transilvania, ci în locul lui, pînă cînd ministerul maghiar va denumi

un comandant, să se supui lui Vai, celorlalți comisari ce se află în secuime și colonelului de husari Alesandru Jombori. În urmă se hotări a se face o provocare către comisariul reg. ca să depărteze din patrie toată ostășimea străină, și să mijlociască ca în fortăreața de la Belgrad¹ și în celelalte cetățui cum : la Făgăraș, M.-Oșorhei², Brașov, Deva ș.a. să se așeze spre pază săcui.

■ „Gazeta de Transilvania“, XI, 1848, nr. 84, 14 octombrie, p. 346, col. 1—2.

■ 1. Băgăraș, Alba Iulia. 2. Tg. Mureș.

ÎN TRE „PRETENSIIILE“ ARISTOCRAȚIEI MAGHIARE ȘI CONSTITUȚIA AUSTRIACĂ, MONARHODEMOCRATICĂ

283

G. BANIȚIU, ROMÂNII ȘI REACȚIA DESPOTICĂ

De cînd românii transilvăni îndemnați de spiritul veacului, incurăgiați prin exemplul altor popoare, siliți prin nebuna tiranie a partidei teroristice părăsiseră cîmpul pasivității și începură a lucra mai mulți, sau răi clevețitori, sau seci ignoranți, mai au fruntea de a ne învinui că am fi reacționari, că adică am deveni și noi instrumente oarbe ale acelei camarile austriace carea cum zice ei ar sta să readucă despotismul lui Metternich.

Noi din parte-ne pînă acum la acele calomnii răspunserăm mai mult cu tăcerea, și acum încă am putea provoca numai la faptele și lucrările trecute ale inteligenței române pentru ca să rușinăm pe atitea gure nespălate; ei fiindcă mai sînt și oameni slabi la inger, carii cred orice minciună eșită de la orice limbă de șerpe, oameni bolnavi de cap carii niciodată nu se pot răzuma pe judecata proprie, socotirăm a refrunta pe calumniatori cu cuvinte care zac și la nasul lor, ei însă nu voiesc a le asculta.

Doă sînt problemele principale pe care românii transilvăni sînt datori a le deslega astăzi, acum în prezent, cu orice preț :

1. A-și asigura existența națională și politică în stat pentru tot viitorul, așa cum și le asigură și alte popoare.

2. A-și asigura libertatea drept înțeleasă, bine cuprinsă cu mintea. Care-sînt mijloacele românului transilvăni spre a-și ajunge acele două scopuri ?

Are el destulă tărie, fizică și morală, spre a-și asigura acele două bunuri mari pămîntești fără a nici un ajutoriu străin ? Este românul franțoz, englez, nordamerican ? Nici una din acestea ! Așadar el în a. 1848 trebuia să-și caute aliați cu ajutoriul cărora să scape de pericole, să-și ajungă scopurile.

Cel mai deaproape aliat era să fie ungurul. Însă ce făcu aristocrația ungurească ? Ea, în numele nației sale, improvisează o dietă la 29 mai, între

Cele două
probleme
principale ale
românului ...

Cele două
mijloace
de rezolvare :

arme și amerințări, fără a întreba pe ceilalți locuitori desființă toate naționalitățile (prin rostul¹ lui Veseleși, vezi protocolul), prochiemă ca într-un teatru și desființarea marelui principat al Transilvaniei, în care până acum trăia ca și în Elveția trei naționalități una lângă alta; uni, intrupă frumoasa noastră patriă cu Ungaria, prin aceasta ne aruncă în slăcările războiului cetățean ungaro-sirbesc, cum și în ghiarale unei majorități slavice, carea se va forma peste puțin în dieta Ungariei; totodată ne rupse cu totul de cătră monarhia austriacă, cu cuget adevărit și de atunci încoace de a mijloci apunerea ei, apoi și încărcă toate posturile și dregătoriile numai cu maghiari din partida fanatică (în urmă fiindcă românii la toate acestea caprițe și răințe aristocratice nu se învoiră, se porni asupra-ne răsbunarea colcăitoare, începură a ne arunca prin temniță, a ne pușca și măcela *); scurt, aristocrația maghiară, fără a voi să asculte și pe români, se purtă cu ei cit se putu mai tirânește, iar trupele împărătești, după datoria ce au de a nu putea întreba niciodată cine este de vină ci de a pușca și tăica după comandă, vreo 3 luni stind supt dispuseciunea lor ascultară de niște oameni smintiți de minte, cum este b.[aronul] Dion. Banfi, gr.[oful] N. Torocșai ș.a.

Așea aristocrația maghiară își perdu cele din urmă simpatii române la care ar fi putut conta vreodată. Acuma ea, după toate fanaticele-i pretenții, se mai și miră pentru ce românii să țină cu Austria, de unde apoi ne clevetesc că sintem reacționari.

În contra
învinuirii de
reacționari ...

Dacă noi am ținca cu Austria lui Metternih, ei ar avea dreptate, iar acum protestăm cu toată solenitatea în contra învinuirii de reacționari. Noi ținem cu Constituția austriacă, carea este monarho-democratică, pentru că are numai o Cameră și are vot universal, cu libertatea tiparului; cînd, în contră, Ungaria are două Camere, din care una e curat aristocratică, are și votul foarte restrîns, căci care nu plătește 8 fior. arg. dajde, sau are moșia mai puțină de 6 fâlcii nu e alegătoriu, cînd, din contra, nobilii, cit să fie de trențuroși, hăbăuci, bețivi, criminali, toți au voturi personale, toți pot fi alegători și aleși. Noi însă ținem și cu monarhia austriacă, pentru că în Ungaria unită, locuită de 6 milioane slavoni, 4 milioane maghiari, 3 milioane români, 1¹/₂ milioane germani, nu vedem nici o garanție pe viitor, ci sintem prea siguri că de nu va exista o *monarhiă austriacă*, aci unde este ea, aceste țări sau vor cădea pradă Rusiei împreună cu Principatele danubiane, sau, după curgerca vâilor de singe cetățean pe mai mulți ani înainte, în cel mai bun cas ar răsări alte staturi, pentru ale căroră formare noi românii încă nu avurăm nici un timp a medita și a politisa. Așea noi voim monarhia austriacă, pentru că ne ferim, pe de o parte, de tiranicele pretențiuni aristocratice naționale maghiare, pe de alta, de o panslavie. Însă voi, clevetitorilor, bine să însemnați: Austria nu e camarilă; monarhia nu e metternihism; libertatea nu e desfrîn și anarhiă. Adăogați că noi până astăzi încă nu văzurăm nici un semn din partea familiei împără, ce dușmanii o numesc camarilă, că aceea ar voi a readuce despotismul; noi din contră știm că însuși împăratul, arhiducesa Sofia și bărba-

tu-său se bucura să scape de Metternih și de a lui sistemă. Nu este manifest și decret, în care monarhul să nu garanteze libertatea, Constituția și naționalitățile. Dacă totuși vreo partidă s-ar încerca a readuce despotismul, atunci aceea să știe că românii vor fi între cei dintii dușmani ai ei. Însă unde este despotismul mai mare decît acolo, unde naționalitățile nicidecum nu cîștigă garanție, unde partida domnitoare mai vrea a se arunca în război cetățean, decît a recunoaște că și limba altor nații e plăsmuită și sancționată nu de o dietă teroristică, ci de Dzeu și de natură, care sint mai tari decît rabulistica unor demagogi turbați.

Românii —
dușmani ai
despotismului ...

■ „Gazeta de Transilvania“, XI, 1848, nr. 85, 18 octombrie, p. 349—350.

■ 1. Cuvîntul. * La Mîhalț 13, la Luna 18, la Bara noaptea hojește 12, la Cluj 2 spînzurați, la Mureș Ogorhei 1, la Carei 2, tot spînzurați, cei mai mulți români, învîjați, căutați la moarte, pus, prin decret ministerial, preț de 20 f. arg. pe capul lor; alegerile deputaților făcute prin spaimă și frică, oriunde aristocrații avea frică de vreo majoritate română; biserice sparte, sf. cuminecături și icoanele călcate în noroi (la Ogorhei ș.a.), o mulțime de sate sărăcite prin esecutii pe zece ani înainte. [G. Barițiu].

Organizarea Transilvaniei „ca o țară românească“

„FUNCȚIONARI ROMÂNI ȘI
LIMBĂ ROMÂNĂ...”

284

N. BĂLCESCU, DE LA SIBIU, CĂTRE A. G. GOLESCU, LA PARIS

Hermanstad, 10/22 noemvrie 1848]

Iubite Alecule,

Dupe o călătorie de două luni ajunsei la Hermanstad. Ai aflat, poate, chipul cu care am fost trădați de turci, arestați și porniți la Giurgiu și ambarcați în niște ghimii turcești ce ne tiră mai bine de trei săptămîni pe Dunăre. După ce am scăpat în Banat din miinile turcilor, am fost la Semlin, unde am loat scrisoarea ta din 11 sept.; apoi d-aci m-am întors spre Hermanstad, dorind să aflu lămurit starea țării. Am venit aci cu Bolliac, Bolintineanu, A. Goleșcu¹ și alții. Cei doi Golești², Voinescu, Rosetti și Brătiano a plecat spre Viena.

La Orșova priimii o scrisoare de la tine din 15 septemvrie. Nu-ți răspunz la multe din cele ce-mi scrii, căci acum e tirziu. Nenorocire a fost că nu am putut avea și a ne gândi mai [în] grabă la loarea armelor, căci tot poporul voia a se bate. Propaganda se făcuse așa de bine în popor dupe măsurile ce loaserăm, măsuri potrivite cu ceea ce și tu imi scrieai, căci în toată țeara voiau a se bate.

Românii din Banat și Transilvania știi că a loat armele în contra un-
gurilor. Acum nu se mai află picior de ungur într-aste țări. Românii d-aci au început a organiza districtele românești, puind funcționari români și introducînd limba română în actele publice.

„Naționalitatea
română
să fie unită
subt o aceeași
administrație
română”

I-am povățuit să adune o adunanță de deputații români atît din Tran-
silvania, cit și din celelalte părți române din Ungaria, ca să caute a se
organisa, cerînd la împăratul ca naționalitatea română să fie unită subt
o aceeași administrație română.

A fost o mare nenorocire că nebuliea ungarilor aduse desghinarea între
români, slavi și ungurii, și Imperiul austriac se mîntui de criza în care
se afla și care amenințase desființarea lui. Trebuc să cauți în jurnalele
Europei a disculpa pe români de imputarea de reacționari.

Trebuc să zici că naționalitățile din Austria, neputînd a se conserva
în fața Rusiei decît confederîndu-se împreună, și de vreme ce Ungaria nu

a vrut să priiinească proiectul de confederație întemeiat pe egalitatea naționalităților ce li propusesem și noi, apoi era firește că aceste națiuni să caute a sprijini imperiul Austriei ce făgăduia această egalitate.

Din țeară nimic nou, decît că muscalii arrestuesc mereu la revoluționari și mai cu seamă pe neguțători, și boerii dau mereu la baluri. N. Kretzulescu a plecat la Constantinopol, Ghika este tot acolo și îmi scrie că Poarta a făcut observații ambasadei rusești pentru intrarea rușilor și că aceste observații s-a sprijinit de Opik și Caning²; că dacă Rusia nu-și va trage trupele, apoi ea va trage p-ale sale, protestînd, și ambasadele o va sprijini.

Școlile s-a stricat din țeară toate. Frații tăi se află aci⁴. Scrie-mi și-mi adresează scrisorile la Belgrad, la Gauthier⁵, căci poate n-oi sădea mult p-aci, unde ne cam supără; pe Maghieru l-a silit să plece și a plecat eri la Francofort. Adio!

Prietenul tău, N. Bălcescu

■ Arhiva B.C.S., Fond Așezămintul Bălcescu, nr. 119/12. Publicată în N. Bălcescu, *Opere*, IV, *Correspondență*, p. 116—117.

■ 1. A. C. Goleșcu-Albu. 2. Ștefan și N. Goleșcu. 3. Jacques Aupick, ambasadorul Franței. și Stratford Canning, ambasadorul Marii Britanii la Constantinopol. 4. Dim. și Radu G. Goleșcu. 5. Felix Gauthier, secretar al Consulatului francez la Belgrad, căsătorit cu sora lui I. Bălăceanu.

CÎND „POPORUL ÎȘI ALEGE EL ÎNSUȘI PE JUDECĂTORII ȘI ADMINISTRATORII SĂI...”

285

G. BARIȚIU, SOCOTINTE ASUPRA ALEGERILOR NOASTRE DE OFICIALI POLITICI
ȘI ADMINISTRĂTORI

Oricare popor socotit din vrîsta sa de pruncie și pînă sus la junie și bărbăție are trebuință neapărată de a fi condus și educat, deși cît se poate mai cu grijă și mai curînd, totuși numai treptat. Dacă educătorii lui curățai la suflet vor păzi gradurile de educație, vor cîștiga acel folos mai important decît toate, că nu se vor mai teme de vreo recădere, afară numai de una măiestrită, cum o pregătesc despoții și tiranii. Profetului Moisi și regelui Macedoniei Filip le vom recunoaște cea mai curată silință de a nălța pe ale lor popoară; însă pe profetul îl vedem 40 ani educîndu-și pe fiii lui Israel în pustie, pe regele 30 ani deprinzîndu-și pe mai-nainte desprețuiții și defăimații macedoneni pentru ca fiul său Alexandru să poată subjuga cu ei staturile pe atunci cunoscute.

Cel mai bun și mai sigur criteriu al maturității unui popor este dacă același e în stare a se administra pe sineși prin ai săi bărbați, fără epitropia și de-adreptul conducerea vreunei alte puteri străine. Acea-

Imperiul Austriei
făgăduia
egalitatea ...

Criteriul
maturității
unui popor ....

sta se manifestă mai de aproape în staturile libere, unde poporul își alege el însuși pe judecătorii și administratorii săi.

Poporul român, ca multe altele asuprite, ba ca cele mai multe supuse sau despotismului sau aristocratismului, pînă acum încă nu avu privilegiu a se folosi de dreptul alegerii oficialilor. Anul acesta fi dă și acest drept atât de scump. Să vedem cum ne vom folosi de același. Patria întrecă pîndește cu încordăciune ca să afle ce bărbați vom pune noi la masa verde, de unde ne vom scoate judecători drepti, cumpătați și așezați la minte, administratori deștepți și credincioși, deputați elocuenți și propocșiși întru toate trebuincioasele științe, politici pătrunzători și ageri la orice curse s-ar ivi.

Ne pregătirăm noi 30—40 ani? Am scos din școale bărbați de ajuns?

Aceste întrebăciuni le va deslega cel mai de aproape venitor, incit, dacă celelalte alegeri vor eși numai ca cea din Făgăraș, atunci noi vom putea zice cu tot dreptul că sintem destoinici a ne administra. Unele scăderi din partea bărbaților carii se vor alege vor da numai testimoniu pînă incit educăciunea noastră era pînă acum asuprită.

Bărbați la ramurile administrative tot s-ar afla, iar cîți ne lipsesc astăzi ni va aduce zioa de mine. Însă pentru noi transilvanii, pe carii prevedința ne făcu conlocuitori de trei naționalități cu totul eterogene, o altă întrebăciune căsună durere de cap, adică : cele trei naționalități (românii, maghiaro-săcuii și sașii) să se administre împreună, alegîndu-se oficiali după porțiunea locuitorilor de națiuni osebite, sau fieștecare națiune să-și aibă distincta sa administrăciune, sau în urmă oficialii să se aleagă la un loc fără a întreba care de ce viță este, precum se face în Elveția la cele trei naționalități mestecate ca și la noi, adică germana, franțeza, italiana, iar limbele administrative să fie toate trei.

Politicii noștri, carii au timp și sint datori a-și lua de meditat asupra acestor greutăți, să-și dea ale lor păreri cît mai curînd ; coloanele foilor noastre le vor sta deschise. Întru judecarea d-lor vor avea a păzi mai vîrtos la trei postulate principale : garantisarea naționalității și a limbei ; inlesnirea administrăciunii, unită cu înpuținarea speselor, adică administrăciune efină ; în urmă ferirea și apărarea de orice contacturi naționale stricăcioase binelui întregii patrii, dacă aceleași ar mai întretînea și pe venitoriu ura și nesuferirea între noi ca pînă acuma.

Pînă atunci să ne căutăm pretutindeni pe cei mai buni bărbați a-i pune în posturi, în care ei fără îndoială nu vor avea sinecure engleze, nu vor sta de petrecanie, ci vor fi siliți a se lupta cu greutăți și dușmăanii pe care pînă aci nu le cunoscuseră. Birocrația veche și caprițele gloatelor și pretensiunile lor sint două stînce cumplite ; fericite de cei care le vor ști feri.

B.

28 OCTOMBRIE/9 NOIEMBRIE:
ALEGERILE DISTRICTUALE LA BLAJ

286

Transilvania. *De la Blaj* ne veni știre prin ștafetă că acolo în noemvrie încă se aleseră oficiali de ținut. Am observat că mulți din cititori se miră cum de acum se întreprind alegeri de oficiali în mai multe părți. Noi, ce e drept, nu ne mirăm de mirarea d-lor; într-aceea nu lipsim a ne folosi de prilej a le arăta pricinile ca nici d-lorsă nu se mire. În. general-comando, care este regent provisoriu al țarei, zice în toate decretalele sale ordinătoare de alegeri: „Fîndcă oficialii (amploriații) cutărui comitat au luat-o la fugă și au lăsat ținutul fără nici o administrațiune, vi se deimandă ca să întreprindeți alegerea ș.c.l.”

La acest temeu se mai adaogă: 1) că în comitate, chiar după legile vechi ale țarei noastre, niciodată posturile n-au fost date pe viață, încît amploriații, dacă sînt scoși, nu se pot răzima pe vreo lege apărătoare, căci astăzi-mine tot trebuia să se instituie o noă alegere; 2) că cei mai mulți din amploriații comitatelor se arătară formal rebeli cu armele a mină sau patroni ai rebelilor; 3) că după noul principiu democratic pe care l-am primit în Constituțiunea austriacă poporul avea să-și între în dreptul său și să nu mai sufere ca numai aristocrații, adică nemeșii, de capul lor și din sinul lor să-i aleagă deregători, tirani și despoietori.

Să aplicăm acestea la toate alegerile, iar anumit la cea din Blaj, și să-i vedem cursul ei.

În Blaj alegerile se compliniră în 9/21 noemvr. După ce în. general-comando dedese ordinăciunea ca din partea Comitatului Albei de Jos dincoace de Murăș să se formeze un nou district independinte supt nume de districtul Blajului, trimise totodată administratori provisorii pe d. Căpitan Georgiu Popa de Vaida Rece și pe d. concipist camer. Petru Manu. Cea dintîie îngrijire a d-lor fu a convoca prin cerculariu pe tot districtul pe zioa de ieri spre a alege deregători, o trebuință ce niciodată nu se simți atît de tare ca tocma în aceste timpuri turburoase. Din fiecare sat era chemați cîte 12 bărbați împreună cu preoții lor alegători, mai mulți nu se putea, căci oamenii se afla la oaste.

Doi din membrii Comitetului național, d. canonic Timot. Țipariu și Sim. Bărnauț, președintele, încă era de față. Consultările se începă asupra modalității de alegere. Resultatul fu că după ce principiul egalității în drepturi s-au recunoscut de cătră M. Sa împăratul pentru toate popoarale întocma, ca să nu se dea altor naționalități, sasi și unguri, ocaziune de plînsoare că ar fi despoietii din dreptul alegerii deregătorilor chiar prin români, carii ei înșii ceruseră cu atîta ardoare egalitatea drepturilor, se făcu o listă autentică de numărul tuturor românilor, sasilor, ungarilor din acest district, atît după șematisme, cît și după spusa parohilor de fiecare confesiune, ca așea să se poată cunoaște proporțiunea în care au să fie aleși deregătorii din fiecare naționalitate, și se aflară

Temeiurile
noilor alegeriÎn noul
district
al BlajuluiÎn proporție
cu numărul pe
naționalități

aceste cifre : 60 mii români și 11 mii unguri cu sasi, adică proporțiunea acestora către români ca 1 la 6 ; districtul întreg se împărți în 7 cercuri cu câte un inspector în locul foștilor solgăbirăi, carii nu numai să poarte toate deregătorile de solgăbirăi, rectificatori ș. a., ci, avînd locuința în Blaj, să fie și asesori la tabla districtuală.

Cuvîntarea
lui S. Bărnauțiu

După-amiază, la darea de semn a clopotului adunîndu-se tot poporul din naintea bisericeii, d. Simeon Bărnauțiu, în ființa de față a d-lor administratori, cuvîntînd către popor, îi arată cu cîtă mulțămîntă este datorare românimea din Transilvania Mai-Sale căci îi împărtăși de toate drepturile civile, îi scapă și de iobăgie, le dă și dreptul a-și alege deregători din singele lor : asemenea și în. general-comando și oastei împărat., căci ne dă mină de ajutoriu intru apărarea patriei și a drepturilor noastre ; arată mai încolo cum trebuie să fie deregătorii buni, drepti, învățați și omenitori de confrății lor și în urmă candidă, recomandînd pe 7 bărbați români carii să fie 6 inspectori și un notariu : dd. Vasiliu Tomasi, Ales. Papiu, Vas. Maior, Vas. Vespremanul, Ieron. Alpini, Ioan Mărgineanul, I. Costea și Augustin Ladai deodată și perceptor regiu. asemenea se recomandă și fură acceptați de asesori onorari : dd. I. Alpini, parohul Mănăradei, Andrei Pop. Ios. Hosu, I. Gerandu, Paul Cherecheș, Ios. Tarța, Augustin Pop, toți profesori la școalele naționale de aici, cu scaun și vot la judecată.

Candidații :

În urmă fură provocați d-nii parohi unguri și sasi ca să-și propună pe ai săi candidați, unul inspectoriu și unul asesoriu, altul asesoriu onorariu.

La aceasta, poporul ungur, preste 7 000, răspunse că ei, după ce le fugi toată inteligența din acest district, lasă tot dreptul de alegerea unui inspectoriu în mina poporului săsesc, mulțămîndu-se cu un asesoriu onor. în persoana d. Alecsiu Pojoni, paroh reformat din Blaj, iar poporul săsesc își ceru răsîmp de socotire pînă azi în 9/21, apoi neputîndu-se învoi în persoană, descoperiră că ei voiesc a se ruga la universitatea săsască ca să se întrupe cu iurisdicțiunea săsască (cum se întrupă cele 13 sate din comit. Cetății de Baltă și cele 18 din ale Clujului și Dăbicevi ? Separatismul cel mai strîns !). Astăzi dechiarară la administratură că ei își aleseră pe Friederic Manghesius din Sibiu. Se mai alesc și un protocolist, care totodată să fie și arhivariu, d. I. Groze. Un scriitoriu sau cancelist încă nu se denumi.

Bucuria
poporului ...

E cu neputință a descrie bucuria poporului supt tot acest act solene, vîzîndu-se deodată în fapt împlinîndu-se acea dorire a inimei lor ca să-și vază oarecînd deregătorii lor de singele și limba lor nu numai, ci și de v o i a și i n ț e l e g e r e a lor. Ea nu numai era scrisă pe fețele lor, ci și crumpea ne-ncetată în răsunc de cite ori se pronuntau numele preabunului monarh, ale d-lor administratori și ale candidaților deregători.

Pînă aci reportul. — Una ne bate la ochi, că la Blaj nu se aleseră deregători primari, supt titlul sau de președinte, sau cîrmuitoriu, sau jude primariu, cam în locul fiobirărilor sau al viceșpanilor.

31 OCTOMBRIE/12 NOIEMBRIE: ALEGERILE DISTRICTUALE LA FĂGĂRAȘ:

287

Transilvania. *Făgăraș, 12 noimurie n.* — Astăzi districtul Făgărașului, sau, mai pe românește, Țara Oltului, avu o zi mare, însemnată, scumpă. Astăzi poporul român, în număr ca de 70 mii, își alege prin ai săi deputați pe oficialii de ținut ciți cad supt dreptul alegerii. Resultatul fu neașteptat nu numai pentru prietini, ci mai virtos pentru dușmani carii credea în negrul lor suflet că, după tiranismul moral și spiritual în care ținuseră pe români, nu se vor afla atîți bărbați inteligenți ciți să împlă posturile vacante; noi încă vestim iubitei noastre națiuni cu dulce bucurie că, din cei 11 amploiați aleși, sînt 8 iuriști absoluți, lucru ce nu se întimpla nici la fosta aristo-birocrația maghiară.

D. maior pens. Manghesius, ca ocîrmuitor provisoriu, pe la 9 ¹/₂ oare dimineața deschise numeroasa adunare în calitate de președinte. D. b. Tiemar, căpitanul comandant al cetății, ca comisari totodată al. Es. sa. generalului comandant, rosti un cuvînt german energios, în care între altele desăfușură dreptul alegerii și asigură pe adunare că alegerea poate și trebue să fie cu totul liberă, de la carea și umbra silei să stea departe.

Dn. A. Tr. Laurianu, care împreună cu dn. adv. Ioan Bran veniseră de la Comitetul național spre a lumina pe popor asupra frumosului drept în al cărui deprindere intră, dede un răspuns românesc primit cu plăcere generală. Dn. I. Bran deduse însușirile dreptului alegerii. Poporul, care în cea mai mare parte nu încăpea în sală, cerea să asculte pe oamenii săi în curte afară. Se denumi o comisie carea să cerceteze numărul și pleni-putințele alegătorilor; aceeași eși afară și lucră acolo. Se aleaseră și secretari ai adunării; dar mai întei cîțiva preoți și mireni districtuali cerură în numele adunării că aceasta dorește ca toți bărbații inteligenți veniți aici numai ca oaspeți să fie priviți ca adevărați membri ai adunării; așa se întimplă că secretarii fuseră denumiți pentru astă dată I. Bran, G. Barîș, I. Popasu, David Almășanu, Dim. Panovici, Gebaur. Cu aceasta lucrările se amînară pe 3 ¹/₂ oare după-amiază.

Ședința se continuă afară la o masă în ochii și auzul tuturor. Mai întei poporul fu întrebat dacă voiește a-și da votu unul cite unul sau a alege prin aclamație. Poporul primi modul din urmă, însă supt condiție ca oricine ar pofti un alt nume, să-și descopere neînvoirea sa fără nici o sfială. Așa se aleaseră:

V. căpitan (cîrmuitor II-lea, căci I-lea atîrnă de la denumirea nefer-murită a monarhului) David Almășanu I, bărbat matur de 40 de ani, caracter tare, iurist bun.

Notariu-primariu, Ioan Aldulea, avocat.

V. notariu, Nic. Găetan, abs. iurist.

Perceptor, C. Săcărean, secret. mag. la Brașov.

În Țara Oltului,
alegeri
„în ochii
și auzul
tuturor...”

Au fost aleși
„prin
aclamație”:

Acsori sau senatori actuali : M a t e i P o p (astăzi deputat la Peșta); A r o n P u m n e a, prof. de filoz.; I. C o d r e a, prof.; D i m. P a n o v i c i, tricesimator¹; G. Ș u l l e r i, advoc. la Sibiu; I o a n P u ș c a ș u, abs. iurist, prof.; I l i e M o r a r u; G h e o r g h i u F â g â r a ș a n u.

Din acești oficiali, 5 sînt născuți din district, ceilalți mai toți din vecinul district al Birsei (Brașov). Protocolistul, arhivariul, rectificatorii nu cad pînă acum supt alegerea poporului, ci supt denumirea oficiolatlui.

Numirea de solgăbirăi sau judecătore de robi, adică subcirmuitori, la însăși provocarea d-lui președinte, fu casată cu totul ca rușinătoare de omenime, ba și aceste 6 posturi se șterseră ca niște mijloace de despoiere și în loc de acelea se denumiră inspectori, însă tot în persoanele a 6 senatori, cum este și între sāsime.

Limba oficială a districtului se introduse *ipso facto* cea română.

Se mai denumiră și cei 3 protopopi ai districtului : parohul evangh. luteran și parohul rom. din Racovița, cum și N. O r g h i d a n de senatori *ad honores* (firește fără nici o leafă).

În urmă, după ce dn. Bran citi protocolul zilei, poporul mai provocă pe Laurianu, Bariț, Popasu ca să le cuvinte, că, deși inserase, ei tot era gata a-i asculta cît de mult. Aceasta se și făcu. După subscrierea protocolului, adunarea se încheie cu o dulce bucurie a tuturor. Însemnăm că, din puținii unguri de 600 suflete, nici unul se ivi; și bine făcură.

■ „Gazeta de Transilvania“. XI, 1848, nr. 50, 4 decem.vrie, p. 569.

■ 1. Vameș.

„DREPTATEA CĂLCATĂ ATÎȚIA SECOLI.. ÎN VINSE“

288

ARON PUMNUL, MULȚĂMITĂ CĂTRĂ ROMÂNII DIN DISTRICTUL FĂGĂRAȘULUI

„În gazeta română din Bucovina¹ citim următoarea mulțămită către românii din districtul Făgărașului“. [G. Barițiu]

Fraților,

Nu este peană carca să poată descrie bucuria ce se revarsă în inima tuturor adevăraților români de aici cînd cetirăm în nr. 90 al „Gazetei de Transilvania“² că dreptatea ce fusă călcată atîția secoli în districtul Făgărașului învinse mai pre urmă și se aleseră oficiali români cu limba oficială românească în locul ungarilor cu limba lor, care nime nu o înțelegea în tot districtul. Dea ceriul ca această învingere a dreptății să fie într-un ceas bun ! Pentru încrederea ce o ați arătat cătră mine alegîndu-mă senator, nefiind eu de

față, ba doară nici fiindu-vă cunoscut unde m-aș afla, sînt silit pentru depărtarea în care m-au aruncat soartea a va mulțami prin acest organ pînă cînd sănătatea și alte împrejurări mă vor erta să mă înfățoșez în persoană și să-mi arăt mulțămirea prin consecrarea mea cu totul spre împlinirea dregătoriei ce mi-ați încredințat.

Aron Pumnul

Cernăuți, 24 noemvrie.

■ „Gazeta de Transilvania”, XI, 1848, nr. 99, 6 decemvrie, p. 406.

■ 1. „Bucovina”, 1848, supl. la nr. 6, p. 2. 2. Vezi doc. precedent, nr. 287.

„A RESPECTA EGALELE DREPTURI ALE CELORLALTE NAȚII COLĂCUI TOARE...”

289

CRONICA SĂPTĂMÎNII. ȚĂRILE ROMĂNEȘTI

Transilvania. — În 12 noiembrie c.n. se făcu la Făgăraș alegerea oficialilor districtului; această zi fu pentru românii transilvăni însemnată și înbucurătoare, care le apromite un frumos viitor. Populul, cu miile adunat, se bucură de recuștigarea unui drept care tirania străină acum de mulți seculi i l-au fost răpit. Toate înștiințările laudă exemplara purtare care populul o au arătat și acum ca și la toate preameroasele adunări de pin-acum, la care nici cea mai mică turburare nu se întimplă. Afară de acest document despre pacinicul caracter și despre iubirea de ordinea bună, își mai descoperi încă acest popul în adunarea de la Făgăraș și frumosul său simț de cuvință, ce iarăși înfruntă într-un mod strălucit și dă de minciună pe toți aceia cari, parte din răutate, parte din nesocotință zic că românii în năzuințele sale ar purcede dintr-un egoism național și și-ar goni scopurile naționale într-un mod fanatic, fără de a respecta egalele drepturi ale celorlalte nații colăcui toare cu dînșii, căci în districtul Făgărașului se suie numărul românilor la 52 000, iar al sasilor numai la 1 500, și totuși aceasta nu împedecă pe români să nu alegă și un senator actual de sas, ceilalți oficiali sînt români. — În comitatul Hunedoarei și în districtul Blajului de curînd creat, încă se făcură alegerile de oficiali tot de către popul, și, cu toate că în districtul acesta populația română este mai așa de precumpănitoare ca și într-al Făgărașului, totuși se alege și un oficial de sas, și ungurii — nu prea mulți la număr — încă fuseră invitați a-și alege unul din sinul lor, ce însă, neavînd individue vrednice, nu făcură.

Exemplara
purtare
a poporului
român
la alegeri...

În comitatul
Hunedoarei
și în
districtul
Blajului

■ „Bucovina”, suplement la „Gazeta Românească”, nr. 8 din 28 noiembrie 1848, p. 63.

„DUPĂ PRINCIPIUL EGALITĂȚII
ÎN DREPTURI...”

290

PROPUNERI ALE ROMÂNILOR SPRE ÎNTEMEIEREA UNEI ADEVĂRATE
FRĂȚIETĂȚI CU SASII

1. După principiul egalității de drepturi a tuturor națiunilor cel pronunțat sărbătorește de Maiestatea Sa, toți locuitorii sășești și românești ai pământului regesc sau saso-român sînt egali atît în privința drepturilor, cît și a datorițelor. Toate privilegiile și toate servițiile feudale sînt șterse.

2. Fiecare sas și român contribuiește la greutatea publică după averea sa.

3. Toate bisericile și școlile amîndouor națiunilor se vor întreține din casele alodiale¹ ale comunităților, în proporțiune cu contribuțiunea respectivilor naționali.

4. Toate servițiile personale, precum e purtarea armelor pentru apărarea statului, se vor face după numărul capetelor.

5. Alegerile pentru dregătoriele publice în comunități și cercuri, precum și pentru deputați se vor face prin cetățenii contribuitori, preoți, învățători, doctori, învățați și artiști.

6. În privința dregătoriilor publice, dregătorii se vor alege și se vor aplica în comunitățile și cercurile curate din mădularii unei națiuni; în cele mestecate, din amîndouă națiunile după numărul sufletelor. Aceasta se va păzi și în privința deputaților pentru universitate și dietă.

7. În comunitățile și cercurile curate se va întrebuința numai singura limbă a locuitorilor, iar în cele mestecate se vor întrebuința amîndouă limbile, cea germană și cea română, ca limbi ale treburilor publice. În acestea, dregătorii vor căuta să înțeleagă și să vorbească amîndouă limbile, aducîndu-și aminte că dregătorii sînt pentru popor, iar nu poporul pentru dregători. Aceeași are valoare și în privința deputaților atît pentru universitate, cît și pentru dietă.

Răspunsul la aceste puncturi se publică pe scurt în „Gazetă”.

Părerea noastră e că, tocma să fim cîștigat noi acum îndată înființarea tuturor acestor puncturi, mai tîrziu la o dietă veneam în pericol de a perde din ceea ce ni se dedese numai provisoriu. Nu vom dormi, nu vom lăsa un paș din drepturile noastre, însă avem să pășim prea sigur.

■ „Foale pentru minte”, XI, 1848, nr. 52, 30 decembrie, p. 404; a circulat și ca *foale tolamă* (cf. B.A.R., ms. 970, f. 255) fără loc și fără dată; S. Dragomir, reproducînd-o pe aceasta din urmă în *Studii și documente*, II, p. 32–33, o consideră datînd din septembrie-octombrie 1848, ca o reacție la manifestul universității sășești din 3 iulie 1848.

■ 1. Fondurile comunale.

„AVEM TREBUINȚĂ DE ÎMPĂCARE SINCERĂ ÎN TOATE PĂRȚILE...”

291

CUM STAU ROMÂNII CU SIRBII?

O parte a marelui corp național român locuiește și petrece împreună cu o parte a națiunii sîrbești. Precum în alte țări, așa și în Bănăt, națiunea română se simția pînă acum asuprită, aci mai de aproape prin sirbi. Noi avurăm cîteva prilejuri de a ne convinge că în adevăr plînsorile și protestările românilor în contra apăsării de către sirbi era pînă acum cu totul fundate; însă după o cercetare mai îndelungă aflăram și atîta că izvorul principal de unde purcedea acea apăsare nu era la înșii sîrbi, ci aierca, mult mai sus. Dacă sistema veche aristocratico-biurocratică a lui Metternich și a altora ca el n-ar fi fost în parte fundată numai pe imprumuta frecare, ură și prigonire a naționalităților; dacă guvernul Ungariei și toți subalternii săi oficiali n-ar fi dat îndrăzneală sîrbilor și nu s-ar fi uitat pîntre degete la abaterile lor, nu rămîne îndoială că ei niciodată n-ar fi mers așa departe întru asuprirea românilor. Ci piramida despotismului era construită așa încît românii, pe a căror cerbice sta toți grămădiți, nu putca cunoaște pe apăsătorii din mijlocul și din culmea piramidei, ci numai pe cei care zăcea nemijlocit pe ei, și aceștia în Bănăt era sîrbi în beserică și în școală, iar în politică numai pe atîta pe cît îi suferia lacoma și pururea flămînda și răpitoare aristocrație maghiară carea călăria pe spinarea tuturor și chiar pe trei milioane de conaționalii săi maghiari, pe cari încă-i ținu în iobăgie și sclavie.

Izvorul
principal
al relelor
purcedea
de „mult
mai sus”

Avem trebuință de o împăcare sinceră în toate părțile. Frații români bînățeni, după toate semnele mai proaspete, se vîd a fi aplecați spre împăcare, ci în mijloace abia se învoiesc toți. Noi sintem de părere că cine vrea a se împăca, fiind nedreptățit, trebuie mai întîi să arunce vîl peste trecut, iar cine vrea pacca ca unul ce nedreptățise e dator a înceta în acel minut de la orice încercare de asuprire, ba și de cel mai puțin prepus. Cea dintîi este rola românilor, iar a doua este a sîrbilor.

Sîrbi, pre cît știm, încercaseră o împăcare îndată la Mni a[nul] tr., cel puțin provocarea patriarhului Raiacici adeverează aceasta, pe carea însă cu ce spirit o vor fi primit românii bînățeni în acele luni amefitoare și eutreierătoare abia puturăm afla cu siguranță. Dacă împăcarea se mai poate începe tot pe temeiul acelei prochemăciuni, frații bînățeni vor ști mai bine; publicitatea își află numai de a sa datorință a o face cunoscută publicului întreg pentru ca să poată dijudeca fiecare, căci pe la noi prea puțin auveră modul de a o vedea *.

Apelul
patriarhului
Raiacici

■ „Foie pentru minte”, XII, 1849, nr. 4, 31 ianuarie, p. 26–27.

■ * „Aceiași suna: Cătră nația românească de la nația sîrbească cea mai plăcută și mai sinceră închinăciune de sănătate”; datată „Din sesia deputației naționale în Carloviț, în 5 mai anul 1848. Presidul deputației I o s i f m. pr. Arhiepiscop și mitropolit, alesul patriarh sîrbesc” („Foie pentru minte”, *ibid.*, p. 27–30; cf. și T. V. Păcășian, *Carlea de aur*, I, ediția II, p. 232–236).

Acțiuni comune—scopuri comune ale românilor din cuprinsul Monarhiei habsburgice

„ROMÂNIMEA TOATĂ. CÎTĂ SE AFLĂ
ÎN IMPERIUL AUSTRIAC, SĂ FORMEZE
UN CORP NEDESPĂRȚIT...”

292

N. BĂLCESCU, DE LA BELGRAD, CĂTRE I. GHICA, LA CONSTANTINOPOL

Iubite Ghica,

Belgrade, 16/28 decembre 1848

Nu ți-am scris de mult și pricina e că nu știam unde te afli. Scrisoarea ta din 17 octomvrie am priimit-o tirziu și după aceea am auzit că tu ai fi plecat din Constantinopol. Nu știam unde să-ți trimeț răspunsul.

Eu știu că de la Semlin, după ce am scăpat din mlinele turcilor, m-am întors în Transilvania, ca să studiez mișcarea românilor de acolo și din Banat. Nu vream să merg înainte pînă n-oi vedea cu ochii ce avem să așteptăm de la românii de acolo. Știi că, atit în Banat, cit și în Transilvania românii, în gloată, s-a sculat asupra unșurilor, și i-a stins cu totul și pentru totdeauna din acele țări. Din nenorocire, mișcarea românilor, care e dreaptă într-aceea că ungurii era ciocoi lor și le refuza naționalitatea, a profitat reacției împărătești. Pe lingă aceea, Comitetul român, care este în capul nației acolo, se află cu totul supt poruncile lui General-comando, care îl dirijează cam în scopul lui. Spre a scăpa din această poziție, am povățuit pe Comitet ca să convoace o adunare națională care să înceapă a organiza Transilvania ca o țară românească și a o declara astfel. Aceasta au făcut-o, dar blestematul de General-comando, ca să-i paralizeze, i-a silit să facă două adunări: una de români *uniți* și alta de *neuniți*. Astfel cu dogma religioasă, ce împreună toți românii șterseră în Adunarea de la Blaj astă-primăvară, umblă a-i desuni. Am povățuit pe românii din Banat ca să trimeț deputați l-acele adunări și împreună să ceară ca românimea toată, cită se află în Imperiul austriac, să formeze un corp nedespărțit, avînd aceeași organizație și aceeași administrație. Lucru nu e sflrșit, și numai început într-accste locuri.

Românii din Transilvania, acum că să văd scăpați de unguri, vor să se întoarcă împotriva sasilor, pre care li urăsc ca și pe unguri, și cei din Banat, împotriva slrbilor, care să încerc să-i încalece și să-i învăluie în virtejul panslavismlui.

General-comando
caută să
paralizeze
organizarea
românilor...

O ! Cite nenorociri simtimentul de naționalitate a adus într-aceste locuri.

Războiul între unguri și români este un război barbar și astfel cum nici în secolul de mijloc nu s-a urmat. Aceea ce e un avantaj pentru români este că s-a pus toți în picioare, că se află mulți tineri în capul nației și cu mare popularitate, și că au învățat a să bate și a nu le fi teamă de război. Când gloatele s-a mișcat atât de tare, este anevoie a le supune fără a le mulțămii, de aceea împăratul va fi silit a le acorda mult și prea mult.

Eu aș fi dorit ca ungurii să se fi purtat altfel, să nu fi provocat pre români și să [se] fi înfrățit cu dinșii, căci lucrurile ar fi luat o față cu totul alta ; și Imperiul austriac se desmădula. Dar, oricum, crez că acum soarta românimeii va fi mult îmbunătățită și că Transilvania și Banatul, desmădulate de Ungarica, s-a apropiat mult de unirea cu noi.

Apropo de noi ; ce se lucrează p-acolo ? Eu nu știu nimic și numai după auzite p-aci aflai cîte ceva, aceea ce m-a hotărît ca, în loc să mă duc la Paris, unde n-am mult a face, să viu acolo lingă tine. Știi că Goleștii, Voinescu, Brătianu și Rosetti s-au dus înainte. Crez că or fi la Paris, căci n-am primit scrisori de la dinșii. Magheru a plecat mai dinainte tot acolo și Tel și Eliad au venit cu mine pîn-aci și s-au dus tot la Paris. Plecarea acestor vestiți locotenenți a fost numai căci le era frică să mai șază în Transilvania. N-or face nimic nici la Paris, dupe cum n-au făcut în guvern. Acum, ca să-și escuzeze nevrednicia lor, nu fac altceva decît să ne înnegrească pe noi pe toți¹, zicînd că numai ei era de treabă și partida națională, și noi toți partida muscălescă. Auzi tu, noi partidă muscălescă ! Asta a umblat s-o bage în capul tuturilor românilor emigranți. Eu mai șaz acilea vro 5 zile pînă oi primi ceva parale d-acasă și apoi plec pe la Triest spre Constantinopol. O să am mare mulțămire să fiu cu tine.

Adu-mă aminte la plăcuta suveniră a M-me Ghica. Nu știu dacă N. Kretzulescu e acolo, dupe cum am auzit. De e adevăr, spune-i complimente și că i-am răspuns prin Colcun la scrisoarele ce mi-a trimis la Semlin. Complimente multe lui I. Filipescu.

Al tău prieten, N. Bălcescu

■ B.A.R., ms. rom., 131, f. 11–14. Publicată întâi în I. Ghica, *Amintiri din pribegie* (1889–1890), p. 238–242 ; pentru celelalte ediții vezi N. Bălcescu, *Opere*, IV, *Correspondență*, p. 118–119 și 505 ; și H. Nestorescu-Bălcești, *op. cit.*, *Indice*, p. 324, nr. 55.

■ 1. Aprecierile lui N. Bălcescu, ca și cele aparținînd lui Tel și Eliade, poartă o notă subiectivă. Ele se datoresc unor neînțelegeri de ordin secundar ivite între ei chiar de la începutul emigrației. (Cf. Cornelia Bodea, *Curînte și opinii în stînul emigrației de la 1848. II. Duelul Chr. Tell–N. Bălcescu*, în „*Studia et acta Musei Nicolae Bălcescu*”, V–VI, 1979, p. 185–216.).

Dar

cînd gloatele
s-a mișcat ...

„EGALITATEA DREPTURILOR
ȘI A NAȚIONALITĂȚILOR...
ÎN SENSUL PETIȚIUNII DE LA BLAJ...”

293

PROTOCOLUL ADUNĂRII NAȚIONALE ROMÂNE ȚINUTE ÎN SIBIU
LA 16/28 DECEMBRIE

Adunarea, compusă ca din 250 membrii, protopopi, preoți, notabili și altă inteligență a națiunii, fu deschisă prin subscribul episcop și președinte Andrei Șaguna la 9 1/2 oare dimineața cu un cuvânt amăsurat serioaselor împrejurări în fața de față a onoratei comisiuni militare stătătoare din Eșelenția sa feld-mareșal-locotenentul Pfersmann, secretariul de război Florian Glantz și vice colonelul Klima.

În decursul cuvintului rostit de președintele să ceti ordinăciunea Eșelenții sale domnului general-comandante baron Antoniu de Puhner cu data din 9 dec. 1848, nr. 4866, atit în originalul german, cit și românește. După aceea președintele își continuă cuvintarea sa, în carea dedusă toată starea prezentă a patriei noastre; osebi între patriotismul și naționalitatea adevărată și falsă, punindu-le pe proba moralității, descrisă și terorismul dușmanului cu care ne luptăm, atinsă și măsurile cite să luare spre a purta războiul cit se poate mai omenește, iar după ce recomandă adunării a căuta măsuri cu totdeadinsul și mijloace de împăcare și de precurmarea cruzimilor, în urmă încunoștință despre abdicarea de la tron a Maiestății sale împăratului și regelui Ferdinand și despre suirea la tron a strălucitului său nepot, arhiduce Frantisc-Iosif. Știrca din urmă fu primită de către încreaga adunare de vivate întreite.

După acest cuvint, tot președintele provoacă pe membrii adunării ca să-și descopere ale lor părerii liber și fără sfială.

Un membru al adunării voi ca măsurile pregătitoare și ducătoare către o împăciuire a țării, cum și cele ce sînt a se lua pentru curmarea nelegiuirilor și a cruzimilor să se distingă în momentane, cerute a se lua îndată acum, și iarăși în altele care să ne asigure pacea și să astimperi orice patimi periculoase pentru tot viitorul.

Un alt membru reflectă că adunarea ar trebui mai întîi să aște toate măsurile și mijloacele cite s-au luat spre acest scop de către comitetul românesc de împăcăciune, pentru ca să știm de unde avem să începem.

Un membru al Comitetului, provocat fiind, dede pe larg o socoteală documentată pentru toate lucrările lui pe răstimp de 2 1/2 luni, care și fu primită cu plăcere și îndestulare, recunoscîndu-se totodată nespusele greutăți cu care comitetul are a se lupta în acest timp atît de critic.

După aceasta, cîțiva oratori preoți și mireni începură a propune diferite măsuri ducătoare către liniște și pace.

„A căuta
măsuri
cu totdeadinsul
și mijloace
de împăcare”

Despre
activitatea
Comitetului
Național
Român

Adunarea, după o desbatere serioasă de 4 ore, după ascultarea mai multor plînsori de nenorociri amară mai din toate părțile țării, să învoi și votă următoarele puncte de o petițiune națională :

1. Să se restaure oficiolatele prin toate comitatele, districtele și scaunele după proporțiunea ce rezultă din numărarea sufletelor osebite după naționalități și să se confirme în posturile lor. Aceasta este o măsură ce taie anarhia de la rădăcină; pentru că îndată ce poporul are oficiali de încredere, ascultă și să supune la toate mandatele și măsurile administrative și împăciuitoare; iară cîrmuirea țării la caz de neîmplinire are pe cine să tragă la strînsă responsabilitate. Așadar, restaurarea oficiolatelor este condițiunea — fără care nu — a păcii.

2. Să se denumească comisii în sensul petițiunii de la Blaj întărite și de către Maiestatea sa împăratul prin prea înalta rezoluțiune din Innsbruck, 23 iunie a.c., spre a cerceta toate diferențele și împăcherile între foștii iobagi și foștii proprietari, între particulari, comunități, cum și între națiuni. Neapărata trebuință a unor asemenea comisii o recunoscuseră și aristocrații în dieta lor.

O mulțime de colonizature luate de la țărani prin toate comitatele și intrupate în silă cu alodiaturile, mai virtos de la 1819 încoace; ocuparea iarăși în silă a finațiilor, pădurilor, moriilor și ale altor averi comunale prin domnii proprietari sînt tot atîtea obiecte de pretensiuni care pe poporime o aduc în foarte mare neodihnă, așteptînd cu neastîmpăr ca să se decidă odată asemenea diferențe.

3. Să mai cer alte comisii miste spre a cerceta toate pagubele făcute de dușmani prin ardere și prădăciuni și spre a mijloci îndată despăgubiri atît din colecte creștinești, cît și mai virtos din contribuții belice, care trebuie să se ea neapărat de la orașele și persoanele rebele. Dacă aceste comisii nu vor fi grăbite, un mare număr de comunități, mii de familii sînt espuse peririi și stingerii totale, prin care pe viitor se pricinuește și statului o nespusă păgubire.

4. Să se dea arme de foc cu baionete la o gardă mobilă românească ca de 15 mii, carea să fe bine desprinsă și disciplinată. Ca să putem avea pace trebuie neapărat să se înfrîne odată dușmanii; aceasta se poate face numai cu arme scopului răspunzătoare; fără arme nici eroii nu pot fi bravi.

5. Să se mai cîștige vreo 50 mii puște pentru poporul întreg pe socoteala și pe creditul națiunei.

6. Să se deschidă școalele; să se înființeze și clase iuridice provisorii la Blaj și în Sibiu; pînă cînd să va putea înființa universitatea cerută de la monarhul, să cere neapărat ca junimea studiosă să fie ocupată cît să poate la un loc și cu folos pe viitoriu. Junimea română în circumstările prezente nu-și mai poate face cursul juridic pe la colegiurile în care învătă pînă acuma, atît pentru că acelea nu sînt și nu pot fi deschise, cît și pentru că n-ar fi cu sfat a veni în contact cu junimea maghiară, care mai toată să află în castele rebele.

Punctele
votate :

Oficiolate
(autorități)
județene după
naționalități

Comisii mixte
judecătorești
pentru cercetarea
diferendelor
agrar, sociale,
naționale

Comisii miste
pentru
cercetarea
pagubelor

Gardă mobilă
românească

Arme

Școale ...
Universitate

Pădurile ...

7. Comunităților să se dea lemne de foc atât din pădurile privaților, cât și din cele fișcaie, pentru ca familiile din atâtea sate arse, cum și toate altele, ale căror bărbați petrec cu lunile la lagăr să nu piară de frig. Pădurile de tăiat să fie prețuite. Lemnele de scopuri tehnice să fie cruțate.

8. Causa muncitorilor din domeniul Cîmpeniilor cu fiscul asupra pădurilor să recomandă cu tot adinsul.

Măsură și condițiuni de împăciuire pe viitoriu sint : ca,

Protest

contra uniunii

9. Adunarea, ținându-să strins de toate puncturile petițiilor de la Blaj din Mai și Septemvrie a.c., protestează din nou în contra *uniunii* Transilvaniei cu Ungaria, ca în contra izvorului de toate nenorocirile patriei noastre ; dînsa cere ca Marele Principat al Transilvaniei să rămie în a sa independență, iară legile fundamentale să i să întocmească după noa Constituțiune austriacă, primită și de națiunea română.

10. Guvernul din Cluj, care să compromisă de atîtea ori prin purtarea sa cea perfidă, să se desființeze ; decrete și orîndueli ce ar mai purcede de la același să fie dechiarate de nule, ca unele care, în loc să astimperc, mai virtos ațîță turburările.

Guvern

provizoriu

Deci, adunarea protestă în contra oricărori lucrări ale acelu guvern ; află de bună și rugămintea Comitetului român subțernută în privința aceasta prin În. General-comando la Maiestatea-sa împăratul ; în urmă cere a să înființa un guvern provizoriu al țării, care să aibă încrederea publică sub președința Esclenții-sale a domnului comandante general baronul Antoniu Puhner, care să administre pină la o definitivă pace și regulare a reporturilor țării.

Comitetul

românesc,

permanent

11. Adunarea cere și dorește ca Maiestatea-sa împăratul să binevoiască a confirma Comitetul românesc de permanent, pină la timpul cînd națiunea să va putea organiza și reporturile internaționale ¹ să vor regula preste tot prin o dietă generală.

Dietă din toate

naționalitățile

12. Să se deschidă o dietă compusă din toate naționalitățile patriei îndată ce vor suferi împrejurările.

Cap național ;

congres

național

13. Națiunea, întemeindu-se pe egalitatea drepturilor și a naționalităților, își rezervă dreptul de a-și alege un cap național care să va confirma de Maiestatea-sa și a să organiza în o adunare generală pe bazele care să vor așeza de cătră dieta constituantă a monarhiei pentru toate națiunile garantizate.

Românii

și sașii ...

Între și după statoriile ² acestor puncturi să făcură mai multe interpe-lațiuni în privința cauzei saso-române. Comitetul fu provocat a arăta dacă au așternut vreo cerere și în privința aceasta. Adunarea dechiară că este de tot nemîngăiată cu răspunsul universității săsești ³ dacă nu vede în faptă nice o împlinire a acelor promise, dacă nici comunitățile săsești nu sint suferite a-și alege liber macar pe notariu și jurații satelor și dacă nu să aplică nici macar un oficial de român nici chiar la satele încorporate din Alba Superioară și Cetate de Baltă. Totodată să protestă și în contra

numirei de pământ săsăse în loc de fundu regiū 4, avind românii cu sasii în acest pământ proprietate și drepturi egale după legi.

Cătră capătul ședinței să rădicară vro citeva plinsori amară în contra unor învinuiri foarte asupritoare și cu totul dureroase ce să scornesc în contra națiunei române spre a o negri și a o napoia.

Învinuiri și
răspunsuri ...

Acele învinuiri sint că : românii ar fi reacționari ! — Aceasta ar însemna atita ca și cum românii ar voi a rechiema iobăgia și toate alte tiranii pe capetele lor. Adunarea respinge de la sine această învinuire cu toată urgia ; dechiară totodată că națiunea română vrea tronul și monarhia constituțională, iar nu despotism.

Românii ar voi un stat independent cu călcarea altor naționalități ! — Adunarea privește această învinuire ca eșită de la acel egoism care ar mai denega bucurosi națiunei române dreptatea își egalitatea. Ungurii voesc separatismul monarhiei, iar românii tocma acum își varsă singele pentru susținerea și întregimea monarhiei austriace. Adunarea este convinsă că viitorul și fericirea națiunii române sint condiționate de întregimea monarhiei austriace, pentru care și protestează cu solenitate în contra oricărui prepus de separatism monarhic.

Românii ar fi republicani ! — Această învinuire este destul de refutată în credința românilor, carea au dovedit-o cătră tronul austriac în toate timpurile și o dovedesc și acum atit regimentele românești, cît și legiunile naționale vârsindu-și singele pentru întregimea monarhiei și pentru avgusta dinastie austriacă. Peste aceasta, republicanii și reacționarii sint contraziceri proaste, care se șterge una pe alta. Adunarea protestează cu toată căria în contra acestei calunzii. Națiunea română voește și cere libertate drept înțeleasă, a cărei garanție o vede în monarhia constituțională.

Românii ar fi comunisti ! — Adunarea cunoaște și aci numai o calumnie ridiculă, pe care iarăși în unanimitate o respinge cu dreaptă minie și protestează în contra ei. Românii sint partea mai mare agricultori și economi, căror sințul și boldul de proprietate osebită, cerind ei ștergerea iobăgici, cerură tocma garantizarea proprietății. Românii nu cunosc nici teoriile comunistice, nici starea de proletari. Ce o drept, în acest timp de război să fac și nelegiuiri, și răpiri ; însă adunarea, fără a le desvinui cit mai puțin, le reduce la izvoarele lor firești, care sint de o parte diferențele de proprietate arătate sub punctul 3, iar de altă, deseale provocări ale dușmanilor prin nemărginitele prădăciuni făcute în comunitățile românești, care scot pre oameni din tot cumpătul lor. Adunarea, după ce își repeți dorința de a-i fi ascultate puncturile sus-așternute, fu desfăcută prin domnul președinte episcop. Dat în Sibii, în ședința Adunării Naționale.

P f e r s m a n n, Feldmarșal-locot.

F l o r i a n G l a n t z, Secretariu belic

K l i m a v. Colonel

A n d r e i Ș a g u n a, Episcop și președinte

Paul Dunca, Secretariu adunării

Gheorghe Bariș, Secretariu adunării

I. Hania, Protodiacon, secret. adun.

■ „Foaie pentru minte”, XI, 1848, nr. 51, 27 decembrie, p. 397—400; Originalul autograf. U.A.R., ms. 970, f. 193—197. Publicat și în T. V. Pleșjian, *Cartea de aur*, I, p. 510—514; A. T. Laurian, *Die Romanen der österreichischen Monarchie*, I, p. 135—143; *Memorialul lui Șaguna*, p. 243—246.

■ 1. Între naționalitățile Transilvaniei. 2. Stabilirea. 3. Conducerea generală a comunității săsești, care apăsă pentru prima dată în timpul regelui Matei Corvin, reprezentând organul ei politic suprem. A durat până la dualism, reducându-se apoi numai la un oficiu de administrare a averilor săsești. 4. Sau ținutul crăieș, unde, cu tot numărul mare de sași, majoritatea populației o constituiau și pe atunci românii. 5. Însemnarea lui G. Barișiu pe f. 198 a rus. rom. 970: „Originalul protocolului Adunării naționale ținute la Sibiu în 16/28 dec. 1818. Foaia din urmă [cu semnăturile] este răpită în lungimea ei; dară textul se poate întregi din cel publicat în „Foaia pentru minte, inimă și literatură”.

„TREBUIE SĂ FIM UNIȚI ÎNTR-UN GÎND ȘI UN SCOP”

294

PETRE CERMENĂ, DE LA TIMIȘOARA,
CĂTRE DR. PAVEL VASICI-UNGUREANU, LA CARANTINA TIMIȘULUI

Iubite Paio,

În Timișoara, 11/23 ianuarie 1849

În „trăbile
noastre
naționale”

Serisoarea ta am cetit-o cu cea mai mare bucurie și iată că nu întreziesc cu răspunsul. Trăbile noastre naționale luăm în Bănat o față cam tristă. Noi începărăm precum ți-am fost scris a lucra pentru nație. Domnii Mocioni, pe cari îi țineau sirbii mai înainte de sirbi, se declară chiar aievea de români și că vor alucra cu toată puterea pentru națiunea română. Îndată după aceasta deschiserăm supt președinția domnului Petru Mocioni conferințele noastre și ne puserăm cu ardelenii în corespundință, precum îți este cunoscut. Sirbii, cari socotesc că românii și acum se vor lăsa supt picioarele lor, văzind mișcarea noastră, săriră pe noi cu toții dimpreună cu episcopul sîrbesc, silindu-să a ne pune pedici prin cea mai înjosită intrigă, cum că noi am fi turburători de pace. Noi însă nevrînd a lăsa ca să ni să păteze nobila noastră faptă prin astfel de minciuni sîrbești, merse-răm adunați într-o numeroasă deputățiune supt provăuțirea domnului Petru Mocioni la Consiliul de rezel, înștiințîndu-l cum că națiunea română din Bănat voiește a trimite din sinul său deputați la Olmiuț, să aştearnă noului monarh umilînța (*Huld*) și voințele poporului român. A pasului acestuia rezultat

„uniți cu
deputații
Transilvaniei
și a Bucovinei”
056

fu pentru noi atit de lingușitori, cum tendința noastră se recunosc prin inaltul Consiliu rezbelic de legiuită și vrednică de toată lauda. Acum, văzind episcopul sirbilor că românii întreprind măsuri serioase spre a se smulge cu totul din ghiarele hierarhiei și așa-numitei voivodavinei lor, făcu o faptă diavolească, ce poate numai de la un călugăr procede, adecă ștearsă pe amindoi Mocioni din numărul membrilor comitetului. Dar mie imi amăruntară niște sirbi, cari se făcură acum domn mari, că mă vor închide de nu voi mai vedea soarele pentru că eu am stricat pe domnii Mocioni. Ce socot acum domnia-lor? Acei nărozi socot că acum s-au ciontat puterea domnilor Mocioni de a lucra pentru români, dar cei mai cu-minte — cari știu foarte bine că comitetul nostru, așadară și treaba sirbilor, pe atunci pe cînd nu cuteza nimini a se mișca de frica ungarilor, numai prin curagioasa întreprindere a domnilor Mocioni s-au pus în viață — clătesc cu capetele¹ și se tem de urmări rele. Domnii Mocioni însă, prin această nelegiuită procedere, căpătară mai mult zel și foc de a lucra pentru națiune. Și acum te pot asigura că așa stau trăbile noastre inter-naționale la curte, cît putem spera succesul cel mai favorabil.

Domnii Mocioni merșeră duminica trecută la Lugoj și se întîlniră cu domnii Laurean și Popazu. Aici își împărțiră ideile și gîndurile ambele părți și, laudă Domnului, că toți erau de un spirit insuflețiți.

Acum ascultă ce e planul nostru, care trebuie să fie și al vostru dacă voim uniune și prin aceasta și fericirea națiunei noastre. Columne, pe care trebuie să zidim temelia națiunei noastre, sînt două : un cap bisericesc și unul civil. Cel dintîi va fi lesne de aflat ; la alegerea celuilalt, adecă celui civil, trebuie să fim înțelepți, trebuie să fim uniți într-un gînd și să avem numai un scop înaintea ochilor, adecă fericirea națională. Națiunea noastră, care prin nedreptățile timpului avu pînă acum nenorocire a fi nevăzută și nerespectată, trebuie să facă un pas gigantic ca să vină în bilans cu celelalte națiuni, așadară cere un povățuitor puternic, cu vază și autoritate mare la curte. Oare avem noi între români astfel de bărbat? Răspund la aceasta (pe lîngă tot respectul și toată stima ce am către acei mărîni-moși bărbați români cari aduseră plină acum atîtea sacrificiuri pentru națiune) că n-avem. Ce avem dară a face? Avem a lua pe un prinț de singele împărătesc. Acesta va fi intermijlocitorul cel puternic între popor și curte. Acesta va aduce națiunea română la înflorire, cum aduseră și prinții, care erau palatini, pe națiunea maghiară la acea treaptă în care se făcuse și suverană. Cu această idee veniseră și domnii Laurean și Popazu la noi, care apoi, auzind-o și de la noi, o îmbrățișară cu toată căldura. Primește-o și tu Paio și o împărtășește amicilor tăi, că meritează cu adevărat a fi publicată și primită de toți cei ce voiesc înaintarea națiunei.

Te rog trimite scrisoarea aceasta și domnului Bariț, și el îți va împărtăși aceea ce îi scrisese astăzi. Domnii Mocioni îți spun multă sănătate. Andrei va merge la Viena ca ablegat, cu însă nu poci că-s tare ocupat. Mă bucur însă că mergi și tu, dară scrie-mi din tot locul. Îmi pare rău că nu merge domnul Bariț. Fratele Andrei fu alaltăieri la noi cu deputăciunea Vrșe-

Planul nostru
trebuie să fie
și al vostru :
un singur
cap bisericesc
și
unul civil

rului, spre a se preda împăratului după ce nici un rebelant nu se mai află în Virșet. Virșetul astăzi e liber. Îți poftesc călătorie bună și noroc, dar scrie-mi din tot locul. Rămii sănătos. Multă sănătate Iolchei.

Al tău frate, Petru

■ Bibl. univ. Cluj-Napoca, Arhiva muzeului ardelean, reproducere după S. Dragomir, *Studii și documente*, II, p. 508—510.

PENTRU „A SE ÎMPREUNA TOȚI ROMÂNII
DIN MONARHIE SUBT UN GUBERN
DIN LĂUNTRU ROMÂN”

295

ARON PUMNUL, DE LA CERNĂUȚI, CĂTRE G. BARIȚ, LA BRAȘOV

Domnule !

Cernăuți 31 15 februarie 1849

La scrisorile cîte ți-am trimis nu căpătai pînă-acum nici un răspuns. Nu știu dacă le-ai căpătat sau nu; acum, dîndu-mi-se ocaziune mai secură, ți mai scriu una, sperînd că aceasta vei căpăta-o a bună samă.

Cum stau
lucrurile
în Ardeal

Cum stau lucrurile în Ardeal în minutele de față, domniei voastre vă este mai bine cunoscut, și pentru aceea n-am să zic nimic; ci oricîm vor sta tot e neapărat de lipsă să trimiteți pre cineva la Împăratul, care să fie acolo pînă se vor fini odată turburările și se vor pune la cale legile cele nouă pentru patrie, pentru că sasii măcinează în folosul său egoistic și acum, inima lor încă nu s-au încălzit de strigările seculului. — Șaguna nu cunoaște suferințele românilor de pînă acum, dar și cînd le-ar cunoaște, de l-ați cunoscut bine, veți fi aflat că el diferese în principiu de noi; — noi pretindem drepturile ce ni se cuvin și zicem că ni se cuvin drepturi ca la ori care altă națiune, el însă căută la împregiurări, și voesce a cere numai aceea ce se vîd a suferi acelea; — însă ori¹ românii, după un sacrificiu așa de cumplit, să se îndestuleze cu ce le vor arunca alții? Această zicînd pre scurt — *nu va fi!*

„Noi pretindem
drepturile
ce ni se cuvin”

Nu știu ce părere aveți acolo despre venitoria constituțiune a Transilvaniei; eu însă aflu cea mai cu cale ca ea să intre în Constituțiunea Austriei și să facă un mădulariu organic al aceleia, pentru că atunci singur ar fi cu putință a se împreuna toți românii din Monarhie subt un guvern din lăuntru român, prin care apoi s-ar putea ținea și școale naționale mai ușor. Căci, să ne închipuim să rămînem și de aci înainte despărțiți în ardeleni, bănățeni, ungureni, bucovineni, oare va fi în stare fiecare provincie din acestea să-și țină școale naționale înalte, unde să se învețe toate științele? Mie mi se pare parte cu neputință, parte fără folos, parte chiar stricătoare,

A se împreuna
toți românii
din Monarhie ...

pentru că încă nu am face un întreg național organic. Spre exemplu, în Bucovina 200 000 și mai bine de români 'și vor putea înființa universitate română? Ci aici sunt mai pre alții sloveni, și aceia încă să-și facă universitate: sunt însă și germani, cu aceia ce să se facă?

Tot așa merge și cu guvernarea. Aceasta însă este o problemă grea ce poțeste sacrificarea de multe interese particulare, ci mai pre urmă tot se va înființa, și pînă nu se va înființa, pace deplină nu se poate spera!

Din toate, ca să nu se încurce lucrul mai tare, ar fi bine să meargă încă unul la împăratul, care scie cădințele românilor mai bine decît Șaguna și urmează și alt principiu. D. Maiorescul este la Viena, ar fi bine să se plenipoterească el a lucra cu Șaguna, cel puțin eu nu știu cine ar putea lucra mai bine decît el.

Pentru Bucovina s-au încuviințat de la împărăție o catedră pentru limba și literatura românească, și s-au demandat de către Ministeriu ca toți oficialii de aici să învețe limba românească în cel mai scurt timp. Acestea toate sunt bune, după cum le ia omul, însă, de cercăm mai aproape, aflăm că naționalitatea încă nu-i destul de lămurită, căci atunci nu s-ar impune germanilor să învețe românește ca să fie oficiali la români, ci li s-ar spune frumușel, însă pre drept, ca să-și învețe ei limba lor și să fie cu aceea oficiali la germani, car la români lase să fie românii oficiali, căci așa poțeste naționalitatea. Acestea toate sperăm că se vor îndrepta cu vreme, ci cam anevoie pînă nu vom fi împreunați românii din Austria sub un guvern intern.

Eu nu m-am putut mișca de aici fiindcă-mi lipsesc mijloacele. Am făcut cercare să capăt catedra pentru limba românească, ca să nu o ia vreun slavon, precum se îndesă, și să strice limba fraților bucovineni și mai tare decum e. Concursul pentru supletură s-au făcut; cel pentru profesură se va face în luna aceasta. Ce va urma, vom vedea!

Asupra gazetei *Bucovina* s-au poruncit de la guvernul leopolitan preveghiere de aproape, și s-ar ținea fortunată să o onorați cu cite un articol care s-ar cuveni să fie cunoscut Europei, căci se cetesce și în Germania.

De la Ministeriu au venit ordenarea să se traducă toate legile Austriei românește. Presidentele au propus ministeriului, ca destui spre aceea, pre frații Hormuzaki și pre mine. Poate că cit de curînd ne vom apuca de lucru.

Deputaților bucovineni, ce au mers spre fericitarea noului împărat, li s-au promis din partea celor mai mulți miniștri și deputați dietali despățirea Bucovinei de Galiția: dec Ceriul.

Dumnezeu cu voi, fraților, și cu cauza cea stîntă a românilor

A r u n e P u m n u l

■ B.A.R., ms. rom. 1004, f. 236-237.

■ 1. Adică: "Or... să se îndestuleze românii...?"

Cum stau
lucrurile
în Bucovina ...

și

cum poțeste
naționalitatea

Catedra de
lb. română

Gazeta
„Bucovina“

PENTRU „UNIREA TUTUROR ROMÂNILOR
DIN STATELE AUSTRIEI
ÎNTR-O SINGURĂ NAȚIUNE, DE SINE STĂTĂ-
TOARE”

296

MEMORIUL NAȚIUNEI ROMÂNE DIN MARELE PRINCIPAT AL ARDEALULUI,
DIN BĂNAT, DIN PĂRȚILE VECINE ALE UNGARIEI ȘI DIN BUCOVINA

Maiestate!

Națiunea
română,
cea mai veche,
cea mai
numeroasă
din Imperiu,

lipsită
de drepturile
cuenite
unei națiuni

Națiunea română din marele principat al Ardealului, din Bănat, din părțile vecine ale Ungariei și din Bucovina, care este cea mai veche între celelalte națiuni, și cea mai număroasă în ținutul locuit de dînsa — fiind că numără pînă la trei milioane și jumătate, — au fost pururea cu cea mai neclătită credință și alipire către augusta casă austriacă, de cînd țările acestea au avut norocirea a veni supt blînda stăpînire a Austriei, — n-au lăsat să treacă nici un privilegiu, fără de a da dovezi prin faptă despre această credință, și n-au cruțat nici o jertfă pentru interesele statului și ale dinastiei, cu toate că au fost apăsată de celelalte conațiuni, și scoasă, prin legile feudale de sute de ani, din toate drepturile cuvenite unei națiuni, ba încă în anul trecut fu amenințată chiar și cu stîrpire de către magiarii ce umblă cu cugete desbinătoare.

Cînd fanaticii aceștia îndrăsniră a apuca armele spre a răsturna statul austriac, națiunea română fu cea dintîi în părțile de către răsărit ale Monarhiei, care păși cu toată energia în contra lor : 1. se dechiară românii din Ardeal în adunarea de la Blaj din 15/3 Mai a. t. r. în contra scopurilor magiare ; 2. se dechiară regimentul român din Bănat încă în luna lui iulie în contra măsurilor ministeriului unguresc, și pentru interesele întregului stat al Austriei și ale dinastiei ; 3. după o adunare de mult dorită se dechiară regimentul întîi român din Ardeal în 11 septemvrie, că voește să stea numai supt nemijlocita stăpînire a Maiestății sale ; 4. în 14 septemvrie se dechiară regimentul al doilea român din Ardeal că nu voește să mai fie supt ascultarea ministeriului unguresc și se puse supt ministeriul de resbel austriac, îmbiîndu-se cu toate puterile sale spre a apăra integritatea monarhiei ; 5. se dechiară toată națiunea în 25 septemvrie într-o adunare națională grandioasă în contra ministeriului unguresc, prochemă constituțiunea împărătească-austriacă și se puse supt ministeriul împărătesc austriac ; 6. cînd se adună, în luna lui octomvrie magiarii și sâcuii din Ardeal cu gloatele spre a se scula asupra împăratului, națiunea română ridică 195 000 de oameni, îi puse, supt comanda generală-militară, întregi regimentele de linie din Ardeal în timp de o lună de zile cu 4 000 de recruți români ; 7. asemenea făcură românii din Bănat, unde de sine se imbiară spre formarea batalionului al 3. 4. 5. și 6. și ridicară dintre provinciali atîtea gloate de apărători, cîte socotiră comandanții militari a fi de lipsă, și-i dederă în dispusăciunea acestora.

În acest resbel au dat națiunea română dovezi nenumărate de vitejia sa, de coapta sa naționalitate, de neclătita sa credință către legiuitul și mai presus de toate iubitul său monarh : cu toate că de altă parte au fost silită a face atâtea jertve, incit pre oricare altă națiune lesne o ar fi adus la desnădăjduire, mai ales pentru că vrășmașul năvăli neincetat tot cu puteri mai mari și mai tari, jăfui sute din sate și le prelăcu în cenușă, omori peste 10 000 de oameni fără deosebire de vîrstă, de bărbat și de fîmee. Lipsa de arme (căci poporul să bătă numai cu lănci și cu sulite) fu o pedecă, pentru care resbelul nu s-au sfîrșit încă pînă astăzi în acea parte a monarhiei ; cu toate acestea națiunea nu slăbește în curagiu, și toată încercarea vrășmăsească îi mărește credința și alipirea ; dînsa zidește pre Dzeu și pre cel mai drept dintre monarhi, și socotește întru nimica moartea pentru întregitatea unui stat și pentru susținerea tronului unei dinastii, al căria principiu este dreptu asemenea de mare pentru toți cetățianii și pentru toate naționalitățile. Ea bate cu o mină pre vrășmașul acestui principiu, iară cu cealaltă așterne Maiestății tale rugămîntea pentru întinderea aceluiași principiu și spre fiii săi. Ea cere cu toată plecăciunea și cu toată încredințarea de la dreptatea Maiestății tale :

Dînd dovezi
nenumărate
de coapta sa
naționalitate,
națiunea română

cere :

1. Unirea tuturor românilor din statul austriac într-o singură națiune de sine stătătoare supt schiptrul Austriei, ca parte întregitoare a Monarhiei.

2. Administrațiune națională de sine stătătoare în privința politică și bisericească.

3. Deschiderea cit mai curînd a unui congres (adunare) universală a toată națiunea spre constituirea sa, și în parte :

a. spre alegerea unui cap național, care să va întări de Maiestatea Ta, și al căruia titlu așîderea Maiestatea ta vei binevoi a-l hotări ;

b. spre alegerea unui sfat administrativ național supt titlu de S e n a t r o m â n ;

c. spre alegerea unui cap bisericesc de sine stătătoriu, care se va întări de Maiestatea ta, și supt care vor sta ceilalți episcopi naționali ;

d. spre organizarea administrațiunei în comunitățile și cercurile române ;

e. spre organizarea școalelor și ridicarea institutelor trebuincioase de învățătură ;

f. introducerea limbei române în toate lucrurile ce ating pre români.

5. O adunare de toată națiunea pre fiecare an spre a se sfătui despre interesele naționale, ce le va cere timpul.

6. Reprezentarea națiunei române după numărul sufletelor la dieta universală a Imperiului austriac.

7. Îngăduința unui organ al națiunei la înaltul Ministeriu imperial spre reprezentarea intereselor naționale.

8. Maiestatea ta să binevoiești a purta de aci înainte titlul de M a r e D u c e al românilor.

Națiunea
română cere
„lucruri
în puterea
principiului
de drepturi
asemenea
de mari
pentru toate
naționalitățile.”

Maiestate ! Națiunea — care au trecut prin atâtea probe în cursul veacurilor, au ajuns la maturitate politică prin lungile suferințe, și în evenimentele mai din urmă au dat dovezi atât de strălucite de neclătita sa credință — crede că are drept a cere lucruri care nu numai că s-au îngăduit fiecărei națiuni în statul austriac, ci încă s-au și predicat de pre înălțimea tronului Maiestății tale. Ea nu poate, și nu trebuie să mai rămie subordinată nici unei alte națiuni în statul Maiestății tale cel întemeiat pe drepturi asemenea de mari pentru fiecare. Ea se roagă pentru unirea sa într-un mădulariu de sine stătătoriu al Monarhiei în puterea principiului de drepturi asemenea de mari pentru toate naționalitățile. Numai în chipul acesta va putea să se mulțamească națiunea, și se va pune în starea de a fi aceea la ce o hotărăște numărul său, începutul său, nobilile sale însușiri, care n-au perit prin apăsarea veacurilor, limba sa cea unică în biserică, literatură și casă, pusăciunea sa geografică, și alte împregiurări ; adică, un membru neapărat trebuincios spre susținerea coroanei Maiestății tale și a întregii monarhii austriace.

Cu asigurarea de neclătita credință și alipire, se subcriu cu toată pleacăciunea imputeriții națiunei.

Olmuț 25/13 februarie 1849

Ai Maiestății tale cei mai credincioși supuși :

Andrei Șaguna, episcop român din Ardeal

Ioan Mocioni de Fân, proprietariu din Bănat

Ioan Popasu, protopop de Brașov din Ardeal

I. Stoica, consiliariu de contabilitate din Ardeal

A. Treb. Laurianu, din Ardeal

Iosif Pop de Macedonfi, ofițial de contabilitate din Ardeal

Dr. Ioan Dobranu, agent de curte din Bănat

Dr. Eudisie Hormuzache, proprietariu din Bucovina

Dr. Constantin Pomuțu, din Ungaria

Vasilie Ciupe, ofițial împărătesc din Ardeal

Lucian Mocioni de Fân, proprietariu din Bănat

Iacob Bologa, din Ardeal

Mihail Botnariu, deputat de Dietă din Bucovina

Versiunea germană

Fuere Majestät!

Die romanische Nation aus dem Grossfürstenthum Siebenbürgen, dem Banate, den anliegenden Theilen Ungarns, und der Bukowina, welche die älteste unter den übrigen Nationen, und die zahlreichste in dem von ihr bewohnten Landstriche ist, — indem sie vierhalb Millionen ausmacht, — war, seitdem diesen Landen das hohe Glück zu Theil geworden, unter die milde Regierung des Erzhauses Oesterreich zu kommen, stets mit uner-schütterlicher Treue und Anhänglichkeit dem erlauchten Erzhause ergeben,

hat keine Gelegenheit verabsäumt, ohne thatsächliche Beweise davon zu liefern, und kein Opfer für die Interessen des Staates und der Dynastie gescheut, obwohl sie von den übrigen Mitnationen unterdrückt, und durch die Feudalgesetze seit Jahrhunderten von allen einer Nation zukommenden Rechten ausgeschlossen, ja in dem letztverflossenen Jahre von den mit separatistischen Tendenzen umgehenden Magyaren sogar mit dem Untergange bedroht war.

Als diese Fanatiker sich erkühnten, die Waffen zur Umstürzung des österreichischen Staates zu ergreifen, war die romanische Nation, die erste im Osten der Monarchie, welche ihnen mit aller Energie entgegentrat, und zwar: 1. erklärten sich die Romanen Siebenbürgens auf der Versammlung zu Blasendorf am 15. Mai v. J. gegen die magyarischen Tendenzen; 2. erklärte sich das Romanisch-Banater Regiment gleich im Monate Juli gegen die Massregeln des ungarischen Ministeriums, und für die Interessen des Gesamtstaates und der Dynastie; 3. nach einer lange gewünschten Versammlung erklärte sich das erste Siebenbürger Romanen Regiment am 11. September nur unter der unmittelbaren Regierung Sr. Majestät stehen zu wollen; 4. kündigte das zweite Siebenbürger Romanen-Regiment am 14. September dem ungarischen Ministerium den Gehorsam auf, und stellte sich unter das österreichische Kriegsministerium, und bot alle seine Kräfte zur Vertheidigung der Integrität der Monarchie an; 5. erklärte sich die gesammte Nation am 25. September in einer grossartigen Nationalversammlung gegen das ungarische Ministerium, proklamierte die kaiserlich-österreichische Constitution und stellte sich unter das österreichische Reichsministerium; 6. als im Monate Oktober die Siebenbürger Magyaren und Szekler sich in Masse versammelten, um die Rebellion anzufangen, bot die romanische Nation einen Landsturm von 195.000 Mann auf, stellte ihn unter das Militär-General-Comando, und komplettirte die Siebenbürger Linien-Regimenter binnen einem Monate mit 4000 romanischen Rekruten; 7. ein Gleiches thaten die Banater Romanen, wo sie sich zur Formirung des 3., 4., 5. und 6. Batallions selbst anboten, und aus dem Provinziale, so viel Landsturm zur Disposition des k. Militärs stellten, als dieses nur für nöthig crachtete.

In diesem Kampfe hat die romanische Nation unzählige Beweise ihrer Tapferkeit, ihrer reifen Nationalität und ihrer unverbrüchlichen Treue an ihren gesetzmässigen, von ihr innigst geliebten Monarchen gegeben, obwohl er sie anderseits Opfer gekostet hat, die jede andere Nation leicht zur Verzweiflung gebracht haben würden, besonders da der Feind seine Angriffe mit immer stärkerer Macht wiederholte, Hunderte von Dörfern plünderte und zur Asche verwandelte und über 10.000 Menschen ohne Unterschied des Alters und des Geschlechtes tödtete. Die mangelhafte Bewaffnung (das Volk kämpfte bloss mit Lanzen und Sensen) war ein Hinderniss, dass der Krieg bis jetzt in diesem Theile der Monarchie noch kein Ende nehmen konnte; dennoch lässt die Nation den Muth nicht sinken, und jede feindliche Heimsuchung vermehrt ihre Treue und Anhänglichkeit;

sie baut auf Gott und auf den gerechtesten der Monarchen, und verachtet den Tod für die Integrität eines Staates und die Erhaltung des Thrones einer Dynastie, deren Grundsatz die Gleichberechtigung aller Bürger und aller Nationalitäten ist. Sie bekämpft mit der einen Hand den Feind dieses Grundsatzes und mit der andern reicht sie Eurer Majestät die Bitte um die Ausdehnung eben desselben Grundsatzes auch auf ihre Söhne. Sie erbittet sich ehrfurchtsvoll und mit aller Zuversicht von der Gerechtigkeitsliebe Eurer Majestät:

1. Vereinigung aller Romanen der österreichischen Staaten zu einer einzigen selbständigen Nation unter dem Scepter Oesterreichs, als integrierender Theil des Gesamtstaates.

2. Selbständige Nationaladministration in politischer und kirchlicher Hinsicht.

3. Baldige Eröffnung eines allgemeinen Congresses der ganzen Nation zur Selbstkonstituierung, und zwar:

a. Zur Erwählung eines von Eurer Majestät zu bestätigenden Nationaloberhauptes, dessen Titel ebenfalls Eure Majestät zu bestimmen geruhen werden;

b. eines nationalen Administrationsrathes unter dem Titel romanischer Senat;

c. eines selbständigen von Eurer Majestät zu bestätigenden Kirchenoberhauptes, dem die übrigen Nationalbischöfe untergeordnet werden sollen;

d. zur Organisation der Gemeinde- und Kreise-Administration der Romanen;

e. zur Organisation des Schulwesens und Errichtung der nothwendigen Bildungsanstalten.

4. Einführung der Nationalsprache in allen die Romanen betreffenden Angelegenheiten.

5. Eine allgemeine jährliche Versammlung der ganzen Nation zur zeitweise erforderlichen Besprechung der National-Interessen.

6. Vertretung der romanischen Nation nach der Seelenzahl bei dem allgemeinen österreichischen Reichstage.

7. Bewilligung eines Organs der Nation bei dem hohen österreichischen Reichsministerium zur Vertretung der National-Interessen.

8. Eure Majestät mögen geruhen den Titel eines Grossherzogs der Romanen fortan zu führen.

Euere Majestät! Die Nation, welche so viele schwere Prüfungen durch die Dauer von Jahrhunderten überstanden, durch ihr langes Leiden politisch reif geworden, und in diesen letzten Ereignissen so viele glänzende Beweise einer unerschütterlichen Treue gegeben, glaubt sich berechtigt zu Ansprüchen, die jeder Nation in dem österreichischen Staate von der Höhe des Thrones Eurer Majestät nicht allein genähert, sondern sogar verkündet wurden. Sie kann und darf keiner andern Nation mehr in dem gleichberechtigten Staate Eurer Majestät untergeordnet bleiben. Sie bittet um ihre

Vereinigung zu einem selbständigen Gliede der Monarchie kraft des Grundsatzes der Gleichberechtigung aller Nationalitäten. Nur auf diese Art wird die Nation befriedigt und in den Stand gesetzt das zu sein, wozu sie ihre Zahl, ihre Abstanung, ihre edlen, durch den Druck der Jahrhunderte keineswegs erstorbenen Eigenschaften, ihre eine und dieselbe Sprache in Kirche, Literatur und Haus, ihre geographische Lage und noch andere Umstände bestimmen, ein nothwendiges Glied zur Aufrechthaltung der Krone Eurer Majestät und der österreichischen Gesamtmonarchie.

Mit der Versicherung der unverbrüchlichsten Treue und Anhänglichkeit im Namen ihrer Nation unterzeichnen sich erfurchtsvoll ihre Bevollmächtigten.

Olmütz, den 25. Februar 1849

Eurer Majestät allergetreueste Unterthanen:

Andreas Schaguna m.p., romanischer Diöcesenbischof aus Siebenbürgen

Johann Mocioni de Foen., Gutsbesitzer aus dem Banat

Johann v. Stoica, Rechnungsrath aus Siebenbürgen

Joh. Popassu, Erzpriester von Kronstadt in Siebenbürgen

A. Treb. Lauriani, aus Siebenbürgen

Joseph Popp de Macedonfi, Rechnungs-Official aus Siebenbürgen

Dr. Johann Dobran, Hofagent aus dem Banat

Dr. Eudoxius Hormuzake, Gutsbesitzer aus der Bucovina

Dr. Constantin Pomutiu, aus Ungarn

Basilus Ciupe, k. k. Beamter, aus Siebenbürgen

Lucian Mocioni de Foen, Gutsbesitzer aus dem Banat

Jakob Bologna, aus Siebenbürgen

Michael Botnar, Reichstagsmitglied für die Bucovina

■ Textul român după *Cererele românilor din monarhia austriacă*, Viena, 1849, p. 1–4; textul german după [A. T. Laurian], *Die Romanen der österreichischen Monarchie*, Drittes Heft, Wien, 1851, p. 1–7. — Memoriul a mai fost publicat și în gazeta „Bucovina” (Cernăuți), nr. 3 din 9 martie 1849, p. 13; în „Magazinul istoric pentru Dacia”. Publicat de A. Treb. Laurian. Tom. VII, Fascicla I, Vienna, 1851, p. 1–4 (*Petitione Nationale Romane. 1. Petitione generale*). — Alte ediții: *Memorialul lui Șaguna*, p. 247–250; T. V. Păcățian, *Cartea de aur*, I, p. 519–522.

PROMISIUNI VERBALE HABSBURGICE...

297

RĂSPUNSUL ÎMPĂRATULUI FRANCIS IOSIF

Primesc cu bucurie asigurarea despre credința și alipirea inimioasei națiuni române, și recunosc cu mulțămită grelele jertfe care le-au adus ea pentru tronul meu și monarhia întreagă, în contra unei partide călcă-

toare de legi care au început resbelul civil și-l face încă să tot mai țină prin cerbicia ei. Petițiunea credincioasei națiuni române o voi da să se iea în desbatere acurată și o voi deslega în cel mai scurt timp spre mulțămirea ei.

Olmütz, 25 februarie 1849

Versiunea germană

ANTWORT SEINER MAJESTÄT

Ich empfangen mit Freude die Versicherung der Treue und Anhänglichkeit der muthigen romanischen Nation, und erkenne mit Dankbarkeit die schweren Opfer, die sie für meinen Thron und die Gesamtmonarchie gemacht hat, gegen eine ruchlose Partei, die den Bürgerkrieg angefacht und durch ihre Hartnäckigkeit noch fortdauern macht. Die Petition der getreuen romanischen Nation werde ich in genaue Erwägung ziehen lassen, und in der kürzesten Zeit zu ihrer Beruhigung erledigen.

Olmütz, den 25. Februar 1849

■ Textul român după *Cererile românilor din monarhia austriacă*, Viena, 1849, p. 5; textul german după [A. T. Laurian], *Die Romanen der österreichischen Monarchie*, Drittes Heft, p. 7.— Pentru alte ediții, vezi documentul anterior, nr. 296.

BUCURIA „CELOR CARE AU LA INIMĂ SOARTA POPORULUI”

298

ALECU HURMUZACHI, DE LA CERNĂUȚI, CĂTRE FRATELE SĂU EUDONIU,
LA VIENA

6 martie 1849

Mult iubitul, scumpul meu frate,

De alătăieri ard de nerăbdare să-ți scriu; dacă aș fi lângă tine, te-aș cuprinde de gît, te-aș săruta și te-aș dezmierda. De alătăieri știu că te afli la Olmütz, cu deputația română; a scris despre aceasta bravul Bodnar. Nu ți-am scris îndată și mi-am înfrînat dorința de a-ți mulțumi pînă nu aflu amănunte; acest lucru s-a întimplat chiar acum mulțumită amabilei tale scrisori către George, pe care cu toți am citit-o cu nespusă bucurie. Ne-a impresionat nemărginit de mult petiția română și nu mai puțin participarea ta la această acțiune deosebit de importantă. Îți mulțumesc din suflet pentru această faptă și te preamăresc, pentru că ai manifestat mai puțină rețineră decît mulți alții de aici, care, deși se

consideră români, nu au avut curajul să întreprindă ceva hotărâtor. Tu însă ai făcut acest lucru, ai acționat ca un adevărat patriot, care știe să învingă considerații meschine, mizerabile, ai acționat cum trebuia. Tocmai de aceea sintem atât de recunoscători ție și deputației române, de care sint mindri toți cei care au la inimă soarta poporului nostru. Ținând seama de situația deplorabilă de aici sau mai degrabă fiind conștient cu tristețe de pasivitatea și ignoranța patrioților noștri bucovineni, trebuie să spun că ai făcut un pas mare. Noi din familia Hurmuzachi îți datorăm o recunoștință deosebită, pentru că, participând la această deputație care va fi epocală în istoria națiunii noastre, ai legat numele nostru de acest mare eveniment. Nu-mi fac nici un fel de iluzii, eu știu că realizarea doleanțelor exprimate întimpină, cel puțin pentru moment, piedici însemnate: eu știu că toate acestea necesită timp, după cum mi-ai scris chiar tu, și pe bună dreptate, în amabila ta scrisoare de Anul nou. Din păcate însă, cred pe deasupra că nici guvernul nu va aproba tot ce se cere. Totuși, nutresc speranța că multe din cele cerute vor fi acordate și că acțiunea comună prin care deputații români din toate țările cer unirea va favoriza și cauza noastră specială și va fi o greutate în plus, va constitui o piedică considerabilă în calea realizării anumitor proiecte de rutenizare. Și încă voi ați dat glas dorinței pe care o nutrește orice român adevărat, dorinței pentru o unire cit mai realizabilă. Voi ați arătat țelul către care tindem și trebuie să tindem cu toții și pentru care nuncim cu toții și tocmai de aceea vă premărim!

O deputație
epocală

Alecu

Textul german

Innigst geliebter, theuerster Bruder!

Seit vorgestern schon drängt es mich gewaltig Dir zu schreiben; wäre ich in Deiner Nähe, ich würde Dir um den Hals fallen, um Dich zu küssen und zu Herzen. Seit vorgestern weiß ich, daß Du mit der romanischen Deputation in Olmütz bist — der brave Bodnar hat es geschrieben. Ich schrieb Dir nicht gleich, ich hielt meinen Dank zurück, bis ich Näheres erfahre, was nun eben geschehen ist und was wir Deinem lebenswürdigen Brief an George, den wir Alle mit der innigsten Freude gelesen haben, verdanken. Wir waren alle ungemein freudig überrascht durch die romanische Petition, wir waren es ebenso sehr über Deine Theilnahme an dieser hochwichtigen Angelegenheit. Ich danke meinerseits innig und herzlich dafür, ich preise Dich, weil Du weniger bedenklich warst, als manche andere Leute hierlandes, die sich zwar auch Romanen nennen, aber nicht den Muth hatten etwas Entschiedenenes zu thun. Du hast es gethan, Du hast gehandelt wie ein echter Vaterlandsfreund, der kleinliche, miserable Rücksichten zu überwinden weiß, handeln mußte. Darum werden wir der ganzen Deputation, auf die alle Männer, denen das Wohl unseres Volkes am Herzen liegt,

stolz sind, und Dir aufrichtig dankbar sein. Ich muß in Berücksichtigung unserer hiesigen elenden Verhältnisse oder vielmehr im traurigen Bewußtsein der Lauheit und Ignoranz unserer bukowiner Patrioten sagen, daß Du einen großartigen Schritt gethan hast. Wir Hurmuzakis müssen Dir noch insbesondere dankbar sein, daß Du durch Deinen Beitritt zu dieser Deputation, die in der Geschichte unserer Nation Epoche machen wird, unsern Namen an dieses große Ereignis geknüpft hast. Ich gebe mich keinen Illusionen hin, ich weiß, daß der Realisirung der ausgesprochenen Wünsche bedeutende Schwierigkeiten, wenigstens für jetzt, entgegenstehen, ich weiß, daß man nicht Alles übers Knie brechen kann, wie Du mich dessen in Deinem lebenswürdigen Neujahrsbriefe mit Grund erinnerst. Ich glaube auch leider, daß die Regierung schwerlich Alles bewilligen wird. Dennoch aber muß ich hoffen, daß Vieles von dem Verlangten gewährt wird und daß das gemeinschaftliche Auftreten der romanischen Deputierten aller Länder um ihre Vereinigung zu verlangen, auch unserer speziellen Angelegenheit förderlich sein muß — eine Schwierigkeit mehr, ein bedeutendes Hindernis für gewisse Ruthenisirungsprojekte. Überdies habt Ihr das ausgesprochen, was jeder echte Romane fühlen muß, den Wunsch nach möglichster Vereinigung. Ihr habt das Ziel, nach dem wir alle streben und streben müssen, für das wir alle arbeiten, genannt und darum preisen wir Euch!

A l e c u

■ Fragment. Textul german publicat de T. Bălan, *Eudoxiu Hurmuzachi și memoriile românilor din Iona lui februarie 1849*, Cernăuți, 1943, p. 23–24.

„ÎN NUMELE BUCOVINEI”

299

GHEORGHE HURMUZACHI, DE LA CERNĂUȚI, CĂTRE FRATELE SĂU EUDOXIU LA VIENA

6 martie 1849

Dragul, bunul, scumpul, mult iubitul
și mult stimatul meu frate,

Ieri am primit scrisoarea ta prețioasă din 27 februarie, cu comunicarea ta aminunată despre audiența mării deputații române, cit și cu copia excelentei petiții pe care voi ați înaintat-o în comun. Mă grăbesc, scumpe frate, să-ți exprim felicitările mele cele mai sincere, adeziunea mea totală și adîncă mea apreciere pentru tot ce ai făcut cu acest prilej în numele Bucovinei. Prin această faptă ți-ai cucerit, dacă se mai poate spune astfel, un

nou drept la stima, dragostea și recunoștința noastră, cit și a tuturor românilor în a căror inimă există o licărire de sentiment național.

Chiar dacă nu se aprobă totul, chiar dacă se acordă numai o mică parte din ceea ce se cere în minunata voastră petiție ! Fiecare punct care va fi aprobat va fi o puternică piatră de temelie la edificiul viitoarei măreții și glorii a românilor din Austria și va atrage după sine, mai devreme sau mai târziu, și satisfacerea celorlalte puncte. Unirea, organizarea și concentrarea națională a tuturor românilor din Austria este o idee atât de minunată, atât de mărețată și înălțătoare, încât acești bărbați generoși și mărinimoși care au exprimat-o primii în fața tronului și care se străduie să o înfăptuiască vor fi amintiți și slăviți în istoria dezvoltării poporului nostru alături de cei mai mari binefăcători ai săi.

Minunata
petiție

Cerul să vă ajute în strădaniile voastre patriotice, să întărească curajul vostru și să încununeze mărețata voastră operă cu cel mai fericit și deplin succes !

George

Textul german

Lieber, guter, theurer, innigstgeliebter
und hochverehrter Bruder !

Gestern erhielt ich Dein theueres Schreiben vom 27. Februar mit der herrlichen Mittheilung über die Audienz der großen romanischen Deputation und der Abschrift von der von Euch gemeinschaftlich überreichten famosen Petition. Ich eile Dir, theurer Bruder, meine aufrichtigsten Glückwünsche, meine freudigste Zustimmung und vollste Anerkennung für Alles, was Du bei dieser Gelegenheit namens der Bukowina gethan, auszudrücken. Wenn es noch möglich wäre, so würde Dir diese That einen neuen Anspruch auf unsere Verehrung, unsere Liebe und Dankbarkeit geben und wohl aller Romanen, die einen Funken nationalen Gefühles in ihren Herzen bergen.

Wenn auch nicht Alles, wenn auch nur ein geringer Theil von dem gewährt wird, was in Eurerer herrlichen Petition erbeten wird ! Jeder einzelne Punkt, der davon bewilligt wird, ist ein mächtiger Grundstein zu dem lomborn (?) der künftigen Größe und des Ruhmes der österreichischen Romanen und zieht früher oder später die Erfüllung der anderen Punkte nach sich. Die Vereinigung und nationale Organisation und Concentration sämmtlicher österreichischen Romanen ist eine so Schöne, so große, so berauschende Idee, daß die edlen, die hochherzigen Männer, welche dieselbe zuerst vor dem Throne ausgesprochen und sie zu verwirklichen streben, in der Geschichte der Entwicklung unseres Volkes unter seinen größten Wohltätern werden genannt und gesegnet werden.

Der Himmel unterstütze Euch in Euren patriotischen Bemühungen, belebe Eueren Muth und kröne Eur großes Werk durch den glücklichsten und vollständigsten Erfolg!

.....

George

■ Fragment. — Originalul german publicat de T. Bilan, *Eudoxiu Hurmuzachi și memoriul românilor din luna lui februarie, 1849*, p. 20–21.

TEAMA DE „DACO-ROMÂNIA”

300

INDICAȚIILE “CABINETULUI AUSTRIAC” ÎN VEDEREA RĂSPUNSULUI LA PETIȚIA ÎNAINȚATĂ MAIESTĂȚII SALE ÎN FEBRUARIE A.C. ÎN NUMELE “NAȚIUNII ROMÂNE”

Punctele Petiției:

1. „*Unirea tuturor românilor din statele austriace într-o singură națiune, de sine stătătoare, sub sceptrul Austriei, ca parte integrantă a întregii monarhii*”.

Potrivit §§ 1 și 4 ale Constituției imperiului, care indică regiunile locuite de români (Bucovina, Ungaria, Transilvania, districtele grănice-rești) ca țări de sine stătătoare ale coroanei și le asigură această independență, precum și conform § 6, care nu permite modificarea frontierelor actuale ale acestor țări ale Coroanei decât numai printr-o lege, (cererea) este cu totul inadmisibilă, întrucât acordarea acestui punct al petiției ar dizolva numitele țări aparținând Coroanei, creînd, în locul lor, o țară nouă de sine stătătoare a coroanei — „România”.

2. „*Administrație națională de sine stătătoare, în privința politică și bisericască*”.

În extinderea adoptată aici pentru totalitatea grupurilor poporului român, care cer să fie recunoscute ca o națiune unitară și de sine stătătoare, este de asemenea inadmisibilă conform dispozițiilor constituției menționate mai sus.

Dacă, din contra, pentru acest deziderat se face referire la delimitarea constituțională conform căreia există în perspectivă în unele țări ale coroanei constituirea unor comunități românești, de circumscripție și chiar districtuale, în acest caz se va da în legea viitoare asupra comunelor și în constituțiile țărilor respective, modalitatea pentru obținerea acestui deziderat.

O țară nouă
— „România”,
cerere cu totul
inadmisibilă

3. „Descinderea cit mai curind a unui congres general al întregii națiuni pentru constituirea sa.

Observațiile menționate la punctele 1 și 2 sînt în general aplicabile și la punctul acesta, îndeosebi în ce privește atribuțiile speciale ale acestui congres și anume :

- a) alegerea unui cap al națiunii, și
- b) alegerea unui senat român, al unui Consiliu administrativ național, precum și
- c) al unui șef ecleziastic de sine stătător, cu subordonarea celorlalți episcopi naționali.

Conform dispozițiilor Constituției imperiale aceste atribuții intră în competența constituțiilor țărilor respective, ale puterii executive sau ale relațiilor dintre state și biserică, și nu ar putea fi revendicate pentru sine de către un congres național chiar dacă acest congres ar fi admisibil în alte condiții.

Atribuțiile Congresului național de asemenea menționate de petiționari — și anume :

- d) organizarea administrației în comunele și circumscripțiile românești, apoi
- e) organizarea învățămîntului și a instituțiilor de cultură sînt specificate prin secțiile IV și V ale Constituției imperiale ca obiective (puncte) ale legii comunale, sau ca probleme ale țării și rezolvarea lor cu privire la românii care locuiesc în diferitele țări ale coroanei se va face pe calea aceasta, ca și pentru celelalte națiuni.

Cit despre Bucovina, „drepturile constituționale“ cuprind și o altă garanție mai amănunțită care va fi acordată sub altă formă și conaționaliilor din celelalte țări ale coroanei.

4. „Introducerea limbii naționale în toate problemele privind pe români“.

Este garantată prin condițiunile obligatorii pentru exercitarea puterii legiuitoare și executive de Constituția imperială ; cu privire la Ungaria și Transilvania, îndeosebi prin §§ 71 și 74 și în privința Bucovinei prin ridicarea ei la rang de ducat aparte.

5. O adunare anuală generală a întregii națiuni necesară pentru discutarea intereselor naționale ce le va cere timpul.

E incompatibilă cu dispozițiunile constituționale privind imperiul. Parlamentul imperial și dietele.

6. „Reprezentarea națiunii române potrivit cu numărul sufletelor în Parlamentul general al imperiului austriac“.

Este garantată prin Constituția imperială și în § 68 îndeosebi e menționată condiția pentru exercitarea completă a acestui drept.

7. „Aprobarea unui organ al națiunii în ministerul imperial austriac pentru reprezentarea intereselor naționale”.

Constituția imperială nu prevede vreo piedică pentru ca puterea executivă să satisfacă această cerere, în măsura în care se are în vedere § 28 și analogia § 97 și 107 și nu noțiunea exprimată de petiționari, ci mai degrabă aceea a unui „organ al puterii executive în problemele care privesc națiunea română”.

8. Rugămintea: „M. Sa să binevoiască a aproba să poarte deacum înainte titlul de mare duce al românilor”.

Întrucit în titlul de acum al M. Sale împăratul și al predecesorilor săi n-a existat denumirea unui „mare duce al românilor”, la baza acestei rugăminți de a se purta „deacum înainte” titlul menționat stă o confuzie nu tocmai involuntară cu titlul de „mare principe al Transilvaniei”, pe care, după cum se știe, l-a adoptat împărăteasa Maria Theresia la 2 nov. 1765 în locul celui dinainte („Principatus”). Comentariul în legătură cu această confuzie se găsește în cuvintele introductive ale petiției: „Națiunea română, care este cea mai veche între celelalte națiuni și cea mai numeroasă din regiunile locuite de ea”, astfel se pare că petiționarilor li s-a părut aplicabil aici dictonul *a potiori sit denominatio*. [Denumirea să se trage de la cel mai tare].

Punctul acesta este de altfel rezolvat prin § 11 al Constituției imperiale.

În concluzie:

Aceste indicații vor fi suficiente pentru a arăta că o parte din rugămintile prezentate M. Sale de semnatarii petiției din februarie a.e. „în numele națiunii române” au fost satisfăcute prin aceea că M. Sa din liberă inițiativă a acordat în Constituția imperială menționată mai sus, tuturor popoarelor ei, drepturi, libertăți și instituții care concordă în cele mai importante privințe cu concesiile aici solicitate, revenind deci și în favoarea românilor, ceea ce reprezintă cea mai înaltă satisfacție pentru M. Sa și va fi recunoscut și de aceștia din urmă cu mulțumiri.

Pentru o altă parte a cererilor prezentate există tocmai în această Constituție imperială — dacă nu chiar acordarea lor momentană și neapărată — totuși indicația liniștitoare a felului cum vor putea fi ele îndeplinite în viitorul apropiat în condițiunile menționate de documentul Constituției; scopul acesta se va obține cu atât mai repede și mai complet cu cât mai sincer națiunea română se va atașa guvernului și cu cât mai chibzuit va urma drumul indicat de M. Sa pentru dezvoltarea națională înăuntrul granițelor trasate pentru diferitele țări ale coronei.

Însfîrșit, M. Sa n-a recunoscut ca sănătoase și folositoare o parte din concesiunile solicitate, atât pentru binele națiunii române cât și pentru al celorlalte popoare, Majestatea Sa dispunând asupra acestor probleme așa cum rezultă din documentul Constituției. Dintre acestea anume fac parte unitatea și organizarea tuturor românilor într-o singură națiune

de sine stătătoare. Pentru acest considerent ministerul nu poate aproba cele prezentate sub această denumire globală, pentru care semnatarilor le-a lipsit și până acum mandatul necesar.

Din contra, [ministerul] va primi cu bunăvoință și va recomanda M. Sale cereri pe care românii, locuind în diferitele țări ale coroanei, le vor prezenta pe calea constituțională. În unele regiuni s-au și luat măsuri să se examineze dorințele populației române, devenite cunoscute până acum, și să le îndeplinească în toate punctele admisibile, ceea ce se va comunica la timpul său celor interesați.

Nu se aprobă
cele prezentate
în numele
global al
națiunii române

10 martie 1849

N.B.: Scrisoarea ministerială s-ar putea adresa Eps. Șaguna pentru cunoștința sa proprie și înștiințarea „cosemnatarilor cererii”, care în nici un caz nu pot fi considerați ca deputați sau împuterniciți.

Textul german

„ANDEUTUNGEN ZUR BEANTWORTUNG DER IM NAMMEN DER
„ROMÄNISCHEN NATION“ SEINER MAJESTÄT IM FEBRUAR L. J.
ÜBERREICHTEN PETITION.

Punkte der Petition,

1. „*Vereinigung aller Rumänen der österreichischen Staaten zu einer einzigen selbständigen Nation unter dem Scepter Oesterreichs, als integrierenden Theil der Gesamtmonarchie.*

Ist nach den §§ 1 und 4 der Reichsverfassung, welche die von den Rumänen bewohnten Gebiethstheile (Bukowina, Ungarn, Siebenbürgen, Militärgränze) als selbständige Kronländer bezeichnet und denselben diese Selbständigkeit gewährleistet, dann nach § 6, welcher die Veränderung der bisherigen Gränzen dieser Kronländer nur durch ein Gesetz gestattet, ganz unzulässig, nachdem die Gewährung dieses Gesuchpunktes die genannten Kronländer auflösen und an ihrer Statt ein selbständiges neues Kronland „Romanien“ schaffen würde.

2. „*Selbständige National-Administration in politischer und kirchlicher Hinsicht.*

In der hier angenommenen Ausdehnung für die gesamten rumänischen Volksstämme, die als ungetheilte, selbständige Nation angenommen werden will, nach den oben angeführten Verfassungs-Bestimmungen ebenfalls unzulässig.

Wird dagegen dieses Petition auf die verfassungsmässige Beschränkung zurückgeführt, wonach in den einzelnen Kronländern die Bildung rumänischer Bezirks- und selbst Kreisgemeinden in Aussicht steht, so wird in dem künftigen Gemeindegesetz und in den Landesverfassungen das Mittel zur Erreichung desselben gegeben werden.

3. „*Baldige Eröffnung eines allgemeinen Congresses der ganzen Nation zur Selbstconstituierung.*“

Die zu 1 und 2 vorausgeschickten Bemerkungen finden im Allgemeinen auch auf diesen Punkte ihre Anwendung, was insbesondere die speziellen Aufgaben dieses Congresses anlangt nämlich :

- a) die Erwählung eines Nations-Oberhauptes, und
- b) eines romänischen Senates eines nationalen Administrationsrathes, Jann
- c) eines selbständigen Kirchenoberhauptes mit Unterordnung der übrigen Nationalbischöfe.

So fallen sie überdies nach den Bestimmungen der Reichsverfassung in den Bereich der Landesverfassungen, der vollziehenden Gewalt oder den Beziehungen des Staates zur Kirche und könnten von einem Nationalkongresse, wenn dieser unter andern Voraussetzungen selbst zulässig wäre, nicht für sich vindicirt werden.

Die von den Bittstellern noch erwähnten Aufgaben des Nationalcongresses, nämlich :

- d) die Organisation der romänischen Gemeinde- und Kreis Administration, dann
- e) des Schulwesens und der Bildungsanstalten, sind durch Abschnitt IV u. V der Reichsverfassung als Gegenstände des Gemeindegesetzes oder als Landesangelegenheiten erklärt, und werden rücksichtlich der die einzelnen Kronländer bewohnenden Romänen, so wie der übrigen Nationen auf diesem Wege ihre Erledigung finden.

Rücksichtlich der Bukowina enthalten die „Grundrechte“ noch eine nähere Gewährleistung, welche unter anderer Form auch den Stammesgenossen in den übrigen Kronländern nicht vorbehalten bleiben wird.

4. „*Einführung der Nationalsprache in allen die Romänen betreffenden Angelegenheiten.*“

Ist innerhalb der für die Ausübung der gesetzgebenden und vollziehenden Gewalt unerlässlichen Bedingungen durch die Reichsverfassung gewährleistet; rücksichtlich Ungarns und Siebenbürgens insbesondere durch die §§ 71 u. 74, und bezüglich der Bukowina durch deren Erhebung zu einem eignen Herzogthum.

5. „*Allgemeine jährliche Versammlung der ganzen Nation zur zeitweise erforderlichen Besprechung der National-Interessen.*“

Mit den Verfassungsvorschriften über das Reich, den Reichstag und die Landtage nicht vereinbar.

6. *Vertretung der romänischen Nation nach der Seelenanzahl bei dem allgemeinen österreichischen Reichstag.*

Ist durch die Reichsverfassung gewährt und durch § 68, insbesondere die Bedingung zur vollständigen Ausübung dieses Rechtes angedeutet.

7. *Bewilligung eines Organes der Nation bei dem österreichischen Reichsministerium zur Vertretung der National-Interessen.*

Die Reichsverfassung enthält für die vollziehende Gewalt kein Hinderniss, dieser Bitte entgegen zu kommen, insoweit der § 25, dann die Analogie der §§ 97 und 107 im Auge behalten wird und nicht sowohl der von den Bittstellern ausgesprochene Begriff als vielmehr jener eines „Organes der vollziehenden Gewalt in Angelegenheiten, welche die rumänische Nation betreffen“ dabei vorschwebt.

8. *Bitte: „Seine Majestät mögen geruhen den Titel eines Grossherzogs der Rumänen fortan zu führen.*

Nachdem in dem bisherigen Titel Seiner Majestät des Kaisers und seiner Vorfahren die Benennung eines „Grossherzogs der „Rumänen“ nicht vorkam, so liegt dieser Bitte: den bezeichneten Titel „fortan“ führen zu wollen, eine, wohl nicht ganz unireiwillige Verwechslung mit dem eines „Grossfürsten von Siebenbürgen“ zum Grunde, welchen bekanntlich die Kaiserin Maria Theresia anstatt des früheren („Principatus“) unter dem 2. November 1765 angenommen hat. Der Commentar zu jener Verwechslung liegt aber in den Eingangsworten der Bittschrift: „die rumänische Nation welche die älteste unter den übrigen Nationen und die zahlreichste in dem von ihr bewohnten Landstriche ist“, so dass den Bittstellern der Satz: a potiori sit denominatio hier anwendbar erschienen sein mag.

Dieser Punkt ist indessen durch § 11 der Reichs-Verfassung bereits erledigt.

Diese Andeutungen werden genügen um darzuthun, dass ein Theil der „im Nahmen der rumänischen Nation“ von den Unterzeichnern der Petition ddo Februar 1. J. Seiner Majestät vorgetragenen Bitten von Allerhöchst denselben dadurch erfüllt worden ist, dass Seiner Majestät in der oben verkündigten Reichsverfassung allen ihren Völkern aus freier Bewegung Rechte, Freiheiten und Institutionen gewährt haben, welche in den wichtigsten Beziehungen mit den hier erbetenen Zugeständnissen zusammentreffen, also auch den Rumänen zu statten kommen, was Seiner Majestät zur allerhöchsten Befriedigung gereichen, von letzteren aber nur dankbar erkannt werden wird.

Für einen anderen Theil der vorgebrachten Bitten liegt in eben dieser Reichsverfassung — wenn auch nicht die augenblickliche und unbedingte Gewährung — so doch die beruhigende Hinweisung, wie sie in der nächsten Zukunft, unter den von der Verfassungs Urkunde vorgezeichneten Bedingungen der Erfüllung zugeführt werden können; dieses Ziel wird um so schneller und vollständiger erreicht werden, je aufrichtiger sich die rumänische Nation der Regierung anschliesst und je besonnener sie den von Seiner Majestät angedeuteten Weg der nationalen Entwicklung innerhalb der für die einzelnen Kronländer gezogenen Gränzen verfolgt wird.

Einen Theil endlich der erbetenen Zugeständnisse haben Seine Majestät für das Wohl der rumänischen Nation und Ihrer übrigen Völker nicht für

heilsam und förderlich erkannt und über diese Angelegenheiten in der Art zu verfügen geruht, wie aus der Verfassungs Urkunde ersichtlich ist.

Hierunter gehört namentlich die Vereinigung und Organisierung aller Rumänen zu einer einzigen selbständigen Nation. Aus dieser Betrachtung kann das Ministerium Eingaben, welche unter diesem Gesamtnahmen eingebracht werden und wozu es den Unterzeichnern auch bisher an dem nöthigen Mandat gefehlt hat, nicht für zulässig erkennen.

Dagegen wird es bereitwillig die Bitten entgegen nehmen und bei Seiner Majestät bevorworten, welche die in den einzelnen Kronländern wohnhaften Rumänen auf dem verfassungsmässigen Wege vorbringen sollten. In einigen Landestheilen sind bereits die Einleitungen getroffen, um die bisher bekannt gewordenen Wünsche der rumänischen Bevölkerung zu prüfen und in allen zulässigen Punkten zu erfüllen, was seiner Zeit den Beteiligten eröffnet werden wird.

ddo. 10. März 1849.

N.B. — Das Ministerialschreiben dürfte an den Bischof *Schiaguna* zur eigenen Kenntnissnahme und Verständigung der „Mitunterzeichneten der Bittschrift“ gerichtet werden, die man als Deputirte oder Bevollmächtigte in keinem Fall gelten lassen kann.

■ Originalul german, (din arhiva Ministerului de interne, din Viena), a fost publicat de Mihail Popescu, *Documente inedite privitoare la istoria Transilvaniei între 1818–1859 din actele arhivei de Stat și a Ministerelor de Interne și Justiție de la Viena*, București, 1929, p. 21–28; și de S. Dragomir, *Studii și documente*, I, p. 325–331.

PENTRU SPRIJINIREA DEPUTAȚIEI „ROMÂNILOR DIN ARDEAL, BĂNAT ȘI BUCOVINA“

301

DE LA EPISCOPUL DE RELEGEA RESĂRITEANĂ NEUNITĂ DIN DIECESA ARADULUI

Adresa

No. 104

Cădră toți Protopopii și Administratorii din diecesa Aradului

Socotim că nimăruî sînt necunoscuți pașii făcuți prin deputații românilor din Ardeal, Bănat și Bucovina, la Prea înaltul loc, pentru înaintarea bisericei și națiunei noastre.

Aceștia sînt de toată înțimplarea cei mai vrednici de a fi sprijiniți prin tot românul binesimțitoriu.

Aceștia sînt pașii, pre cari și însuși Preasfințitul patriarc sîrbesc atît într-o scrisoare cîtră noi, cit și în proclamația sa cîtră neamul român, încă înainte cu un an, cu toată virtutea inimii sale, a-i dori și sprijini ne asigură: așadar, cei mai drepti și mai legiuîți.

Dinpreună încă ne-am dat încrederea spre aceasta și nu ne-ndoim a vă proclama și pe cucerniciile voastre ca, încît vă zace la inimă fericirea neamului, să sprijiniți așijderea și să faceți a se sprijini și prin preoțimea respectivă treaba aceasta națională, atît prin ajutoriu în bani, după putință, pentru cheltuielile cerute, cit și prin recomandarea trebei aceștia cîtră cei zeloși din popor, și aceasta cit mai curînd, ca să poată oamenii încrezuți numai decît pleca și lucra la locul cel mai înalt, la Maiestatea sa împăratul.

Comunitatea bisericească română din Arad povățuiește lucrul acesta; deci sprijiniți proclamațiile acelea în treaba aceasta, cu tot zelul național, fiind acelea toate, după cum și înșii veți vedea, spre bunul nostru țintitoare.

Întîrzierea, din partea fiecui, ar arăta nepăsare, iar nepăsarea în treaba aceasta ni se pare păcat în contra nățiunii.

Dat în Cuvîin, 23 septembrie 1949

[Gherasim Raț, eps.]

■ Arh. St. Arad. Fondul Episcopia Ortodoxă Română. Acte consistoriale (Concepte, anexa la nr. 104/1949). Publicat de Ed. I. Găvrănescu, *Între Andrei Șaguna și Gherasim Raț, episcopul Aradului. Corespondență inedită*, în „Tribuna română”, I, 1943, nr. 93, 25 dec., p. 7.

Sprijiniți
și faceți
a se sprijini
treaba aceasta
națională

Oastea poporană română și prefectii săi. Războiul din munți

„ASTĂZI CU BUCURIE...”

302

MARȘUL LUI IANCU

Astăzi cu bucurie,
Românilor, veniți,
Pe Iancul incimpie
Cu toți să-l însoțiți.
Spălați armele voastre
Curînd să alergăm
Din locurile noastre
Pe barbari s-alungăm.

*Marte zeule,
Mare bravule
Cu noi să fii.
Tu însoțește
Și însuflețește
Pe ai tăi fii!*

Optzeci de oi despoaie
Și prin frigări le pun;
De fluier, de cimpoaie
Pădurile răsun.
Românii se așază
Pe lâng-un mare foc
Și Iancul ospătcază
Cu dinșii la un loc.

*Iancule mare,
Bravule tare
Cu noi să fii.
Tu însoțește
Și însuflețește
Pe ai tăi fii.*

Sînt gata, stau cu toții
Să plece la izbinzi,
Să izgonească hoții
Să capete dobinzi,
Iancu mergea-nainte
P-un cal cu ager curs
Și peste-mbrăcăminte
Purta pele de urs.

*Cine-a sta-n cale
Geniului mare
Și brav român,
Fulger și trăsnet
Peste a lui creștet
De la Român!*

■ Versiune — păstrată în tradiția poporului — reproducă după: *Cântări naționale și altele diverse cîntate*. Ediția VIII. Arad, 1925, p. 19—21. Textul este o adaptare după *Marșul lui Dragoș de Costache Negruzzi*, publicat de G. Bariju în „Foaie pentru minte”, V, 1843, nr. 13 din 30 martie, după cum urmează:

C. NEGRUZZI, MARȘUL LUI DRAGOȘ

Astăzi cu bucurie,
Românilor, veniți,
Pe Dragoș în cîmpie
Să întovărășiți.

Spălați armele voastre
Cu grabă s-alergăm
Din locurile noastre
Pe barbari s-alungăm.

Doină, doiniță !
 Zină plăviță !
 Cu noi să fii ;
 Tu însoțește
 Și-insuflețește
 Pe ai tăi fii.
 Optzeci de oi despoaie
 Și prin frigări le pun ;
 De surlă, de cimpoaie
 Pădurile răsun.
 Flăcăii să așază
 Pe lingă un mare foc
 Și Dragoș ospătează
 Cu dinșii la un loc.
 Doină, doiniță !
 Zină plăviță !
 Cu noi să fii ;
 Tu însoțește
 Și-insuflețește
 Pe ai tăi fii.
 Sint gata. Stau cu toții
 Să plece la izbinzi.
 Să izgonască hoții,

Să capete dobinzi.
 Dragoș merge-nainte
 Pe un cal cu ager curs ;
 El piste-mbrăcăminte
 Poartă-o pele de urs.
 Doină, doiniță !
 Zină plăviță !
 Cu noi să fii ;
 Tu însoțește
 Și-insuflețește
 Pe ai tăi fii.

Iată, zîmbind porniră
 Flăcăii mult voinică,
 Ca lanțul să înșiră,
 Pe-a dealului potici.
 Nevestele cu jale,
 Privindu-i lăcrămind,
 Îi auzea pe vale
 Cum să ducea cîntînd.
 Doină, doiniță !
 ș.c.l.¹

■ 1. Versiunea *Marșului lui Iancu* — publicată de G. Barișiu în „Foaie pentru minte“, nr. 11 din 11 martie 1849, p. 93 — păstrează toate strofele din *Marșul lui Dragoș*, iar refrenul este invariabil: „Marte zeule/Mare, bravule“ etc. E de remarcat că Barișiu, deși publicase forma originală în 1843, în 1849 nu face nici o legătură între model și forma lui adaptată la împrejurările din 1848—49! Autorul îi rămîne și acum și mai tirziu, „un necunoscut“. Astfel, între Anexe la documentare ale volumului II, *Părți alese din istoria Transilvaniei*, tipărit în 1890, G. Barișiu include — la p. 799—800 — o admirabilă apreciere a sa despre rolul mobilizator al cîntecelor revoluționare la 1848—49, și prin urmare despre valoarea de document istoric al acestor cîntece. Citează patru exemple edificatoare: „Deșteptarea României“, „Deșteaptă-te Române“, „Auzi buciumul“ și „Marșul lui Iancu“. Cu privire la autorul *Marșului lui Iancu*, enigma stăruie.

Iată textul integral al evocării intitulate de autor (G. B.):

INSPIRAȚIUNI POETICE DIN ANII EPOCALI, CA DOCUMENTE ALE RENĂȘTERII NAȚIONALE

Că o manifestare a ustrînsei evenimentelor din cei doi ani epocali, pre lingă nenumărate documente scrise în prosă se pot considera și unele inspirațiuni poetice, care în acea epocă n-au lipsit la națiunea română, precum nu lipsiră nici la alte popoare.

În cei zece ani anteriori se lăsiseră în publicul românesc prin foi literare multe scrieri poetice compuse în limbă mai netedă, de la Cărlova, I. Eliad, C. Negrușii, G. Asachi, după cari urmând în cîntînd Dim. Bolintineanu, Grig. Alexandrescu, Cesar Boltaș din Muntenia, Vasile Alecsandri și George Slon din Moldova, Andrei Murdășanu în Ardeal,

Cu totul alt foc sacru a încălzit în 1848 pe acelea spirite și pe altele rămase nenumite. Inspirațiunile lor au pătruns în masele poporului, au încălzit inimile, le-au îndrit în credința viitorului, le-au consolat și îmbrăcîtat în suferințe.

Pre cit ne aducem aminte, din toate produsele poetice din acea epocă, acelea care s-au întins
mai tare la mulțime au fost mai ales:

Cunoscutul apel *Cătră români*, care se începe:

„Voi ce stați în adormire! Voi ce stați în nemișcare!

„X-auziți sunind puternic acel glas triumfător”, etc. de Vasile Alecsandri. În *Februariu* s. v. 1848, publicat în „Foaia pentru minte” etc., Nr. 21 din 24 Mai, tradus apoi liber în limba germană și tipărit în foi volante: („Wollt ihr fort im Schlaf verharren, / Gleich dem Tode, im Erstarrten?” etc.).

„Deșteaptă-te române din somnul cel de moarte” etc. compus de Andrei Mureșanu în iunie 1848, după ce trecuseră din Dieta; tipărit în „Foaia” Nr. 25. Aria cea melancolică ne aduce aminte de cîntecul deputaților girondini omorâți de călărașii teroriști din Franța.

„Auzi buciurnia că sună, tricolorul s-a nălțat

„Cite de pînăuri s-adună, văile adine răsună” etc. Aria *Marseillezei* franceze. Noi nu cunoaștem pe autorul textului, știm numai că se cîntase cu mare entuziasm pînă la mîncutul de la cazarma din București în septembrie 1848.

„Astăzi cu bucurie, românii veniți,

„Pe Iancul în cîmpie cu toți-l însoțim” etc.

Nu știm nici pe autorul acestui cîntec. Aria lui luată din opera italiană *Tancred* a fost prea bine alcașă pentru gustul românesc; de aceea se și lădise tare cîntecul acesta și, precum știm, el se mai aude alături de „Deșteaptă-te”. S-a tipărit mai tîrziu în „Foaia”, Nr. 11 din 1849.

Aci literați ai noștri, cari se ocupă înădins cu istoria specială a literaturii noastre naționale, vor fi să dea lectorilor colecțiune întreagă de produse poetice din anii revoluțiilor singulare. (G. Barișiu)

303

PREFECTURELE ROMÂNE ÎN TRANSILVANIA LA A. 8-8

1. (Brașeu) *Bîrsei*: prefect *Brann*, viceprefect *Constantin Secărianu*.
2. *Făgărașu*: pref. *Ioan Bradu*, vpref. *Puianu*.
3. *Sabinu*: pref. *Ioan Brote*, vpref. *Coste*.
4. *Săbeșu*: pref. *Dion P. Marcianu*, vpref. *I. Popu*.
5. *Hușegu* (Ulpicii Trajane): pref. *Nicoara Solomon*, vpref. *Casanu*.
6. *Submontana*: pref. *Dobra*, vpref. *Demianu*.
7. *Crișana*: pref. *Ioan Butcanu*, vpr. *Aviron Telechi*¹.
8. *Auraria Gemina*: pref. *Iancul*, vprefecți: *Boer*, *Bacila*, *Prodanu*.
9. *Legiunea prima blăjăna*: pref. *I. Ausentiu Severu*, vpref. *E. Todoranu*, apoi *Teslovanu*, mai tîrziu *Major*.
10. *Tîrnavei*, *Cetatea de Bălă*: pref. *Macariu Moldovanu*, vpref. *Lascu-deanu*.
11. *Mediașu*: pref. *Moldovanu* (roșul).
12. *Legiunea Erbaciana*: pref. *I. Armatu*, vprefecți: *Nicoara Barbu* și *Georgiu Romanu*; *Comanu*, *Gregorianu*.
13. *a Cîmpiei*: pref. *Bătrînicu*, apoi *Micheșu*, vpref. *I. Hodoșu Castorianu*, mai tîrziu pref. *Vladușu*, vpref.
14. *a Reghinului*: pref. *Constantinu Romanu-Vivu*.
15. *Auraria și Saline*: pref. *Valente (Balint)*¹.
16. *Clujana*: pref. *Micheșu*, vpref. *I. Hodoșu Castorianu*.

17. a Dejului: Al. Pop.

18. a Bistriței: pref. Iacob Papiu Modestu.

■ B.A.R., ms. rom. 1061, f. 365 (Din colecția Al. Papiu-Iarlan - Nerva Hedeș).

■ 1. Adăugat ulterior cu creionul.

DACIA ȘI FIII LUI TRAIAN...

304

I. PUȘCAȘU, VOLUNTARIUL

Eram pe vîrf de munte,
Și stam uimit în loc,
Ca pasărea pe punte
Pe riul cel de foc.

Dar vai! acea cîmpie,
Acel riu s-au roșit,
Ș-o tristă bătălie
Sub munte s-au lătit!

În asta seninare
Și culme minunat,
Am scos inelul, care
Amata mi l-au dat.

„O! spune-mi, frumuseică
Cu părul aurel:
Și ție nu ție frică
De ce văz în inel?”

L-am pus la ochi-ndată;
Mă uit ca c-un ochian
Prin Dacia cea lată,
La fiii lui Traian.

„Ba frică de robie
Îmi este mie, zeu!
Dar du-te-n bătălie
De vrei să fii al meu”.

Ce dulce, ce brîlantă
Se vede țara lor!
Ce patrie romantică
În cercul de amor!

D'atunci inelul care
Amata mi l-au dat
Și sabia cea tare
Din mină n-am lăsat.

■ „Foaie pentru minte”, 1848, nr. 44 din 26 octombrie, p. 352.

305

COMITETUL NAȚIUNII ROMÂNE SAU ... „COMITETUL DE PACIFICAȚIUNE AL ROMÂNILOR”

„După cea din urmă adunare a poporului român, deputații și secretarii adunării au dat o instanță la Înaltul General-comando pentru recunoașterea și întărirea Comitetului națiunii române. Acesta s-au recunoscut prin următorul decret presidențial” [G. Barișin].

Cătră Comitetul de pacificăciune al românilor

Sibiu, 4/16 octombrie 1848. Luînd în băgare de seamă instanța cea înfăptușată cum că pentru ținerea păcii și a liniștii și pentru mai de-

aproapea înțelegere cu celelalte națiuni ale țării s-au ales un comitet de pacificăciune de către adunarea generală a românilor. General-comando n-au aflat nimica de a rezice, cu atita mai puțin cu cît ajungerea scopului propus celui vrednic de laudă este foarte de dorit și trebuie să se poftască de tot omul care are cugete bune.

Din partea militară va interveni maiorul Riebel.

Fiind bolnav domnul generariu comandante, am subscris eu,

Pfersmann m.p. F.M.L.

Mădularii Comitetului sînt *Nicolae Bălășescu, Simion Bărnuț, A. Treb. Laurian, Timoteu Țipariu, Florian Micheș, Ioan Bran*

■ „Foaie pentru minte”, XI, 1848, nr. 42, 18 octombrie, p. 333 (*Documente pentru românii transilvăni*). Textul german în (A. T. Laurian), *Die Romanen der österreichischen Monarchie*, I, 1849, p. 47.

ÎN INTERESUL SECURITĂȚII PUBLICE, „PERSONA, CASA, PROPRIETATEA ȘI AVEREA FIECUI E SÎNTĂ”

306

PREFECTUL IOAN AXENTE SEVER CĂTRE CENTURIONII SĂI

Frate centurioane și fraților români !

Armele noastre sînt pentru ținerea păcii și a liniștei publice și private, nu pentru turburarea acestora : și să știți, că îndată ce va trăi cineva rău cu arma sa, se va lipsi de aceea.

Drumurile sînt ziua noaptea slobode pentru fiecare, nemine să nu fie oprit sau arestat neci ziua neci noaptea, dacă va merge omeneste și nu va supăra pe nemine.

Persoana, casa, proprietatea și averea fiecui a sîntă și nevătămată, să nu cuteze a se atinge de dînsa, ci fiecarele e detoriu a o apăra după potență.

Pentru aceea sunteți detori a fi cu cea mai mare luare aminte, ca să nu se întimple nemica ce ar călca sau cel puțin ar vătăma vreuna din aceste.

Blasiu, 5/17 oct. 1848

Al vostru credincios Ioane Axente Severu
prefectu Leg. I. prim.

■ B.A.R., F. vol. în ms. rom. 970, f. 144.

■ 1. [Însemnare de mîna lui G. Baritiu:] „5/17 Octobre 1848: Proclamațiunea lui I. Axente către centurioni în interesul securității publice”.

„SĂ DESCHIDEM PRIN IUBIREA
DE OMENIRE CALE PUTINCIOASĂ
CĂTRE PACE...”

307

APELUL COMITETULUI DE PACIFICĂȚIUNE AL ROMÂNILOR
„CĂTRE NAȚIUNEA UNGARĂ ȘI SECUIASCĂ DIN ARDEAL”

Concetățenilor !

Sînt veacuri de cînd locuim în pace cu voi în una și aceeași țeară.
Puțin iolos am avut noi din această împreună unire. Dar să lăsăm
cele trecute.

Liniștiți și plini de credință noi necontenit am nădăjduit de la mila
împăratului nostru un viitor mai bun.

Nădejdea noastră nu ne-a înșelat.

Îndată ce bunul nostru împărat făgădui la toate popoarele sale mărețul
dar al libertății și egalității, noi ne ridicarăm pentru coroana Maiestății
sale, pentru monarchia Austriei ca pentru marea noastră patrie, pentru
libertatea și egalitatea tuturor națiunilor ce o locuiesc.

Însă o facțiune turbată, ca o nemulțămitoare ce este, a abuzat de
timpul cel frumos și de înaltul dar, ca să puie în lucrare scopurile sale cele
criminale, ca să răpiască din capul prea înduratului nostru Monarch
coroana popoarelor lui, ca să desmădneze marea și comuna noastră patrie,
ca cu încetul să nimicească armata ce apăra pre împăratul și patria, în-
sfirșit ca în loc de libertate și egalitate să așeze terorism, privilegiu național,
apăsare și desnaționalizarea multor popoare.

Deșertăciunea, mindria, iubirea de stăpînire a înecat la acea facțiune
orice prevedere, orice simțămînt de dreptate și toată umanitatea.

Prin mijloacele cele mai blăstamate, prin abuzarea de numele cele mai
sfinte, prin sucirea a tot adevărul, a tot dreptul, cîștigă acea facțiune
destul teren, ba și o umbră de legalitate.

Între noi și acea facțiune nu poate exista nici o unire, nici o pace;
noi vrem să o combatem cu averea și cu singele pînă la cea din urmă re-
suflare, pînă o vom birui-o, prăpădi-o, sau vom muri.

Cu toate acestea noi nu amestecăm acea facțiune cu națiunea voastră,
ci mai virtos credem că partea cea mai bună a națiunii voastre — a acei
națiuni care, credincioasă, atîtea ori a sîngerat pentru împăratul, care
atît de îndelung și-a apărât libertățile sale — nici acum nu-și va călea ju-
rămîntul și nu va lăsa pe împăratul său, și nu se va lupta în contra lui;
că partea cea mai bună a unei asemenea națiuni este primitoare de un
entuziasm sincer pentru libertatea și egalitatea tuturor.

Pentru
libertatea
și
egalitatea
tuturor
națiunilor
din Monarchie

Nu amestecăm
facțiunea
cu națiunea...

În această nădejde vă chiamăm ca să vă uniți cu noi pentru împăratul, patrie, drept și libertate!

Deschideți ochii preste sânița ce a semănat acea facțiune — ea a și răsărit și se pot măsura roadele ei; rupeți volul ce l-au tras preste sănătoasele voastre simțuri niște vorbe amăgitoare. Gândiți-vă ce vrem noi, și ce vrea acea facțiune.

Au doar deviza subț care vă poftim ca să vă uniți cu noi nu merită aceasta? Ori că gândiți că noi vă chiamăm de frică? Dat noi tăceam cînd eram apăsați, și acum după ce adunați în număr precumpănitor, uniți cu puterea militară și cu națiunea săsască ne scularăm, vă facem această frățiască chiamare. Au doar credeți că noi vrem a vă amăgi, că ascundem cugete rele subț vorbe frumoase? Nu, vă înșelați. Ce putem noi românii în contra tuturor celorlalte popoare ale Austriei, în contra întregii armii a ei? Au doar toți ciți simpatizează cu noi, nu s-ar uni în contra noastră, cînd ar vedea că avem tendenții rele?

„Nouă și vouă,
un viitor
mai bun“

Deschideți-vă mințile, gândiți-vă bine. — Vreți voi să vă uniți cu noi pentru împăratul, patrie, drept și libertate? Eacă, noi vă deschidem cu dor brațele noastre cele frățesti. — Toate cele trecute să fie uitate, o legătură nedesfăcută de unire să ne lege spre a cîștiga noastră și voă un viitor mai bun; cea din urmă picătură de sînge va curge pentru apărarea drepturilor voastre, a libertăților voastre, ca și pentru ale noastre.

Încă o dată vă mai rugăm: nu lăsați să treacă fără folos acest mare moment al păcii și al frățestii uniri; cine știe cînd se va mai întoarce; încă nu e nimeni biruit; fiecare poate cu onoare a întinde mina spre unire.

„Dacă
e să eșim la
război...“

Iară dacă vi se pare cu neputință această unire: hei bine, atunci să desfășurăm steagul războiului, să începem lupta singeroasă. Noi nu ne cutremurăm de dînsa. O vom purta-o cu toate mijloacele noastre, cu toată puterea noastră, pînă cînd vom sfîrși-o, biruind sau murind.

Dar pînă cînd încă simțurile noastre nu sînt amețite de singele bătațiilor, pînă cînd încă judecata noastră nu e turburată de furia patimilor, să mai vorbim o vorbă de umanitate. Ca voi, și noi vom face tot spre a întări puterile noastre, spre a slăbi pe dușmanii noștri, spre a cîștiga biruința. Cel ce voiește biruința, nu trebuie să se cutremure nici de relele războiului. Să facem încă osebite între răul trebuincios al războiului și între barbariile ce nu folosesc nimenui și strică mai mult celuia ce le săvîrșește.

Să prăpădim pe orice dușman care poate să vatemc, însă se arătăm iubire de omenire și să fim generoși către toți aceia a căror peire n-adece nimenui nici un folos și a căror cruțare nu vatămă pe nimenea, cum sînt cei prinși, biruiți, femeile, copiii, bătrînii.

Dacă e să eșim la război unii în contra altora, să cruțăm propriile noastre simțăminte de umanitate, să cruțăm numele cel bun al nostru, să deschidem prin iubirea de omenire cale putincioasă către pace.

Să ne ferim și de pustiiri fără folos, căci și unii și alții vrem a locui pe viitor această țeară: apoi de ce să ne pregătim în zadar olocuință deșertă?

În acest duh al umanității provocăm noi pe conaționali noștri și pe frații coaliți. Făceți și voi așa : toată iubirea de omenire, toată generozitatea ce voi veți arăta, aceea va aduce roade de aur fraților voștri celor ce vor cădea în miinile noastre.

Dacă nu ne putem uni în ideea politică a dreptului și a libertății, încai să cunoaștem împreună pe aceea a umanității.

Concetațenilor ! Încă o vorbă ! — cea din urmă — trebuie să v-o spunem oricât de greu ne vine ; nu vă amenințăm, ci numai vă deșteptăm luare aminte :

Noi acum v-am vorbit numai în sincere simțăminte de dragoste, frăție și umanitate. Însă nu vrem să stricăm cauzei, pentru care ne-am ridicat, prin vreo generozitate desprețuită. Noi iubim umanitatea pentru sine însăși, chiemăm pre frații noștri și pre voi la aceea. Iar de veți face voi cruzimi și varvarii în contra fraților noștri : atunci ne vom vedea și noi siliți a vă măsura cu aceeași măsură, a vă răsplăti cruzimile cu cruzimi : aceasta vom fi datorii să facem pentru apărarea patriei noastre și a cauzei cei drepte, va trebui, ca printr-un fel de drept al talionului, să vă oprim de a tracta barbarește partida noastră, va trebui să apăsăm crinchenile prin crinchenii. Cu inima sîngerînzi am face aceasta : dar chiar pentru marile scop al umanității va trebuie să o facem.

Deci feriti-vă de cruzimi nefolositoare, dacă nu pentru alte cuvinte, cel puțin pentru ca să apărați pe conaționali voștri de asemenea tractare.

Gîndiți-vă și vă hotărîți, noi vă punem înainte amîndouă alternativele poziției noastre, alegeți : urmările alegerii voastre vor cădea preste voi și preste noi. Noi sintem gata a le întîmpina.

Sibiu 7/19 octomvrie 1848

Comitetul de Pacificațiune a Românilor :

A. T. Iaurian, S. Bărnăuțiu, N. Bălășescu, Fl. Micașu,
T. Țiparu, I. Branu

Versiunea maghiară

A ROMÁN PACIFICALÓ COMITÉ A MAGYAR ÉS SZÉKELY NEMZETHEZ.

Polgártársak!

Századok óta békés egyességben lakjuk veletek együtt ugyan azon hazát.

Kevés hasznunk vala ez egyesülésben.

De nem akarunk a múltról vitatkozni.

Mi Császáruk kezétől reméltünk mindig csendesen és nyugodtan egy szebb jövőt.

Reményünk nem esalt.

Alig igére jó császáruk minden népeink azonnagy és magasztos ajándékát, a szabadságot és egyenlőséget, felemelkedénk a koronáért, az egész austriai monarchiáért, mint közös nagy honunkért és minden azon nemzetek szabadságáért és egyenlőségért, melyek azt lakják.

Azonban egy vad ármány a szép jövővel, a nagyszerű ajándékkal hálátlanul, ármányos tervei kivitele végett visszaélt, hogy kegyes fejedelmünket népei koronájától megfossa, hogy egyetemes honunkat felolvassza, a hadi erőt, mely császárt és hazát véd, lassanként megsemmisítse, és a szabadság, egyenlőség helyébe önkényt, kényuralmat, nemzeti kiváltságokat és több nemzetek nemzetiségektől megfosztását helyezze.

Hiúság, nagyravágás és uralomvágy jellemzői azon ármánynak, mely minden belátást, igazságszeretet és emberiséget száműzött.

A legelvetelműtebb módokkal, legszentebb nevekkal visszaélve, gúnyosan elferdítve az igazságot és jogot, megsemmisítve minden törvényt, azon ármány lábra kapott, sőt törvényesség színét is kivítta.

Köztünk s ezen ármány között nem lehet egység, nem állhat béke, legyőzni akarjuk szóval, le ha nem lehet másképp vérrel is, utolsó leheltünkig, mi legyőzzük, megsemmisítjük, vagy magunk leszünk áldozatai.

Azonban ezen ármányt nem cseréljük és nem zavarjuk nemzetekkel egybe, sőt hiszünk, hogy nemzetetek jobb része egy oly nemzetnek, mely oly gyakran híven császára és királyáért vértet, mely oly hosszan saját szabadságát védette, most nem hagyandja el fejedelmét hűtlenül és ő ellene harcolni nem fog, hogy jobb része, egy ily nemzetnek, őszinte lelkesedéssel birand a közös szabadság és egyenlőség érdekében.

Ezen reménnyel hívunk fel titeket, egyesüljetek velünk császár, haza, törvény és szabadságért.

Telíntések meg tényeit azon ármánynak, mert immár világosak, le a lepellel és homállyal, mellyel csábító szavak ép elméteket megzavarák, fontoljátok meg mit akarunk mi és mit akar azon ármány.

Jelszavaink, melyekkel hívunk, oly rossz hangzatuak-e, hogy ti velünk nem egyesülhettek? azt hiszitek, félelem szól hozzátok? hiszen mi hallgatánk, mikor nyomasztó vala sorsunk, és most nyújtunk testvéri kezét, bár számunk jóval nagyobb a tieteknél, egyesült a katonai erő, és kezét fogott a szász nemzet is.

Azt vélitek, meg akarunk csalni, hogy szép szavaink palástja alatt rossz a szándékunk? ne engedjétek magatokat megcsalattatni. Töhetünk-e mi románok Ausztria összes nemzeti és összes harcosai ellen valamit? nem lenne-e minden, ki most rokonszenvvvel viseltetik irántunk, akkor saját ellenünk, ha rossz irányunk volna?

Eszméljétek és nyugodtan fontoljátok meg, akartok-e velünk szövetkezni, velünk császár, haza, törvény és szabadságért; ha igen, úgy

testvéri jobbaikkal fogadunk, a múlt feledve legyen és szétszakíthatlan kötelék överzend körül, élendők egy szebb jövőt, utolsó csepp vérünkig szentelve legyen mindenünk javaitok, szabadságtok védemére, úgy mint a miénkre.

Még egyszer fölszólítunk, ne hagyjátok a béke és testvériség egyesülete nagy percét ok nélkül elhaladni, ki tudja mikor jövend újra, még senki sem győzetett meg, mindenik fél tisztelettel adhatja jobbját ezen egyesüléshez.

Vagy ezen egyesülést nem találjátok kivihetőnek? jó, úgy tűzzük ki a harc lobogóját, kezdjük el a véres csatát, mi sem rettegünk tőle, minden erőnkől folytatandjuk minden eszközeinkkel mindaddig, míg vagy győzve, vagy vesztve bevégezzük.

Minek előtte azonban e harcok véres mómora érzékeinket elnémítaná, minekelőtte kifejtődött szenvedélyei minden megíntolást lehetlenné tennének, halljuk az emberiség még egy szavát.

Valamint ti, úgy mi is mindent elkövetünk erőnk gyarapítására, ellenünk gyengítésére, a győzelem kivívására, — kinek győzelem kell, az nem retteg a harc kellemetlenségeitől; — különböztessük meg azonban a szükséges rossz oldalát a háborúnak, a kegyetlenségek és emberellenes tényektől, melyek nem használnak, sőt azok szegyenére válnak, kik azt elkövetik.

Kiírtása azon ellenségnek, ki árthat, kegyelem annak, és nagylelkű eljárás azzal, kinek kiírtása senki hasznára nem válik és kegyelmezése senkinek nem árt: kegyelem a legyőzetteknek, foglyoknak, nőknek, gyermekeknek, öregeknek.

Ha harcba szállunk, saját emberi érzetünket ne száműzzük keblünk-ből, kiméljük hírnevünket, és emberiséghez illő tettekhez tegyük a békét lehetővé.

Cél nélküli pusztításokat mellőzzünk, mindegyikünk tán jövőben is lakója akar lenni e honnak, s tán nem akarunk lakásul kietlen pusztát.

Az emberiség ez értelmében hívjuk fel sorsoink, szövetséges testvéreinket. Tegyetek hasonlót, minden emberi tett, minden nagylelkűség, melyet ti elkövettetek, testvéreteknek, kik kezükbe eshetnek, javukra leend.

Ha politikai jog és szabadság iránti eszméink nem egyek, úgy legalább az emberiség elvét kölcsönösen ismerjük el.

Polgártársaink! még egyet — utolsó szavunk — ki kell mondanunk, bár nehezen esik, nem fenyegetni, csak figyelmeztetni kívánunk.

Szólánk hozzátok nyilván, szeretet, őszinteség és emberiség hangján. De nem akarunk nevetséges nagylelkű jelenetekkel azon úgynevezett, melynek minden szentelő, fertani. Pártolói vagyunk az emberiségnek saját magdért, erre szólítjuk fel testvéreinket, erre titeket. De ha pártunk emberei iránt kegyetlenek leendetek, kénytelenek leszünk hasonlót tenni, felhivatva látandjuk magunkat visszatörles jogánál fogva pártunk védelme

tekintetéből, hasonló tenni, és így véget vetni kegyetlenkedéseknek; vérző szívvel teendjük, de tennünk kell, mert felhívatta lesznünk a nagy cél és az emberiség tekintetéből. Kérüljétek hát a cselekedései kegyetlenkedéseket, ha nem egyéb indokból, magatok és tulajdon testvéreitek iránti vonzalomból, hogy legyenek megmentve oly nemű bánásmódtól.

Fontoljátok meg, és határozzátok el magatokat; minden változásait a jelenlegi állásunknak kimutatjuk, válaszlatok; a következmények titeket is érendnek, köszek vagyunk azokkal szembe szállani.

Nagy Szecben 7/19 october 1848

A román kibékülési bizottmány:

A. Treb. Lauriani Barnutiu Simon, Balacescu Miklós, Cipariu Timot., Mikes Florián, Bran János

■ Textul român, B.A.R., F. vol. în ms. rom 106-3, f. 210-210v.; textul maghiar după Kövéri László, *Okmánytár az 1848-9-ki erdélyi eseményekhez*, p. 100-103; textul german, B.A.R., ms. rom. 984, f. 306, publicat de G. Barițiu, *Părți alese din istoria Transilvaniei*, II, p. 766-769.

DUPĂ CE A GUSTAT DIN LIBERTATE,
POPORUL CU GREU MAI POATE
FI SUPUS...

308

AL DOILEA APEL ADRESAT MAGHIARILOR DIN AIUD DE PREFECTUL
SIMEON PRODAN PROBU

Dragi concetățeni vecini!

Blaj 19/7 Octomvrie 1848

Domnul ocroritor și ingerul păcii să fie cu domniile voastre, precum să fie și printre noi! Trăiască toți cei ce împlinesc porunca lui Dumnezeu: „Îți vei câștiga plinea cu sudori de singe și bine-ți va fi ție!” (*Facerea lumii*, cartea I). Acela care a fost atunci Dumnezeu, ca și în timpul profetului Moise, acela este și acum. Nu există mai mulți Dumnezei decît un Dumnezeu. Națiunea română le reamînește acestea bravilor săi concetățeni.

Cetățeni,

În virtutea adunării naționale ținute sau petrecute la Blaj marțea trecută, mi s-a încredințat și mi s-a dat ca obligație imediată să adresez tuturor noilor cetățeni un apel izvorît dintr-o inimă simplă, națională, curată, prin care să-i întreb pe concetățenii noștri maghiari și secui ce ar dori și — ca frații — să ne lumineze — ca fiii ai aceleiași mame (adică ai aceluiași pămînt transilvan) — ce păreri și ce sentimente au; căci, de fapt, și noi am arătat fraților noștri nevinovați toate cele ce am hotărît pentru fericirea și înflorirea patriei — după cum sună uniunea — pentru a putea

După Blaj ...
un apel
dintr-o
inimă simplă,
națională

menține egalitatea, dreptatea, liniștea generală și pacea eternă; de la care și de la ce, așa zicind, ne-am învățat, ne-am ajutat și ne-am îndemnat — vrînd să corespundem datoriei sfinte de fii, chiar și de frați — și am trimis o scrisoare, fără dată, la care națiunea română n-a avut norocul să primească răspuns. De aceea, așadar, mă adresez vouă acum a doua oară, ca buni vecini pe care vă compătimeșc din inimă și pe care din tot sufletul doresc să-i apăr după puterile și posibilitățile mele, dacă nu cu altceva, prieteni, cu un sfat bun. Deci, îi întreb pe bunii mei concetățeni, mai întâi: Știți voi ce faceți? Împotriva cui ați pus mina pe arme? Cu cine vreți să vă războiți? Nu pot să cred că știți; dar vă mai întreb, avînd în vedere buna înțelegere dintre națiunile noastre, de ce ați luat armele de atîta vreme; și în continuare vă întreb, pentru cine și pentru ce vreți să luptați? Au, oare, cetățenii orașelor motive reale de a fi însetați de sînge? Să stîrnească cartușele asupra vieții și a căsătelor lor frumoase, construite cu sudori de sînge, precum niște copii care stîrnesc viespi? O, Doamne, ajută-ne ca în toate să putem face bine. O, Dumnezeu unic al popoarelor pămîntești, trezește din adormire pe toți credincioșii tăi și luminează-i ca să poată distinge binele de minia care consumă și omoară omenia, ca să se poată apăra și ocroti potrivit legilor lui Dumnezeu.

Națiunea română știe clar ce săvîrșește; și de ce a pregătit acum arme pentru mai tirziu, deși nu deodată cu națiunea maghiară. Națiunea română știe și cine îi este inger păzitor și ea acționează potrivit poruncilor lui. De aceea, am aștepta bucușori să aflăm răspunsul vostru, ca să știm, dragii concetățeni, pe cine vreți să apărați cu armele și împotriva cui. Trebuie să existe peste măsură de multe motive adevărate și sfinte pentru a începe un război, mai cu seamă un război civil. Vai, de-am avea noi norocul să ne înțelegem, de a pune umăr la umăr, de a ne înfrupta în mod egal din acelaș vas, din aceeași plină, am putea fi stăpînii lumii întregi; și de-am îndeplini proorocirea lui Hristos de a fi un staul și un păstor, ne-am putea odihni fără teamă, în același staul. Aceasta se va și împlini, așa nădăjduim.

Dragi camarazi! Anințiți-vă de acea strigare frumoasă pe care, în primăvara înfloritoare, am potrivit-o culorii florilor înflorite, și anume că sintem frați, sintem egali. Ce a devenit această promisiune frumoasă? Abia s-a născut și de îndată a murit, a dispărut. Auzit-au oare, stăpînii noștri, plînă acum, ca un cetățean român să fi dat vreo palmă unui maghiar? Nu! Ce s-a întîmplat, în schimb, în urma noilor legi ale guvernului? Cîți cetățeni nevinovați au fost uciși, cite execuții ilegale ați săvîrșit în urma ordinului Excelenței sale baronul Vay, omul Majestății sale. Îl podidește plînsul pe acela care citește plîngerile din Transilvania înaintate la Blaj, scrise sau înmatriculate la un loc. Însuși Dumnezeu n-a niai putut răbda fărâdelegile acelea. Concetățenii noștri n-au putut să cunoască bine toate acestea, deoarece domniile voastre fiind ocupați cu treburile și meșteșugurile dv., n-ați băgat de seamă ce săvîrșesc ofițerii prin sate. De altfel, în Ardeal puține sînt satele acelea care în vreun fel oarecare să nu fie distruse, pedepsite cu miile, jecmănirile atîngînd proporții de masă, prin

Mă adresez ...
a doua oară

Dragii
concetățeni,
pe cine vreți
să apărați
cu armele
și împotriva
cui?

Ce au devenit
libertatea
și frăția ...?

Fărâdelegile
săvîrșite
împotriva
românilor ...

sechestrarea banilor și vitelor lor; corespund, oare, acestea dreptății? Mai întâi, omul e pedepsit și omorât, după aceea e ascultat, dacă mai e timp; ori dacă a fost omorât, pe cine?

Urmind
exemplului dat,
națiunea
română
s-a organizat
în prefecturi
pentru apărarea
drepturilor
cetățenești
și naționale

Bravi cetățeni! Cu inima curată vă reamintim că națiunea română din Transilvania, urmind exemplul dv., s-a organizat în prefecturi (formate din 100 de sate) înarmate deja și dispunind de ajutoare speciale, poporul fiind o masă de neclintit împotriva nobilimii transilvane și voluntarilor; și, după ce a gustat din sînta libertate, e atît de îndrăgît împotriva celor ce o tulbură încît ar fi nevoie de o cumplită forță și cumpănire pentru înfrînarea ei; anume strigînd că mai degrabă este gata să moară de o mie de ori, decît să renunțe a trăi nu numai cu promisiunea, ci chiar cu împlinirea drepturilor cetățenești și naționale.

Pentru
buna înțelegere
și cooperare
între sat
și oraș

Dumnezeu să ne aperse, eu vă atrag atenția doar, unde sînt acum zidurile de piatră? Am spus și am crezut că nu mai e nevoie de cetățile cu ziduri de piatră, deoarece ne așteaptă sînta împăcare. Acum, deci, au încetat poruncile moșierești cînd adică iobagul, ori vroia, ori nu vroia, ducea la oraș toate cele necesare orașenilor. Să chibzuim acum, dacă cetățenii orașelor îi urăsc pe noii cetățeni, fapt pentru care ei i-au alungat și i-au respins, atunci și reprezentanții poporului sînt constrinși să-i respingă, adică să nu meargă la oraș cu nici un fel de marfă, materiale, lemn pentru unelte, pentru foc, nici să facă cărușie cu vitele lor, cu grînele lor etc. etc. Ei înșiși se asediază, se impresoară, se frustează și se omoară. Națiunea română, neavînd nevoie de toate acestea, poate ușor să stea acasă și ușor poate renunța la nevoile imagine, la pompă, la lux, la spulcueală etc. În schimb, dacă i se dă dreptul cetățenesc potrivit uniunii, pe care, mărturisesc, ea și-l va cumpăra oricare i-ar fi prețul — iese din sîrăcie, primește puteri; închipuși-vă numai cît de mult iubește și poporul român frumescul și binele; bogat fiind, neumblînd zdrențaros ca acum, la numărul lui, n-ar aduce, oare, mai mult venit comercianților și meșterilor de orice fel, decît venitul cît un pumn al fostei nobilimi? După aceea, ar putea vedea oricine un comerț frumos în Transilvania de-a lungul Mureșului.

Tuturor națiunilor din Transilvania le-au fost foarte necesari grozii, baronii și nobilii, căci, vezi doamne, nu putem trăi fără dregătorii înalte. Dar nu li se cuvine, oare, dregătoria și celor ce fac parte din alte naționalități și fiilor de meșteșugari? Ba da, gîndește națiunea română, și nădăjduiesc că la fel simte orice creștin adevărat și brav cetățean.

Națiunea
română
glorioasă
jertfa
pentru neam

Camarazii noștri de alte naționalități așa știau și credeau că națiunea română de un milion și jumătate nu are bărbați învățați, demni de funcții. Are destui, dar așa cum pînă acum au fost prizoniți pe plan politic, acum sînt spînzurați pe nedrept și ilegal; nu este, oare, acesta semn de invidie? Excelent. Și de ce, cînd prin știința lor cîștigată cu sudori de sînge, ei vor să slujească numai națiunilor? E, oare, vreo greșală? Își închipuie cineva că, prin fiii noștri spînzurați, națiunea noastră se sperie ca muștele? Pe ei parcă i-ar fi pedepsit pentru numele, pentru renumele lor, chiar mai necruțător decît moartea, dar s-au înșelat; căci moartea nu e pedeapsă

intr-o astfel de situație, ci destin, iar gloria lor se ridică pînă la ceruri deasupra capului lor, că ei s-au jertfit pentru neamul lor ca să-l scape din robie, întocmai ca Mîntuitorul pe cruce. Oare moartea lui Hristos a fost hulită, ori e glorificată pînă azi? Înțeleptului îi ajunge.

Cetățeni !

Luați aminte și chibzuțiți, fi-va oare o faptă rea dacă noi nu așteptăm să murim spinzurați pe rînd și neamul nostru să rămînă iarăși în robie, împotriva voinței lui Dumnezeu ? Sintem de părere că nu ! Cu bună credință le fac cunoscut concetățenilor mei că sintem gata să murim în orice moment pe cîmpul de luptă, decît să mai îndurăm odată aceasta.

Moartea e aici, a sosit. Dacă facem pace, poate pleca dintre noi, și amin.

Au fost versuri mari acelea ale d-lui Petőfi.

„E-un netrecnic fără țară

„Cîl ce-azi s-ar sfîi să moară...“¹.

Vom vedea acum cine nu îndrăznește.

Acum se va alege cine e om adevărat.

Dragi concetățeni, nu uitați că simpla națiune română, pînă acum întodeauna și-a rupt de la gură, de la gura fiilor ei, averea, tot ce am avut, au trăit o viață amară sărmanii și toate acestea le-au dus acasă, concetățenilor noștri, ca nu cumva să-i ostenească pe domni. Aceasta merită recunoștință, nu amenințare. Vă mai aduc la cunoștință, cu dragă inimă, că acum națiunea română nu are numai un conducător, ca pe vremea lui Horea, și acum poporul român umblă cu ochii deschiși și treaz ; exemplul e comportarea de care a dat dovadă la adunarea din primăvară și de mai deunăzi. Odinioară, a spus-o un erou roman : „*Civis sum Romanus, Gaium Mucium vocant, hostis hostem occidere volui nec ad mortem minus animi est quam ad necem fuit. Longus post me ordo est, idem petentium decus*“². Acuma chiar dacă pierd 20 de conducători, tot rămîn mai mulți de o sută. Dumnezeu naturii a vrut așa. *Contrariari naturae est rebellare cum Diis* ³.

Bravi maghiari, părerile expuse și totodată sfaturile înimoase au fost exprimate de poporul adunat la Blaj. Iar eu de îndată, din adevărată dragoste de aproapele și mai cu seamă din rivnă față de iubiiți mei vecini am scris, precum s-a aflat și în scrisoarea împotriva sașilor, ca cei ce n-trecse himere să se deștepte ; s-a observat că parola nu a fost ținută, alți fanteziști au provocat-o, nu românii. Și printre maghiari pot fi, și chiar se vede că sînt, dintr-aceia care nu vor binele poporului, ci printr-o himeră închipuită de ei vor să ducă la groapă națiunea lor înfloritoare și cu nume frumos. Vărsarea de sînge e lucru grav, ea cere o îndelungă și profundă chibzuință. Națiunea română propune fraților cetățeni să cerceteze pe cine servesc breslașii și comercianții orășeni și cu ceea ce sînt plătiți spre ce tind ? Căci omul e om, și om fără greșeli nu există. Din vina unui om, ori

Românii
au mulți
conducători ...

Parola
nu a fost
ținută

Recunoscători
națiunea
română
ca sorți
adevărată

a 20–30, chiar și 100, o națiune mindră și glorioasă nu trebuie să fie ștearsă de pe fața pământului pentru orice motiv de nimic; și vă mai spun să puneți umăr la umăr cu națiunea română și binevoiți a o recunoaște soră adevărată; și națiunea română are ochi pătrunzători, și mai mulți ochi pot mai bine să aibă grijă, căci ceea ce a fost a trecut și nu mai poate reveni. Nu sînt destule motive de războire și oricine pornește război fără motiv își pregătește pieirea. Acuma este prilej numai pentru o mai bună înțelegere reciprocă, cu mîna neînarmată, pe cale pașnică; căci omul pătimăș nu poate judeca drept.

Deci, poporul român își exprimă simțămintele prin cele scrise aci de mine, dragilor săi concetățeni, cu dorința ca să se răspindească copiii în toate orașele libere și de cîmpie din Transilvania, pentru ca să-și spună părerea cit mai mulți, și oficial, fără întîrziere, să răspundă. După cum se vede și din aceasta, națiunea română nu dorește și nu este setoasă de singele nimănui, nici de năvăliri tătare, cu toate că ea și aceasta ar suporta-o ușor, că nu are case de piatră.

Simeon Prodan Probus
Praefectus Leg. 2-ae Romanae

Textul maghiar

Balúzsalfván, (Októberben 1977-ik 1848)

Kedves szomszéd Polgártársaim!

Az Úr véd és békesség anygala kegyelmetekkel valamint köztünk! Éljenek mind Isten parancsa teljesítői: „Véres verejtékkel fogod enni kenyeredet, és jól lesz dolgod“ (A *Világ teremtésének* első könyve részeiben). Aki akkor volt az Isten és Mózes proféta ideiben, most is az. Nincs több Isten csak egy Isten, erre emlékezteti hős új polgártársait – a Román Nemzet.

Honfiak.

A múlt kedden történt vagy tartatott Balúzsalfvi nemzeti gyűlés értelmében rám lévén bízva s rögtön kötelességemmé tévé, miszerint minden új polgárokhoz egy tiszta nemzeti együgyű szívből ki nyilatkoztatás tétessék, mely által megkérdezettvén kedves bajtársaink, magyarok és székelyek mit akarnának, és mint testvérek igaz vélekedését, és érzeményeket egy anyától (az az egy erdélyi földtől) tápláltattott atyafiainak világossá, hogy t. i. mi is mintegy ártatlan testvéreinknek mindazokat amiket mi a haza holdogságára, virágzására, az egyesület hangzása szerint, az hasonlatosság, egyenesség, közcsend és örökös béke fenntartására határozotunk, kitől, mitől úgyszólván erre tanítottunk, segítettünk és ösztönöztettünk, mely szent atyafiú de még testvéri kötelesség-

gűnknek megakarván felelni, dátum nélkül küldöttem is egy levelet, melyre választ eddig nyerni a román nemzet nem vala szerencsés. Azért tehát most másodsor felszólítottak mint jó szomszédainkat akiket szívből sajnálók és lélekből védelmezni cröm és tehetségem szerint akarok, ha egyébbel nem, barátim, jó tanáccsal.

Kérdem tehát először is kedves polgártársaimtól: Tudjátok ti mit csináltak? Ki ellen fogtakot fegyvert? Kivel akartok háborúzni? Nem hihetem hogy igen, de még azt is megkérdezen: nemzetünk barátságos egyetértéséből, miért fogtákot a fegyvert annyi időtől fogva, és továbbá azt is fogom megkérdezni kiért és miért akartok hadakozni? Vagyon e igaz okok a városi polgároknak vért szomjuhozni? Éltekot s véres verejtéken épített kis szép házaikra a kartácsokat, mint valamely gyermekek a darázsokat magokra bizgatni? Oh, mi Istenűnk segits hogy mindennek jót tehessűnk. Oh! A földi nemzeteknek egy Istene ébreszd fel mindeu híveidnek szunyodózását és villágosítsd fel hogy a jót űsmerhessék a méregtől a mi emészti és űli az emberiséget, hogy tudhassa magát védelmezni, s oltalmazni az Isten törvénye nyomán.

Hogy mit mivel a román nemzet tisztán tudja, ég még azt is, hogy most későbbre miért készített fegyvert, ámbátor ueni egyszerre a magyar neuzettel. A román nemzet azt is tudja, ki az ő védangyala s annak parancsolatjánál fogva munkálkodik. Azért szívesen elvárnok válaszokat hogy tudhatnok kedves polgártársaink hogy kit és kitől akarnak a fegyverrel védelmezni. Rengeteg tiszta igaz és szent oknak kell annak lenni, amiért a háború indíttassék, kivált a belháború. Jaj ha mi szerencsések lennénk egymást megérteni, a vállunkat összetenni tehetni, egy kenyérből, egy edényből egyforma porciót venni, egész világnak urai lehetnénk, és a Krisztus jövedő mondását, egy akol és egy pásztor legyen, teljesítendők, egy akolban félelem nélkül nyughatnánk. Ez meg is lesz úgy reméljűk,

Kedves hajtársaink! Emlékezzenek arról a szép hangról, melyet a nyílt tavaszon nyílt virág színére illetűnk, hogy t. i. testvérek vagyunk, egyformák vagyunk. Hova lett az a szép ígérət? Alig született s azonnal meghalt, oda lett. Hallották e kedves uraink, hogy ez ideig egy román polgár bár egy pofon csapást adott volna a magyarnak? Nem. De ellenben a minísterium új törvényei mellett, mi történt? Hány ártatlan polgár öletett meg, hány törvénytelen executiók vitettek véghez, Ő Felsége személyese bárú Vay ő excellenciája parancsa következtében. Egy Erdélyből Balázsfalvára beadott siránkozásokat egybevetvén írván vagyis inprotocolalsalván ha, az ember elolvassa sirásra fakad. Maga az Ur Isten nem tűrhette tovább azon bűnöket. Jól ezeket polgártársaink nem tudhatták, mert uraságtok dolgaikhoz, mesterségeikhez látván nem vették észre mit követnek a tisztek a külfalűkban. Erdélyben ugyan kevés falú vagyon akit valamiként és valamenyiben,¹ de némelyeket tökéletesen semmivű tettenek, 1000-ig ezerekkel¹ megbűntetvén, roppant tömegre nőtt a húzás vonás, pénzbeli és marhájkobeli elragadtatása által, hát

valljon egyzik-e az igazsággal? Először az embert megbüntetni, megöletni, aztán hallgatni ki, ha lesz idő, vagy ha megöletett, kit?

Hős polgártások! Tiszta szívből emlékeztetjük arra, hogy az erdélyi román nemzet magok példáján, úgy el van szervezve praefecturákban (amely 100 faluból álló) ez ilyen már felfegyverkezve, és külön segítséggel ellátva, erdélyi nemes és önkéntesek ellen mozdíthatatlan rengeten lévén a nép, és mincutána a szent szabadságot megköstölta oly dühös a felháborgatok ellen, hogy roppant erő és megfontolás kell hozzá megbabolázásokra, t. i. azt kiáltván hogy később ezerszer meghalni, mint sem a polgári és nemzeti jogokkal nem csak ígérettel, hanem éppen használásaival nem élhetne.

Isten mentsen, én csak észre jutattom, hol mostan a kőfalak? Azt mondtuk, és úgy hittük, hogy többé a kőfalas várakra nem szükség, mert vár a szent békeesség. Mostan tehát, minthogy a földesúri parancsolatok meg szűntek, hogy t. i. ha akart, ha nem akart a jobbágy, bevitt a városra mindent amire szüksége volt a polgárságnak. Gondoljuk meg mostan ha a városi polgárság gyűlöli az új polgárokat, aminél fogva önnönmagok maguktól elűzték és eltiltották, a nép képviselői is eltiltatni kényszerítettnek, hogy, t. i. a városra ne menjenek, semminémű azalékkal, materialéval, szerszámfával, tüzelővel, szekereességben marhájokkal, gabonájokkal stb. stb. Önnönmagok magokat ostromolják, önnönmagok magokat vivják, önnön fosztják magokat, és ületik. Mind e félekre nem lévén szüksége a román nemzetnek, könnyen otthon ülhet, és a képzelt szükségeket könnyen elhagyassa, a pompát, luxust, piperézést stb. Ellenben pedig ha nékie a polgárság jusa az egyesület hangzása szerint megadatik, melyet megvallom akármi áron is megvásárolja magának, a szegénységből felcsepetelődik, erőre kap, képzeljék magoknak csak milyen nagyon szereti a román nép is a szép és jót, gazdag lévén, rongyosan amint most bizonyosan el nem járand, sokaságokhoz képest valljon nem summásabban hoznak be mindennémű kereskedőknek és mester embereknek mint a volt maroknyi nemesség summája? Aután lásson mindenki szép kereskedést Erdélyben a Maros vizén.

Gróf, báró és nemes urakra is óh nagy szüksége vagyon Erdélynek minden nemzetekben, mert a tisztség, a felség, a tisztesség a mi nélkül nem lehetünk. De valljon nem illeti e a tisztesség a más nemzetből valókat, és a mesteremberekből azoknak fiaikból? Vagy igen, úgy képzei a román nemzet és remélem minden igaz keresztény és hős polgár úgy érez.

Azt tudták a más nemzet bajtársaink és azt hitték el, hogy a másfél millió román nemzetnek nincsenek tanult, és hivatalokra méltó férfiai. Vagynak ugyan, de ezeket valamint eddig üldözték politikával, úgy mostan igazságtalanul és törvénytelenül felakasztatják, ez valljon nem irigység jele? Kiténő. És miért, amidőn a véres verejtékben szerzett tudományokkal csak nemzeteknek akarnak szolgálni? Valljon hiba e tehát? Azt képzei valaki, hogy azon felfüggesztett atyánkfiaival a nemzetet mint

legyeket megijeszti? Őket pedig mintha nevekben, hírekben és halálnál is kegyetlenebbül büntették volna, de csalatkoztak, mert a halál nem büntetés olyan helyt, hanem sors, a dicsőség pedig égig magasztatott fejűk felett, hogy nemzetekért áldoztattak, hogy megváltásuk a rabságból, mint éppen Üdvözítőnk a keresztfán. Valljon a Krisztus halála gyálatos volt e, avagy máig is dicsőítetik? Elég a bülcnek.

Honfiak!

Jegyezzék fel azt, és ugyan fontolják meg azt valljon rossz cselekedet lesz ha azt el nem várjuk hogy rendre meghaljunk az akasztófán, s a nemzetünk újra rabbá maradjon az Isten akaratja ellen? Úgy véljük nem! Tudva tesztem hűségese kedves polgártársaimnak, hogy későbbek vagyunk meghalni minden órában a csatapiacán, mint sem tovább azt rajtunk elküvetni elszenvedhessük.

Itt a halál megérkezett. Ha békéllünk újra elmehet, s amen. Nehéz versek voltak azon Petőfi úr versei.

Sehonai bitang ember — ki most ha kell halni nem mer¹.

Meglátjuk most hogy ki nem mer.

Most meg válik ám ki ember.

Kedves polgártársaink el ne felejtsek hogy az együgyű román nemzet mind eddig vagyonokat, egyszóval amink volt, ők meghúzták önszajukból, fiaiktól, savanyun éltek szegények, és mindeneket bajtársainknak haza hoztak ne talán tán megfáraszták az urakat. Ez egy háladatosságot érdemel, nem fenyegetést. Azt is tudva részem szíveséssel, hogy most nem csak egy vezetője vagyon, mint a Hóra világ idejében és most már kinyílt szemmel és józanon jár a román nép, példája a tavaszi és a minapi gyűlésen tett magaviseletük. Hajdan mondotta egy román vitéz: *Civis sum Romanus, Gaium Mucium vocant, hostis hostem occidere volui nec ad mortem minus animi est quam ad necem fuit. Longus post me ordo est, idem petentium decus²*. Most ha 20 vezért el is vesztenek, mégis marad száznál több. A természet Istene azt akarta. *Contrariari naturae est rebel-lare cum Diis³*.

Hős Magyarok, ezen elősorolt vélekedések és egyszersmind szíves tanácsok a Balázsfalvára gyűlt nép által apacidáltattak. És én azonnal igaz felebaráti szeretetből és kivált szeretett szomszédaimhoz való buzgalomból írva, valamint a szászok ellen irt levélben találtatott hogy józanodjanak ki az ábrándozók, észre vevődött hogy a parola nem állott, más ábrándozók okozták, nem a románok. A magyarok között is lehetnek, és éppen látszik, hogy vagynak akik a nép javát nem akarják, hanem a magok egy képzelte lehetetlenségekkel szépnevű és virágzó nemzeteket a sirba akarják dönteni. Nagy dolog a vérontás, hosszas és mély megfontolás kívántatik ahhoz. Javasolja a román nemzet polgár testvéreinek, hogy vizsgálják meg a céhbeli és kereskedő városi polgárok kik tisztjei, s min kapnak hová céloznak? Mert az ember csak ember, de

ember hiba nélkül nincs. Egy ember vagy 20—30 s még 100 ember hibájért egy szép és dicsőséges nemzet ne töröltessék el minden csekély okért, továbbá a román nemzet vállát maga mellé veendi, és valósággal testvéri-nek elismerni méltóztatik. a román nemzetnek is vagynak mélyen belátó szemei, és tübben jobban ügyelhetvén, a mi volt, minthogy eltört, többé nem történhetik. Elég ok a háborúra nincsen, s mindenki ok nélkül háborút indít végyeszedelmét jövendőli. Most oka van csak egy jobb egymással értékezésnek, fegyvertelen kézzel nyugodalmasan, mert az ember mikor indulatban van nem ítélhet igazán.

Küldi tehát a román nép ez általam írt érzeményeit kedves polgártársainak oly kívánsággal hogy másolatban kiadatván, minden erdélyi szabad- és mező városokban többen adván reája vélekedésöket, hivatalosan késedelem nélkül útasítsák vissza. Nem kívánván ebből s kitetszőleg nem is szomjuhozván a román nemzet senki vérét, sem pediglen tatár-futást, ámbár nékie könnyű az is mert nincs köháza.

Simeon Prodan Probus

Praefectus Leg. 2-ae Romanae

■ Originalul maghiar: Budapest, Országos Levéltár, Arhiva Kossuth, ad. Nr. 285 Pz./1848 Reproducere după S. Dragomir, *Studii și documente*, III, p. 125—129.

■ 1. Petőfi Sándor, *Nemzeti Dal* (Cîntec național), în românește de Eugen Jebeleanu. Cf. *Antologia literaturii maghiare*, II, București, Editura pentru literatură universală, 1966, p. 41. 2. „Sînt cetățean roman, mă cheamă Gaius Mucius, ca dușman am vrut să-l ucid pe dușman și n-am avut mai puțin curaj în fața morții, decît în fața omorului... În urma mea se află un lung șir al celor care caută aceeași cinste” (Titus Livius, *Ab urbe condita*, II, 12, 9—10) — Identificare și traducere Dan Slușanschi. 3. „A te împotrivi naturii înseamnă a te răscula împotriva zeilor”.

LUTIȚA DEVINE TABĂRA SECUILOR...

309

BERZENCZEY LÁSZLÓ, CĂTRE LUD. KOSSUTH

Obiectivul
adunării
de la
16 octombrie

După cum am raportat și în scrierea mea la care am anexat cele găsite asupra curierului vienez, ca urmare a apelului meu a fost organizată o adunare națională secuiască, care în adevăr a fost deschisă în ziua stabilită, adică în 16 a lunii curente și a durat trei zile.

S-au adunat peste 50 000 de secui. Obiectivul adunării, după cum reiese și din proclamația anexată, a fost apărarea națională, intrucît din toate părțile Transilvaniei s-au ivit mișcări dușmănoase, adică din partea armatei, a valahilor, a sașilor, — plănuite de Latour și urmînd a fi executate de Urban și de General-comando din Transilvania — astfel că na-

ținen secuiască, cu trup și suflet, a hotărît transformarea adunării într-o tabără, iar pe colonelul de husari secui Zsombori l-au proclamat comandant suprem, pe mine comisar general, pe căpitonul Gaál Sándor l-au numit șeful statului major pentru pregătirea planurilor strategice.

După aceasta, aproximativ 25 000 de secui, înzestrați parte cu arme de foc, parte cu lănci, coase și furci, împărțiți în patru brigăzi, sub comanda obișnuiților șefi de brigăzi, au pornit spre linia care leagă bazele de operații, adică Cristurul Secuiesc și Tîrgu-Mureș. De aici, în patru unități, se vor deplasa, pe baza planurilor strategice, pe căi diferite, în comitatele unde există valahi, pentru îngrădirea lor și vor asigura comunicația dintre Cluj și Tîrgu Secuiesc, care, în momentul de față, este intructiva blocată și periclitată.

Pe lângă acestea, s-au luat măsurile cuvenite și în partea de răsărit și de apus a secuimii, ca în orice clipă să fie gata pentru o puternică răscoală.

Ca urmare a acestor măsuri de urgență sper că vom determina pe sași, pe valahi și General-comando-ul din Transilvania să se supună guvernului maghiar.

Dacă nu am fi acționat astfel, sint convins că în Transilvania s-ar fi staterficat reacțiunea și am fi trebuit să ducem luptă îndelungată pentru a realiza susținerea totală a cauzei maghiare și recunoașterea guvernului maghiar, intrucît Urban a reușit deja să determine nenumărați valahi — și, prin forță, și maghiari — să jure împotriva unirii și a fidelității față de Ferdinand I. Urban a vrut aici să apară în postura de al II-lea Jellacié, dar cred că în câteva zile îi vom bara toate comunicațiile cu Sibiu, derutindu-l.

Acum ne lipsește un singur lucru — anume, nu avem bani din care să plătim o soldă pe cel puțin opt zile pentru o armată atît de mare și am fost nevoit să aloc 6 000 forinți din banii armatei libere de cavalerie pentru a putea plăti câteva zile măcar celor 2 500 de ostași secui — în rest ne vom ajuta cum vom putea.

Stringem vite și grîne, ca să fie măcar de mîncare; prin urmare, nu avem bani, deci vă rog să binevoiți să trimiteți cît mai repede suma necesară pentru întreținerea acestei armate de 25 000 de infanteriști și cavalerie, precum și cele 24 de tunuri cerute mai înainte de la Comitetul apărării naționale; noi vom da oamneni cu cai etc. la tunuri.

Mai am o rugăminte: în formarea detașamentului liber de cavalerie, Kossuth, am ajuns pînă acolo încît dacă ni se mai trimit 150 000 pengő, în trei săptămîni vor fi gata de luptă, complet echipați și instruiți, 1 500 de husari, ceea ce nu este o forță de neglijat, căci este o armată de cavalerie pur maghiară, sub comandă maghiară. Vă rog să nu ne lipsiți de sprijinul dv. în această cauză.

Un alt rezultat al adunării este faptul că națiunea secuiască nu mai recunoaște General-comando-ul și guvernul. Armata secuiască și comandanții ei au jurat că de azi încolo nu mai primesc și nu execută nici un ordin venit de la General-comando și doresc să fie subordonați numai guvernului res-

Armata
insurecțională
pentru
susținerea
cauzei maghiare

Subordone
totală
guvernului
maghiar

pensabil maghiar. Apoi, armata secuiască — lepădându-se de comandă în limba germană, a îmbrățișat comanda în limba maghiară — devenind intru totul o armată maghiară, fapt pe care comandanții s-au oferit în mod voluntar să-l declare public de la tribună. Întrucît d-l colonel Zsombori Sándor, ales comandant suprem provizoriu, nu este pe deplin potrivit în acest post și astfel ar putea să provoace cu ușurință derută în executarea planurilor strategice, vă rog, d-le președinte, să dispuneți cit mai grabnic numirea unui comandant suprem secui corespunzător, iar la detașamentul liber de cavalerie, căpitanul Forró Elek să fie numit colonel, lucru pentru care am scris în repetate rânduri.

Armata
organizată
secuiască

În continuare vă rog să dispuneți, pe cît e posibil, ca batalioanele secuiești din Ungaria să fie trimise aici în Transilvania și ca ele să însoțească tunurile, pentru că în cazul în care Urban și armata străină vor acționa serios, vom avea mare nevoie de o forță armată organizată; cu atît mai mult cu cît din informații sigure am aflat că regimentul Lucca pătrunde cu 12 tunuri din Bucovina ca să se unească cu Urban.

<20 octombrie 1848>

Textul maghiar

BERZENCZEY LÁSZLÓ KOSSUTH LAJOSHOZ

Mint azon levelembem is feljelentém, melyhez a bécsi futárnál megtalált levelek másolata hozzá csatoltattak, felszólításomra egy székkelyi nemzeti gyűlés rendezteték el, mely csakugyan a meghatározott napon t. i. folyó hó 16-án megnyitván, 3 napig tart.

Több mint 50 ezer székkelyi gyűle össze. A gyűlés tárgyai valának, mint az ide mellékelt proclamációból is ki tetszik, a honvédelem s mint-bogy minden oldalról Erdélyben t. i. a sorkatonaság, oláhság és szárság részéről — Latour által tervezve, Urban és az erdélyi generalkommandótól végrehajtólag — ellenséges mozgalmak mutatkoznak — székkelyi nemzet egy szívvvel, egy lélekkel elhatározá a gyűlést egy táborrá átalakítani — így Zsombori székkely huszár ezredes főparancsnokká és engem polgári főbiztossá kiálta ki, százados Gaál Sándor pedig a stratégia tervezetekre tábornoki főnökül neveztek ki.

Most már mintegy 25 ezer székkelyi részint tűzfegyverrel, részint lándzsákkal, kaszákkal vagy vasvillákkal ellátva négy dandárra, rendes dandárvezérek parancsnoksága alatt az operationsbázison t. i. Sz. Keresztúr és Maros Vásárhely közti vonalon 4 csapatban megindult, honnan rendes stratégiai tervezetek szerint külön a vármegyékre, hol oláhság létezik, azoknak korlátozására ki fog terjedni és a Kolozsvári és K. Vásárhelyi communicatiót, mely jelenleg némileg elzárva és veszélyezve van, biztosítandja.

Ezen kívül a székelyföld keleti és nyugati részén is kellő intézkedések tétettek, hogy minden pillanatban egy nyomatékos fölkelésre készen álljon.

Ily rögtönzött rendelkezések következtében remélem, hogy Erdélyben a magyar kormánytöli függésre a szászokat, oláhokat és general commandót rábírnak.

Ha így nem cselekszünk, meg vagyok győződve hogy Erdélyben a reactió befészkelvén magát végtelen küzdésekbe került volna — a magyar ügy teljes pártolását és magyar kormány elismerését kivinni, mert Urbán már számtalan oláhokat — sőt erőszakosan magyarokat is esküttetett föl — az Unió ellen — és I-ó Ferdinand hűségére. Urbán itt egy második Jellachich gyanút akart föllépni, de azt hiszem, hogy néhány napok múlva néki minden közlekedését Szebennel elzárva, őt nagy zavarba ejtsük.

Most csak egy hiányzik t. i. pénzünk nincsen, miből ily nagy seregnek bár 8 napi zsoldot adhatnánk, most is 6 000 ft. a szabad lovas sereg pénzéből fordítottam arra, hogy bár a 2 500 rendes székely katonát néhány napokig fizessék — a többire nézve ahogy lehet ügy segítünk.

Munkákat és gabonát gyűjtünk össze, hogy legalább legyen mit enni; szóval pénzünk nincsen, kérem tehát méltóztat ezen 25 ezerből álló gyalog és lovas sereg tartására a kellő pénzösszeget mentől előbb elküldeni, valamint a honvédelmi bizománytól már kért 24 ágyút is; mi embert lóval s. t. b. állítunk melléje.

Még egy kérésem van, én a Kossuth szabad lovas seregalakításában annyira haladtam, hogy ha még 150 ezer pengőt küldnek, 1 500 huszár három hét alatt tökéletesen felszerelve és begyakorolva, harc készületen kiáll, mely nem megvető erő — mert tiszta magyar lovasság magyar lábra állítva, méltóztat ezen ügyről is pártfogását meg ne vonni. A gyűlés eredménye ön az is hogy a general commandó és guberniumot a székely nemzet többé el nem ismeri. A székely katonaság és annak parancsnokai megesküvének hogy ezentúl a general commandótól semmi rendeletet el nem fogadnak és nem is teljesítenek, s csupán a magyar felelős kormánytól kívánnak függni. Továbbá a székely katonaság a német commandó szót elvetve a magyar commandót fogadja el — és egészen magyar lábra alakula át — mire a parancsnokok a tribunon nyilvánosan és önként ajánlkoznak. Minthogy az ideiglenes megválasztott főparancsnok vezredes Zsombori Sándor úr ezen polcra teljesen nem alkalmas s így a stratégiai tervezetek végrehajtásában könnyen zavart idézhetne elő, kérem elnök úrat méltóztat mihamarább egy alkalmas székely hadfőparancsnokot ide rendelni valamint a szabad lovas sereghez is százados Forró Eleket, kiért már több rendben frtam, ezredesi ranggal kinevezni.

Továbbá kérem lehetőleg intézkedni, hogy a Magyarországon lévő székely zászlóaljok ide Erdélybe küldessenek, és általuk az ágyúk elki-sértessenek mert organizált fegyveres erőre ha Urbán és az idegen sorkatonaság komolyan fog föllépni nagy szükségünk leend; annyival is inkább

mivel hiteles tudósítások által értősemre esett, hogy a Lucca ezred 12 úgýúval Bukovinából tör be Urbánnal egyesülendő.

(Október 20— kán, 1848)

■ Originalul inaghiar. Budapest, O.L., Ad. Nr. H. B. 1946/1848; reproducere după S. Dragomir, *Studii și Documente*, III, p. 105—107.

„CA SĂ NU SE MAI ÎNȚIMPLE
NELEGIURI ȘI FAPTE
DE ACELEA CARE N-AR TREBUI
SĂ SE POMENEASCĂ ÎNTRE OAMENI”

310

DE LA COMITETUL NAȚIUNII ROMÂNE

Frați Români !

De cînd ungurii cu terorismul lor cel barbar au îndrăsnit a vărsa sîngele cel nevinovat al fraților noștri români, a-i spinzura și a-i răstigni, de atunci vin plînsori în toate zilele la Înaltul General-comando, și la Comitet, cum că românii încă fac nelegiuri și fapte de acelea, care n-ar trebui să se pomenească între oameni.

Cu mare durere au înțeles acestea Comitetul, și ca să nu se mai întimplă, poruncește strîns tuturor românilor :

Comitetul
Națiunii
române
poruncește :

1. Să nu îndrăznească nimene a se atinge nici de persoana, nici de averea altuia, fie acela de ce neam va fi, român, ungur, ovreu sau ori de ce neam, pentru că toți oamenii au drepturi de o potrivă la viață și averea lor, și tuturor cu aceeași cinste sîntem detori.

2. Cei ce pun armele jos, și prin aceea arată că nu vrea să se bată asupra nimănui, unii ca aceia să n-aibă nici o bîntuială sau supărare, ci dinpotrivă să se apere de orice asupra, și ci și averea lor.

3. Să nu îndrăznească nimene a supăra, a împedeca, sau ori în ce chip a bîntui pe călătorii păciuiți, ci dinpotrivă să dea pace fiecine călătorilor, ba încă după putință să-și înlesnească călătoria unul altuia.

4. Comitetul poruncește strîns tuturor românilor, ca pe lîngă împlinirea acestora să asculte de mai marii comunităților, de prefecți, tribuni, centurioni, decurioni, de bătrîni comunităților, și de toți mai marii lor cei legiuîți.

5. Toți mai marii aceștia sînt detori a priveghia, ca oamenii să nu se dea la beție și la alte ececsuri, să păzească comunitățile și averea fiecăruia, fie nemeș, fie de altă plasă, de orice păgubire, iară cele ce s-ar fi luat pînă acum pe nedrept, toate lucrurile acelea să se dea îndărăpt proprietarilor lor ; fieșcare sat e detori a răspunde pentru toate pagubele care se fac în sat.

6. Oricine ar îndrăzni a lucra împotriva acestor porunci și opreliști, fie acela satu întreg, sau mai mulți oameni, sau numai unul singur, unii ca aceia se vor supune sub judecată de război, și fiecare după vina sa cu strașnice pedepse se va pedepsi.

În urmă Comitetul aduce aminte românilor, ca să se poarte așa cum s-au purtat pînă la această catastrofă, și ferindu-se de toate nedreptățile, să dovedească și de aci înainte cum că au fost și sînt vrednici de libertate.

Sibiu, 21/9 octomvrie 1848

Comitetul Națiunii Române :

A. Treb. Laurianu, Florian Micăsu,
Timoteu Țipariu, Nicolae Bălășescu,
Simeon Bărnăuțu, Ioan Brănu

■ B.A.R. F. vol. în ms. rom. 984, f. 310; publicat și în G. Barițiu, *Farți alese din istoria Transilvaniei*, II, p. 770—771.

„NAȚIA UNGUREASCĂ ȘI SECUIASCĂ
STĂ ÎN ARME...”

311

PROCLAMAȚIA BARONULUI VAY MIKLÓS, COMISAR REGAL AL TRANSILVANIEI

Românilor !

Pe voi în Dietă, ce mai de aproape clasă, ce privilegiată, nobilimea, pe lângă milostiva învoire a prea Înălțatului nostru crai, în toate drepturile v-au făcut părtași, care însuși le stăpînește, și cu moșii v-au cîstît¹, întru aceia nădejde cumcă jertfa aceasta o veți prețui, buni și folositori cetățeni a patrii veți fi. Da' în nădejdea aceasta s-au înșelat Înaltul nostru crai, s-au înșelat toată patria. Voi v-ați lăsat ca primejdioși ațîțători într-altă parte să vă povățuiască, voi frumoasa voastră slobozenie, spre neînfrinate năvăliri o ați folosit, nebăgînd în samă sfatul și orînduilele ocîrmuirii țerii acestia, a tisurilor de Varmegie², și însuși a mai marilor voștri preoți, amăgitorilor din neamul vostru sculați tisturilor cătănești, cari cu prepus rău pre voi cu sfaturile lor în primejdie v-au răsturnat, mai tare ați crezut decît la ceia a căror dreptul sfîrșit acela au fost, ca voi să fiți fericiți și în liniște să custăți³ frumoasa slobozenie acum de curînd dobîndită.

Sfatul și orînduiala mea, inuița [!] mea de face⁴ la Blas cătră voi țin-tite, ba încă o și amelițare care pentru excesurile voastre o ați răbdat, încă n-au fost cu puțință pe voi îndărăpt la rînd⁵ să vă îndrepteze. Acuma faptele voastre cele nelegiuite au ajuns pînă la ce mai înaltă măsură. Voi

Românilor,
voi,
„amăgitorilor
din neamul
vostru ...
mai tare ați
crezut ...”

omorîți, uicideți, aprindeți și pustiți, voi pe pașnicii cetățeni din lăcașurile sale chinzuindu-i⁵ la prinsoare a-i tirăi nu vă îngroziți. Voi într-armați vă adunați la tabăra Oberstleitantului Urban și ați vestit război fiilor însuși a patrii voastre, ungurilor, cărora puteți mulțami slobozenia voastră acuma de curind căpătată, și moșiile. Socotit-ați că, cînd pustiți patria, și pe voi însuși vă aduceți în perire, și dacă veți pustii bucatele, voi și copiii voștri vor muri mai întîie de foame?

„...
pedeapsa
este moartea
și pierderea
moșiilor...”

Șiți voi mărimea faptelor voastre celor păcătoase? Știti voi că în păcatul vinzării patrii și a vătămării Înălțîilor Sale v-ați cufundat, a căruia pedeapsă este moarte și pierderea moșiilor? Eu, ca a Înălțatului crai cu întreaga putere Comisariu, vă dau de știre cum că nația ungurească și secuenească, spre zdrobirea orbeștilor voastre fapte, spre restatornicirea rindului și a liniștii, în urmarea orînduiclii mele, stă în arme. Vă dau de știre că pe fieștecare învrăjbitoriu exemplara pedeapsă cu bună samă îl va ajunge; precum să știți mai încolo și aceea, cum că, care și de aci înainte va rămîne în orbeasca sa faptă, moșia acuma de curind căpătată o va perde. Așadar pîrîtește că dejenesc, ca îndată să vă întoarceți la casile voastre, armele să le puneți jos, că de altmîntrelea toată nenorocirea care va veni peste voi, vouă să vi-o imputați.

Clusiu, oct. 25/13, 1848

B. Vay Miklós, Comisariu regesc

■ După Kovári László, *Okmánytar az 1848-49-ki erdélyi eseményekhez*, p. 112–113, (Text scris fonetic, cu ortografie maghiară).

■ 1. Autoritățile județene. 2. Să vă bucurați. 3. Lectură posibilă: nesunța mea de pace. Referire la participarea baronului comisar la adunarea din septembrie de la Blaj și dialogul purtat cu reprezentanții poporului român în privința revendicărilor lor. Cf. Al. Popiu Ilarian, *Istoria românilor din Dacia superioară*, Schița tomului III, p. 60–63. 4. Ordine. 5. Chinuind.

„NELINIȘTI ISCATE ÎNTRE ROMÂNII ȘI UNGURII” DIN SATELE DE CĂTRE MOLDOVA

I.

RAPORTUL ISPRĂVNICII ȚINUTULUI NEAMȚ, DIN 1848 OCTOMBRIE 28 CU
No. 96, URMAT CĂTRE DEPARTAMENTUL DIN LĂUNTRU. COPIE

Îscălitul, poruncit fiind prin luminatul ofis cu No. 182 ca în persoană să se poarte prin ținut spre executarisirea pornirii proviseiei prin magasie; și, prin poronca Departamentului no. 17 462 eșită prin lucrarea otdelenii oștiencească¹, a păși la punctul Comănești, ținutul Bacăului, spre înțelegere

cu dlui dregătorul acelui ținut și cu comandirul oștilor ce urmează a înărzăului de la Tecuci la puncturile de strajă Palanca, ținutul Bacăului, și Bicazu, ținutul acesta; a și pășit de la tact² către asemenea îndeplinire, lăsînd îndeplinitorul locului pe a sa răspundere păr' la întoarcere pe dlui comis Vasile Zaharia; cînd primindu-se raportul privighetorului de ocolul Muntelui cu No. 397, — prin care înștiințează pentru neliiniștile iscate acum de curînd peste hotar în Transilvania între români și unguri — ca un obiect ce s-a scotit de neapărată datorie a Isprăvnicii, dlui îndeplinitorul a și supus cunoștinții cînst. Departament prin raport cu No. 10155 următoarele:

„Privighetorul ocolului Muntelui de la acest ținut, prin raport cu No. 397 înștiințează că în partea Transilvaniei în lăuntru și pe la satele megieșite cu granița urmează neliiniști din pricină că Ungaria silește pe români a le da ajutor de oșteni în neîmpăcarea ce au cu sirbii, la care împrejurare românii mai ales a satelor de pe la granița din partea Transilvaniei, numită Valea Jidanului, Bicazul Unguresc și Fundul Ivănușului și altele, s-ar împotrivi a la asemenea ajutor Ungariei, din care pricină viînd de asemenea călăși (Simiclaș?) la ei, birăul unguresc, un arman Stefan Capasu și alții trimiși din partea Ungariei, îndată ce au văzut venirea aceloră, făcînd veste prin tragerea de clopote la bisericile din arătatele sate, în curînd apoi s-au adunat ca la trei mii bărbați români înarmați toți cu sulite și alte arme, și că mergînd la trimișii din partea Ungariei, după întrebarea ce a făcut aceloră, dînd răspuns că sint trimiși din Ungaria pentru a le cere ajutor de oșteni români, neprimind asemenea a lor cerere, pe lingă că pe unii din trimiși i-au legat și i-au bătut, apoi și pe un preot român din satul lor, Valea Jidanului, l-au omorît din pricină că acela se ispitia să aplice pe români la voința trimișilor din partea Ungariei, și după asemenea împrejurări românii, acum, ar purta mare îngrijire despre năvălirea unguților la ei, la care întimplare românii pot să caute scăpare în partea codrilor, de prin munții acestui ținut.

Isprăvnicia dar se grăbește a aduce la știința Departamentului împrejurările cuprinse mai sus, mijlocînd a i se da deslegare ce urmare să păzească și cu acei ce s-ar întimpla a năvăli să treacă în acest Prințipat spre scăpare”.

Care raport s-a găsit în plicul cînstului Departament primit la 27 a următoarei, înapoiat cu rezoluția pe el, în cuprindere: „Acest raport, nefiînd iscălit de dregătorul ținutului și înfățișîndu-se despectuit, se înapoeste” — fără însă a fi asemenea rezoluție iscălită de cineva.

De aceea, pentru că și cu umblarea iscălitului prin ținut a luat încredințare că în adevăr niște asemenea neliiniști sint iscate peste hotar în Transilvania între români și unguri, cari acum de curînd acești din urmă năvălînd asupra celor dintii s-a făcut o mare vărsare de sînge, se raportuește cînst. Departament cu rugămînte a-i da deslegare, dacă trebuie a se avea întru aceasta vreo îngrijire; iar apoi pentru că iscălitul este în nedumerire dacă în prilejurile de lipsirea sa de la tact, și mai virtos în însărcinările ce i se pun de Cîrmuire a păși și în alte ținuturi, precum acum s-a găsit poruncit, înde-

În partea
Transilvaniei
în lăuntru și
pe la satele
megieșite cu
granița,

românii
care ar căuta
scăpare ...
în acest
Prințipat

plinitorul locului ce l-ar lăsa pe răspunderea iscălitului, trebuie ca niște asemenea științe ce ar chema grabnică raportare Departamentului, precum și în alte lucrări ce pot întârzia până se vor împărtași ori unde ar fi iscălitul sau a aștepta întoarcerea iscălitului la tact și apoi a se pune în lucrare, sau că ele îndată ce s-ar înfățișa la presudvia³ Isprăvnicii, să nu stea nelucrate, pentru că nici prin instrucții și nici prin vreo povățuire este prevăzut aceasta, și ca să nu fiu chemat la vreo răspundere, iau îndrăzneală a ruga pe cinst. Departament ca să binevoiască a-mi da desiegare, care să fie povățuire pe viitorime în asemenea prilejuri.

(iscălit) Ban, D. S t a n

Pentru întocmai cu originalul, N. I a c o v a c h i

II.

HĂTMÂNIA MOLDOVII CĂTRE COMANDANTUL GRANIȚEI DIN SPRE TRANSILVANIA

La căpitanul Dănilescu

Spre deslegarea raportului dvoastră No. 83, vi se face cunoscut că prin păzirea mai întâi a măsurilor ce vi s-au însemnat de Ex. Sa d. general-maior Vogt, să fie primiți locuitorii din Transilvania ce vor năzui spre scăpare în Principat.

Nr. 4181

1848 Noem. 4.

■ Arh. St. Iași, dos. nr. 403; reproducere după *Anul 1848*, V, p. 284-285; 360.

■ 1. Secția ostășească. 2. Reședință. 3. Sediul, reședință.

PENTRU CA PREȚIOASELE MONUMENTE DIPLOMATICO-ISTORICE SĂ NU SE PRĂPĂDEASCĂ

313

DE LA COMITETUL NAȚIUNEI ROMÂNE

Nr. 728/848

Domnului Ștefan Moldovan, protopop v.-prefect și coadministrator*

Cu nespusă mîhnire a animei înțelese acest Comitet, cum că într-devăr din nepreveghierea oficiarilor români s-au timplat prădări în biblioteca comitelui Samuel Kemény în Grindu¹, și mai ales în unele monumente scrise, rumpindu-le și călcîndu-le în picioare supt pretestu că ar fi contracte

de detorie. O asemenea nebăgare de seamă, cu ocaziunea ființei de față a unor precepuți și prețuitori de literatură perfecți au alți oficiali, ne poate înfiera în ochii străinilor de barbari și vandali cu multă și neaștersă rușinare a poporului român și oficialilor lui. De aici acest Comitet, vrind preatit a încungiurea potențioasele de aci înainte predațiuni de monumente vechi prețioase, pre cât a și împiedeca mai multă rușine ce ar mai redonda din următoarele predațiuni, de o parte; de alta, știind acest Comitet că tot acolo, afară de biblioteca numitului comite, se mai află și alta cu mult mai prețioasă, pentru raritatea neprețuitelor monumente diplomatico-istorice mai ales pentru patria noastră, în curtea domnului Jos. Kemény², — de airea cunoscând cum că dvoastră aveți nu numai cunoștința locurilor, încă și a monumentelor de acolo, ci și zelul și dorul de a se păstra asemenea tesauri literari, — vă însărcinez pre dvoastră, ca, luându-vă timp, cât se poate mai curind să eșiți în fața locului la Grendu, unde cercetind cu deamă-runtul starea de acum a bibliotecelor cestionate, precum și timplarea cu predațiunile pretinsc, să ne trimiteți cât se poate mai curind o detaliată descriere despre starea lor de acum, ca în urmă și acest Comitet să știe ce măsură să ca pentru păstrarea acelor monumente în venitoriu.

Comitetul vă încredințează și pînă atunci spre asigurarea acelor biblioteci a face despuseliunile ce veți afla conducătoare la scop după descoperirea stărilor de acolo; înainte aprobeind orice măsură vei afla, numai ca prețioasele acele monumente să nu se prăpădească. Cu plăcere va primi și opinionea dv., dacă socotiți că poate acea bibliotecă să rămînă în acel loc pentru venitoriu cu securitate și după translocarea Lansturnului de la Kristur, și unde ați crede a se putea străloca pîn-la restatornicirea ordinii legale. Sabinu, 4/16 dec. 1848

Simeon Barnușiu, m.p. presidente

T. Cipariu m.p. membru

[Adresa:]

De la Comitetul Națiunii Române

Domnului Ștefan Moldovan, protopop și v.-prefect

Mediașului și coadministrator comitatului Cetatei de Baltă

ad Cetatea de Baltă

■ B.A.R. ms. rom 970, f. 186—187 (din arhiva protopopului Ștefan Moldovan). Publicat de G. Barișiu, sub titlul *Documente despre devastarea bibliotecilor și colecțiilor lor din curțile erudiților cc. Kemény*, în „Gazeta Transilvaniei”.

■ * [Însemnare de mîna lui G. Barișiu pe manuscris:] „Acest intimat este scris de dr. canonicu Tim. Cipariu. *Rcd. Trans.*” 1. Contele Kemény Samuel, 1802—1861, a fost și deputat în Dieta de la Cluj. 2. Contele Kemény József, 1795—1853, cunoscut pentru cercetările și scrierile sale istorice.

Sub pretest
că unele
monumente
scrise ar fi
contracte
de detorii ..

Grijă pentru
păstrarea
monumentelor
scrise, în
venitoriu ... :

„AMNISTIE DE OBȘTE
PENTRU TOATĂ ȚARA”
DATĂ DE GENERALUL BEM

314

DE LA OCÎRMUIREA TRUPELOR DIN SUS ÎN ARDEAL

Cătră lăcuiitorii Ardealului

Tabera ungurească vine ca să vă mintuiască pe voi de supt jugul reacții și tiranismului cătănesc.

Slobozenia asigurată prin constituția statului unguresc iară se înființează.

Pentru toate greșelele politice se asigurază amnestie de obște pentru toată țara¹.

Dară cînd se țipă voal (fatyol) peste cele trecute, cînd lăcuiitorilor rătăciți se dă iertarea greșelelor, să reflecteze toți lăcuiitorii țării, cum că noăde greșele care se vor face împotriva ocîrmuirii constituționale, după legile cătănești se vor pedepsi.

Lăcuiitorii aceia, cari se vor prinde cu armele în mină, precum și aceia cari după intrarea armadei ungurești îndată tot felul de arme nu ie vor da, cu moarte se vor pedepsi.

Drept aceia se provoacă toți lăcuiitorii patrii acesteia, ca tot felul de arme care sunt la dinșii, la cea mai deaproape jurisdicție militară să le deie înlăuntru.

Toate cite sunt de trebuință spre intertenția² taberei și forsponturile prin tisturi se vor chieta și prin comisarii ocîrmuirii se vor plăti.

S-au dat în Cluj în sălașul Taberii de frunte

Decembr. 27. an 1848

Bem, General!

Versiunea germană

VON DEM OBER-COMMANDANTEN DES OBER-SIEBENBÜRGISCHEN HEERES

An die Bewohner Siebenbürgens

Das Ungarische Heer kommt, um Euch von dem Joche der Reaction, und von dem militair Despotismus zu befreien.

Die durch die Ungarische Constitution zugesicherte Freiheit tritt wieder ins Leben.

Für alle bisher begangenen politischen Vergehen wird für das ganze Land die Amnestie zugesichert¹.

Jedem jedoch auf das Vergangene ein Schleier gedeckt, und den verirrten Bewohnern verziehen wird, werden zugleich alle Bewohner des Landes

aufmerksam gemacht, dass alle gegen die Constitutionelle Regierung begangene neueren politischen Vergehen kriegsrechtlich bestraft werden.

Diejenigen Bewohner, die mit Waffen ergiffen werden, sowohl auch dieselben, welche nach dem Einzuge des Ungarischen Heeres, alsogleich alle Kriegswaffen nicht einzuliefern, werden der Todesstrafe unterworfen.

Es werden daher sämtliche Bewohner dieses Landes aufgefordert, alle bei ihnen befindlichen Kriegswaffen der nächsten militair Behörde allso gleich auszuliefern.

Sämtliche zur Ernährung des Heeres erforderlichen Requisiten, und angeordneten Lieferungen werden durch die Offiziere quitirt, und durch die Regierungs Commissaire bezahlt.

Klausenburg im Hauptquartier, den 27ten December 1848

B e m, General

■ B.A.R. F. vol. 732/1849 (Text succesiv maghiar, german, român).

■ 1. A doua zi chiar, „la 28 ianuarie Dieta a votat legea pentru înființarea Curților criminale (sau tribunalele de sînge)” (Cf. B.A.R., John Paget, ms. englez 13, f. 380). De asemenea, F. vol. datată 3/15 februarie Debrețin: „Peruncă Intocmitoare” cu privire la „legea marțială de război și civilă” (B.A.R. ms. rom. 1061, f. 353; ms. rom. 971, f. 22). Vezi și în acest volum doc. 320, 2. Intreținerea.

Marea cumpănă pentru „cei 8 milioane de români”. Conferința de la Zlatna

„FRATE IANCULE, ÎN TINE PUNEM ASTĂZI
SPERANȚA CE O AVEM ÎN MAGHERU!”

315

ALEXANDRU C. GOLESCU, DE LA ZLATNA, CĂTRE AVRAM IANCU, LA CÎMPENI

Secret

Zlatna, 18 ianuarie 1849

Frate Iancule,

Scrisoarea ce am primit prin domnia-ta avea în ea scrisori de la Belgrad (în Servia), Constantinople și Paris¹. Știrile ce am căpătat sunt foarte serioase :

Cind
„nouri grei ...
întunecă
orizontul
Orientului”

Nouri grei amenințători de catastrofe în Europa au întunecat orizontul Orientului. Acel răzbel în Orient, de care s-au zguduie toate puterile Europei și pe care s-au conjurat aliația puterilor la 1840 cind toate s-au unit spre a ține integritatea Imperiului otoman, este în ajunul deschiderii lui. La 1840 Franția, sprijinind pe rebelul pașă al Egiptului, voia ruina Turciei și înființarea în staturi independente libere toate națiunile din Turcia, națiuni care se fie bariera civilizațiunii și apărarea Europei libere de năvălirea barbarei ginte de la Nord. Acum, în 1849, Roșia voiește ruina Imperiului otoman, pășăste pe calea ce au apucat de la 1710 de a stinge românismul și de a cuprinde pentru dînsa Principatele și pentru panslavism pe celelalte țări. Așa din Serbia fratele nostru Bălcescu ne scrie că Rusia s-au înțeles spre a revolta Serbia, Bulgaria și Bosnia, făgăduind tronul Bulgariei lui Miloș Mihael, ce au fost în Petersburg, și Serviei întinderea sa.

Puterile Europei, Franția și Englitera, sprijinesc pe Poartă de a cere ca Rusia se evacueze Principatele. Poarta, nemulțumită de ruși și de boieri pentru simpatiile ce au cătră inimizii ei, prin comisarul nostru din Constantinople ne pofteste de a merge acolo spre a reprezenta interesele țării. Poarta, dînd românilor Constituțiunea lor și uniunea Moldovei cu Valahia, prin noi poate căpăta ajutorul și simpatia celor 4 000 000 de români din Principate.

În interesul dară a populațiunii române, noi ne-am hotărît de a pleca, sperînd a vă ajuta și pe voi cu arme și muniție din armata amică cu noi, adică de la turci. Voi aveți nevoie de arme, de armele mintuiri, și cu ducerea noastră la Constantinople vi le putem da.

Iată, frate, că atîta ne-am amarat în tine cit ție descoperim tot secretu în interesul Principatelor ! La tine o să venim ca să-ți arătăm și scrisoarea

comisarului nostru din Paris în interesul românilor din Austria, care, ca și Turcia, amenințată de dizmădulare, numai în românism poate afla integritatea sa săpată și de elementul slav și de cel roman prin italieni, și de cel german, și de cel maghiar. În amestecătura aceasta grozavă, misiunea noastră este a scăpa românismul, a asigura pe cei 8 000 000 de români, și a ta este a constitui pe cei 4 000 000 de români de sub Austria.

Frate Iancule ! În tine punem astăzi speranța ce o avem în Magheru, care în curind cu persoana sa o să se ivească în Principate cu armata turcească, precum tu vei putea fi aci cu cea austriacă.

Frate, noi sintem răspinși în toată Europa și cu toți trebuie a ne aduna la Constantinopol, ca de acolo cu turcii să lucrăm în țară. Însă suntem lipsiți de bani pentru a lucra, în atita cît cei din Paris n-au avut cu ce tipări memoarele pentru cabinetele Europei, da decum să poată călători. Noi am scris d-lui Bănuțiu, rugindu-l se ne deie ajutor într-o cere milă ardelenilor pentru cauza noastră celor de sub turci. Și aceasta în neputința în care ne aflăm de a străbate în Bucovina, unde găsim bani. Așteptînd răspunsul său, noi te rugăm și pe tine ca sau prin o colectă secretă să cerem mila ardelenilor în favorul celor 4 000 000 de români, sau prin un împrumut pe ipoteca de moșie în țară și pe garanția a toți pentru unul și unul pentru toți a celor 22 de espatriati, capi ai revoluției și ai partidei turcești.

De poți face ceva, acum trebuie să faci, căci pentru românism acum sau niciodată; pentru acei 4 000 000 de români din Principate noi facem demarșe, dară pentru ceilalți de aici trebuie să dați și voi din mînă.

Iată ce ar trebui să faceți după socotința românilor din Paris : „Românii din Transilvania n-au făcut pasuri destule către Austria. Ei au pus pe sași să vorbească pentru dinșii. Tot tutela altuie ! Nu zic că trebuie să ne sfiim de sași ; din contra, multă încredere să le arătăm și adecvată frăție ca să recomandăm tutulor românismul și să facem ca periodul său de dezvoltare să nu fie privit cu spaimă și ură de celalalte nații ale Transilvaniei. Noi să nu ne asemănăm cu magiarii, ci să facem ca chiar sașii să trăiască în pace cu românii. Așa urmînd, românismul se va arăta tutulor cu coloare frumoase și nu întunecoase ca magiarismul. Însă tutelă să nu priimim ! Ce mare lucru să fi trimis și românii din Ardeal, Banat, Oradia, Bucovina cîte un deputat cu mandat la Francfort și la Viena, precum au făcut sașii din Transilvania !”

Frate Iancule ! Românii din Ardeal sacrifică viața pentru naționalitate și ei nu caută să trimeată oameni în Paris, Berlin, Viena, Francfort spre a culege rodul ce trebuie să iasă din lucrările sfîșite cu singele a mii de români și cu averea a sute de sate pustiete. În zădar va semăna cineva dacă nu ne vom gîndi și la secerat ! Angel ², Moldovanu ³ n-ar putea lucra în capitalele Europei, cum ar putea lucra în alte capitale un Laurianu și un Ciparu ? Acum sau niciodată putem face și treaba noastră, făcînd pe acea a altora. Astă împrejurare favorabilă este trimisă de prevedință românismului. Să căutăm ca românul, murînd pentru împărat, să moară și pentru

Misiunea
noastră este
a scăpa
românismul

Iancu și
Magheru

Nevoia de
fonduri

Ce e
de făcut

Însă tutelă
să nu
primim ...

Să ne facem
cunoscută
cauza în
Europa,
prin luptă și
diplomație

mașinerea sa, încît, precît este de însemnătate mare a avea arma în mînă și a onora cu triumfuri pe bravii noștri apărători, onorîndu-ne noi înșine cînd onorăm bravura și eroismul în Iancu, pe atîta este și pînă în mîna omului ce nu cere decît pînă de toate zilele spre a stoarce foloasele bravurei pe calea diplomatică.

Salutare și frăție, Alecu Golescu

■ După original. Bibl. Centrală („Astra”), Sibiu, mapa XIX, 1/1. Publicată de I. Lupaș, *Aram Iancu*, „Anuarul Institutului de istorie națională”, Cluj, III (1924–1925), p. 43–45.

■ 1. De la Belgrad scria N. Bălcescu: de la Constantinopol, Ion Ghica, iar de la Paris, A. G. Golescu. 2. Gh. Anghel, avocat din Zlatna, — 40 ani, urmasa Academia montanică din Schemnitz, cunoștea germana, maghiara, latina. 3. Dim. Moldovan, din Deva, 40 ani, absolvent în filosofie și al Academiei din Schemnitz. Bărbat foarte activ, cunoștea germana, maghiara, latina. (După datele extrase din lista intelectualilor români din Transilvania ... la 1849, S. Dragomir, *Studii și documente*, II, p. 145, nr. 30, și p. 147, nr. 67. Vezi și în acest vol. doc. nr. 317, 318).

ÎNȚÎLNIREA DE LA ZLATNA, ÎN RELATAREA LUI ION IONESCU

316

ION IONESCU, DE LA SEMLIN, CĂTRE A. G. GOLESCU, LA PARIS

Frater Golescule!

Semlin în 26/14 februarie 1849

De mult nu ne-am văzut, niccîdată nu ne-am scris; dar cu toate aceste în spirit am viețuit tot de o viață. La lucru ce voi ați pornit m-am tras și eu, cu bucurie am sacrificat toate, și astăzi în lupta în specialitatea mea mă simțesc mai fericit decît oricînd altă dată.

Eram cu A. C. Golescu la Abrud, cînd au primit el scrisoarea ce i-ai trimis. Noi am pus în lucrare cele cuprinse în ea, făcîndu-le cunoscute și românilor și ungarilor. Prefectul Iancu, Buteanu, Dobre s-au adunat și în ființa mai multor români am lucrat cele de cuviință. Ne-am unit cu toții întru a vedea că, principiul naționalităților ținînd de a se constitui pretutindenea, cunoaștem că muscalu prin religie și naționalitate caută a uni pe toate provinciile locuite de slavi într-un singur trup, de unde au eșit ideea panslavismului. Din acest îndemn rusu sapă groapa și imperiului turcesc și al celui austriacesc. Pînă acum rusu au avut influențe numai asupra Turciei, de acum înainte vor avea și asupra Austriei, în a căria statură au și intrat, și mîine poimîine vor avea o lovire cu ungurii conduși de Bem. Propaganda rusască în Banat și în Ardeal este teribilă pentru români. Ea ne numește frați, tot de o lege, și prin ideea de religie adoarme poporul român spre a-l slaveni. Crud lucru este a auzi ceea ce am auzit

(La Zlatna),
împreună
cu Iancu,
Buteanu,
Dobre,
și mai mulți
români...

noi, că rușii ne sunt frați și amici. Prin libertate maghiarii au căutat a ne răpi naționalitatea, și prin religie caută rușii a ne slaveni. Ticăloșii de popi sunt organele rușilor în Banat și în Ardeal, încit chiar Vlădica românesc din Sibiu, Șaguna, s-au dus spre chiemarea și întimpinarea rușilor. Servii în Banat vorbesc ziua mare, că turcii au să fie alungați din Europa și că priotii servilor, adică muscalii, vor uni pe toți servii sub un cap și lor le vor da și pe românii din Banat.

Ce facem noi? În Ardeal, Bucovina și Banat trebuie să se lucreze pentru românism, ori existind Austria ori nimicindu-se, pentru aceea trebuie să aibă deputați în Viena, Frankfort și Berlin, ba încă și în Paris, pentru a se intrupa românismul în elementul roman din Europa. Aceasta au găsit-o cu cale cu toții și au hotărât să se adune bani. Asemenea românismul trebuie sprijinit ori de va exista Turcia, ori de va peri, și cu toții s-au hotărât a ne da și nouă bani.

Hotărîrea aceasta s-au paralisat de prezidentul Comitetului Națiunii române din Ardeal. O să-mi dau osteneala ca să-ți copiez acilea scrisoarea ce el ne-au trimis-o:

„Domnilor,

Am primit scrisoarea Domniilor-voastre; m-am simțit lingușit prin onorificile expresiuni cu care vă adresați către mine. Socotesc de neapărată datorie a mă grăbi ca să vă răspund.

Compătimesc, domnilor, cu soartea Principatelor Danubiene și cu nenorocirea patrioților persecutați pentru libertatea fraților români. Fiți siguri că aceste simțimiute ale mele sunt comune tuturor locuitorilor români ai acestei țeri. Aceste simpatii naționale vor trăi cit va trăi și naționalitatea română în pământurile unde se vorbește limba română.

Mă bucur din toată inima, domnilor, cînd sau gazetele sau scrisori particulare aduc vreo veste că împrejurările politice favoriză cauza Principatelor. Aștept cu nerăbdare momentul în care să se dislege chestiunea libertății lor și răsărîrea unui viitor strălucit pentru dîsele.

Știn, domnilor, că spre a ajunge la acesta scop se cere luptă, stăruință și mijloace pecuniare. După legătura națională care ne înfrățeste, cunosc că românii din Transilvania sunt datori a ajuta și a sprijini din toate puterile pe conaționalii lor din Principatele Danubiene, care s-au sacrificat și sacrifică totul pentru emanciparea acestei țeri de sub greoaia soartă ce le apasă și spre a le rădica la starea de fericire ce o meritează. Aș dori din tot sufletul ca românii de aici, după simțimentele și simpatiile naționale, să poată a-și plăti sfînta datorie, printr-o contribuțiune și ajutor demn de a facilita reeșirea cauzei române de peste Carpați. Cu durere însă trebuie să mărturisesc că în împrejurările de față puterile românilor transilvăneni sunt atît de sleite, încit nu cred să fie în stare a aduce cel mai mic sacrificiu pecuniar după cerire ce faceți*.

Cunoașteți, domnilor, că Transilvania în timp de vreo cîteva luni a fost supusă celei mai înfuriate turbări a maghiarilor și secuilor rebeli, care au

Pentru

românism :

„ori existind

Austria, ori

„nimicindu-se“.

„ori de va

exista Turcia,

ori de va peri“

Scrisoarea lui

S. Bărbuțiu :

Simțirea

națională

și

fața tristă

a realității

jurat nimicirea totală a Naționalității române. Jefuirile, aprinderile și omorurile săvârșite de barbari au prefăcut țeara într-o pustie sălbatică și pe locuitorii cruțați de sabie i-au adus la sărăcia cea mai disperată. Întreținerea acestor nenorociți cade spre greutatea celorlalți frați ai lor care au putut a-și scăpa cite o parte din averea lor. Apoi în general politica trecută astfel a strimtorat pe românii din acesta loc, încît le-a fost tăiate toate mijloacele de a se elupta la o stare mai bogată**.

Inteligenția, domnilor, la a căreia generositate s-ar putea apela mai cu siguranță, încă nu este așa de numeroasă și în stare de a putea contribui la acel scop sfînt. Transilvania niciodată n-a avut proprietari români de pămînt întins și cu venituri mari și sigure. Comerțul și industria acestei țeri au fost privilegiu exclusiv pentru celelalte naționalități. De la oficiile publice românii au fost depărtați pînă acum ca niște Paria. Care ar fi putut fi mijloacele pentru inteligenția română de a strînge ceva ca să poată contribui dinarul național?

Un adevăr, domnilor, trebuie să vă spun din amoearea națională, și aceasta e în privirea colectei secrete ce mă invitați ca să deschiz. De cînd vi s-a dat ocasiune a studia relațiunile în care naționalitatea română se află cu celelalte naționalități și cu întreaga monarhie, socotesc că veți fi înțeles gelosia cu care ne privesc frații noștri conlocuitori și nemeritatele învinovățiri cu care ne pîresc chiar și la tronul imperial. Între toate, cea mai de căpîtenie este că românii din Transilvania ar lucra împreună cu frații lor de peste Carpați pentru realizarea regatului Daciei. Oare, cînd geloșii noștri conlocuitori ar simți și ar avea cea mai mică dovadă că noi facem colectă pentru sprijinirea cauzei Principatelor Danubiene, n-ar avea arma cea mai periculoasă spre a ne produce înaintea tribunalului imperial ca pe niște revoluționari, chiar în timpul cînd noi pentru credința și sacrificiul cu care am susținut monarhia sperăm libertate și egalitate de drepturi deopotrivă cu celelalte naționalități?

Spre realizarea dorinței Domniilor-voastre cel mai nesuspect mijloc ar fi împrumutarea de la vreo cîțiva români de suma ce ziceți că s-ar cere pentru sînta cauză. Cu durere trebuie să mărturisesc că și în privința aceasta se înfățișează greutăți neînvîinse. Mai întîi chiar la cei de frunte români ai noștri, cu greu se pot găsi sume de bani mulți. Cei ce au avut norocirea de a grămădi cite o sumuliță, s-au grăbit totdeauna a o așeza la bancă, sau la alt loc sigur spre a trage oarecare venit. Din cei ce ar avea cite ceva strîns pe lingă sine, care socotiți că în împrejurările aceste critice ar avea curagiu a-și da banii cu ori ce ipotecă?

Îmi pare rău din tot sufletul, domnilor, că după încrederea cu care m-ați onorat sunt atîta de nefericit încît în timpul de față nu pot servi dorinței Domniilor-voastre și nu sunt în stare a facilita mijloace pecuniare acelor bărbai care lucrează pentru dreapta cauză a Principatelor Danubiene și pentru fericirea fraților noștri români de peste Carpați.

După cît știu mi se pare că în Brașov se află organizat un Comitet*** din membrii români din Principate. Acest Comitet are în dispozițiunea sa

o sumă bună de galbeni destinată, parte spre înaintarea cauzei, parte spre ajutorul nenorociților espatriati. Oare n-ai avea dreptu a vă adresa către acest Comitet și a-i cere banii ce-i are în dispozițiune spre a-i întrebuința pentru scopul sfânt?

Isprăvesc, domnilor, rugându-vă ca să priimiți încredințările deosebitei stime cu care mă subscriu. Si me on Bărnăuțiu“.

Iată că cu această nenorocită scrisoare am părăsit și tot ceea ce făcurăm la Abrud. Alexandru Golescu încă au mai rămas acolo doar va face un împrumut; dar toată speranța de bani o putem pune la moldoveni, de la ei se poate căpăta. Și Alexandru o să treacă la Bucovina cu acest scop. Laurian a plecat la Olmütz în deputațiune din partea ardelenilor și, trecind prin Logoș, s-au împreunat cu deputațiunea românilor din Banat, sperind că la Viena vor găsi și pe bucovineni. Scopul Intrunitorilor deputațiuni este de a gratula pe împărat și de a cere constituirea românilor de sub monarhia austriacă sub un *chef* din familia împărătească.

Ideea de a se uni toți românii o am găsit foarte răspîdită chiar între populi; el în rădicarea vâmlor dintre Banat, Ardeal și Principate vede foloasele materiale ale unirei; însă românului nu este crtat a căuta de a se uni, pe cînd toate neamurile celelalte caută de a se uni. Noi pe unde am umblat am dat impulsie mai departe acestei constituări a românismului și de pretutindene ne-am dispărît cu părere de rău că, pînă acum, am trăit noi românii o viață individuală, sau mai bine zicînd provincială, fără a ne gîndi unii pentru alții. Românii în Banat văd cum servii de dincolo de Dunăre ajută pe acești din Banat și caută a-i domina, și românii ca cei mai numeroși ar putea să-i domineze, și ei au frați în Valahia toată, dar nice o cunoștință, nice o speranță de ajutor nu au. Ei văd bine că de vor fi uniți cu cei din Principate, apoi ei vor fi domnii Banatului. Asemene urmează și în Ardeal; acolo românii apărați de sași se simt în putere, însă nu îndrăznesc. Mai toți cred că scularea românilor din Ardeal a fost o revoluțiune de poroncoală. Ei s-au sculat mai mult pentru a înfrîna pe rebelii monarhiei de cit pentru a-și constitui naționalitatea lor. Aceasta o așteaptă de la monarhie ca drept răsplătire pentru credința lor.

În Ardeal, populi român este descurajat, el a început a murmura, și în atîta l-au fîit, cit am auzit pe mulți țărani preferînd iobăgia; prin bătaie îl scoate la lagăr, căci sârmanul vede că nu poate să se bată cu lancea. La armele mintuirii s-au strîgat românii a eși, și apoi unde sunt armele? De patru luni ar fi putut să le capete, însă nice împăratul nu le-au dat, deși se luptau pentru el, nice el nu s-au gîndit de a și le cumpăra. Fără arme nu este mintuire! Iară de cînd au intrat rușii în Ardeal au început și desarmarea românilor de lance, de lancea aceea cu care inimoșii români au mers împotriva tunurilor și a pușcăturilor maghiare, iară sașii în Ardeal cu toții s-au armat și nice o izbîndă n-au făcut. Românii cu lancea numai au făcut izbînzii de care se uimește cineva gîndind. Și cu toate acestea românii chiar în victoria lor sunt înveninați, chiar în speranța lor stau la îndoială cea mai

Scopul
Intrunitorilor
deputațiuni
la Olmütz

„Ideea de
a se uni toți
românii,
foarte răspîdită
între populi“

În Ardeal
populi
a început
a murmura

crudă, auzind că sunt calificați ca hoți și nevrednici de libertate. Românii sunt furioși de venirea în Ardeal a rușilor și dau vină grea pe-ai lor. General-comando al Ardealului i-au lăsat a se masacra, a li se pustii satele, le-au luat recruții lor ca să apere tirgurile sașilor, Sibiu și Brașov, lăsând toată țara în prada ungarilor, lăsând acestora timp ca să se impuțernicească, lăsând populația Ardealului ca să fie recrutată de unguri, așa cit aceștia după ce au bătut pe Urban, au mers și la Sibiu conduși de Bem. Acolo au fost o lovire, Bem au retirat, apoi au fugărit pe armata austriacă și au luat-o iarăși la Sibiu. Atuncea au intrat și muscalii; Bem are 16 000 și bine văd că o să se bată cu muscalii. Acum ce este de principiu intervențiunii? Rușii vor da în cap și ungarilor și românilor și libertatea nu va veni de la ei, de bună seamă.

Ai noștri din Brașov s-au tras la Sibiu, unde sunt și muscalii; iară vroce 11 au plecat la Constantinople, toți ceilalți pot merge și în țară fără nice o frică, căci nu sunt primejdieși; acei ce pot face ceva ș-au căutat de scăpare și pe aceia 22 i-au făcut cunoscut la toate granițele Austriei ca să nu-i lese pe acolea.

Salutare și Frăție,

I. Ionescu

Am scris lui Roseti și Brăteanului, vezi scrisorile lor. La moldoveni și munteni, sănătate și frăție.

■ B.C.S. Fond M. Kogălniceanu, dos. LXXXV/5.

■ * La aceasta îți răspund că eu am câpătat de la un român 50 ₣ pentru a tipări toate actele revoluțiunii privitoare pe iobagi, și tot ce am scris despre acest subiect, împreună cu diavoltarea proiectului ce am propus pentru a dislega problema proprietății în folosul tuturor. Asemenea îți spun că am adunat, de la prefeți numai, 50 ₣ cu care călătoresc acum la Constantinople spre a mă lupta și acolo pentru țărani noștri [I. Ionescu]. ** Sunt cu toate acestea românii prea bogați în Ardeal mai pretutindene, și un jăran au dat lui Al. Golescu 10 f. argint. [I. Ionescu]. *** Nu este nimica. Fală mare numai, vorbă năuită, ba încă au consumat și banii cei ai statului; de-i puțin, dar s-au dus și ce mai era. [I. Ionescu].

„POLITICA CEA BLESTEMATĂ”

317

IOAN BUTEANU, PREFECTUL ZARANDULUI, CĂTRE D. MOLDOVAN,
SUBADMINISTRATORUL DISTRICTULUI HUNEDOARA

Frate Moldovane,

După conferința
de la Zlatna ...

Togma astăzi sosii de la Zlatna, unde am fost ca să mă întâlnesc cu Golescu și Ioanescu.

De acolo venind, vă scriu ca lucru sigur cum că ungurii au cuprins toate locurile notabile din Zarand. Prin urmare se află în Halmagiu, Baia

de Criș și Brad și, cum ne-au spus niște surugii a domnului iugiți din Hunedoara și de aici (cari amu se află la noi detenți), sint peste tot la 2 000, au 5 tunuri regulate pe două roate așezate. Aveți dară grije pe acolo ca nu cumva să intre la Domniile Voastre, că noi stăm să apărăm strimtorile de către Zlatna și Abrud. Cu oamenii acești cari-i am de pe la Zlatna nu poți sta înaintea lor, că sint foarte fricoși și de li-i omori nu-l poți scoate afară la rezel. De la Săbiu și din alte părți a Transilvaniei avem triste știri : Urban s-au retras în Bucovina, ungurii l-au tot gonit pînă în Bistrița, pe sasii de acolo i-au luat cu sine și o pus pe dinșii o mare sumă de bani.

Cum m-am înțeles cu Golescu și Ioanescu, ar trebui, pentru apărarea cauzei noastre, a trimite un german bun ¹ la Francfurt, că Europa liberală nu ne cunoaște. Ar trebui acum să ne facem gvardii mobile, tunuri la Rusberg ², și de nu alta să ne apărăm pe la munți, precum e părțile muntane a Abrudului și ținutul Hațegului. Ar trebui să ne facem și proviziuni de bucate ; și pentru toate aceste trebuie să ne înțelegem, că, cum văd, politica cea blestemată și sasii, de totul voesc a ne nimici, soldații ne lasă și numai retirează, ne vrind a da pept cu inimizii, apoi pe noi ne lasă de preada barbarilor. Cum văd scopul politicii de amu e ca să ne măcelim de tot : apoi cînd vom fi slabi să facă cu noi ce vreu. Cum am înțeles, Blajul încă e ocupat, și e espusă tricolora ungără ; în bazilică țin caili ungari. Vorbește, se înțelege, despre toate aceste și cu Solomon ³, și-nu rescrie pentru proiectele primite de toți ceilalți și scrise mai sus.

Ai scris ca să nu ducem execuție pe băițeni. Eu îți răspund l-aceea, cum că văzînd cum se poartă de ticăloșește, de bună samă am voit să o adus la ascultare nu numai pe comunitatea Băiței, ci pe toate satele de pe acolo, însă nu cu oameni din Zarand, ci cu bravi munteni din ținutul Cîmpenilor. Ci totuși acuma mai aștept și voi întrebuița mijloace mai line întii. Pe la Aiud se mai fac loviri particulare cu ungurii.

Te salut și-ți poftesc sănătate.

Buceș, 21 Ian., '849

Amicul B u t e a n u

[Adresa :]

De la Prefectura Zarandului

Domnului Subadministratorul D. Moldovan

Cu onoare,

La Deva

■ După autograful original (B.A.R., ms. rom. 1061, p. 89). Confruntată cu S. Dragomir. *Studii și documente*, II, p. 62-63.

■ 1. Un român *bun cunosctor de germană*, așa cum reiese din documentul următor, este chiar D. Moldovanu. 2. Rusberg, Ruskberg, sau *Rusca montană* din Banat. 3. Nicolae Solomon, prefectul legiunii Ulpiu Traiana, din Hațeg. Vezi doc. 303/324.

Propagandă
națională
și pregătire
militară
proprie

Scopul politicii
de amu . .

318

Ca Europa
să aște-
pentru ce ne
luptăm

NEVOIA DE A NE FACE
CUNOSCUTĂ CAUZA

PREFECTUL IOAN BUTEANU CĂTRE SUBADMINISTRATORUL D. MOLDOVAN

Frate,

(22 ianuarie 1849)¹

Cu fratele Golescu și Ioanescu pentru cauza noastră mult am vorbit și precum cu de mult așa și acum am aflat de trebuință ca pentru apărarea cauzei noastre în univers să trimitem un bărbat la Frankfurt, că Europa nu știe nimic de noi ce facem, pentru ce ne luptăm și nici nu știe ce vom dobîndi la timpul său, că nimene de noi nu face mențiune. Așa aceia are de-a arăta acolo trecutul nostru din punct istoric, prezentul nostru în privința politică, statistică, geografică și ce importanță ar rezulta din consolidarea naționalității noastre pentru echilibrul politic a Europei. Scrie-mi ce simțеști?

Buteanu

[Adresa:] De la prefectul Zarandului,

Domnului jude primar al districtului Hunedoarei
Demetriu Moldovan.

Cu onoare oficioasă. Epistola aceasta singur numai intitulatul are dreptul de a o deschide la Hațeg sau unde va fi.

■ B.A.R., ms. rom. 1961, f. 107. Confruntată cu Silviu Dragomir, *Studii și documente*, p. 63–64.

■ 1. Data reiese din însemnarea de pe verso: „pres. 22.1.1849”. 2. Vezi nota 3 de la doc. 315. Aluzia este directă: Buteanu se glădea la Dim. Moldovan ca cel mai indicat a fi trimis la Frankfurt.

ÎN APĂRAREA MUNTILOR

319

Să rădicăm
puterea
din munte ...
1915

PREFECTUL LEGIUNII SUBMONTANE, PETRU DOBRA,
CĂTRE VICE-TRIBUNUL GEORGE MUȘESCU

Frate Georgie! Zlatnenii noștri sunt oameni nestatornici și, mai mulți într-ai mișei; eu de la erumperca revoluției am stat în mișlocu lor neclătit, jertfă cu averile mele proprii, care le câștigai cu multă sudoare în tinerețele mele, și numai acum o dată mă depărtați, ca bolnav, a-mi câștiga sănătatea, dar mai virtos, văzînd apropierea primejdiei, a mă svătui cu fratele Iancu,

ca să rădicăm puterea din munte, și la vremea primeșdiei să stăm gata spre ajutoriu, că un ținut așa lășit ca muntele nostru nu se poate apăra numai de o parte; că muntenii, numai de cind sum eu aicea în loc, au avut trei rinduri de atacuri, și pentru noi asemenea, dar încă mai mare primeșdie ne-ar ajunge dacă ungurii ar năvăli din sus în gios.

Noi cu Iancu în înțelegere am hotărît și am luat în lucrare cele mai folositoare mijloace: la munte de către Huiedin, în față cu loagărele ungurești, am pus lagăr; altu la Gyalu Mare¹ de către Criș, altul la Porcurea, altu pe Cajan, și în urmă la Almașu Mare am dat rinduiala ca, tot din Prefectura mea, pe luni să vină 100 pușcași la Zlatna și să ne aducă bucate pentru loagărele noastre.

Noi cu Iancu
în înțelegere
am hotărît ...

Pe lângă toate acestea, unii oameni fără socotială, de unii oameni de nimica incitați, urlă după noi și ne învinovătesc, că la timpul pericolului părăsim poporul. Aceștia sunt amăgitori și mincinoși. Ce-i mai multă neobrăznicia, notariu au vrut să facă cercetare asupra mea la Scaun, care pînă nu-l voi restaura cu după rinduiala G[eneralului] Comandante, nu are nici o activitate și e numai de astăzi pînă mine. Eu în Zlatna nu pretind nici o dregătorie, nu aștept răsplătire. Totuși, datoria mea voi împlini-o, precum se cuvine unui patriot și concetățean.

Frate! Te rog animă poporul, ca să nu vină la desperație, că noi, cit ne vom putea găti mai în grabă, nu vom lipsi a curge spre ajutoriu; cară de ar fi ceva primeșdie, zioa, noaptea, ne înștiințează, că Iancu încă are mare nădeșde în tine: apoi înseamnă oamenii, cari îndeamnă poporu ca să trimită la rebeli deputați a arăta supuneria orașului, și care au îndemnat la infidelitate către maiestate.

Să fii mai sănătos de cit eu.

D o b r a

Cimpeni 30/18 martie '849

[Adresa:]

D. V.-Tribun Georgie Mușescu Zlatna

■ După copia contemporană de la Filiala Arh. St., Jud. Alba, Fond George Angel, fasc. II, nr. 12 b. Confruntată cu Octavian Rotaru, *Planul de apărare al munților Apuseni întocmit de Avram Iancu*, în „Revista Arhivelor”, L, 1973, vol. XXXV, Supliment, p. 216—217.

■ 1. Dealu-Mare

NE SOCOTIREA
AMNISTIEI ANUNȚATĂ DE BEM –
ȘT. LUDWIG ROTH CONDAMNAT
LA MOARTE

320

CONTELE KARACSAI, FOST PREȘEDINTE AL TRIBUNALULUI MARȚIAL DE LA CLUJ, CĂTRE JOHN PAGET

Paris, 49 bis

Rue de la Chaussée d'Antin

15 iunie 1857

Dragă prietene

Adevărul
istoric în
„Cazul lui Roth”

Îți dau explicația pe care o dorești¹. În cazul lui Roth, numai din respectul față de adevărul istoric, pentru că d-ta nu poți crede cît de neplăcut e pentru mine să mă gîndesc că eu am avut o parte în aceasta.

Austriecii numiseră administratori și *Ad-Latus* în comitatele Transilvaniei pe care le ocupaseră. Acesta din urmă (*Ad-Latus*) îndeplinea funcția de vice-șpan, și Roth a fost unul dintre ei. El a fost *Ad-Latus* în comitatul Cetății de Baltă și își avea reședința alternativ la Cetatea de Baltă și la Gherla. Cînd austriecii au evacuat Transilvania, Roth s-a retras la Moșna, lângă Mediaș, unde a fost pastor evanghelic, și a trăit acolo în liniște pînă la începutul lui mai, încrezîndu-se în amnistia dată de generalul Bem. În această vreme o informație i-a parvenit lui Csányi în urma căreia Roth a fost arestat, dus la Cluj și citat în fața tribunalului care fusese instituit, potrivit unui decret dat de Dietă, să judece cazurile de înaltă trădare față de țară. Acuzațiile aduse au fost: 1. Acceptarea unui post sub ocupația dușmanului; 2. Introducerea limbii române ca limbă oficială în afacerile comitatului; 3. Protocolul redactat în această limbă a fost înfățișat Curții de judecată ca *Corpus delicti*; 4. Despărțirea a 13 sate aparținînd comitatului, pe care le-a unit scaunelor sasești—faptă considerată o violare a teritoriului maghiar; 5. Jefeuirea locuitorilor maghiari, el fiind în fruntea *Landsturmului* sașilor și valahilor.

După ce aceste acuze au fost stabilite prin mulți martori, Roth a înaintat în scris apărarea sa în care nu a negat nici unul din primele trei capete de acuzație și a spus că acestea, conform vederilor sale politice și a opiniilor sale de atunci apăreau drepte și legale și că potrivit stării lucrurilor din acea vreme el a crezut că acționase corect. Cu privire la ultima acuzație adusă, a răspuns că nu a jefuit, dar că a făcut rechiziții de cai și vite de la populația maghiară la ordinul superiorilor săi. În fine s-a referit la amnistia dată de generalul Bem, pentru că de la publicarea ei el nu s-a mai făcut vinovat după cunoștința sa de nici o infracțiune. Cum însă amnistia fusese respinsă de către Dietă și în consecință nu a fost niciodată respectată de către comisarul Csányi, ba mai mult, cum Curtea primise dispoziții directe din partea Dietei în acest sens, Roth nu a putut să invoce amnistia potrivit acestui act. Și cum acuzațiile împotriva sa nu numai că fuseseră dovedite

Amnistia dată
de generalul
Bem, respinsă
de Dietă

ai fi potrivnice, ci le recunoscuse singur a fi adevărate, Curtea n-a avut de ales, în conformitate cu regulamentele impuse ei de către Dietă, decît să-l condamne la moarte. Cînd s-a recunoscut el însuși vinovat, prin aceasta și-a pronunțat singur sentința de moarte, pentru că punerea sub acuzație conform dispozițiilor indica foarte clar aceasta. Este de remarcant că, atunci cînd el putea fi salvat numai printr-o grație, și prudența ar fi pledat pentru un asemenea act din considerente politice, foarte numeroșii săi concetățeni locuind în Cluj au fost fie atît de lași, fie atît de lipsiți de inimă încît nici unul nu a îndrăznit să facă un singur pas să-i schimbe soarta.

Textul englez

Dear Friend

Paris 49 bis Rue de la Chaussée d'Antin

15 June 1857

I give you the explanation you desire * in the affair of Roth only from consideration for the truth of History for you cannot believe how unpleasant it is for me to think that I have had any part in it.

The Austrians had named Administrators and *Ad-Latus* in the Counties of Transylvania which they had occupied. The latter (the *Ad-Latus*) fulfilled the duties of Vice Ispans, and Roth was one of them. He was *Ad-Latus* in the County of Kokelburg and resided in Kokelburg, Elisabethstadt and in turns. As the Austrians evacuated Transylvania, Roth retired to Meschen near Mediasch where he was the Evangelical clergyman, and lived there quietly till the beginning of May, trusting to the amnesty granted by Genl. Bem. About this time an information reached Csanyi in consequence of which he was arrested, brought to Klausenburg and cited before a tribunal which was instituted according to the decree of the Diet to judge cases of high treason to the Country. The charge was laid: 1. For accepting an office under the Enemy. 2. For introducing the Wallack language as the official language in the County business: the protocol was drawn up in this language and was produced before the Court as *Corpus delicti*. 3. For separating villages from the Country and uniting them to the Saxon land — as a territorial violation of the Hungarian soil. 4. For plundering the Hungarian inhabitants at the head of the Saxon and Wallack Landsturm.

After these charges had been established by many witnesses, he sent in a written defence in which he did not deny any one of three first charges and said that these according to the political views and opinions he then entertained appeared right and lawful and that according to the state of affairs at that time he thought that he was acting rightly. With respect to the last charge he answered, that he had not plundered but had made requisitions of horses and cattle of the Hungarian population by the command of his superiors. Lastly he appealed to the amnesty of Genl. Bem because since its publication he had not to his knowledge been guilty of

any offense. As, however, the amnesty had been rejected by the Diet and in consequence had never been observed by the Commissioner Csanyi, as the Court had moreover received a direct injunction from the Diet on this subject, Roth could not claim amnesty under this Act. And as the charges against him were not only proved against him but voluntarily acknowledged to be true, the Court had no choice according to the statutes imposed on it by the Diet than to condemn him to death. When he confessed himself guilty he at the same [time] pronounced his own sentence to death, for the impeachment according to the statutes clearly enough indicated it. It is worthy of remark that when he could have been saved only by a pardon, and prudence would have counselled such an act from political considerations — his very numerous fellow countrymen living in Klausenburg were either so cowardly or so heartless that not one of them ventured to take a single step to avert his fate.

■ B.A.R. ms. englez 13, f. 273–275 (copie inclusă de John Paget, ca anexă, în manuscrisul său).

■ 1. „On applying to Count Karacsai for an account of this affair — some time after — he sent me the following letter which his well-known love of truth renders perfectly trustworthy”. (Cerină contelui Karacsai o relatare a acestui episod — mai târziu — ei mi-a trimis următoarea scrisoare care, cunoscută fiind dragostea sa pentru adevăr, prezintă perfectă încredere” (Pálffy).

LA DOUA INTERVENȚIE A ARMATELOR ȚARISTE¹

321

PROCLAMAȚIA GENERALULUI LÜDERS

Locuitorilor Transilvaniei,

Focul războiului civil s-a întins peste cimpurile cele frumoase ale patriei voastre ! Anarhia și zavistia turbează între popoare care în lăudată frăție prin veacuri s-au numărat între sudiții cei buni credincioși marelui Stat Austriac, și care au învățat de la strămoșii lor a jertfi voioși singele și viața lor pentru patrie și pentru împăratul lor.

Starca aceasta mai încolo nu poate fi prelungită ! Dintr-această pricină s-a grăbit Mărirea sa augustul meu Domn și Împărat a primi chemarea prietenului său și a-i da mină puternică de ajutor ca să se întrească iarăși pacea și liniștea.

Eu pășesc cu vitejii și de război iscușii miei ostași în țara voastră, și ca prieten îmbrățișez pe toți aceia care ca patrioți buni se vor întoarce la calea bunei rânduiei și a dreptății, cu inimă odihnită călătorind în urmă pe drumul legilor ; cu toată siguranța va cunoaște fiecare în mine chiar pe apărătorul său, și fie încredințat că fericirea și averea familiilor sînt sfinte

Trei
primi
chemarea
prietenului
său

înaintea ostașilor miei, ale cărora principuri sînt : *dreptate și supunere.*

Precum eu mi-am făcut o datorie sfîntă a întinde asupra fiecăruia bun și credincios locuitor sprijinirea și apărarea mea, asemenea voi face ca inima fiecăruia obrasnic rebel și a omului neodihnit care va îndrăzni să desprețuiască chemarea la bună orînduială, să se cutremure de cumplita și grozava pedeapsă ce va urma tuturor fărădelegilor, ca printr-acest mijloc viețuirea păcii să nu se mai retragă de la omul cel drept.

Predial, 19 iunie 1849

Generalul de infanterie și comandant al corpului al cincilea
din împărăteasca armie a Rusiei

L i d e r s

Versionarea germană

An die Bewohner Siebenbürgens !

Die Fackel des Bürgerkrieges leuchtet über den herrlichen Fluren Eureschönen Vaterlandes ! Anarchie und Parteihaß wüthen unter Völkerstämmen, die Jahrhunderte hindurch in edler Eintracht zu den treuen Unterthanen des grossen, österreichischen Kaiserstaates gezählt, Blut und Leben freudig für das Vaterland und ihren Kaiser zu opfern, durch ihre Väter gelehrt waren.

Dieser Zustand darf nicht länger mehr dauern ! Darum hat mein erlauchter Herr und Kaiser, dem Rufe seines Bundesgenossen entgegen kommend, sich beeilt, Ihm Seinen kräftigen Beistand zur Herstellung der Ruhe zu bieten.

An der Spitze meiner tapfern, kriegsgewohnten Schaaren betrete ich Euer Land, und heisse denn alle Jene freundlich willkommen, die als redliche Staatsbürger zur Ordnung und Gesetzmässigkeit zurückkehren, friedlich der Bahn der Pflicht als Mensch und Bürger folgen. Vertrauensvoll mögen Alle mich als ihren Beschützer erkennen, und fest überzeugt sein, dass Wohl und Eigenthum ihrer Familien meinen Kriegern stets heilig bleiben wird, denn Gerechtigkeit und Gehorsam ist mein Wahlspruch.

So wie ich es mir nun zur heiligen Pflicht machen werde, allen Guten Schirm und Schutz zu bieten, so möge auch der freche Ruhestörer, der Bösenwicht, der es wagt, dem Rufe zur Ordnung Hohn zu sprechen, vor der Strafe zittern, die strenge und furchtbar ihn ereilen wird, damit die Segnungen des Friedens den Rechtlichen nicht mehr entzogen bleiben !

Predial, am 19. Juni 1849

L i d e r s,

General der Infanterie und Commandant des
kaiserlich-russischen 5 Armee-corps.

■ Textul român, B.A.R., F. vol. 753/1849; textul german, in *Sammlung der für Ungarn erlassenen Allerhöchsten Manifeste und Proclamationen dann der Kundmachungen der Oberkassaber der kaiserlichen Armeen in Ungarn*. Amtliche Ausgabe, 1849, Ofen, p. 26—27 (Anexe).

■ 1. În Cronologia evenimentelor din lunile ianuarie-august 1849 din Transilvania și Ungaria — întocmită de John Paget, ca Appe nd i x la Memoriile sale (B.A.R., ms. englez 13) — sînt cuprinse și etapele diplomatice și militare ale celor două intervenții iariste în Transilvania: 1. februarie-martie, și 11. mai-august 1849. Extragem din cele fazele înregistrate de Paget de la 2 ianuarie și pînă la a doua intrare a lui Lüders în Transilvania, pe la Predeal, dată consemnată de proclamația reproducută aici:

1.

2 ianuarie 1849. Delegații ai sașilor din Brașov, trimiși să ceară ajutor rusec, au sosit la București. — *Deputations from the Saxons of Kronstadt to ask Russian aid arrived in Bucharest.*

14 ianuarie 1849. Un curier părăsește St. Petersburg cu ordine către generalul Lüders în Valahia, să intre în Transilvania dacă va fi solicitat din nou. — *Messenger left St. Petersburg with orders to Genl. Lüders in Wallachia to enter Transylvania if again asked.*

21 ianuarie 1849. La București sosesc ordinele de la St. Petersburg pentru trupele rusești, să intre în Transilvania dacă li se va cere. — *Orders reach Bucharest from St. Petersburg for Russian troops to enter Transylvania if required.*

27 ianuarie 1849. Puchner scrie lui Lüders, arătându-i că el de la sine nu coutează să ceară intrarea trupelor rusești, dar îi trimite o cerere de ajutor din partea sașilor și recomandă lui Lüders să vină dacă este autorizat să facă aceasta din partea guvernului său. Lüders hotărăște să intre. — *Puchner writes to Lüders that he dares not demand the entry of Russian troops himself but he sends a petition for aid from the Saxons and recommends Lüders to come if warranted to do so by his Government. Lüders determines to enter.*

28 ianuarie 1849. Puchner trimite un nou curier la București rugînd stăruitor pe Lüders să vină. I se răspunde că trupele rusești sînt deja în drum. — *Puchner sends another courier to Bucharest begging Lüders to come, and is answered that the Russian troops are already on their march.*

2 februarie 1849. Trupele rusești intră în Transilvania prin posurile Timiș și Turnu Roșu. — *Russian troops enter Transylvania by the Tömcs and Rothenthurm Passes.*

4 februarie 1849. Rușii intră în Sibiu. — *Russians enter Hermannstadt.*

5 februarie 1849. Rușii intră în Brașov. — *Russians enter Kronstadt.*

11 martie 1849. Bem atacă Sibiu și noaptea la 11 îi bate pe ruși și ocupă orașul. — *Bem attacks Hermannstadt and at 11 at night has beaten the Russians and taken the town.*

18 martie 1849. Bem înfrînge pe austrieci și pe ruși la Codlea; aceștia se retrag în Valahia. — *Bem beats the Austrians and Russians at Feketehalom and they retreat into Wallachia.*

21 martie 1849. Bem anunță guvernului maghiar sfîrșitul războiului din Transilvania. — *Bem announces to Government that the war in Transylvania is over.*

II;

14 aprilie 1849. Detronarea (Casei de Austria) acceptată de Dietă, deși împotriva dorinței multora, și declarată solemn într-o ședință publică în biserica cea mare. — *The deposition (of the House of Austria) agreed to by the Diet, though against the wish of many, and solemnly declared at a public sitting in the great church.*

20 aprilie 1849. Generalul Berg părăsește St. Petersburg cu o ofertă de ajutor din partea rușilor. — *Genl. Berg leaves St. Petersburg with an offer of Russian aid.*

21 aprilie 1849. Un curier e trimis de la Viena să ceară ajutor rusec. — *A courier sent from Vienna to demand Russian aid.*

24 aprilie 1849. Lord Palmerston informează pe Sir Stratford Canning că ambasadorul rus l-a asigurat că Rusia nu are intenția să intervină în războiul civil din Ungaria. — *Lord Palmerston informs Sir Stratford Canning the Russian ambassador has assured him that Russia has no intention of interfering in the Civil War in Hungary.*

30 aprilie 1849. Generalul Berg ajunge la Viena de la St. Petersburg cu oferta de ajutor, fără să fi întâlnit în drum curierul austriac care mergea să ceară ajutor. — *Genl. Berg from St. Petersburg reaches Vienna with an offer of aid having passed the Austrian courier asking aid on the road.*

1 mai 1849. Intervenția rusă e anunțată oficial în „Wiener Zeitung”. — *Russian intervention officially announced in the „Wiener Zeitung”.*

18 mai 1849. Declararea unui post de două zile pe săptămână, timp de trei săptămâni, în toată Ungaria, începând de la 27 mai, cu rugăciuni împotriva rușilor: procesiuni, dangăt de clopote și predicarea unei cruciade. — *Proclamation of a fast thro' all Hungary of two days a week for three weeks beginning on the 27th May with prayers against the Russians; processions, ringing of bells, and the preaching of a crusade.*

21 mai 1849. Lüders primește ordine să trimită trupe prin Serbia spre Banat. — *Lüders receives orders to send troops thro' Serbia to the Banat.*

10 iunie 1849. Generalul Skariatin aduce la București ordine către trupele rusești să forțeze trecătorile Transilvaniei în loc să treacă prin Serbia. — *Genl. Skariatin brings orders to Bucharest for the Russian troops to force the Passes of Transylvania instead of passing thro' Serbia.*

11 iunie 1849. Telcky adresează o notă guvernului francez împotriva intervenției ruse. — *Telcky addresses a note to the French Government against the Russian intervention.*

14 iunie 1849. Rușii ridică tabăra lor de lângă București și pornesc spre Transilvania. — *The Russians break up their camp before Bucharest and march for Transylvania.*

17 iunie 1849. Armata principală a rușilor, sub comanda lui Paskievici, intră în Ungaria pe la nord, dinspre Dukla. Grabbe ajunge la Rudin. Grottenhjem se unește cu Urban la Vatra Dornei și-i propune să atace Transilvania dinspre nord-est. — *The main army of the Russians under Paskievitch enter Hungary from Dukla on the North. Grabbe reaches Rudin on the North West. Grottenhjem unites with Urban at Vatra Dorna and proposes to attack Transylvania from the North East.*

19 iunie 1849. Lüders atacă pe Kiss la Predeal, lângă trecătoarea Timiș, și obține un ușor avantaj. — *Lüders attacks Kiss at Predial near the Tömös Pass and obtains a slight advantage.*

„LĂCUIITORII AI ȚĂRII, SASII ȘI ROMÂNII, SĂ NU IA NICI O PARTE LA ACEASTĂ LUPTĂ”

322

PROCLAMAȚIA GENERALULUI BEM, COMANDANTUL ARMATEI MAGHIARE
DIN TRANSILVANIA

Cătră locuitorii Ardealului.

Dușmanul, care de cîteva luni cu adunatele sale puteri ce i-au mai rămas încearcă pe mai multe margini a hotarelor țării a face cea mai din urmă lovire asupra libertății, au și izbutit pe la Bistrița și Brașov a străbate în lăuntru sinului țării. Această putere mare n-au fost așa ușor a să putea înpedeca, pentru că, nu în tot locul de graniță să poate deodată pune o armadie; însă puterea armelor în toată țara răsărită, într-atita de puternică să află, cît jumătate numai dintru aceasta poate îndestulă fi, ca pe acești vrășmași ori să-i respingă, ori cu totul să-l nimicească. În scurtă vreme această putere să va uni, și vrășmașul să va izgoni.

Drept aceia sfătuiesc locuitorilor aceștii țări, ca plin atunci să să fie în pace și în liniște, și la nice o frică să nu dec loc, căci numai aceea s-au întîmplat, care îndoiala neutralității (neștiința care cu ce parte ține) a vecinilor noștri, și întinderea cea mare a granițelor noastre fără apărare au pricinuit-o.

Iară pe înpotrivitorii libertății și a neatrînrării maghiare, adică: lăcuitorii ai țării, sasii și românii, într-adins li sfătuiesc să nu ia nici o parte la această luptă, ci să rămînă în odihnă, că cu nu poftesc ajutor de la ei

spre alungarea unitului vrămaș muscalo-austriac; pentru aceea dară căci aceasta nu poftesc, totuși nici voi suferi ca în înțelegere cu dușmanii noștri în contra armadiei mele să să scoale, sau orice altă ajutorință cu paguba mea să le dec. Însă, care cu nebăgarea în seamă aceștii doșani a mele totuși ar îndrăzni a face una ca aceasta, pe acela cu cea mai strașnică și fără milă pedepsă în viață și în avere îl voi pedepsi.

Cluj, 24 iunie 1849.

Supreimul Comandant al armatei maghiare din Ardeal

J. B e m Feldmareșal

Versiunea germană

An die Bewohner Siebenbürgens!

Dem Feinde der sich seit Monaten an mehreren Punkten unserer Gränze concentrirt, um mit allen seinen augerafften Kräften den letzten Schlag gegen die Freiheit zu führen, ist es gelungen bei Kronstadt und Bistritz dieselbe zu durchbrechen, und ins Innere des Landes zu dringen. Dies war gegen eine grosse Uebermacht nicht so leicht zu verhindern, da man nicht auf jeden Punkte der Landesperipherie ein Armee-corps aufstellen kann. Indessen sind die im ganzen Land zerstreuten militärischen Kräfte so stark, dass die Hälfte derselben hinreichen würde, um die Eindringlinge entweder zurück zu jagen oder zu vernichten. Diese Kräfte werden in kurzer Zeit vereinigt und der Feind vertrieben sein. Ich ersuche demnach bis dahin die Bewohner dieses Landes sich ruhig zu verhalten und keiner Furcht Raum zu geben, denn es geschah nur das, was bei der zweifelhaften Neutralität unserer Nachbarn und der grossen Ausdehnung unserer Grenze unvermeidlich war.

Die gegen die ungarische Freiheit und Unabhängigkeit feindlich gesinnten Bewohner dieses Landes — nämlich die Sachsen und Wallachen — aber fordere ich ernstlich auf sich auf keine Weise bei diesem Kampfe zu betheiligen sondern ruhig zu bleiben, denn ich verlange von ihnen nicht, dass sie mir helfen sollen die Russen und Oesterreicher hinaus zu jagen: aber darum, weil ich dies nicht verlange, kann ich nicht zugeben, dass sie im Einverständniss mit unsern Feinden gegen meine Armee conspiriren oder ihnen irgend eine andere Hilfe zu meinem Nachtheil leisten. Welche dies aber ungeachtet meiner Ermahnung, dennoch thun werden, diese werde ich aufs strengste und ohne alle Barmherzigkeit an ihrem Leben und Eigenthum bestrafen lassen.

Klausenburg, am 24. Juni 1849

Der Obercommandant der siebenbürgisch-ungarischen Armee

J. B e m, F M L

■ B.A.R. F. vol. în ms. rom. 1058, f. 83 (Text paralel german, maghiar, român). Textul român reproduc și în S. Dragomir, *Studii și documente*, II, p. 117

AVRAM IANCU
DESPRE FAPTELE OASTEI POPORANE
CARE A STAT SUB COMANDA SA

323

*Cătră Exelenția Sa Gubernatoriul civil și militar în Transilvania
Fel[d] M[ăreșal] L[ocotenent] baron Ludovic de Wohlgenuth*

După ce în adunarea de la Blaj din luna septembrie 1848 se determină, că în puterea dreptului dat tuturor popoarelor monarhiei să se organizeze și garda națională română, atât spre a susține liniștea și siguranța în comunitățile române, cât și spre a ne apăra dacă ar cere trebuința, în contra terorismului maghiar, care devenise cu totul nesuferit, — eu mă reîntorsei în muntosul meu ținut, mă așezai cu locuința la Cîmpeni și întreprinsei a ridica și organiza garda națională. Într-aceea, Comitetul de împăcățune ales de către națiune în adunarea de la Blaj, fu confirmat de Excelența Sa comandantele general b[aron] Puhner, prochemăciunea din 18 oct. 1848 către popoarele Transilvaniei ieși, se delincă și planul pentru dezarmarea rebelilor.

Eu în 19 oct. primii știrea despre planul dezarmării de la prefectul Alesențiu Sever, fusei totodată și provocat a sta gata spre a-l pune în lucrare îndată ce același mi s-ar cumineca. Garda națională, conchiemată de mine, era pe atunci concentrată la Cîmpeni, Bistra și Bucium suptr comanda tribunului Nicolau Corcheș, a centurionului (căpitan de sută) Alesandru Bistreanu și vice-tribunului Dionisiu Popovici. O altă despărțitură a gardei staționa la Măjina suptr comanda vice-prefectului Probu Prodan. În 21 [oct.] prefectul I. Buteanu venind de la Sibiu îmi aduse planul dezarmării și, totodată, de la generalul comandante, o scrisoare către comandantele unci diviziuni de dragoni savoieni strimtorați de către maghiari la Huedin, cu acea provocare ca, atât scrisoarea să o joc pe sigur[să] o dau sigur] în mina respectivului ofițir, cât și să văd cum aș putea scăpa numitul despărțământ de cavalerie din prinsoarea maghiară. Însărcinarea din urmă o esecutai cu atîta norocire, încît generalul comandante îmi desepseri a sa mulțumire într-un decret lăudătoriu.

În privința dezarmării maghiarilor eu tocma stam gata de a o pune în lucrare, în aceeași zi din 21, mai întei la Abrud, pe cînd o deputățune a acelu oraș sosind la mine se rugă în numele comunității orășene pentru o învoire pe cale de pace. Eu îi spusei condițiunile de pace care suna ca maghiarii să depuie armele, să jure împăratului credință, să dea jos flămurele uniunei de la casele publice și private, și în locul acelor să puie pe cele împărătești, apoi li-dedei pînă la 24 aceleiași luni, timp de socotit. Totodată, am luat măsuri ca să tai toată comunicațiunea acestui oraș cu Aiudul și Zlatna. La zioa pusă merșerăm cu garda națională sau cu așa zisele cete armate pînă către Abrud; orașul primi condițiunile puse, fu tractat bine și prietinește, și din acea zi pînă la venirea lui Hatvani, prin urmare

În virtutea
celor
statornicite,
„în
muntosul meu
ținut ...
întreprinsei
a ridica
și organiza
gardă
națională“

Aiudul
și Roșia
„suptr
protecțiunea
românilor“

peste o jumătate de an, se bucură de cea mai mare liniște și siguranță supt protecțiunea românilor. Întocma se întâmplă și cu vecinul oraș Roșia.

Într-aceea știrea dezarmării maghiarilor în Alba Carolina și pe airea se lăți cu iuțala fulgerului. Românii, pururea credincioși casei austriace, iar acum prea sătui de terorismul maghiar și mîngăieți cumcă guvernul legitim păși abia acum pe față asupra rebeliunei, la mai multe locuri se sculară fără conducători și în prunceasca lor credință începură de sine a dezarma pe maghiari și a-i sili să ia flamura și pajura împărătească în locul flamurei de uniune. Aceasta se întâmplă mai virtos în acele ținuturi pe unde prefectii încă nu avuseră timp a organiza măcar în cîtva garda națională, precum de exemplu în comitatul Zărandului. Spre a preîntîmpina vreo dizordine, după ce mă pusei în conștelegere cu I. Buteanu, prefectul Zărandului, care încă nu ocupase acel post al său, ordinaî acolo pe tribunii Aviron Telechi, I. Nemeș și Al. Căndea, dintre cari cei doi din urmă, cu toată blînda și omenoasa lor purtare către familiile maghiare aristocratice pe care le apăra de orice rea tratare și le asigura de daune, mai tîrziu fuseră uciși tocma de către acei apărați ai lor.

În comitatul
Zărandului

23-25 oct.
„Adevăratul
curs
al catastrofei
de la Zlatna”

Pe același timp și încă tocma pe cînd negoțiam cu Abrudul, în 22 oct. primii o asemenea știre de la Zlatna. Românii din comunitățile de prin pregiur, venind în cete numeroase la acel oraș ai cărui locuitori maghiari era cunoscuți ca cei mai ferbiși ajutători la tendințele maghiare, provocară pe garda maghiară a depune armele și a scoate flamura împărătească. Eu demăndai îndată tribunului Iosif Moga care staționa la Ofenbaia și avuse ordin de marș asupra Trăscăului spre a dezarma și acest oraș, ca îndată să-și schimbe marșul și să meargă la Zlatna, ca de s-ar putea să mijlociască o învoire de pace, iar la o întîmplare mai rea să apere averile Vistieriei și pe locuitorii credincioși ai acelui oraș. Acel tribun fiind tocma ocupat cu dezarmarea maghiarilor din Ofenbaia, însărcină pe vice-tribunul Clemente Aiuzeanu ca să meargă îndată la Zlatna. Ci pe cînd acestă se apropia de oraș, catastrofa trecuse preste el. Aceași fu în 23. oct. În acea zi românii fuseră chemați spre a negoția; apoi se primi condițiunea ca pe cît va curge dezbaterea de învoială, armele să se depuie de ambele părți. Românii depuseră armele fără cel mai mic prepus, încît unii se puseră jos fără nici o grijă, alții iarăși își minca din merindea ce avea, într-aceea capii lor negoția cu maghiarii. Dintre maghiari depuseră armele numai gardiștii din șirurile din nainte, iar ceilalți, ca niște perfizi, le ținură între picioare sau dinapoi; tunurile încă le ținea gata înapoi. Deci pe cînd românii negoția cu nepăsare și pretindea cu tărie ca garda maghiară să fie dezarmată, Nemegyei, consiliariul de montanistică și comandante al gardei maghiare, strigă dintr-odată ungurește „, foc !”. Maghiarii armați se înieptară nainte și pușcară hoștește asupra nearmaților români dintre cari mai mulți rămaseră morți, iar ceilalți în prima spaimă o luară la fugă, lăsîndu-și mulți tocma și armele. Acum însă românii înverșunați readunîndu-se foarte număroși, înflăcărați de mînie și răzbunare se răped asupra nefericitului oraș. Tot-odată se răspîndi și falsa faimă că Iancul s-ar apropia cu cetele sale. Gardele

Johann
Nemegyei,
vizitatorul
catastrofei ...

maghiare nu putură înfrunța răpegiunea românilor; orbite de furie dederă foc topitoarei împărătești, bisericei românești, cum și altor case de ale românilor, apoi o tulără din oraș la o fugă neregulată, iar cu ele se depărtă și o parte însemnată dintre locuitorii maghiari.

Acum se începu chiar în oraș o măcelătură înfricoșată în care își aflară moartea mai mulți prunci nevinovați și femei, pentru că furia românilor nu se mai putea reînfrina; totodată pătrariul mai frumos al orașului, locuit de maghiari, deveni pradă flăcărilor. Soarta gardelor fugare, cum și a celorlalți maghiari cari se alăturaseră lângă ele, încă nu fu mai bună. Știrea despre perfidia comandanților maghiari din Zlatna zbură naintea nenorociților. Locuitorii din Presaca și împregiurime au fost și apucat înainte spre a sta într-ajutoriu la frații lor din Zlatna în contra maghiarilor, cind iată că-i întimpină fugarii. Românii îndată și lovără asupra nenorociților și uciseră pe mai mulți din ei. Între maghiarii morți fu și urzitorul catastrofei, consiliariul montanistic Nemesgyei, însă și alți mai mulți nevinovați, prunci și femei. — Acesta e adevăratul curs al catastrofei de la Zlatna. Eu, îndată ce aflai de aceea întâmplare tristă, alergai spre a lua măsuri ca pe oficialii camerali ciți au rămas în viață să-i duc la Abrud în siguranță. În 26 [oct.] mersei eu însumi cu prefectul Bălinț la Zlatna spre a pune la cale cele trebuincioase.

Cu o zi mai înainte, pînă încă petreceam la Abrud, vice-prefectul Prodan îmi aduse știrea că cetele lui de la Măjina, lovite de gardele maghiare din Aiud comandate de cirmuitoarul primar baron Ștefan Kemeni, unite cu o companie „Karol Ferdinand” comandate de căpitanul Novak, se răspindiră, iar apoi numitul sat Măjina, cum și o parte din Cacova fuseră depredate și arse. Această învingere maghiarilor le veni efitină pentru că credincioșii români nu vrea a se bate în contra soldaților împărătești. Puțin după aceea soldații acelei companii, precum se auzi mai tirziu, se sculară asupra căpitanului lor care ținea cu maghiarii, îl siliră a părăsi Aiudul și a merge la Alba Carolina.

La Măjina

Pe cînd eu mă ocupam cu dezarmarea și pacificarea orașelor muntene, un alt despărțămînt al oastei mele țărane se măsură în cea dintîie luptă cu honvezii maghiari și cîștigă o învingere ilustră la Cricău. Acel despărțămînt ce sta supt comanda viceprefectului Bălaș, a tribunului Bucur, preot din Galda, și a brașului locotenent Șandruș de la Regimentul I românesc de graniță, se așezase îndată de la începutul operațiunilor belice la numitul sat Cricău. Tot pe atunci, mai multe companii, honvezi și gardele maghiare de la Aiud, lovără pe neașteptate asupra oastei prefectului Acseșiu Sever așezată la Sincrai lângă Murăș și încă nicidecum regulată, unde, favorați de o negură groasă, o siliră la fugă. Patru companii de honvezi îngîmfate de o învingere așa ușor cîștigată, însoțite de o parte a gardelor din Aiud, se reîntoarseră peste Murăș, apoi, în 28 oct., se răpeziră cu iuțală asupra cetelor de la Cricău. Românii respinseră asaltul cu bărbăție, iar apoi se

Cioenirile
de la Cricău
și Sincrai

O nouă
strategie
de luptă

incinse o luptă de mai multe oare. Un student de la Blaj află o nouă strategie belică. El își implu sucmanul cu paie și îl puse într-un par de gard. Mai mulți români făcură asemenea, și așa dintr-odată se ivi, un șir întreg, tot oameni de paie pe care maghiarii pînă groasa negură ce ținu pînă tirziu, îi crezură a fi în adevăr români de luptă. Deci pînă cînd maghiarii își prăda pușcăturile mai virtos în contra acestor maște, oastea română se formă în coloane de atac, lovi pe maghiarii în flanc de două părți deodată și cu mare curaj, incit maghiarii fuseră siliți a o tuli la fugă cu mare stricăciune, iar românii îi alungară pînă la Teiuș.

Preoții
români
la luptă
cetelor...

Precum preoții români credincioși sta sau în fruntea cetelor armate, sau mai preste tot ajuta operațiunile militare cu pericolul vieții lor, așa se întimplă și cu această ocaziune. Preotul din Mesente încă căzu în minile maghiarilor. Aceștia îl tratară cu pumnii și cu tăieture de sabie, pînă ce căzu la pămînt mai ca fără viață, apoi legîndu-l cu un ștreang de gît și de un car, îl hățiră de la Aiud la Turda, iar de acolo la Cluj unde-l aruncară într-o temniță și era neapărat să-l spinzure dacă într-aceea nu ajungea trupele împărătești supt colonelul Urban, care-l scăpără.

Cetele
române
la Aiud,
la Vinț
și la Turda

În Zlatna primii o scrisoare de la locotenentul Șandruce care-mi cerea ajutoriu proaspăt în contra maghiarilor cari sta să lovească din nou asupra puseciinei de la Cricău. După ce îi trimisei cerutul ajutor, eu am mers la Alba Carolina unde mă chemase comandantele acelei cetăți. După ce primii instrucțiuni noă, mersei în castele de la Cricău. Aici căpitanul Gratzke îmi aduse mandatul ca eu cu cetele țărane să operez asupra Aiudului, Vințului și Turzei. Noi împăciuirăm Aindul, apoi păsărăm mai încolo către Vințul de Sus pe care-l aflărăm în partea lui mai mare dears. De acolo merseăm către Turda unde ne întîmpină o deputăciune a orașului care auzi și primi condițiunile păcei, iar noi din parte-ne steterăm buni pentru siguranța persoanei și averei lor. Aici ne împreunărăm cu corpul de armată ce opera supt comanda feldm[arșal] locotenentului Gedeon.

Răspuns
deținuților...

La acest loc simțul de datorință mă silește a mă dechiara ia privința purtării cetelor armate pe cît timp ținură operațiunile pe malurile Murășului, cu atît mai virtos, căci de la o parte oarecare se dă pe față o aplecare necumpătată de a defăima pe români la toată ocaziunea. Deși maghiarii pe valea Murășului iar mai virtos în ținutul Aiudului săvîrșiră cele mai revoltătoare cruzimi, ucideri și aprinderi asupra românilor, totuși aceștia la intrarea lor în acel oraș se purtară atît de omenește, încît nici un locuitoriu nu avu cel mai mic cuvînt de a se plînge asupra lor. Aceasta trebue să se însemne spre lauda românilor cu atît mai virtos, cu cît gardele săsești care fuseră lăsate acolo la garnisoană se pătără cu cele mai scandaloase fapte de răpiri și prădăciuni, încît clrmuitorii numitului oraș se văzură siliți a da la General Comando plînsoare în scris asupra purtării gardelor săsești, iar din contră, purtarea românilor în alăturarea cu a sasilor o lăudară ca de model.

Ardera Vințului încă voiese alții a o încărca pe spinarea românilor. Ci cînd sosirăm noi la acel oraș era, precum observai mai sus, mai de tot

ara și părăsit. Noi acolo aflară o mulțime de români aruncați de către maghiari în groape cu var și în acest mod dievolesc înecați, cum și cadavre arse și mutilate de ale preoților români, tot atâtea îndemnuri spre a ispița războiul românilor. Totuși căpitanul Grätze se simți îndatorat a reporta că, după o cercetare strinsă ce făcu, orașul nu s-ar fi aprins de români, ci chiar de către maghiari, când aceștia aflară de apropierea acelorora. — Purtarea cetelor române fu preste tot atât de esemplară, încât acelea știură câștiga chiar și încrederea maghiarilor, deși cugetul le șoptea vina atitor cruzimi în contra românilor. Așa mai anumit orașenii din Aiud voind a se reîntoarce din fuga lor de la Turda, își cerură gardiști români dintre bravii albăceni, ca aceștia să-i apere până acasă. Așa, însuși generalul Wardener recercă de la mine gardiști români cari să apere curțile și moșiile proprietarilor mari ș. a. Aceștia ar fi să se ia în socotință bună la judecarea tristei catastrofe mai tirzie a Aiudului, nici să se dea ascultare calumniatorilor de români; ci adevăratele-i pricini să se scruteze fără prejudeț și raporturile respectivilor conducători ai cetelor române să fie cercetate cu singe rece.

Eu de la Turda călătorii la generalul Wardener: însă spre a lua instrucțiuni noă, fusei trimis la colonelul Losenau. De la acesta primii mandatul ca eu cu oastea mea să ajut aripa stângă a întregii armate împărătești care opera la Huedin. Ci fiindcă oamenii mei era prea demult depărtați de la casele lor și suferiseră strapațe grele peste măsură, li congediei pe acasă pentru ca să mai pânseze citeva zile, să se aprovizioneze de trebuințioasa îmbrăcăminte și nutremit pe alte operațiuni. După ce le desipsei zvon și locul readunării, călătorii la Cimpeni, iar de acolo la Abrud. Aici avui cu cea dintâi întâlnire cu căpitanul Ivanovici care, precit poci prepuie, ar fi fost însărcinat a-mi fi de ajutoriu la comanda cetelor armate ca ofițir pățit și a face pentru cauza împărătească servițiuiri însemnate; mă doare însă, că mă văd silit a mărturisi cum-că el n-a corăspuns chemării sale, precum se va vedea mai jos.

Aici se cuvinte să deduc și operațiunile cetelor conduse de bravul prefect Buteanu din comitatul Zărand către Huedin. Numitul prefect pe la începutul lui noemvrie adusesse o parte a maselor sale în castrele (lagărul) de la Teiuș, pentru ca împreună cu celelalte trupe adunate acolo să înainteze către Aiud și să opereze pe Muraș în sus. O altă parte a cetelor sale în număr de trei mii, cu două tunuri de lemn supt comanda tribunilor Dionisiu Darabant și Ioan Corcheș, o trimise Buteanu din Comitatul Zărand către Huedin cu însărcinare ca acolo sau la Lacul Negru să impedece intrarea maghiarilor din Ungaria către Cluj. Ci fiindcă oamenii fuseră siliți a mai petrece două zile între munți până să-și verse ei înșii gloanțe, ajunseră prea tirziu, încât nu avură cînd să ocupe puseciunea de la Lacul Negru (Feketetó). În 7 noemv. ai noștri întâlniră pe maghiari la satul Zam-Sincrai. Maghiarii, la provocarea românilor ca să depuie armele și să se retragă în pace, răspunseră cu pușcături; atunci ai noștri se retraseră în puseciunea de mai înainte. adică în șanțurile din marginea satului acoperite cu paie și începură

Colaborarea
română
cu comandantul
imperial
care corăspuns
chemării
sale "

Sub comanda
bravului
prefect
Buteanu

7 și 8
noiembrie:
la Zam-
Sincrai ...

a răspunde la focul dușmanului. După o luptă scurtă, dușmanul fu răspins și alungat. Satul se incinse de flacăre pentru că paiele din garduri aprinzându-se prin pușcături, suflind și un vint repede, focul se lăți preste casele din sat. Casele cruțate de foc în acea zi fuseră aprinse în următoarea, prin maghiari. Exemplul îl dăde însuși judele curței, tot maghiar din acel sat. Maghiarilor peste noapte le veni ajutoriu de trupe noă din Ungaria cu care apoi în 8. dimineața loviră asupra românilor. Aceștia lipsiți de munițiune nu se putură ținea îndelungat; ci respinși, fuseră alungați pină în munții vecini. Așa scopul acestei expedițiuni fu anulat.

4-8 dec.
în munții
Huedinului ...

În conformitate cu însărcinarea ce luasem de la colonelul Losenau masele armate le adunai la Cîmpeni, alesei din acelea 1500 inși, dintre care 250 aveau arme de foc, iar ceilalți numai lănci, și cu aceștia pe la capătul lui noemvrie apucaî drumul spre munți către Huedin, însoțit fiind și de căpitanul Ivanovici. În 4 dec. ajunserăm la Săcuiei. Eu îndată-mi împărții oștirea ocupînd satele din pregiur. Albăcenii și bistranii fuseră postați la satul Rogoșel, ca punct mai însemnătoriu. După aceasta cu mersei cu căpitanul Ivanovici la colonelul Losenau în Huedin și îi dădeî raport despre calitatea trupeî mele, cum și de dispuseciunile ce am făcut la Săcuiei. Aici se determină ca eu, în noaptea din 6 spre 7 dec., cu trupa mea să lovesc asupra insurgenților așezați la satul Sebeș, dincoace de Lacul Negru, și la o întimplare cînd aș reeși a le respinge anteposturile, să mă arunc asupra castrelor lor. Spre acest scop mi se dederă îndată 70 soldați regulați cu un oșîțir de la Regimentul Jivkovici. Domnul colonel îmi promise că va porni cu coloanele sale de la Huedin pe drumul țării și va înfesta pe dușman. În 6 dec. mă reîntorsei la Săcuiei. Aici mi se reportă cumcā rebelii ar fi demăndat în satul Vișag pentru zioa următoare ca la 400 pini și alte de ale mîncărci, și că anteposturile noastre așezate la Rogoșel ar sta gata a se înfrunta cu ei dacă ar voi a intra în sat. Anteposturile, unele, prînseră și doi insurgenți de la cari ne informarăm încîtva despre puterea și puseciunea dușmanului, apoi îi trimisei la colonelul Losenau.

la Vișag ...

Zioa din 6 dec. o defipsesem pentru a cunoaște puseciunile dușmane și a ne pregăti pentru noaptea ce urma, pe cînd în aceeași zi, pe la 10 oare înaintea amiezii, primii un curier de la Rogoșel cu știrea cumcā albăcenii și bistranii postați acolo s-ar fi pus în mișcare cătră Vișag spre a se înfrunta cu trupa maghiarilor ce venise pentru ale mîncărci. Eu îndată mă aruncaî pe cal și însoțit de cîtiva călăreți alergai spre numitul sat, însă mai întei provocai pe căpitanul Ivanovici ca, după ce nu puteam ști numărul trupeî cercătoare să pornească cu trupa întregă și cu soldații regulați pe urma mea în marș iute. În distanță de un pătrar de oară de la locul bătăliei, mă întîmpină un alt curier cu știrea plăcută cum că românii ar fi sfărmat cu totul trupa maghiară cercătoare. Apoi vizitai locul pe care zăcea 35 insurgenți morți și numai 4 sau 5 scăpară cu fuga. Noi avurăm doi răniți mai ușor. Cu această ocaziune se aratără, între alții, mai curagioși și bravi, Matei Filip, om de 70 ani, din satul Albac, care mai nainte servise în armata împărătească și năintase la șarjă de feldvebel. Acesta fiind comă-

dantele albăcenilor în acea lovire, provocă pe ofițerul insurgenților a depune armele. Acesta însă în loc să se dea, comandă „foc”; atunci un alt comandant de români, tot albăcean, anume Ispas, ochie pe ofițerul maghiar și cu o pușcătură îl răsturnă la pământ pînă ce încă soldații săi nu avuseră timp a pușca și a doa oară. Prin aceasta trupa maghiară veni în disordine. Încă un alt albăcean, anume Alecsie, neavînd nici pușcă, se știu apropié prin violenție de 12 honvezi, sminci pușca de la unul din ei, îl trînti cu aceeaș, și se reîntoarse neatins la trupa sa.

Peste puțin sosi și trupa în frunte cu căpitanul Ivanovici și află ceea ce se întîmplase; iar eu avizai pe colonelul Losenau de rezultatul bătăii. Acum noi la satul Vișag lăsarăm pe scărișoreni ca să apere pasul către Bologa, apoi cu toată cealaltă trupă merserăm către vîrfurile lui Trainiș. Anteposturile dușmane se retraseră la apropierea noastră din culme, mai în jos la șes. După ce sosirăm la Trainiș, observai căpitanului Ivanovici că atacul în acea noapte nu s-ar mai putea face, pentru că acum era seara și nu avusem timp de a întreprinde o recunoaștere a puseciunilor; dușmanii încă apucaseră a se păzi prea bine, atît în urmarea luptei sus descrise, cit și prin retragerea anteposturilor; prin urmare, eu nu mai puteam arunca trupa în pericolul unei bătăi nocturne, pe locuri necunoscute, cu un dușman prea bine armat. Deci cu determinai amînarea acestei loviri pentru una din următoarele nopți, avizai despre aceasta și pe colonelul Losenau, arătîndu-i și temeiurile mele. Cu toate acestea, căpitanului Ivanovici îi cășunase a îndupleca pe trupa mea ca și peste voia mea să încerce un asalt de noapte, însă ei nu reeși. După aceasta, cu mă trăsei la odihnă.

În ziua următoare, 7 dec., pornisem spre a cerceta împrejurimea cînd, deodată aud sunet de tun. Nu știam ce poate fi aceasta; mai tîrziu aflai cumcă căpitanul Ivanovici, fără a-mi face cunoscut, deduse cele două tunuri de lemn din vîrfurile lui Trainișului jos în vale și deschise cu ele bătăia spre a sperie anteposturile maghiare; ci el se înșelă pentru că insurgenții erau pregătiți și, peste aceasta, pricepură toată stupiditatea aceluia atac. Eu încă nu apucasem a mă informa deplin despre acel atac, pe cînd tribunul Clemente Aiuzeanul îmi vine cu raportul că trupa noastră au și început lupta cu maghiarii. Deci pe cînd eu alergam către piața lovirei, văzui pe cei 70 soldați regulați retrînd cu tunurile. În 10 minute porniră și lăncerii după ei. Dușmanul, întărit cu ajutoriuri proaspete, înainta cu îndrăzneală și numai bravilor vînători români avurăm a mulțami, cumcă călărimea dușmană nu tăie pîntre lănceri; căci adică vînătorii traseră asupra-și grija călărimei contrarie, iar prin focuri nimeritoare li țînură în frîu. Acum însă vînătorii rămăseră lipsiți mai cu totul de munițiune și era în pericol de a fi încongiurați. Așa eu trimisei lor pe Clemente Aiuzeanul spre ajutoriu, care și reuși a-i reconduce fără stricăciune. Eu încă tot mai credeam că atacul nu avuse alt scop decît a-și apăra puseciunea luată cu o zi mai înainte. Pentru aceea rugai pe căpitanul Ivanovici ca să stea aici pe vîrfurile lui Trainișului, pentru că puseciunea era foarte bună și noi de aici puteam răspînge orice atac; ci dînsul răspunse că n-ar putea espune pe soldații regulați la

La vîrfurile
Trainișului
(6-7 dec.,

în dezacord
cu
comandantul
imperial ...

Urmările
atacului
nesocotit
de la
răniș

nici un pericol și nicidecum nu l-am putea îndupleca să stea. Prin aceasta se descuragiară și lăncerii, încit treburăm să ne retragem cu toții. Pe cind maghiarii se arătară spre virful Trainișului, soldații începură a fugi, lăncerii încă, apucind în două părți, una către Săcuiei, alta către Rogoșel. La cea trimisei pe tribunul Clemente Aiuzeanu ca să-i readucă, la cea trimisei însumi și-i adunai la Mărgău. Perderea noastră stete din puțini răniți; din contră, insurgenții avură a suferi mult de la vinătorii noștri prea bine ochietori. Maghiarii vor fi avut la 40—50 morți și tot atâți răniți. Căpitanul Ivanovici arată în Huedin un număr prea necumpătat al celor morți din partea maghiarilor. Nu se cere să fie cineva vreo notabilitate militară spre a cunoaște cumcă acel atac fu foarte nesocotit: a) pentru că dușmanul de trei ori mai numărös și foarte bine arătat veghiese din toate părțile; b) pentru că operațiunea noastră fusese îndreptată numai spre centrul trupeii dușmane, iar spre aripile lui nu se făcuse nici o dispuseciune; c) pentru că colonelul Losenau nu știuse nimic despre această operațiune, pentru că după coînțelegerea ce avuserăm să o ajute pe drum în sus.¹ Urmările atacului nejudecat fuseră dearderea satelor Trainiș și Vișag; cale deschisă înlăuntrul țării pentru insurgenții ce venia din Ungaria și apoi descurăgierea lăncierilor.

Falsul raport
al căpit. Imperiei
Ivanovici

Eu în 8 dec. călătorii la Huedin. Căpitanul Ivanovici apucase înaintea mea și, spre a se purifica, făcu colonelului Losenau un raport fals pe care eu acum trebueam să-l refrunt. Bunul colonel îmi zise spre mîngăiere: „*Nemo semper vincit, sed et vincitur*” („Nici unul nu învinge totdeauna, ci se și învinge”).

19 dec.
noi ajutare
la Huedin

După două zile reportai colonelului cumcă oastea de lănceri staționată la Mărgău, din lipsa celor trebuincioase la viață și pentru gerul înfricoșat, trebui să meargă pe acasă, după care eu fusei însărcinat a convoca o noă oaste de lănceri și a o trimite la Huedin spre a ajuta operațiunile coloanelor din latura stîngă. Deci eu dispusei cele trebuincioase spre a înștiința pe colonelul prin locuitorii din Săcuiei și Vișag despre toate mișcărilor vrăjmașilor, apoi mă depărtai. În drumul meu către Cîmpeni primii la Ciunca raportul tribunului Iosif Moga, care fusese staționat la Ofenbaia, cumcă el cu cetele sale pornise către Huedin, însă din pricina munților coperiți cu nea își luă drumul peste Cluj, despre care eu și avizai pe colonelul Losenau.

Sosind eu la Cîmpeni, scosei în patru zile o oastă noă de 1500 înși, între care 70 vinători, sub comanda tribunilor Nicolau Corcheș și Clemente Aiuzeanul. Drumul de munte care în cap de iarnă este atît de greu, îl făcu acea trupă bravă în 5 zile, și în 19 dec. ajunse aproape de Huedin. Aici tribunii luară de la generalul Wardener mandatul ca să-și împreune anteposturile lor cu ale trupelor regulate, care se și făcu îndată. Acum tribunii cerură de la numitul general munițiune pentru cetele lor, însă numai li să promise cumcă dacă s-ar întimpla să fie lovite de către maghiari, trupele regulate le vor apăra. Vro două zile după aceea tribunii mei luară știrea de la anteposturile lor cumcă rebelii înaintază asupra-le cu putere mare. Tribunii îndată și espeduiră curieri la Huedin. Generalul Wardener

Însă, fără a încerca cea mai puțină rezistență, fără a înștiința pe comandanții numeroaselor cete românești adunate acolo din toate părțile, din temeiuri cunoscute numai lui, apucase a se și retrage. Până să ajungă știrea retragerii lui la tribunii mei, avangarda dușmanilor se și înieptase asupra lor. Vinătorii români ținută focul cu bărbăție și să retraseră în regulă bună către munți, apărînd cu pușcăturile lor retragerea lăncierilor. Tribunii mei avură norocire de a scăpa cu cetele fără altă stricăciune decît unul mort și cîțiva răniți.

Din contră, ceata care stătuse sub comanda tribunului Iosif Moga avu o soartă tristă. După ce această ceată de lănceri ajunse la Huedin, fu comandată de ajutoriu în laturea dreaptă a armatei unde și ținu două loviri de laudă. După retirada lui Wardener de la Huedin și a colonelului Urban de la Cluj, numitul tribun se trase deocamdată tot pe urma lui Urban, apoi la Bonțida trecu Someșul și se trase în așa numita Cimpie, către Barei și Gădălin, cu scop de a scăpa în munții tribunatului său. Însă cînd el văzu că din toate părțile e înfestat de dușmani, părăsindu-și oastea, se retrase la Urban. Cînd acum centurionii ajunseră cu cetele pe drumul țarei, între Turda și Cluj, la Turu și Comițig fuseră impresurați din toate părțile, vreo sută de oameni uciși, la 200 prinși, apoi duși la Cluj, iar de acolo la Oradia Mare. Restul oamenilor se răspîndi prin păduri și ajunseră pe rînd la familiile lor în cea mai ticăloasă stare.

Într-aceea cu alergai la Sibiu spre a cerceta în loc starea lucrurilor și spre a mijloci oareșcare măsuri pentru trebuințele oastei de țărani ce se bătea în munți, apoi în aceeași lună mă reîntorsei. Pe la începutul lui ianuarie 1849 primii de la onor. Comitet românesc de pacificățiune sub nr. 330 de dato 20 dec. 1848, mandatul comandantului general ca să concentrez o trupă număroasă în mijlocul munților. Însă trebuința acestei măsuri era prea învederată tocma de n-ar fi sosit vreun mandat, încît noi, eu și prefecții I. Buteanu și S. Balint, o am cunoscut mai înainte de acest mandat și în cîințelegere comună făcuserăm, după puțință, dispusăciunile corăspunzătoare. Pentru că după ce trupele împărățești se concentraseră pîntre cetățile săsești mai însemnate pe pămîntul regesc și împregiur de săcuime, și în urmarea trăgănatelor operațiuni asupra săcuilor și a neespliacabilei întîrzieri cu dezarmarea lor, Munții (Apuseni) deveniră blocați mai din toate laturele, încît la miezul lor trebuia să se coadune o trupă însemnată, totdeauna gata de bătaie și spre a trimite ajutoriu neconținut pe la marginile pasurilor unde bătăile era de toate zilele.

Pasurile muntene din comitatul Zărand le apăra prefectul Buteanu, bărbat pre cît luminat, pre atît nepregetătoriu. Acesta se bătu trei luni întregi, adică ianuarie, februarie și martie, cu insurgenții din toate laturile și cu trebuieam să-l ajut neîncetat cu trupe proaspete. Munții de către Turda și Cluj îi ținu și apăra cu bravură curagiosul și deșteptul prefect Balint, parohul din Roșia de Munte. Acesta încă ceru și dobîndi de la mine trupe mai de multe ori. Celelalte puncturi rămăseră la apărarea mea. Apă-

La Turu
și
Comițig

Legătură
cu Comitetul
român de la
Sibiu

Iancu,
Buteanu
și Balint
concentrează
o trupă
însemnată
„în mijlocul
munților“

rarea pasurilor către Aiud și Teiuș o încrezui vice-prefectului meu, preotului Prodan Probu, părinte a unei familii sărmâne; acesta mai tirziu fu pus la prinsoare în urmarea unor învinuiri neadeverite, și pînă astăzi, cînd chiar și rebelii sînt ascultați și judecați, el geme neascultat în temniță la Ponorul Rimetei mă folosii mai întîi de tribunalul Matei Nicolau din prefectura prefectului Balint, mai tirziu, de tribunalul meu Vasiliu Fodor.

— Importantele pasuri de la Albac, Mărișel și Someșul Rece, către Huedin și spre drumul Oradiei Mari, către Cluj, fuseră apărate de înșii bravi locuitori ai numitelor sate cu un curagiu și constanță admirabilă. Eu îi îmbărbătam cu comandanți și ajutoare ce le trimiteam din timp în timp. Pe la toate aceste puncturi se întimplară bătălii dese întru care românii dederă exemple de un eroism rar, de constanță, devotămint și credință, și alipire către împăratul lor și către întreaga monarhie. Cîteva bătăi întimplate de către Huedin, la amîndoa puntele numite mai sus pentru importanța lor, le voi atinge pe scurt.

ian. 1849.

la Rîul

Călatei

În 3-ian., un sat, Rîul Calatei, vecin cu Mărișelul, fu lovit de către o mie maghiari cari aveau și un tun și era comandați de unul Gyelei din Giula, în Ungaria. Optzeci feciori din același sat, comandați să apere satul muntelui, opriră pe toată trupa maghiară patru oare întregi, pînă cînd bieții locuitori își scăpară puținele lor averi mai înlăuntrul munților; apoi se retraseră și ei, lipsindu-le și munițiunea. Satul îndată și fu prefăcut în cenușe prin rebeli. Perderea românilor stete numai din doi răniți; din contră, maghiarii avură morți și răniți al căror număr nu se putu afla.

Vîrfui

Bătrînei

În 26 ianuarie, 600 honvezi porniră din Gilău, către Mărișel. Cănenii din acest sat întimplară pe dușman la locul numit Vîrfui Bătrînei. Bătaia finu 6 oare cu noroc mestecat, mai în urmă ai noștri reîmpinseră pe rebeli și îi minară pînă la Gilău. Ei lăsară pe locul de luptă 13 morți, iar despre numărul răniților se știe numai că aceia fuseră încăreai pe patru cară. Bravii mărișeleni perdură 6 morți; patru care și trei șure li se prefăcură în cenușe, iar 30 vite răpite.

12 martie,

ciocnirea

de la

Mărișel

Spre a-și răzbuna această rușine, în 12 martie porniră 1500 honvezi și alți soldați de insurgenți în contra Mărișelului. Păzitorii de cordoane avertizară pe săteni de pericolul ce li se apropie; aceștia se readunară îndată toți cîți puteau prinde arme, se despărțiră în trei coloane și ocupară cele mai importante trei puncturi din vecinătatea satului. Totuși spre a putea sta în contra unui dușman atît de numeros cu oarecare speranță de rezultat, se află de neapărat a-l face să creadă că el are a se înfunda cu o putere mare. Deci atît spre a-l înspăimînta, cît și spre a-i observa mai bine mișcările și spre a da la timpul bine venit un semn de lovire generală, era de neapărată trebuință a face o demonstrațiune din năltîimea muntelui Grohotu; ocuparea însă a celor trei pasuri mai importante cerea conlucrarea tuturor bărbaților destoinici la arme. Atunci femeile acestor bravi munteni se îmbiară singure a face acea demonstrațiune. Dinsele mai întîi în acea iuteală se organizară în cîțva, iar de comandantă li se dădă Palaghia Roșia, mama centurionului Roșu, comandantele sătenilor, apoi modul demonstrațiunii

fu determinat în comun (obștește). Așa, femeile cu pălării de bărbați în cap încăleacă caii, apoi în cel mai frumos șir suiră pe muntele Grohotul în sus. Aici trebuie să observăm că românele muntene știu îmbla călare întocmai ca și bărbații. Această trupă de femei sosind în culmea muntelui se despărți, așa ca dușmanul să nu o poată vedea; numai Palaghia Roșia observa de la un loc mai înalt mișcările trupei maghiare. După aceea, sosind la puseciunile menite pentru dînsa, Palaghia Roșia suflă în bucium (corn), femeile călărețe se iviră din toate laturile, înălțară un strigăt mare și se puseră în mișcare. Acesta fu pentru mărișeni, bărbații lor, semnul de o lovire generală. Așa ei se înieptară din toate puncturile asupra dușmanului adus în confuziune și produsă cea mai mare conturbare în șirurile lor. Lupta fu scurtă pentru că maghiarii nu mai căuta să se bată, cit mai virtos să scape cu fuga. Ei lăsară pe loc 30 morți, între cari un căpitan și un vachmaister, Ludovik Vitéz; răniții lor fuseră duși pe 6 cară. Stricăciunea maghiarilor fu mai însemnată la Someșul Rece, pentru că acolo (fugind) se înnoacă la 100 inși. Dintre mărișeni numai vreo 2—3 fuseră răniți.

Între lupte ca acestea, care se înnoia ne-necetă mai pe la toate punctele, ne supraprinse pe noi pe la mijlocul lui martiu însemnătoarea știre despre căderea Sibiiului în mîinile lui Bem și puțin după aceea încă alta și mai puțin explicabilă, cumcă trupele împărătești părăsiră patria noastră atît de greu cercată și că ele se retraseră în Țara Românească. Acum noi, care de la început am fost prea puțin ajutați, și pe lingă tot devotamentul nostru, tratați cu dispreț, adeseori calumniati ba și injurați, ne văzurăm deodată lăsați în furia unui dușman barbar. Mișcarea ce produse acel eveniment fabulos asupra românilor munteni nu se poate descrie, încît ne trebui timp mai îndelungat pînă să-i domolim și să le arătăm speranțe mai plăcute. De la șesuri sosia pe toată zioa fugari în munți, preoți românești, învățați, ofițeri de ai lăncerilor, cum și bărbați juni, sănătoși, cari fugea ca să nu fie înrolați la armata insurgenților, sau de accia cari fuseseră înrolați, însă la întia ocaziune părăsiră flamurile rebele și trecură încoace la frații lor. Prin urmare, numărul luptătorilor ne creștea pe zi ce mergea, cum și al înțelegînților cari era în stare a ne ajuta cu faptă și cuvînt. Spre încurajarea inimelor adaoase mult venirea la noi a prefectului Acsențiu Sever cu 1 000 lănceri disciplinați și 200 vînători bine deprinși, pentru că faima curagiului și a bravurei lor străbătuse pînă la fiii munților. Din pasurile muntene ce se afla în prefectura mea, încă sosea știri favoritoare. Așa, mai anume tribunul Vasiliu Fodor, pus ca să apere linia de cordon de la Ponorul Rimetiei, fu norocos în mai multe bătălii avute cu dușmanul. El în 23 martiu, cu 60 vînători bătu la Giomal într-o lovire de 2 oare pe o companie de honvezi (soldați patriotici) și îi alungă pînă în drumul mare. Dușmanul lăsa pe loc trei morți, o dobă și toată prada cită adunase din acel ținut. Același tribun, în 10 aprilie, ținu o lovire de 15 oare cu Franț

Femeile
în luptă
pe muntele
Grohotul;
Palaghia
Roșia

Ofensiva
generalului
Bem

Lăsați
singuri
la fața
atacurilor

Venirea
lui Acsențiu
Sever

Băniță, care comanda trei companii de lăncezi. Dușmanul fu luat la fugă după ce lăsa 15 morți; iar din partea noastră avurăm numai un mort și 3 răniți. — Tot acel tribu bătu pe Eglofstein, comandatele de insurgenți, în 15 aprilie la Peatra Tăiată, în 24, la Peatra Lungă și în ambele loviri îi ucise 15 soldați. Însă crudul dușman își însemnă drumul său atît în venire, cit și în retragerea sa, cu cele mai revoltătoare scene de foc și omor, ale căror urme se vor cunoaște pe mai mulți ani înainte.

Pe linia cordonului de cătră Huedin încă avu centurionul Matei Gheorghiu la satul Jurcuța o lovire norocită cu Buzgo, comandatele insurgenților, care atacase năvălit sat cu putere mare, fu însă silit a se retrage cu o pierdere de 45 morți. Bravii jurcuțeni avură a plinge moartea curajosului Stan Gheorghiu, care lăsa o văduvă săracă cu mai mulți prunci.

Însă toate aceste rezultate nici din departe nu era de ajuns pentru ca muntenii să petreacă cu bucurie zilele Paștilor, atît de scumpe românilor. Prefectul Acsențiu Sever, după mai multe loviri glorioase, mai tîrziu, atît pentru lipsa munițiunii, cit și silit de o putere prea mare, se retrase în inul munților, încît pe la 15—16 [aprilie] trebui să lase și Zlatna în minile dușmanilor. Prefectul Buteanu, după cele mai încordate silințe, încă trebui să părăsiască cîmpul de luptă, încît pe la capătul lui marșu tot comitatul Zărandului se afla în minile dușmanilor. O știre care, peste puțin eși de falsă, cumcă keltzemaistrul Puhner s-ar fi reîntors cu oastea sa în Transilvania și că ar fi trimis un batalion cătră comitatul Zărandului, făcu pe prefectul Buteanu a desfige pe 9 aprilie o lovire asupra Bradului, cu care noi, cînd ar eși bine, unirăm planul altor operațiuni cătră Baia de Criș și Hălmașiu. Dacă acest plan reeșea atunci comitatul Zărandului era să scape de dușman. Soartea însă vroi altmîntre. Buteanu porni în zioa sus-năvălită, pe la 5 oare dimineața. Eu dăduri lingă el pe tribunele Clemente Aiuzeanu cu un despărțiment de lănceri. Trupa toată sta ca din 2 000 și fu despărțită în 3 coloane. Cele două coloane delături stăteau supt comanda tribunilor C. Aiuzeanu și Vințianu; centrul era comandat de însuși prefectul. O patrulă trimisă de el cătră Baia de Criș îi aduse știrea că maghiarii, venind din altă parte, voiesc a-l lovi din dos. Amăgit prin știrea aceasta Buteanu stete îndată, aviză pe tribuni comandîndu-i de retragere. Aiuzeanu apucase a primi mandatul și se re-ntoarse, Vințianu însă ajunsese prca departe, încît curierul nu-l ajunsese. El ajunsese la punctul desfigt pentru el, lovi anteposturile dușmane și străbătu în orășel, unde iară se bătu citva cu hărbăție. Ci cînd el văzu că nu e ajutat de nimini, iar puterea dușmanului creștea ne-ncetat, se retrase cu puțină pierdere. Prin aceasta nu numai atacul asupra Bradului deveni neefolositori, ci totodată se nimici planul de operațiune mai departe, iar dușmanul în partea aceasta se făcu mai îndrăzneț. Această lovire rău executată produse descuragiu și între lăncerii mai depărtați. Însuși Buteanu, care pentru rarul nepreget și curagiu ce desfășura cîștigase admirățiunea și respectarea tuturor, acum perdu curagiul, cum și toată speranța unui rezultat bun.

9 aprilie :
planul
neîmbutit
de atac
asupra
Bradului ...

Îngrijirea muntenilor creștea și prin împregiurarea că prețurile celor de nutremit se suiea foarte. Pe la Paști o ferdelă (24 cupe) de grîn era 4, iar mai tirziu 5 f[lorini] argint; și o cupă de sare 1 f. argint, mai tirziu 1 florin 20 crăi[țari] argint. Comunicățiunea cu șesurile țării era de mult precumată de tot. Lucrătorii minelor încă nu avea nici un câștig pentru că nu se mai lucra; cei cari avea cîte ceva aur încă nu-l putea schimba. Maghiarii din Abrud cuteza pe zi ce mergea mai multe și, atît ei înșii, cit și prin unii români maghiarizați și prin oficialii camerali instiga spre a demoraliza pe popor încît eu, între lunile aprilie și mai, am fost prin Abrud prefect numai cu numele.

Tăieți de cătră toată lumea, uitați și părăsiți, viețuiam în năuși intru deplină neștiință despre starea lucrurilor înafară. Dușmanii își încorda toate puterile, necrușînd nici o jărtă spre a străbate în lăuntrul munților, pentru că ei știa prea bine și o mărturisia pe față că cetatea Aiba Carolina nu va putea cădea în minile lor pînă cînd munții nu vor deveni în a lor potestate. Peste aceasta, pe atunci abia era în mîinile combătăntilor noștri arme de foc 1.300 pînă la 1.400, iară lipsa de munițiune atît de mare încît trebuiră a se lua cele mai aspre măsuri în contra celor cari ar cuteza a pușca afară de luptă. Prin urmare, puseciunea noastră era critică în toată privința. Numai căpitanul Ivanovici se părea că nu-i pasă de nimic în Abrud, ci numai de mîncări și beuturi pe conta locuitorilor. El de la mijlocul lui decembrie cînd se reîntoarse de la Huediu, pînă la mai, petrecu în Abrud fără nici o treabă. În privința evenimentelor curgătoare afară din Abrud rămase în totală nelucrare și nesimțire. Numai odată cătră capătul lui ianuarie, rugat de prefectul Buteanu, se înduplecă a merge în comitatul Zărandului unde nu folosi nimic, ci petrecea în ceartă ne-necetată cu oamenii lui Buteanu. Iar a treia zi ne mai plăcîndu-i acolo se re-ntoarse în Abrud la ocupațiunile sale sus atinse.

Pe cînd eu și soții mei ne luptam pe la pasurile munților cu dușmanii, iar înlăuntru cu relele sus descrise, veni Ioan Dragoș, deputatul de la Dieta ungurească, în comitatul Zărandului.

După ce adică guvernul maghiar se încredințase că trupele lui nu pot sparge cordonul tras de români împregiur de munți, determină a-și ajunge scopul pe calea negocierii. El făcu planul, precum va eși mai tirziu, a ocupa vreun punct sigur în miezul munților, cu aceasta a trage pe combătănti de la margini înlăuntru, a slăbi linia de cordon și așa a deschide din toate părțile drumul pîntre munți; negocieria să fie numai de mască pentru acest plan. Spre aceasta, guvernul maghiar alese pe deputatul Dragoș, un român cu simțeminte maghiare.

În 23 apr., prefectul Buteanu primi de la numitul deputat o scrisoare cu dată din Brad 19 aceleiași, care însă era totodată adresată și cătră mine, prin care noi eram chiemați la o conferință spre a ne cîntîlege cu binele. În aceeași noapte eu și venii la Abrud, iar scrisoarea o împărții și prefectului Acsențiu Sever care tocma se afla la fața locului. El îndată declară că din toată conferința noastră se va alege nimic, pentru că principiiile

lucru rare
crescînd.
foamete.

lipsa de arme
și muniții

„Puseciune
critică
în toată
privința...”

Misiunea
lui
I. Dragoș

maghiarismului koșutian sînt cunoscute, apoi, credința maghiară românilor avură ocaziuni de a o cunoaște, încît supt acele conferințe poate că zace cu totul altceva ; deci el e de părere că chemarea aceasta să nu fie primită. El încheie cu cuvintele „Timco Danaos et dona ferentes“. Din contră, cei mai mulți erau de părere că o convorbire cu Dragoș deși n-ar folosi, ea însă nici ar putea fi stricăcioasă.

25 aprilie :
înălțarea de la
Mihăileni ...

În 25 apr., noi, adică eu, prefectii Butceanu și Dobra, fostul prefect al Cîmpiei, preotul Vlăduț, vice-prefectul meu Boeriu și cîțiva alții, mersemăm la Mihăileni unde ne întîlnirăm cu Dragoș. Scopul meu principal era să aflu starea lucrurilor afară din munți ; preste aceasta socotiam că privind la starea în care ne aflam, o încetare de arme ar fi de mare folos. Ca să încheiem vreo pace cu maghiarii, nicidecum nu mi-au trecut prin minte.

Vorbirea
lui Dragoș :

Deputatul Dragoș deschise conferința și, în cuvinte pipăite, zugrăvi starea lumei cu coloare maghiare. El zise : „Căpîtala Ungariei este reocupată ; toată Ungaria curățită de năimiții nemților, armele maghiare preste tot învingătoare ; principele Vîndișgreț rechemat, camarila umilită ; în Viena colcăiri mari ; toată Galiția în arme ; și că preste puțin se va deschide un congres european de la care Kossuth așteaptă renașterea Ungariei cu atît mai virtos, căci Austria se va desființa, iar de rege al Ungariei se va denumi ducele de Laihtenberg, ginerele împăratului Rusiei“.

De la acestea Dragoș trecu la starea națiunii române și, între altele, observă că cabinetul Vienei, ascultînd la intrigele sasilor de la începutul răsbelului civil, totdeauna înșelă pe români ; cumcă pe cînd sasilor li se da arme, românii inadins era lăsați fără arme și jărtfii furiei dușmanului ; cumcă rușii fuseră chemați numai pentru ca aceia să apere pe sasi ; cumcă în c o n s t i t u ți u n e a din 4 martiu românii cu tot devotamentul lor ce nu mai are alt exemplu, nici cu o literă nu sînt numiți, cînd din contră, pentru sasi, cari nici mai nainte nu făcuseră nimic, iar apoi depuseră armele și recunoscură guvernul maghiar, se făcu o Țară săsască, din care se cunoaște învederat că în Transilvania se gonește scopul de a surpa cu încetul pe celelalte elemente și a ridica pe cel nemțesc și așa mai încolo. Deci se cerc neapărat ca să înduplecăm pe popor la pace, mai virtos că românii ar trebui să priceapă cumcă ei sînt înșelați și că ei mai la urmă tot vor trebui să se supună.

Cam acesta este cuprinsul cuvintelor lui. Butceanu, care precum [In]-semnăram mai sus desperase cu totul de reeșirca cauzei noastre, și Dobra, care încă nu spera mai mult, purtară mai tot singuri discursul cu deputatul, care, pentru ca să devie odată la o învoire definitivă, puse ca prima și neapărată condițiune desarmarea generală, pe care el o explică așa, că garda națională română și maghiară să depuie armele, iar apoi bătaia să se poarte numai cu trupe regulate. Eu li observai deputatului că poporul înșelat de atîtea ori de maghiari nici va da armele, nici va suferi vreodată ca în orașele și satele muntene să se așeze garnisoane de soldați maghiari, și mai adăosei, că aici nu poate fi vorba decît cel mult despre o încetare de arme. Deputatul răspunse că la aceasta nu este împuterit, însă va raporta în

pravința aceasta: către comandatele din Zărand și chiar către Kossuth, apoi îndată va merge la Debrețin pentru ca să aducă în scris părerile lui Kossuth și concesiunile cu care românii să se poată îndestula. După această conferință deputatul îndată se și depărtă, promițându-ne că în puține zile se va re-ntoarce.

Eu din convorbirea aceasta pricepei că maghiarii din Abrud, deși apărați și cruțați foarte mult de către români, totuși ei pe supt ascuns steteră în corespondință necurmată cu frații lor din Ungaria, iar mai virtos cu comandanții cari opera în vecinătate, și anume cu maiorul Csutak, comandanțele din Zărand, pe aceia îi informa regulat despre împregiurările noastre și cerea neîncetat ca trupele maghiare să vie odată în munți. Mai încolo mă mai convinsai că o parte a poporului din satele vecine încă fusese pregătit de către maghiari ca să dea armele. Iar ceea ce mă mai înmădă era că vroia două capacități, care încă avea înmădă asupra poporului, era aplecați la o împăciuire definitivă, nu din alte pricini, ci pentru că ei desperaseră cu totul de un rezultat bun al încordăciunilor noastre, apoi se părea că partea a doua din cuvântul lui Dragoș încă le deschide ochii în mai multe pravințe. Îndată după conferință, mai așlai și atita că, deodată cu venirea deputatului Dragoș, trupele maghiare se înmulțiră nu numai în comitatul Zărand, ci, totodată, și pe la toate celelalte pasuri muntene, ceea ce ne făcea să încheiem la un plan de operațiune combinat, și așa îmi dădea ocaziune să poci arunca o căutătură în sus așteptatul plan al politicilor maghiari. Așa, eu acum cunoscui pe deplin puseciunea în care ne aflam noi și mă determinai ca să contralucru cu mare pătrundere la toate intrigile dușmanilor și să le anulez planul lor.

Într-aceia eu mă încredințasem de timpuriu cunoscă averea vistieriei în Abrud nu mai este sigură. Mai târziu și vice-tribunul meu Ioan Corcheș îmi trase luarea aminte asupra aceluiași lucru. Deci eu trimisei pe același vice-tribun însoțit de câțiva călăreți la d. Francisc Frenzel, substitutul schimbătoriu de aur, provocându-l în scris ca să-i dea aurul și casele vistieriei pentru ca să le aducă la Cimpeni în siguranță. Domnul Frenzel dădea aurul, iar alt nimic. Însă mai târziu, după intrarea lui Hatvani în Abrud, d. Frenzel administră aceluiași 12 000 f. argint din casa pecetăli, după ce el mai întâi depuse jurământul pe constituțiunea maghiară în biserica sofinianilor.

O zi după conferința de la Mihăileni veni de la Hatvani învoirea la o încetare de arme nedeterminată. Aflând despre aceasta prefectii Băliu și Acsențiu Sever, cari nu fuseseră la conferința de la Mihăileni, îndată grăbiră a-mi scrie, silindu-să a mă abate de la ulterioarele conferințe și a mă păzi de perfidia maghiară. Pentru mine însumi acea păzire era de prisos, pentru că eu încă fusesem pururea de părerea lor. Ci scrisorile lor îmi folosiră mie în altă pravință: pentru că stînd acești prefecți în vază mare la popor, părerea și voința lor îmi sprijinea silințele mele de a nimici intrigele maghiare.

După
cumpănirea
lucrurilor

Învorearea
lui Hatvani la
o încetare
de arme ...

Îndată după depărtarea lui Dragoș la Debreșin, comandantele cetății Alba Carolina mă provocă să alerg cu cinci mii de armați spre scăparea numitei cetăți. Eu însă i-am răspuns cumcă pusăciunea în care mă afluam eu nu mă iartă a-mi impuțina oastea, nici a o întrebuița airea decît numai în munți. Îi descrisei toate împregiurările, prin urmare și convorbirea cu Dragoș; apoi îl asigurai cumcă numai atunci ar putea urma vreo lavoială cu rebelii, dacă aceea ar fi spre binele tronului și al patrii, iar din contră, sint determinat la o luptă cruntă în munți sau afară la șes.

4 mai:
nouă întîlnire
cu Dragoș

După opt zile, Dragoș iar vine în munți și trimite la Abrud copia unei scrisori a lui Kossuth, defigînd și locul reîntîlnirii. În aceeași zi, 3 mai, sosi și el la Abrud. În 4 mai iar avurăm o conferință în casa fostului meu vice-prefect Boer. Buteanu citi scrisoarea lui Kossuth în adunare. Acea scrisoare avea data din Debreșin, 26 aprilie, sub nr. 6219, adresată deputatului Dragoș. Așa aceea este scrisă îndată a doua zi după conferința de la Mihăileni; prin urmare se vede că deputatul Dragoș mai înainte de acea conferință rugase pe președintele Kossuth pentru unele concesiuni, sau că însuși Kossuth le dedese de la sineși.

Scrisoarea
lui Kossuth

Fie cum va fi, Kossuth în această scrisoare asigură românilor egalitatea de drepturi, el le garantează folosirea de limba lor națională nu numai în biserică și în școală, ci și în viața comunală, le lasă voia lor de a se adresa și către guvernul tot românește în toate trebile și trebințele lor, le garantează de la stat ajutorință pentru îmbunătățirea școalelor și a altor așezăminte românești de învățătură, neamestecarea în trebile lor bisericești, reîmpărțirea de lei pentru preoții românești, întocma ca și pentru preoții altor legi ș. a. În urmă, promite românilor uitarea de toate cele trecute, numai să se reîntoarcă la datorințele lor către patrie și guvernul (maghiar).

Cea dintîi
concesiune
a guvernului
maghiar
„în privința
naționalității”

Unii dintre ascultători declarară că nu ar fi tocma neîndestulați cu copirinsul scrisorii și, mai întîi de toți, fostul vice-prefect I. Boer. Întru adevăr, aceasta este cea dintîi concesiune pe care guvernul maghiar o făcu popoarelor în privința naționalității lor. Aceași este două luni mai veche decît decretul dietei maghiare prin care ea recunoscu abia odată naționalitățile. Din contră, bătrînul Micașiu, tatăl prefectului, observă cumcă prefectii și tribunii nu ar avea dreptul de a păși la asemenea învoeli sîrăștirea comitetului românesc, ca reprezentant legitim al națiunii, și fără guvernul austriac, în care părere îl sprijinii și eu.

Aici trebuie să însemn cumcă în zilele din urmă străbătuse cu adevărat și în munți întunecoasa știre despre decretarea independinței Ungarici, sigur însă nu aflaserăm nimic, atît mai puțin despre detronarea și ecsilarea casei domnitoare. Vorbirea să deturnă iarăși la dezarmarea poporului, eu însă stetei pe lîngă vechia-mi părere cumcă aceasta nu s-a va întimpla pentru că avem toată pricina de a nu ne încrede promisiunilor maghiare. Dragoș însă observă cumcă el ar cunoaște dorințele poporului de a să vedea în pace; să i să dea numai voie de a vorbi către popor și să va cunoaște cumcă toți sint gata a depune armele. Această dorință a lui Dragoș se împlini cu

atit mai ușor, cu cit eu cunoșteam mult mai bine decit el simțămintele poporului.

În 5 mai, Dragoș, însoțit de lingșitori număroși din Abrud, veni la Cîmpeni unde poporul de prinpregiur să adunase în cete mari. El suindu-se pe o masă începu a cuvinta, ci atit îndată la început, cit și mai tîrziu în decursul vorbirei sale fu întrecurat de cătră nerăbdătorul popor, și numai unii era de părere ca să fie ascultat pînă la capăt. Rezultatul cuvîntării lui fu așa precum îl prevăzusem eu, mai virtos după ce el scă-pase și unele cuvinte necuviincioase asupra împăratului și a familiei împărătești. Numele împăratului la români este sacru. În deșert I. Boer, fostul vice-prefect, se sui pe aceeași masă spre a îndrepta cuvintele deputatului și a învăța pe popor întru înțelesul celuiia: el, Boer, niciodată nu avuse încrederea poporului și cuvintele sale folosiră nimic. Eu încă capacitai pe popor din același loc ca să nu sufere a fi înșelat de cătră nimini. Centurionul Samuil Morariul, după ce răspunse asemenea la cei doi oratori, apoi le și aruncă citeva întrebăciuni încurcătoare, cu ale căror deslegare declară că nu e îndestulat. Dragoș mai cuvintă odată cătră popor, promițindu-i bani și de ale vieței, numai pace să facă. Majoritatea însă a poporului declară că pacea o vrea, ci cu preștiința comitetului românesc și a împăratului, apoi cu condițiune ca soldații maghiari niciodată să nu calce în munți; iar pînă cînd se cere dezarmarea poporului, acesta nu va putea da crezămînt promisiunilor maghiare. Cu aceasta, adunarea se desfăcu fără alt rezultat decit că vreo două sate stoarse prin strapătele belice, mai mult decit celelalte, declarară că vor depune armele, ceea ce și urmă în faptă. Atunci maghiarii se folosiră de această împrejurare pentru că să facă pe Dragoș a crede cumcă exemplul acelor sate în puține zile îl va urma tot poporul, numai el să vie la Abrud și să împlinte flamura uniunei.

Dragoș într-adevăr și făcu aceasta în următoarea zi, 6 mai. Aceasta era o duminică. Pe la amiază, venii și eu însumi la Abrud unde văzui coloarele maghiare preste tot. Dragoș mă întîmpină cu muștrări, cumcă numai cu i-ași sta în cale abătînd pe popor de la depunerea armelor. În minutele disputelor noastre veni știrea de la anteposturile noastre cumcă Hatvani se apropie către Abrud cu putere mare. Eu întrebai pe Dragoș cum se poate aceasta, fiindcă termenul încetării de arme încă nu s-a defipt și ce știe el despre acest lucru? El se jura că nu știe nimic, nu vrea să crează pe curier, și se apucă să scrie singur lui Hatvani. Peste o oară sosește un alt curier cu surprinzătoarea știre că Hatvani se află aproape de Abrud. Românii cari se aflau față întrebăară îndată pe Dragoș ce însemnează aceasta? El repeți din nou că nu știe nimic, ne asigură însă pe omenia sa, cum și în numele guvernului maghiar, cumcă tocmai de ar și veni el în oraș, noi putem fi fără nici o grijă pentru că nu ni se va atinge nici părul din cap. Unii, între cari Buteanu și Dobra, se încrezură; eu însă mă depărtaî cu iuteală și ajungînd la cvartir mă aruncaî pe cal și alergai în galop la Cîmpeni. În calea mea întilnai cîțiva gardiști români din Abrud cărora le adusei aminte datorința și jurămîntul lor. În aceeași seară, între 9— 10 oare, insur-

Dragoș,
vorbind
poporului
la Cîmpeni

6—7 mai:
confruntarea
de la
Abrud ...
Intrarea lui
Hatvani

genții comandați de Hatvani, în număr ca de 1 400 soldați și 3 tunari, intrară în Abrud unde fuseră primiți de către maghiari cu însoțire mare. Gardiștii români credincioși apucaseră a se depărta din oraș și veniră armați la Roșia, unde împreunându-se cu gardiști români de acolo, în altă zi ajunseră la Cîmpeni. Cu ei veni și prefectul Balint, care la chemarea mea grăbise spre a ne întâlni. Căpitanul Ivanovici încă se deșteptă abia din nesimțul său și fugi la Cîmpeni.

Pe cînd maghiarii din Abrud, destoinici a purta arme, în număr peste 600, punindu-se la comanda lui Hatvani adaoscră mult la puterea trupelor lui, românii din oraș, cum și din satul Abrud fuseră încă în aceeași noapte toți dezarmați. Pe la miezul nopții vice-tribunul N. Begnescu îmi aduce o scrisoare de la Dragoș în care acesta mă mustră că m-am depărtat din oraș și pretinde să mă reintorc. În următoarea zi dimineața primesc a doua scrisoare prin tribunul Mihail Andreica, provocătoare ca să depui armele. Așa, acele două scrisori fuseră mîntuitoarele aducătorilor lor cari la uitea mea depărtare rămăseseră în Abrud. Nici la una din aceste scrisori răspuns nu s-a dat. Din contră, eu în aceeași zi înștiințai pe prefectul Acseștiu Sever despre cele întimplate și îl chemai într-un ajutoriu cu un însemnat despărțemint al trupei sale.

În aceeași zi, adică la 7 mai, ne sosiseră cele mai supărătoare știri din Abrud. Prefecții Buteanu și Dobra fuseră puși supt pază în cvartirele lor, românii fruntași, preoți și mireni, se arestară. Un român din Roșia cu numele Crișănuț, văzînd trufia maghiarilor, zise către unii din ei să nu salte așa curînd, ci să aștepte pînă vor auzi și părerea „moților”. La aceasta, Hatvani se înfurie atît de mult încît cu chiar mîna sa tăie pe nenorocitul Sălbaticii săi ostași incurajați prin aceasta se înieptară asupra românilor în piață sau străbătură în casele lor, pîngăriră, prădară și uciseră fără diferență de sex. Mai mulți fuseră spînzurați, apoi, în acea stare și bajocoriți. Apoi se ocupară toate trecătoarele prin pregiurul orașului. La Roșia, în urmarea cererii maghiarilor de acolo, se trimiseră ca garnizoană două companii [de] honvezi (soldați patriotici) cu cari se uniră peste 400 maghiari roșieni și armați. Pentru ca să nu rămîie mai pe jos decît frații lor din Abrud, ei începură și aici a arde și a răpi, lăsară și prin pregiur aceleași urme de foc și omor. La primirea acestor știri, singele românilor munteni se revoltă; ei alergară din toate părțile la Cîmpeni.

Eu, în 8 mai primii a treia scrisoare de la Dragoș în care el mă provoacă a depune armele și a o porni pe calea înțelegerii păciuite. Îi dedei răspuns în cuvinte puține, revocîndu-i în minte necredința maghiară și dechiarîndu-i că numai sabia mai poate hotări între noi*.

Acum eu mă adresai către popor, îi desfășurai planul țesut de maghiari spre a supune munții, îi dedusei evenimentele din urmă, și îl făcui să jure din nou că nici unul nu se va retrage, ci că ne vom bate cu dușmanul toți, pînă la cea din urmă picătură de sînge. Toți depuseră jurămîntul între strigări „să trăiască împăratul”. Îndată după aceasta, trupa de lănceri fu despărțită în 6 coloane, desemnîndu-se pentru fiecare puseciunea ce avea

Scrisorile
lui Dragoș
către Iancu

La Abrud

și

la Roșia

8 mai:

„Acum
eu mă
adresai
către popor”

să apere. Trei coloane se așezară în dreapta, iar alte trei în stînga drumului care duce de la Cîmpeni, prin Abrud, către Zlatna.

Pe latura dreaptă, la Știurț, luă post, ca și alte dăți, bravul paroh și vice-prefect Simion Groza din Rovina** ; mai înapoi, la Cernița, se detașară tribunul Nicolau Corcheș și decurionul primar Iambor, un fost soldat ; mai încolo, spre drumul țarei, deasupra moarei lui Circas, cuprinseseră dealurile tribunii Clemente Aiuzeanu și Rusu.

Pe latura stîngă, coloanele se așezară așa : dealul de către Roșia îl ocupă tribunul Mihail Andreica cu coloana sa. Mai încolo, față în față cu Abrudul la Surupost, se puse tribunul Faur cu buciurnarii săi. Celelalte coline, pe aproape de drumul țarei, către Cîmpeni și în față cu tribunii Aiuzeanu și Rusu, fuseră ocupate de trupa cea mare. Aceasta stete deadreptul supt comanda preotului Vlăduț, fostul prefect în Cîmpie, care acum se afla la mine ca vice-prefect. Căpitanul Ivanovici fu poftit a sta la coloana aceasta și numai în clipa hotărîtoare a lovi.

Despre toate aceste dispusăciuni fu avizat și prefectul Sever, și, totodată, provocat a cuprinde drumul muntelui la Dealul Mare, către Abrud.

Cu acest mod se luă toate măsurile spre a închide pe dușman. Observînd el aceasta, se încearcă a-și deschide un drum pentru ca să tragă la sine trupe noă din Brad, și așa lovi aripa dreaptă a lăncierilor de către Cernița : însă tribunul Aiuzeanu și decurionul Iambor îl respinseră, alungindu-l pînă în oraș. Perderea dușmanului fu 1 mort și 4 răniți.

Lupta pe aripa stîngă, la Roșia, fu mult mai singeroasă. Cele 2 companii împreunate cu toți maghiarii purtători de arme în acest oraș, — cu totul o trupă ca de 650 oameni — loviră în aceeași zi, 8 mai, după amiază, pe tribunul Andreica în puseciunea lui. Acesta însă respinse atacul cu bărbăție, se înieptă cu toată puterea sa asupra maghiarilor și li aduse în confuziune. O companie de a lui Hatvani fu impregiurată de lănceri și mai de tot măcelată. Mulți insurgenți scăpară prin fugă la Abrud ; alții se ascuseră prin mine (băi de metaluri) ; însă și aici fuseră căutați și uciși ; numai puțini au fost în stare a rămînea ne aflați pînă în murgitul nopții cînd, apoi, eșînd pe întunec, o tuliră la fugă. Un despărțămînt al trupei răspindite se readunase încă cu lumina zilei la Roșia, unde și începu a da foc la casele românilor, pentru ca prin aceasta să-și răzbune de bătaia luată, ci un despărțămînt de români care, mai sus, pe deal, spărsese pe dușmanul, călcă pe neașteptate și pe cei din oraș. Aici se reîncepe o nouă măcelătură care ținu pînă tîrziu noaptea. Cu această ocaziune orașul, prin focul de puște, luă flacări la mai multe locuri, iar unele din case de ale maghiarilor cari în aceste două zile se însemnaseră prin răpiciuni și omoruri de români, fuseră aprinse chiar de către aceștia ca represalii. Dușmanul, în lovirea aceasta, perdu pe dealuri, în mine și în orașul Roșia ca la 300 inși morți și mult mai puțini răniți. Cînd Hatvani văzu spre seară pe cei dintii fugari, întru atît se înfurie încît iarăși împușcă pe mai mulți români afară la piață.

Luînd noi aceste știri supărătoare, iar mai vîrtos cumcă prefectii Buteanu și Dobra, cu mai multe capacități române, după toată asigurarea lui

Măsurile
pentru
încercuirea
lui Hatvani :

Lupta de la
Roșia ;
tribunul
Andreica ...

9 mai :
„Consiliu
de bătaie”.
Atacul
general

Dragoș pe omenia guvernului maghiar, fuseră puși la prinsoare, ne determinară la măsuri străbătătoare. În 9 mai dimineața, eu cu prefectii Balint și Vlăduț și cu tribunul Corcheș, ținurăm un consiliu (sfat) de bătaie și ne învoirăm ca în acea zi după amiază, la 3 oare, să dăm o lovire generală. Întiul atac îl luai asupra-mi, eu insumi, din aripa stângă cu coloana [lui] Andreica; tot deodată, avea să lovească și celelalte coloane. Trupa cea mare îndată și porni supt comanda căpitanului Ivanovici și a prefectului Vlăduț spre a-și lua puseciunea mai sus arătată; celelalte coloane ajunseră la posturile lor.

Între acestea, Hatvani iar împușcă mai mulți români, între aceștia și pe prefectul Dobra; pe Buteanu îl aruncă în leare.

Acum atacul se întreprinse la ora defaptă din partea aripei stînge. Bravul tribun Andreica se aruncă asupra dușmanului cu atita iuteală cît, în mai puțin de o oară, îl respinse pînă la oraș. Așa, tribunul ajunse pe coline, în față cu Abrudul. Tot pe atunci se apropiară și cele trei coloane din aripa dreaptă, către oraș, iar maghiarii trebuiră să se retragă mereu din toate puncturile. Tribunal Andreica îmi cere un tun pentru ca cu acela să atingă din deal cea mai de aproape împregiurime a orașului; totodată, îmi face cunoscut că după ce el străbătuse așa departe înainte, dușmanul prea ușor l-ar putea lovi din dos, dacă trupa principală n-ar lovi și ea îndată. Eu îndată îi și trimisei cerutul tun pe care apoi el singur îl îndreptă. Totodată, provocai pe căpitanul Ivanovici ca să se puie în mișcare cu trupa cea mare; acesta însă nicidecum nu se înduplecă a face un pas înainte. Acum striga și Aiuzeanu că ne aflăm în pericol de a ne pierde tot ce cîștigărăm pînă acum dacă trupa principală nu va lovi îndată. Eu mersei insumi la acea trupă și aflai de la prefectul Vlăduț cumcă el voise să atace de mai multe dăți, însă căpitanul Ivanovici îi stete în contră. Așa eu, lăsînd pe căpitanul în a lui nepăsare, demăndai prefectului ca să atace și singur, ceea ce el îndată și făcu.

Bravul
prefect
Vlăduț

Mai întei se înieptară vînătorii lui înainte și, cu pușcăturile lor bine ținute, respinseră pe tiralerii maghiarilor. Ci dușmanul se reculese, căci aici era puterea sa principală, și făcu un atac iute asupra centrului nostru. Vînătorii noștri înfruntară atacul cu bărbăție, nelăsîndu-și puseciunile lor. Atunci bravul prefect Vlăduț, cu sabia împumnată, se puse în fruntea lăncierilor și în două coloane se răpezi cu asalt asupra trupeii principale a maghiarilor. Acest asalt hotărî toată lupta. Maghiarii nu se mai putură ținea. Încercările lor cu trei tunuri fuseră în deșert. Acum ei fuseră respinși din toate părțile în oraș și acolo strîmtorați.

Toți comandanții coloanelor își împliniră datoria lor cu punctualitate. Ei mai preste tot se bătea în fruntea cetelor sale, prin care și mai mult le încurajă, deși fiecare fiu al munților simția de sine că el se luptă pentru cele mai înalte bunuri pămîntești. Între toți se însemnă mai mult tribunul Andreica și preotul Groza; ci onoarea zilei se cuvine mai mult decît tuturor prefectului Vlăduț care hotărî totul.

Cu aceasta însă lupta nicidecum nu încetă; pentru că pușcăturile de tiraleri impregiuir de Abrud țin, din ambe părțile, toată noaptea. Era o noapte prea întunecoasă pentru că, de la miezul nopții pînă dimineața, ploaie ne-ncetă, apoi se lăsa o negură groasă care coperi acel ținut.

Așa, Hatvani bătut, închis și blocat strins din toate părțile, se văzu silît a se retrage pe vreo parte. În 10 mai, dimineața la 4 oare, favorat de ploaia neguroasă și cu jertfirea cetelor sale de tiraleri cari bătîndu-se impregiuir de oraș nu fuseră înștiințați despre fugă, se retrase Hatvani către Cernața ca să scape la Brad. El luă cu sine pe cele mai multe familii maghiare, atît spre a-și masca retrada, cit și spre a le scuti de răsbumarea românilor; sili însă și pe mai multe familii române a merge cu el, cum se pare, pentru ca de s-ar vedea strîmtoare, să le puie în fața focului și a lăncilor române și, cu acest mod, să se scape chiar pe sine. El duse și pe Buteanu. Așa, Hatvani neobservat de aripa noastră stingă, apucă a trece pînă printre cele două coloane ale noastre din aripa noastră dreaptă, care însă observîndu-l, îndată se și repezi asupra-i cu iuteală, și anume în stînga îl lovîră tribunii Corcheș și Olteanu și decurionul primariu Iambor, iar în dreapta tribunii Aiuzeanu și Rusu. Lupta fu foarte cruntă. Mulți maghiari din Abrud, fără diferență de vîrstă și sex, își aflară aici moartea. După o luptă desperată, Hatvani, cu rămășițele trupe sale, scăpă abia la Brad; despărțîmintul cel mai numeros al aceleiaș fu strîmtoare și respins în oraș. Aici maghiarii se mai apărară cu cele din urmă puteri, din biserice, din case și pivnițe, pînă cînd focul din tunurile și puștele românilor îi conculcă de tot. Văzînd românii trupurile bărbaților frunțași și a atîtor confrăți ai lor zăcînd tăvălite în piață, atunci furia lor ajunse în superlativ, încît nimini nu o ar fi mai putut reînfrîna. Toți maghiarii cîți nu putură scăpa în vreun mod fuseră deculați fără alegere. Mulți însă fuseră ascunși chiar de către românii din Abrud și scăpați de moartea văzută. Orașul, prin iutele foc al tunurilor, încă se incinse în flacăre la mai multe puncturi; acum însă lăncerii înfuriați aprinseră cele mai multe case de ale maghiarilor. Din toate părțile se auzia strigări asupra vînzătorului Dragoș, precum îl numia poporul. Acelaș fu aflat în o pivniță, scos afară și cu lăncile tăiat în bucăți.

După amiază, către 11 oare, ajunse și prefectul Sever cu trupa sa, însă mai tîrziu decît să fie putut lua parte la luptă; totuși timpuriu destul pentru ca cu oamenii săi să puie capăt omorului și focului. Dacă jumătatea de oraș fu conservată, acesta e în partea cea mai mare meritul lui Sever. Acesta fu capătul celei dintîie loviri cu Hatvani. Numărul insurgenților căzuți împreună cu maghiarii abrudenii uciși se poate pune pe sigur la două mii și mai mult. Din contră, pierderea românilor fu prea ne-nsemnată.

Hatvani promise maghiarilor abrudenii că în trei zile se va re-ntoarce; iar pentru ca să se ție de parolă, își readună ruinele corpului, către care mai trase și alte trupe de insurgenți din comitatul Zărand și formă două batalioane, apoi mai chemă două companii de sâcui din Deva și alte două companii din legiunea nemțească cu cap de moarte (Totenkopflegion). Se mai crede tare în munți că faimosul Roja[Röza-Sándor], căpitanul cu banda

10 mai :
Hatvani
înfrînt,
scăpă
cu fuga ...
la Brad

Luptă
foarte
cruntă

Meritul lui
Axente Sever
la Abrud

Pregătiri
pentru
a doua
confruntare ...

sa de lotri. Încă s-ar fi împreunat cu Hatvani, ba se arată și locul unde el ar fi căzut și s-ar fi îngropat. De a fost Roja căpitanul de lotri, sau altul oarecine, nu mai cercetăm. La aceștia să se mai renumere și maghiarii abrudeni și roșieni, dintre cari toți purtători de arme, se băteau lângă Hatvani. Prin urmare, noa lui oaste consta cel puțin din 2 800 oameni cu 4 tunuri.

16 mai:
Hatvani
ocupă
Abrudul ...

Pe cînd partea mai mare a țăranilor armați se împrăstie pe la satele vecine spre a păoza și a se căpui de cele trebuincioase, vine Hatvani în 16 mai cu trupa sa preste Blăjeni iar la Abrud, și fiindcă deocamdată nu se afla vre-o putere mai însemnată care să-l înfrunte, ocupă îndată orașul și împrejurimea. iar o companie de honvezi o detașă la Roșia spre a conduce la Abrud pe rămasele familiei maghiare: în aceeași zi mai trimise patrole numeroase către Corna și Buciumani, cum se pare spre a cerceta despre starea satelor de alătura drumului către Zlatna. Mai multe familii maghiare din Roșia, amăgindu-se, însoțiră pe compania de honvezi la Abrud; la dealul, însă, numit Popa Zahau, lovindu-i un despărțiment de români, îi luă la fugă făcîndu-le trei morți și mai mulți răniți. Patrola de recunoaștere, care la Corna și Bucium dede foc la cîteva case, fu atacată de țăranii armați conveniți cu grabă, respinsă la Pădurea Popii, ajunsă și bătută bine. Acestea eveniră încă la 16 mai.

În gruparea
ceteilor armate
române

Eu, la știrea re-ntoarcerii lui Hatvani în Abrud, adunai îndată prin sune-tul de bucium pe cetele armate supt comanda capilor lor, deodată și fiecare la puncturile cunoscute.

Cătră Roșia se așază tribunul Andreica pe aceleași coline unde stătese și în prima bătaie. În linia de cătră Corna și Bucimani ocupă cele mai bune puncturi prefectul Vlăduț cu tribunul său Olteanu și cu frații Faur. Aceștia forma aripa stîngă. — Simion Groza își luă la Sturț știuta sa puseciune, iar mai încolo, către Cernița, se postară fostul prefect al Cetăței de Baltă, Moldoveanu, tribunul Climente Aiuzeanu, fostul prefect de la Cluj, Bătianu, cu tribunii Boieriu și Rusu. Aceștia formară aripa stîngă. Peste aceasta, eu mai adunai la Cîmpeni un corp de rezervă spre a-l întrebuița după împregiurări.

„În 17 mai,
lupta
se întîlni
preste toate
puncturile“

În 17 mai, pe la amiază, lupta se întinse preste toate puncturile; mai virtos lovirile spre Roșia, în aripa stîngă, era ferbinți și înverșunate, iar în aripa dreaptă, către Cernița, lupta ținu pînă seara tîrziu și dușmanul fu bătut în ambele aripe foarte rău, apoi respins în oraș.

În 18 lupta re-ncepu îndată cu răsăritul soarelui, iar pe la 8 oare se întinse preste tot. De atunci și pînă seara tîrziu dușmanul își repeți atacurile cu putere înnoită, mai virtos către Roșia și Corna, adică spre aripa stîngă care semăna că ar vrea să-și asigure calea pe drum către Zlatna; și fără nici un folos pentru că fu reapașat pretutindeni. După amiază, Hatvani își concentră mai toate trupele sale către aripa dreaptă, iar mai virtos către Cernița. Și preotul Groza avu aproape de Sturț o bătaie prea cruntă, pentru că el de către seară ajunsese cu honvezii a se lupta pept la pept, făcu între ei o baie de sînge și li respinse. Hatvani, spumegînd de mînie, pe un cimetriu din Abrud, cit împușcă, cit spinzură pe o mulțime

de români prinși, între cari erau și prunci și femei. — În acea zi determină și căpitanul Ivanovici a eși din Cîmpeni, veni însă numai pînă la Cărpeneș, aproape de teatrul bătăliei, unde după ce petrecu citva, se re-ntoarse la Cîmpeni, zicînd că el nu mai poate nainta din pricină că românii ar fugi totdeauna de dușmani, ca niște ticăloși ș.a.

Eu îndată dedei cele mai aspre mandate ca nimini să nu se subtragă de la bătaie, castrele de la Cîmpeni le dedei bătrînului meu părinte și, în aceeași noapte din 18 spre 19 mai, am alergat la locul de luptă în aripa stîngă. Raportul căpitanului Ivanovici era fals pentru că poporul armat, pînă atunci pe la toate puncturile, era învingătoriu.

Într-aceea lupta pe aripa dreaptă, cătră Cernița, curgea necurmată; bătaia pe acolo curse toată noaptea cu nespuse turbăciune și înverșunare. Soarele în 19 mai era sus și lupta în acea parte încă tot nu încetase. Poporul armat, în conformitate cu dispozițiunile făcute, acreștea pe oară ce mergea; pentru că noi defisaserăm pentru acea zi din 19 o bătălie pe viață și moarte; pe aceeași zi așteptam și pe prefectul Balint pe care-l provocasem să se grăbească într-ajutoriu.

Între 8 și 9 oare se începu din partea noastră atacul pe la toate puncturile asupra dușmanului. Peste puțin, pușcăturile în direpțiunea Cerniței, adică în aripa dreaptă, deveniră tot mai rare; maghiarii osteniți se retraseră, parte mare, din laturea aceasta. Ci cu putere atit mai mare se aruncară ei asupra aripei noastre din stînga. Un despărțemint al acestei aripe se retrase la început dinaintea desperatei înieptări a dușmanului, ci îndată și fu întărit cu ajutoriu nou, încît iarăși respinse pe maghiari. Cătră amiazi, Hatvani fu bătut pe la toate puncturile și alungat pînă în oraș.

Accastă bătălie din urmă ținu din 18 dimineața, de la răsăritul soarelui, pînă în 19 către 12 oare la amiazi, adică ca la 30 oare neprecurmat. Maghiarii perdură nespuse de mult; ei deveniră cu totul descurăgiați. Hatvani se văzu a doa oară perdut; deci el însuși propuse a-și lua fatalul marș pe drumul țarei, cătră Zlatna, ci mai întei dede ostenitelor sale trupe răpaos (odihnă) de o oară.

Pe la 1 oară după amiazi, o companie de honvezi înainteză cătră Cernița, iar alta cătră Sturț, aceasta spre a ocupa pe preoțul Groza; a treia companie se întoarce la stînga, pe dealul băieșilor, cătră Roșia. Hatvani, după luarea acestor măsuri, pornește între 1 și 2 oare cătră Zlatna, după ce mai întei împușcă și pe tribunul Morariu, pe orașanul Popovici și pe alți citiva români! El iarăși lua cu sine mai multe familii maghiare pe cară, de la Abrud și Roșia, parte mare bătrîni, femei și prunci.

Pe cînd unele despărțeminte de români se încăeraseră cu cele trei companii de honvezi, alte cete observară că Hatvani încearcă să fugă. Îndată se porniră doă despărțeminte ca să-i calce în urmă, iar altele o luară pe alte căi, spre a-l apuca din doă laturi, și iarăși altele spre a-i ținea drumul pe căi mai scurte. Așa Hatvani strimtorat din toate părțile ajunse pînă la Gura Cornei. Acolo fu el lovit din doă părți de cătră români. Atacul mai vîrtos din laturea stîngă fu foarte iute. Aici era bravii buciumani supt ini-

Raportul
căpitanului
Ivanovici
era fals

19 mai :
„o bătălie
pe viață
și moarte”

Hatvani
învins
din nou

... și
la Gura
Cornei...

Compania
germană
„Cap de Mort“

mosul lor comandant Vlăduț. Pușcăturile lor cele sigure din răpezișul munților rărea șirurile insurgenților foarte cumplit. Pe atunci se arată și prefectul Balint, de câtră Corna, cu noa sa trupă. Văzind aceasta, săcuii aruncă pe prunci și pe femei din cară jos și le apucă ei pentru ca să poată fugi atit mai ușor. Prin aceasta, nenorociții prunci și femei ajuns printre șirurile soldaților unde, împreună cu aceștia, fuseră deculați de câtră românii cari acum ataca in cete tot mai mari. A șasea companie din legiunea nemțească cu capul de moarte se formă într-un cerc impregiur de cele patru tunuri, cu care se făcea impregiur cele mai desperate încercări spre a răspindi pe români, însă fără folos, pentru că locul pe aici nu ajută evoluțiunile de artilerie. Cea mai fioroasă scenă fu la Cerbu, căci, adică ea, fu cea mai cruntă din toate. Vinătorii moșilor*** ajunseră ca să nu aibă măcar o pușcătură de praf; însă lăncerii lor sta la Cernița gata de bătaie. După ce compania nemțească se apropie cu tunurile de moți, atunci aceștia își aruncă pâlăriile și sumanele (tundre, zeghe), se iniaptă din toate laturile asupra companiei nemțești și asupra tunurilor, pe care le și luară, iar pe compania nemțească, după o luptă din cele mai desperate, o măcelară: unii din nemți se uciseră ei înșiși, pentru ca să nu fie deculați de lănceri. Unul din acei oameni răătăciți cuvintă câtră un moț românește stricat: „nu mă omori pentru că eu sint neamț din Viena unde reșede împăratul“. — „Dacă tu ești neamț din Viena, precum singur spui, apoi mă mir pentru ce totuși te bați asupra împăratului! Și cine te aduse pe tine în munții noștri, pentru ca să ne despoi și să ne omori pe noi, oameni sârmani? Și pentru ce porți tu capul de moarte la pâlăria ta? Tu trebuesă mori“, și cu aceasta îl străpunse. Din acea companie a 6-a, numai șese nemți rămaseră în viață, cari fuseră duși la Zlatna ca prizonieri, iar apoi, mai târziu, eliberați prin maghiari. Toți ciți se mai afla înapoia tunurilor, pe drum, deveniră sau împușcați sau străpuși.

Femeile
în luptă
de la Bolfu
și de la
După-Peatră

Hatvani, petrecut de cițiva călăreți, trecu podul de la Bolfu numai cîteva minute înainte de ce femeile buciumanilor ocupaseră acel Bolfu, iar altmintrea, el neapărat era fiul morței. Iar acum, acele femei uciseră mai mulți honvezi fugători, rostogolind asupra-le petri din culmea Bolfului. Hatvani scăpă din crincenia de pe drumul fărei pe o cale lăturală, în dreapta cu vreo 400 ostași; iar cînd ajunseră la satul După-Peatră femeile muntene li aștepta pe dealuri cu petri și bolovani, iar mai în jos un despărțemint de al lui Simion Groza cu puște și lănci.

Mulți din acei nenorociți fuseră deculați prin petrile răpezite de câtră femei, alții răniți și toți imprăștiati. Așa, dezorganizați cu totul, țărani armati impresurindu-i, îi uciseră mai pe toți. Hatvani scăpă și astădată pe o cărare îngustă. Opt honvezi cercară să scape în satul După-Peatră; acolo însă, apucîndu-i două femei tinere și două fete, îi deculară pe toți. Ciți vor fi scăpat cu Hatvani nu se poate afla sigur. Unii zic că numai 15, alții 50, și iarăși alții că 80 ar fi scăpat cu el. Deci se poate crede că mai mulți ca 100 înși nu au scăpat; prin urmare, toată turma lui Hatvani fu nimicită întru strînsul înțeles al cuvîntului. La aceștia trebuie să se renumere și acele familii maghiare nenorocite care se alăturară lingă oastea lui Hat-

vani. Familiile, cite se incurcaseră pîntre soldați, mai toate deveniră deculate; altele însă, mai virtos femei și prunci, cîți se trăsaseră la o parte, scăpară mai preste tot pentru că nu era persecutate în adins. Așa, numărul morților nu poate fi mai puțin ca trei mii. Maghiarii înșii au pus acest număr la cinci mii, care număr mic mi se pare prea înmărit; ci în ambele bătaii cu Hatvani au căzut la cinci mii, dacă nu și mai mult.

I. Buteanul, administratorul și prefectul, favorat așa puțin de soarte, avu măcar norocirea de a supraviețui ambele loviri cu Hatvani și de a vedea puținele rămășițe ale trupelor lui în ticăloasa lor stare. El fusese ținut în arest la Baia de Criș, pînă după a doua lovire cu Hatvani, cecace noi aflăram prea tirziu, pentru că altmîntrelea ne-am fi încercat să-l scăpăm. Acuma, Hatvani îl luă cu sine mai departe. Sosind la Iosaș tocma pe miezuina dintre Ungaria și comitatul Zărand, maghiarii abrudenî cerură, precum se spune, cu deadinsul, ca Buteanul să se spînzure. Voința lor se împlini în 22 mai. El muri cu destul curagiu. Cele din urmă ale lui cuvinte fuseră: „Eu mor liniștit pentru că moartea mea este răsbunată destul prin cele două deculațiuni [pierderi] totale ale maghiarilor la Abrud”.

Tot deodată cu Hatvani și în combinațiune cu dinsul operară și alte trupe de insurgenți pe la cele mai depărtate pasuri muntene. Între mișcărilor și atacurile dușmane cite se întîmplară în cuprinsul prefecturei mele, însemnez numai pe cele de la linia de cordon trasă spre drumul dintre Oradia și Cluj.

În 5 mai, adunîndu-se mai multe trupe de insurgenți de la Huedin și Gilău, lovîră, aproape de Mărișel, satul Lăcuștești, îl deprădară, apoi îi dederă foc. Locuitorii satului, neputîndu-se lupta singuri, iar mărișenii din pricina inundării riurilor de munte, nefiind în stare a le da ajutor la timpul său, se retraseră; însă puțin după aceea, împreunîndu-se cu mărișenii, luară o puseciune tare la Dealul Isarului. Maghiarii, voinî a străbate în sinul munților, înaintară pînă la numitul deal; aici însă, bravii cordoniști lovîndu-i li bătură făcîndu-le patruzeci morți și îi alungară departe dintre munți. Cordoniștii încă avură din parte-și un mort și doi răniți.

Pe același timp și chiar în tot decursul lunii mai, Buzgo, comandatele de insurgenți, se încercă de repețite ori și cu puteri totdeauna înnoite, ca pe la satul Jurcuța să străbată în munți; niciodată însă nu reuși a înainta departe decît în vecinătatea numitului sat.

După a doua lovire cu Hatvani și după rușinata lui fugă, cu demăndai la două despărțeminte de țărani armați sub comanda preoților și tribunilor Simion Groza și I. Gomboș, ca să între în comitatul Zărand, de-o parte spre a observa mișcările ce ar mai face dușmanul bătut, de alta, spre a-i lua magazinele ce se vor fi aflînd acolo. Ci maghiarii se retrăseseră cu totul din comitatul Zărand, numai în Hălmașiu și încă în citeva comunități se aflară unele patroale mici care, cum se vede, încă nu avuseră timp a se retrage, iar acum fuseră îndată și alungate. În magazinul din Hălmașiu al clujmanilor, între alte lucruri se aflară și bucate, cum și sare într-o citime aproape

22 mai:

Ioan Buteanu

spînzurat

de Hatvani

la Iosaș

Mișcări

și cîceniri

„Pe la cele

mai depărtate

pasuri

muntene“ ...

de 500 măzi (centner). Bucatele și sarea prinsesă foarte bine locuitorilor munteni, iar mai virtos sarea pentru că unele comunități de vreo patru-cinci săptămîni nu mîncaseră nimic sărat.

În 22—23 mai, în urma propunerii prefectului Balint și a dorinței bărbaților armați, cum și a întregului popor, ne consultăm cu, Vlăduț și Moldovan, asupra modului cu care am putea despregiurea Alba Carolina. La acest consiliu chemăm și pe căpitanul Ivanovici care, însă, nevrind a ști nimic de aceasta și făcîndu-ne observățiuni care nu i se putea trece așa curiud cu vederea, fu și muștrat de către prefectul Balint, precum și meritase. Deci se încheie ca, în cîințelegere cu prefectul Sever, lovirea asupra trupelor maghiare impresurătoare să se facă dintr-odată, pe la trei puncturi. 29 mai fu defiptă pentru această operațiune. Aripa cea dreaptă o luă Vlăduț supt a sa comandă, la Portoș; centrul, prefectul Sever, la Bărbant, către magazinele de praf; aripa stingă, Balint, la Teiuș. Noi nu ne îndoirăm întru nimic cumcă cetatea va ajuta operațiunea noastră. Atacul se și întreprinse într-adevăr la zioa numită. Bătălia finu mai multe oare, ci comandatele cetății se părea că nu vrea a ști nimic de încercarea noastră, măcar că grănițarii români, iar mai virtos bănațenii, se imbia și se ruga cu totdeadinsul ca să li se dea voie a crumpe din cetate. Poporul armat văzînd că nu e luat în seamă și că insurgenții se concentrează din toate părțile către puncturile atacate, se retraseră fără nici un rezultat. Raport mai pe larg dau despre aceasta prefectii Sever și Balint.

Numiții prefecti abia apucară a se retrage cu oștile lor din valea Murășului în vechile puseciuni, cînd se și lățește importanta știre cumcă Lupul Kemeni ar fi încurs cu o trupă puternică în comitatul Zărand, unde ar trece toate prin foc și sabie, apropiindu-se tot mai mult de miezul munților. Anteposturile noastre de la cordoane adevăriră știrea aceasta.

După ce adevă guberniul maghiar se convinsese deplin cumcă cetatea Alba Carolina nu se poate ocupa pînă cînd Munții Apuseni ai Transilvaniei nu vor fi supuși, iar aceștia după toate încercările de supunere cite s-au făcut, încă tot se mai apără tare, se determină ca planul supunerii, mai înainte mascat prin negoțiar diplomatică, acum să-l înființeze numai prin silă. Spre scopul acesta fuseră trimiși Lupul Kemeni și Foro, cu o oaste de șese mii cinci sute pînă la șapte mii pedestrime, un escradon călărime, 19 tunuri de mărime diferită și 4 baterii de rachete asupra sinului munților; totodată însă, trupele de insurgenți lucrătoare asupra liniilor noastre de cordon se întăriră foarte mult, încît armata maghiară întreagă, operătoare asupra pasurilor muntene, în combinațiune cu Kemeni, trecea către cinsprezece mii. Din partea drumului de la Oradia spre Cluj, comanda insurgenților era concrezută lui Vasvari — căruia li zic și Kossuth cel mic —, de către Turdalui Eglofstain și Papai, de către Teiuș maiorul Iuhas, un român renegat, de către Zlatna maiorului Kovaci și iarăși mai în sus din partea Murășului altora.

Acum starea noastră era mai critică decît oricînd altădată; pentru că acum trebuiam atît să ne îndoinm posturile de cordon pe dinafară, cit și

29 mai :
Vlăduț,
Sever,
Balint
încearcă
despresurarea
Alba Iuliei ...

O nouă
oaste
împotriva
Munților
Apuseni

să adăogem în sinul munților un însemnat număr de brațe armate. Secsul bărbătesc capace de arme era în câteva sate atât de ocupat încît paza de toate zilele în aceleași trebui să se concrează femeilor. Acelea-și împliniră datorința lor cu o acurateță de minune, mai virtos buciumanale. Acum poporul armat să conchiemă din toate părțile prin semnalul cunoscut, apoi se ocupară cele mai bune puseciuni. Planul nostru era ca pe cît s-ar putea mai îndelungat să abatem pe dușmanul de la intrarea în Abrud. Iar dacă el tot ar străbate pînă acolo, atunci, de s-ar putea, să-i închidem între munți, să-i tăiem tot proviantul, să-l conturbăm neîncetat și așa să-l răpunem cu totul. Neostenitul prefect Balint promise că ne va alerga spre ajutoriu cu o îndestulătoare parte a poporului său armat. Noi, punind credința în Dumnezeu și în dreptatea cauzei noastre, steterăm gata spre a primi pe dușman. Partea cea mai mare a țăranilor armați și adunați cu iuțeală o minarăm înainte, peste Cernița, către Muntele Vulcan. Aici trebuie să însemnez cumcă oamenii noștri apucaseră a învăța să se bată și în lupte regulate, și că noi, după lovirile avute cu Hatvani, nu mai simțeam lipsa armelor de foc așa greu ca pînă atunci.

Cu capătul lunei mai, Lupul Kemeni, trecind de la Deva în comitatul Zărand, se așează cu cvarțirul său în Brad. Desirinata sa oaste trecu prin foc și sabie tot ce mai rămăsese de vandalismul altor insurgenți. Preotul Simion Groza avu cu ei îndată, la începutul lui iuniu, citeva bătăi fierbinți și norocite, mai virtos în valea Bradului. Îndată după aceea curagiosul acel preot se iniaptă spre Băița unde Kemeni detașase citeva companii de honvezi care, între Băița și București, dind foc la o mulțime de case, minară cu sine vitele cornute, iar pe opt femei și prunci le uciseră. Groza lovi aceste companii cu un despărțemint al armaților săi, le ucise doisprezece soldați, li luă la fugă, iar vitele scăpate din minile lor le restituî proprietarilor țărani de la cari se luaseră. După această lovire, Groza reintorcindu-se își luă puseciunea sa în strîmtoarea de la Buceș spre a tăca lui Kemeni trecerea către Abrud. Aici se făcuseră mai dinainte șanțuri și baricade, pe care însă maghiarii le spărseseră, ci românii iar le restauraseră.

În 8 iunie, Kemeni își porni trupele sale odată cu zioa, de la Brad către Abrud. Preotul Groza se trage dinaintea atitei puteri de la Buceș mai încoace. După ce însă oastea insurgenților trecu, Groza se reintoarise la punctul său de mai nainte și tot în acea zi bătă pe un despărțemint de honvezi cari esporta un transport de proviant. Doă cară încărcate cu pline fuseră prinse, iar celelalte, împreună cu escorta, refugiră la Brad. Într-aceea Kemeni ia o puseciune tare în muntele Vulcan; tot acolo, între numitul munte și între satul Blăjeni, îl așteptă ai noștri într-o puseciune asemenea de tare. Lupta se începu în aceeași zi, adică în 8 iuniu, după amiazi între 1 și 2 oare, cu un foc iute de tunuri și tiraleri care ținu preste 5 oare necurmat, după care ai noștri, văzînd puterea precumpănitoare, cu murgitul nopții se retraseră.

Prestenoapte rămaseră amîndoa oștile în liniște și observîndu-se una pe alta.

8-16 iunie,
nouă zile
de confruntare
cu oastea lui
Kemeny,
în comitatul
Zărandului

În 9, poporul armat, mai numeros decît ieri, sta între acelaş munte Vulcan şi satul Ciurileasa. Lupta se începuse îndată la 8 oare dimineaţa şi curse toată ziua, fără precurmăre, pînă seara la 9 oare, cu înverşunare de ambe părţi. În această zi, oastea română nu se retrase nicidecum din a sa puseciune; iar după miezul nopţii se retrase mai într-o latură, către Sohodol.

În 10 iunie, duminică, se întimplă numai o lovire uşoară de anteposturi. Într-aceea, oastea prefectului Balint, condusă de bravul său tribun Ciurileanu, încă sosi la Cimpeni; prefectul însuşi sosise încă simbătă seara. În noaptea din 11 iunie această trupă, mai întărită cu unele despărţeminte, încă porni către teatrul bătăliei. Dacă Kemeni ar fi ştiut că oastea română ce se înfruntă cu el în ziua dintii era puţin mai numeroasă de o mie inşi, iar a doua zi ca de o mie şese sute, el ar fi intrat demult în Abrud; însă localităţile acestor ţinuturi ajută spre a înşela totdeauna pe duşmanul.

În 11 dimineaţa, oastea română se afla pe dealurile de la Sohodol, în o puseciune mai mult de apărare pentru că era prea uşor de cunoscut cum că pe Kemeni nu l-ar putea scoate aşa lesne din puseciunea de la Ciurileasa; peste aceasta, românii acum se dedaseră a se măsura cu duşmanul pe dealurile Abrudului, pentru care mulţi şi poftia ca să-l lase a intra în Abrud. Se pare însă că şi Kemeni dorea să ajungă la Abrud, pentru că el se sculă deodată cu toate trupele sale şi, de către români puţin infestat, pe la 11 oare dimineaţa intră în oraş. Kemeni îşi luă cvartir la preotul şi protopopul românesc Absolon. Oastea română înaintă îndată de la Sohodol la Suharu. Mai multele-i despărţeminte aşezate pe acele dealuri sta supt prefectii Balint, Vlăduţ şi Moldoveanu, şi supt tribunul Ciurileanu. Tot acolo se afla şi Schuster, practicantul de pădure şi căpitan la garda naţională română din Abrud. Noi determinaserăm ca în Abrud să nu lăsăm nicidecum în pace pe duşmanul. Deci numiţii comandanţi se repeziră din dealurile de la Suharu asupra lui. Era tocmai 1 oară după amiază, pe cînd focul de tunuri şi de tiraleri deschise bătaia. Kemeni tocma se pusese de prînz la masă. Auzind el trăsnetul tunurilor, se sculă zicînd către cei de faţă: „Neruşi-naţii, nu mă lasă în pace nici măcar să prînzesc“, şi, cu aceasta, alergă afară la bătaie. Vinătorii noştri se bătea cu un curagiu rar; duşmanul fu respins şi strîmător tot mai mult către oraş. Tunurile noastre încă lucrau cu folos, mai virtos Giurca Todoruţ, acel vinătoriu brav din Roşia, se purtă foarte bine. Fiindcă noi nu aveam tunari, românii se învăţaseră a pune puşca pe gura tunului, a ţînti cu aceeaşi la semn, apoi a îndrepta tunul după aceea. Tocma aşa făcu astăzi numitul vinător cu un tun pe care-l îndrepta el însuşi, făcînd multă stricăciune duşmanului. Odată dinsul înseamnă chiar pe Kemeni care scăpă de moartea sigură numai prin aceea că apucase a face o mişcare cu capul, ci glonţul tot îi rupse frîncele din mînă. Această întimplare o spuse el însuşi seara la masă, lăudînd pe români că ei, fără tunari, dau aşa bine la semn. Aşa curse bătălia pînă seara la 6 oare. Noi strîmtoară pe duşman din toate puncturile, către oraş, şi în cea mai de aproape împregiurime a lui; acum însă lupta ia o altă întînătură. Un sas al cărui nume l-am uitat, pe care însă Şuster, căpitanul de gardă, îl va cu-

Bătălia
pentru
Abrud...

noaște. Căci stătuse bun pentru dinsul, într-o lovire cu rebelii în a căror oaste se afla și el, căzuse în mlinile oamenilor noștri și, ca sas, fiindcă sasii, cel puțin la părere, apăra tot o cauză cu noi, fu tratat bine, ba căpitanul Șuster îl aplică și ca decurion la un despărțemint de ale sale. Acel sas, îndată la începutul bătăii, aflându-se înaintea cu tiralerii, trecu iar la maghiari, unde apoi descoperi lui Kemeni puseciunile și puterea fiecăruia despărțemint din oastea noastră, precum noi aceasta o aflăram în Abrud mai târziu. Deodată dușmanul se repede în stînga, cu putere multă, asupra unui punct din toate mai rău de apărat, unde era postat Ciurileanu, îl resping iute, și, cu aceasta, apucă pe cea mai mare parte a oastei române în pericol de a fi împregiurată și disruptă. Văzînd aceasta, prefectii Balint și Vlăduț comandară iute retragerea pînă pe colinele de la Sohodol. Aici se opriră mai bătîndu-se încă o jumătate de oră; însă oastea română trebui să se retragă și astădată. Pe dealul de la Hătău iar se opriră și se restaurară liniile trupei; dușmanul însă nu mai năvăli. Cu aceasta se încheie și lupta din zioa aceea; era seara târziu.

În aceeași zi, două companii de săcui escortară un transport mare de proviant de la Brad, către Abrud. Preotul Groza, care încă tot mai ținea pasul de la Buceș, lovi cele două companii săcuiești la numitul sat, le ucise 15 feciori, între cari și un vahtmaister, le luă 38 cară încărcate cu pine și alte cloă cu slănină, iar pe celelalte, împreună cu săcuii, le alungă îndărăt, încît nici la Brad nu cutezară a sta, ci fugiră de-a dreptul la Deva. Groza avu numai un mort și vreo cîțiva răniți.

Noi, în 12 iunie, țînurăm în castrele de la Cîmpeni un consiliu de rebel în care se determină a lovi pe dușman deodată, din toate părțile și a nu-i da nici un repaos. Noi pînă acum îl atacăram mai mult de către comitatul Zărând, pentru ca, totdeodată, să-i curmăm toată comunicațiunea cu Ungaria și, mai virtos, cu acest comitat. Ci după ce trupa lăsată la Brad pentru escortarea transporturilor de proviant, bătută de două ori prin Groza, la urmă se împrăștiă și refugi pînă la Deva, acum ne stete prin puțință a dispune și trupa lui Groza la altă parte. Deci preotul și prefectul Balint se întornă în stînga, spre Roșia, luîndu-și puseciune deasupra acestui oraș, la Virtop; totodată se puse în legăminte cu cetele tribunului Faur de la Bucium. Cu aceasta se formă și protinse aripa stîngă. Preotului Groza i se demăndă ca, spre custodia îngustimei de la Buceș, să-și lase numai un mic despărțemint al trupei sale, iar el însuși să porniască cu partea mai mare a ci către Șturț, pentru ca se opereze în aripa dreaptă.

În zioa aceasta, Kemeni mă provoacă în scris ca împreună cu ceilalți prefecti și tribuni să depui armele și să încheie pace cu maghiarii. El mă încredință pe onoarea sa de soldat cumcă, pentru cele trecute nu va fi tras nimini la nici un fel de răspundere. Din contră, dacă nu ne-am supune ni se amenință cu stîrpire totală pînă la pruncii din fașe. Eu îi răspunsei că între noi are să hotărască numai sabia.

Acea zi trecu fără bătaie, întocmai și următoarea noapte, numai observîndu-ne unii pe alții.

12 iunie :
Iarcu ține
„Consiliu
de rebel”
la Cîmpeni

Scrisoarea
de amenințare
a lui
Kemény

Nepăsarea
căpitanului
imperial
Ivanovici ...

În 13 iunie lupta curse toată ziua cu noroc schimbătoriu ; cea mai înverșunată fu în centrul nostru unde comanda prefectul Vlăduț și tribunii Andreica, Olteanu, Boieriu ș.a. Iar prefectul Balint sfărmă două companii trimise de Kemeni asupra Roșiei. Pe înserate, insurgenții se retraseră în oraș, cum și prin pregiurul lui. Căpitanul Ivanovici încă se mișcă astăzi, cit ține de la Cîmpeni pînă la dealul de la Peliș, însă tot în acea zi se reîntoarse la Cîmpeni, fără ca să se apropie de piața bătăliei, iar apoi, de atunci încolo, cit mai ținu bătaia, nu se mai arătă în afară.

În ziua aceasta fu prinsă o scrisoare a unui ofițer de transport bătut de Groza, adresată către Kemeni, întru care acel ofițer își mărturisește bătaia ce au luat, crede însă că nu Groza l-ar fi bătut, ci prefectul Balint și roagă pe Kemeni ca să-i arate altă cale pe care să poată aduce trebuinciosul proviant pentru oaste. Întru adevăr, aceasta și începu a simți lipsă mare ; pentru că soldații lui Kemeni, în 12 iunie seara, își mincară pinea de pe urmă, iar apoi își alinau foamea numai cu tărîțe și boabe de cucuruz pe care le aflau în casele cele părăsite ale locuitorilor din Abrud. Ci peste două zile era să le lipsească și acest nutremit ticălos.

14 iunie :
Kemeni
încearcă
a se înțelege
cu Vlăduț
și Balint

Deci Kemeni cercă în 14 iunie a se înțelege oarecum cu comandanții românilor și adresă prefectului Vlăduț o scrisoare întru care nu mai amerință, ci mulțamește prefectului pentru că acesta apăruse moșiile lui Kemeni din Cîmpic, încît, pe aceleași, nu se întimplase nici un fel de pagube apoi îl pofteste la o conferință personală, stîndu-i bun pentru cea mai deplină siguranță. Ci prefectul Vlăduț îi dăde răspuns cumcă el nu se mai încrede nici măcar la președintele guvernului maghiar, cu atît mai puțin la vreunul din generalii lui. Acum Kemeni trimite pe Simion Șuluț, un român din Abrud, la prefectul Balint pentru ca pe acesta să-l poftască, în numele lui, la o conferință în Abrud, sau la orice loc i-ar plăcea ; ci de la Balint primi tot răspuns denegătoriu. Acum Kemeni începu a cugeta serios la puseciunea sa cea critică și, pe următoarea zi, se determină la un „sau — sau”.

Dispozitivul
românesc
de contra-atac
general

Ci noi încă defipseșcrăm pe 15 o lovire generală regulată din toate părțile deodată, iar dacă aceasta nu ne-ar reieși, încă și alta pe duminică, 17 iunie. Spre acest scop se ocupară următoarele puseciuni :

1) Preotul și prefectul Balint rămase în puseciunea sa de către Roșia și în legămintă cu buciumanii ; aceasta era aripa stîngă.

2) De către drumul spre Cîmpeni, la Cărpiniș, se așază bravul paroh al acestui sat, Ioan Fodoreanu ; la Sobodol sta parohul și tribunul I. Gomboș, care, cu două zile mai înainte, bătuse și alungase un batalion de honvezi lăsat de Kemeni la Hălmagiu. Aceștia forma centrul [care] sta însă supt comanda prefectului Vlăduț.

3) Aproape de Sobodol, între acest sat și între Subar, își luă puseciunea sa preotul și prefectul N. Vlăduț, cu tribunii supuși lui, Andreica, Olteanu și Rusu, și cu centurionul Iambor, cari, toți cu despărțemintele lor, se protindea către Cernița, formînd așa aripa dreaptă. Prefectul Vlăduț însuși în puseciunea sa din mijloc comanda și centrul, și aripa dreaptă. Mai încolo,

între amiazi și răsărit, la Șturț, era să se așeze Simeon Groza, puindu-se de aripa dreaptă, ci operind neatârnat de ea, dar el încă nu sosise.

De altminterlea, în aceea zi se întâmplară numai loviri ușoare de anteposturi.

În 15 iunie, Kemeni nu așteptă atacul nostru, pentru că puseciunea sa cea periculoasă nu-l ierta să aștepte în liniște mișcările noastre, ci puseși el însuși la atac. El mai întâi trimise vreo mie de oameni în contra buciumanilor, unde prefectul Balint comănda în persoană. Poporul armat, la început se retrase, ci îndată și luă o puseciune mai bună. Bătăia se înnoi și curse îndelungat cu indoială. Într-aceea, prefectul înștiință curind despre atac pe tribunul Ciurileanu, care se afla mai îndărpt, spre Roșia, și îl chieună spre ajutoriu iute. Acest ajutoriu sosi tocma la timp dorit, și acum prefectul întreprinse el însuși atacul. Dușmanul, pe la 5 oare după amiazi, fu bătut cu totul din partea aceasta și alungat pînă la Abrud, cu mare stricăciune. Într-aceea, Kemeni fu lovit și în centru, prin preoții Gomboș și Fodoreanu, iar în aripa dreaptă, prin prefectul N. Vlăduț. Cătră seară, Kemeni fu aruncat pe la toate puncturile pe unde fusese lovit și minat pînă în oraș și în vecinătatea lui. Preotul Groza sosise mai tîrziu decît să-și poată ocupa puseciunea la Șturț, încît Kemeni îi putu opune putere mare. Lupta cu Groza ținu necurmat pînă după miezul nopței. Kemeni suferi în zioa aceasta cea mai grea pierdere din toate cîte avu de la începutul acestei bătălii memorabile. Se spune că el, seara la cină, ar fi zis: „Să se mai bată dracul cu popii“.

În 16 iunie, îndată după răsăritul soarelui, se readună mai mulți prefecți și tribuni la un consiliu de resbel în Clmpeni, spre a se cointelege despre o noă lovire generală pe care era să o întreprindă în următoarea zi. Aceasta însă nu mai fu trebuincioasă; pentru că Kemeni, cu zioa odată, lovi pe preotul Groza cu o putere însemnată, cum se pare pentru că să tragă într-acolo luarea aminte a oastei române, apoi, pe la 9 oare, porni cu iuteală mare pe drumul țarei, spre Zlatna, ceea ce era să facă neapărat încă înainte cu trei zile. El fu favorat de o negură groasă care, în aceste părți, rare ori se ridică pînă la amiazi. Pe cînd oastea română observă fuga lui Kemeni, el apucase departe, înainte. Totuși porniră mai multe despărțeminte pe urma lui și se bătură cu ariergarda fugarilor. Ci pe cînd sosiră la valea Cerbului, fuseră văzuți de buciumani și mogoșeni. Cauza fuseră însuși fugarii pentru că ei nu se putură conțeni ca să nu dea foc la cîteva case de alăturare drumului. Atunci inimoșii fii ai munților se răped cu cunoscuta nepăsare de moarte, unii cu puște, cei mai mulți cu lănci și furci de fier asupra insurgenților. Văietătura mizerabilă „oda vagyunk“, „suntem perduți“, răsuna din gură în gură; soartea lui Hatvani le sta înaintea ochilor. Kemeni însă a fost mult mai prevăzătoriu; pentru că el trimisese pe maiorul Forro, cu trei oare mai înainte de retragerea sa, cu un despărțemint numeros, pentru ca să direagă podul de supt Dealul Mare, și baricadele și alte piedici grămădite acolo să le delătore. Fără această preîngrijire era să fie perduți neapărat; pentru că atunci buciumanii i-ar fi opăcit pînă cînd era să-i impresoare

15 iunie :
Kemeny
atacă ...

„Să se mai
bată dracul
cu popii ...“

„Inimoșii fii ai
munților“
în urmărirea
lui Kemeny

toată oastea românilor. Totuși buciumanii uciseră numai la Valea Cerbului 154 insurgenți, le luară și 2 cară cu munițiune și vestimente. Simeon Groza încă ajunse pe un despărțemint și îi făcu stricăciune mare cu ai săi lănceri.

Acesta fu capătul bătăliei de 9 zile cu Kemeni. El perdu cu totul preste cinci sute morți, iar numărul răniților este necunoscut, aceiași fuseră puși pe mai mult ca 60 cară și străpurtați în mai multe spitale de ale Transilvaniei.

Considerații
generale ...
Perseverența
și bravura
fără exemplu
a locuitorilor
din munți ...

La începutul raportului meu asupra luptei cu Kemeni uitasem să spun că, în același timp și în comunicațiune cu el, rebelii atacaseră cu puteri îndoită toate celelalte strîmtori de munți, din afară, cite erau de ceva însemnătate, că acolo s-au întimplat loviri cari se pot numi și bătălii de cea mai mare însemnătate, care, pe de-o parte, probează credința neclintită a românilor, devotamentul lor, perseverența și bravura lor fără exemplu; eară de altă parte, luptele acestea au adaos foarte mult pentru că, în fine, rebeliunea să fie înfrînată, pentru că vrăjmașii, în modul acesta, au fost siliți a-și împărți puterile, și așa ei n-au fost în stare de a concentra mase mari de trupe pe la strîmtorile de munți, către Principate și înlăuntrul țării. Precum am arătat mai sus, în raport, despre bătăliile cu Hatvani, strîmtorile de munți, spre drumul ce duce de la Cluj la Oradea Mare, au fost blocate și atacate în tot decursul lunii lui mai. Aceleași atacuri s-au repetit în toată luna lui iunie și încă cu violență mai mare decît oricînd pe timpul operațiunilor lui Kemeni. Este de necrezut ce perseverență și încordări au dezvoltat locuitorii munteni de acolo; anume, cei din Albac, Mărișeni, Jurcuța etc. Obosiți de neîncetatele strapațe, acești locuitori, către sînea lunii lui iunie, începuseră a cădea. Vrăjmașul reușise, în fine, să prefacă în cenușă comunele Rîul Calatei și Jurcuța; în 2 iulie au ars și Mărișelul. Atrocitățile comise cu această ocaziune de vrăjmașul barbar fuseră în adevăr revoltătoare. N-a fost de ajuns că au omorît fără de milă bătrîni, femei și prunci inocenți, dar mai punea și pe pruncii sugători, lăsați cu viața, la pepturile reci ale mamelor omorîte, pentru că în modul acesta să-i omoare mai încet. Multe din acest ființe inocente au mai fost aflate în vicăță după trei zile, cei mai mulți însă au suferit o moarte plină de torturi.

5-6 iulie :
tribunul
Corcheș
înfîrînge
trupele
lui Vasvári
la
Fintfnele

Încă înainte de focul de la Mărișel am primit o știre de la bravul centurion D. Gavriil despre reușita vrăjmașului și de prefacerea în cenușă a satelor Rîu-Calatei, Jurcuța etc. Eu am trimis îndată, în ajutorul lor, pe tribunul meu N. Corcheș cu 68 de vinători și am dat lîngă el și pe tribunul Iac. Olteanu de la Cetatea-de-Baltă. În 5 iuliu, seara, Corcheș ajunse cu vinătorii la Fintfnele unde locuitorii comunelor devastate se adunaseră sub centurionii lor. Aceștia înii făcură cunoscut că ei, în aceeași zi, avuseră o lovire glorioasă cu vreo 400 de rebeli pe cari, punindu-i pe fugă, i-au gonit vreo 2 oare luîndu-le și 3 cară încărcate cu pîni. Centurionii mai adaoseră că și faimosul Vasvári se afla în apropiere cu trupa principală.

Preste noapte, Corcheș și subcomandantele său Olteanu se pregătiră pentru luptă. El au ales dintre bărbații adunați, buni de arme, pe cei mai

valorosi, i-au numărat și erau 120 vînători și 317 lănceri. Această trupă mică o împărți el în 3 cete și ocupă cu ei, încă în acea noapte, la Fintinele. 3 puncte importante pe la cari trebuia să treacă rebelii, dacă ar fi voit ca să înainteze. Pozițiunea pentru ai noștri era foarte favorabilă. În 6 iuliu, pe la 11 oare a.m., vrăjmașul se puse în mișcare. Comandante suprem era Vasvári. El avea cu totul 3 000 de oameni, dintre cari 300 provăzuți cu securi, pentru ca să delătura din drum baricadele de lemn făcute de ai noștri; el avea și 5 tunuri sub comanda sa. Îndată ce observară pe ai noștri, și deschiseră după datina lor foc violent din tunuri și puști. Corbeș însă, știind că ai noștri niciodată n-aveau munițiune de ajuns, a comandat oamenilor săi ca să se lase la pămînt, să nu puște nicidecum, ci să aștepte pe vrăjmașul pînă la o distanță de 80 de pași. În starea aceasta, sub o ploaie de gloanțe, din tunuri și puști, așteptară ei pe vrăjmaș și la o distanță anumită îi primiră cu pușcături bine țintite, dar încă tot întinși la pămînt, pentru ca gloanțele de tun să nu-i ajungă. Din acea pozițiune bună, ei trăgeau atît de sigur, încît mai niciunul nu-și greșea omul asupra căruia țintise. Într-o distanță mică de acolo stăteau femeile înverșunate asupra rebelilor pentru atrocitățile lor și încurajau pe bărbații lor la luptă. Vasvári era silit să îplinească liniile de mai înainte ale luptătorilor săi neincetat cu alți oameni, din cauza că picau foarte mulți. După un foc de tiraleri de o oară, tribunul trimise 2 despărțăminte mici de vînători în ambele laturi ale vrăjmașului și, totodată, comandă pe lănceri, la 3 puncte, ca să se arunce cu asalt asupra vrăjmașului. În 5 minute disordinea în trupa vrăjmașă a fost generală și ea a mai crescut prin aceea că, acuma, se aruncară și mărișelele cît cu pietri, cît cu frigări, imblăcii și cu alte obiecte asupra vrăjmașului care se retrăgea în disordinea cea mai mare; așa își ajută ele pe bărbații lor. Măcelul a fost înfricoșat. Vasvári a căzut; partea cea mai mare a ofițerilor săi și, cu accia, ca la 350 de soldați, în care număr se coprind și acei uciși în lovirea din zioa cealaltă. Cu această ocaziune s-au înecat mai mulți în Someș. Buzgó însă a reușit ca să scape de timpuriu cu 4 tunuri și să readucă resturile trupei lui Vasvári. În timpul goanei veni comandantul Gyarmati cu 300 vînători în ajutorul fugurilor; ei însă n-au mai cutezat să se întoarcă asupra noastră. Ai noștri luară 1 tun cu toată munițiunea și cu cai, apoi tobe, arme și altele. Pierderea noastră a fost 4 morți și 12 răniți; 6 dintre aceștia au rămas schilavi. În lupta aceasta s-a distins și invalidul Pfeifer, un german din Abrud.

În același timp a avut și tribunul V. Fodor mai multe loviri cu rebelii la strămoșia de munte de la Ponorul-Remetei, pe care-l apăra. În 9 iunie fu el atacat pe neașteptate de cîtră 350 honvezi și gardiști veniți din regiunea Aiudului. Avînd el numai 50 oameni cu sine, a trebuit să se retragă pînă în valea Poienei. Peste noapte adună și pe ceilalți oameni, apoi, întorcîndu-se cu ei în 10 [iunie], desdăminează atacă pe vrăjmaș. Acesta își luase pozițiunea pe care o avuse tribunul cu o zi mai înainte. De 6 ori fu alungat vrăjmașul din acea pozițiune și el a reocupat-o de 6 ori. În fine,

„Măcelul
a fost
înfricoșat ...”

iunie-iulie :
tribunul
V. Fodor,
la Ponorul-
Remetei,

fu el respins pînă la satul Remeți, unde, în furia sa, dede foc satului pentru ca să-și răzbune în modul acesta. Peste noapte vrăjmașul fu întărit prin insurgenți veniți de la Teiuș pînă la un număr de 1 000 de oameni și, în 11 iunie, atacă pe ai noștri la Tarcău. Lupta ținu, cu noroc schimbat, toată ziua, pînă cînd tribunul, atît din lipsa de munițiune, cît și pentru că nu putea să reziste la rachetele vrăjmășești, a trebuit să se retragă. Peste noapte tribunul, primind de la mine munițiunea trimisă, a atacat din nou pe vrăjmaș. După o luptă de 2 oare, vrăjmașul fu bătut pe deplin și cu pierdere de 30 morți, alungat dincolo de satul Remeți devastat. De aceea el se risipi spre Aiud și Teiuș, nimicind tot ce au aflat în drum, cu foc și cu sabie.

la Bedeleu
și
la Tarcău ...

În 13 iunie a venit de la Trascău și Singiorgiu o altă trupă de insurgenți în număr ca de 6000 oameni. Au fost bătuți și aceștia și, cu pierdere de 15 morți, goniți pînă la muntele Bedeleu. Cu această ocaziune s-a distins prin curagiu și bravură, mai virtos, centurionii Nicola, fiul parohului din Gioagiu, și Eftimie Morariu din Bedeleu. După ce rebelii de la Turda și din Scaunul Arieșului, comandanți de Păpai și Vélcs, dar bătuți rău de prefectul Balint în 3 loviri singuroase din 25, 27 și 29 iunie, au pierdut speranța de a mai putea străbate prin acea strîmtoare de munte, pe la începutul lui iuliu își întoarseră puterea lor către Ponorul-Remeții, pentru ca să ajungă prin acel pas la Ofenbaia.

În 3 iuliu veni Carol Vélcs cu 300 de insurgenți; tribunul Fodor, împreunîndu-se cu tribunul Șerban de la Cacova, îl bătă și îl luă la goană pînă dincolo de Cacova. Vélcs lăasă pe locul de luptă 10 morți ale căror puști rămaseră în mîinile noastre; din contra, noi avurăm numai un mort. A doua zi, adică în 4, întărit peste noapte, se întoarse cu 600 de înarmați și veni peste muntele Olteanu pînă la Tarcău, unde își luaseră ai noștri pozițiunea. Dar oamenii noștri, în urmarea celor 3 loviri, le lipsia mai de tot munițiunea. Deci văzînd bravul tribun că el nu se poate măsura în luptă deschisă cu vrăjmașul bine armat, la apropierea lui se retrase pe nesimțite și, într-o strîmtoare aproape de Tarcău, ocupă 3 pozițiuni importante cu scopul că, de s-ar putea, să închidă pe vrăjmaș și să-l nimicască cu lăncerii. Pentru ca să-l tragă mai sigur la strîmtoare, tribunul înaintă în contra lui cu cîțiva tiraleri cărora le dede ordin a se retrage încet. Vrăjmașul, gonind înaintea sa pe tiraleri, străbătu fără grijă tot mai departe. Atunci însă lăncerii, la un semn dat, se aruncară din trei părți cu furie asupra vrăjmașului încremenit. În acel moment se produse cea mai mare confuziune în liniile sale. Împresurați fiind, își aruncară puștile și se încercară să scape prin fugă; dar într-aceea toată eșirile fuseseră ocupate și numai puțini au fost în stare să scape. Între acei nenorociți fu și Carol Vélcs care, însoțit de o ceată ca de 50 pînă la 60 oameni și de cîțiva ofițeri, își sparse drum printre lănceri. Partea cea mai mare a lor fu macelată. Toată bagagia, munițiunea, vreo 400 puști, 2 tunuri mici, 4 trompete și mai multe steaguri rămaseră în mîinile noastre. Noi n-am pierdut nici un om.

Între rebeli se aflau la ocaziunea aceasta și 40 sași tineri din Sas-Reghin. Cîți dintre aceștia vor fi perit nu se știe. Unul însă, în momentul în care era să fie străpuns, strigă tare că el este sas și că a fost înroiat cu sila între rebeli. Îndată fu cruțat și apoi transportat în captivitate la prefectul Axente Sever. Aici el fu pus în libertate dară, după cîteva zile, trecu earăși la rebeli.

În 22 iuliu tribunul Fodor află că vine într-acolo o trupă nouă de insurgenți din partea Trascăului. Atunci el luă îndată cu sine 70 vînători și 50 lănceri, eși înaintea vrăjmașului și îl află la muntele Bedeleu. Erau 250 de înarmați cari purtau numele de „Szabad csapat” („ceata de voluntari”) și stăteau sub comanda maiorului Gyarmati și a căpitanului Dorgai. Aceștia veniseră din comitatul Sătmar.

Tribunul ținu mai multe oare la luptă cu această trupă, mai pe urmă, însă, o puse pe fugă. Aici au fost earăși lăncerii cari au decis lupta cu asalt. Vrăjmașul lăsă pe locul de luptă 15 morți și în mîinile noastre 3 captivi, munițiunea și toată bagagia. Noi avurăm din partea noastră un mort. În această lovire s-a distins mai vîrtos centurionul Nicola, fiul parohului din Gioagiu, și tribunul de la Ciugud, Ion Cacovan.

Fiindcă apărarea strîmtoarei din muntele Găina, în raportul acesta s-a trecut cu vederea acolo unde era locul, lovirile întîmplate pe la acea strîmtoare se vor descrie acilea pe scurt. Acea strîmtoare era dată în grija tribunului Ioan Gomboș, paroh în Vidra de Sus, ca să o apere. După ocuparea comitatului Zarand prin rebeli, a venit în 15 martiu o cecată de insurgenți cari au dat foc satului vecin Buceș. Numitul tribun, alergînd în ajutorul locuitorilor din acel sat, au ucis mai mulți vrăjmași, i-au risipit și au stins focul.

Pe la finea lui martiu au venit 2 000 de maghiari comandați de maiorul Csutak și au prefăcut în cenușă satul Grohot, precum și o parte din Bulzești. Numitul tribun se repezi mai întîi asupra unei cete mai mici de rebeli cari, venind de la Hălmagiu, voiau să-l atace în coastă (flanc). După ce a u risipit ceata aceea, au atacat cu armații săi pe maiorul Csutak care avea putere îndoit mai mare decît tribunul; a repurtat o victorie strălucită asupra vrăjmașului și i-l a fugărit plîna la Baia de Criș.

Pe cînd Lupu Kemeni era în Abrud, 300 de călăreți și 1 batalion pedestrime s-au încercat ca, venind de la Hălmagiu, să ne atace pe noi în dos, prin acea strîmtoare; dară valorosul tribun, informat fiind despre acel plan, n-a așteptat venirea vrăjmașului ci, mergînd toată noaptea spre Hălmagiu, în faptul zilei atacînd pe neașteptate, a bătut bine pe vrăjmaș ****.

Acestea sînt faptele mai memorabile ale poporului armat care stătuse sub comanda mea. Separat și părăsit de cătră toată lumea, acest popor, perseverînd în credința cătră monarhul său, a făcut cu mijloace puține mai mult decît s-ar putea cere de la el cu dreptate. Acest război fatal a costat în ambele părți mai multe vieți omenești; eu însă cutez a susține în contra calumniilor venite de la numeroșii vrăjmași ai națiunei românești,

Apărarea
din muntele
Găina și la
Hălmagiu ...

„Acest
război
fatal ...”

mă și oblig a proba, că represaliile pe cari poporul românesc armat a fost silit să le facă ici-colo, în comparațiune cu enormele devastări prin foc și sabie făcute de rebeli asupra vieții și averii românilor, nu merită nici a fi memorate ; și eu provoc pe toți calomnitorii ca să iasă la lumină din întunecul lingușirilor și al intrigelor, să producă faptă în contra faptei și să nu atace din loc ascuns, în mod răutăcios meritele altora, nici să cerce a le întuneca.

În luna lui novembre 1849.

II.

[RECOMANDĂRI NOMINALE, ADAOSE LA TEXTUL PREZENTAT ÎMPĂRATULUI FRANCISC IOSIF]

Distinsi
„prin rezistența
și vitejia”
lor.

Aici mă cred dator să recomand prealaltei grații a Maiestății-voastre numele acelor bărbați, care s-au distins cu deosebire în acest război civil prin rezistență și vitejie.

A. Din propria mea prefectură strălucesc în primele rinduri :

1. Tribunalul Mihail Andreica din Cîmpeni, necăsătorit, în vîrstă de 20 de ani ;

2. Tribunalul Nicolae Corcheș din Cîmpeni, în vîrstă de 41 de ani, căsătorit. Fapta sa de arme cea mai strălucită este nimicirea corpului Vasvári la Albac.

3. Tribunalul Vasile Fodor din Bistra, în vîrstă de 25 de ani, practicant la tezaurariatul regal. Fapta sa de arme cea mai strălucită este nimicirea conducătorului de rebeli Károly Vélcs din Turda în iulie 1849. E demnă de laudă și purtarea sa umană cu prizonierii ;

4. Tribunalul Clemente Aiudeanu din Cîmpeni, în vîrstă de 28 de ani, nou căsătorit, s-a distins cu glorie în prima bătălie cu Hatvani ;

5. Tribunalul Ioan Comboș, preot din Vidra de Sus.

Le urmează acestora imediat :

1. Centurionul Andrei Roșu, cu mamă-sa Palaghia, cunoscuți cu glorie în bătălia de la 12 martie la Mărișel.

2. Centurionul Matei Gheorghe și decurionul Neagu Gavrilă din Albac, cunoscuți prin apărarea trecătorii munților la Jurcuța în 3 ianuarie, unde cu 80 de tineri bărbați au ținut în loc armata dușmană tare de 1 000 de oameni pînă cînd locuitorii au putut să-și salveze avutul lor în munți.

3. Centurionul Todea Gheorghe din Albac.

4. Decurionul Dimitrie Coroiu din Abrud, un soldat în retragere. La dezarmarea gărzii abrudanilor întreprinsă de Hatvani, el i-a adunat pe aceștia, și-a făcut drum printre sentinelele lui Hatvani și pe urmă s-a distins cu glorie în bătălia cu Hatvani.

5. Centurionul Onea Șefan din Ponor s-a distins în special în ciocnirea cu conducătorul rebelilor Bánfi Ferencz la Rîmeț și cu Károly Vélcs la Tarcău.

6. Gardistul Clemente Bărluț din Valea Geoagelului, în lupta cu Károly Vélcs, se aruncă singur asupra șirurilor dușmanului și pînă la sosirea celorlalți lăncieri a ucis mai mulți dușmani.

7. Gardistul Șirț Gavrilă din Neagra, în vîrstă de 30 de ani, în prima luptă cu Hatvani se aruncă cu lancea sa în mijlocul dușmanilor, a străpuns un călăreț și un infanterist și s-a întors înapoi.

8. Gardistul Simion Charu din Vidra de Sus, în vîrstă de 28 de ani.

9. Invalidul Pfeifer din Abrud s-a distins în lupta de la Fintinele.

B. Din celelalte prefecturi, cei ce s-au refugiat după evacuarea Transilvaniei de către trupele imperiale la mine și au servit în gloata mea, s-au distins :

1. Prefectul Nicolae Vlăduț, preot din Bogata de Mureș pe Clmpic, s-a distins prin curaj și vitejie rară la orice împrejurare, aducînd servicii esențiale cauzei imperiale. Deși este tată a trei copii și o avea și pe tînăra sa soție cu el, se bătu cu toate acestea în primele rinduri ale gloatei; la fiecare asalt prevăzut mergea el însuși cu sabia în mînă totdeauna în frunte. Viteaz în bătălie, a fost nu mai puțin uman, după victorie, așa, de exemplu, la catastrofa de la Abrud a salvat el însuși, prin prestigiul său în fața gloatei, viața multor nenorociți.

2. Tribunalul Simion Groza, preot din Rovina. Comportarea lui neobosită și vitează, precum și atașamentul la preainalta dinastică a acestui preot, care a participat la toate bătăliile date în părțile de sud ale munților, nu pot fi îndeajuns de clogiate.

3. Prefectul de Cetatea de Baltă, Macarie Moldovan.

4. Prefectul de Cluj, Ioan Boteanu, avocat în localitate.

5. Tribunalul Iacob Olteanu.

6. Tribunalul Vasile Rusu.

7. Tribunalul Nicolae Faur, toți trei din Clmpic.

8. Viceprefectul Aviron Telechi, practicant la tezaurariat.

Viteazul centurion Iambor, cînd a văzut dezarmarea românilor, și-a pierdut mintea și a murit peste cîteva zile în septembrie 1849, strigînd într-una plină în ultima clipă : „Ne dezarmează, ne dezarmează !”.

Înainte de a tuturor însă merită o considerație deosebită soarta acelor nenumărate familii române care prin neclintita lor credință și atașamentul lor față de dinastică au pierdut ireparabil toate bunurile lor pămîntești prin furia unui dușman barbar.

În ciuda calomniilor numeroșilor dușmani ai națiunii române îndăznesc eu să afirm și mă oblig s-o și dovedesc că represaliile comise ici și colo de gloata română, fiind constrînsă s-o facă, în comparație cu îngrozitoarele pustiiri cu foc și sabie pe care rebelii le-au adus românilor în bunurile și viața lor nici n-ar merita să fie menționate, și eu li provoc pe acei calomnia-tori să iasă la iveală din bezna tîrlielilor și a intrigilor și să pună faptă contra faptă și să nu mai atace și să nu mai întunece din ascunziș meritele altora într-o formă plină de răutate.

Viena, la 4 martie 1850

A v r a m I a n c u, avocat

■ Pînă la pagina 1056¹¹, reproducere după „Foaițe pentru minte”, nrele 2-7 din 9, 16, 23, 30 ianuarie; 6 și 13 februarie 1850, p. 12-15, 22-24, 28-31, 37-40, 32-48, 50-55 (*Raportul prefectului Avram Iancu despre faptele ceteilor armate românești de sub comanda lui în decursul războiului civil în anii 1848-1849*). — Cu nr. 7 „Foaița” a fost suprimată din ordin habsburgic, astfel că partea de considerații generale de la sfîrșitul raportului prezentat, în noiembrie 1849, feldmareschalului L. v. Wohlgemuth, e reproducă după traducerea din 1894 a lui G. Barișiu, *Raportul lui Avram Iancu, prefectu al unei legiune romane, despre faptele oștii poporane care a stat sub comandă lui pe timpul războiului civil din Transilvania în anii 1848/9*. Editura: Redacțiunea „Observatorului”. Sibiu, 1884, p. 63-70. — Partea cuprinzînd recomandările nominale, adică și textul prezentat împăratului, la 20 febr./4 martie 1850, reprezintă traducerea lui Aurel De cei.

Textul german integral — în versiunea de la 4 martie 1850, adresată împăratului Francisc Iosif, se află la Viena, Allgemeines Verwaltungsarchiv, Ministerium des Innern, Präsidiale K. 671. Z. 1350/M.I.; și în xerocopie la Arh. St. Buc., Xerografii Viena, cutia 5, pach. VI/1. — La B.A.R., ms. rom. 970, f. 320-357 se află conceptul în limba germană pe care se citește următoarea însemnare a lui G. Barișiu: „Acesta este conceptul original al lui Ioan Măiorescu pentru raportul belic al lui Avram Iancu. După acest concept s-a înaintat raportul, s-a și tipărit în Viena. Dacă este vreo diferență, se poate cerceta. — Maioreșcu mi-l dădese pe acesta și pe cel compus tot de el pentru Simion Balint, ca să le păstreze eu. Să le conserve și alții. G. Barișiu 15 nov. 1886”.

Ediții: „Foaițe pentru minte”, loc. cit.; „Gazeta de Moldavia” (Iasi), XXII, 1850 (după „Foaițe pentru minte”); [A. T. Laurian] *Die Romanen der österreichischen Monarchie*, 2. Heft, Wien, Druck von Karl Gerold u. Sohn, 1850. Barișiu îl republică împreună cu rapoartele lui Balint și Axente Sever, în broșură, subtitlul: *Trei rapoarte de ale acelor prefecti de legiuni românești cari în anul 1848/49 au susținut luptele cu insurgenții unguri pînă la reînfrîngerea trupelor imperiale în Transilvania*, Editura „Observatorului”, Sibiu, tipografia lui W. Kraft, 1884; Virg. Popescu-Râmnicăanu, *Istoria mișcării rîndnilor din Ardeal în anii 1848 și 1849 după Pîrși alese din Istoria Transilvaniei de G. Barișiu, urmată de rapoartele prefectilor de legiune Avram Iancu, Simion Balint, Axente Sever și alte documente importante*, București, 1919, p. 51-130; parțial în „Transilvania”; LIII, 1922, nr. 9 (*Închinare lui Avram Iancu cu prilejul semicentenarului morții sale*); Ion Ranca, Valeriu Nijă, *Avram Iancu. Documente și bibliografie*. Studiu introductiv de acad. Ștefan Pascu, București, 1974, p. 158-209.

■ * Tocmai așa sună și raportul din mai 1849 al lui Hatvani către Kossuth; în același, citim cuvintele: „Iancu, regele munților e determinat la bătaie pe viață și pe moarte”, apoi iarăși: „zică de astăzi va fi fierbinte ș.c.l., ș.c.l.”. *Nota Redacției* („Foaițe pentru minte”, nr. 6, febr. 6, 1850, p. 44). ** Fiindcă acest preot aici se numește mai întîi, am să însemn că același jine de prefectura din Zărand și fusese pus de către Buteanu tribun peste 7 sate, împreună cu al său, Rovina. Comitatul Zărand fu, precum se știe, cucerit de către dușmani, deprădat și mai de tot: prefăcut în cenăș, numai cele 7 sate, ce făcea trebuința preotului Groza, rămăseră necălcate de dușman. Groza le apăra cu atîta hărnicie, tact și noroc, încît dușmanul cu toate silințele sale nicidecum nu se putu apropia de aceste 7 sate. [*Notă în raport*]. *** Moși nu se chiamă toți locuitorii munților, cum îi numesc unii din greșeală, ci numai locuitorii citorva sate, de exemplu vidranii, scărișoreni, albăcenii ș.a. [*Notă în raport*]. **** În același timp s-au lătmplat pe la alte strimtori de munți mai multe loviri, care în partea lor cea mai mare au reușit în folosul nostru; acele însă n-au fost așa de importante ca cele descrise aci pe scurt. [*Notă în raport*].

1. Sic! — În ediția G. Barișiu din 1884, op. cit., p. 16, sfîrșitul frazei de la punctul c) sună astfel: „... despre această operațiune, nici n-a putut să-i dea ajutor de pe drumul țării cu trupa sa principală conform înțelegerii anterioare”.

PREFECȚII, TRIBUNI, CENTURIONI, DECURIONI DIN OASTEĂ POPORANĂ ROMÂNĂ TRANSILVÂNĂ *

Ajuḑean Clemente, tribun în prefectura lui Iancu (e în viață, pensionar în Cîmpeni).

Albini Vasile, vicetribun, a organizat pe românii din cercul Cunței. la 1820 în Cut.

Alexe, albăcean, a escelat în lupta dintre Rogoșel și Vișag la 1849.

Andreica Mihai, tribun în pref. lui Iancu, în urmă denumit prefect al Zarandului în locul lui Buteanu, a escelat în mai multe lupte (e în viață, locuitor în Cîmpeni).

Anghel Ioan, căpitan în Cricău.

Antoneli Ioan, vicetribun, apoi căpitan în pref. lui Axente Severu; la 1872 ales de canonic în Blaj, + la 1888.

Ardelean Vasile, tribun în prefectura Sibiiului.

Ariton, tribun în prefectura lui Axente.

Armat Elisei, tribun pe la Sighișoara, după revoluție a emigrat în România.

Ăurarian (Aranyosi) Ioan Galgoți, vicetribun în pref. lui Balint, a escelat în lupta de la Gura Ampoitei.

Axente Severu, alias Ioan *Rațiu-Baciu*, prefectul legiunii I primare, cu reședința în Blaj (e în viață, locuitor în Brașov).

Băcilă Ioachim, viceprefect la Alba-Iulia, + în Sibiu la 1884.

Bălaș, vicepref. la Cricău.

Balint Ioan } vicetribuni în prefectura Salinelor, au escelat
Balint Vasile } la atacul de despresurare a Alba Iuliei.

Balint Simeon, prefect al Salinelor, cartierul general l-a avut în Ocolișul Mare, † 1880 în Roșia.

Băncilă Petru sen., tribun în pref. Sibiiului (Rășinari).

Barbeș Consantin, preot în Gura Riului, căpitan.

Barbu, centurion în pref. lui Axente.

Barițiu Alesandru, vicepref. în pref. lui Balint.

Barna Ioan, tribun în pref. lui Axente.

Barna Iosif, tribun în pref. lui Axente, omorît de aiuzeni la 25 octomvrie 1848 între Băgău și Sîn-Crai.

Baternai (Bătrîncanu) Alexandru din Balda, cleric și jurist, tribun pe Cîmpie, arestat în Bărâi și executat la Cluj (aproape de Someșfalău) la 3/15 octomvrie 1848.

Begnescu Nicolae, tribun în pref. lui Iancu, cîntăreț escellent, Tyrteul luptătorilor de la 1848, care prin cîntecele sale adeseori înveselea și încuraja la lupte pe soții săi de arme.

Berercelu Ioan din Valea Lupșei, centurion în pref. lui Balint, a escelat în lupta de la Iara la 14 ianuarie 1849.

Bianu Vasile, tribun în prefectura lui Axente.

- Bistrean Alexandru, centurion în pref. lui Iancu.
- Blăjanu, viceprefect, a escelat în lupta de la Cricău în 1849.
- Bleanca, student din Năjlac, decurion în pref. lui Axente, a escelat la atacul de noapte de la magazinul de praf de pușcă de la Alba Iulia, la 1849.
- Boantă Petru, teolog din Șeușa, tribun în prefectura lui Moldovan, omorât la 1848.
- Boeriu Alexandru din Lechința, tribun.
- Boeriu Ioan de Scoreiu, primarul Abrudului, fost viceprefect în prefectura lui Iancu, † la 1867.
- Bogățeanu Ioan, a escelat în lupta de la Gura-Ampoitei.
- Boteanu (Bottyan), prefect la Cluj.
- Brad Ioan sau Jovian, prefect în scaunul Sibiiului, apoi la Făgăraș, † la 1890 ca căpitan austriac pensionat.
- Bratu Simeon, student, decurion în pref. Sibiiului.
- Brote Ioan, prefect în ținutul Sibiiului, † 1871.
- Brote Petru, stud. în drept, centurion (ofițer) în escadronul de husari rășinăreni, † 1897.
- Bucur, paroh în Galda, tribun, a escelat în lupta de la Cricău.
- Bucureștean Nicolae, decurion în pref. lui Balint, a escelat în lupta cu Kemény la Abrud.
- Buteanu Ioan, prefect și administrator al comit. Zarand, în spinzurat de Hatvani, la Iosășel, la 23 mai 1849.
- Cacovean Ioan de la Ciugudiu, vicetribun în pref. lui Balint, a escelat în lupta de la muntele Bedeleului.
- Cândea (Chendi) Alexandru, cancelist la tabla reg., tribun în pref. lui Iancu, spinzurat în 1848 la Hălmagiu.
- Cioran Bucur, student, centurion în pref. Sibiiului.
- Ciurilean Ioan } frați, fiii preotului din Ciurila, ambii tribuni în
 Ciurilean Vasile } prefect. lui Balint, au escelat în lupta cu
 Kemény la Abrud. Ioan servise în armata
 austriacă.
- Corcheș Ioan, vicetribun, apoi tribun în pref. lui Iancu.
- Corcheș Nicolae, tribun în prefect. lui Iancu, eroul de la Fintinele † la 1885.
- Crățan Grațian, vicetribun în pref. lui Balint.
- Dămian George, tribun la Zlatna, a escelat în un atac la Balșa.
- Daniil I., vicetribun în prefectura lui Balint.
- Dărăban Dionisie, tribun în prefect. lui Iancu.
- Delean Ioan, centurion în prefectura lui Axente.
- Dendiu Ioan, tribun la Roșia de pe Secaș.
- Desianu, tribun în pref. lui Axente.
- Dinca [Bălșan], centurion (venit din București), mai târziu căpitan în armată.
- Dobra Petru, prefect la Zlatna; prefectura nu și-a putut-o organiza, a fost omorât la 8 mai 1849 în Abrud.

Eftimie, morar în Bedeleu, centurion, a escalat în lupta de la Bedeleu. **Faur Ioan**, tribun, în lupta cu Kemény la Abrud a comandat pe buciurmani; mai târziu a emigrat în România, de prezent e stabilit de mai mulți ani în Craiova, unde are un pensionat de băieți.

Filip Matei, din Albac, fost sergent în oastea împărătească, la 1848 era *septagenar*, a fost comandantul albăcenilor în lupta dintre Rogoșel și Vișag în 1849.

Fodor Vasile, tribun în pref. lui **Balint**, a escalat în mai multe lupte, precum la Rimeții Ponorului, la Tarcău etc., † la 10 aprilie 1865 în Hăl-magiu.

Fodorean Ioan, paroh în Cărpiniș, a escalat în lupta cu Kemény. **Frincu Amos**, tribun, a escalat în lupta de la Valea Dosului și Gura Ampoței, † 1891.

Gavril Todor, centurion în pref. lui Iancu, a luat parte la luptele de pe Someș (Fintinele).

German, tribun în pref. lui Axente.

Gomboș Ioan, paroh, tribun în pref. lui Iancu, a escalat în lupta cu Kemény, a apărât strimtoarea de la Găina.

Grigorescu Antonie, viceprefect în prefectura lui Nic. Solomon, a luat parte la o expediție în Zarand contra insurgenților.

Groza Istrate, tribun.

Groza Simeon din Rovina, preot, viceprefect în pref. lui Buteanu, a escalat în luptele cu Hatvani și Kemény la Abrud, † 1885.

Hidvégi, tribun în pref. lui Solomon.

Hodrea Bucur, decurion în prefectura Sibiiului.

Hulea Ioan din Henig, paroh în Cisteiu, tribun în pref. lui Axente.

Iacob, centurion în pref. lui Iancu, a escalat în luptele cu Kemény la Abrud, † la Alba-Iulia în 1894.

Iambor, fost soldat în armată, decurion primar al lui Iancu, a escalat la Cernița la venirea lui Hatvani în 1849.

Iancu Avram, prefectul legiunii Aurarie Gemine; cartierul general îl avea în Cîmpeni, † la 10 septembrie 1872 în Baia de Criș.

Iancu, decurion primar în pref. lui Avram Iancu, a escalat în lupta cu Hatvani.

Ispas, albăcean, a escalat în lupta dintre Rogoșel și Vișag, în 1849.

Iulian Todor, centurion în pref. lui Axente, a escalat la atacul de despresurare al Alba-Iuliei.

Jurca Todor din Roșia, gardist (vinător) al lui Iancu, a escalat în lupta cu Kemény.

Lăscudean Florian din Cucurdea, viceprefect în prefectura Cîm-piei, rănit de moarte la Alba-Iulia și răposat acolo în 1849.

Lăscudean a fost rănit în ocaziunea intrării în cetatea Alba-Iuliei, prin cordonul rebelilor, alor 35 lănceri români, conduși de vicepref. Ioan Maior. Axente, descriind această retragere, zice: „Florian Lăscudean fiind greu rănit de o sabie vrășmașă, după trei zile de dureri cumplite a răposat acolo în cetate. Aci merită a se observa că din cauză că acest brav tânăr a participat la armarea poporului, familia sa întreagă a fost exterminată de către rebeli...” (*Raport*, p. 64).

Măcelar Ilie, tribun la Mercurea.

Maior Ioan, tribun și apoi viceprefect în prefect. lui Axente, joacă rol la Zlatna și conduce o ceată de 85 de legionari români în cetatea Alba-Iuliei.

Maiorescu Adam, alias Trifu, decurion în pref. lui Axente.

Marțian Pop Dionisiu, prefect la Sebeșul-sădesc. La 1857 a trecut în România, unde a dezvoltat o lucrare însemnată pe terenul statistic, † în München (Bavaria) la 1865.

Mateiu George, centurion în pref. lui Iancu, a repurtat o victorie la Jurcuța la 6 aprilie 1849.

Micaș Florian, prefect în Cîmpie (în 1848 a stat 5 luni în închisoare în Oșorhei), † la 16 martie 1876 în Bistrița.

Moga Iosif, tribun la Ofenbaia, a luat parte la expediția de la Huedin în Coc.

Moldovan N., tribun, căzut în lupta cu Kemény la Abrud.

Moldovan Vasile, prefect de Tîrnave, legiunea III, † 1 ian. 1895 în Boziaș.

Molnar, alias Morar, tribun, împușcat de Hatvani în Abrud în mai 1849.

Morar Samoilă, centurion în pref. lui Iancu.

Muncaciu Grigorie, decurion în pref. lui Balint, a escelat la Bedeleu și Valea Poienii.

Munteanu Iulian, tribun în pref. lui Axente.

Munteanu Vasile, tribun în pref. lui Axente.

Munteanu Ioan, paroh în Bedeleu, centurion.

Murășan Grigorie, decurion primar în pref. lui Balint.

Murășan Ioan, decurion în pref. lui Balint.

Murășan Nicolae, viceprefect (în un timp făcea servicii între Zdrapți și Mihăileni, la Butean).

Mușescu G., vicetribunul Ampoiului (Zlatna).

Neagoe Ioan, centurion în prefectura lui Axente (Broșteni).

Negu I., centurion în prefect. lui Axente.

Nemeș Ioan, învățător în Abrud, spînzurat de rebeli la 1848 în Baia de Criș.

Nemeș Ioan, centurion în Roșia pe Secaș.

Nemeș Vasile, tribun în pref. lui Balint.

Nicola, fiul parohului din Geoagiu, centurion, a escelat la Bedeleu.

Nicola Matei, tribun, joacă rol la Ponorul Remetșii (e în viață, avocat în Abrud).

Niculică Ioan, centurion în pref. lui Axente.

Olteanu Iacob din Vaideiu (de pe Cîmpie), tribun în pref. lui Moldovan, a escelat în lupta de la Fintînele.

Pinciu Ioan din Rășinari; cancelist la tabla reg., vicetribun în pref. Sibiiului.

Pop Ioan, tribun în pref. lui Axente.

Pop Nicolae, tribun în pref. lui Axente.

Pop Vasile, preot în Mesentea, tribun prins și torturat în mod bestial de husarii ungurești, † 26 dec. 1859.

Pe crucea de la moznint acest vrednic preot și-a gravat cu mîna sa, pînă era în vîrstă, următoarele versuri semnificative:

În al pămîntului sin
Zace leul cel bătrîn.

Pop Vasile, fiul preotului din Nasna, teolog, spînzurat în 1848 la Medeșfalău.

Popa George, căpitan pens., administrator al districtului Blaj, ia parte la un atac la Blaj.

Popoviciu Alexe din Sintă Măria, tribun în pref. lui Moldovan.

Popoviciu Dionisie, vicetribun în pref. lui Iancu.

Procopie Ioan, căpitan de vînători în pref. lui Axente, † în Rimnicul Vîlcii (România).

Prodan Simeon, preot, viceprefect în pref. lui Iancu, cu cartierul general în Măgina; după revoluție a fost acuzat cu aprinderea Aiudului și arestat, dar în urmă eliberat, † 1852 în Teiuș și înmormîntat în Alba-Iulia.

Rațiu Ioan din Turda, tribun în pref. lui Balint, † 1883.

Rațiu Partenie, vicetribun în pref. lui Balint.

Repede Nicolae, paroh în Geoagiu, a dat ajutor însemnat tribunului Vasile Fodor la atacul de despresurare a Alba-Iuliei.

Roman [Constantin, Vivul], jurist, prins de insurgenți și omorît între Oșorhei și S. Georgiu la 1848.

Roman George, viceprefect.

Roșia Palaghia, țărănă din Mărișel, mama centurionului Roșu; a condus femeile din Mărișel la un atac victorios din muntele Grohot în 12 martie 1849.

Roșu, centurion în pref. lui Iancu, comandantul mărișelenilor în lupta din 12 martie 1849.

Rozor Antoniu, vicepref. Albei de Jos.

Rusu Ioan din Budiu, tribun.

Sălca Simeon, tribun în pref. lui Axente.

Sîngerean Petru, a escalat în lupta de la Gura Ampoitei.

Săcărean Constantin, viceprefect al pref. din Țeara Birsei, a format un escadron de călăreți români din Săcele, Brașov și Țeara Birsei.

Silaghi-Sălăgean Iosif, de loc din Bichiș, tribun în pref. lui Buteanu; a luat parte la mai multe atacuri în Sălăgiu, Bihor și Zarand.

Șimonis (Simoniciu) Vasile din Sărmașul Mare, tribun pe Cimpic, prins de comitele Kemény în Bărai, unde mersese cu Baternal pentru organizarea tribunatului, și spînzurat la Cluj (aproape de Someșfalău) în 3/15 octombrie 1848.

Solomon Nicolae, prefect în comit. Hunedoarei (Hațeg), după revoluțiune a emigrat în România, † în București la 1875.

Spălnăcean Ioan, centurion în pref. lui Axente.

Stan George din Jureuța, căzut în lupta de la Jureuța în 6 aprilie 1849.

Serban de la Cacova, vicetribun în pref. lui Balint.
 Şuluţiu-Sterca Dionisie de Cărpiniş, la 1847 a fost cadet în Italia; la 1848 a organizat Garda naţională în Abrud şi Abrud-Sat, al cărei căpitan a fost şi care a făcut mari servicii. † 17 iunie 1897 în Turda ca jude trib. pens. Şi-a testat toată averea (40 000 coroane) şcoalei române gr. cat. din Turda.

Şuluţiu-Sterca Ioan de Cărpiniş, tribun, tatăl lui Dionisie Şuluţiu şi al istoricului Iosif Şuluţiu (Sibiu) şi frate cu mitropolitul Alexandru Şuluţiu, a făcut mari servicii românilor la 1848. El a fost sufletul operaţiilor militare, de al cărui sîat ţinea cont Iancu. El a organizat spitale în casele ţăranilor, se îngrijea de proviant şi muniţie; este inventatorul legendarelor tunuri de lemn. † la 1 iulie 1858 ca pensionar în Abrud-Sat.

Tămaş Iosif din Sin-Mărgita, tribun în pref. lui Moldovan.

Tămaşescu din Daia, tribun în pref. lui Axente, căzut în un atac la Blaj, în 3 februarie 1849.

Tănase Moise, tribun în Apoldul Inferior.

Telechi Aviron, cancelist la teaurariat, tribun în pref. lui Iancu.

Telechi Dionisiu, vicetribun în pref. lui Balint.

Teslovan (Tacit) Ioan, viceprefect în pref. lui Axente.

Todoran Eliseu, teolog de Blaj, tribun în pref. lui Axente, omorît de aiuzeni între Băgău—S. Crui în 25 oct. 1848.

Tordăşan Amos, tribun în Ofenbaia.

Turcu Vasile, paroh în Cătina şi protopop al Palatcei, prefect în Cîmpie, prefectura V, a fost spînzurat în Cluj (aproape de Someşfalău) în 23 octombrie 1848.

Vinţan, tribun în pref. lui Iancu, dispus în Zarand.

Vlad Niculae, tribun în pref. Sibiului.

Vlăduţ Niculae, prefect în Cîmpie, † în Bogata-de-Mureş.

Zorca Iacob sen., căpitan în Vădeni.

■ După lista alcătuită, înainte de 1900, de Silvestru Moldovan, în *Panteon. Mormintele marilor noştri bărbaţi de la 1848—1849*. [Reeditare]. Cluj, 1929, p. 78—91.

■ 1. Organizarea administrativă din timpul revoluţiei române transilvane prevedea 15 *prefecturi*, cărora, pe plan militar, le corespundeau *legiunile*. *Prefectul* era administratorul prefecturii şi, în acelaşi timp, comandantul legiunii. Era ajutat de *vice-prefecţi*. Ca subunităţi ale legiunilor erau: *batalioanele*, conduse de *tribuni*, companiile sau *centuriile*, cuprinzînd de regulă 100 de glotaşi, comandate de *centurioni* sau căpitani, şi grupele sau *secţiile*, alcătuite de obicei din 10 oameni, conduse de *decurioni*.

DIN DEALUL SPIRII...
LA PREFECTURILE DIN APUSENI

325

TESTIMONIUL * DAT DE PREFECTUL IOAN AXENTE SEVER CENTURIONULUI
CONSTANTIN (DINCĂ) BĂLȘAN¹

Subscrisul prin aceasta fac tuturor cunoscut în conștiința sufletului și a dregătoriei mele cum că d-lui Const. Bălșan, fostul ofițier la compania de pompieri în România, din 15 decembrie 1848 a servit cu toată căldura în castelele mele până la 17 mai 1849, cînd, fiind demandat cu 50 feciori să înșire un lanț de flankeri asupra unei centuri ce se afla la pravaria, atît se ținu de bine cu feciorii săi, cît cu ceilalți putură trece la Cetate² nevătămați. În urmă, tăind ungurii intrarea în Cetate, se retrase înapoi fără nici o pierdere. Apoi fiindcă noi eram chemați în Cetate ca să nu mai eșim, și aceasta dînsul o știa, cu feciori cu tot s-a dus la Iancu; în drumul său întîmpinînd niște fugari rătăciți din oastea lui Hatvani, pre aceștia-i prinse și dete în mina orașenilor din Zlatna.

În castelele
lui Axente
și Iancu ...

Cum că cit fu la Iancu încă se purtă destul de eroește, o știe lumea.

Cit fu cu mine se deosebi într-o bătaie ce avurăm în 5 ianuarie 1849 la Vințiu de Sus, unde, fiind dînsul demandat în cel întîi foc, se ținu cu atîta bărbăție, cît căzură din vrajmași 40 de feciori și mai mulți plesuriți (răniți); el perdu 3 feciori, 5 plesuriți și căpătă o gloanță prin bundă.

Asemenea se purtă și la Blașiu în 1 februarie, de unde însă, bătîndu-ne ungurii, sprejini retrada cu o bărbăție nemaivăzută. Exemplu de un curaj personal dete la Daja, unde mă aflam eu cu 150 de feciori și supremul-locotenent Apfler de la Max. Chew. Reg. cu 24 de feciori în 3 februarie, cînd cercă o patrulea a lui Bem de 12 sinjuri a merge de la Sabesiu la Blașiu, se repezi d-lui cu 6 chew. asupra patrulei ungurești, tăie 2 chiar cu mîna sa, luă un cal, mai rămase însă 3 unguri și pe ceilalți-i întoarse la fugă.

Meritele d-lui care le făcu în legiunea mea cu deprinderea feciorilor nu le poate cineva prețui, cu atît mai puțin renumera. Ele sînt mari în sine și vor rămînea monumente eterne în inimile noastre care le știm.

Monumente
eterne în
inimile noastre

Cinadie, 20/8 octombre 1849

Axentie Severu, prefect emerit.

■ Publicat pentru prima oară în „Vocea Românașului” din Caracal, an I, nr. 32 din 14 iulie 1983, sub titlul *Un veteran din 1848*; reprodus de ziarul bucureștean „România liberă” la 19 iulie 1983.

■ * Copiat întocmii de pe originalul posedat de Lt.-col. Bălșan. [Nota primului editor]. 1. Dincă (Constantin) Bălșan a participat la lupta de la 13 septembrie 1848 din Dealul Spirii cu grad de sublocotenent, în compania de pompieri a capitalei București. A tras primele focuri de armă ale luptei. În Transilvania, a devenit centurion în unitățile de vînători din prefectura lui Ioan Axente Sever. A fost denumit de Bălcescu „eroul bătăliei de la București”. Ofițer de dorobanți și călăraș în armata României. Pensionat în 1874 cu gradul de maior. Mort în 1883, puțin după publicarea testimoniuului de mai sus. — Vezi și Matei Ionescu, *Episade din anii 1848-1849. Însemnări despre Dincă Bălșan*, în „Studii”, 1965, 18, nr. 5, p. 1075-1089. 2. Cetatea, fortăreața Alba Iuliei.

ATANASIE ȘINDOR, DESPRE SINODUL DE LA CHIȘINEU-CRIȘ ȘI MISIUNEA
DEPUTATULUI IOAN DRĂGOȘ

Moșii în Ardeal dedeau mult de lucru armatei rebelilor, pe lângă tot tiranismul ce făceau cu românii mai virtuoși în unele părți, iar guvernului unguresc de la Debrețin mare îngrijere. Dieta aici tot stătea și otără; deși mulți deputați după ășirea guvernului din Pesta n-au mai cumpănat¹ la aceea. Puterea maghiarilor creștea din zi în zi, deci ca să capete ei pe românii răsăriteni din Ungaria în puterea lor, otărăru să deie voie românilor acestora a-și ține sinod diecezan, aducind otărare în folosul bisericii și școalelor sale, și ca în locul episcopului *Gherasim Rațiu*, tot morbidos, cu a cui espunere pentru trebile țării nu se îndestulau, să-și aleagă un vicariu episcopesc. Sinodul se conchiemă pe martiu² la Chișineu³. Comisariul guvernial pentru acest sinod a fost *Ioan Drăgoș*, deputatul dietei din comitatul Bihor, care altcum era cunoscut de bun român, însă în părerea aceea că românii numai prin unguri se vor ferici.

Tocmai atunci treceau prin Chișineu nespuse⁴ batalioane (*zászlóaly*) pedestri și husari către Arad, în Banat la Timișoara. Dearnă și pentru aceea treceau tot atunci, ca de cumva românii ar voi să ia altă direpțiune, ca blăjenii, a se consolida în contra maghiarilor, deodată să-i cotruească.

Sinodul s-au deschis cu solenitate, alegînd presidii cite unul din partea clerului și din partea civililor, precum într-acest tip și doi notari, apoi după alegerea vicariului ce-au căzut pe preotul de la Talpaș, *Ioan Chirilescu*, om ajuns la etatea bătrîneților, religios, cu temperament așezat, de la care așisderea nu așteptau românii a lucra așa cu energie pentru trebile unguirilor, așa dară a sta mai mult negative decit positive, Comisariul a denumit două deputațiuni: una pentru regularea trebilor bisericăști esterne și alta pentru elaborarea unui operat în treaba școalelor. Și una și alta deputațiune au lucrăt întins înainte și după-amiază în sale destinate⁵; svaturile în care s-au detaliat propunerile se poate spune că au fost parlamentare. Pentru sărbătorile Paștilor ce urmau, s-au întrerupt sinodul, debutind⁶ deputații a se strînge iarăși pe duminica Tomei.

Într-acest timp, comisariul Drăgoș, avînd îndrumare a merge la Abrud la moși să-i atragă în partea unguirilor, au mers și, prin corespondințe cu prefectul armatei române, *Avram Iancu*, și-au mijlocit intrarea la moși, le-au vorbit, le-au promis cite toate ca să depună armele.

În aceea speranță că va putea cîștiga unele drepturi la care doară după cum el judeca s-ar fi aplecat românii, s-au întors la Debrețin, unde, împărțîșind statornicia moșilor, Kossuth, socotind că, deaca le va da el în scris unele promisiuni, moșii se vor tăie de împăratul. Deci, provăzînd Kossuth pe Drăgoș cu generală amnistie românilor munteni, concesa — afară de

Sinod
„în folosul
bisericii
și școalelor...”

Deputatul
Ioan Drăgoș,
comisariul
guvernial
pentru
acest sinod

și
la Abrud...

La Debrețin

episcopului Șaguna — și unele-altele drepturi ce, fiind el atunci preside la Comisiunea apărătoare de țară (*hórvédi bizottság*), ar da românilor ardeleni.

Veni Dragoș pe duminica Tomci la Chișineu ca să fie față la desbaterile elaboratorilor și să încheie sinodul. Numai așa înțelegere și numai așa svaturi să-și poștească națiunea română după cum era aici: ordinea cea bună întru desbateri, spiritul cel național întru rădicarea trebilor naționale nici cînd se vor da uitării. Libera grăire s-au conces și nealeșilor, s-au ascultat propunerea tot insului care ar fi grăit la lucru. Străini destui încă au luat parte întru ascultare și toți s-au mirat de ordinata procedură întru dezbaterea propusețiunilor. La trebi politice nu s-a trecut, căci mai mulți între sine s-au sfătuit încă înainte de începerca sinodului a nu se înveli în trebi politice. — După așezarea celor prin ambele deputațiuni elucrate, s-au adus și aceea înainte cît de folositor ar fi a se pune acolo în acel sinod temeiul la o fundațiune pentru creșterea tinerilor români, și de loc⁶ se și aflară care începură a subscrie sume însemnate, așa cît într-un răstimp de $\frac{1}{2}$ oră readunară pe hîrtie mai multe mii. — Tot în acest sinod se ceti, spre bucuria clerului, și rezoluțiunea guvernului magiar prin care și preoților de religiunea răsăriteană li se asignează subsistența în bani gata, din care au fost și primit rata întâia. Protocolul sinodal de la Chișineu este măturie la toate elaboratele.

De acolo Dragoș, comisariul, avînd misiune și la moți, aștepta închierea sinodului ca după spini. Urmînd aceasta, au plecat cătră Abrud, de unde, în urmarea năvalilor ai ungurilor armați cu viclenie asupra românilor, singur Dragoș încă scotit a fi înțeles cu ungurii, omorît fiind de moți, nu s-au mai întors la patria sa.

■ Atanasie Șandor, *Studiu ecumenicelor din părțile Aradului și Banatului între 1828—1839*, B.A.R., ms. rom. 1059, f. 20v—21.

■ 1. Gîndit. * „Vezi Protocolul Sinodului, cînd?” [Însemnare scrisă de altă mină]. 2. O copie a protocolului sinodului de la Chișineu-Criș — intitulat: *Adunarea sinodală a diecezei române a Aradului de regele răsăriteană g. n. u. în luna martie și aprilie anului 1839 în orașul Chișineu finulă*, redactat de Ioan Chirilescu, vicar episcopesc, în 19, 20, 21 aprilie 1849 cal. vechiu — se află între documentele adunate de Al. Papiu Ilarian (B.A.R., ms. rom. 1058, f. 169—173). 3. Numeroase, nespuse de multe. 4. Distincte. 5. Trebuind. 6. Pe loc.

Din nou
la desbaterile
sinodale ...

O fundațiune
pentru
creșterea
tinerilor români

Libertate, egalitate, frățietate I

Tratative româno-maghiare

„ÎN NUMELE PRINCIPIULUI
NAȚIONALITĂȚILOR”

327

GENERALUL GH. MAGHERU CĂTRE PREȘEDINTELE UNGARIEI, L. KOSSUTH,
LA DEBRETIN

Domnule Președinte,

Mai înainte ca armele să fi hotărît definitiv destinele generoasei și vitezei națiuni maghiare, îmi iau libertatea, Domnule Președinte, de a vă expune foarte sumar dorințele de care este însuflețit poporul român, dorințe care, dacă nu se manifestă cu ostentație, nu înseamnă că nu există mai puțin în adîncul inimilor tuturor. Să dea cerul ca singura politică în care noi vedem salvarea comună, ca și salvarea libertății, și ale cărei principii am onoarea să le înfățișez aici pe scurt, să precumpănească și în sinul onorabilului guvern maghiar! Căci, repet, avem credința nestrămutată că reușita armelor maghiare este strîns legată de punerea în practică a acestei politici.

Domnule Președinte! Principiul naționalităților, atîta vreme înăbușit de suverani, a rupt în sfîrșit zăgazurile și explozia pe care a făcut-o a fost cu atît mai puternică și mai irezistibilă cu cît asuprirea a fost mai îndelungată, mai odioasă și mai nedreaptă. Națiunea maghiară a urmat și ea impulsul comun: în acest fel s-a constituit ca națiune, s-a emancipat, separîndu-se aproape complet de Imperiu, și-a ales un guvern propriu și, ca semn al completei sale separări, și-a creat un minister al afacerilor externe. Românii, slavii din sud n-au rămas mai prejos, și suflul regenerator al naționalității i-a electrizat puternic și i-a trezit din acea adîncă aservire în care îi cufundase o politică nelegiuită și neomenoasă.

Este un fapt incontestabil că principiul naționalităților e cel care domină astăzi toate celelalte probleme politice și, firește, reacția produsă de acest principiu încălcat este mai energică la națiunile care au fost cele mai aservite și mai oprite și că fiecare naționalitate tinde în mod irezistibil să se constituie, să dobîndească o independență legitimă, să respingă orice element străin, într-un cuvînt, să-și asigure existența politică. De aici rezultă prin urmare că este de datoria fiecărui popor, dacă nu cumva, din pricina abrutizării, și-a pierdut complet conștiința existenței sale, să trateze și să combată ca pe un dușman orice guvern care n-ar vrea să recunoască legitimitatea și sfînta inviolabilitate a acestui principiu.

Sutul
regenerator
al
naționalității...

Principiul
naționalităților
e cel care
domină astăzi

Și, într-adevăr ! la cîte lupte singeroase, la cîte reie n-au dat loc încălcările violente pe care guvernul maghiar, printr-o contradicție inexplicabilă, le-a adus acestui principiu ? Și cit de amare trebuie să fi fost decepțiile încercate de toate aceste popoare care vedeau în revoluția maghiară ceasul apropiat al dezrobirii lor și triumful adevărat și complet al democrației ? Or, nu este oare evident că, dacă brava națiune maghiară, cu toate minunile sale de vitejie, cu tot belșugul mijloacelor materiale de tot felul, nu a ieșit biruitoare pînă în ceasul de față, aceasta e numai pentru că ea și-a făcut dușmani din toate popoarele, a căror simpatie o dobîndise, vrînd, lucru nemaipomenit ! să le conteste dreptul cel mai infailibil, cel mai sacru, naționalitatea lor ?

Încălcările
violente
aduse acestui
principiu,

Așa se face că dieta de la Cluj — ca să nu vorbim aici decît de o parte a poporului român — a dat anul trecut (1848) un decret care sancționa uniunea Transilvaniei la Ungaria, adică pur și simplu incorporarea ei în Ungaria, fără să fi recunoscut, și cu atît mai puțin să fi garantat printr-o lege drepturile politice ale națiunii române, și vizînd, dimpotrivă, prin excluderea a însăși iimbii lor din școlile comunale, la stingerea unui popor care de veacuri și-a păstrat cu sfîntenie, în timpul celei mai crîncene asupri și cu prețul unor nemaipomenite suferințe, naționalitatea, a unui popor care face parte dintr-o națiune de mai mult de nouă milioane de suiește. În zadar a trimis națiunea română, și nu o dată, emisari pe lingă onorabilul guvern maghiar pentru a-i exprima durerea profundă și stupefacția generală prilejuită de această hotărîre de neconceput a dietei și pentru a-l ruga să renunțe la această cale primejdioasă ; respectuoasele lor critici n-au fost luate în considerație ; ba, mai mult, guvernul maghiar s-a pornit să aplice cu și mai multă îndîrjire sistemul de asuprire a naționalităților și a îmbrățișat cu și mai multă înverșunare o politică teroristă de maghiarizare !

prin incorporarea
Transilvaniei
la Ungaria

Din clipa aceea, simpatiile poporului pe al cărui sprijin națiunea maghiară trebuia să se bazeze cel mai mult, simpatiile poporului român față de ea s-au înstrăinat, iar Transilvania, această vastă fortăreață, această cetate inexpugnabilă, s-a declarat împotriva ei.

Prin acest sistem Ungaria nu numai că a rămas complet izolată în lupta pe care trebuia s-o susțină, dar, mai mult, a provocat reacția cumplită a tuturor națiunilor pe care ea le-a negat, a compromis această nobilă cauză a independenței și a libertății pe care la început părea că o îmbrățișează și, într-un cuvînt, a săvîrșit greșala stranie și de neiertat de a impune acest război acelor care, ca și ea, voiau și erau hotărîți să moară pentru naționalitatea lor și pentru legitima lor independență.

Cu toate acestea, războiul susținut cu atîta glorie de maghiari intră într-o nouă fază. Astăzi, cînd Rusia, minată, fără îndoială, de intenții perfide, pare să se fi decis să intervină cu armatele sale în treburile Ungariei — și intervenția ei parțială la Sibiu și la Brașov dovedește îndeajuns hotărîrea sa — se poate afirma pe bună dreptate și fără teama de a greși că sfîrșitul acestui război nu poate fi deloc în avantajul națiunii maghiare,

Pentru
ca Ungaria să-și
redobîndească
simpatiile
popoarelor
vecine

Poporul român
își apără
dreptul
de națiune

dacă onorabilul dumneavoastră guvern, pe care-l prezidați cu atita glorie și măreție, nu caută să-și redobîndească simpatiile popoarelor vecine. — Acest lucru mai e posibil, mai ales în ce privește națiunea română, avînd în vedere ura sa instinctivă împotriva Rusiei, dar clipele sînt prețioase și numărate, iar mai tirziu lucrul acesta nu ar mai fi deloc cu putință.

În ceea ce privește poporul român, este cit se poate de evident, Domnule Președinte, că n-a pus mina pe arme cu scopuri reacționare și că nu are nimic de-a face cu mișcările slave. El nu s-a răscolat decît pentru a apăra cel mai sfînt dintre drepturile unui popor, ca dealtfel și acela al unui individ, dreptul de a trăi; el n-a fost împins la aceasta decît de instinctul său de conservare. De aceea, astăzi, cînd intervenția armată a Rusiei pare inevitabilă, poporul român simte nevoia de a se îndepărta de un *pristen* perfid pentru a se apropia de un *dușman* leal. Acest popor, ale cărui interese politice se vădesc a fi comune cu ale națiunii maghiare în fața intervenției rusești, este îndreptățit să speră că dorințele sale sincere nu vor mai fi respinse de onorabilul guvern maghiar, care trebuie să fie convins că astăzi, mai mult ca oricînd, fără concursul unui alt popor, lupta pe care a pornit-o este, în toate privințele, de nesuștinut. Onorabilul guvern nu va uita, în afară de aceasta, că acest popor român nu e o semînție neînsemnată, ci o națiune compactă și puternică în cuprinsul țărilor pe care le locuiește. Dealtfel, cifrele de mai jos, extrase cu toată scrupulozitatea din protocoalele diferitelor autorități civile și ecleziastice, constituie o dovadă peremptorie a ceea ce am avut onoarea a vă expune; în același timp, n-ar fi lipsite de oportunitate a vi le prezenta.

Români locuind în Moldova și

în Țara Românească propriu-zisă, mai mult de . . . 4 000 000

în Basarabia 1 000 000

5 000 000

iar în

Transilvania 1 486 000

Banat, Ungaria și Bucovina 2385 000

3 871 000

Acum, dacă Țarul intervine, el nu ar face aceasta, desigur, pentru a veni în mod sincer și fără gînduri ascunse în ajutorul unui suveran constituțional..., nu, ci doar pentru a face un pas mai mult în proiectele sale de cotorpire. A se amesteca, în actualele împrejurări, în treburile Austriei, înseamnă a se face arbitru al acestei din urmă Puteri, și a se pune totodată în contact direct cu populațiile slave din acest Imperiu. Apoi, această utopie de a transforma Orientul într-un vast Imperiu slav, deși noi nu ne temem de ea, pentru că o credem irealizabilă, nu-i mai puțin adevărat totuși că, pentru a exista un echilibru trainic în această parte a Europei, naționalitățile trebuie să se reconstituie astfel încît populațiile slave să renunțe pentru totdeauna la acest vis al *Panslavismului*, dacă un asemenea vis a existat vreodată !

Vin, Domnule Preșdinte, în acest scop și în numele acestui interes, deopotrivă maghiar și român, să vă prezint pe scurt bazele pe care s-ar putea cimenta puternic o uniune nedespărțită între marea națiune maghiară și cele nouă milioane de români care-i sînt vecini. Bazele sînt cuprinse în paragrafele care urmează :

Bazele pe care
s-ar putea
cimenta o uniune
româno-
maghiară

§ 1. Recunoașterea imediată a naționalității și a drepturilor politice ale popoarelor române din Transilvania, Banat și Ungaria și sancționarea acestui act printr-un statut organic, emanînd în mod normal de la guvernul maghiar și promulgat oficial. În ceea ce-i privește, românii din aceste trei regiuni s-ar angaja să facă, bineînțeles, cauză comună cu națiunea maghiară și ar numi agenți avînd depline puteri să stipuleze în acest scop cu onorabilul guvern maghiar *.

§ 2. Popoarele maghiar și român sînt singurele din Orient care, strîns unite printr-o alianță federativă ofensivă și defensivă, pot să constituie o barieră de netrecut pentru slavii din nord și numai dacă aceștia ar trece peste cadavrele lor ar putea să realizeze o apropiere cu cei din sud. Poarta otomană, pe care o amenință aceeași primejdie și care are de ce să se teamă de nord, nu poate și nu trebuie decît să dorească cu ardor o asemenea federație și ar avea numai de cîștigat aderînd la independența Principatelor dunărene care, împreună cu ținuturile românești limitrofe, ar intra în numita federație. Poarta ar avea astfel o națiune prietenă puternic constituită la Dunăre, care i-ar servi drept zid împotriva năvalei moscovite. Celelalte mari Puteri s-ar învoi nu mai puțin la stabilirea unei asemenea stări de lucruri, fiindcă viitorul comerțului lor în Orient ar fi asigurat pentru totdeauna și Rusia s-ar pomeni într-o imposibilitate absolută de a putea tulbura pacea lumii prin politica sa amenințătoare și provocatoare în Orient față de Turcia. Deci, dacă guvernul maghiar ar consimți să facă propuneri în acest sens Cabinetului Înălțimii sale Sultanul, sîntem îndreptățiți a nădăjdui că negocierile sale vor fi încununate de un succes deplin.

Acestea sînt, Domnule Preșdinte, bazele, expuse foarte pe scurt, pe care națiunea română, alcătuită din nouă milioane de suflete, ar fi gata să intre într-o uniune strînsă și sinceră cu brava națiune maghiară. Nu putem îndestul invita onorabilul dumneavoastră guvern să acorde, încă din acest moment și fără cea mai mică întîrziere, o atenție serioasă și imediată primului din cele două paragrafe. Căci, dacă potrivit prudenței și echității de rigoare, onorabilul guvern maghiar ar consimți la revendicările legitime ale popoarelor române din Transilvania, Banat și Ungaria, și n-ar mai șovăi multă vreme în a recunoaște naționalitatea lor și toate drepturile ce se țin de dînsa, noi, românii din Principatele dunărene, ne-am angaja și noi să ne plătim tributul nostru de recunoștință față de mări-

Dacă
guvernul maghiar
ar consimți
la revendicările
legitime
ale românilor
din Transilvania,
Banat
și Ungaria ...

* E locul aici, Domnule Preșdinte, să vă certific că, în călătoriile întreprinse anume în rîndul populațiilor slave din sud, mi-am format convingerea fermă, în urma numeroaselor convorbiri și întrevederi pe care le-am avut cu conducătorii lor cei mai influenți și cu cetățenii cei mai luminați, că și ele ar face, cu această condiție, cauză comună cu națiunea maghiară împotriva oricărui dușman.

nimoasa națiune maghiară pentru binefacerile săvârșite de ea în spiritul dreptății față de frații noștri mai sus-menționați, alcătuind o legiune pentru a lupta și noi împotriva inamicului oricărei libertăți și oricărui progres, și, mai ales astăzi, împotriva inamicului neîmpăcat al națiunii maghiare și al națiunii române.

Nădărdim din toată inima că aceste propuneri nu vor fi nici pe departe respinse. Altfel, în mod neîndoios, nu numai că brava națiune maghiară nu va putea să iasă învingătoare din uriașa luptă pe care o susține astăzi, nu numai că va pierde ea însăși poate multe din vechile sale drepturi, dar va avea să-și reproșeze întotdeauna că a ajutat și slujit, fără să vrea, intențiile secrete și doriințele ascunse ale Rusiei.

Dacă onorabilul guvern pe care-l prezidați va binevoi să ia în considerație propunerile pe care subsemnatul are onoarea de a le face aici, vă rog să aveți amabilitatea, Domnule Președinte, să transmiteți părerii lui emisarului care vă aduce prezenta, pentru a comunica după aceea această opinie tuturor celorlalți capi ai națiunii române care, în înțelegere cu națiunea, vor avea să numească în consecință agenți speciali pentru a trata pe aceste baze cu onorabilul dumneavoastră Guvern.

Am onoarea de a fi, Domnule Președinte, cu tot respectul prea umilului și prea supusul dumneavoastră servitor.

Baden, 4/16 martie 1849

Textul francez

Monsieur le Président,

Avant que le sort des armes n'ait définitivement décidé des destinées de la généreuse et brave nation magyare, je prends la liberté, Monsieur le Président, de venir vous exposer très sommairement les vœux dont est animé le peuple roumain, vœux qui s'ils ne se produisent au grand jour n'en existent pas moins au fond de tous les cœurs. Plût au ciel que la seule politique dans laquelle nous voyons le salut commun le même que celui de la liberté et dont j'ai l'honneur de tracer ici brièvement les principes, prévalût aussi dans le sein de l'honorable Gouvernement Magyare ! Car, je le répète, nous avons la foi inébranlable que la réussite des armes magyares est intimement liée à la pratique de cette politique.

Monsieur le Président ! Le principe des nationalités, si longtemps comprimé par les souverains, a brisé enfin ses entraves et son explosion a été d'autant plus fouguese et irrésistible que la compression a été longue, odieuse et inique. La nation magyare a suivi elle-aussi l'impulsion commune : C'est ainsi qu'elle se nationalisa, s'isola par une séparation presque complète de l'Empire, nomma son ministère et se donna, pour signe de sa complète séparation, un ministère des affaires étrangères. — Les Roumains, les Slaves du midi ne sont pas restés en arrière, et le souffle régénérateur de la nationalité les a fortement électrisés et les a réveillés de ce profond asservissement où les avait plongés une politique impie et inhumaine.

Il est donc un fait incontesté que c'est le principe des nationalités qui domine aujourd'hui toutes les autres questions politiques et, certes, la réaction de ce principe violé est plus énergique chez les nations qui ont été le plus asservies et opprimées et que chaque nationalité tend irrésistiblement à se constituer, à acquérir une légitime indépendance, à rejeter tout élément étranger, à s'assurer en un mot l'existence politique. Il s'en suit par conséquent qu'il est du devoir de chaque peuple, si par l'abrutissement il n'a pas perdu tout à fait la conscience de son existence, de traiter et de combattre comme ennemi tout gouvernement qui voudrait méconnaître la légitimité et la sainte inviolabilité de ce principe.

Et en vérité ! A quelles luttes sanglantes, à combien de maux n'ont elles point donné suite les atteintes violentes que le gouvernement magyare, par une contradiction inexplicable, a portées à ce principe ? Et quelles ont dû être les déceptions amères de tous ces peuples qui voyaient dans la révolution magyare l'heure prochaine de leur affranchissement et le triomphe véritable et complet de la démocratie ? Or, n'est-il pas évident que si la brave nation magyare, malgré ses prodiges de valeur malgré l'abondance des moyens matériels de tous genres, n'est pas sortie triomphante jusqu'à l'heure qu'il est, c'est seulement parce qu'elle s'est fait des ennemis de tous les peuples, dont les sympathies lui étaient acquises, en voulant, chose extraordinaire ! leur contester le droit le plus infaillible, le plus sacré, leur nationalité ?

C'est ainsi que la diète de Clausenbourg, — pour ne parler ici que d'une partie du peuple roumain, — rendit l'année dernière (1848) un décret qui sanctionnait la réunion de la Transylvanie à l'Hongrie, c'est-à-dire simple incorporation avec la Hongrie, sans avoir reconnu et encore moins garanti par une loi les droits politiques de la nation roumaine, et visant bien au contraire, par l'expulsion même de leur langue des écoles communales, à l'extinction d'un peuple qui depuis des siècles a conservé avec sainteté sous l'oppression la plus odieuse et à travers d'incroyables souffrances sa nationalité, d'un peuple qui fait partie d'une nation de plus de neuf millions d'âmes. En vain la nation roumaine dépêcha-t-elle plus d'une fois des émissaires auprès de l'honorable gouvernement magyare pour lui exprimer la profonde douleur et la stupéfaction générale occasionnées par cette inconcevable décision de la diète et pour le supplier d'abandonner cette voie périlleuse, — leurs respectueuses remontrances ne furent pas prises en considération ; bien plus, le gouvernement magyare se jeta avec plus d'ardeur dans le système de compression pour les nationalités, et embrassa avec plus d'animosité une politique terroriste, magyarisatrice !

Dès lors, les sympathies du peuple sur l'appui duquel la nation magyare devait compter le plus, les sympathies du peuple roumain lui furent aliénées, et la Transylvanie, cette vaste forteresse, cette citadelle imprenable, se déclara contre elle.

C'est par ce système que non seulement la Hongrie s'isola complètement dans la lutte qu'elle devait soutenir, mais bien encore, elle provoqua

la réaction terrible de toutes les nationalités nées par elle, compromis cette noble cause d'indépendance et de liberté qu'elle avait paru d'abord embrasser et en un mot, commit la faute étrange et impardonnable d'imposer cette guerre à ceux-là même qui comme elle voulaient et étaient décidés à mourir pour leur nationalité et pour leur légitime indépendance.

Cependant, la guerre soutenue avec tant d'éclat par les Magyars entre dans une nouvelle phase. Aujourd'hui que la Russie, sans doute dans des vues perfides, semble être décidée d'intervenir avec ses armées dans les affaires de la Hongrie, — et son intervention partielle à Hermanstadt et à Cronstadt prouve suffisamment sa résolution, — on est en droit d'affirmer sans crainte de se tromper que l'issue de cette guerre ne peut être nullement à l'avantage de la nation magyare, si votre honorable gouvernement, présidé avec tant de gloire et de grandeur par vous, ne cherche à se réconcilier des nouveaux sympathies des peuples voisins. — Cela est possible encore surtout relativement à la nation roumaine, attendu sa haine instinctive contre la Russie, mais les moments sont précieux et comptés et plus tard la chose deviendrait à jamais impossible.

Pour ce qui est du peuple roumain, il est de toute évidence, Monsieur le Président, qu'il n'a pas pris les armes pour des tendances réactionnaires et qu'il n'a rien à faire avec les mouvements slaves. Il ne s'est soulevé que pour défendre le plus sacré des droits d'un peuple, comme aussi celui d'un individu, le droit de vivre il n'y a été poussé que par l'instinct de sa conservation. Aussi, aujourd'hui que l'intervention armée de la Russie paraît inévitable, le peuple roumain sent le besoin de fuir un *ami* perfide pour s'approcher d'un *ennemi* loyal. Ce peuple, dont les intérêts politiques se trouvent confondus avec ceux de la nation magyare par le fait de l'intervention russe, est en droit d'espérer que ses vœux sincères ne seront plus repoussés par l'honorable gouvernement magyare qui doit être convaincu qu'aujourd'hui plus que jamais sans le concours d'un autre peuple la lutte qu'il a entreprise est de tout point insoutenable. L'honorable gouvernement n'oubliera pas en outre que ce peuple roumain n'est pas quelque peuplade insignifiante, mais bien une nation compacte et puissante dans l'enceinte des pays qu'elle habite. D'ailleurs, les chiffres ci-dessous extraits avec la plus scrupuleuse exactitude des protocoles des différentes autorités civiles et ecclésiastiques, en même temps qu'ils sont une preuve éclatante de ce que j'ai l'honneur d'avancer, ne seraient peut-être pas sans quelque opportunité.

Les Roumains habitant en Moldavie	
et dans la Roumanie propre, plus de . . .	4 000 000
en Bessarabie	1 000 000
	<u>5 000 000</u>
et	
en Transylvanie	1 486 000
dans le Banat, Hongrie et Bucovine . . .	2 385 000
	<u>3 871 000</u>

Maintenant, si le Czar intervient, ce ne sera point certes pour porter un secours sincère et sans arrière pensée à un souverain constitutionnel... non, ce sera uniquement pour faire un pas de plus dans ses projets d'envahissement. S'immiscer dans les circonstances actuelles dans les affaires de l'Autriche, c'est se rendre l'arbitre de cette dernière Puissance, en même temps qu'il se met en contact direct avec les populations slaves de cet Empire. Et, cette utopie de faire de l'Orient un vaste Empire slave, quoique nous ne la craignons pas, car nous la croyons irréalisable, il n'en est pas moins vrai cependant que pour qu'il y ait équilibre durable dans cette partie de l'Europe, il faut reconstituer les nationalités de telle sorte que les populations slaves renoncent à tout jamais à ce rêve de *Panslavisme*, si rêve semblable à jamais existé !

C'est dans ce but et dans un intérêt tout aussi magyare que roumain, que je viens, Monsieur le Président, vous présenter brièvement les bases sur lesquelles on pourrait fortement cimenter une union indissoluble entre la grande nation magyare et les neuf millions de Roumains qui l'avoisinent. Ces bases sont comprises dans les paragraphes subséquents :

§ 1er — Reconnaître immédiatement la nationalité et les droits politiques des peuples roumains de la Transylvanie, du Banat et de la Hongrie et sanctionner cet acte par un statut organique régulièrement émané du gouvernement magyare et promulgué officiellement. De leur côté les Roumains de ces trois contrées s'engageraient, bien entendu, à faire cause commune avec la nation magyare, et nommeraient des agents munis de pleins pouvoirs pour stipuler à cet effet avec l'honorable gouvernement magyare *.

§ 2 — Les peuples magyare et roumain sont les seuls en Orient qui, unis étroitement par une alliance fédérative offensive et défensive, puissent présenter une barrière infranchissable aux Slaves du nord et ce ne serait qu'en passant sur leurs cadavres, qu'il pourraient réaliser un rapprochement avec ceux du midi. La Porte ottomane que menace le même danger et qui a tout à craindre du nord, ne peut et ne doit que désirer ardemment une telle fédération et aurait tout à gagner à adhérer à l'indépendance des Principautés Danubiennes qui, avec les pays roumains limitrophes, entreraient dans la dite fédération. La Porte aurait ainsi une nation amie puissamment constituée au Danube qui lui servirait de rempart contre l'irruption moscovite. Les autres grandes Puissances ne se prêteraient pas moins à l'établissement d'un pareil état des choses, puisque leur avenir commercial dans l'Orient serait à jamais assuré et la Russie se trouverait dans une impossibilité absolue de pouvoir inquiéter plus longtemps la paix du monde par sa politique menaçante et provoquante en Orient vis-à-vis

* C'est ici le lieu, Monsieur le Président, de vous certifier que, dans des tournées entreprises exprès parmi les populations slaves du midi, nous avons acquis la ferme conviction à la suite des entretiens et entrevues nombreux que nous avons eus avec leurs chefs, les plus influents et leurs citoyens les plus éclairés, qu'elles aussi à cette condition feraient cause commune avec la nation magyare contre tout ennemi quel qu'il soit.

de la Turquie. Si donc le gouvernement hongrois consentait à faire des ouvertures dans ce sens au Cabinet de sa Hautesse le Sultan, il y a tout à espérer qu'un plein succès couronnerait ses négociations.

Telles sont, Monsieur le Président, les bases très brièvement exposées sur lesquelles la nation roumaine composée de neuf millions d'âmes, serait prête à entrer dans une union intime et sincère avec la brave nation magyare. Nous ne saurions assez inviter votre honorable gouvernement de porter, quant à présent et sans le moindre délai, une sérieuse et immédiate attention sur le premier de ces deux paragraphes. Car, si selon toute prudence et toute équité, l'honorable gouvernement magyare acquiesçait aux légitimes exigences des peuples roumains de la Transylvanie, du Banat et de la Hongrie, et n'hésitait pas plus longtemps à reconnaître leur nationalité et tous les droits y inhérents, — nous nous engagerions, nous aussi Roumains des Principautés Danubiennes, de payer notre tribut de reconnaissance à la magnanime nation magyare pour ses bienfaits, conformes à la justice envers nos frères sus-mentionnés, en formant une légion pour combattre, nous aussi, l'ennemi de toute liberté et de tout progrès, et particulièrement aujourd'hui l'ennemi implacable de la nation magyare et de la nation roumaine.

Nous sommes pleins d'espoir que ces propositions seront loin d'être repoussées. Autrement, il n'y a pas à douter, non seulement la brave nation magyare pourrait sortir triomphante de la lutte gigantesque qu'elle soutient aujourd'hui, non seulement, elle perdrait même peut-être beaucoup de ses anciens droits, mais elle aurait à se reprocher toujours d'avoir facilité et servi, involontairement les vues secrètes et les désirs cachés de la Russie.

Si l'honorable Gouvernement que vous présidez voudra bien prendre en considération les ouvertures que le soussigné a l'honneur de faire ici, veuillez daigner, Monsieur le Président, de faire transmettre son opinion à l'émissaire porteur de la présente; pour communiquer ensuite cette opinion à tous les autres chefs de la nation roumaine qui d'accord avec la nation auraient à nommer en définitive des agents spéciaux pour traiter sur ces bases avec votre honorable Gouvernement.

J'ai l'honneur d'être, Monsieur la Président, avec tout le respect votre très humble et très obéissant serviteur.

Baden, le 4/16 Mars, 1849

■ După textul aflat în colecția de documente Al. Papiu Ilarian, dăruită Academiei Române de către Nerva Hodoș, B.A.R., ms. rom. 1060, f. 242—245; l-am identificat și transcris în 1964. (O copie dactilografiată a acelei transcrieri a fost catalogată în vol. *Arhiva generalului Gheorghe Magheru. Catalog de documente 1582—1880*, București, Direcția Generală a Arh. St. din R. S. România, 1968, p. 75, sub nr. 362). În ms. rom. 1060 se află (f. 328—328) și un text contemporan românesc al scrisorii lui Magheru către Kossuth, cu următoarea însemnare: „No. 22 — *fașa III. Cătră Ludovic Kossuth la Debreșin*”. Dată fiind valoarea documentului, am preferat să dăm o traducere românească modernă textului. — Fragmente din document sunt citate, în 1853, de Elias Regnault, *Histoire politique et sociale des Principautés Danubiennes*, Paris, p. 496—497.

PENTRU „ADEVĂRATA LIBERTATE
ȘI RECUNOȘȚINȚA EXISTENȚEI
POLITICEȘTI A NAȚIUNII ROMÂNE...
TRĂIM ȘI MURIM...”

328

IOAN BUTEANU CĂTRE MAIORUL CSUTAK KOLOMAN

Din rindurile, care către Ladislau Pop scriseși, așa văd cum că dvoastră lucrați lângă principele egalității, libertății și a fraternității. Foarte mă mir, căci și noi românii tot pentru același princip ne luptăm; și de cind am început lupta aceasta tot adevărata libertate și recunoștința existenței politicești a națiunii române o am strigat. Aceasta ne-a fost simbolul, pentru asta trăim și murim. Dacă dar și dvoastră pentru asta vă luptați, atunci între noi nu este nici o disclinire și e pagubă a vărsa atita singe fără nici un folos. Aceasta nu o poștește nici nu o aduce cu sine principiul frățietății; dar așa văd că ce ziceți despre noi românii, că ne luptăm lângă absolutism, aceea tocmai se potrivește pe sama voastră. N-am cercat noi cu voi a ne însoți spre luptarea libertății, numai naționalitatea să ne-o cunoașteți? N-am voit noi a vă întinde dreapta noastră voă, numai principiul egalității așa să-l înțelegeți, precum e înțelesul lui cel adevărat? Credeți, au trecut timpul de a mai subjugă (un) popor. În tot poporul, ca și în dvoastră s-a trezit simțul naționalității. Nici atita nu v-ați putut încă desmeți, că de simpatia românilor aveți lipsă? Nu vedeți că și noi și voi, două elemente izolate, stăm în mijlocul atitor milioane de slavi, care se silesc a ne înghiți? Elementul român cu mult e mai compact de la Tisa pînă la Marca Neagră, decît al vostru, și nu poate peri din firul popoarelor. Și ce bine ar fi aceasta, de v-ați gîndi, v-ați lua la socoteală și v-ați sili a cîștiga dragostea românilor pentru că, zău! de aceasta aveți lipsă, iar nu a omori oameni neînarmați, a împușca femei și prunci, a aprinde sate, a sărăci poporul și toată țara a o prefăce în centirim. Aceasta se împotrivesc cu drepturile omenirii, a naturii și a popoarelor și de nu veți înceta de faptele acestea tirane, care se cuvin numai popoarelor barbare și sălbatico, acuși veți da seama înaintea Europei cea culte, căci această grea apăsare nu o au ajuns numai supt jugul sălbaticilor tătari, mongoli și turci. Și ce e mai mult? Vă spurcați în biserici, multe cele ce se țin de slujba bisericească și de ceremonii, acelea le-ați prădat și le faceți nimic. Așa dară, fraților maghiari, aceasta vă poruncește vouă simbolul vostru? Aceasta e libertatea și fraternitatea, care ați proclamat voi? Aceia care se întorc la voi, așa li priimiți cît li despuiați de toate averile și poporul li faceți ca cerșitor, fugitor în lume, ca prin aceasta, și moralicește apăsîndu-l, să-l puteți întrebuița ca un instrument? Aceasta nici Dumnezeu, nici oămenii nu o pot răbda.

Noi suntem gata sau a trăi sau a peri și a ne susține omenia și a ne oști și mai încolo pentru principiul nostru. Soartea va hotărî. Doară neamurile cele culte a Europei vor privi aceasta; și nădăjduim că de nu

A trecut
timpul
de a mai
subjugă
un popor

Voi a cîștiga
dragostea
românilor
aveți lipsă

Gata a trăi,
sau a pieri
... pentru
principiul
nostru

alții, neamurile care sunt de același soi, aceleași doară s-or grăbi a ne fi întru ajutor și a ne scoate din legăturile sclavismului. Căci doară neamurile cari iubesc libertatea vor grăbi să ne vie spre ajutor. Noi pină atunci ne vom bate pină la moarte, ca să nu cadă pe noi blestemul nepoilor noștri. Libertatea voastră sunt furcile, egalitatea drepturilor stă într-aceea ca celelalte neamuri care lăcuiesc cu voi într-o țeară să le topiți în elementul maghiar.

Treziți-vă, mai este încă vreme, și nu vă pătați caracterul național, căci sunteți făloși, și de multe ori fala cea proastă mult strică unei nații, și o politică rea și smintită pe un neam îl poate răsturna în mormînt. La aceasta fie-vă de exemplu neamurile cele glorioase, care de mult s-au stîns și au perit. Voi, și în timpul acesta al libertății, încă țineți în sus forma sistemului sclavismului vechi. Dregătorii din *Corpus Juris* și *Verböczi*, adică voi, numai la slugi poștiți a fi ocîrmuitori, iar nu la cetățeni liberi. Așa este că libertatea voastră e lingușitură, amăgitură și vorbă seacă!

Asta fie destul!

În aprilie [1849]

B u t e a n, prefect

■ B.A.R., ms. rom. 131. f. 239–241 v., copie autograf N. Pălcescu. Publicată în I. Ghica, *Amintiri din pribegie după 1848*. Ediția 1889, p. 325–328, și ediția O. Boltoș, II, p. 79–81. O traducere maghiară a textului, în Haus- Hof- und Staatsarchiv, Kossuth Akten, 1849, Zl. 5132/e; e reproducă de Deák Imre, 1848 *A szabadságért folytatott levelezés a magyar kormány és a kormányzó között* (1848 Istoria luptei pentru libertate în scrisori, așa cum au văzut-o contemporanii), Budapesta, 1942, p. 382–383.

„NAȚIONALITATEA SE CÎȘTIGĂ CU ARMA...”

329

H. DESPREZ, DESPRE MISIUNEA LUI DRAGOȘ ȘI EPISODUL DE LA ABRUD ...

Între pozițiile
divergente
române
și maghiare

... politica
personală
a generalului
Bem

Bem îndepărtase pe valahi ca să poată bate pe Puchner și pe ruși; dar românii, cu toate că nouă din zece erau fără arme, nu erau supuși, și refuzau să se supună sub alte condiții decît acelea de egalitate națională biue garantată. Maghiarii, care nu consimțiseră la această concesie cînd au fost în stare desperată, puteau ei oare să consimtă la aceasta în plin succes? Românii erau cu atît mai neliniștiți și mai hotărîți să rămînă uniți cu Austria, cu cît maghiarii reclștigau mai mult teren. Din propriul său îndemn, Bem avu grijă să arate românilor în toate împrejurările intenții prietenești. De o severitate uneori excesivă în chestiuni de disciplină, el s-a ferit să imite purtarea maghiarilor față de inamicii lor. Cu toate că s-a spus contrariul, atunci cînd fuga rușilor și a austrieșilor îl făcuseră stăpîn pe Sibiu și peste partea de răsărit a Transilvaniei, el căuta să fie moderat. Purtarea

sa a constituit o surpriză pentru populație, care se aștepta să vadă în el un fel de barbar animat de toată ura maghiarismului, un militar brutal, setos de jaf și sînge.

Printre români, un partid a fost impresionat de aceste bune procedee și, încrezător în politica personală a generalului Bem, s-a gândit că maghiarii n-ar respinge de fel ideea de a intra în tratative, chiar dacă nu dezinteresat, cel puțin dintr-un calcul înțelept. Acest partid nu cerea guvernului maghiar — cu toate că ar fi fost un lucru perfect echitabil — ceea ce promitea Austria: independența administrativă a tuturor românilor din Ungaria și Transilvania reușiți într-un corp unitar. Se mulțumea, resemnându-se cu privire la încorporarea Transilvaniei la Ungaria, să obțină pentru fiecare comitat și fiecare comună o recunoaștere a naționalității respective. În toate comitatele și în toate comunele, în care majoritatea ar fi fost românească, administrația urma să fie românească, actele publice redactate în limba lor. Limba maghiară ar fi rămas limba guvernului și a legislației. Era, fără îndoială, greu să ceri mai puțin acestei națiuni maghiare, care fără să ceară avizul românilor, adică a imensei majorități a populației Transilvaniei, decretase încorporarea acestui Principat la Ungaria; era greu de crezut că o țară, care să lăuda în fața Europei de a fi campioană a libertății și a naționalității, să respingă niște propuneri atât de modeste.

D. Kossuth, cu toate acestea, era foarte departe de sentimentele pe care i le hănuiau democrații Europei, și el n-ar fi suferit ca Bem să preia asupra-și sarcina de a trata cu românii. Cu prilejul primei revolte a românilor, d. Kossuth — cu felul lui solemn de a caracteriza situațiile — declarase că între maghiari și români era vorba de exterminare. „Ori vom fi exterminați — spunea el — ori vom extermina!” Deputaților români, care veniseră din Transilvania și Banat, le-a răspuns: „Cînd cineva vrea naționalitate, și-o cîștigă cu armele!” În felul acesta el a provocat pe români la război. Într-o proclamație menită să-i cheme la supunere, el a mai spus: „noi vom ridica la arme generoasa noastră națiune secuiancă, și vom face să dispară prin fier (sabie) orice rebel de pe fața pămîntului!”

Totuși era imposibil ca ideea unui conciliu să nu găscăscă nici o audiență în Ungaria. În Dietă erau capete distinse, ca d. Nyáry și d. Déak, care nu îmbrățișaseră în sensul lor exclusiv idile de centralizare promovate de d. Kossuth. Și apoi mai erau și deputați români în Dietă. Cei din Transilvania refuzaseră să participe; cîțiva din cei din Ungaria erau prezenți și aceștia nu uitaseră de fel interesele comune ale națiunii lor. S-a căzut de acord să fie trimis unul dintre aceștia, d. Dragoș, să negocieze cu țărani români care se retrăscuseră în munți, la Abrud. În același timp, Bem, liniștit din această parte și sperînd că aceste încercări de împăciuire vor izbuti să-l facă stăpîn pe Transilvania fără a face uz de arme, întreprinde o expediție norocoasă în Banatul timișan pentru a se asigura despre forța sîrbilor care, uniți cu românii din aceste părți, rezistau de aproape un an tuturor asalturilor maghiare. Deputatul Dragoș s-a dus astfel la Abrud, unde a fost primit amical de către compatrioții săi. Se părea că se putea intra

Condiții
mai modeste
decît
„ceea ce
promitea ...
Austria”

Extremismul
lui
Kossuth

Dragoș
la românii
din munți ...

serios în tratative. Dragoș venea cu un armistițiu la care conducătorii români au aderat spontan.

Una din caracteristicile principale ale acestui război al Ungariei este că, sub aparență de dictatură, puterea se dovedește foarte slabă, comandamentul lipsit de unitate, un fel de anarhie domnește între comandanții de corpuri, fără ca d. Kossuth să posede destulă energie să-și impună unitatea conducerii sale. Fiecare crede că găsește în sine calea cea bună și acționează în consecință. Ultra-maghiarii, privind cu nemulțumire această misiune a deputatului Dragoș, împing înainte un maior, Hatvani, pe care-l însărcinează să observe locurile în timp ce Dragoș pătrundea în munți. Acest Hatvani, înșelat de propria sa imaginație, vede urzindu-se peste tot numai uneltiri perfide împotriva națiunii maghiare; le denunță ca atare guvernului și îl sperie. Având niște hărțuiri cu oameni care se dedaseră la furtișaguri mărunte, el transformă incidentul într-o mare ciocnire și obține astfel de la guvernul alarmat autorizația de a intra în Abrud, cu sarcina de a supraveghea purtarea lui Dragoș. Reprezentanții populației române erau întruniți în mod pașnic, ca să delibereze. Primul gest al lui Hatvani a fost să prindă pe cei doi conducători populari, Buteanu și Dobra. Acesta din urmă a fost masacrat de îndată de către maghiari, celălalt spânzurat câteva zile mai apoi. Văzând furia pe care o dezlănțuise purtarea sa, din prudență Hatvani s-a retras, dar cu gindul de a se întoarce cu forțe destule ca să poată face față. A și revenit de fapt, în fruntea a 2 000 de oameni. Era mult prea puțin față de ceea ce trebuia pentru a rezista multîmilor armate care coborau din munți pentru a-și răzbuna conducătorii. Din cei 2 000 de oameni ai săi, Hatvani nu-și salvă decît 80. Toată populația maghiară din Abrud a fost executată. Deputatul Dragoș, devenit suspect alor săi și acuzat de a se fi pretat planurilor lui Hatvani, a fost el însuși masacrat de către români. Maghiarii dăduseră primii exemplul acestor înspăimîntătoare hecatombe; ei le-au reînnoit prin represalii asupra altor puncte unde se găseau în putere, și nu s-ar putea spune cîte sate românești au fost astfel nimicite.

În aceeași vreme în care se încheiase un armistițiu atît de prompt rupt, s-a proclamat o amnistie generală, de la care nu erau exceptați decît hoții* și, sub pretext de tilhării, s-au instituit tribunale militare care condamnau la moarte prin împușcare sau la spînzurătoare pe oricine le făcea umbră. La sfîrșit, Bem, revenit din expediția sa din Banat, pierdu răbdarea și, acționînd la rîndu-i liber, ca guvernator al Transilvaniei, lansă o proclamație prin care el declara maghiarilor din Transilvania că se purtaseră ca niște tirani, că îl dezgustau faptele lor și că le desființa tribunalele militare. Maghiarii găsiră, și-și spuneau aceasta în taină, că Bem era prea liberal. Unul dintre ei, un ministru, dădea de înțeles că politica lui Bem devenea prea jenantă pentru guvern și că se ciocnea prea des cu intențiile maghia-

* Episcopul român Șaguna, care se alăturase orîșenilor sași pentru a solicita intervenția rușilor, era deasemenea pus în afara amnistiei.

Maiorul
Hatvani,
exponentul
ultra-
maghiarilor ...

și

..., înspăimîntătoarele
hecatombe ..."

Dezaprobarrea
lui Bem ...

rilor. „E prea popular!“ spunea același personaj și tocmai aici rezidă secretul menajamentelor care se credea necesar să i se arate. Mă indoiesc că maghiarii, în urma acestor întâmplări, nu se gindeau dacă să nu se dispenseze de serviciile lui Bem, cel puțin să-i ia comanda, și mă indoiesc de asemenea că n-ar fi făcut-o de-adreptul, dacă renumele lui nu le-ar fi opus un obstacol de netrecut.

extul francez

H. DESPREZ, LA MISSION DE DRAGOS ET L'ÉPISODE D'ABRUD...

Bem avait écarté les Valaques, afin de battre Puchner et les Russes ; mais les Valaques, quoique les neuf dixièmes d'entre eux fussent sans armes, n'étaient pas soumis, et refusaient de se soumettre à d'autres conditions que celle de l'égalité des races bien garantie. Les Magyars, qui n'avaient pas consenti à faire cette concession dans la détresse, s'y résoudraient-ils dans le succès ? Les Valaques étaient d'autant plus inquiets et plus disposés à rester unis à l'Autriche, que les Magyars reprenaient plus de terrain. De son propre mouvement, Bem eut soin en toute occasion de montrer aux Valaques des intentions amicales. D'une sévérité parfois outrée en matière de discipline, il se garda bien d'imiter la conduite des Magyars envers leurs ennemis. Quoique l'on ait dit le contraire, lorsque la fuite des Russes et des Autrichiens l'eut rendu maître d'Hermanstadt et de la Transylvanie orientale, il s'étudia à la modération. Ce fut une surprise pour les populations, qui s'attendaient à trouver en lui une sorte de barbare animé de toutes les haines de magyarisme, un sabreur avide de pillage et de sang,

Il y avait parmi les Valaques un parti qui fut touché de ces bons procédés, et qui pensa, sur la foi de cette politique personnelle au général Bem, que les Magyars ne répugneraient point à entrer en négociations, sinon par désintéressement, du moins par un sage calcul. Ce parti ne demandait pas au gouvernement magyar ce qui eût été cependant d'exacte équité, ce que l'Autriche promettait : l'indépendance administrative de tous les Valaques de la Hongrie et de la Transylvanie réunis en un même corps. Il se fût contenté, tout en se résignant à l'incorporation de la Transylvanie à la Hongrie, d'obtenir pour chaque comitat et chaque commune une reconnaissance de leur nationalité spéciale. Dans tous les comitats et toutes les communes où la majorité de la population eût été valaque l'administration eût appartenu aux Valaques ; leur langue eût été celle des actes publics. La langue magyare fût restée la langue du gouvernement de la législation. Certes, il était difficile de demander moins à cette nation magyare, qui, sans prendre l'avis des Valaques, c'est-à-dire de l'immense majorité des populations de la Transylvanie, avait décrété l'incorporation de cette prin-

cipauté à la Hongrie ; il était difficile de croire qu'un pays qui se vantait devant l'Europe d'être un champion de la liberté et de la nationalité repoussât des propositions si modestes.

M. Kossuth cependant était fort éloigné des sentiments que les démocrates européens lui supposaient, et il n'eut pas souffert que Bem prit sur lui de négocier avec les Valaques. Lors du premier soulèvement des Valaques, M. Kossuth, avec sa manière solennelle de caractériser les situations, avait déclaré qu'entre les Magyars et les Valaques il s'agissait d'extermination. „Ou nous serons exterminés, disait-il, ou nous exterminerons". Aux députations valaques qui étaient venues de la Transylvanie et du Banat, il avait répondu : „Quand on veut la nationalité on la conquiert par les armes". Il avait ainsi provoqué les Valaques à la guerre. Dans une proclamation destinée à les rappeler à l'obéissance il avait dit encore : „Nous soulèverons notre généreuse nation des Szeklers, et nous ferons disparaître par le fer tout rebelle de la surface de la terre".

Il était cependant impossible que la pensée d'une conciliation telle quelle ne rencontrât pas d'organes en Hongrie. Il y avait dans la diète des esprits distingués, tels que M. Nyaryi et M. Déak, qui n'adoptaient point dans leur exclusivisme les idées de centralisation personnifiées par M. Kossuth. Il y avait dans cette diète des députés valaques. Ceux de la Transylvanie avaient refusé de s'y rendre. Quelques-uns de ceux de la Hongrie étaient venus, et ils n'avaient point négligé les intérêts communs de leur race. On convint d'envoyer l'un de ceux-ci, M. Dragos, en négociateur auprès des paysans qui s'étaient retirés dans les montagnes d'Abrud-Banya. Dans le même temps, Bem, tranquille de ce côté, et espérant que ces essais de conciliation achèveraient de le rendre maître de la Transylvanie sans l'emploi des armes, faisait une excursion heureuse dans le Banat de Temeswar pour s'assurer de la force des Serbes, qui, réunis aux Valaques de cette contrée, soutenaient depuis tantôt un an tous les assauts des Magyars. Le député Dragos se rendit donc à Abrud-Banya, où il fut accueilli amicalement par ses compatriotes. Il semblait que l'on dût entrer sérieusement en pourparlers. Dragos apportait un armistice auquel les chefs valaques adhèrent spontanément.

C'est un des caractères principaux de cette guerre de Hongrie que, sous une apparence de dictature, le pouvoir y ait toujours été très faible, le commandement très divisé, qu'une sorte d'anarchie ait régné entre les chefs de corps sans que M. Kossuth possédât assez d'énergie pour leur imposer l'unité de sa direction. Chacun prend en soi-même ses inspirations et marche à sa guise. Les ultra Magyars, voyant avec mécontentement cette mission du député Dragos poussent en avant un major Hatvanyi, qui est chargé d'observer le pays pendant que Dragos pénètre dans les montagnes. Ce Hatvanyi, dupe de sa propre imagination, voit de tous côtés des trames perfides ourdies contre la nation magyare ; il les dénonce au gouvernement et l'effraie. Ayant eu quelques querelles avec des maraudeurs, il transforme

l'incident en une grande bataille, et il obtient ainsi du gouvernement alarmé l'autorisation d'entrer à Abrud-Banya, afin d'y surveiller la conduite de Dragos. Les représentants des populations valaques étaient assemblés pacifiquement pour délibérer. Le premier acte de Hatvanyi fut de faire saisir les deux chefs populaires Butiano et Dobra. Celui-ci fut massacré immédiatement par les Magyars, celui-là pendu quelques jours après. Hatvanyi s'était retiré par prudence à la vue des colères que sa conduite soulevait, mais dans l'intention de revenir avec des forces suffisantes pour y faire face. Il revient en effet à la tête de deux mille hommes. C'était beaucoup moins qu'il n'en fallait pour résister aux multitudes armées qui accouraient des montagnes afin de venger leurs chefs. De ses deux mille hommes, Hatvanyi n'en sauva que quatre-vingts. Toute la population magyare d'Abrud-Banya fut passée par les armes. Le député Dragos, devenu suspect aux siens et accusé de s'être prêté aux projets de Hatvanyi, fut lui-même massacré par les Valaques. Les Magyars avaient les premiers donné l'exemple de ces effroyables hécatombes ; ils les renouvelèrent, par représailles, sur d'autres points où ils se trouvaient en force et l'on ne saurait dire combien de villages valaques ont été ainsi anéantis.

En même temps que l'on avait conclu un armistice si promptement rompu, on avait proclamé une amnistie générale dont on n'exceptait que les voleurs*, et, sous prétexte de brigandage, on instituait des tribunaux militaires qui condamnaient à la fusillade, ou à la corde quiconque leur portait ombrage. A la fin, Bem, revenu de son excursion dans le Banat, perdit patience, et, agissant à son tour librement comme gouverneur de la Transylvanie, il lança une proclamation par laquelle il déclarait aux Magyars de la Transylvanie qu'ils s'étaient conduits comme des tyrans, qu'il avait horreur de leurs actes, et qu'il cassait leurs tribunaux militaires. Les Magyars trouvèrent et dirent tout bas que Bem était trop libéral. L'un d'entre eux, un ministre, donnait à entendre que la politique de Bem devenait une grande gêne pour le gouvernement, et qu'elle contrariait trop souvent les intentions des Magyars. „Il est trop populaire", disait ce même personnage, et c'était justement là le secret des ménagements que l'on se croyait obligé de lui témoigner. Je ne doute nullement que les Magyars, à la suite de ces affaires, n'aient songé, sinon à se passer des services de Bem, au moins à le priver de son commandement en chef, et je ne doute pas davantage qu'ils ne l'eussent fait hardiment, si la renommée de Bem ne leur eût opposé un invincible obstacle.

* L'évêque valaque Schaguna, qui s'était joint aux bourgeois saxons pour solliciter l'intervention des Russes, était aussi placé en dehors de l'amnistie.

■ Din H. Desprez, *Les généraux polonais dans la guerre de Hongrie. I. Campagne de Bem et de Dembinski*, in „Revue des Deux Mondes", Livraison du 15 Décembre 1849, p. 1036—1039.

CONCESIILE CE VOR MAGHIARII A FACE NAȚIONALITĂȚILOR... NU POT MULȚUMI PE ROMÂNII

330

N. BĂLCESCU, DE LA PESTA, CĂTRE ION GHICA, LA CONSTANTINOPOL

Pest, 13/25 iunie 1849

No. 12

Ți-am scris alaltăeri prin Palcologu. Poate această scrisoare îți va ajunge înaintea, dar tot pentru aceasta nu poci reveni asupra celor ce ți-am scris acolo și numai continuez acea scrisoare. Am cetit, dupe cum ți-am scris, scrisoarea ta lui Battian¹. Mi-au zis că sunt hotărâți la o luptă învierșunată și că nu vor primi nici o condiție sau tranzacție. Kossuth s-au exprimat asemenea către Biscianovski, care s-a prezentat la dînsul alaltăeri.

Bem s-a împăcat cu guvernul maghiar în conferința ce a avut cu Kossuth, dar n-a priimit comanda în Banat. Lehi² sunt priviți aci *comme un mal nécessaire*. Bem știu că dedese demisia. Amnistia, micșorarea prețului sării făcută de el, cum și dorința d-a fi independent de Ghiorghiei au fost pricina. Dembinski s-a tras cu totul. Se așteaptă aci. Starea militară și poziția ambelor părți s-a însărcinat Skender³ a o scrie lui Czaika⁴, căci eu n-avusei vreme acum a scrie mult. Te mîndar la scrisoarea alăturată. Vei vedea că stăm cam rău, în guvernul maghiar molicione. Neînvoire în general, neîmpăcare a naționalităților.

Generalul Guyon îmi zicea astăzi că cele mai multe batalioane nu sunt complete. D-abia au cîte 300—400. Și în loc d-a le completa fac altele nouă. Puști lipsește. Austriacii și muscalii ne împresoară. După o așteptare de douăzeci zile, astăzi am priimit de la Battiani alăturată notă despre concesiile ce vor a face naționalităților. Cum ți-am scris dăunăzi, era vorba ca să discutăm împreună și mîine mă voi duce la dînsul pentru aceasta. Cum poci singur vedea, comparînd-o cu ceea ce am cerut, nu mă poate mulțumi, căci fără îndoială că cu aceasta nu se vor împăca românii. Căci într-însa nu se dă decît aceea ce au avut totdeauna românii, adică limba în biserici și în școalele lor. Acea ce li se dă mai mult este limba lor în comune. Dar nu se vorbește nimic :

1. De școlile superioare (aceea ce a [a]vut pîn-acum) ;
2. De organizarea națională a comitatelor, unde majoritatea sunt români ;
3. De garda națională românească ;
4. De despărțirea românilor, în treburile religiei, de sîrbi și de mitropolia de Strigon ;

Supărarea
lui Bem

Concesiile
maghiarilor ...
nu pot
mulțumi
pe români

În ele nu se
vorbește de
principalele
cereri ale
românilor

5. De limba românească în jury;

6. De naționalitate nu pomeniște nici un cuvânt.

Apoi aceste era cererile cele principale. Cum să faci pe român, care are armele în mână și căruia Austria prin constituție i-a dat egalitate națională, administrație și dietă provincială și legiuitoare, cum să-l faci cu aceste concesii a se mulțumi, a depune armele și a ține cu ungurii? Eu despreciez despre aceasta. Voi căuta mîine a le vorbi și a le deschide ochii. Le-am zis de mai multe ori: „*Les révolutions actuelles se sont faites pour deux principes: démocratie et nationalité. Ce fait nulle part ne s'est montré avec tant de force qu'en Hongrie. Vous devez compter avec lui dans l'intérêt de votre salut dans le présent et de votre sécurité dans l'avenir, etc. etc.*”⁴

Revoluție
pentru
democrație
și
naționalitate.

De voi socoti de trebuință, voi face și un memoir. M-am silit și mă silesc să fac tot ce voi putea, ca să n-avem muștrare de cuget că nu ne-am făcut datoria noastră, aducînd o împăcare atît de dorită atît și de trebuincioasă între români și unguri.

Proiectul meu, cum l-am dat, crez că era bun. De o parte păstra tot aceea ce vrea ungurii a păstra mai mult, adecă integritatea țerii, limba lor diplomatică și chiar și centralizația, ce ei o socotesc, cu greșală, de neapărată. Dintr-alta, românii dobindea oarecare garanții naționale, bune pentru dinșii și care i-ar fi îndestulat acum.

Din nenorocire timpul grăbește; n-ai vreme a lumina oamenii sau a lucra asupra opiniei publice. Trebuesc fapte grabnice. Și asta e anevoc de dobindit aci.

Privesc viitorul cu multă îngrijire. Dacă Ungaria va cădea, apoi noi cădem cu totul și pentru mult timp. Eu le-am zis adesea: în politică eu nu cred mult la simpatii, ci numai la interese. Vă mărturisesc dar că gonesc⁵ interesul nației mele, dar pe acela îl găsesc cu totul în al vostru, și pentru aceea sunt cu totul pentru voi și doresc numai ca așa să simțiți și voi. Asemenea, că Ungaria are două căi, sau să fie aristocratică-monarșică și în legătură cu Austria, sau democratică și unită laolaltă cu românii.

Ungaria
are două căi:
aristocratică-
monarșică...
sau
democratică

Battiani mi-a spus că ambasadorul sultanului la Viena a propus ca să dea și el ajutor la austriaci. De aceea Battiani a scris lui Andrassi, ca să spue la sultan, că de nu vor a le face ajutor sau a sta neutri, apoi ungurii vor căuta a nu avea trebuință de el și a-l supăra în Valachia mare + Valachia mică + Moldova.

Sunt ostenit și nu-ți poci scri mai multe.

Pentru legioană am dat actul alaltăci lui Battiani. Era să-l arate guvernului maghiar și să mă înștiințeze, dar pînă astăzi nu mi-a făcut nimic cunoscut. Ungurii sînt ca turcii, lucră încet. *Bacalimul*⁶ și aci domnește. Mi-e teamă că s-o sfîrși lucrul cînd o fi prea tîrziu. Crede însă că nu e vina mea, că nerăbdarea m-a mistuit cu totul.

Ungurii
lucrează
încet...

Socotesc că ar trebui să mai aștepți vro scrisoare de la mine, până să te miști d-acolo, după cum îți scrisesem. Să-mi trimiți însă pe cineva n-ar strica.

Spune, te rog, la cocoana dle că mi-am făcut testamentul și am lăsat cu sufletul acolo că o iert, căci nu mi-a scris după făgăduială.

Al tău, B.

■ B.A.R., ms. rom. 131. f. 223v–225v; publicată în Ion Ghica, *Amintiri din pribegie*, ediția 1889–90, p. 315–319. Pentru celelalte ediții, vezi H. Nestorescu-Bălcești, *op. cit.*, Indice, p. 325, nr. 87.

■ 1. Textul rarit e cifrat. 2. Skender-bey: Mihail Ilinski, emigrat polon, agent al principeiui Adam Czartoryski, plecat de la Constantinopol, împreună cu N. Bălcescu, în Transilvania. 3. Mihail Czaikowski, emigrat polon, în strînse legături cu revoluționarii români. 4. „Revoluțiile de acum sînt făcute pentru două principii: *democrație și naționalitate*. Acest fapt nicăieri nu s-a făcut simțit cu mai multă forță ca în Ungaria. Voi trebuie să țineți seama de el în interesul salvării voastre în prezent și al securității voastre în viitor, etc. etc.”. 5. Urmăresc (din franc. *poursuite*: urmărire, goană). 6. Să mai vedem ..., să ne mai gîndim ...

„PRE NOI NE-A RĂSCULAT NERECUNOAȘTEREA NAȚIONALITĂȚEI...”

331

PREFECTUL AVRAM IANCU CĂTRE COMANDANTUL DE BRIGADĂ IOSIF SIMONFFY

Libertate, ecualitate, frățietate!

Fraților magiari!

Ascultați cuvintele purcese din adîncul sufletului unui român sincer. Aceste sînt principie ne deșteptară din adîncimea în care ne apăsără varvarii sute de ani, pentru aceste am rădicat cereri la locurile cuvenite, pentru acestea, ca să ne fie recunoscute, am rădicat arme, ne-am vărsat sîngele, și a ni-l vărsa pentru libertate suntem rezoluți pînă va mai curge sînge în vinele noastre; dec-și părerea Europa, judece popoarele civilizate, noi ne luptăm pentru libertatea noastră cea opresă¹ de a seclilor nedreptate.

„Noi ne
luptăm
pentru
libertatea
noastră”

Fraților, crede-ne-ți nouă că noi prea luminat vedem și prea solide credem că în aste două patrii sorori magiarul de esistență și viitor nu poate vorbi fără de român, nici românul fără de magiar. Credem și prea luminat vedem că preste noi și voi azi-mîne voiește să dea mîna un element gigantic care în scurt timp ne va îneca și nu vor rămînea alt decît urmele existenței noastre.

Ambe părțile vedem că pericolul ne amenință încă de aproape și totuși nu putem înțelege, nu știm din ce cauze invidia sau doară superbia își mai

invirtește sabia între noi și voi, ca nici în agonie să nu putem vorbi de aproape.

Noi cu durere privim la scena care s-a întâmplat înastă patrie și în care și noi am fost siliți a lua cea mai mare parte. Să credeți însă, domnilor, că răscularea noastră nu s-a întâmplat prin amăgirea Austriei (după cum d-voastre rău sunteți informați), ci pre noi ne-au răsculat necunoașterea naționalității politice, tiraniile și barbariile feudalștilor² și aristocraților transilvăni magiari, pe cari poporul înastă epocă nu le-a mai putut suferi și de cari inteligența s-a scrisit cu totul; am fost siliți a rădica arme, a le purta în contra aceluia care mai de aproape ne tirănește și se vede a ne apăsa existența politică, despre ce vă va certifica istoria, impunând crima cui va fi drept.

Ne provocați, frate, în numele națiunii magiare: să depunem armele, mă³ să le rădicăm asupra tiranilor și asupritorilor comuni. Crede-ne, frate, că cu cea mai mare sfișiere a animei trebuie să mărturisim că voi până acum armele pe dreptul le-am întrebuițat în contra apăsătorilor noștri; însă prin această mărturisire nu voim a deonesta caracterul întregii națiuni magiare, nu, de aceasta ferească Dumnezeu popoarele! Ci voim a vă deștepta pre voi și a vă arăta că între voi e vermele ce vă roade rădăcina și vă sapă fundamentul unui viitor, care vi-l puteați promite etern; în senatul vostru s-a vîrît răzbunarea întrupată și cu sica clodiană⁴ sub vestmintă își disipă veninul său ca să nu vă puteți apropia simpatia unui popor de la natură compact spre a nu se putea nimici în moment, dar nici în timp; ca să nu vă puteți însuși sincera amicitie a unui popor din seclii virtuosi, dupe cum l-ați putut vedea și cu mîna lipsită de arme și dupe cum vi-l vor mai arăta vouă timpurile cele critice cari ne amenință în viitor.

Fraților, spiritul de carele e pătrunsă și însușită Europa ca un fulger mai elastic străbătu la sufletul nostru decît la al oricărei alte națiuni, care a mai văzut pînă acum razele libertății. Libertate, ecalitate, frățietate, aceste principie sunt deviza noastră, aceste tezaurul și cel mai sint obiect, pentru carele și cu care trăind suntem gata a da mîna cu cei mai nedumeriți⁵ dușmani ai noștri și a le promite cel mai sincer ajutor ce se poate aștepta de la vreun popor european, iară de aceste principie lipsiți, cu cea mai bărbătească seriozitate suntem rezoluți dintru început a ne băltui⁶ sîngele pînă la cel din urmă român. Însă aceste principie le pretindem pre temeiul existenței popoarelor și nu suntem îndestulați văzînd depicte [pictate] numele lor pre scrisori private, nici auzindu-li numai sonul lor cel dulce pre la urechile noastre ca un echo fără de simțire.

Voi ne îmbiați cu mîrinimitatea națiunii voastre, ne provocați la întoarcere, promișîndu-ne drepturi și ertarea păcatelor politice (atîta încă nu ne puturăm, ma nici ne vom putea convinge că păcatul politic ne-ar îngreua vreodată), iară din contră, de nu vom vrea sau, mai bine zicînd, de nu ne vom convinge, estirpațiune prin foc și fer (focului și terului cu mijloace omogene le vom păși contra).

Cu durere
privim la
...ce s-a
întîmplat ...

Nu împotriva
națiunii
maghiare ...

Deviza
noastră:
libertate,
egalitate,
frățietate

Promisiunile
voastre...

Firea ne-au
așezat într-o
patrie ...

Buteanu
și
Dobra

Ludovic
Kossuth

Între noi și voi
armele nu
pot decide

Noi, fraților, într-atîta suntem de sinceri, încît toate promisiunile voastre private vi le credem; însă-durere! — cam tirziu sunt astfel de promisiuni către noi îndreptate, după ce cerindu-le nu le-am cîștigat, cercindu-le nu le-am putut afla, după ce ne-am înșelat, după ce preoțimea și partea inteligentă s-au debilitat⁷ nu prin arme, după cum cerea legile unui răzbel uman, ci prin furci; după ce în poporul nostru au apus spiritul amicitiei către voi și s-au incuibat una aversațiune⁸ în contra-vă, întrucît el fără de amăgirea cuiva mai voiește a accepta sabia oricărui tiran din Europa de ajutor în contra voastră, cu cari firea ne-au așezat într-una patrie ca împreună să asudăm cultivînd-o, împreună să gustăm dulceața fructurilor ei; durere! de trei ori durere! că voi, cari cu pași gigantici credeți că stați înaintea noastră în cultură, aceste nu le-ați prevăzut și, în loc de a vă cîștiga amici sinceri cu mijloace blinde și dulci, ați răpit în dreapta voastră sabia teroristică neroniană și ați luat modul pertractării infernalului Caligula. Totuși, vă spunem cu cea mai umană sinceritate că nu ar fi tirziu a ne cîștiga de amici dacă ați pipăi odată calea prin care se poate, dacă ați documenta odată în faptă mărinimitatea despre care atîta vă place a predica; însă noi, spunînd adevărul limpede, ne cam temem a vă crede domniilor voastre, deoarece, practice, ne-am înșelat. — Crezut-au bravii noștri bărbați *Buteanu* și *Dobra* și căzură victime ascuțitului teroristic.

Cu adevărat ați putea voi aici a înnodea escusațiunea că au căzut de furia soldaților sau că neghiobia lui *Hatvani* căsună aceasta; însă astă escusațiune e vană și fără de temei, deoarece nu *Hatvani** ne înșală pre noi, ci acela întru care voi v-ați odihnit, cui voi cu crezămînt deplin i-ați locat fericirea voastră în mînă, ca să o așeze pre viitor, acela care e capul vostru și președintele țării ungurești, acela, acela vezi ne înșală pre noi, și-acela e Ludovic Kossuth, după cum puteți vedea aici și e diametru opugnantele lui două scrisori semnate cu literele A și B**, cari au încă de a trece și printr-un esamîne critic european; acum oare nu cu dreptul am putea striga cu poetul: „Accipe nunc Danaum insidias et crimine ab uno disce omnes?”⁹, însă noi nu voim să facem salt în conchiderile noastre, ci mai dorim să ne convingem din contră, ce iarăși de la voi atîrnă.

Pre scurt, voim iară a vă mai spune și exclamăm: de aveți în cer un Dumnezeu și pre pămînt o patrie, luați alte mijloace de a tracta cu noi, convingeți-vă deplin că între noi și voi armele niciodată nu pot decide, însă nu întîrziati, ca să nu se împlinească întru voi cuvintele scripturei: „Intra-va mirele și voi nu veți avea untdelemn în candelile voastre”.

Dat în Cîmpeni, 15 iunie 1849

Avram Iancu, m. pr. prefect¹⁰

Szabadság, Egyenlőség, Testvériség Magyar Testvérek

Halljátok egy őszinte Románnak lelke mélyéből eredt szavait.

Ezen szent szavak riasztának fel bennünket, azon mélységből, melybe a barbárok nyomtanak évszázadok alatt, ezekért nyújtottunk kérelmeket az illető helyekre; ezekért, hogy el legyenek ismerve — fegyvert emeltünk, vértünket ontottuk, 's azt ontani a szabadságért elvagyunk határozva addig, mégcsak vér folyand ereinkben; mondja ki Európa véleményét, ítéljenek a' polgárosodott nemzetek, mi küzdünk a' mi szabadságunkért, mely elnyomva volt a századok igazságtalansága által.

Testvérek! hidjetez nekünk hogy mi igen világosan látjuk, és igen erősen hisszük, hogy e' két testvér hazában a magyar létezéséről és jövődjéről nem beszélhet a' román nélkül, sem a román magyar nélkül. Hiszszük és igen világosan látjuk, hogy felettünk és felettetek hatalmat teend ma holnap egy óriási elem, mely rövid idő múlva mindnyájunkat elnyel, és nem fog egyéb fennmaradni mint létezésünknek nyomai. Mind a két részről látjuk hogy a vész fenyeget, még pedig közelről, és még sem érthetjük, nem tudjuk mi okból a' bosszú, vagy talán a' kevélység forgatja még közöttünk 's köztetek kardját, hogy haldoklásunkban se szólhassunk közlelről egymással.

Mi fájdalommal tekintünk azon jelenetre, mely hazánkban történt és melyben mi is kényszerítve valánk a' legnagyobb részt venni: De hidjetez urak, hogy a mi felkelésünk nem Ausztria ámitása által történt, (a' mint rosszul vagytok értesítve), hanem mintek politikai nemzetiségünk el nem ismerése költött fel, az erdélyi magyar conservatívek², és aristocraták zsarnokságai, és barbárságai, miket a nép ezen korszakban tovább már nem tűrhett el, és melyektől az értelmiség egészen elundorodott. Kényszerítve valánk fegyvert emelni és az ellen forgatni, ki legközelebből zsarnokoskodik felettünk, és politikai nemzetiségünket látszik elnyomni, miről bizonyossá teend bennünket a' történetben felróván a' vétket annak ki méltó lesz reá.

Felszólítál testvér, a magyar nemzet nevében, hogy tegyük le a fegyvert, sőt, hogy azokat a' közsarnokok és elnyomók ellen használjuk. Hidd el testvér, hogy szívünk legmélyebb fájdalomával kell megvallanunk miszerint a' fegyvereket mi eddig egyenesen elnyomóink ellen használtuk, de ezen nyilatkozatunk által nem akarjuk gyalázni az egész magyar nemzetet, nem, ettől mentsen a' népek istene, hanem fel akarunk ébreszteni titeket, 's megmutatni, hogy köztetek van a' féreg, mely gyökereket rágja, és aláássa alapját egy jövőnek, mit magatoknak örök időkre jósolhattok — Tanácsotokba fészkelte a megtestesült bosszú, és Clodiusi gyilokkal öltönye alatt szórja mérget, hogy ne tudjatok tulajdonotokká

tenni rokonszenvét egy nemzetnek, melly a természettől compact — miszerint egy percz alatt meg nem semmisítheti, de idő alatt sem hogy ne tudjátok tulajdonotokká tenni őszinte barátságot egy nemzetnek, melly századokon át erényes volt, mint láthattátok őt fegyvertelen kézzel 's mint majd meg fogják nektek mutatni azon mostoha idők, mellyek fenyegetnek jövődjére.

Testvérek! azon szellem, mellytől áthatva és lelkesítve van Európa ruganyosabb villannyal hatott lelkeinkhez, mint bár mellyik nemzethez meg eddig látta a szabadság sugarait. Szabadság, egyenlőség, testvériség, ezen szent elvek jelszavunk, ezek kincsünk, ezek legszentebb tárgyunk, a' mellyekért 's mellyekkel élve készek vagyunk leg szelidíthetetlenebb elleneinkkel kezét adni 's igérni 's a' legőszintébb segítséget, a' millyet csak várni lehet egy európai néptől, de ezen elvektől megfosztatva a' legkomolyabb férfiúsággal eltökéltettük tengerre önteni vérünket a' legutolsó Románig; De ezen elveket igényeljük a' nemzetek létezésalapján, 's nem vagyunk megelégedve, látván nevüket lefestve privátíráson, sem hallván csak bájos hangjokat füleink mellett mintegy érzős nélküliségét. Ti kínáltok minket nemzetötek magylelkűségével, felszólítottok megtérésre, igérvén jogokat 's a' politikai vétségek megbocsátását (még arról nem tudtunk, de nem is fogunk meggyőződni soha, hogy politikai bűn terhelne valaha); ellenben pedig, ha nem akarunk vagy jobban mondva ha meg nem győződünk „tűzzel vassal kiírtást” (a' tűznek vassnak hasonlósága) fogunk felelni).

Mi, testvérek, annyira őszinték vagyunk, hogy monden privát ígéreteiteket elhisszük, de fájdalom! az illy ígéretek későcskén vagynak hozzánk irányozva, minekutánna kérvén azokat meg nem nyertük, keresvén nem tudtuk feltalálni; minekutána negesalódtunk, minekutánna papságunk 's az éretelmiségi rész meggyengítettett áldozatuk esvén nem fegyver által mint kívánják egy emberséges harc törvényei, hanem bitófa által; minekutánna népünkben kiényészett a' barátság lelke irántatok, 's bele fészkelt egy utálat enannyira, hogy ő valakinek ármítása nélkül inkább kívánja elfogadni kardját bármellyik európai zsarnoknak segítségül ellenetek kikkal a' természet egy horába helyezett hogy együtt izzadjunk mívelvén együtt érdeljük gyümölcseinek édességét; fájdalom! 's háromszor fájdalom! hogy ti, kik azt hiszitek hogy óriási léptekkel álltok előtünk a' míveltségben, ezt előre nem láttátok, és a' helyett hogy őszinte barátokat szereztek volna, szelíd, és édes eszközökkel, jobbatokba ragadtátok a' Nerói terroristicus kardot, 's elfogadtátok a' pokolbeli Caligula bánás módját. Mégis megmondjuk a' legemberségesebb őszinteséggel, hogy nem volna késő minket barátságoknak megnyerni, ha megtapogattok egyszer az utat melly által lehet, megbizonyítvátok egyszer tetteleg azon nagylelkűséget mellyet annyira szeretlek prédikálni, de mi tisztán kimondva az igazságot kissé félünk hinni Uraságtok mindenekután — Híttek derék férfaink *Bucanu és Dobra*, és áldozatul estek a' terroristicus élnék

Aggathatnátok ti ide, igaz, egy mentséget, hogy áldozatul estek a' katonák dühének, vagy Hatvani* ostobasága okozta ezt; de e' mentség hasztalan 's alaptalan, minakutánna nem Hatvani csál minket, hanem az kibent ti megnyugodtatok, kinek ti teljes bizalommal kezebe helyeztétok holdogságokat hogy azt jövőre alapítja meg — az ki főnökötök és Magyarország elnöke, az látjátok, csál bennünket, és az Kossuth Lajos, — mint láthatjátok e' két homlokegyenest ellenkező és A meg B betűkkel jegyzett ide mellékelt leveleiből** , mellyeknek még át kell menni egy európai szigorú vizsgálaton; most vallyon nem méltán kiálthatnánk fel a' költővel: „Accipe nunc Danaum insidias et crinine ab uno disce omnes”², de mi nem akarunk ugrást tenni következtetéseinkben, hanem inkább kívánunk meggyőződni az ellenkezőről, a' mi ismét tölletek függ.

Röviden akarjuk megmondani, 's felkiáltunk; ha van az égben egy Istene, és a' földön egy hazátok, vegyetek más eszközöket a' velünk ki alkudozásban; győződjetek meg tökéletesen, hogy köztök 's köztetek a' fegyver soha nem fog határozni, — de ne késsetek, hogy ne teljesüljenek rajtatok a' Szent Irás szavai: „be fog lépni a' vőlegény, 's nektek nem lesz olajtok lámpájitokban .

Költ Campeni-ben 1849 év. junius 15-én.

Avram Iancu m. pr. Prefect¹⁰

■ Textul românesc este reprodus după „Transilvania”, X, 1877, nr. 3, 1 martie, p. 54–56, prin confruntare cu versiunea, transcrisă în 1854, din colecția de documente Al. Popiu Ilarian (B.A.R., ms. rom. 1061, f. 247–248v.), diferențele stilistice și lexicale fiind neînsemnate. — Textul maghiar e reprodus după transcrierea lui Al. Popiu Ilarian și George Rusu (sau Oros), în august 1854 (B.A.R., loc. cit., f. 249–250 v.). Vezi mai jos și nota 10.

Materialul tratativelor româno-maghiare a fost publicat întâi de către Alexandru Roman în *Suplimentul* nr. 3–4 al ziarului „Federațiunea”, (Pesta) din 12/24 ianuarie 1875, de unde l-a reprodus G. Bariju în „Transilvania”, 1877. — Pentru alte amănunte cf. S. Dragomir, *Avram Iancu*. Ediția a II-a, București, 1968, p. 242 și urm.; de asemenea Otto Gröfner, *Considerații asupra unor documente privind tratativele româno-maghiare din 1849*, apărute în ziarul „Federațiunea”..., în „Ziridava” (Muzeul Județean Arad), VI, 1976, p. 149–163.

■ 1. Oprimată. 2. În versiunea română și maghiară transcrisă de Al. Popiu Ilarian și G. Rusu cuvântul *feudaliștilor* este înlocuit cu *conservativilor* (*conservativék*). 3. Însă. 4. Pumnul lui Clodius. 5. *Szelidühüklen* — nelămurit, netratabil, nedumirît. 6. Varsa. 7. A slăbit. 8. Aversiune. * „V.B.: Clericul Rusu spune, când scriu acestea, cum că Hatvani, mai înainte rector alvin, fiind îndreptățit de a-și verba oamenii, veni la Orade, unde prezenta fiind poporul din partea oficialatului, fiind și dinșul vorbire către popor de pe tribuna cu pâlăria în cap și cu figura arzind în mînd, cerînd poporul li strigă: „le a kalappal a népfonságe előtt!” („Jos pâlăria în fața înalțății sale poporului!”), la care vorb: Hatvani, descinzînd de pe tribuna, se retrage. [Nota lui Al. Popiu Ilarian: „La această scenă am fost de față. (ss.) G. Rusu, m. pr. teolog, în Viena 19 aug. 1854”] (B.A.R. ms. rom. 1061, f. 250v). ** „A: scrierea lui Kossuth la Dragoș; B: a demandarea dată lui Hatvani, ca să intre în Abrud, și care Iancu o aflat între sarcinile prinse ale lui Hatvani. (Însemnarea de descriptorului. B.A.R. ms. rom. 1061, f. 248) — Textul maghiar al aceleiași note sună astfel: „Esen két levél közül A: az mellyet Kossuth Dragoșnak adott; a B pedig, mellyet Hatvanyanak írt, t. i. hogy Abrudra vonuljon a mellyet Iancu Hatvanyanak elfogott podgyámai hát talált. A le iró jegyzete”, ms. rom. 1061, f. 250. 9. „Așa acum despre capanele grecilor și dintr-o singură crimă lavați-le pe toate”. 10. În ms.

rom. 1061, o parte din textul documentului este transcrisă de Al. Papiu Ilarian, altă parte de G. Rusa (Oros). Constatarea noastră e confirmată și de următoarea precizare, aflată la sfârșitul întregii corespondențe, cuprinzând tratativele româno-maghiare: „*Acce documente le-am decopiat de scama fratelui A. Ill. Papiu.* (ss) Georgiu Orosiu m. pr., Viena 1854 21 aug.” [ms. 1061, f. 256v.]

DACĂ ROMÂNII
AR CERE NUMITELE PUNCTE ...
GUVERNUL LE-AR ACCEPTA

332

CONTELE CAZIMIR BATTHYÁNY CĂTRE N. BĂLCESCU ȘI C. BOLLIAČ

Domnilor,

Dvooastră v-ați oferit ca intermediari sperînd să puteți restabili pacea între guvernul maghiar și răsculații români din Transilvania. Mi-ați propus mai multe puncte constituînd dorința compatrioților dvooastră transilvani. Le-am examinat împreună cu domnul guvernator și cu dd. miniștri, și am oncare de a vi le înapoia cu foarte puține modificări, însoțite în același timp și de o traducere în limba maghiară. Guvernul dorește cu ardoare pacea și fericirea tuturor locuitorilor Ungariei. Dacă puteți exercita influența dvooastră în sensul ca românii să depună armele, în termenul fixat, și să supună ei numitele articole guvernului, sub forma de cerere, eu pot să vă asigur că vor fi acceptate de către guvern. Dvooastră veți fi adus prin aceasta un mare serviciu țării și compatrioților dvooastră.

Primiți, vă rog, domnilor, asigurarea deosebitei mele considerațiuni.

Szegedin 14 iulie 1849

Ministrul Afacerilor Externe,

Conte Cazimir Batthyány

Domnului Bălcescu, emisar al emigrației române, și Cezar Bolliac

Textul francez

Messieurs,

Vous vous êtes offerts comme intermédiaires espérant rétablir la paix entre le gouvernement hongrois et les insurgés romans de la Transylvanie. Vous m'avez proposé plusieurs articles formant le désir de vos compatriotes transylvains. Je les ai communiqués avec Monsieur le gouverneur et MM. les Ministres, et j'ai l'honneur de vous les renvoyer avec très peu de modifi-

cations en même temps qu'une traduction en hongrois. Le gouvernement désire vivement la paix et le bonheur de tous les habitants de la Hongrie. Si vous pouvez exercer votre influence à ce que les Romains mettent bas les armes, dans le temps fixé, et qu'ils soumettent les dits articles au gouvernement en forme de demande, je puis vous garantir qu'ils seront acceptés de la part du gouvernement. Vous aurez rendu par là un grand service au pays et à vos compatriotes.

Agréez, Messieurs, l'assurance de ma considération très distinguée
Szeged, le 14 Juillet 1849

Le Ministre des Affaires Etrangères,
Comte Casimir Batthyány

À Messieurs Balcescu, Agent de l'Émigration romaine et César Boliac

■ B.A.R., ms. rom. 131, f. 256—256v (copie autografă N. Bălcescu); Ion Ghica, *Amintiri din pribegie după 1848*, ediția O. Boitoș, II, p. 119—120; N. Bălcescu, *Opere*, IV, *Correspondență*, p. 529.

2/14 IULIE 1849

333

PROJET DE PACIFICATION

1. Les Valaques faisant une nationalité à part seront désignés dorénavant dans les actes publics sous leur nom de Romains.

2. Le gouvernement hongrois désirant le libre développement de toutes les nationalités faisant partie de la Hongrie, accorde aux Romains les garanties nationales suivantes :

3. L'usage diplomatique de la langue hongroise ne devant s'étendre que sur la législation, l'administration des affaires publiques et gouvernementales, et en tant qu'elle est indispensablement nécessaire pour le

PROIECT DE ÎMPĂCIUIRE

1. Românii formînd o naționalitate desclînită vor fi însemnați d-aci înainte în actele publice supț numele lor de români.

2. Guvernul unguresc, dorînd libera dezvoltare a tuturor naționalităților ce fac parte din Ungaria, acordează garanțiile naționale următoare :

3. Întrebuințarea diplomatică a limbei ungurești netrebuînd a se întinde fără numai asupra legislației, a administrației treburilor publice și guvernamentale și înțr-atît numai înct ea este neapărat necesarie pentru menținerea

maintien de l'unité de l'État de Hongrie, la langue dont on se servira dans l'administration des communes sera par conséquent celle de la majorité des habitants.

4. Dans les comitats ou autres juridictions exclusivement romanes, ou bien où la majorité est de cette nation, on pourra se servir pour les discussions de la langue romane aussi bien que de la langue magyare. Le protocole se fera de même avec le texte dans ces deux langues.

Les correspondances avec la diète, le gouvernement et les juridictions se feront en langue magyare, excepté toutefois la correspondance entre les juridictions où on se sert des deux langues. Dans ce cas on pourra correspondre en langue romane.

5. Dans toutes les écoles, celles qui existent déjà ainsi que celles que l'État fondera dans l'avenir pour les Romains, la langue de l'enseignement sera la langue romane.

6. Dans le cas qu'on introduise le jury ou la procédure verbale dans les tribunaux inférieurs, le principe désigné dans l'article 4 s'étendra également à la procédure judiciaire pour les juridictions comprises dans ce même article.

7. Tout Roman sera libre de donner des pétitions dans sa propre langue.

8. Les Romains du rite grec auront les mêmes droits, dont

unității statului Ungariei, prin urmare limba cu care se va sluji în administrația comunităților va fi a majorității lăcuitorilor.

4. În comitate sau alte jurisdicții exclusiv române sau mai bine acolo unde majoritatea este de această nație, se vor putea sluji pentru discuții cu limba română, precum și cu cea magiară. Protocolul se va face asemenea cu textul în ambele limbi.

Correspondințele cu dieta, guvernul și cu jurisdicțiile se vor face în limba magiară, deosebit însă de corespondența între jurisdicțiile unde se întrebuințază ambele aceste limbi. În acest caz se va putea corespunde în limba română.

5. În toate școlile, acele ce există acum, precum și acele ce statul va trebui a întindea în viitor pentru români, limba învățării va fi limba română.

6. În cazul cînd se va introduce jury sau procedura verbală în tribunalele de jos, principiul însemnat în art. 4-lea se va întinde asemenea la procedura judecătorească pentru jurisdicțiile cuprinse în acest articol.

7. Orice român liber va fi dădă petiții în limba sa proprie.

8. Românii de ritul grec vor avea aceleași drepturi de care și cei de

les confesseurs des autres religions jouissent à l'égard de l'administration autonome de leurs églises et de leurs écoles. Ils seront par conséquent indépendants de la hiérarchie serbe et pourront élire librement leurs évêques, dont le chef portera le titre de patriarche.

9. On établira au Ministère de l'Instruction publique une section particulière pour les affaires des croyants de rite grec, composée en totalité par des Romains de ce rite.

10. Les écoles et les églises de ce rite participeront de tous les avantages qu'on accordera à celles de toute autre religion.

11. Comme jusqu'à présent, ils pourront aussi à l'avenir administrer eux-mêmes les fondations de leurs églises et de leurs écoles.

12. On établira à l'Université de Buda-Pest une faculté théologique à part pour eux.

13. Les Romains, après notification préliminaire et une ordonnance du gouvernement, pourront s'assembler annuellement en synodes partiels et généraux pour leurs affaires de religion et d'école sous la surveillance d'un commissaire du gouvernement.

14. Dans les communautés où la langue romane prévaut, le commandement de la garde nationale se fera en roman.

celelalte religii se bucură în privința administrației autonome a bisericilor și a școlilor lor. Ei vor fi, prin urmare, independenți de ierarhia sîrbească și vor putea liber a-și alege pe episcopii lor, a căror cap va purta numele de patriarh.

9. Se va întocmi la Ministeriul Instrucției Publice o secție deosebită pentru pricinile celor de legea grecească, compusă în totalitate de români dă acest rit.

10. Școlile și bisericile acestui rit se vor împărtași de toate foloasele ce se va acorda la acele de orice altă religie.

11. Ca și pînă-acum, ei vor putea în viitor să administreze însuși fundațiile bisericilor și a școlilor lor.

12. Se va așeza la Universitatea din Buda-Pesta o facultate teologică deosebită pentru dînsii.

13. Românii, după o notificație făcută mai-nainte (preliminară) și o ordonanță a guvernului, vor putea să se adune în fiecare an în sinoduri parțiale și generale pentru trebile lor de biserică și școale, sub priveghierea unui comisar a guvernului.

14. În comunitățile unde limba română este mai întinsă (peste celelalte), comanda Gardei naționale se va face în românește.

15. Ils seront admis à l'égal des autres citoyens à tous les emplois de l'État, et le passé ne pourra jamais former un obstacle à cet égard pour personne.

16. Les Romains insurgés contre la Hongrie déposeront, dans deux semaines après la conclusion et la signature de ce traité, les armes à la plus proche autorité civile ou militaire.

17. Il sera accordé par le gouvernement hongrois une amnistie complète et générale pour tous les Romains compromis dans les derniers événements, qui remplissent la condition stipulée dans l'article précédent.

18. Les Romains insurgés, après avoir déposé les armes, prêteront le serment à l'Indépendance de la Hongrie. Quiconque ne prêterait pas ce serment deux semaines après la conclusion du traité de pacification, ou qui ne déposerait pas les armes jusqu'au terme mentionné dans l'article 16, sera exclu de l'amnistie.

Il serait de plus nécessaire d'ajouter en ce qui concerne les paysans que :

I

Les corvées et autres prestations féodales sont abolies dans le sens de la loi complètement, tant pour les paysans „curialistes” que pour les „hurubas”.

15. Ei vor fi deopotrivă primiți, ca și ceilalți cetățeni, la toate dregătoriile statului și trecutul nu va putea niciodată a forma o stavilă în această privință pentru nimeni.

16. Românii răsculați în contra Ungariei vor depune armele în două săptămâni după concluderea și suscrierea acestui tractat la cea mai aproape autoritate civilă sau militară.

17. Se va acorda de guvernul Ungariei o amnestie completă și generală pentru toți românii compromiși în toate aceste trecute evenimente, care vor împlini condiția stipulată în articolul precedent.

18. Românii răsculați, după ce vor depune armele, vor jura asupra independenței Ungariei; cine nu va face acest jurămint în două săptămâni după încheierea tratatului de împăciuire, sau care nu va depune armele până la termenul însemnat în art. 16^a va fi exclus din amnestie.

Este însă neapărat a adăuga întru ceea ce privește pe țăranii că :

I

Obăgia și toate dările feudale sunt rădicate în sensul legii cu totul, atât pentru țăranii „curialisti” cât și pentru „hurubas”.

II

Les villages brûlés avec leur territoire qui a appartenu aux paysans seront rendus à ceux-ci pour qu'ils puissent s'établir chacun dans sa maison.

III

Les contrats forcés qu'on prétend que les seigneurs ont extorqué des paysans depuis que la Transylvanie a été reconquise, si le fait sera prouvé, soient déclarés nuls et nonavenus.

II

Satele arse cu teritoriul lor care a fost al țeranilor se va da acestora îndărăt ca să se poată așeza fiecare în casa sa.

III

Contractele silită ce s-a pretinde că domnii pământului au smuls cu sila de la țerani de la recoprirea Transilvaniei, dacă fapta se va dovedi, să se declare desființate și ca cind nu s-ar fi făcut de loc.

Pentru copie întocmai¹, C. Vițianu

■ B.A.R. MDCXVI/74 (exemplar dăruit de I. Axente Sever, Brașov, la 28 noemv. 1903). Textul francez a fost publicat de I. Ghica, *Amintiri din pribegie după 1848-1849*. Ediția a II-a, O. Boitoș, II, p. 120-123. O traducere germană a celor 18 puncte din proiect se află la Joban Czetz, *Bem's Feldzug in Siebenbürgen in den Jahren 1848 und 1849*, Hamburg, 1850, p. 296-299. Cetz însă le consideră ca fiind propuneri de pace oferite de Kossuth românilor, în aprilie-mai 1849, prin deputatul Ioan Dragoș.

■ 1. Transcrierea Proiectului cu traducerea sa a fost făcută de C. Racoviță, nepot al fraților Golești și participant voluntar, sub numele de C. Vițianu, în armata lui Avram Iancu. Cuvintele: „Pentru copie întocmai” reprezintă autograful lui N. Bălcescu. Faptul că această copie a aparținut lui Axente Sever poate duce la concluzia că traducerea Proiectului ce împăciuire a fost destinată conducătorilor revoluționari transilvăni.

SITUAȚIA CRITICĂ A LUCRURILOR ... ÎNGĂDUIE NUMAI NEUTRALITATE

334

PREFECTUL LEGIUNII AURARIA GEMINA
STIMATULUI GUVERNATOR AL UNGARIEI

Văzind propunerile de pace, pe care ni le-a adus domnul Bălcescu, agentul emigrației române, din partea onoratului guvern maghiar, trebuie să ne exprimăm regretul că în împrejurările actuale nu putem să dezbatem cu frații maghiari restabilirea păcii, fiind situația în care ne găsim foarte critică. Armata ungurească se îndepărtează, iar forța militară a rușilor se apropie. Ar fi apoi foarte dificil și ar reclama mult timp, până cînd să putem convinge poporul a se înfrăți cu voi. Totuși, pentru a vă dovedi sentimentele noastre frățești pe care le nutrim față de națiunea ma-

ghieră am hotărît să rămânem neutri față de armata ungară în tot timpul acestor lupte, neutacind-o și apărindu-ne numai în cazul că am fi atacați. Nădărdim că această neutralitate va fi respectată de onoratul guvern ungar, cit și de șefii armatei sale.

Câmpeni 3 august 1849

A. Iancu, prefect

Fordítás románból [Traducere din românește]

AZ EGYESÜLT ARANYBÁNYAI LÉGIONAK PRAEFECTUSA

TEKINTETES MAGYARORSZÁGI KORMÁNYZÓNAK

Látván azon békeajánlatokat, melyeket Balcescu úr román emigratio ügynöke a tisztelt magyarországy kormány részéről nekünk hozott, sajnálatunkat kell kifejeznünk a felett, hogy a jelen körülmények között nem alkudozhatunk a béke vissza állítása tárgyában a magyar testvérekkel, a körülmények, amelyekben vagyunk, igen válságosak lévén. A magyar haderő távozik és az orosz haderő közeledik, azután igen nehéz és sok időt igénybe vesz, míg a népet a veletekkel testvériségre bírhatjuk, min- amellet, hogy megmutassuk testvéri érzelmünket, melyekkel viseltetünk a magyar nemzet iránt, elhatároztuk magunkat, mindezen harcok alatt a magyar sereget illetőleg, semlegességeknek maradni, őket meg nem támadván és csak azon nem várt esetben, ha mi általuk támadatnák, magunkat megvédeni. Reméljük, hogy ezen semlegesség mind a tisztelt magyar kormány részéről, mind haderejének főnökei részéről tisztelettni fog.

Jancu s. k. praefect

Câmpeni, aug. 3. 1849

■ Textul maghiar — care este traducerea originalului redactat în românește — a fost publică întâia în *Asztos Lajos Emékiratai az 1848-iki és 1849-iki magyarországy hadjaratból*, Pest, 1862 p. 44 (eredeti oklevelek); S. Dragomir l-a reprodus și l-a și retradus, cf. *N. Balcescu în Ardeni* în „Anuarul Institutului de Istorie Națională”, V, 1928—1930, Cluj, p. 33—34. 29.

„EI RECUNOSCURĂ ETERNUL ADEVĂR
AL EGALITĂȚII NAȚIONALE...
CÎND LE ARDEA LUMINA LA DEGET...”

335

AL. PAPIU ILARIAN, DISCUȚIUNEA — DIN DIETA DE LA SEGHEDEIN — ÎN JURUL CHESTIUNII NAȚIONALITĂȚILOR ...

Ungurul Szilágyi zice că: „de abia este vreo întrebare care să fi dat de o opozițiune atît de infocată ca tocmăi cauza naționalităților. Dintre 180 deputați cari era față, 50 votară în contra, cea mai mare (parte) tot

același care mai înainte forma partida opozițiunei (adecî liberalii). Cei dintii vorbira despre adevăruri cosmopolitice; dar adevăratul motiv era că dinșii numai prin aceea vedea învingerea posibilă. Cealaltă partidă vedea în garantirea naționalităților nimicirea domniei ungarilor, și pentru aceea se opunea cu mare foc. Dinșii zicea că e inconsecvență¹ a lucra acum așa, după ce națiunile nu vor să depună armele pentru mai puțin decît li s-au promis de către Austria. Dinșii nu vrea a avea încredere în națiuni nici după făcuta pacificare și le-ar fi văzut bucuroși nimicite. Dinșii nu vrea a suferi ca să rămînă nepepedesite pentru crudelitățile lor.

Astfel, după o conferință de cinci zile, în ședința următoare, din 23 iuliu, se hotărî a se face destul poștelor naționalităților, adecî a garanti egalitatea drepturilor naționale. Ministeriul însuși au adus pe tapet această întrebăciune și o dechiară de întrebare de vicașă. Toate espresiuile cele sus șburătoare, cu care o motivară, nu însemnează nimic decît că întrelăsarea ei de pînă acum îi arăta într-o lumină singulară, cu atit mai virtos că dinșii o făcură aceasta cind le ardea lumina la deget, cind trebuia să se retragă pe un pămînt locuit de naționalități străine (români). Dinșii zicea că prin revoluțiunea aceasta vreu să întemeeze domnia ungarilor, și acum inșii vrea să formeze din Ungaria un stat federativ.

Rămîne adevărul etern: o națiune nu trebue să apese pe cealaltă; care face aceasta nu scapă de pedcapsa lui Dumnezeu. Așa nu scăpară ungarilor, căci ei recunoscă eternul adevăr al egalității naționale în 28 iuliu și pînă la mijlocul lui august. Așadar, înainte de a apuca batăr a ști națiunile conclusele ungurești, țara se curățî de această facțiune vrășmașe principului egalității.

„Naționalitatea nu este scopul libertății — precum zise Szemere atunci în Dietă — ci este numai mijlocul la libertate, precum nici libertatea nu este scopul, ci numai mijlocul la perfecțiunea civilă și umană”. Batăr dacă cunoștea ungarilor adevărul acesta de la început, car nu acum în ședința Dietei lor cea mai de pre urmă, nu-și vărsa atita sînge pentru o caasă nedreaptă, nu se nimicea, prin cari s-au făcut de rușine înaintea lumii și înaintea istoriei. Dar ungarilor prin poșta lor, domnirea, o parte mare, tocmai opozițiunea, și în această ședință făcu — precum zice Szilágy — *sauere Gesichter* ².

Dar tocma și dacă nu cădea ungarilor, anevoe se poate crede că ar fi putut pune românii mult temei pre un conclus al ungarilor stors din împrejurările cele mai critice și după o opozițiune aspră ³.

.....

■ Al. Papiu Ilarian, *Istoria Românilor din Dacia superioară*. Schița tomului III (B.A.R., ms. rom. 1060, f. 383v.—384); publicată cu o introducere și cu note de Ștefan Pascu, Sibiu, 1943, p. 138—139.

■ 1. Inconsecință, inconsecvență. 2. Szilágy Sándor, *Die letzten Tage der magyarischen Revolution*, Pest, 1830. 3. Este de remarcă că, din dispoziție imperială (v. doc. 163) un proiect intitulat „despre asigurarea drepturilor cetățenești ale națiunii române pe baza egalității” a fost discutat — în septembrie 1848 — la Pesta în „Comisia unionistă”, însărcinată prin lege din

Ședința
din 28 iulie
a Dietei

De ar fi
cunoscut
ungurii
adevărul
acesta
de la început

partea Dietei de la Cluj cu stabilirea amănunțelor perfecționării uniunii" Transilvaniei cu Ungaria. Textul de bază a fost întocmit de participanții români la acea Comisie, sub conducerea episcopului Andrei Șaguna — participanți neautorizați însă de către Comitetul Național Român. La 25 septembrie 1848, proiectul astfel dezbătut și modificat în consecință, a fost acceptat de Comisia unionistă drept *art. de lege XXI „despre românii transilvăni”*. Textul lui propriu-zis n-a ajuns însă între documentele Parlamentului ... Potrivit constatărilor lui Beér János (*Az 1848-49. évi népfőszabados országgyűlés, Budapest, 1954*) „în locul lui a fost introdus, ca articol XXI de lege, proiectul privitor la comunicații (*I. loc. cit.*, p. 583 și 861—869). Proiectul din septembrie 1848 n-a fost prin urmare consultat nici la dezbaterile Legii naționalităților din iulie 1849. (Cf. de asemenea: Márki Sándor, *Az erdélyi Unio-nizottság c. tanulmányában*, în „Budapesti Szemle”, 1893. 95. sz., p. 354—357; T. V. Păcășian, *Cartea de aur*, I, p. 393—397 și 398—403. „Chesna română în Parlament”).

TRATATUL NEIZBUTIT DE LA LUGOJ...

336

K. M. PATIKY, TRATAT CU VALAHII

Marile evenimente zguduitoare ale ultimelor zile au influențat puternic sufletul meu și mi-au umplut pieptul cu presimțiri sumbre; gândul la posibilitatea ca sînta noastră cauză să fie învinsă de forța fizică m-a cuprins tot mai mult. A trebuit să văd riuri de sînge curgînd în scurt timp și să văd cum o armată, sacrificîndu-se eroic, sub conducerea unui general genial și adorat, a trebuit să cedeze superiorității brutale a unor cazaci sălbateci și hoarde de cherchezi. Și norocul l-a părăsit pe bunul și bătrînul nostru domn. Multe fapte relativ neimportante, însă condiționînd succesul sau insuccesul, s-au petrecut contrar dorințelor generalului. Neglijența, nedi-băcia, poate chiar și lașitatea unui curier au provocat întîrzierea lui Stein, care a devenit hotărîtoare pentru noi, la 6 august. Dezordinea carelor la Sibiu, din aceeași zi, care se datorează numai unei neînțelegeri, a avut ca urmare pierderea tuturor tunurilor și nimicirea aproape totală a trupelor. Cu cît a devenit pericolul mai mare, cu atît mai mult s-a constatat că Bem nu avea aproape deloc comandanți de subunități capabili și de încredere, și că în general nu prea a fost norocos în alegerea și folosirea oamenilor săi. Numai o mică parte a ofițerilor superiori a putut sta în chip demn alături de excelentul general, însă din partea multora a trebuit să sufere decepții amare.

Salvarea miraculoasă a lui Bem în cele două cazuri menționate pînă acum a făcut loc involuntar ideii că acest comandant extraordinar este ales de providență pentru fapte mari. S-a sperat că în cazul concentrării tuturor forțelor maghiare sub conducerea lui Bem s-ar mai putea realiza lucruri mărețe.

27 iulie/8 august
la Lugoj

În dimineața zilei de 8 august noi am sosit la Lugoj.

Ministrul de finanțe, Duschek, s-a deplasat cu grabă de la Arad aici cu tezaurul statului și presa de bacnote spre o mai mare siguranță. Cu el se

aflau mulți funcționari guvernamentali și deputați, și se părea că toți așteaptă salvarea patriei prin Bem și Transilvania. Asupra ultimelor evenimente de acolo ei se aflau în totală necunoaștere. Kossuth însuși și ceilalți miniștri și deputați se aflau la Arad, unde urma să mergem și noi. Știrea că Dembinski era cu armata lui în apropiere de Timișoara ne-a determinat să pornim la acest drum. Bem urma să preia acolo de îndată comanda.

În timpul celor câteva ore pe care le-am petrecut la Lugoj, s-a inițiat aici, în culise, un lucru important care este foarte puțin cunoscut până acum. E vorba de tranzacția care s-a încheiat cu conducătorul principal al valahilor transilvăni, Iancu.

„tranzacția”
cu Iancu ...

De câțiva vreme se stabilise pacea cu valahii transilvăni, în sensul că aceștia stăteau liniștiți în munții lor și ne înoportunau puțin. Între timp, erau în curs și alte tratative purtate cu mare zel prin emisarii din Valahia. Cu mult înainte, se propusese planul de a se acorda amnistie comandantului Iancu și cetelor sale, cu condiția ca, în alianță cu noi, ei să ridice armele împotriva Austriei unită cu Rusia; și anume, urma să ia parte la pătrunderea în Valahia, ca să lupte pentru libertatea fraților lor și pentru ca să promoveze insurecția generală împotriva Rusiei.

Față de condițiile date, se părea că într-adevăr aceasta era singura cale acceptabilă pentru un compromis, deoarece, după atrocitățile de mai multe ori menționate pe care le-au comis aceste gloate valahe asupra celorlalți locuitori ai Transilvaniei, era imposibil să se presupună o conviețuire pașnică, în cazul acordării unei amnistii generale, necondiționată, între populația maghiară jefuită și ajunsă în parte cerșetoare, pe de o parte, și jefuitorii lor, care erau și ucigașii fraților și părinților lor, de pe altă parte. Ura între cele două părți era prea mare! Îndirjirea maghiarilor nenorociți a fost tot atât de dreaptă, pe cât de justificată era și teama valahilor față de mânia și răzbunarea celor dintii.

Planul acesta, cu toate că era puțin aventuros, ar fi fost foarte lesne de executat și ar fi putut contribui mult la o întorsătură favorabilă a lucrurilor, dacă s-ar fi pus în aplicare în timp oportun.

Iancu însuși, și cu el cea mai mare parte a conaționalilor săi, s-au declarat încă mai înainte de acord; a condiționat însă acest lucru de numirea sa ca general al guvernului maghiar; de asemenea, și-a rezervat confirmarea ofițerilor din trupele sale propuși de el, pentru care cerea aceleași ranguri ca și ceilalți ofițeri maghiari; Iancu a vrut să păstreze și comanda trupelor sale proprii.

Condițiile
puse de
conducătorul
român

Partea maghiară nu s-a învoit până acum cu aceste condițiuni; însă acum s-a încheiat la Lugoj, în acest sens, tratatul cu emisarii valahi. Bem, care se opusese mai înainte, a refuzat și acum să accepte condițiile menționate; cedînd în cele din urmă forței împrejurărilor, nu s-a mai opus și, în baza procurii ce i-a fost dată de guvernatorul țării, el a numit pe Iancu, printr-o scrisoare, general, cu condiția ca acesta să vină imediat cu trupele sale la Făget. La Făget, Iancu ar fi urmat să prezinte situația trupelor și să primească confirmarea ofițerilor propuși de el. În același timp i s-ar fi

Propusa
întălmire
Iancu — Bem
la Făget

dar și celelalte dispoziții, ruta de marș și s-ar fi preluat aprovizionarea tuturor trupelor din ziua sosirii lor la Făget.

Din păcate, și această concesiune a venit prea târziu.

Textul german

K. M. PATÁKY, TRAKTAT MIT DEN WALLACHEN

Die grossen erschütternden Ereignisse der letzten Tage hatten auf mein Gemüth gewaltig eingewirkt und erfüllten meine Brust mit dunkeln Ahnungen : der Gedanke an eine Möglichkeit, dass unsere heilige Sache der physischen Gewalt unterliegen werde, bemeisterte sich meiner mehr und mehr Ströme Blutes musste ich in kurzer Zeit fliessen sehen und erlebte es, wie ein sich heldenmüthig aufopferndes Kriegsheer, unter der Leitung eines genialen, angebeteten Generals der brutalen Uebermacht wilder Kosaken und Tscherkessenhorden weichen musste. — Auch das Glück hatte unsern guten alten Herrn verlassen. Viele an und für sich unbedeutende, das Gelingen oder Misslingen aber bedingende Unternehmungen, fielen den Wünschen des Generals entgegengesetzt aus : Die Nachlässigkeit, Ungeschicklichkeit, vielleicht auch Poltronnerie eines Couriers verursachte die Verspätung Steins, welche am 6. August für uns entscheidend wurde. Die nur einem Missverständniss zuzuschreibende Unordnung der Wagen in Hermannstadt am selben Tage, hatte den Verlust sämmtlichen Geschützes und die beinahe gänzliche Aufreibung der Truppen zur Folge. Auch stellte es sich, je grösser die Gefahr wurde, immer mehr heraus, dass Bem fast gar keine geschickten, zuverlässigen Unterabtheilungs-Commandanten hatte und überhaupt in der Wahl und Verwendung seiner Leute nicht sehr glücklich war. Nur ein kleiner Theil der Oberoffiziere konnte sich dem ausgezeichneten General würdig zur Seite stellen, aber an vielen musste er bittere Täuschungen erfahren.

Die wunderähnliche Erretung Bems während der zwei, schon erwähnten denkwürdigen Affairen, gab unwillkürlich der Idee Raum, dass dieser ausserordentliche Feldherr von der Vorsehung noch zu grossen Thaten aussersehen sei. Man gab sich ganz der Hoffnung hin, dass im Fall der Concentrirung sämmtlicher ungarischer Streitkräfte unter Bems Leitung noch Grossartiges geleistet werden würde.

Am Morgen des 8. August kamen wir in Lugos an.

Der Finanzminister Duschek war von Arad mit dem Staatschatze und der Banknotenpresse zur grössern Sicherheit hierher geeilt ; bei ihm waren auch viele Regierungsbeamte und Deputirte — alle schienen die Rettung des Vaterlandes von Bem und Siebenbürgen zu erwarten ; über die letzten Ereignisse daselbst waren sie in gänzlicher Unkenntniss. Kossuth selbst und die übrigen Minister und Deputirten waren in Arad, wohin auch wir reisen sollten. Die Nachricht, dass Dembinsky mit seiner Armee bereits

in der Nähe Temesvárs stehe, bewog uns, diese Reise anzutreten. Bem sollte dort gleich das Commando übernehmen,

Während der wenigen Stunden, die wir in Lugos zubrachten, wurde daselbst hinter den Coullissen ein wichtiges Geschäft angebahnt, welches bis jetzt kaum bekannt sein dürfte. Das ist die Transaction, die mit dem Hauptführer der siebenbürger Wallachen, Janku, abgeschlossen wurde.

Bereits seit einiger Zeit war der Friede mit den siebenbürger Wallachen insoweit hergestellt, dass sie sich in ihren Bergen ruhig verhielten und uns wenig belästigten. Unterdessen waren auch weitere Unterhandlungen, durch Emissäre aus der Wallachei auf das eifrigste betrieben, im Gange. Schon lange vorher war der Plan aufgetaucht, dem Anführer Janku und seinen Scharen unter der Bedingung Amnestie zu gewähren, dass sie mit uns im Bunde die Waffen gegen das vereinigte Oesterreich und Russland zögen; namentlich sollten sie an der Invasion in der Wallachei Theil nehmen, um für die Freiheit ihrer Brüder zu kämpfen und den allgemeinen Aufstand gegen Russland zu befördern.

Unter den obwaltenden Verhältnissen schien dies in der That der einzig annehmbare Weg zur Ausgleichung zu sein, denn nach den vielfach erwähnten Gräueltthaten, die jene Wallachenhaufen an den übrigen Bewohnern Siebenbürgens verübt hatten, konnte im Falle einer zu ertheilenden unbedingten, allgemeinen Amnestie — zwischen der ausgeraubten und zum Theil zu Bettlern gemachten ungarischen Bevölkerung einerseits und ihren Räubern, die auch die Mörder ihrer Brüder und Eltern waren, anderseits — unmöglich ein friedliches Zusammenleben in Aussicht gestellt werden — der Hass von beiden Seiten war zu gross! Die Erbitterung der unglücklichen Ungarn war so gerecht, als die Furcht der Wallachen vor dem Zorn und der Rache der ersteren begründet.

Dieser Plan, obwohl etwas abenteuerlich, wäre doch sehr leicht ausführbar gewesen und hätte zur günstigen Wendung der Dinge sehr viel beitragen können, wenn man zur rechten Zeit die Ausführung desselben bewerkstelligt hätte.

Janku selbst und mit ihm der grössere Theil seiner Landsleute erklärte sich schon früher zur Einwilligung bereit, knüpfte aber als Bedingung seine Ernennung zum General der ungarischen Regierung an; ebenso behielt er sich die Bestätigung der von ihm vorzuschlagenden Offiziere aus seinen Truppen vor, welche er mit andern ungarischen Offizieren in gleichem Rang wissen wollte; auch das Commando seiner eigenen Truppen wollte Janku ferner behalten.

Diese Bedingungen einzugehen, war man bisher von ungarischer Seite nicht gewillt, doch kam jetzt in Lugos der Traktat durch wallachische Emissäre in diesem Sinne zu Stande. Bem, der sich früher bereits widersetzt hatte, weigerte sich auch jetzt noch in die angeführten Bedingungen zu willigen; doch endlich dem Drange der Umstände weichend, sträubte er sich nicht länger und kraft der ihm vom Landesgouverneur

ertheilten Vollmacht ernannte er Janku in einem Briefe unter der Bedingung, sofort mit seinen Truppen nach Facsét aufzubrechen, zum General. In Facsét sollte er dann den Standesausweis seiner Truppen übergeben und die Bestätigung der von ihm vorgeschlagenen Offiziere erhalten; zugleich hätte man ihm die weiteren Dispositionen und die Marschrouten ertheilt und die Verpflegung sämtlicher Truppen vom Tage ihrer Ankunft in Facsét übernommen.

Leider kam auch diese Nachgiebigkeit zu spät!

■ K.M. Pataky, *Bem in Siebenbürgen. Zur Geschichte des ungarischen Krieges, 1848 und 1849*, Leipzig, Verlag von Otto Wigand, 1850, cap. XV, p. 109—113.

ÎNȚÎLNIREA DE LA FĂGET DINTRE GENERALUL BEM ȘI EFTIMIE MURGU

337

Nr. 69

Batalionul de grenadieri

Maiorul cezaro-crăiesc von der Trenck

Către Înaltul Comandament cezaro-crăiesc al Corpului IV rezervă

Am aflat că agentul valah Murgu ar fi arestat și deoarece ar fi important să prezentăm un martor împotriva lui, consider de datoria mea a aduce la cunoștința Înaltului Comandament de corp următoarele:

La 22 luna curentă am fost încartiruit, cu aghiotantul meu, la notarul din Curția, unde un funcționar domেনial mi-a povestit, în prezența gazdei (a notarului), și a domnului adjutant al meu, că cu două zile înainte a fost încartiruit la el comandantul rebelilor, Bem, și că a ascultat la ușă o convorbire între acesta și agentul Murgu și că ar fi auzit clar următoarele: Bem a zis: „Vă trimit înainte în Valahia și vă dau mline scrisori pentru acolo”. Murgu a întreat ce drum să apuce și dacă să o ia, ca fiind drumul cel mai scurt, prin Orșova. Bem a respins aceasta, deoarece a lua o atare direcție ar fi fost deja periculos și l-a îndrumat să meargă peste muntele Rusca, adăugînd că dacă ar ajunge cu bine în Valahia „treburile noastre n-ar sta așa rău”.

A doua zi același funcționar a voit din nou, cu ocazia preluării scrisorilor promise, să tragă cu urechea la acești doi. A fost însă împiedicat de intrarea neașteptată a adjutantului lui Bem. — (Numele acestui funcționar mi-a scăpat¹, dar el poate fi ușor aflat de la notar).

În încheiere, trebuie să mai remarc cu supunere că atât notarul cît și funcționarul dețin dovezi despre bunele lor sentimente față de Austria. Hossuzil (!) la 25 august 1849

Trenck Major

B. Nr. 742. Văzut și expediat — Ususău, 25 august 849
Thun GM

Văzut și expediat C. cr. Comandament de divizie
26 august 849
Herzinger GM

Textul german

Nr. 69

Grenadier-Bataillon

KAISR. KÖNIGL. MAJOR v. DER TRECK

An das Kaisr. Königl. Hohe 4te Reserve Corps-Commando!

Ich brachte in Erfahrung dass der wallachische Agent Murgo arretirt sei und da es von Wichtigkeit sein dürfte einen Zeugen gegen ihn aufzustellen so erachte ich es für meine Pflicht, Nachstehendes einem hohen Corps-Commando zur Kenntniss zu bringen:

Am 22ten dieses, war ich in Kurtzia beim Notar mit meinem Adjutanten einquartirt, wohin angeblich ein Herrschaftlicher Beamter in Beisein des Hausherrn (der Notar) und meines Herrn Adjutanten mir erzählte dass zwei Tage vorher der Rebellen Anführer Bem bei ihm bequartirt gewesen und er ein Gespräch zwischen diesem und dem Agenten Murgo an der Thüre belauschte und folgendes deutlich vernommen habe. Bem sagte „Ich schicke sie voraus in die Wallachei, wohin ich ihnen Morgen Briefe mitgebe“. Murgo fragte welchen Weg er einschlagen und ob er als den nächsten über Orsova nehmen soll, Bem verneinte dies, nachdem diese Richtung einzuschlagen, schon gefährlich sei und instradirte ihm über das Gebirge Ruszka, mit dem Zusatze, wenn er glücklich in die Wallachei komme „dürften unsere Sachen nicht so schlecht stehen“.

Tags darauf wollte dieser angebliche Beamte bei Abholung der gestern zugesagten Briefe, abermahls diese Beiden belauschen, wurde aber durch das plötzliche Eintreten von¹ Bems Adjutanten daran verhindert (der Name des Beamten ist mir entfallen¹ und kann von dem Notar leicht eingeholt werden).

Schliesslich muss ich gehorsamst bemerken dass sowohl der Notar als der Beamte über ihre gut österreichische Gesinnung Zeugnisse in Händen haben.

Signatum Hossuzil am 25ten August 1849

T r e n c k, Maior

B. Nr. 742

Vidi et expediri — Hossuszó am 25. August 1849

T h u n G M

Vidi et exp. K. k. Divisions Kommando

am 26. August 1849

H e r z i n g e r G M

■ Kriegsarchiv Wien. Feldakten 1849 FML Wohlgemuth IV. Res. Armeekorps in Ungarn 1849 8.102, Fasc. 117.

■ I. E vorba de Aloisiu Wilibald Juraschek, administratorul domeniului Fărăștii. Relatarea de mai sus este una din mai multele declarații — verbale sau autografe — făcute de numitul administrator despre întâlnirea de la Făget, la 14/15 și 16 august.

TENTATIVA DESPERATĂ DE COOPERARE...

338

H. DESPREZ, INTERVENȚIA RUSĂ, GÖRGEY ȘI CAPITULAREA DE LA ȘIRIA

Bem
la Moldova ...

Bem avusese de gînd a răscula Moldova și de a-și croi un drum prin acest Principat spre granița Ucrainei. Moldova nu era pregătită pentru o astfel de acțiune. Proclamația lui adresată moldovenilor a rămas astfel fără ecou. De altfel, românii din Principate, care interveniseră pe lângă guvernul maghiar, dezaprobau această tentativă. Dacă se căuta vreun ecou în Principate, el era de găsit în Valahia. Aceasta fusese mai mult sau mai puțin profund revoluționară: cuvîntul democrație circulase din om în om în munții și cîmpiile ei. O pătrundere a lui Bem în Valahia ar fi încurajat toate pasiunile pe care le trezise mișcarea de la București și pe care ocupația rusă venise să le reducă la tăcere. Acesta este limbajul pe care îl țînuseră agenții români generalului Bem; nu mai era timp de gîndit la aceasta. Cu toate acestea, în momentul în care știrea concesiunilor, făcute românilor atît de tardiv de către maghiari, ajunse în Transilvania, Bem, hotărît să nu cedeze sorții decît ceea ce aceasta i-ar lua cu forță, încercă o expediție în Banatul timișan, pentru a face un apel disperat la populația

la Banat...

română. El voia să organizeze o armată maghiaro-română, pentru ca astfel să pătrundă în Valahia. „În 15 zile — spunea el — vom fi la București”. Ajungând aproape de Timișoara, Bem găsi o situație cu totul alta decât cea pe care o spera. Guvernul maghiar, fugăr, rălăcea prin Banat, neștiind unde să se oprească. Dembinski, aruncat de austrieci de pe malurile Tisei asupra orașului Timișoara, renunța să-și mai opună tinerii recruți focului regulat și experimentat al armatei inamice. El își dădea pentru ultima oară demisia. Dl. Kossuth ținea morțiș la luptă; el se adresa generalului Bem care nu se considera venit ca să asiste la ruina definitivă a revoluției maghiare. Bem preluă astfel comanda armatei, la dorința lui Kossuth. Se bătu. Armata maghiară fu pusă în derută și se văzu risipită în toate părțile. Cu mare greutate se mai putu constitui din rămășițe un corp de câteva mii de oameni.

Drama se apropia de sfârșit. Görgey, după dezastrile de la Ács și Waitzen, reușise să apuce prin văile din nord și să ajungă la Tisa; apoi coborise spre sud, la Arad, la cîteva leghe de Timișoara. De îndată ce apărură în fața Aradului, sprijinit pe armata în care majoritatea ofițerilor erau proprii săi protejați, sfătui pe Kossuth să abdice, sub pretext că țara nu mai putea fi guvernată și salvată decât printr-o conducere militară. Dl. Kossuth, la rîndul său, dîndu-și seama că lupta nu mai putea fi continuată, nu era poate de fel atît de întristat pe cît s-ar fi putut crede, de a preda responsabilitatea sfîrșitului în alte mîini. Armata primi cu bucurie pe Görgey ca dictator și Kossuth nu încercă de fel să-i dispute autoritatea. Bem, după înfrîngerea de la Timișoara, înainte de a întreprinde orice, voi să se sfătuiască cu Görgey și se duse la Arad cu acest gînd. Görgey mărturisî generalului polon că intenția sa era să depună armele. Bem exprimă o părere cu totul opusă. El socotea că cu cei 24 000 de oameni ai lui Görgey, cu garnizoana Aradului comandată de Damianich, cu resturile armatei lui Dembinski și cu secuii din Transilvania, se putea încă întruni ca la 60 000 de oameni. Görgey obiectă că trupele sale, pe care se conta, erau extenuate de oboseala grelei retrageri, erau demoralizate, fără hrană și fără îmbrăcăminte. Pentru Bem acestea nu constituiau motive. Se întoarce la Lugoj, în pădurile unde se adunaseră cîteva din batalioanele împrăștiate la Timișoara. Își adună 200 de ofițeri, le expune situația și speranțele care le mai aveau, evitînd să pronunțe numele lui Görgey; li însușește și li face să jure că vor muri pînă la unul. Cînd Bem își oferise serviciile dlui Kossuth, după revoluția de la Viena, li spusese: „Dă-mi o poziție pierdută”. — „Dacă cucerești Transilvania — i s-a răspuns — îți cedăm bucuros jumătate din ea”. Generalul Bem, în acel moment suprem, părea că ia ad litteram aceste cuvinte ale guvernului maghiar. Dacă cîteva mii de oameni stăruiau cu el împreună în credința lor pentru drapel, el era hotărît să se închină în munții cei abrupti care constituie frontiera Transilvaniei cu Valahia, și să înceapă acolo, în afara Ungariei supusă, o nouă luptă, așteptînd împrejurări mai favorabile. Porni deci spre Transilvania, să-l atace pe Lüdgers, care nu era la o mare depărtare.

hotărît
să încerce
organizarea
unei armate
româno-
maghiare . .

Kossuth—
Görgey

Ceea ce
pentru
Bem nu
constituia
motiv de
demobilizare ...

O
promisiune
făcută la un
moment de
împas ...

Două poziții
opuse . . .

Nu era însă decît o tentativă disperată. Cursul evenimentelor scăpa influenței poloneze. Spiritul, al cărui reprezentant devenise Górgéy acționa vizibil împotriva. Ideea unei apropieri de Rusia măgulea ambiția celor mai mulți dintre acei tineri ofițeri care, cîștigîndu-și gradele în cîteva luni numai, sperau, potrivit insinuărilor generalilor ruși, să fie menținuți în comodele lor situații. Vești pe de ascuns circulau în armată. „Bem, se spunea, era singurul obstacol care se opunea unei păci onorabile și avantajoase promisă de ruși”. „De ce s-ar arăta generalul polon mai ungur decît înșiși ungurii?” „Nu cumva acestea erau semne de intenții ascunse și de planuri perfide?” „Nu ne-am luptat destul pentru interesele și pasiunile polonezilor?” — Aceste murmure agitău armata lui Bem în momentul în care s-a aflat că supunerea lui Górgéy față de ruși era fapt consumat la Șiria.

Bem voia să dea lupta a doua zi, cînd i se rapoartă că ofițerii săi, seduși prin scrisorile și proclamațiile lui Górgéy, atraseră o bună parte din armată și că, în loc să se gîndească la luptă, trupele se pregăteau să se predea rușilor. Bem adresă atunci generalului Lüdgers cererea pentru un armistițiu, care să-i îngăduie, spunea el, negocierea capitulării armatei sale. Apoi, fără a aștepta răspunsul, încredințînd comanda trupelor maghiare unuia dintre locotenenții săi, urmat numai de 2 000 călăreți devotați, se îndreptă spre frontiera cu Turcia, pe unde îl precedaseră Dembinski, legiunea polonă, Kossuth și alte cîteva mii de maghiari.

. . . . .

Textul francez

H. DESPREZ, L'INTERVENTION RUSSE, GEORGEY ET LA CAPITULATION DE VILAGOS

Bem avait eu l'intention de soulever la Moldavie et de se frayer par cette principauté vers les frontières de l'Ukraine. La Moldavie n'était pas préparée à cette entreprise. La proclamation que Bem adressa aux Moldaves demeura sans effet. D'ailleurs, les Valaques des Principautés, qui étaient intervenus auprès du gouvernement magyare, désapprouvaient cette tentative. Si l'on voulait trouver de l'écho dans les Principautés, c'était dans celle de Valachie qu'il fallait frapper. Elle avait été plus ou moins profondément révolutionnée; le mot de démocratie avait de bouche en bouche circulé dans ses montagnes et dans ses plaines. Une invasion de Bem en Valachie eût encouragé toutes les passions que le mouvement de Bucharest avait éveillées et que l'occupation russe était venue comprimer. Tel est le langage que les agents valaques avaient tenu au général Bem; il n'était plus temps d'y songer. Cependant, au moment où la nouvelle des concessions faites si tardivement par les Magyars aux Valaques arriva en Transylvanie, Bem, résolu à ne céder à la fortune que ce qu'elle lui enlèverait de vive force, tenta une excursion dans le Banat

de Temesvar, pour y faire un appel désespéré aux populations valaques. Il voulait organiser ainsi une armée magyaro-valaque, afin de se précipiter ensuite sur la Valachie. „Dans quinze jours, disait-il, déjà nous serons à Bucharest”. Bem, en arrivant près de Temesvar, trouva une situation bien différente de celle qu’il espérait. Le gouvernement magyar, fugitif, errait dans le Banat, ne sachant où s’arrêter. Dembinski, rejeté par les Autrichiens des rives de la Theiss sur la ville de Temesvar, renonçait à opposer ses jeunes recrues au feu régulier et savant de l’armée ennemie. Il donnait pour la dernière fois sa démission. M. Kossuth voulait à tout prix une bataille; il s’adressa au général Bem, qui ne croyait pas être venu pour assister à la ruine définitive de l’insurrection magyare. Bem prit le commandement de l’armée, suivant le vœu de Kossuth. On se battit. L’armée magyare fut mise en déroute, et se vit éparpillée dans toutes les directions. Ce n’est qu’à grand-peine que l’on put former de ses débris un corps de quelques milliers d’hommes.

Le drame touchait à son dénouement. Georgey, après les désastres d’Acs et de Waitzen, était parvenu à se jeter dans les vallées du nord et à gagner la Theiss; puis il était descendu au midi vers Arad, à quelques lieues de Temesvar. Sitôt qu’il avait paru devant Arad, appuyé sur l’armée dont la majeure partie des officiers étaient ses créatures, il avait conseillé à Kossuth d’abdiquer, sous prétexte que le pays ne pouvait plus être gouverné et sauvé que par un pouvoir militaire. M. Kossuth de son côté, sentant bien que la lutte ne pouvait plus se prolonger, n’était peut-être point aussi attristé qu’on l’eût pu croire de remettre la responsabilité du dénouement en d’autres mains. L’armée accepta volontiers Georgey pour dictateur et Kossuth n’essaya point de lui disputer l’autorité. Bem, avant de rien entreprendre, à la suite de la défaite de Temesvar, voulut se concerter avec Georgey, et se rendit dans cette pensée à Arad. Georgey avoua au général polonais que son intention était de déposer les armes. Bem exprima un sentiment tout contraire; il pensait qu’avec les vingt-quatre mille hommes de Georgey, la garnison d’Arad, commandée par Damianitch, les débris de l’armée de Dembinski et les Szeklers de Transylvanie, l’on pourrait encore réunir environ soixante mille hommes. Georgey objecta que ses troupes, sur lesquelles on comptait, étaient harassées par les fatigues d’une laborieuse retraite, démoralisées, sans vivres et sans vêtement. Pour Bem, ce n’étaient point des raisons. Il revient à Lugos, dans les forêts où s’étaient rejoints quelques uns des bataillons dispersés à Temesvar. Il rassemble deux cents officiers, leur expose la situation et les espérances qui lui restent, en évitant de prononcer le nom de Georgey, il les entraîne et leur fait prêter le serment de mourir jusqu’au dernier. Lorsque Bem avait offert ses services à M. Kossuth après la révolution de

Vienne, il avait dit : „Donnez-moi un poste perdu". — „Si vous conquérez la Transylvanie, lui avait-on répondu, nous vous en cédonz volontiers la moitié". Le général Bem, en ce suprême moment, semblait prendre à la lettre ces paroles du gouvernement magyar. Si quelques milliers d'hommes persistaient avec lui dans leur fidélité au drapeau, il était décidé à s'enfermer dans les abruptes montagnes qui forment la frontière de la Transylvanie et de la Valachie, et à y recommencer, en dehors de la Hongrie domptée, une lutte à part, en attendant des circonstances plus favorables. Il se mit donc en marche vers la Transylvanie, afin d'attaquer Lüdgers, qui était à peu de distance.

Ce n'était là toutefois qu'une tentative désespérée. La direction des événements échappait à l'influence polonaise. L'esprit dont Georgey s'était constitué le représentant agissait au contraire sensiblement. L'idée d'un rapprochement avec la Russie flattait l'ambition de la plupart de ces jeunes officiers, qui, ayant conquis leurs grades en quelques mois, espéraient, suivant les insinuations des généraux russes, être maintenus dans leurs commodes situations. Des bruits sourds circulaient dans l'armée. Bem, disait-on, était le seul obstacle qui s'oposât à une paix honorable et avantageuse promise par les Russes. Pourquoi le général polonais se montrait-il plus hongrois que les Hongrois eux-mêmes ? N'était-ce pas l'indice de vues cachées et de projets perfides ? N'avait-on pas assez combattu pour les intérêts et les passions des Polonais ? Ces rumeurs agitaient l'armée de Bem au moment où l'on apprit que la soumission de Georgey aux Russes s'était consommée à Vilagos.

Bem voulait livrer bataille le lendemain, lorsque l'on vint lui dire que ses officiers, séduits par les lettres et les proclamations de Georgey, avaient entraîné une grande partie de l'armée, et qu'au lieu de songer à se battre, les troupes se préparaient à se rendre aux Russes. Bem adressa alors au général Lüdgers la demande d'un armistice pour traiter, disait-il, de la capitulation de son armée. Puis, sans attendre la réponse, ayant confié le commandement des troupes magyars à l'un de ses lieutenants, suivi seulement de deux mille cavaliers dévoués, il se dirigea vers la frontière de Turquie, où Dembinski, la légion polonaise, Kossuth et quelques milliers de Magyars l'avaient précédé.

■ H. Desprez, *Des généraux polonais dans la guerre de Hongrie. II. L'intervention russe. Georgey et la capitulation de Vilagos*, in „Revue des Deux Mondes", Livraison du 15 Janvier 1850. 308—308 (Fragment).

DUPĂ CAPITULAREA MAGHIARĂ
DE LA ȘIRIA

339

„DESARMAȚI-I, DAȚI-LE PINE ÎN TRAISTĂ, UN CĂLĂUZ, ȘI DRUMUL...”

Nr. 178 — 849

Prefectul Legiunei I. prim.

Judecilor, juraților, căpitanilor și tuturor
românilor

Fraților !

Lupta care s-a încinsă între noi și maghiari acuși un an să pare că s-a precurmă. Suferințele Țimbelor părți sunt așa de mari încât nu le poate cineva vorbi nici scrie. Omoruri, aprinderi și crudități făcure unii mai mari decit alții. Nu-și pot imputa ! n-are după ce le părea rău ! Acum e anu și timpul să încetăm de la cele mai dinainte, să lăsăm răsunarea, să gindim cum să trăim în pace cu aceia cu cari avurăm răsoi.

Drept aceea, vă provoc în numele lui Dumnezeu, a doi împărați*, în numele și pe onoarea năciunii române, să încetați cu totul de la vrăsmășii și tirăunii. Dacă mai găsiți recruți și cătane ungurești prin păduri rătăciți, desarmați-i, dați-le pine în traistă, un călăuz, și drumul . . .¹; cu atita mai virtos, că după ce ungurii peste tot să împăcară cu împăratu, de acum înainte e păcat a omori unguri, și moartea cu moarte să va răsplăti.

Șoimuș, 1/19 august 849

I. Aucsentiu Sever

■ E.A.R., A 1079 (65/MDCXVI). Publicată și în Axente Severu, *Răspuns la „Cartea neagră”* (A Fekete könyv) scrisă de br. Ștefan Kemény jun. 1849 . . ., Brașov, 1897, p. 335—336.

■ * Doi împărați a căror optări se întâlnesc atunci la Deta (Nota lui Axente Sever din Răspuns la „Cartea neagră”, p. 335). 1. „Nu vor ști prețui niciodată adăstarea noastră cugetul expres al meu din acest circular, în care zic românilor mei ca nu numai să înceteze de la toate hătilizările contra adversarilor noștri, ci celor ce i-ar prinde prin păduri să le dea pine în traistă și un călăuz ca să-i scoadă din păduri la un drum și, întrebându-i înădtrău vor să meargă, să le arate drumul, ca să meargă fiecare unde dorește. Și fiindcă nu am zis să-i dea nici pe minile rușilor, în cari a pucaseră cci trec 6—7 000 de sub comanda lui Bcm, nici pe minile împărdăteștilor, cari, ajutați de ostile împărdătești-rusești, cuprinseseră toată Ungaria și Transilvania” (Axente Severu, loc. cit., p. 336—337).

Suferințele
Țimbelor părți
sunt mari...

PARTEA A III-A

EPILOGURI, PERSPECTIVE

PENTRU PROGRESUL
ȚĂRILOR ROMÂNE

340

A. G. GOLESCU, MEMORIU STATISTIC ASUPRA PRINCIPATELOR MOLDOVEI ȘI
ȚĂRII ROMÂNEȘTI¹

1. *Scurtă privire asupra neamului românesc.* — Chestiunea greacă nu era străină marilor puteri europene : ea absorbea o mare parte din activitatea cabinetelor lor, care considerau că era o datorie de onoare să-și lege numele de reînvierea Greciei. Astăzi aceste cabinete nu acordă aceeași atenție Principatelor Române și totuși aici nu este numai o chestiune de dreptate și umanitate, ci și de calcul și interes european. Dar poate guvernele Europei nu cunosc nici elementele acestui calcul, nici importanța acestui interes ? Poate ignoră importanța numerică a românilor, stadiul de dezvoltare pe care ei l-au atins, întinderea diferitelor țări unde locuiesc ei, elementele apărării naționale, bogăția agricolă și minerală a solului, importanța comercială a Principatelor și celelalte vaste resurse ale lor, care nu așteaptă decît o administrație înțeleaptă și corectă să le ducă la un înalt nivel de prosperitate și să le asigure o poziție considerabilă în balanța tranzacțiunilor comerciale europene.

O chestiune
de dreptate
și umanitate,
dar și de
interes
european

Toate aceste elemente de bogăție și forță merită totuși să fie cunoscute. Vom încerca să dăm cîteva informații statistice în această privință pentru a pune capăt, dacă este posibil, unei nepăsări ce amenință să compromită atît viitorul României cît și interesele Europei.

Numărul total al românilor de pe malul stîng al Dunării este evaluat la aproape 9 000 000. Iată numărătoarea lor potrivit cu cifrele oficiale extrase din registrele de stare civilă ale diferitelor țări unde locuiesc ei :

Românii din Austria :	3 871 000	<div> <div>1 486 000</div> <div>300 000</div> <div>2 085 000</div> </div> <div> <div>în Transilvania</div> <div>în Bucovina</div> <div>în Banatul Ungariei și în Ungaria propriu-zisă</div> </div>
Românii din Basarabia (provincie încorporată în Rusia) :	896 000	<div> <div></div> <div></div> <div></div> </div> <div> <div>cifră extrasă din izvor rusesc, dar care este fără îndoială sub cea reală</div> </div>
Românii din Imperiul otoman beneficiind de oarecare independență :	4 000 000	<div> <div>2 500 000</div> <div>1 500 000</div> </div> <div> <div>în Țara Românească</div> <div>în Moldova</div> </div>
Total general :	8 767 000	

Cei 3 871 000 de români din Austria nu au avut pînă acum o existență politică, dar transformarea care se petrece în acest moment acolo le asigură în viitor o existență națională proprie. Acești români ocupă întreg

podişul Transilvaniei şi ramificaţiile prin care el se înclină în pantă lină înspre cîmpiile Ungariei. Vecini cu ei sînt românii din Imperiul otoman, care ocupă versantele meridional şi oriental ale aceluiaşi podiş, şi care se întind pînă la malurile Dunării şi ţărmul Mării Negre. Se mai află printre cei din Transilvania coloniştii saşi, în număr de 300 000, care ocupă un teritoriu ce conţine un număr egal de locuitori români. Tot acolo mai sînt, de asemenea, cca 500 000 maghiari, dintre care numai 220 000 (secui) formează o populaţie compactă, aşezată către frontiera cu Moldova şi cu totul despărţită de maghiarii din Ungaria; ceilalţi 280 000 de maghiari se găsesc împrăştiaţi pe tot teritoriul Transilvaniei şi sînt oarecum pierduţi în mijlocul populaţiei româneşti. Forţa pe care o are astăzi ideea de neam îi uneşte strîns de speranţele românilor din Turcia. Nu voi vorbi mai mult de românii din Austria; existenţa lor politică abia începe, dar se poate spune că ea este asigurată, deoarece formează unul din elementele de stabilitate ale Imperiului austriac în noua formă pe care o va lua.

Cît despre românii din Turcia, existenţa lor politică nu a fost niciodată cu totul suprimată, dar astăzi această existenţă este primejduită de încălcările Rusiei. Turcia, care ar dori să-i ocrotească, nu este destul de puternică, iar Europa, care ar putea să-i protejeze, nu acordă destul interes naţionalităţii lor pentru a consimţi să se ocupe de ei. Această indiferenţă a Europei este datorită, după cum am mai spus, ignoranţei în care se găseşte ea faţă de importanţa reală a chestiunii moldo-valahe, şi tocmai această ignoranţă ne vom strădui noi să o risipim.

2. *Cele două Principate Moldova şi Ţara Românească. Teritoriul. Producţie. Buget.* — Suprafaţa totală a Principatelor Române este evaluată în leghe pătrate :

	Ţara Românească	Moldova	Total
din care : cîmpii	4 100	2 900	7 000
dealuri	2 600	1 760	4 400
şi munţi	1 560	1 040	2 600

(cele mai înalte pîrcuri se ridică la 2 700 metri)

Pădurile ocupă în cele două Principate o suprafaţă totală de 2 000 de leghe pătrate, ele furnizînd lemn bun de construcţie şi o cantitate destul de mare de lemn pentru corăbii.

Numai jumătate din solul arabil este cultivat, cealaltă jumătate aşteaptă încă plugurile pentru ca proprietatea publică să ia o rapidă dezvoltare. Suprafeţele cultivate sînt lăsate de obicei 2 ani în ţelină. Solul este foarte productiv, nu s-a recurs încă la îngrăşăminte şi irigaţii şi totuşi grîul şi orzul produc de la 7 pînă la 9 sau chiar 10 la unu, cu toate secetele extreme ale verii.

Cursurile de apă sînt foarte numeroase şi ar fi foarte uşor de canalizat ţara şi de introdus un sistem de irigaţii pe întreg teritoriul, dar lucrările publice sînt extrem de neglijate. Drumurile sînt într-o stare foarte rea şi capitalul este rar : procentele se urcă la 10 şi 14, ba chiar la 18 la sută.

Prin înființarea unei bănci de credit s-ar putea dubla în foarte scurt timp producția solului, în special dacă s-ar introduce și un sistem de irigații și s-ar îmbunătăți căile de comunicație.

Capitalurile străine care s-ar îndrepta spre Principate ar găsi în ele imense avantaje; capitalurile ar putea fi date cu împrumut ipotecar cu 6, 7 și chiar 8 la sută. Românii ar obține astfel o scădere a dobânzilor, iar capitaliștii ar realiza beneficii considerabile.

Soarta nesigură a Principatelor și nedreapta aplicare a justiției au făcut ca pînă acum capitalurile străine să ocolească aceste țări, dar marile puteri europene ar putea ușor să vină în ajutorul lor, mijlocind un împrumut cu ipotecă asupra averilor mănăstirilor, care singure dețin a zecea parte a solului. Sumele provenite dintr-un astfel de împrumut ar putea fi utilizate cu folos pentru lucrări de utilitate publică, pentru perfecționarea producției agricole și exploatarea bogățiilor naturale ale țării, ceea ce ar dubla în foarte scurt timp producția solului, creînd grînare bogate pentru Europa și alimentînd industria ei cu o cantitate inepuizabilă de materii prime.

Toate acestea s-ar realiza fără nici un sacrificiu din partea marilor puteri europene, fiindcă banii împrumutați de ele ar aduce 6 pînă la 7 la sută, stingerea datoriei prin amortizare efectuîndu-se de altfel foarte ușor în foarte scurt timp.

Rezervele minerale ale țării sînt considerabile : aurul se găsește în albia multor riuri ; argintul apare la suprafața multor munți și țărani exportă aceste minereuri transportîndu-le pe spinarea cailor ; cuprul este de asemenea foarte abundent și în trecut a fost exploatat cu regularitate ; fierul de asemenea nu lipsește, iar mincele de sare gemă sînt inepuizabile ; există și zăcăminte de mercur, dar importanța lor nu este cunoscută.

Bogățiile vegetale consistă în primul rînd în cereale, semințe oleaginoase plante industriale și lemn de construcție. Aceste articole fac obiectul unui comerț în plină dezvoltare. Numai exportul de cereale se ridică la 3 800 000 hectolitri expediții în Franța, Austria și Italia. În ultimii ani o parte din cereale a fost expedită și în Anglia.

Exportul semințelor oleaginoase se ridică la ... 60 000 hectol. acela al lemnului de construcție este evaluat la 1 500 000 franci (din care cea mai mare parte este îndreptat spre Marsilia sub formă de doage de butoi). Exportul acestui articol s-ar putea dezvolta foarte mult dacă Principatele ar dispune de mai mult capital.

Exportul de untură se ridică la . . . . . 3 500 000 kg
exportul de lînă la . . . . . 1 060 000 kg
(din care o bună parte este îndrumată spre Anglia).

Exportul de piei este evaluat la . . . . . 2 200 000 franci
exportul de sare gemă la . . . . . 27 000 000 kg

Bogățiile :
minerale

vegetale,

exportul

exportul de vite la	{ 22 000 boi și vaci
	318 000 oi
	84 000 porci

Exportul de carne s-a dezvoltat foarte repede de cînd o societate engleză² a fondat la Galați o întreprindere pentru prepararea cărnii după procedeul Appert.

Inventarul viu al Principatelor este considerabil. El se ridică la :

boi de muncă	1 100 000
vacii	1 500 000
porci	1 600 000
oi	4 500 000
cai	900 000

Producția
anuală

Producția anuală agricolă este ușor de evaluat luînd ca bază dijma în natură*. Ea nu se ridică

în Țara Românească peste	200 000 000 franci
în Moldova la mai mult de	120 000 000 franci

Total 320 000 000 franci

Dar această producție crește într-un ritm foarte rapid. În 1830 ea nu era evaluată, pentru ambele Principate,

decît la circa . . . . . 200 000 000 franci

Bugetul

Bugetul actual nu se ridică peste . 10 000 000 franci

din care : { Țara Românească . . . 6 000 000 franci
Moldova . . . . . 4 000 000 franci

Bugetul nu se compune decît din : capitația plătită de țărani (1 ducat austriac de fiecare familie), venitul patentelor, arenda salinelor și a domeniilor statului și, în sfîrșit, din taxa de 3 la sută percepută asupra importurilor și exporturilor de orice fel. Proprietatea funciară nu este impusă, după cum nu este impus nici un fel de capital mobilier sau imobilier. Odinioară nici o clasă a societății nu era scutită de acest impozit; dar în timpul lungului regim fanariot nobilimea și clerul au ajuns să fie scutite de o mare parte din sarcini, iar prin Regulamentul impus de Rusia au fost cu totul scutite de plata acestor impozite.

Astăzi toate clasele ar accepta bucuros să plătească impozitul direct, dar cu o singură condiție : să înceteze regimul de prevaricațiuni și delapidări patronat de protectoratul rus. Se poate cu siguranță afirma că rămînem sub realitate evaluînd suma totală care ar rezulta din toate ramurile impozitului direct

la . . . . . 15 000 000 franci

În plus, bunurile mănăstirilor din Țara Românească aduc un venit de	4 000 000 franci
din care 2 300 000 franci sînt trecuți în mod abuziv în minile călugărilor greci de la Muntele Athos și Ierusalim.	
În Moldova	3 300 000 franci
din care de asemenea 1 700 000 franci se află la dispoziția călugărilor greci	
Totalul veniturilor mănăstirilor	7 300 000 franci

Bunurile
mănăstirești

Aceste venituri trebuie de asemenea să intre în vistieria statului. În zadar încearcă Rusia să susțină cauza nedreaptă a călugărilor greci și pretențiile lor exorbitante; milioanele pe care aceștia le ridică în fiecare an din Principate sînt afectate, în virtutea legatelor donatorilor, pentru opere de caritate sau de utilitate publică, care trebuie să fie aduse la îndeplinire numai pe teritoriul Principatelor. Călugării greci nu erau în trecut decît administratorii acestor averi și numai în mod abuziv ei s-au erijat în proprietari, ne vînd nici măcar să prezinte textele testamentelor în virtutea cărora ei pretind posesiunea, texte care le impun obligații, nicio dată respectate de ei.

Totalul bugetului ar putea ușor să se ridice la 32 000 000 franci pentru ambele Principate, dar el ar crește foarte repede pe măsură ce lucrări de utilitate publică ar veni să însuflească o viață nouă industriei agricole și comerciale a țării.

3. *Populație, Clasă, Armată.* — Numărul total al locuitorilor Moldo-valahiei se urcă, după cum am arătat, la

circa . . . . . 4 000 000 locuitori

În acest total se cuprind aproape 10 000 familii, bucurîndu-se de privilegii nobiliare neereditare; 23 000 familii de țărani cu anumite privilegii ereditare, cele mai multe din ele posedînd un mic petic de pămînt, 24 000 de familii care exercită un mic negoț și, în sfîrșit, 15 000 de preoți.

Originea privilegiilor atribuite fiecărei clase este o parte importantă a statisticii morale: se pare că exercitarea drepturilor politice n-ar fi constituit niciodată în Principate privilegiul exclusiv al unei clase anumite. Toți acei pe care calitatea lor îi chema la treburile statului dobîndeau considerație și titluri nobiliare netransmisibile. Toți care doreau să ia parte la alegerea domnului aveau acest drept. Adunările legislative erau constituite din boieri și delegați ai celorlalte clase, astfel că în Principate democrația nu este o imitație, cum s-ar putea crede, ea fiind mai ales o chestiune de drept și de tradiție istorică. Numeroasele războaie susținute de Principate și mai tîrziu deplorabilul regim fanariot care le-a apăsât atîta vreme au dus la totala ruină a clasei plugarilor, aceștia ajungînd treptat, prin însăși mizeria lor, izolați de restul locuitorilor și lipsiți prin forța lucrurilor de exercițiul drepturilor politice; dar acest fapt a fost conștințit prin obiceiuri

În Principate
democrația
e o chestiune
de drept
și de
tradiție
istorică . . .

și nu printr-o lege expresă. Cu cit mizeria pătrundea mai mult în clasele superioare ale societății, cu atît acestea erau asimilate prin însăși forța lucrurilor claselor plugarilor; rezultatul a fost că sfera drepturilor politice a fost din ce în ce mai restrînsă prin această evoluție a lucrurilor.

„Oligarhia
regula-
mentară”

Rusia nu s-a mulțumit să transforme această stare de fapt într-o stare de drept, ca a denaturat înseși faptele: Regulamentul pe care l-a impus Principatelor a restrîns în așa măsură numărul locuitorilor cu drepturi politice, încît țara „legală” a fost redusă în Țara Românească numai la 1 500 de familii boierești. Rezultatul a fost că intrigile Rusiei au un cîmp mai liber în fața lor și că țara nu poate să fie bine administrată de o oligarhie, care singură se bucură de toate privilegiile, singură comite toate abuzurile, singură exercită drepturi politice.

Țăranii
urîsc
această
oligarhie

Țăranii urîsc această oligarhie în aceeași măsură în care nu se încred în rușii care au creat-o. Ultima revoluție din Țara Românească a dovedit că ei înțeleg și doresc intens să obțină libertățile comunale, drepturile civile și încetarea tuturor abuzurilor și ilegalităților de orice fel. Cit despre libertățile politice, la ele nu rivnesc încă decît micii negustori și mica nobilime. Se poate evalua astăzi la 50 000—60 000 numărul total al locuitorilor care ar fi capabili în prezent de sacrificii pentru cucerirea drepturilor politice.

Clerul
și cauza
revoluției

Deși religia Principatelor este de rit ortodox, ea nu slujește deloc ca instrument al influenței rusești. Această influență este bazată numai pe forță și corupție. Și aceasta se datorește, fără îndoială, faptului că clerul de jos nu se deosebește prin gradul său de cultură de cei mai simpli țărani, ale căror interese materiale le împărtășește întru totul. De aici urmează, pe de o parte, că biserica ortodoxă nu are nici un fel de prestigiu asupra spiritului poporului, și pe de alta, că clerul împreună cu plugarii așteaptă izbînda cauzei naționale care îi făgăduiește o îmbunătățire a condiției sale materiale. Cu toate acestea preoții de la orașe, ale căror condiții de viață sînt mult mai ridicate, s-au integrat cauzei naționale, unii din ei dînd chiar dovadă de curaj și devotament remarcabile. Într-un cuvînt, clerul a îmbrățișat cauza revoluției, unii cu mai mult, alții cu mai puțin entuziasm și aproape nici un preot nu s-a aflat în partida reacțiunii. — Această partidă [reacționară] nu se compunea decît din vreo cincizeci de boieri bătrîni, care țineau mai mult la conservarea privilegiilor lor decît la eliberarea patriei, și dintr-un oarecare număr de nemulțumiți și ambițioși. Numai datorită slăbiciunii sale acest partid s-a salvat; partida națională, simțindu-se infinit superioară, ironiza încercările acesteia și nu a folosit forța împotriva ei.

Armata

Effectivele miliției naționale se ridică:

În Țara Românească la	6 000
În Moldova la	2 200
total	8 200

Efectivele jandarmeriei se ridică :

În Țara Românească la	4 500
În Moldova la	1 200
total	<u>5 700</u>

Jandarmeria este întreținută de comune. Armele ei sînt pistolul și pușca.

Se mai află în Țara Românească și un corp de grăniceri, al cărui efectiv se ridică la 36 000 de oameni, care fac serviciu de pază la frontieră, 10 zile din 30, dar nu dispun de mai mult de 5 000 puști. Ei ar putea ușor să primească o anumită instrucție militară, cei mai mulți dintre ei fiind excelenți țintași.

Întreținerea acelor 8 200 de oameni de trupă se ridică la 2 000 000 de franci în ambele Principate, ceea ce revine cam la 250 000 pentru 1 000 de oameni de trupă. Principatele ar putea deci ușor întreține — cu un buget de 32 300 000 — un efectiv de trupe de cca 30 000 oameni, căci aceasta n-ar urca bugetul de război decît la 7—8 milioane de franci, adică mai puțin de 1/4 din bugetul total. Ba, chiar cu o bună organizare militară s-ar putea dubla efectivele armatei. Efectivul real ar putea fi organizat în scurt timp, chemînd sub arme o parte din foștii soldați și o parte din actuala jandarmerie; e nevoie numai de arme, echipament și cîțiva ofițeri superiori. Trebuie să mai remarcăm că cîmpia este foarte netedă și străbătută de un mare număr de cursuri de apă, care ar putea-o ușor inunda, și că înspre granița cu Austria trecătorile Carpaților sînt foarte ușor de apărut, astfel că în caz de război aproape întreaga armată a Principatelor ar putea fi mobilizată.

4. *Resursele oferite de Principate pentru întreținerea unor armate auxiliare.* — Exportul anual de cereale s-a ridicat în medie, în ultimii ani, în Țara Rom. la :

grîu 700 000; porumb 900 000; mei 40; orz 50 000 hectl.
În Moldova la :

grîu 400 000; porumb 500 000; mei 15; orz 25 000 hectl.

Total : grîu 1 100 000; porumb 1 400 000; mei 55; orz 75 000 hectl.

Aceste exporturi ar putea fi cu siguranță suficiente pentru întreținerea anuală a unei armate auxiliare de 500 000 oameni. Presupunînd chiar că aceste exporturi s-ar reduce la un sfert în cazul unui război prelungit, țara încă ar fi în măsură să întrețină într-o asemenea împrejurare o armată auxiliară permanentă de 100 000 oameni.

În afară de aceasta, exportul de vite se ridică la :

	<i>boi, vaci</i>	<i>oi</i>	<i>porci</i>
În Țara Românească	12 000	250 000	64 000
În Moldova	<u>10 000</u>	<u>68 000</u>	<u>20 000</u>
	22 000	318 000	84 000

Grație acestor exporturi se poate fără îndoială întreține cu ușurință o armată auxiliară de 100 000 oameni, și având în vedere că inventarul viu al Principatelor este considerabil, la nevoie ar putea fi întreținută o armată mult mai mare.

În plus, Țara Românească dispune în permanență în magazinele sale comunale de o rezervă totală de hecti. . . . 2 000 000

de porumb, rezervă care este reînnoită la fiecare 3 ani.

Moldova posedă de asemenea o rezervă care se ridică la . . . 1 200 000

total . . . 3 200 000

Pășunile Principatelor sînt atît de abundente încît Austria ține la pășunat în fiecare an, numai în Țara Românească, mai mult de 1 500 000 de oi.

Putem deci socoti, fără a fi acuzați de exagerare, că Principatele sînt capabile să întrețină o forță armată auxiliară de 200 000 de oameni pentru o primă campanie, fără ca povara ocupației să fie măcar simțită de locuitorii acestor țări. Echipamentul ar putea fi plătit în hîrtie-monedă sau chiar în bonuri pe termen.

Rușii, în campaniile lor împotriva Turciei, au prohibit totdeauna exportul, dar nu fără a nemulțumi pe locuitori, deoarece ei plăteau prost și foarte adesea nu plăteau deloc. Plățile se făceau totdeauna cu mult sub cursurile obișnuite, prin bonuri pe termen nedefinit și neimplicînd nici un fel de dobîndă.

După victorie rușii obțineau de la turci despăgubiri de război și numai atunci achitau ei o parte din bonurile rîspîndite în țară. Dar cum aceste bonuri reprezentau ele însele o valoare cu mult inferioară furniturilor luate din Principate, rezultă că de fapt Rusia supunea Principatele la un impozit de război.

Calculule pe care le-am prezentat sînt, dimpotrivă, bazate pe respectul averii și bunăstării locuitorilor, astfel ca ocupația militară să poată fi considerată ca o fericire pentru țară.

Moldovalahia oferă deci vaste elemente de forță, dacă o mină inteligentă și bine intenționată le-ar dezvolta în mod judicios. Inimile sînt bogate în sentimente generoase, așa cum solul e bogat în materii productive a căror exploatare este ușoară. Ceea ce a lipsit acestor țări care de secole au căzut pradă, fie războiului, fie unor guvernări a căror unică țintă părea a fi corupția, a fost organizarea. Să vină numai o guvernare cinstită, aleasă de țară, și populația, secătuită dar viu însuflețită de dorința bunăstării, va progresa considerabil sub cchii Europei. Oricine a văzut Principatele în 1854, abia ieșite de sub ocupația dezastruoasă a rușilor și le-a revăzut înaintea actualiei ocupații a fost izbit de rapiditatea cu care se schimbaseră înăîțirea țării, în ciuda piedicilor care mai existau în calea activității sociale.

Nevoia unei
guvernări
cinstitte,
aleasă de
țară

Zece ani de pace, zece ani de dreptate, zece ani de administrație corectă ar fi de ajuns pentru a transforma Principatele într-o țară prosperă, bogată și puternică. Și fiindcă relele actuale ne împiedică să ne gândim la viitor, fiindcă trebuie să ținem seamă de primejdiile prezente, putem afirma cu încredere că în cazul unui efort care ar trebui făcut în curând, în cazul unui război între Turcia și Rusia, Principatele ar putea să ofere pe puțin mari resurse armatelor auxiliare și nu ar avea nevoie decît de arme pentru a opune o rezistență serioasă dușmanului, fie prin trupe regulate, fie prin partizani în Carpați.

[Nesemnăt]

Textul francez

MÉMOIRE STATISTIQUE SUR LES PRINCIPAUTÉS DE MOLDAVIE ET DE VALACHIE ¹

I. *Coup d'oeil sur la race romaine.* — La question grecque n'était point étrangère aux grandes puissances de l'Europe : elle absorbait une grande partie de l'activité de leurs cabinets, car ceux-ci tenaient à honneur de pouvoir attacher leur nom à l'œuvre de régénération de la Grèce. — Aujourd'hui, ces cabinets ne prêtent pas la même attention aux Principautés roumaines et cependant ce n'est plus ici une question simplement de justice et d'humanité, mais encore de calcul et d'intérêt européen. Ne serait-ce point que les cabinets de l'Europe ne connaissent ni les éléments de ce calcul, ni la portée de cet intérêt ? Qu'ils ignorent l'importance numérique des Roumains, le degré de développement qu'ils ont atteint, l'étendue des divers pays qu'ils habitent, les éléments de la défense nationale, la richesse agricole et minérale du sol, l'importance commerciale des Principautés et les vastes ressources qu'elles possèdent encore et qui n'attendent qu'une sage et loyale administration pour les porter à un grand degré de prospérité et leur assigner un rang considérable dans la balance des transactions commerciales de l'Europe ?

Tous ces éléments de richesse et de force méritent cependant d'être connus.

Nous allons essayer de donner quelques renseignements statistiques à cet égard afin de mettre un terme, s'il est possible, à une indifférence qui menace de compromettre et l'avenir de la Roumanie et les intérêts de l'Europe.

Le nombre total des Valaques situés sur la rive gauche du Danube est estimé à près de 9 000 000. Voici leur dénombrement d'après les chiffres officiels puisés dans les registres de l'état civil des divers pays qu'ils habitent.

Valaques d'Autriche : 3 871 000	<div> <div>1 486 000</div> <div>300 000</div> <div>2 085 000</div> </div>	<div> <div>en Transylvanie</div> <div>— Bucovine</div> <div>— Banat de Hongrie et Hongrie propr. dite</div> </div>
Valaques de Bessarabie : (province incorporée à la Russie) 396 000	<div> <div></div> <div></div> </div>	<div> <div>chiffre puisé à des renseignements d'origine russe, mais qui est sans doute de beaucoup au-dessous de la vérité</div> </div>
Valaques rattachés à l'Empire turc et jouissant d'une certaine indépendance : 4 000 000	<div> <div>2 500 000</div> <div>1 500 000</div> </div>	<div> <div>en Valachie</div> <div>en Moldavie</div> </div>
Total général	8 767 000	

Les 3 871 000 Valaques d'Autriche n'ont point eu jusqu'à présent d'existence politique mais la transformation qui s'opère en ce moment dans l'Empire d'Autriche leur assure pour l'avenir une existence nationale propre. Ces Valaques occupent tout le plateau de Transylvanie et les ramifications par lesquelles il se déverse insensiblement dans les plaines de la Hongrie. Ils ont derrière eux les Valaques de Turquie qui occupent le versant méridional et oriental de ce même plateau et qui s'étendent jusqu'aux rives du Danube et aux bords de la Mer Noire. Il y a en outre parmi eux des colons saxons au nombre de 300 000, lesquels occupent un territoire qui comprend un égal nombre d'habitants valaques. Il y a aussi environ 500 000 Magyars, dont 220 000 (Seklars) seulement forment une population compacte échelonnée vers la frontière moldave et entièrement détachée des Magyars de Hongrie ; les autres 280 000 Magyars se trouvent dispersés sur tout le sol de la Transylvanie et sont en quelque sorte perdus au milieu de la population valaque. La puissance prise aujourd'hui par l'idée de race les unit étroitement aux espérances des Valaques de la Turquie. Nous ne parlerons pas davantage des Valaques d'Autriche : leur existence politique ne fait que commencer, mais on peut dire qu'elle est assurée puisqu'elle forme un des éléments de stabilité de l'Empire d'Autriche tel qu'il va se constituer.

Quant aux Valaques de Turquie, leur existence politique ne leur a jamais été entièrement enlevée, mais elle se trouve en danger aujourd'hui en face des empiètements de la Russie. La Turquie qui voudrait les protéger n'est pas assez forte et l'Europe qui pourrait les protéger n'accorde pas assez d'intérêt à leur nationalité pour consentir à s'en occuper. Cette indifférence de l'Europe tient, comme nous l'avons dit, à l'ignorance où elle est de l'importance réelle de la question moldo-valaque ; et c'est cette ignorance que nous allons nous efforcer de dissiper.

2. *Les deux Principautés de Moldavie et de Valachie. Territoire. Production. Budget.* — La superficie totale des Principautés roumaines est estimée en lieues carrées :

	<i>Valachie</i>	<i>Moldavie</i>	<i>total</i>
Pour les plaines il faut compter	4 100	2 900	7 000
Pour collines	2 600	1 760	4 400
et hautes montagnes	1 560	1 040	2 600

(les plus hautes sommités atteignent jusqu'à 2 700 mètres).

Les forêts occupent dans les deux Principautés une surface totale de près de 2 000 lieues carrées et fournissent du bon bois de construction et une assez grande quantité de bois pour la marine.

La moitié seulement du sol cultivable est soumise à la culture ; l'autre moitié attend encore les bras et promet un rapide développement de la propriété publique. La terre labourée reste généralement deux ans en jachère. Le sol est très productif ; on n'a point recours à l'usage des engrais ni des irrigations et cependant le blé et l'orge produisent de 7 à 9 et même 10 pour un, malgré les sécheresses extrêmes de l'été.

Les cours d'eaux sont très nombreux et il serait très facile de canaliser le pays et d'opérer des irrigations sur tout le territoire ; mais les travaux sont entièrement négligés.

Les routes sont en très mauvais état et le capital est rare : le taux de l'argent monte de 10 à 14 et même 18%. Moyennant la fondation d'une banque de prêt on pourrait doubler en très peu de temps le produit du sol, surtout si l'on voulait s'occuper des irrigations et de l'amélioration des voies de communication.

Les capitaux étrangers trouveraient un avantage immense à se diriger vers les Principautés ; ils pourraient y être prêtés sur hypothèques à 6,7 et même 8%. Les Valaques gagneraient ainsi l'abaissement du taux et les capitalistes réaliseraient des bénéfices considérables.

Le sort incertain des Principautés et la mauvaise administration de la justice ont détourné jusqu'à présent les capitaux étrangers de cette direction. Mais les grandes puissances de l'Europe pourraient facilement venir en aide au pays moyennant un prêt hypothéqué sur les biens des couvents qui forment à eux seuls le 1/10 partie du sol. L'argent provenant de cet emprunt pourrait être employé avantageusement à des travaux d'utilité publique, à l'amélioration des procédés agricoles et à l'exploitation des richesses minérales du pays, ce qui doublerait en fort peu de temps le produit du sol, créerait des greniers d'abondance pour l'Europe et alimenterait l'industrie européenne d'une quantité inépuisable de matières premières.

Tout cela se ferait sans aucun sacrifice pour les grandes puissances de l'Europe, puisque l'argent prêté par elles rapporterait 6 à 7%, l'extinction de la dette par amortissement se pourrait faire d'ailleurs très facilement et en fort peu de temps.

Les richesses minérales du pays sont très considérables : l'or est charrié par plusieurs rivières ; l'argent se montre à la surface de plusieurs montagnes et les paysans en exportent les minerais à dos de cheval ; le cuivre est aussi très abondant et a été soumis autrefois à une exploitation régulière ; le fer ne manque pas et les mines de sel gemme sont inépuisables ; il y [a] aussi des mines de mercure, mais on n'en connaît pas l'importance.

Les richesses du règne végétal consistent principalement en céréales, graines oléagineuses, plantes industrielles et bois de construction. Les articles font l'objet d'un commerce de plus en plus considérable. L'exportation seule des céréales monte au chiffre de 3 800 000 hectolitres expédiés pour la France, l'Autriche et l'Italie. Dans ces dernières années une partie des céréales a été dirigée aussi en Angleterre.

L'exportation des graines oléagineuses
monte à . . . . . 60 000 hectl.

Celle des bois de construction est estimée à 1 500 000 francs (dont la plus grande partie est envoyée en douves à Marseille). Cet article d'exportation prendrait un grand développement si les capitaux étaient plus abondants dans les Principautés.

L'exportation du sulf se monte à . . . 3 500 000 kilogr.

La laine à . . . . . 1 600 000 kilogr.

(dont une grande partie à destination d'Angleterre).

L'exportation des peaux est estimée à . . 2 000 000 francs

Celle de sel gemme se monte à . . . . . 27 000 000 kilogr.

L'exportation en bestiaux se monte à . . .	{ 22 000 bœufs et vaches 318 000 moutons 84 000 porcs

L'exportation de la viande prend un accroissement très rapide depuis qu'une compagnie anglaise² a fondé à Galatz un établissement pour la préparation de la viande d'après le procédé Appert.

Le capital agricole des Principautés en détail est très considérable ; il se monte :

en boeufs (propres au travail) à 1 100 000

vaches 1 500 000

porcs 1 600 000

moutons 4 500 000

chevaux 300 000

La production annuelle totale du sol est facile à estimer en raison du prélèvement de la dîme en nature*. Elle ne se monte guère pour la Valachie à plus de . . . . . 200 000 000 francs pour la Moldavie . . . . . 120 000 000 „

total 320 000 000

Mais cette production s'accroît dans une proportion très rapide. En 1830, elle n'était évaluée pour les deux Principautés qu'à environ . . . . . 200 000 000 francs

Le budget actuel ne s'élève qu'à	10 000 000	
dont:	{	
	6 000 000	Valachie
	4 000 000	Moldavie

Ce budget ne se compose que de la capitation payée par les paysans (à raison de 1 ducat d'Autriche par famille), du revenu des patentes, de l'affermage des salines et des domaines de l'Etat et enfin du droit de 3% perçu sur les importations et exportations de toute sorte. La propriété foncière n'est point imposée, ni aucun espèce de capital mobilier ou immobilier. Aucune classe de la société n'était exemptée autrefois de cet impôt; mais le long régime des fanariotes avait fini par exempter la noblesse ainsi que le clergé d'une grande partie des charges et le Règlement imposé par la Russie a complètement soustrait ces classes à l'obligation de payer des impôts.

Aujourd'hui toutes les classes accepteraient volontiers de payer l'impôt direct mais elles y mettent une condition : c'est la cessation du régime de prévarications et de déladipations patronné par le protectorat russe. On peut certainement assurer qu'on reste au dessous de la vérité en évaluant la somme totale qui proviendrait de toutes les branches de l'impôt direct à 15 000 000 frcs.

En outre, les biens propres des couvents rap- portent annuellement pour la Valachie . . .	4 000 000 frcs.
dont 2 300 000 passent abusivement dans les mains des moines grecs de Mt. Athos et de Jérusalem.	
Pour la Moldavie	3 300 000 frcs.
dont 1 700 000 passent aussi à la disposition des moines grecs	

Total des revenus des couvents	7 300 000 frcs.
--	-----------------

Ces revenus doivent rentrer également dans les caisses de l'Etat. C'est en vain que la Russie s'efforce de soutenir la mauvaise cause des moines grecs et leurs prétentions exorbitantes ; les millions que ceux-ci enlèvent tous les ans aux Principautés sont affectés en vertu des legs des donateurs, à des œuvres de charité et d'utilité publique qui doivent être accomplies dans l'intérieur même des Principautés. Les moines grecs n'étaient autrefois que les gérants de ces biens et c'est abusivement qu'ils veulent s'en déclarer aujourd'hui propriétaires, ne voulant même pas faire connaître les textes testamentaires en vertu desquels ils prétendent prosséder et qui leur imposent des obligations qu'ils n'ont jamais tenues.

Le total du budget pourrait donc facilement s'élever pour les deux Principautés à 32 300 000 frcs., mais il s'accroîtrait dans une progression

très rapide à mesure que les travaux d'utilité publique viendraient donner une vie nouvelle à l'industrie agricole et commerciale du pays.

3. *Population. Classes. Armée.* — Le nombre total des habitants de la Moldo-Valachie se monte, comme nous l'avons dit, à environ . . . . . 4 000 000 habit.

Dans ce nombre on compte près de 10 000 familles jouissant de privilèges nobiliaires non héréditaires; 23 000 familles de paysans jouissant de certains privilèges héréditaires et possédant la plupart un petit coin de terre, 24 000 familles exerçant le petit commerce et enfin 15 000 prêtres.

L'origine des privilèges attribués à chacune de ces classes est une portion importante de la statistique morale : l'exercice des droits politiques n'aurait jamais été dans les Principautés le privilège exclusif d'une classe quelconque. Tous ceux que la capacité appelait aux affaires de l'Etat gagnaient de la considération et des titres nobiliaires non héréditaires. Tous ceux qui voulaient prendre part aux élections des Princes en avaient le droit. Les Assemblées législatives se composaient de boyards et de députés de toutes les autres classes, de sorte que la démocratie n'est point pour les Principautés une manière d'imitation, comme on pourrait le croire, mais elle est surtout une question de droit et de souvenirs historiques. Les nombreuses guerres qu'ont eu à soutenir les Principautés et, plus tard, le déplorable régime des phanariotes qui a pesé si longtemps sur elles ayant amené la ruine totale de la classe des laboureurs, ceux-ci se sont trouvés peu à peu, par le fait même de leur misère, séparés du reste des habitants et privés par la force des choses de l'exercice des droits politiques; mais ce fait fut consacré par l'usage seul et non point par une loi formelle. Plus la misère s'étendit aux classes supérieures de la société, plus celles-ci furent assimilées par la force même des choses, à celles des laboureurs il en est résulté que le cercle des droits politiques s'est trouvé de plus en plus restreint par l'usage.

La Russie ne s'est pas contenté de transformer le fait en droit, elle a altéré le fait lui-même : Le Règlement qu'elle a imposé aux Principautés a tellement restreint le nombre des habitants auxquels il attribue des droits politiques que le pays légal s'est trouvé réduit pour la Valachie à 1 500 familles de boyards seulement. Il en résulte que les intrigues de la Russie ont le champ plus libre et que le pays ne peut être bien administré par une oligarchie qui seule jouit de tous les privilèges, seule commet tous les abus et seule aussi conserve le droit politique.

Les paysans détestent cette oligarchie autant qu'ils se méfient des Russes qui l'ont créée. La dernière révolution de Valachie a prouvé qu'ils comprennent et qu'ils désirent vivement les franchises communales, la liberté civile et l'abolition des abus et prévarications de toute sorte. Quant aux libertés politiques, elles ne sont peut-être encore enviées que par le bas commerce et la petite noblesse. On peut évaluer de 50 000 à 60 000 le

nombre total des habitants qui seraient aujourd'hui capables de faire des sacrifices pour la conquête des droits politiques.

La religion des Principautés, quoique du rite grec, ne sert cependant point d'instrument à l'influence russe. Cette influence est toute de force et de corruption. Cela tient sans doute à ce que le bas clergé ne diffère point par son degré de culture du plus commun des paysans dont il partage même tous les intérêts matériels. Il en résulte d'un côté que l'église grecque n'exerce aucune sorte de prestige sur l'esprit du peuple, et de l'autre que le clergé attend avec les laboureurs le triomphe de la cause nationale qui lui promet l'amélioration de sa condition matérielle. Cependant les prêtres des villes, dont la condition morale est bien plus élevée, n'ont pas fait défaut à la cause nationale, quelques uns ont même fait preuve de courage et d'un dévouement très remarquables. En un mot, le clergé a embrassé le parti de la révolution avec plus ou moins d'enthousiasme et presque aucun prêtre ne s'est trouvé dans le parti de la résistance. — Ce parti ne se composait guère que d'une cinquantaine de vieux boyards qui préféraient la conservation de leurs privilèges à la délivrance de leur patrie, et d'un certain nombre de mécontents et d'ambitieux. C'est la faiblesse même de ce parti qui l'a sauvé : le parti national, se sentant infiniment plus fort que lui, riait de ses tentatives et n'employait pas la violence contre lui.

La milice nationale se monte

pour la Valachie à	6 000
pour la Moldavie à	2 200
total	8 200

La gendarmerie se monte

pour la Valachie à	4 500
pour la Moldavie à	1 200
total	5 700

La gendarmerie est tenue aux frais des communes. Ses armes sont le pistolet et le fusil.

Enfin il y a encore en Valachie des gardes-frontières, dont le nombre se monte à 36 000 hommes, et qui font le service pour la garde de la frontière dix jours sur trente, mais il ne disposent pas de plus de 5 000 fusils. On pourrait facilement leur donner une certaine instruction militaire ; la plupart d'entre eux sont d'excellents tireurs.

L'entretien des 8 200 hommes de troupes coûte aux Principautés 2 000 000 frcs. ce qui revient à près de 250 000 frcs. pour 1000 hommes de troupes. Les Principautés pourraient donc facilement, avec un budget de 32 000 000 frcs., tenir un effectif de troupes d'environ 30 000 hommes, car cela ne porterait le budget de la guerre qu'à 7 à 8 millions de francs, c'est-à-dire à moins de 1/4 du budget total. Et encore, avec une bonne organisation

militaire, on pourrait élever le cadre de l'armée à près du double de l'effectif. L'effectif réel pourrait être organisé en peu de temps en appelant sous les armes une partie des anciens soldats; et une partie de la gendarmerie actuelle; les armes seuls manqueraient et l'équipement ainsi que quelques officiers supérieurs.

Il faut observer en outre que la plaine est très unie, parcourue par un grand nombre de cours d'eau et très facilement submersibles, et que du côté de l'Autriche les gorges des Carpathes sont faciles à défendre de sorte qu'en cas de guerre la presque totalité de l'armée des Principautés pourrait être mobilisée.

4. *Ressources que peuvent offrir les Principautés pour l'entretien d'armées auxiliaires.* — L'exportation annuelle des céréales s'est montée en terme moyen dans ces dernières années

pour la Valachie: blé 700 000; maïs 900 000; millet 40; orge 50 000 hectl.

pour la Moldavie: blé 400 000; maïs 500 000; millet 15; orge 25 000 hectl.

Total: blé 1 100 000; maïs 1 400 000; millet 55; orge 75 000 hectl.

Cette exportation pourrait certainement suffire à l'entretien annuel d'une armée auxiliaire de 500 000 hommes. Mais supposant que cette exportation soit réduite au 1/4 en cas de guerre prolongée, le pays est encore en état d'entretenir dans ces circonstances une armée auxiliaire permanente de plus de 100 000 hommes.

En outre, l'exportation en bétail se monte:

	<i>boeufs et vaches</i>	<i>moutons</i>	<i>porcs</i>
pour la Valachie	12 000	250 000	64 000
pour la Moldavie	10 000	68 000	20 000
total	22 000	318 000	84 000

Avec cette exportation on peut sans doute fournir surabondamment à l'entretien de cette même armée auxiliaire de 100 000 hommes. Mais comme le capital des Principautés en bétail est très considérable, on pourrait au besoin entretenir une armée beaucoup plus nombreuse.

En outre, la Valachie possède toujours dans les magasins communaux une réserve totale de hectl. de maïs. . . . . 2 000 000 réserve qui se renouvelle tous les ans par tiers.

La Moldavie possède aussi une réserve de 1 200 00

total 3 200 000

Les pâturages des Principautés sont si abondants que l'Autriche entretient tous les ans plus de 1 500 000 têtes de bêtes à laine dans la seule Principauté de Valachie.

On peut donc sans être taxé d'exagération porter à 200 000 la force de l'armée auxiliaire que les Principautés sont en état d'entretenir pour la première campagne sans que le poids de l'occupation se fasse seulement senti aux habitants de ces pays. Les fournitures pourraient être payées en papier monnaie ou même en bons à terme.

Les Russes dans leurs campagnes contre la Turquie ont toujours prohibé l'exportation mais non sans indisposer les habitants, car ils payaient mal, et fort souvent ils ne payaient pas du tout. Les paiements se faisaient toujours de beaucoup au dessous du cours ordinaire et au moyen de bons à terme indéfini ne portant aucun intérêt. Après la victoire les Russes se faisaient payer par les Turcs les frais de guerre, et c'est alors seulement qu'ils soldaient une partie des bons répandus dans le pays. Mais comme ces bons eux-mêmes représentaient une valeur de beaucoup inférieure à celle des fournitures prises dans les Principautés, il en résulte que la Russie prélevait proprement un impôt de guerre sur les Principautés.

Les calculs que nous avons présentés ont au contraire pour base le respect de l'aisance et du bien-être des habitants de telle sorte que l'occupation militaire puisse être considérée par eux comme un bonheur pour le pays.

La Moldo-Valachie envisagée en elle-même offre donc de vastes éléments de force, si une main intelligente et bien intentionnée entreprenait de leur donner les développements qu'ils comportent. Les cœurs sont riches de sentiments généreux, comme le sol est riche en matières fécondes dont l'exploitation est facile. L'organisation a seule manqué à ces pays qui depuis plusieurs siècles sont la proie ou de la guerre, ou de gouvernements dont l'unique but semble être de corrompre. Mais vienne un gouvernement honnête et du choix du pays, et avec une promptitude merveilleuse, les populations avides et ardemment travaillées par le désir du bien-être, accompliront sous les yeux de l'Europe les plus sérieux progrès. Quiconque a vu les Principautés en 1834, en sortir de l'occupation désastreuse des Russes, et les a revues avant l'occupation actuelle a été frappé de la rapidité avec laquelle la face du pays avait changé malgré les obstacles dont l'activité sociale était encore entraînée. Dix ans de paix, dix ans de justice, dix ans de bonne administration suffiraient pour faire des Principautés un pays aisé, prospère et fort. Et puisque les maux du présent nous empêchent de penser à l'avenir, puisqu'il faut raisonner en vue de dangers actuels, disons avec confiance que dans le cas d'un effort prochain à tenter, dans le cas d'une guerre entre la Turquie et les Russes, les Principautés pourraient du moins présenter de grandes ressources aux armées auxiliaires, et ne demanderaient elles-mêmes que des armes pour constituer une résistance sérieuse à l'ennemi, soit comme troupes régulières, soit comme guérillas dans les Carpathes.

■ B.A.R., Arhiva Ion Ghica, VI Acte, f. 271-277v. (Copie trimisă de A. G. Gulescu, de la Paris, lui Ion Ghica, la Constantinopol.)

■ 1. Memoriul a fost prezentat lui Drouyn de Lhuys, ministru de externe al Franței după 10 decembrie 1848. — Pentru aprecierea conținutului de idei și date al memoriului, dăm mai jos explicațiile lui A. G. Golescu comunicate lui Ghica: „Nu căuta exactitate în cifrele cari, în majoritatea cazurilor, sînt puțin crescute; examinează, mai ales, modul de a le grupa pentru a face să reiasă din ele teza mea și comunică-mi observațiile din acest punct de vedere. C. Bălcescu m-a fost de un neprețuit ajutor în această treabă, el a găsit în memoria sa toate cifrele de care aveam nevoie; eu n-am făcut decît să le amplific proporțional pentru a putea pleda mai bine cauza noastră, ferindu-mă, cu toate acestea, de a prezenta cifre exagerate pentru fapte contestabile, cit și pentru acele fapte ușor de constatat, și moderînd mult pretențiile și speranțele în viitor, deoarece tonul moderației este cel mai potrivit pentru a ajunge la țintă. (Cf. I. Ghica, *Amintiri din pribegie după 1848*, ed. O. Boitoș, Craiova, 1940, I, p. 109: Scrisoare din decembrie 1848—ianuarie 1849.) 2. Stephen Goldner a înființat în 1844 la Galați fabrica de conserve de carne de vită pentru Amiralitatea Britanică. *, „Vorbă să fie: este un argument ca oricare altul; aveam nevoie de o evaluare. Am indicat un procedeu ușor de înțeles în alte părți, dar imposibil de realizat la noi” [*Nota A. G. Golescu*].

„O SĂ APĂR REVOLUȚIA NOASTRĂ”

341

ION IONESCU, DE LA SEMLIN, CĂTRE C. A. ROSETTI, LA PARIS

Semlin, în 25 februarie 1849 ¹

Frate,

Il vaut mieux tard que jamais, astăzi zisă a franțezului m-au îndemnat ca să-ți scriu. Dacă am întârziat sînt vinovat; însă fii sigur că nu te-am uitat.

Eu de cînd ne-am despărțit am trăit bine și am lucrat și cîte ceva: am vizitat Bănatu, Ardealu și acum iată-mă-s iarăși la Semlin ca să merg la Constantinopole, unde din ziua arestării noastre m-am hotărît să mă duc; lipsa de bani m-au împedecat, iar acum am bani.

Frate, tu ai fost sfășiet de Eliad et Compagnie că ești de partida rusăscă, asemenea au fost și Brătianu! Ce crimă comite acel om cu astfel de idei ce le-au propagat între ai noștri și între străini. L-am combătut, și pînă în minutul de acum eu te cred și jur că tu nu ești rusolatru. Dacă ai păcătuit ceva, dacă ai sprijinit vreun princip bun care în aplicație nu au răspuns teoriei, pricina nu ești tu ci acei ce nu l-au știut prețui și cari sînt ca și lemnul cel putred, pe care, cînd îl pălește cineva cu toporu ca să crăpe, el în loc să crăpe și să facă din el ceva bun, el, zic, să rupe. Așa îmi tîlmăcesc eu principiul înfrățirii aristocrațiilor cu țeranii.

Pentru emancipație și improprietăria țeranilor am tipărit un articol în „Foaie de Transilvania” sub titlu *Românii nu sînt comuniști*, care au făcut destul zgomot și care era să-mi și crepe capul de cătră ipocritul de Filipescu ce ne-au jucat în revoluție. Acesta mi-au făcut onoare d-a fi cercetat de ruși la venirea lor în Brașov, dar eu o spălasem de mult, chiar din ziua cînd am publicat aceea apologhie a revoluției noastre soțiale.

Eri, în ziua aniversală a revoluției franțeze din anul trecut, am aflat în Orșova că rușii să gătesc să plece din țeară, și un negustor care ține în țeară o moșie în arendă mi-au spus că rușii garantează pe 4 ani contracturile. Oare nu cumva acest termen este timpul tranzacției ce am propus pentru dislegarea problemei proprietății?

Află, frate, că un țaran băiaș român din Ardeal, lăcuiitor în Zlagna, după ce au luat științe de *Românii nu sînt comuniști*, mi-au dat 50 ₰ (cincizeci de galbeni), ca să tipăresc o carte în care să pun tot ce s-au făcut în revoluție pentru emanciparea iobagului și improprietăria lui. Eu am și făcut-o, 1) proclamația, 2) toate actele guvernului provizoriu și a locoteninții publicate în „Monitor” pentru proprietate, 3) seantele comisiei deputaților țerani și boieri, la care îmi lipsăște seanta cea mai de pe urmă și seantele netipărite, rămase la Winterhalter, 4) toate articulele mele din „Pruncu” și „P. suveran”, 5) darea de samă cu proiectul ce am propus pentru a dislega problema proprietății, 6) o tratație dezvăluind principiile din proiect, tratație pe care o am și gătit în 15 coli. Năvălirea ungurilor în Blaj, unde

O carte
despre
„emanciparea
iobagului și
improprietăria
lui”

căpătasăm încă 50 # în ordine și libertate în tipografie, m-au oprit de n-am tipărit astă carte, căria i-am dat titlul de *Românul moșnean în țeara sa*. Deviză: Le sol c'est la patrie.

În apărarea
revoluției
sociale

Eu mă duc la Constantinopole, unde, ca calomniat de locotenentă și de Brătianu că am părtinit țărănilor în funcțiunea mea, o să apăr revoluția noastră socială și o să scriu, ba încă o să dau și o *jalobă*.

Privire
retrospectivă

Încă mai înainte de Regulament, Constandin Goleescu, în *Călătoria* lui², înamnă că lăcuiitorii din Ungaria lucră pe an 104 zile, cei din Ardeal 198 zile pe an și cu toate acestea sint mai fericiți decît ai noștri, carii lucră numai 12 zile. Care poate fi pricina de a fi în mai bună stare acei carii muncesc altora peste 200 zile pe an decît acei ce lucră numai 12 zile? La această întrebare, tot Goleescu răspundea la 1824, 1825 și 1826, că țărănul, de cum să naște și pînă moare, nu este lipsit de a auzi: *ado bani* cu felurimi de mijloace prîfăcute, în auzire numai drepte.

Vine Regulamentul, care cu scopul de a curma aceste felurite mijloace li reduce la cele mai simple, însă cu mult mai eficace de a sărăci pe țărani, încît în veacul nostru și în Europa cînd toți caută de a stîrpi sărăcia, la noi să pusă în lucrare introducerea ei. Asta o voi dovedi.

Jaloba mea la împărați are să fie țeșută cam în chipul următor și prin articule de jurnale voi dosloși-o și mai bine:

Regulamentul
Organic
și boierii

După mărturisirea deputaților proprietari că Regulamentul au fost o chirie, au urmat ca pentru pămîntul boierilor țărani să răspundă chiria în muncă; așa pentru un pogon de pămînt țărănul au dat 12 lei 6 parale, sau pentru 9 pogoane și 19 prășini au luat boierii 107 lei și 10 parale. Însă toată *asta* au fost de a lua în loc de bani muncă. Prin urmare, tot ce au luat boierii mai mult piste aceea ce au trebuit să iei trebuie să dei înapoi. Aceasta am să cer în jaloba mea la Poarta turcească și la muscali, căci amin-două aceste puteri au iscălit Regulamentul pe baza socotelii ce au dat boierii; prin urmare, și turcii și muscalii trebuiesc să îndatorească pe boierii a da înapoi ceea ce au luat mai mult piste cît s-au fost legiuit.

au furat
rodul
muncei
țărănului...

Boierii au luat mai mult, boierii au furat rodul muncii țărănului; prin luarea de muncă în loc de bani, boierii au sărăcit pe țărani, căci, pe cînd țărănul era bătut ca să muncească boierilor, ogorul țărănului rămînea nemuncit; așa țărani pe cînd prășau popușoi boierești, ai lor rămîneau în buruieni, și cînd scăpau de prașilă intrau în săcere și apoi în coasă și cite odată toate trebuia făcute deodată, încît bărbatu la coasă, femcea la săcere și băietu la prașilă erea duși de zapcii. De aici au urmat că pinele boierilor totdeauna să făceau, pe cînd țărani rămîneau în lipsă și în foamete, de care trebuind să scape mergeau de cumpărau pine de la boieri și să îndatoreau, iară datoria o lua boierul iarăși în muncă. Iată cum Regulamentul au sărăcit; sărăcia aceasta rămîne să o hotărească capetele cele mai mari, căci eu nu o pot; însă ceea ce pot este rodul muncii țărănului. Pe acesta boierii l-au răpit și trebuie să-l deie înapoi. Țărănul era dator să deie 107 lei 10 par. pe 9 pogoane și 19 prășini; cît au dat

mai mult este drept de a înapoia; ei au muncit la pământ, și cine seamănă un fir ie 2, 4, 6, 8, 10 fire, adică sporește semănătura. Dumnezeu și munca omului. Însă să zicem, de pildă, că din una au ieșit 3, va să zică că în loc de 3 $\frac{1}{2}$ boierul, luind muncă, au luat 9 $\frac{1}{2}$ pe an; scăzând 3 $\frac{1}{2}$ ce să cuvine să iei, rămân 6 $\frac{1}{2}$ luați mai mult pe an, care de la 575 000 de familii, de pildă, formează soma de 2 250 000 $\frac{1}{2}$ luați mai mult pe an de la țerani. Aceasta hoție ține de 17 ani, prin urmare de 17 ori au furat boierii cite 2 250 000 $\frac{1}{2}$, adică 38 250 000 $\frac{1}{2}$; las pentru cecacetea țițirelor soamei și zic că boierii au luat 40 000 000 $\frac{1}{2}$ (patruzeci milioane galbeni) peste acea ce au trebuit să ieie, și această somă o cer împreună cu cit să va hotări pentru sărăcia țeranilor! Ce gindești? 40 milioane $\frac{1}{2}$ e o somă bună și dreaptă. Cu îndestularea pretenției de sărăcie căpătăm bani ca să împrietărim pe clăcași prin răscumpărare; iară de pretenția celor 40 000 000 $\frac{1}{2}$ oarecum să va îndestula țeara, puținii proprietari vor rămânea cînd să va lua de la ei înapoi tot ce au înghițit cu hapca.

Vei fi obosit cetind, însă, fiindcă iubești extremile, de aceea ți-am dat munca ca să-mi cetești scrisoarea.

Însă n-am sfîrșit; mais je vous fait grăce du reste, je ne badine pas, je vais agir dans ce sens, une plume et quelques feuilles de papier, voilà toute la dépense d'exploitation, exploitons donc, tâchez de chercher le filon d'or dans la localité où vous êtes; par ce moyen nous obtiendrons la compassion de tout le monde en lui démontrant ce vol, cet esclavage...³ (Am șters înjurătura ce-mi ieși din pană).

M-am năcăjit prea tare și cînd sint năcăjit îmi aduc aminte de Voinescu. Ce face, sănătos e? Multă închinăciune; tot este cum era pe ghemie anti-Ionescu, după cum au zis odată? Îl doresc, căci eu nu sint anti-Voinescu.

Dară ia să-ți spun ceva de Ardeal unde am trăit și am călătorit. Hirtie tot mai este plină gios și ar fi păcat să o las goală. Pe cînd noi eram pe ghemie în dreptul Vidinului pe la 18 octombrie, românii din Ardeal, frămîntați de ideile adunării de la Blaj, îmbogățiti cu comisarii ardeleni ce *fugiră din țeară*, să sculară în contra unguirilor că credincioși împăratului în contra rebelilor. Apucară armele, adică lăncile, își luară prefecti în districte și tribuni și formară acei ce să zice *Landsturm*, adică cum era în țeară la noi pe vremile vechi rădicarea gloatelor, în contra unguirilor cari propuneau libertatea cu spînzurători și ardere. Românii [!—C.B.] se apucară de dezarmat, și pe cei ce li sta contra li ardeau și li spînzurau. Peste 10 000 de români sint morți, o mulțime orfani și văduve, peste 160 de sate sint mistuite de flăcări, bucatele arse, vitele și oamenii fără nutreț. Pagubele făcute de români unguirilor nu le știm încă, dar cred că trebuie să fie însemnate. Foametea și sărăcia și omorurile dezolează Ardealul cel frumos. Ardealu ca cetate naturală apărută de munți mai tare decît de ziduri are chei care, păzite, nime nu-l poate străbate; de aceea și romanii plătiră dacilor bir, de aceea și împăratul Iosif zisă că în zadăr să apără în cetăți

„Cînd să va lua de la proprietari tot ce au înghițit cu hapca!”

Războiul
dina
Ardeal...

„Foametea
și sărăcia
și omorurile...
în Ardealu
cel frumos”

Ardealul de dușmanu ce au trecut prin chei. În Ardeal cheile au fost sloboade ungarilor și armata s-au concentrat spre apărarea Sibiului și Brașovului. Ungurii au cuprins țeara, au recrutat, au găsit provizii și au mers la Sibiu supt Bem. Armata l-au alungat pînă la podu Simerii, însă acolo Bem au învins-o și armata au dat înapoi. Atunci au venit și muscalii. Acum lupta va fi între unguri și muscali, într-o mică ceartă muscalii perdură un oficer. Vom vedea ce va urma în lovirea ce să pregătește.

Salutare și frăție, I. Ionescu

■ Arh. B.C.S., Fond St. Georges, CCCLXII/6. Publicată de C. D. Aricescu. Fără indicarea destinatarului, în *Correspondință secretă și acte inedite ale capilor revoluției române de la 1848*, Editura 2, București, 1974, p. 48–53.

■ I. În original 1848, eroare provenită din fuga condeului. 2. Constantin Radovici din Golești: *Însemnare a călătoriei mele ... făcută în anul 1824, 1825, 1826, Buda, 1826*. 3. Traducere: „De rest însă te iert, nu glumesc, am să acționez în acest sens; un toc și citeva foi de hirtie — iată toată cheltuiala care trebuie angajată în exploatare, deci să exploatăm; încercăm să cauți filorul de aur în localitatea în care te afli: prin acest mijloc vom obține compasiunea întregii hmi și vom demonstra acest furt, această sclavie”.

„ÎNAINTE DE TOATE SE DEZĂRMĂ ROMÂNII...”

342

I.

„Cu lacrimi în ochi, sărutindu-și și stringindu-și în brațe armele cîștigat cu sîngele, iar nu căpătate de la guvern, le depun vitejii români. Mai cu seamă eroii din batalionul lui Axente, cînd depuseră armele în Blaj, plîngeau nu numai ei, prefectul și tribunii lor, ci storcea lacrimi tuturor privitorilor această scenă momentasă”.

Al. Popu Ilarian, *Istoria Românilor din Dacia superioară*, III p. 139–140.

II.

ÎNȘTIINȚARE. ORDINUL BARONULUI WOHLGENUTH, GUVERNATORUL TRANSILVANIEI

După ce s-au învins cu totul revoluția în Ungaria și în Transilvania, înceată lipsa ridicării poporului (Landsturmului), la care Națiunea română așa de gata au fost spre apărarea stăpînirii cei legiuite. Poporul are acum destul de a face pre la casele și economia sa, pentru ca să repareze iară ce au cutropit furia bătăliei, și să se îngrijească de cele de lipsă.

Eu disolv aşadar scularea poporului în întreaga întinderea sa, arătând totdeodată prin aceasta, în numele serviţiului celui mai înalt, mulţămită şi recunoştinţă atât povăţuitorilor sculării poporului acestuia, cât şi unui fiecăruia, pentru tot ce au săvârşit bine.

Despre meritele care şi le-au agonisit fieştecare, îmi voi procura dovezi, şi pre cei vrednici îi voi recomanda graţiei Maiestăţii Sale împăratului.

Aşadar, deoarece înştiinţarea mea în privinţa dezarmării încă din 11 August a.c. în Bistriţa eşită¹ are a fi pusă în lucrare în înţelesul cel mai de obşte, primirea tuturor armelor să va cvieta, tradarea armelor ce se vor arăta că-s cumpărate dimpreună cu numele proprietarului se va însira într-un catalog deschilinit, pentru ca să se asigure dreptul de proprietate în privinţa armelor acestora.

Pre lingă aceea trebuie să îndatorez pre tot *insul* care au luat parte la scularea poporului, ca întorcindu-să îndărăpt în locul naşterii sale, din toate puterile să se străduiască, ca să se statornicească unirea cu celelalte naţiuni, şi să se reîntoarcă pacea în ţară, de care aşa tare are lipsă.

Nime să nu ia isbindă pentru cele trecute, cu atita mai puţin să fure şi să prădeze sub pretecest de a-şi căuta dreptul, precum — durere — aceasta destule ori s-au intimplat.

Dreptatea să va face fără deschilinire fiecăruia care şi-o va căuta la jurisdicţia competentă. Măcar că, numai decit cu intrarea mea în ţară, prin vestirea mea din 13 august a.c. am fost silit a dojeni în privinţa unor asemenea injurii, totuşi încă tot vin piri fundate, care dau prilej de [pre]supunerii despre o deplină stricare a simţurilor morale şi o atirnare la anarhie, care în privinţa rindului soţial pot avea urmările cele mai periculoase.

Tot românul binesimţitoriu dimpreună cu mine trebuie să fie tare îngrijat despre aceea, ca din netrebnicia unor singulari să nu scapete naţiunea întreagă în opinia publică, care indoit e de lipsă în timpul de faţă, cînd egalitatea (dreptul ascemenea) are a se preface în adevăr în monarhia noastră întreagă, şi în scurt au a se aduce în viaţă şi aici în ţară toate instituţiile spre aceasta de lipsă.

Mă văz aşadar provocat a poftori cele în citata vestire zise, şi deschilinit a dojeni, obicinuit fiind a întrebuiţa asprime unde cu binele nu merge.

Sibiiu în 2 Septemvrie c.n. 1849

C. r. gubernatoriu civil şi militar în Transilvania

Feldmareşal-Locotenentele

Baron Ludovic Wohlgemuth m.p.

■ Muzeul oraşului Arad. Proclamaţiuni. Text paralel maghiar, german, român.

343

FONDURI CHELTUITE PENTRU CAUZA
REVOLUȚIEI DIN „TOATĂ ROMÂNIMEA”

A. G. GOLESCU-NEGRU. SOCOTEALA DE ÎNTREBUINȚAREA BANILOR PUBLICI
CE MI-AU FOST ÎNCREDINȚAȚI

A m primit de la d-l I. Voinescu al II-lea, la plecarea mea din Brașov :	
în galbeni	668
în svanți	1334
piste tot	802 galbeni și 8 svanți

Întrebuințarea lor s-a făcut precum urmează :

- 3 galbeni am dat d-lui Iscovescu în Brașov, ca să-și cumpere arme până a nu se-ntoarce în București.
- 3 galbeni am dat asemenea d-lui Bolintineanu tot în Brașov și pentru același scop.
- 4 galbeni am dat pentru curierul ce v-am trimis din Brașov la București.
- 1 galb. 10 svanți am plătit pentru tipărirea unei proclamații a părintelui Varlaam la Brașov.
- 2 galbeni am dat părintelui Varlaam pentru cheltueala drumului până la Sinaia și pentru ca să înceapă de acolo propaganda ce a primit cu bucurie ca să facă în țeară.
- 42 galb. 12 svanți am dat d-lor Nicolae Găitan, Ion Petcu, Gheorghie Roman, Ion Petreanu, Verzea, Irimie și Vladu Pirlea, cari să însemnaseră la Blajiu prin talentul de tribuni ai popoului și carii au primit să vie la noi spre a se înrola în propagandă, însă au cerut să le înaintez câte una sută svanți ca să-i aibă la păstrare pentru orice întâmplare care i-ar sili să fugă din țeară, dînd esemplu despre aceasta nenorocita fugă a guvernului.
- 11 galb. 11 svanți am dat d-lui Eliseu Armei pe care l-am trimis din Sibiu la D-voastră cu scrisori și totodată ca să rămiie și d-lui acolo spre a se înrola la propagandă.
- 39 galb. 10 svanți am lăsat d-lor Lauriani și Maiorescu la plecarea mea din Sibiu.
- 10 galbeni am plătit la Viena pentru traducerea și tipărirea în limba germană a proclamației revoluționare cu care s-a început mișcarea noastră.
- 30 galbeni am plătit iar la Viena pentru traducerea și tipărirea în limba germană broșurei atingătoare de tractaturile și de protectoratul rusesc.
- 10 galbeni pentru transportul și împărțirea numitei broșuri și a proclamației revoluționare prin toate staturile Germaniei.
- 80 galbeni am dat d-lui Mălinescu¹ pentru mergerea d-lui de la Paris în Bucovina și pentru ca să rămie acolo să facă propagandă pentru *unirea tuturor românilor* și să lucreze dimpreună cu d-l Ioan Alecsandri (ce mergea și d-lui în Bucovina) spre a provoca manifestații în favorul

Principatelor și să trimită petiții către Dieta Imperiului sau către puterea centrală din Viena.

25 galbeni am dat d-lui Toma Constantin în Viena, ca să meargă în Banat și Transilvania pentru același scop cu scrisori către agitatorii cei de frunte.

90 galbeni am dat d-lui Corradini ca să vie la Paris unde putea să ne fie de mare ajutor scriind prin gazete.

150 galbeni cheltueala drumului meu de la Brașov pînă la Paris în trei luni de zile.

100 galbeni cheltuiți în haine, rufe și altele (nu luasem nimic din Bucuresci din pricina *grăbitei noastre retragere la munte*).

18 galbeni presa autografică ce am cumpărat la Paris ca să v-o trimit în țeară și care să aflu acum la mine deposite.

9 galbeni broșuri de tot felul ce am cumpărat dupe cererea d-lui N. Bălcescu, pentru trebuința guvernului la alcătuirea proiectelor de reforme și pe care vi le-am trimis în Bucuresci.

20 galbeni plătiți copiștilor pentru feluritele notiții ce am comunicat deputaților în cauza noastră.

607 galbeni 1 svaț Suma totală.

802 „ 8 svați Sunia ce am primit de la d-l Voinescu.

195 „ 7 „ Restul ce l-am cheltuit pe cită vreme am fost cu misia în Paris.

Pe lingă aceasta am mai primit de la d-l Const. Bălcescu

50 galbeni

Și asemenea m-am împrumutat de la d-l B. Alexandri, cînd a fost să plec la Francfort pentru trebuința cauzei

34 „

Total

84 „

Din acest total de 84 galbeni am dat d-lui Maiorescu spre a-și săvîrși misiunea sa la Viena

30 galbeni

iar d-lui Corradini, care acum îmi făgădui că negreșit va pleca să vie la Paris

15 „

Total

45 „

Așa dar: din cei 84 galbeni numai restul de 39 galbeni l-am cheltuit în mergerca și întoarcerea mea din Francfort. Adăogînd dar la această sumă de

39 galbeni

Acei cheltuiți în călătoria mea din Transilvania la Paris

150 „

Acei cheltuiți pentru haine, rufe, etc. etc.

100 „

Acei ce am cheltuit la Paris pe toată vremea misiunii mele

195 „ 7 svați

face un total de

484 „ 7 svați

sumă ce am cheltuit pe seama mea, iar ceilalți bani s-au întrebuințat în misiuni speciale și în cheltuieli de tipărit, de copiat &c., precum se arată în socoteala precedentă.

Această socoteală arăt și întăresc de adevărată

A. G. Golescu

■ B.A.R., S 41/LXI (Autograf A. G. Golescu). Publicată de G. Fotino. *Din vremea revoluției naționale a Țării Românești, Boierii Golesți*, București, 1939, II, p. 383-386.

„PRIN PRIGONIRI SE FAC NUMAI
MARTIRI”, IAR DIN SÎNGELE LOR
„SE NASC APĂRĂTORII DREPTĂȚII”

344

.I

PROTEST ÎMPOTRIVA DEȚINERII LUI AXENTE SEVER LA SIBIU

Blaș, 12 Noemvrie (1849). Viteazul Acsentiu Sever, eroul român de care tatăl se temea ungarilor rebeli, el, ca unul din apărătorii Bălgradului, șede încă în căsarmele din Sibiu și, precum se vede, va mai șede încă mult, din cauză că pînă acum nu se putu afla un bărbat cu încredere care să poată traduce și judeca, fără părtinire, scrisorile lui. Din prevedere firească în această privință, nuse crede nimăru, și cu tot dreptul, pentru că un român chiar așa i-ar p a r t i n i, precum l-ar a s u p r i un sas sau ungar. Uneltitorii prinderii lui spercăză că să i se tîmple cel mai înfrîntor lucru, dar, doamne! cum o să se mai înșele, deoarece scrisorile lui, după opiniunea celor ce știu bine lucrul, conțin numai niște nevinovate însemnări din trecut și delinceri despre luptele purtate.

Pe Iancu încă au de cuget să-l prindă, fiindcă se tem de înșelătoria sa înfrîntă asupra poporului.

Acești ambi români percurg acum practic a două părți din școala militară; dacă mai înainte au învățat de la *dușmani mîiestria războiului*, acum învață *de la amici* (pretini) *dreptul de război*, ce pentru ei este un mare clișeu pe toată tîmplarea. Așa de puțin se ia acum aminte de învățătura istoriei, carea mai pe toată foaia ne arată că prin prigoniri se fac numai martiri, apoi din sîngele martirilor se nasc apărătorii dreptății.

■ „Bucovina”, Cernăuți, II, 1849, nr. 40, 25 noemvrie/7 decembrie, p. 151.

II.

ARESTAREA „DIN GREȘALĂ” A LUI IANCU LA HĂLMAGIU.
INTERVENȚIA POPORULUI

Gazeta *Transilvaniei*, Sibiu, 12/24 Decembrie (1849). — Nu știu dacă „pînă la primirea acestei scrisori a mele vei căpăta știre despre un lucru foarte neplăcut ce s-au întîmplat înainte cu vreo 9 zile croului nostru

I a n c u, deci mă grăbesc a ți-l face cunoscut, după cum am aflat din izvor autentic. Înainte cu o săptămână și ceva mai bine s-au dus bravul nostru Iancu la Hălmașiu la tirg, unde, ajungând și precumblindu-se pe uliți, poporul român, ce se afla acolo la tirg, se luă după dînsul, care de care întrecîndu-se de a putea vedea și saluta pe vrednicul fiu al națiunii sale. Într-aceea, iată o patrolă de polaci vine, întrebă de Iancu și voește să prindă pe un român anume Fodor, carele încă se afla la tirg, socotind că acesta ar fi Iancu. Dar Fodor nu se lasă să-l aresteze; cînd deodată sosi și Iancu acolo și, aflînd că soldații voesc pe dînsul să-l aresteze, a răspuns cum că merge el și de bunăvoie. Într-aceea, înțelegînd poporul cum că Iancu este prins, îndată se aruncă asupra gardurilor, rupsă parii, mersă la vardă și năvăli asupra soldaților, cerînd afară pe Iancu. Atunci căpitanul cel ce comanda miliția de acolo se duse îndată la locul unde se afla Iancu și-l rugă ca să domolească furia poporului, căci arestarea lui s-au întimplat din greșală. Așa Iancu îndată ține cuvîntare la norod, dojenindu-l ca să fie liniștit, căci dînsul nu se află în nici un pericol, apoi încălîcă pe cal și porni către casă. Guvernatoriul, îndată ce au înțeles lucrul acesta, au trimis comisiune cercetătoare, spînd cumcă soldații cei vinovați îi va pedepsi cu toată strășnicia.

■ „Ducovina”, Cernăuți, II, 1849, nr. 44, 23 decembrie, 4 ianuarie, p. 262–263. Cf. și I. Nistor, *Decorarea lui Atram Iancu*, Analele Acad. Rom., Memoriile Secției Istorice, s. III, tom. XI, mem. 10.

ANCHETE ȘI JUSTIFICĂRI HABSBURGICE PENTRU CONDAMNAREA LUI MURGU, ÎN 1850

345

TRIBUNALUL MILITAR C.-CR. DIN PESTA CERE DATE ÎN LEGĂTURĂ CU
ACTIVITATEA LUI EFTIMIE MURGU DIN TIMPUL REVOLUȚIEI

I.

1. Către Onor Procuratura, o. cr., Loco.
2. Către Onor Secția de Poliție a Comandamentului suprem al Armatei c.-cr. Loco.
3. Către Onor Prefectura Civilă Districtuală. La Debrețin.
4. Către Onor Prefectura Civilă Districtuală. La Timișoara.

Pesta, 22 martie 1850

Pentru înapoiere prin poștă

Exp. Nedelcovics Michalowski

Lt. colonel

Pentru 1.2.3.4.

Eftimie Murgu, fără avere, fiu de ofițer din regiunea grănicerească româno-bănățeană, doctor în drept al Universității din Pesta, apoi profesor la Iași; din 1836 la 1840 avocat la București; în anii 1845—48 deținut politic civil în „Clădirea nouă” din Pesta și pus în libertate la 8 aprilie 1848, în urma amnistiei generale. Pentru străduințele sale anterioare de ridicare a naționalității valah, s-a bucurat de mare popularitate printre valahii din Banat, și la urmă a fost ales, la 26 iunie 1848, ca deputat de Lugoj, comitatul Caraș, în Dieta ungară, unde a apărut la 2 iulie 1848 și a rămas și după publicarea prea înaltului Rescript din 3 octombrie 1848, și a urmat Dieta și la Debrețin. Potrivit declarației sale, a jucat un rol cu totul pasiv în ședințe, și, în afară de cea de la 26 august 1848, nu a mai vorbit niciodată, nu a participat la nici un Club și n-a primit nici o funcție și nici o misiune din partea guvernului maghiar.

Pentru 1.2. și 4.

La începutul lui iunie 1849, s-a dus la băile Buziaș lângă Lugoj, pentru restabilirea sănătății sale; de acolo însă, la sfârșitul lui iulie 1849 a plecat la Seghedin numai pentru a obține eliberarea bărbatilor cu renume și a intelectualilor valahi, arestați de către partidul maghiar din pricina devotamentului lor la cauza imperială, anume Vasile Fogarasi, protopopul Ștefan Bercean, Maxim Pascu și mai mulți funcționari camerale; stăruind pe lângă ministrul maghiar Szemere, lucrul i-a și reușit. Ministrul Szemere a vrut să-l trimită comisar al guvernului în Transilvania ca să mijlocească pe lângă conducătorul valahilor, Iancu, încetarea dușmăniilor împotriva maghiarilor; el n-ar fi primit însă misiunea aceasta, și la 29 sau 30 iulie 1849 s-a întors la Lugoj fără a participa la ședința din Seghedin, de unde a plecat de formă, în Transilvania; deoarece comisarul guvernamental de acolo, Fülepp, fiind la curent cu dorința ministrului Szemere, i-a făcut reproșuri pentru șederea sa inactivă la Lugoj (cu această ocazie el s-a întâlnit, din întâmplare, la trecerea lui prin Făget, cu generalul insurgenților, Bem, care se afla în retragere și cu care ar fi vorbit și ar fi făcut cunoștință)¹. El ar fi ajuns însă numai până la Ilia, de unde, când a auzit că Lugojul este ocupat de trupele imperiale, s-ar fi întors² și, în ziua sosirii lui, 22 august 1849, a fost arestat.

Pentru 1.2.

Avem acum onoarea să vă rugăm să ne comunicați oficial în ce măsură relatările acestea corespund cu investigațiile oficiale de acolo și ce puncte de acuzare deosebite au mai apărut împotriva acestui deputat. Totodată menționăm că, față de împrejurarea că nu e cu totul de crezut ca un om cu astfel de antecedente ca Murgu să se fi manifestat atât de pasiv în timpul revoluției, ne-am adresat Prefecturii districtuale din Debrețin și Timișoara pentru a obține explicații mai ample asupra comportării sale în timpul șederii în Debrețin și în comitatul Carașului.

Pentru 3.

Deoarece însă, conform antecedentelor acestui Eftimie Murgu, care și după hotărîrea înalt trădătoare din 14 aprilie 1849 se mai afla la Debrețin, nu este probabil că s-ar fi comportat atît de pasiv precum afirmă, și că el, abstracție făcînd de ședințe, ar fi acționat și în afara Dietei pentru cauza revoluției, și îndeosebi deoarece, conform unui zvon, ar fi fost membru al Clubului republican din Debrețin, avem onoarea să rugăm onor Prefectura districtuală, în mod oficial-cordial, ca printr-o cercetare amănunțită și prin interogarea juridică și sub jurămint a locuitorilor demni de încredere din Debrețin, care au cunoscut pe deputatul valah Murgu — cel ce atrage privirea prin înfățișarea sa exterioară, prin părul lung și barba lui — să se obțină de la aceștia informații despre comportarea sa în timpul șederii la Debrețin; dacă a ținut cuvîntări publice poporului, și dacă a căutat să fanatizeze poporul pentru scopurile guvernului revoluționar; apoi dacă a fost membru al Clubului republican menționat sau al altui club; sau dacă s-a manifestat eventual ca agitator al poporului prin foi volante și articole de ziare? Vă rugăm să ne comunicați rezultatul acestor investigații, cu anexarea proceselor verbale întocmite cît mai curînd posibil.

Pentru 4.

Întrucît după aceea, Eftimie Murgu a stat la Lugoj și în împrejurimi în timpul revoluției și tocmai în ultimul stadiu al ei, și avînd în vedere trecutul său, nu este cu totul de crezut că el, așa cum declară, s-ar fi comportat atît de pasiv față de acțiunile revoluționare din ultimul timp, avem onoarea să rugăm onor Prefectura districtuală în mod oficial-cordial ca, prin investigarea unor persoane demne de încredere și bine intenționate care ar putea să dea informații în această privință, și prin audierea lor juridică și sub jurămint, să afle:

1. Cerost a avut acel act de eliberare al deținuților politici arestați la Lugoj de comisarul guvernamental Fülepp și în ce măsură Eftimie Murgu a contribuit la această eliberare; în această privință ar putea fi în stare să dea informațiile cele mai bune poate chiar deținuții, care sînt ușor de investigat.
2. Dacă Eftimie Murgu a căutat să influențeze pe alegătorii săi în interesul guvernului revoluționar prin cuvîntări publice, scrisori sau publicații?
3. Dacă a manifestat cu ocazia ultimei sale șederi la Buziaș sau Lugoj, prin declarații și acțiuni, atașamentul său față de guvernul revoluționar maghiar, sau dacă a acționat într-un fel oarecare pentru acesta.
4. Dacă cumva Eftimie Murgu a intrat în contact și legături mai apropiate cu generalul insurgenților, Bem, în care privință ar putea să dea informații locuitorii din Făget, unde Murgu l-a vizitat pe Bem și cu care a vorbit.

Procesele-verbale întocmite și cercetările vă rugăm să le trimiteți acestui tribunal militar cezaro-crăiesc cât mai curînd posibil.

Kraft

Căpitan de cavalerie anchetator

Textul german

1. An die Löbliche kk. Staatsanwaltschaft hier
2. An die Löbliche Polizei-Sektion des kk. Armee Ober-Commando hier
3. An das Löbliche kk. Civil-Distrikts-Obergespansamt zu Debrecsin
4. An das Löbliche kk. Civil-Distrikts-Obergespansamt zu Temesvar.

Pesth am 22 März 1853

Gegen Rücksteilung Postexpeditionem

Exp. *Nedelcovicz Michalowski*

Oberstlieutenant

pro 1.2.3.u.4.

Euthym Murgu vermögensloser Offizierssohn aus der romanisch banatischen Militärgränze, Dr. der Rechte aus der Pesther Universität dann Professor in Jassy, vom J. 1836 bis 1840 Rechtsanwalt in Bukarest, vom Jahre 1845 bis 1848 politischer Zivilgefangener im Neubäude zu Pesth und am 8. April 1848 zu folge der allgemeinen Amnestie auf freien Fuss gesetzt, genoss wegen seiner früheren Strebungen zur Hebung der wallachischen Nationalität grosse Popularität bei den Wallachen des Banats und wurde zuletzt am 26. Juni 1848 für Lugos im Krassoer Comitate zum Deputirten auf den ungarischen Landtag gewählt wo er am 2. Juli 1848 erschien, auch nach der Bekanntmachung des a.h. Rescripts vom 3. October 1848 verblieb und dem Landtage auch nach Debrecsin folgte. Seiner Angabe nach will er aber in den Sitzungen eine durchaus passive Rolle gespielt, ausser am 26. August 1848 niemals gesprochen an keinem Club sich betheiligt und weder ein Amt noch eine Mission von Seite der ungarischen Regierung angenommen haben.

pro 1.2.u.4.

Anfangs Juni 1849 habe er sich zur Herstellung seiner Gesundheit in das Bad Buzias bei Lugos begeben, von dort aber Ende Juli 1849 bloss deswegen nach Szegedin gereist, um die Befreiung der von der ungarischen Parthei wegen ihrer Anhänglichkeit an die kaiserliche Sache verhafteten angesehenen Männer und wallachischen Intelligenzen, als des Basil Fogarassy, Erzpriesters Stephan Bercean, Maxim Pascu und mehrere Cameralbeamten durch dringende Vorstellungen beim ungarischen Minister Szemere, was ihm auch gelang. Der Minister Szemere habe ihn als Regierungs-

Commissär nach Siebenbürgen schicken wollen, damit er die Einstellung der Feindseligkeiten gegen die Ungarn bei dem Wallachenfürher Janku vermittele, er habe aber diese Mission nicht angenommen, sondern vom 29. oder 30. Juli 1849 ohne einer Sitzung in Szegedin beizuwohnen nach Lugos zurückgereist, von wo er, weil der dortige Regierungs-Commissär Fülepp, von dem Wunsche des Ministers Szemere unterrichtet, ihm über sein untätiges Verweilen in Lugos Vorwürfe machte, zum Schein nach Siebenbürgen reiste, (bei welcher Gelegenheit er auf der Durchreise zu Facset mit dem auf dem Rückzuge befindlichen Insurgentengeneral Bem zufällig zusammengetroffen, ihn gesprochen und kennen gelernt haben will) ¹. Er sei aber nur bis Illye gekommen, von dort als er hörte, dass Lugos von den kaiserlichen Truppen besetzt sei, dahin zurückgekehrt ² am Tage seiner Ankunft aber am 22. August 1849 arrestirt worden.

pro 1.2.

Man hat nun die Ehre, die löbl. etc. dienstlich um die gefällige Bekanntgabe zu ersuchen, inwiefern diese Angaben mit den dortamtlichen Erhebungen übereinstimmen, und welche besonderen Beschwerungspunkte gegen diesen Deputirten etwa vorgekommen sind, und bemerkt zugleich, dass man bei dem Umstande, als es nicht ganz wahrscheinlich ist, dass ein Mensch mit solchen Antecedentien wie Murgu sich während der Revolutionsepoche so passiv verhalten haben werde, unter einem sich an das Districtsobergespannsamt zu Debreczin und Temesvar wendet, um über sein Benehmen während seines Aufenthalts in Debreczin und im Krassoer Comitete nähere Aufschlüsse zu erhalten.

pro 3.

Da es jedoch nach den Antecedentien dieses Euthym Murgu, der auch nach dem hochverrätherischen Beschlusse des 14. April 1849 noch in Debreczin verweilte, nicht Wahrscheinlich ist dass er so passive wie er behauptet sich verhalten habe und dass er nicht, abgesehen von den Sitzungen, auch ausserhalb des Landtages für die Sache der Revolution gewirkt habe, besonders da er einem Gerüchte zufolge ein Mitglied des in Debreczin bestandenen republikanischen Clubbs gewesen sein soll, so hat man die Ehre, das löbl. Districts-Obergespannsamt dienstfreundlich zu ersuchen, durch eine genaue Nachforschung und durch gerichtliche und eidliche Vernehmung glaubwürdiger Einwohner von Debreczin, die den durch langen Haar und Bartwuchs schon in seiner äusseren Erscheinung auffallenden wallachischen Deputirten Murgu gekannt haben, erheben zu lassen wie sich derselbe während seines Aufenthalts in Debreczin benommen, ob er öffentliche Anreden an das Volk gehalten und dasselbe für die Zwecke der revolutionären Regierung zu fanathisiren gesucht habe; dann ob er ein Mitglied des erwähnten republikanischen oder eines anderen Clubbs gewesen, oder etwa als Volksagitator durch Flugblätter und Zeitungsartikel aufgetreten

sei? Das Resultat dieser Erhebungen bittet man sobin unter Anschluss der aufgenommenen Protokolle mit thunlichster Beschleunigung anher mittheilen zu wollen.

pro 4.

Da sich hiernach Euthym Murgu während der Revolutionsepoche und gerade im letzten Stadio derselben in Lugos und der Umgebung aufgehalten hat, es auch mit Rückblick auf seine Vergangenheit nicht ganz wahrscheinlich ist, dass er sich wie er angibt, so passiv dem revolutionären Treiben der letzten Zeit gegenüber verhalten habe: so hat man die Ehre, das Löbl. Distr. Obergespannsamt dienstfreundlich zu ersuchen, durch Erforschung glaubwürdiger gutgesinnter Personen, die darüber Auskunft geben könnten, und durch deren gerichtliche und eidliche Vernehmung erheben zu lassen:

1. was es mit jenem Befreiungsakte der von dem ung. Regierungskommissär Fülepp inhaftierten politischen Gefangenen zu Lugos für eine Bewandnis hatte und inwiefern Euthym Murgu zu dieser Befreiung mitgewirkt habe, worüber die leicht zu eruirenden Gefangenen selbst vielleicht die beste Auskunft zu geben im Stande sein dürften.
2. Ob Euthym Murgu während der Revolutionszeit auf seine Wähler im Interesse der revolutionären Regierung durch öffentliche Reden, Briefe oder Druckschriften mitzuwirken gesucht habe.
3. Ob er während seines letzten Aufenthalts zu Buzias oder Lugos durch Äusserungen oder Handlungen seine Anhänglichkeit an die ungarische revolutionäre Regierung zu erkennen gab oder auf irgend eine Art für dieselbe thätig gewesen sei.
4. Ob etwa Euthym Murgu mit dem Insurgentengeneral Bem in näherer Berührung und Verbindung gestanden sei, worüber vielleicht Bewohner von Facset, wo Murgu den Bem besuchte und sprach, Auskunft ertheilen könnten.

Die aufgenommenen Protokolle und Erhebungen bittet man sodann diesem kk. Kriegsgerichte mit thunlichster Beschleunigung gefälligst zusenden zu wollen.

K r a f t

Rittmeister Auditor

■ HadtÁrtélnemi Intézet Levéltár, Budapest, Kriegsgericht 1851, 10/126 (53. csomó). Arb. St. Buc. Xerografii R. P. Ungarâ.

■ 1 și 2. Textul dintre paranteze este un adaos marginal care, cronologic, trebuie situat după nota 2.

II.

Către Onor Comandamentul districtual
militar cezaro-crăiesc din Sibiu

Pesta, 23 martie 1850

ad N-um 498

Pentru înapoiere prin poștă

exp. Nedelcovics Michalowski

Lt. colonel

Eftimie Murgu, fost deputat dietal al Lugojului, care a participat la adunarea [dietală] a rebelilor de la Debreșin și după hotărîrea înalt-trădătoare de la 14 aprilie 1849, și care înainte s-a bucurat de o mare popularitate printre valahii din Banat, conform mărturiei sale, la 28 iulie 1849, la Szegedin, a primit propunerea din partea ministrului maghiar Szemere, să se deplaseze în Transilvania în calitate de comisar guvernamental, pentru a mijloci, pe lângă Iancu, conducătorul valahilor, încetarea ostilităților împotriva maghiarilor; misiune pe care ar fi refuzat-o. Totuși el a călătorit — în prima jumătate a lunii august 1849 —, de formă, în Transilvania; ar fi ajuns însă numai pînă la Ilia de pe Mureș, unde a poposit la protopopul de acolo, al cărui nume nu-i este cunoscut; a cules informații despre starea de spirit a valahilor de sub conducerea lui Iancu, și a primit de la protopop biletul alăturat în copie* — scris de Iancu unui anumit Florescu, ca dovadă că accesul la Iancu era liber. El însă, cum pretinde, ar fi auzit că Lugojul era deja ocupat de trupele imperiale, și atunci, pe căi ocolite, s-a întors acolo, unde el, ascuns în podul unei case, a fost arestat la 22 august 1849.

Intrucît tocmai în acel timp, cînd Murgu se afla la Ilia, a avut loc retragerea armatei maghiare, sub generalul Bem, din comitatul Caraș spre Deva, și în Turcia, Murgu, aflîndu-se în drum, s-ar fi întîlnit de două ori, la Făget și Muncel, chipurile numai întîmplător cu generalul Bem, de unde rezultă bănuiala că această călătorie a lui Murgu în Transilvania s-a făcut totuși în interesul rebelilor maghiari;

Avem onoarea să rugăm în mod oficial-amical Onor Comandantul Districtual c. cr. să dispună interogarea judiciară a protopopului din Ilia — și dacă nu există rezerve, atunci și sub jurămînt —, asupra următoarelor puncte în chestiune:

1. Dacă și cît timp a stat Eftimie Murgu la el, pe la mijlocul lui august 1848, în timpul retragerii armatei generalului Bem.
2. Ce a vorbit Murgu cu el asupra scopului călătoriei sale de atunci?
3. Dacă a predat lui Murgu biletul lui Iancu adresat lui Florescu, aici anexat? Cine este acest Florescu și ce scop a avut biletul acesta?

* Se anexează copia biletului.

4. Dacă Murgu a acționat atunci, și în ce mod, în interesul armatei insurgenților în retragere; și în ce raporturi s-a aflat Murgu cu generalul insurgenților, Bem.

Dacă se mai află în Ilia sau în împrejurimi eventual și alți martori de încredere, care ar putea să dea informații asupra conținutului problemei, rugăm ca și aceștia să fie audiați sub jurămint, adresînd procesele-verbale întocmite cit mai curînd posibil acestui tribunal militar cezaro-crăiesc.

K r a f t

Căpitan de cavalerie, anchetator de Stat Major general

Textul german

II.

An das Löbliche kk. Militär-Districtscommando in Hermannstadt

Pesth am 23. März 1850

ad N-um 498

gegen Rückschluss Postexpeditionem

Exp. Nedelcovics Michalowski

Oberstlieutenant

Euthym Murgu gewesener Landtags-Deputirter von Lugos, der dem Rebell-Convente in Debreczin auch nach dem hochverrätherischen Beschlusse am 14. April 1849 noch beiwohnte, und in früherer Zeit grosse Popularität bei den Wallachen des Banats genoss, hat seinem Geständnisse nach am 23. Juli 1849 in Szegedin von dem ungarischen Minister Szemere den Antrag erhalten, als Regierungs-Commissar nach Siebenbürgen zu gehen, um bei dem Wallachenführer Janku die Einstellung der Feindseligkeiten gegen die Ungarn zu vermitteln, welche Mission er jedoch abgelehnt haben will. Dennoch ist er in der ersten Hälfte des Monats August 1849 angeblich blos zum Schein nach Siebenbürgen gereist, will aber blos bis Illye an der Maros gekommen sein wo er bei dem dortigen Erzpriester ihm unbekannten Namens einkehrte, über die Stimmung der Wallachen unter Jankus Führung Erkundigung einzog, und von dem Erzpriester auch den in Abschrift beiliegenden von Janku an einem gewissen Floresku geschriebenen Zettel * erhielt, zum Beweise, dass der Zugang zu Janku frei stehe. Er aber ist, weil er angeblich gehört haben will, dass Lugos bereits von

* accludatur der abschrift. Zettel *

kais. Truppen besetzt sei, auf Umwegen dorthin zurückgekehrt wo er auf einem Hausboden versteckt am 22. August 1849 verhaftet wurde.

Da zu eben der Zeit, als Murgu in Illye war, der Rückzug der ungarischen Armee unter General Bem vom Krassoer Komitate nach Deva und in die Türkei statt fand, Murgu auch unter Weges zweimal in Facset und Muncsel angeblich bloss zufällig mit General Bem zusammengetroffen ist, sonach der Verdacht besteht, dass diese Reise des Murgu nach Siebenbürgen dennoch im Interesse der ungarischen Rebellen unternommen worden sei, so hat man die Ehre, das Löbliche kk. Mil. Distr. Commando dienstfreundlich zu ersuchen, die gerichtliche und wenn kein Bedenken obwaltet, auch eidliche Vernachung des Erzpriesters zu Illye über folgende Fragenpunkte veranlassen zu wollen:

1. Ob und wie lange Euthym Murgu um die Mitte August 1849 zur Zeit des Rückzuges der Armee des Generals Bem sich bei ihm aufgehalten habe.
2. Was Murgu über den Zweck seiner damaligen Reise mit ihm gesprochen habe.
3. Ob er den beiliegenden an Floresku gerichteten Zettel des Janku dem Murgu übergeben habe? Wer dieser Floresku sei und was es mit diesem Zettel für eine Bewandnis habe?
4. Ob Murgu damals und auf welche Weise im Interesse der auf dem Rückzuge befindlichen Insurgentenarmee gewirkt habe, und in welcher Verbindung Murgu mit dem Insurgentengeneral Bem gestanden sei.

Sollten zu Illye oder in der Umgebung etwa noch andere glaubwürdige Zeugen vorhanden sein, welche über den Fragengegenstand verlässliche Auskunft ertheilen könnten, so bitte man auch diese eidlich darüber vernahmen zu lassen, und die aufgenommenen Protokolle gefälligst diesem kk. Kriegsgerichte mit thunlichster Beschleunigung zumitteln zu wollen.

K r a f t

Rittmeister G-Stabs Auditor

■ Hadtörténelmi Intézet Levéltár, Budapest. Kriegsgericht 1851, 10/126 (53. csomó). Arh. Stq. Buc. Xerografii R. P. Ungară.

■ 1. Conținutul bilețului lui Iancu se cunoaște din exemplarul care a însoțit această adresă la destinația sa, la Sibiu și apoi la Alba Iulia. Textul lui este următorul: „Frăte, Ți-am primit scrisorile, însă răspuns acum nimic. Poți veni cînd vei avea voie. Cîmpeni 26-a iuliu 1849, Iancu m.p. prefect”. Cf. Iosif Jilvan, *Contribuții la cunoașterea mișcării lui Eftimie Murgu în Transilvania*, în „Studii și articole de istorie” XV, 1970, p. 109. Vezi de asemenea Cornelia Bodea, în „Manuscriptum”, nr. 2/1978, p. 27–30.

SENTINȚA DE CONDAMNARE
A LUI EFTIMIE MURGU

346

Tribunalul militar cezaro-crăiesc din Pesta

Sentință.

Întregul Tribunal Militar, sub jurământ, întrunit la ordinul Comandamentului Armatei a III-a cezaro-crăiești a hotărât în unanimitate că :

Eftimie Murgu din Rudăria, născut în teritoriul Regimentului c. cr. de graniță româno-bănățean, în vîrstă de 40 de ani¹, de religie gr. ne unită, necăsătorit, avocat și fost deputat al comitatului Caraș, a rămas membru al Dietei ilegale maghiare și a participat la ședințele și voturile acesteia și după primirea încunoștiințării preînaltului decret de dizolvare a ei din 3 octombrie 1848; a urmat adunarea [dietală] a rebelilor la Debrețin și a apărut și la Seghedin și a primit diurne și alte indemnizații ca reprezentant al poporului, plînd la capăt; a sprijinit, prin aclamare, moțiunea înaltă trădătoare a lui Ludovic Kossuth din adunarea de la 13 aprilie 1849, pentru desprinderea Ungariei de Austria, pentru detronarea și exilarea dinastiei; a luat parte la întrunirile partidului republican democrat de la restaurantul „La Calul Bălan”; la 17 iulie 1849, la Caransebeș, pe cînd orașul era ocupat de insurgenți, a participat acolo la o adunare populară ținută în scopul unei alegeri de deputați pentru Dieta ilegală și a acceptat alegerea sa; în sfîrșit, în august 1849, în urma recomandării ministrului-președinte Szemere, a încercat în mod serios să mijlocească împăcarea românilor din Transilvania cu guvernul rebelilor, avînd în această privință, la 15 august 1849, la Făget, o consfătuire cu generalul insurgenților, Bem.

Fiind dovedit vinovat de toate acestea, în urma situației de fapt constatată în parte prin recunoaștere în fața instanței, în parte de drept, făcîndu-se vinovat deci de participarea la crimă de înaltă trădare, acesta urmează să fie condamnat la moarte prin ștreang, în conformitate cu art. 5 al legii marțiale combinat cu proclamația Înaltului Comandament al Armatei c. cr. de la 1 iulie 1849, de asemenea cu confiscarea întregii sale averi pentru despăgubirea daunelor provocate de revoluție.

Pesta, 6 iulie 1850

Smugalski, Maior, președinte

Kraft, Căpitan de cavalerie, anchetator de Stat Major general

Majestatea Sa Împăratul a binevoit să aprobe ca pedeapsa cu moartea, pronunțată pe baza legii marțiale împotriva lui Eftimie Murgu, să fie substituită cu o pedeapsă temporară. În consecință, acesta, cu menținerea

confiscării averii pronunțată în același timp și cu luarea în considerație a perioadei de instrucție în timpul de pedeapsă, pe calca grațierii urmează să execute un arest în cetate de patru ani.

După aceasta, sentința urmează să fie comunicată și executată.

Pesta, 13 septembrie 1851

A p p e l

S-a adus la cunoștință; iar timpul de pedeapsă al condamnatului, în care se va calcula timpul de detenție de 2 ani, 1 lună și 12 zile pentru instrucția judecătorească, începe cu data de astăzi.

Pesta, 7 octombrie 1851

P e t e r S l a t k y, Căpitan de cavalerie, anchetator

Textul german

K. K. Kriegsgericht zu Pest

U r t h e i l.

Das auf Anordnung des k.k. 3. Armee-Commando zusammengesetzte beedete ganze Kriessrecht hat durch Stimmen Einheit zu Recht erkannt:

E u t h y m M u r g u, von Ruderia im k.k. Romanen-Banater-Gränzregimentsbezirke gebürtig, 40 Jahre alt¹, griechisch nicht unirter Religion, ledig, Advokat und gewesener Deputirter des Krassoer Comitats ist auch nach der erhaltenen Kenntnis von dem a.h. Auflösungsdekrete des 3. Oktober 1848 ein Mitglied des illegalen ungarischen Reichstages geblieben, und hat sich an dessen Sitzungen und Abstimmungen betheilt; er ist dem Rebellen-Convente nach Debreczin gefolgt, auch in Szegedin erschienen und hat die Diurnen und sonstigen Emolumente als Volksre-präsentant bis zu Ende bezogen. Er hat ferner in der Conferenz des 13. April 1849² den hochverrätherischen Antrag des Ludwig Kossuth auf Losreissung Ungarns von Oesterreich, Entthronung und Verbannung der Dynastie durch beifälligen Zuruf unterstützt; an den Versammlungen der demokratischen republikanischen Parthei im Gasthause zum weissen Ross Theil genommen; am 17. Juli 1849 zu Caransebes, während es von den Insurgenten besetzt war, einer daselbst zum Zwecke einer Deputirtenwahl für den illegalen Landtag veranstalteten Volksversammlung beigewohnt und die auf ihn gefallene Wahl angenommen; endlich noch im August

1849 über Aufforderung des Ministerpräsidenten Szemere die Aussöhnung der Siebenbürger Romanen mit der Rebellen-Regierung ernstlich versucht, und darüber am 15. August 1849 zu Facset mit dem Insurgenten General Bem eine berathende Unterredung gepflogen. Da er alles dessen bei erhobenen Thatbestande theils gerichtlich geständig theils rechtlich überwiesen ist, sich somit der Theilnahme am Verbrechen des Hochverrathes schuldig gemacht hat, so solle derselbe nach dem 5. Kriegsartikel in Verbindung mit der Proklamation des kk. Armeec-Ober Commando vom 1. Juli 1849 nebst Verfall seines sämtlichen Vermögens zum Ersatze des durch die Revolution verursachten Schadens mit dem Tode durch den Strang bestraft werden.

Pest am 6-ten Juli 1850.

Smugalski, Major, als Praeses

Kraft, Rittmeister G-Stabs Auditor

Seine Majestät der Kaiser habe dem Euthym Murgu die kriegsrechtlich über ihn verhängte Todesstrafe gegen Substituierung einer zeitlichen Strafe a.g. nachzusehen geruhet; demzufolge gegen denselben unter Aufrechterhaltung des gleichzeitig ausgesprochenen Vermögensverfalles und Einrechnung der abgetandenen Untersuchungshaft in die Strafzeit im Gnadenwege ein vierjähriges Festungsarrest einzutreten hat. Wonach das Urtheil kundzumachen und in Vollzug zu setzen ist.

Pest am 13. September 1851.

Appel

Kündgemacht und fängt die Strafzeit des Abgeurtheilten in welche die von demselben ausgestandene Untersuchungshaft von 2 Jahr 1 Monat 12 Tag einzurechnen kommt, vom heutigen Tage an.

Pest den 7. Oktober 1851

Peter Slatky, Rittmeister Auditor

■ Hadótérnelmi Intézet Levéltár, Budapest, Kriegsgericht 1851, 10/26 (53. szám); Arh. Stg. Buc. Xerografil R. P. Ungarâ.

■ 1. Eftimie Murgu s-a născut în decembrie 1805; deci avea 45 de ani.

„NU DECORAȚII... CI ÎMPLINIREA
CELOR PROMISE !”

347

SUPREMULUI COMISARIU DISTRICTUAL AL SIBIULUI, COMITELUI DE SALMEN

La provocarea supremului comisariu districtual al Sibiului, comitelui de Salmen, cu data 6 noembrie a.c. are subscrisul cu onoare a reflecta următoarele :

Este în public cunoscut, o știe tot copilul, pînă la cel mai bătrîn, cum că atît Măiestatea-sa înaltul împărat Ferdinand, cit și mai virtos Înaltul general-comando baronul de Puhner făcură în anii 1848/1849 națiunei române mai multe promisiuni prin proclamațiunile care eșeau una după alta : cum că românii vor căpăta drepturi naționale și religioase deopotrivă cu alte naționalități, limba națională oficioasă, oficiali de român, școale naționale și altele, ba, ce e mai mult, li s-au promis chiar și gloatelor române care se vor rădica pentru apărarea Înaltului tron al mărteii Case austriace cum că, după cinci zile ce se vor depărta de la casele lor, vor căpăta patru cruceri în argint pe zi și de nîncare ; toate acestea promisiuni și proclamațiuni se divulgără și se publicară celei mai mari părți de români prin gura mea, pentru care eu înainte poporului încă pînă acum stau ca un garantuitor, și numai atuncea pot scăpa de sub această sarcină grea cînd ele vor fi toate în ființă, nu numai pe hirtie ca pînă acum.

Este mai încolo prea bine cunoscut că eu fui cel dintîi între români care avui curagiu a încinge sabia pentru apărarea cauzei celei drepte și, prin aceasta, a da exemplu altora, care încă făcură asemenea ; eu provientai fortăreața Albei în cele mai periculoase timpuri și, pre cînd armata imperială era prin țări străine (unde lesne mă puteam trage și eu), atuncea insuflai mai mult curagiu poporului român, atunci îi repetai mai de multe ori făcutele promisiuni. El mă ascultă, stătu lîngă mine, lăsă mai bine să i se ia averile, să treacă prin foc și prin sabie, decît să se lapede de credința jurată Înălțatului Împărat și de cauza cea dreaptă pentru care se lupta ; el perdu prin aceasta mult, căci mai multe sate¹ fură arse de tot, sau numai în parte. El perdu prin aceasta mai multe mii de suflete numai și numai pentru că ascultă de poruncile mele, care era fundate pe mai sus lăudatele proclamațiuni.

Locuitorii acestor sate și toți aceia care suferiră asemenea daune, părinți care își perdură fiii și fii care își perdură părinții sau frații, iar feciorii aceia care stătură totdeauna lîngă mine, umblînd goli, desculți, flămînzi, oriunde mă văd, oriunde mă întîlnesc îmi cer promisiu 4 cruceri de argint pe zi, mă întreabă de drepturile care le spuneam că le vor căpăta după înțelesul proclamațiunilor sus-numitului General-comando și, mai mult decît acestea toate, îmi cer despăgubire pentru averile pierdute.

Eu pînă acum i-am îmbunat, i-am aminat cu vorba, zicînd să fie cu răbdare și ascultare, că toate li se vor da pe-neetn, fără acum, dacă mă vor

Promisiunile
habsburgice ...
pe hirtie ...

Așteptare
deșartă

vedea cu măritele semne de sărbătoare cu care Maiestatea-sa, prin înaltul decret din 21 august a.c., se îndură a mă decora prea grațios, vor crede că eu le condusei la măcelărie părinții, frații și fiii lor, ca să mă văd astfel decorat și strălucit; apoi, fiindcă și până acuma mai și-au pierdut răbdarea, mă tem rău că și-o vor perde de tot, se vor crede înșelați și, luându-mă pe mine de înșelători, în desperațiunea lor mă vor măcelări întocma cum măcelări inamicul fiii lor, conduși de mine.

Prin urmare, ca să previn eu un astfel de pericol, ca să mă mintui parte de mine, parte autoritatea înaltelor promisiuni și proclamațiuni care cred că cu timpul se vor plini, mulțimesc din tot sufletul Maiestății-sale pentru făcuta decorațiune, îi urez zile multe și fericite, să poată în pace și cu bun spor domni peste popoarele monarhiei Maiestății-sale, dar făcuta decorațiune numai atunci o voi primi și pune pe peptul meu când mă voi putea înfățișa cu ea înaintea poporului român, ca un bărbat a căruia cuvinte s-au împlinit.

Cenade, 15 noemvrie 1850

Auxentiu Severu

■ B.A.R., ms. rom. 1058, f. 410—411v.; coroborat cu ms. ciornă, *ibidem*, A. 1079.

■ * Șters în ciornă: Geoagiu de Sus, Uifalău, Șard, Tăuși, Metes, Poiana, Presaca și Feneș, Inurile, Băcăinți, toate în districtul Albei.

„ACOLO UNDE SURORILE MELE DIN TRANSILVANIA LUCESC ÎN FAȚA INIMEI NAȚIUNEI ROMÂNE”

348

EMILIA PORUMBESCU, DIN ȘIPOT, BUCOVINA, CĂTRE COMITETUL REUNIUNEI
FEMEILOR ROMÂNE DIN BRAȘOV

Prea venerande și creștine Comitet !

Prochiemăciunea prea venerandului Comitet al „Reuniunei” cu data 10 nov. a.c., care o ceti în „Gazeta Transilvaniei”, nr. 29, deșteptă și în mine forța și adevărata dorință, ca și eu, deși bucovineancă, să nu rămân măcar pentru viitor cu mâinile în sân, acolo unde surorile mele din Transilvania lucesc în fața (nu zic a lumii, căci știu că aceasta pentru ochiul lumii nu o faceți) ci în fața inimei națiunii române cu o virtute deamănă de toată lauda și recunoștința.

Doresc așadar și eu cu toată fervearea, ca să mă pot și eu mângăia cu voi preavenerandelor dinpreună cu putincioasa-mi confăptuire spre lăudabila țintă, care ve-o prefipseți voi conlucrătoarelor a frumoasei socie-

tăți alei „Reuniunii femeilor române”. Doresc, adică, să fiu și eu, să con-lucru și eu ca „membră” a societății voastre după cît mă va erta starea și împrejurările mele cele modeste. Spre acest sfîrșit rog prea venerandul comitet ca să-mi împărtășească statutele și condițiunile sub care aș putea intra în lăudabila-vă societate.

Ce se atinge pentru contribuirea, la care prochiemarăți pe toate simți-toarele române la grabnica ajutorare a bietelor fetițe orfeline române, cu aceasta drept mă întirziai, pentru că tirziu sosi știrea la mine, însă ca să-mi justifie măcar buna-mi voință alături aici pre cît pot, adică 3 fiorini argint : rogu-vă primiți-i măcar ca pre cei „doi bani ai văduvei” — sperînd că consororiile mele bucovinene de starea mea nu numai îmi vor urma marei mele bunăvoințe, însă debilei mele fapte, ci și mă vor rușina într-o cauză, care după cum zisei nu e numai deamănă de toată lauda, ci și de toată mulțumirea și respectarea.

Dorînd întru altele prea venerandului Comitet propășirea cea mai favo-rabilă și succesurile cele mai frumoase, îndrănesc și eu a mă numi cu tot respectul

Emilia Porumbescu*, preoteasă din Bucovina

Șipot (în Bucovina)

10 decemvrie 1850

■ Reproducere din „Carpății” (Brașov), V, 1, 1926, nr. 339, p. 2 (număr închinat aniversării a „75 de ani de la întemeierea Reuniunii Femeilor Române din Ardeal”).

■ * Mama compozitorului Ciprian Porumbescu.

„TARE CREZÎND CĂ LUPTĂTORII
CU ARMA LEGII VOR PUTEA SCOATE
DREPTURILE NAȚIUNII MELE”

ULTIMA MEA VOINTĂ

Unicul dor al vieții mele e să-mi văd națiunea mea fericită pentru care după puteri am și lucrat plină acumă, durere fără mult succes, ba tocmai acumă cu întristare văd că speranțele mele și jertfa adusă se prefac în nimica.

Nu știu cîte zile mai pot avea ; un fel de presimțire pare că mi-ar spune că viitorul este nesigur. Voesc dară și hotărît dispun ca, după moartea mea, toată averea mea mișcătoare și nemișcătoare să treacă în folosul națiunii,

Pentru
grabnica
ajutorare a
fetițelor
orfeline
române

349

pentru ajutor la înființarea unei Academii de drepturi, tare crezind că luptătorii cu arma legii vor putea scoate drepturile națiunii mele.

Cîmpeni, 20 decembrie 1850

Avram Iancu, m.p., avocat și prefect emerit

■ Publicat întâi în „Transilvania”, XXVIII, 1897, nr. 5-6, p. 114. Vezi și: Ioan Georgescu, *Avram Iancu. Cîmpie din viață și din vreme lui*. Sibiu, 1922, p. 82-83 (notă); S. Reșegan, *Fundația școlară a lui Avram Iancu*, în „Revista de istorie”, t. 27, 1974, nr. 3.

ÎN TRE PROPAGANDĂ ȘI ADEVĂR...

350

FRANCIS BOWEN, RĂZBOIUL NAȚIONALITĂȚILOR ÎN UNGARIA

Românii
și lupta lor de
emancipare
națională

În această mare tulburare valahii de asemenea au fost îndemnați să ceară restituirea acelor drepturi, a drepturilor naturale ale omenirii, de care ei fuseseră lipsiți de secole. Cîțiva din reprezentanții tineri ai Bisericii ortodoxe le-au insuflat această generoasă năzuință și i-au învățat să arunce grabnic jugul supunerii și ilotismului care apăsase de atîta timp pe gîtul lor. Pilda fraților lor de dincolo de graniță, în principatele Moldovei și Valahiei, care de curînd izgoniseră pe cîțiva din micii lor tirani locali, ie-a dat noi idei de libertate și noi speranțe de îmbunătățire a situației prin propriile lor eforturi. În ultima Dietă, care fusese ținută în Transilvania înaintea revoluției de la 1848, valahii își exprimaseră doleanțele lor, cerînd ca cel puțin cauza lor să fie ascultată. Acest lucru a fost refuzat cu asprime și încăpăținare; cele 3 națiuni dominante au fost de acord asupra acestui punct, dacă nu și asupra altuia, și anume ca neamului supus care era mai numeros decît ele toate trei împreună să nu i se acorde egalitate de drepturi cu ele. Locuitorii burgurilor săsești nu s-au arătat în această privință mai liberali decît magnații maghiari sau nobilii secui; ei nu au voit să violeze vechea constituție a principatului. Guvernul austriac, nesperînd nimic de la eforturile valahilor nu s-a apropiat de ei. Suplicanții erau respinși de toată lumea. Apoi revoluția a izbucnit și ei s-au oferit să slujească în rîndurile maghiarilor dacă aceștia ar proclama emanciparea lor. Oferta a fost respinsă cu dispreț și în desnădejdea lor valahii s-au alăturat acelui partid, cel mai slab, care după declarații părea cel mai liberal, dar a cărui comportare contrazicea declarațiile. Ei au făcut cauză comună cu germanii republicani și au contribuit nu puțin la distragerea atenției și la divizarea forțelor insurgenților maghiari.

Războiul în Ungaria a luat atunci o formă de loc simplă, așa cum multe persoane crezuseră. Nu era efortul combinat al unui întreg popor dintr-

provincie subjugată luptînd ca să-și recîştige independența națională. Ungaria nu fusese niciodată cucerită de Austria; dar ea solicitase și menținuse alianța ca un mijloc de apărare împotriva turcilor și ca o legătură comercială și politică cu Europa centrală și apuseană. Nu a fost o mișcare republicană, sau o ridicare a claselor de jos din țară împotriva celor de sus, cu scopul de a obține o mai echitabilă repartitie a drepturilor politice și a avantajelor sociale. Maghiarii nu au pretins niciodată a fi republicani și acest lucru nici nu este măcar menționat în declarația de independență. A fost o încercare din partea nobilimii maghiare fără titluri — 600 000 la număr — ca să păstreze vechea constituție feudală a statului care îi garanta privilegiile aristocratice și dominația neamului lor, împotriva constituției liberale acordate de împăratul Austriei prin care se desființau toate discriminările de rang și naționalitate, instaurîndu-se ideile moderne de reprezentare egală, sufragiu egal, libertate a presei și libertate individuală, pe ruinele feudalismului.

În *înmălmășala* generală care a urmat, fiecare partid și neam a luptat pentru sine însuși; fiecare a încheiat alianțe și a căutat sprijin numai pentru conjunctura de moment, fără cea mai mică referință la doctrinele politice și sociale ale acelora al căror ajutor ei îl cereau și a căror cauză ei de fapt o favorizau. Maghiarii, aristocrați într-un dublu sens, ca clasă și ca neam, și care aveau acum arma în mînă pentru a conserva învechitele lor instituții feudale, fac cauză comună cu republicanii roșii de la Viena care, ca și frații lor din întreaga Europă, nu urmăresc decît răsturnarea vechii ordini și totala distrugere a tuturor formelor sociale și administrative existente. Croații și alți slavoni, democrați ca instinct și țel, și proscrisi ca rebeli de către ambele partide la începutul luptei, au luptat vitejește, ajutînd pe împăratul Austriei să zdrobească nobilimea insurgentă din Ungaria. Burgherii republicani germani din Transilvania s-au unit întîi cu iobagii valahi, a căror cerere de emancipare ei tocmai o respinseseră și au chemat apoi pe ruși în țară ca să-i protejeze împotriva ostilității nemiloase a maghiarilor și secuilor, care fuseseră aliații lor neclintîți timp de patru secole. Austria, vechea campioană a despotismului în sudul Europei, după ce zdrobise ultimele speranțe ale liberalilor italieni din Lombardia și Piemont, pornește într-o cruciadă pentru a impune o constituție liberală feudală și aristocratice Ungariei și pentru a distruge acea nobilime cavalerască al cărei entuziast curaj salvase mai mult decît o dată împărăția amenințată de armatele Europei coalizate. Rusia, care totdeauna a dus o politică agresivă și egoistă, a acționat cu ciudată mîrînimie și rețineră; ea a pătruns în Ungaria numai la chemare sau sub pretext de unanimitate pentru a apăra pe neajutoratii germani și valahi; armata sa a zdrobit insurecția printr-o singură lovitură hotărîtoare și apoi, deși întreaga țară era în puterea sa și slavonii, care constituie aproape jumătate din populația ei, i-ar fi devenit bucuroși supuși, Rusia și-a retras în liniște trupele fără măcar să prezinte vreo cerere de despăgubiri de război sau vreo pretenție de mărire a teritoriului ei.

Nobilimea
maghiară,
luptînd pentru
păstrarea
privilegiilor
aristocratice
și de neam ...

Alianțe
pentru
conjunctura
de moment

Despotica
Austrie
predicînd
liberalismul ...

Ciudata
mîrînimie și
rețineră
a Rusiei

Presă
din S.U.A.,
sub
influența
propagandei
tendentioase

O atare expunere a situației va surprinde multe persoane din țara aceasta; pentru că, înșelați de proza ditirambică a lui Kossuth, de istoria romantică, temerar cavalerescă, de costumația și manierele teatrale ale maghiarilor și de prodigioasele minciuni ale presei ultra-republicane din Germania care difuzează câte un raport, o dată la două săptămîni, asupra nimicirii totale a armatelor austriece și rusești, am ajuns în general să credem că în Europa cauza republicană depinde de succesul insurecției din Ungaria, și că această cauză era aproape sigură de victorie, datorită vitejiei și energiei fără seamăn a maghiarilor. Ziarele de aici au atacat cu asprime pe Președintele american fiindcă el nu a recunoscut imediat independența Ungariei și nu a trimis un ministru special care să încheie o alianță ofensivă și defensivă cu vitejii insurgenți. Este adevărat că noi nu putem niciodată stabili raporturi sau legături cu această țară izolată din estul Europei, care nu are nici un singur port la mare, așa cum nu putem stabili legături directe nici cu hanul Tartariei; dar acest fapt nu prezintă nici o importanță în ochii acelor care cred că propaganda reprezintă totul în materie de instituții republicane. Maghiarii au luptat într-adevăr cu mare vitejie; este greu să nu simpatizezi cu un popor care a luptat atât de curajos împotriva unor imense obstacole. Dar cauza lor a fost rea; ei au căutat să-și aperse învechitele lor instituții feudale și nedreptele și excesivele lor privilegii de clasă și neam, împotriva iureșului ideilor liberale și a spiritului reformativ din secolul al nouăsprezecelea.

Textul englez

FRANCIS BOWEN, THE WAR OF RACES IN HUNGARY

In this general turmoil, the Wallachians, also, were moved to demand a restoration of those rights, the common rights of humanity, of which they had been deprived for centuries. Some of the younger members of the Greek clergy inspired them with a generous ambition, and taught them to shake impatiently the yoke of subjection and helotism which had so long weighed upon their necks. The example for their brethren across the frontier, also, in the principalities of Moldavia and Wallachia, who had recently driven off some of their petty local tyrants, had given them new hopes of freedom and new hopes of ameliorating their situation by their own efforts. In the last Diet which was held in Transylvania before the revolution of 1848, the Wallachians had uttered their complaints, and asked at least a hearing for their cause. It was sternly and stubbornly refused; the three sovereign nations agreed with each other on this point, if on no other, that the subject race, which outnumbered them all three together, should not be admitted to an equality of rights with themselves. The Saxon burghers in this respect showed no more liberality than the Magyar magnates or the Szekler nobles; they would not violate the ancient constitution of the duchy. The Austrian ministry hoped nothing from the

efforts of the Wallachians, and therefore did not befriend them. The suppliants were rejected on all sides. Then the revolution broke out, and they offered to serve in the ranks of the Magyars if these would proclaim their emancipation. The offer was contemptuously refused; and in their despair, the Wallachians joined that party, the weakest one, whose professions seemed most liberal, though their conduct belied their words. They made common cause with the republican Germans, and contributed not a little to distract the attention and divide the forces of the Magyar insurgents.

The war in Hungary, then, was by no means so simple an affair as most persons imagined. It was not a combined effort of the whole people of a subjugated province striving to regain their national independence. Hungary never was conquered by Austria; but she sought and continued the alliance as a means of protection against the Turks, and of commercial and political union with central and western Europe. It was not a republican movement, or the rising of the lower classes in the state against the higher, with a view of securing a more equal distribution of political rights and social advantages. Republicanism was never pretended by the Magyars, and is not even mentioned in their Declaration of Independence. It was an attempt on the part of the Magyar untitled nobility, 600 000 in number, to preserve the ancient feudal constitution of the state, which guaranteed their aristocratic privileges and the dominion of their race, against the liberal constitution granted by the emperor of Austria, which destroyed all distinctions of rank and race, and established the modern ideas of equal representation, equal suffrage, the freedom of the press, and the liberty of individuals, on the ruins of feudalism.

In the general *mêlée* that ensued, each party and race fought on its own hook; each formed alliances and sought support with a view only to the exigences of the moment, and without the slightest reference to the political and social doctrines of those whose aid they invoked, and whose cause they really subverted. The Magyars, aristocrats in a double sense, both as an order and a race, and now in arms to preserve their obsolete feudal institutions, made common cause with the Red Republicans of Vienna, who, like their brethren throughout Europe, aimed simply at the inversion of the old order of things, and the utter destruction of all existing forms of society and government. The Croats and other Slavonians, democratic in their instincts and purposes, and proscribed as rebels by both parties at the beginning of the contest, fought gallantly to assist the emperor of Austria in crushing the insurgent nobility of Hungary. The republican German burghers of Transylvania united themselves first with the Wallachian serfs, whose petition for emancipation they had just rejected, and then invited the Russians into the country to protect them from the merciless hostility of the Magyars and the Szeklers, who had been their

unwavering allies for four centuries. Austria, the old champion of despotism in southern Europe, having just crushed the last hopes of the Italian liberals in Lombardy and Piedmont, engages in a crusade for the purpose of forcing a liberal constitution upon feudal and aristocratic Hungary, and of destroying that chivalrous nobility, whose enthusiastic bravery had more than once, within a century, saved the empire when menaced by the arms of coalized Europe. Russia, aggressive and selfish as her policy usually has been, has acted with strange magnanimity and forbearance; she entered Hungary only at the call, or under the pretence of humanity, to protect the helpless Germans and Wallachians; her army crushed the insurrection by one decisive blow, and then, although the country was entirely in her power, and the Slavonians, who form nearly half of its population, would gladly have become her subjects, she has quietly withdrawn her troops without making any demand for the expenses of the war, or any stipulation for her own territorial aggrandizement.

This statement of the case will take most persons in this country by surprise; for deceived by the prose dithyrambs of Kossuth, by the romantic history, chivalrous daring, and theatrical garb and manner of the Magyars, and by the prodigious lies of the ultra republican press in Germany, which spread a fresh report of the utter annihilation of the Austrian and Russian armies once a fortnight, we had generally come to believe, that the republican cause in Europe depended on the success of the insurrection in Hungary, and that this cause was almost sure to succeed from the unparalleled bravery and activity of the Magyars. The newspapers here attacked the American President with severity, because he did not immediately recognize the independence of Hungary, and send out a special minister to conclude an offensive and defensive alliance with the gallant insurgents. It is true, that we can never have any intercourse or connection with this isolated country in the east of Europe, which has not a single seaport, any more than with the Chan of Tartary; but this fact is of no importance in the eyes of those who believe that the spirit of propagandism is the essence of republican institutions. The Magyars, indeed, fought with great gallantry; it was hardly possible to avoid sympathizing with a people who struggled so bravely against immense odds. But their cause was bad; they sought to defend their antiquated feudal institutions, and their unjust and excessive privileges as an order and a race, against the incursion of the liberal ideas and the reformatory spirit of the nineteenth century.

■ Francis Bowen, *The War of Races in Hungary*, in "The North American Review", vol. LXX, Jan. 1850, p. 119-122 (Fragment).

„CARACTERUL TOTDEODATĂ NAȚIONAL,
DEMOCRATIC ȘI SOCIAL”
AL REVOLUȚIEI ROMÂNILOR

351

C. D. ROSENTHAL, NOTE SOLICITATE DE CETAȚEANUL ROSE¹ PENTRU A SERVI
CETĂȚENEI ROSE¹ A SCRIE O SERIE DE ARTICOLE SUBT FORMA UNUI FOILETON-
ROMAN DESTINAT A APARE ÎN JURNALELE DE DUMINECĂ DIN LONDRA

Ziarul „Times” e obligat, îl cunceașteți, a povesti partea populară, umanitară a revoluției române; a povesti partea sa frumoasă, adică întreaga revoluțiune. A arăta că nu a fost opera citorva oameni, că mic și mare, săraci și bogați, locuitori de la orașe și locuitori de la sate, preoți, bătrâni, femei, copii, toți au luat parte la dinsa; că a fost opera lui Dumnezeu, opera tuturor. A descrie scenele de devotament patriotic, de curaj, de eroism; lupta din Dealul Spirei, cîmpul lui Traian în momentul dezbinării², mai ales cînd soldații și voluntarii, cu lacrimile în ochi, luau corp la corp pe țerii lor, care voiau să-i părăsească, zicîndu-le: „nu ne trădați, voi re-ați promis a merge în fruntea noastră, rămîneți să murim împreună”. A descrie orașul București în timpul nopții aceleia, pe care nu o voi uita niciodată, cînd se răspindise zvonul că turcii vor năvăli în oraș; înmăite scene petrecute în timpul războiului din Transilvania pe care Boliac și fratele meu îi le vor povesti. A descrie cumințenia și maiestatea poporului suveran, în timpul mărețelor întruniri, a povesti despre comisiunea tărănilor și sfințele lor cuvinte, a descrie Cîmpia Libertății și cei 60 000 de români reușiți în adunarea națională la Blaj, în Transilvania. Ionescu se găsea prezent la Blaj, că nu va³ da toate detaliile ale acestei mari sărbători. A face să iasă în evidență partea care au luat-o femeile la revoluție, a descrie devotamentul lor, spiritul lor de sacrificiu, a arăta cum se lipseau de juvarele lor, mergînd să le depună, cu produsul muncii lor, pe altarul patriei, a face portretul cetățenei Davisson⁴, a descrie pe femeia Ipătescu fugind spre palat, cu părul în dezordine, pe jumătate îmbrăcată și cu pistolul în mînă. Ori cît pe această femeie descrie-o. Imaginează-ți scena, fă-i un portret, însuflețește-l cu sufletul vostru și va fi totdeodată un obiect de inspirație pentru străini și un model, un izvor de inspirație pentru croinele noastre de miine. A povesti frumosul rol pe care femeile l-au jucat în timpul războiului Transilvaniei, pe care Boliac și fratele meu îi le vor spune. A face să reiasă toată importanța Asociației femeilor transilvănene, al căror scop este educația orfanilor din războiul pentru independență; a arăta că acest Comitet cu reședința la Brașov este compus numai din femei, avînd ca președinte o femeie, ca secretar o femeie, casier o femeie. A pomeni numele lor dacă veți putea să vă procurați „Gazeta Transilvaniei” care vorbește despre aceasta.

Este un fapt unic în ambele părți ale lumii, fără precedent în istorie.

Este un fapt imens în ochii mei, e cel mai mare fapt al timpurilor moderne, este prima răsărire a aspirațiilor și străduințelor socialiștilor, cuge-

Întreaga
revoluțiunea
a fost
opera
tuturora

Partea
care
au luat-o
femeile
la revoluție

Caracterul
ei ... național,
democratic,
social

tătorilor, prietenilor umanității. — Scrieți, scrieți și în acea parte, fiți convinși, oameni de suflet ne vor ceta în genunchi.

O țara mea, țară de mistere, țara minunilor, lumea nu te cunoaște, tu nu cunoști lumea și tot tu ești aceea ce invenți întotdeauna lucrurile mari.

Eochery [...] ar trebui să scrie un articol pentru o revistă sau un jurnal din Paris. Aceasta i-ar da ocazia de a vorbi de revoluțiunea noastră, foarte puțin comună în Franța. A face să i se vadă caracterul totdeauna național, democratic și social. Pentru a ne îndemna mai mult unul pe altul, vă zic că toate cele ce vom scrie vor apare în franțuzește, englezește, nemțește, în limba polonă, italiană, spaniolă și portugheză ... * ... în lumea nouă ... și care au început prin a prezenta în ajunul revoluțiunii, fugind după generalul rus și strigându-i : „Generale ! stingeți-vă țigara, ascundeți-o, retrageți-vă, generale, retrageți-vă. O să puneți foc orașului, o să puneți foc țării ... și dacă nu veți ...”

■ Reproducă după Const. V. Rosetti, *Constantin Daniel Rosenthal, un pictor iupitor în revoluția de la 1848*, „Adevărul literar și artistic”, 4 martie 1923⁵.

■ I. C. A. Rosetti și soția sa, Maria C. A. Rosetti. 2. Dizolvării. 3. Poate ; el vă va. 4. Soția lui Davicion Bally (?). * Scrisoarea aci e arsă și ruptă. Voi citi pașagiile ce le voi putea extrage. [Notă Const. V. Rosetti]. 5. Scrisoarea a fost datată de primul său editor—C. V. Rosetti — „din 1830 sau 1831”. Încălăm mai mult pentru anul 1850.

„A DESFIINȚA REGIMENTELE GRĂNICEREȘTI... NU POATE FI CONFORM CU EGALITATEA”

352

DR. PAVEL VASILE. ÎMPOTRIVA DESFIINȚĂRII REGIMENTELOR GRĂNICEREȘTI TRANSILVANE

Motivarea
oficială

Între cele multe cabale ce vin națiunii române din partea contrariilor săi au fost și propunerea a se desființa regimentele de graniță, și cele române, credincioase, ca și cele rebele secuiești. Cu cât au ajuns ei în privința aceasta scopul lor nu am putut înțelege lămurit. Atita însă știm cu adevărat că faima despre desființarea regimentelor de graniță române din Transilvania au început a se lăți, nu numai în cercurile politice mai de jos, ci mai cu seamă și în cele înalte. Temeiurile cu care se slujesc contrarii românilor în privința aceasta sînt cam următoare : „Regimentele de graniță din Transilvania nu și-au împlut datorința sa în campania de astă iarnă și de aceea nu e văzută lipsa pentru ce să mai steie. Nu ar fi de cuviință, ba nici cores-punzătoriu politicei de față a lăsa arme în mîna românilor acestora. Scopul regimentelor de graniță este a păsi hotarile de incursiile turcilor și de ciuimd ; fiind însă că acuma nu mai sîntem vecini cu turcii ci cu muscalii, nu e mai mult frică nici de incursii, nici de ciuimd”.

Noi nu ne vom întinde în adîncul acestor la privirea dinții destul de săci argumente, ci reflectăm numai atîta cum că tocmai astea regimente în anul trecut avură curaj a fi cele dinții care denegară ministeriului unguresc supunerea și se dechiarară că vor apăra drepturile monarhului cu sîngele său. Și acest a lor promis l-au împlut cu bărbăție, iară dacă rezultatul nu au fost așa de eclatant cum cer aceia carii nu încetară a defăima bravii aceștia ostași, vina nu e a lor — aceasta o spunem fără sfială —, ci ea zace mai adînc, și noi o știm prea bine. Lăsăm însă pentru timpuri mai favorabile a vorbi despre dînsa, dar nu vom rămînea datori.

Adevăratele
motive
zace mai adînc

Apoi, știm că regimentul al 2-lea român, ieșind în Galiția, află la poporul acela recunoștință, căci îl judecă după împrejurări, iară nu din pismă. Și tocmai acest regiment este care mai voi a se supune muncii de șanturi, decît a jura la rebeli credință, fără să-l fie mișcat frica cu care era amenințat că va fi zăciuit.

Ne este și aceea cunoscut cum că unii cu dinții ascuțiți, carii și-au făcut de meserie a defăima pe alții, ca să nu fie ei defăimați, au fost început cu tot de-adînsul a defăima și bravul regiment româno-banatic care, în Italia, în Timișcara, în Bănat, la Poarta de Fier și în alte locuri și-au dobîndit cununa vitejicii și recunoașterea supremilor lor comandanți, pentru că la Poarta de Fier, în primăvara trecută, au putut înfrînge puterea lui Bem.

Nația română au fost provocată a se arma de Împăratul, și acestei provocări au răspuns în sensul cel mai strîns, căci el și-au cîștigat armele cu brațele sale, fără ajutor străin, și despre întrebunțarea lor ne sînt dovezi destule: însuși aceia asupra cui le-au rădăcat și oaspeții noștri muscali. Ea nici contrarii noștri nu le pot denega, însă ca să detragă bravura aceasta de la nația română, ei numesc vitejia românilor „barbarism, cruzime”, iară micimea de inimă a lor o numesc „cultură”.

Apoi deși, precum ziserăm, românii și-au cîștigat armele cu brațele sale, totuși, la provocarea celor mai mari, le-au depus cu supunerea aceea ce așa frumos caracterizează nația română. De este, dară, voia Împăratului ca credincioșii români grenițari să depuie armele, ei nu se vor împotrivi, precum nu s-au împotrivit nici la apucarea lor. Întrebăm însă: este de cuviință și corespunzător politicii de față a desarmării niște regimente atît de credincioase monarhului, tot în acel timp cînd se desarmă și regimintele rebele? Și aceasta numai pentru aceea pentru că unei nații mult violente nu este plăcut a vedea arma în mîna românului, ca să nu o mai întrecă în vitejie, precum au întrecut-o pînă acuma. Răspunzăm la aceasta frații noștri români din Bănat, sîrbii, slovenii și croații carii încă poartă cu onoare aceste arme, și care însuși s-ar putea afla vătămați prin astfel de fapte.

A nu vedea
arme în mîna
românului ...

Apoi, dacă știură aceste regimente a purta armele lor încredințate de la Majestatea Sa 85 ani, nu se vede cauza de ce să fie ele astăzi în mîna lor periculoase, și de ce nu erau în anul trecut, cînd ne călcău rebelii pe călcii?

Bravul batalion al grenadirilor, care câștigă recunoștința monarhului, regimentul lui Leiningen, Karl Ferdinand, Turani încă constă mai tot din români și se pot numi române, deși contrarii noștri le numesc „waterlandische”¹. Cere-vor, dară, și de la acești bravi ostași inimizii noștri armele, pentru că sint români și pentru că li[-i] frică de armă în mina românului? Noi, pină stau Principatele în întregimea sa, nu știm să fim vecini cu muscalii. Rădicarea carantinelor între Moldova și Basărabia încă nu ne-au făcut vecini. Și, deși este adevărat că prin orînduiele și măsurile ce s-au înființat la Dunăre noi am scăpat de incursiile turcești și de biciul ciumei, totuși nu e urmarca că trebuie desființate regimentele de graniță din Ardeal, căci atunci s-ar putea aceasta cere și pentru regimentele militare din Bănat. Apoi, nu este scopul regimentelor acestora numai a păzi hotările de către turci, ci scopul lor este cu mult mai nobil, mai frumos : a fi cele mai încrezute trupe ale monarhului, precum am văzut de atîtea ori în faptă.

Mișcarea regimentelor de graniță la 1829, ca să tăcem de timpurile mai de demult, ne sint cunoscute. Apoi, nu ieși regimentul al 2-lea român la anul 1846 în Galiția, nu cel banatic în anul trecut în Italia? Și nu dădură ele dovezi destule despre a lor credință și vitejie?

A destiința
regimentele
de graniță
ar fi o greșală
politică...

A desființa, dară, regimentele de graniță române din Transilvania ar fi o faptă care ar asupri credincioasa nație română, ar fi o apucare silnică, care ar degrada meritele acestor regimente, ar fi o faptă neconformă făgăduințelor împărătești, neconformă jertfelor ce au adus aceste regimente pre altairui patriei, pentru împăratul și preastrălucita sa casă, ar fi o greșală politică, căci a desființa credincioasele regimente tot în acel timp cînd se desființează și cele rebele, numai pentru că așa poftesc inimizii națiunei române, cari nu înceată a o calumnia ca să-i păteze nefățarnica credință, nu se poate numi politică; ar fi o greșală asupra dreptății, căci a se ajuta cu brațele acestor regimente 35 ani și apoi a le tăia tocmai atuncia cînd ar trebui să merite cea mai vie recunoștință nu se unește cu dreptatea. Ar fi o greșală asupra *Constituției*, căci aceasta cheazăuiește starea regimentelor de graniță; ar fi o greșală asupra egalității, căci a desființa credincioasele regimente române în timpul cînd la alte națiuni se înființează batalioane naționale, nu poate fi conform cu egalitatea.

Credința acestor regimente este mai lămurită în apă și foc decît să o poată degrada calumniile inimizilor ei, măcar de ar fi cît de puternici, și ar întrebuița orice cabale și minciuni împotriva lor.²

„Dr. Vasici, 1851”³.

■ B.A.R., ms. rom. 1003, f. 39r-41v; publicat în *George Bariț și contemporanii săi*, II, *Correspondența primită de la Pavel Vasici, Al. Roman și Al. Șandor*, București, 1975, p. 23-25.

■ 1. „Ale patriei”. 2. Regimentele grănicerești au fost desființate la 10/22 ian. 1851. Articolul de mai sus, după părerea primilor editori (*op. cit.*, p. 23), a fost scris în 1850, dată confirmată prin referirile din text. Deși scris cu toată prudența unui funcționar cesaro-crăulesc, el n-a putut să apară în anii absolutismului habsburgic, căci ar fi pus în „mare pericol” atât pe P. Vasile ca funcționar de stat, cît și pe redactorul gazetei. (Cf. G. Barițiu, *Biografia lui dr. Paul Vasile* în „Observatorul” IV, 1891, nr. 80, p. 321-322). 3. Numele și anul, de mîna lui G. Barițiu

„OPERA TRUFIEI...”

353

F. BOHLEN, RĂSCOALA SLAVONILOR, VALAHILOR ȘI GERMANILOR DIN UNGARIA ÎMPOTRIVA MAGHIARILOR

Snuciderea politică a Transilvaniei nu a fost voința majorității populației, ea a fost opera terorismului. Războiul civil în Ungaria și Transilvania a izbucnit între maghiari și celelalte (naționalități) neamuri locuind în aceste țări — croați, slavoni și sârbi în prima, sași (germani) și valahi în cea de a doua —, *împotriva voinței regelui*, pentru apărarea naționalității lor, primejduită de maghiari. Regele apostolic și împărat al Austriei a luat *pentru prima dată* parte la război. Atunci maghiarii l-au înfruntat, aruncându-i mânușa... * Războiul în Ungaria și Transilvania nu a fost numai o luptă pentru interesele unei dinastii sau ale unui neam, a fost o luptă pentru ordine împotriva anarhiei, pentru civilizație împotriva barbariei, pentru apărarea societății împotriva distrugerii ei. *Genesis der Revolution*, p. 383¹.

„Pentru
apărarea
naționa-
lității...”

„Am spus mai sus că secuii au fost găsiți aici de către maghiari când au intrat prima dată în țara pe care ei o ocupă acum (Transilvania); pe baza asemănării de limbă și origine li s-au acordat secuiilor privilegii refuzate locuitorilor de haștină ai țării. Li s-a acordat deplină libertate cu condiția ca ei să apere frontiera de răsărit...”.

Condiția
secuiilor
în Transilvania

„Cei mai avuți sau mai puternici au introdus treptat pe proprietățile lor personale sistemul în funcție în restul Transilvaniei; legătura țărân-senior se întindește azi în Țara Secuiilor, ca și în alte părți. Titluri și diplome de înnobilitare au fost de asemenea răspindite cu larghețe în țară și treptat s-a ajuns la desconsiderarea celor ce nu le posedă”. Paget's *Hungary*, vol. II, p. 390, 391².

„Una din legile fundamentale ale sașilor (germanilor) este egalitatea între toți membrii națiunii saxone. Ei nu au nici nobili, nici țărani. Sînt totuși destul de mulți sași care au primit diplome de înnobilitare cu care ei se împăunează; dar fiecare sas adevărat vă va spune că o face în calitate de nobil maghiar și nu de sas. Administrația lor municipală era în întregime în mâinile lor; fiecare sat își alegea proprii săi funcționari și își administra propriile sale afaceri fără vreo intervenție a unei autorități superioare”. *Ib.*, p. 431, 432.

Sașii
și legile lor
fundamentale

„Majoritatea populației Transilvaniei consistă din valahi, care nu sînt reprezentanți în Dietă; la aceștia se mai pot adăuga țigani, care duc o viață nomadă, cei mai mulți locuind în corturi. Limba folosită în dezbate-

Românii

rire din Dietă este limba maghiară. Numărul deputaților din Dieta Transilvaniei (1841—1842) a fost de 310, astfel repartizați după naționalități :

Între
evidența
demografică ...
și realitatea
politică ...

<i>Dietă</i>	<i>Populația Transilvanici**</i>
161 maghiari	maghiari 260 170
114 secui	secui 260 000
35 sași (germani)	sași (germani) 250 000
310	valahii 1 287 340
	alții 60 400

Hauer : *Über Oesterreichs Staatsausgaben*, p. 133³.

Uniunea ...
fără
consimțământul
românilor

„Și astfel s-a decretat uniunea Transilvaniei cu Ungaria fără să se ceară consimțământul românilor care formează marea majoritate a populației fostei provincii ; și astfel comisarii ultramaghiari au fost trimiși în diferite localități cu ordinul să exterminе persoanele capabile și instruite (înțelegându-se prin aceasta institutorii și preoții, fără a căror îndrumare primitivii țărani valahi nu puteau constitui o amenințare) ; și astfel în vecinătatea orașelor și satelor, ba chiar pe șosele, au fost înălțate spinzurători, iar pe edificiile publice din toată Transilvania au apărut inscripții în limba maghiară și română : *uniune sau moarte*. Românilor, ajunși la capătul răbdării, s-au adunat, în număr de șazececi de mii, în mai 1848 pe cîmpia de la Blaj, conduși de episcopii lor de rit grecesc ⁴.

Întreaga
națiune
română
s-a ridicat ...

„Niciodată n-a fost un război mai crîncen decît acela care a izbucnit îndată ce românii au luat arma în mînă. Întreaga națiune — bărbați, femei, copii — s-a ridicat. Ridicarea *en masse* a fost organizată cu conducători naționali, de către toți promotorii acestei insurecții oficiale, care au adoptat vechile titluri romane de *Prefecți, Centurioni și Decurioni*”. Bourgoing : *Guerres d'idiome*⁵.

Promisiunile
imperiale ...

„Prezența armatelor imperiale, manifestele și promisiunile lor, și pe de altă parte poziția precară a generalului polon [Bem] au avut ca urmare trezirea vechilor dușmăanii, vechilor amintiri, pretenții și speranțe printre valahii primitivi care în acea țară sînt numiți moți. Gloatele acestor oameni de munte au fost aștiate și multe mii s-au strecurat afară din ascunzătorile lor ca reptilele trezite la o viață nouă de razele soarelui. Bem vedea numărul dușmanilor săi crescînd în chip înfricoșător pe fiecare bucată de pămînt ce avea să o apere”. Schlesinger : *War in Hungary*, vol. II, p. 163⁶.

Țărănimea
română
n-a dus
numai o
luptă de clasă,
ci un război
între
naționalități
1170

„În Transilvania țărănimea valahă s-a ridicat împotriva proprietarilor maghiari. Nu a fost o simplă Jacquerie ca în Galiția — războiul unei clase împotriva altei clase ; ci și un război între naționalități, și excesele comise de ambele părți au fost grozave. De asemenea în Banat, grînarul Ungariei, sîrbii au pornit război împotriva maghiarilor și germanilor fără discriminare dacă aceștia erau de partea regelui sau a guvernului maghiar, a ordinei sau a revoluției, și sate întregi au fost nimicite în aceste ravagii”. Corvinus, p. 90, 91⁷.

„Nici nu apucase Comitetul Apărării să părăsească Pesta că s-au și remarcat disensiuni în Consiliile ungare. Generalul Görgey pare a fi fost exponentul sentimentului ultra-independent al moșierimii maghiare ; îndată ce a sosit la Waitzen el a declarat că a luat arma în mină pentru apărarea legilor din Aprilie 1848, pentru regele legitim Ferdinand V, și că armata va apăra țara independent de oricare altă autoritate”. *Ib.*, p. 81.

„Nu este prea clar de ce Bathyány, care știa de misiunea contelui Lamberg, s-a retras de la Pesta la 27 sept., dînd astfel Dietei prilejul să declare misiunea sa ilegală, întrucît numirea sa nu fusese contrasemnată legal. Această declarație cu siguranță a netezit drumul spre omorirea comisarului regelui în ziua de 28; și este imposibil să fie cineva de acord cu manifestul ungar care declară că „moartea contelui Lamberg trebuie considerată ca un fapt în sine”. Dieta trebuie să accepte responsabilitatea inițierii acestei crime ; ea cu siguranță nu a sesizat această ocazie pentru a repudia opinia singeroasă a domnului Irányi care a prezentat acest fapt în Camera inferioară, ca „o simplă greșeală de formă”.

„După asasinarea contelui Lamberg, Bathyány, Eötvös și chiar baronul Wesselényi, acest O’Connell al Transilvaniei, cum a fost numit, au părăsit țara”. *Corvinus*, p. 76.

„Nimic, într-adevăr, nu arată mai clar caracterul deosebit al perioadei mai tirzii a revoluției maghiare decît soarta acestui minister. Principele Paul Esterházy și-a prezentat demisia în septembrie 1848. Conte Széchenyi și-a pierdut mințile văzînd nenorocirile inevitabile care se abăteau asupra țării sale și pe care el nu le putea împiedica. Baronul Eötvös a fost silit să fugă din Ungaria din motive de securitate personală, după evenimentele care au dus la masacrarea contelui Lamberg ; în timp ce Deák și Klauzál s-au retras în viața particulară, cînd s-au convins că d. Kossuth intenționa să continue războiul civil, cu toate riscurile, retrăgîndu-se cu o parte a Dietei la Debreșin”. *Ib.*, p. 68.

„Cînd Banul a trecut riul Drava în septembrie 1848, în marșul său către Pesta, mai mulți ofițeri ai corpului de armată maghiar, care fuseseră trimiși ca să se opună înaintării sale, s-au dus la cartierul său, l-au rugat să declare dacă avea vreun ordin de la rege, și în cazul cînd putea să-i convingă că era investit cu asemenea autorizație, deși dată lui numai oral, ei erau hotărîți să nu i se împotrivească. Replica Banului a fost : că el nu deținea asemenea ordine de la Împărat — că el acționa fără vreo autorizație și pe propria sa răspundere — dar că el credea că acționa pentru adevăratele interese ale țării și ale suveranului său și în conformitate cu sentimentele armatei din care se mîndrea că face parte”. *Corvinus*, p. 72.

„Oamenii de stat francezi, sub pretextul spaimii de socialism, considerau că Franța nu era în situația să intervină. Acest partid, condus de Lamar-tine, a și exercitat influența sa împotriva Ungariei, și consecința a fost că Pascal Duprat, care de fapt primise instrucțiunile sale de la Bastide în calitatea sa de agent în acea țară, nu a părăsit Franța.

Puncte
de vedere
și poziții
în sinul
revoluției
maghiare

Franța
și revoluția
maghiară

În iunie 1849, afacerile Ungariei au luat o întorsătură mai bună la Elysée și în cabinetele miniștrilor; dar răsturnarea unei părți din montaniarzi a distrus din nou tot ceea ce demonstrațiile bombastice ale opiniei publice făcuseră în favoarea Ungariei. Însuși faptul că socialiștii luaseră partea Ungariei a fost suficient pentru a determina pe conservatori să fie împotriva ei". Schlesinger: *War in Hungary*, vol. II, p. 59.

Declarația
de
independență
maghiară ...

„Cea mai mare enigmă a revoluției maghiare este fără nici o îndoială Declarația națională de independență, prezentată de Kossuth și proclamată de Adunarea Națională la Debrecin (14 aprilie 1849) — un act care a fost interpretat în diferite feluri, cele mai multe inexacte, sensul său real fiind, aproape în mod general, greșit înțeles". *Ib.*, p. 75.

„Kossuth însuși s-a lăsat atras de fantasmă când a făcut acest pas prematur — de o atitudine de tristă și mare importanță în viitor. *Ib.*, p. 81.

„Declarația semi-republicană de pe Tisa a alarmat pe oamenii de stat de pe Sena, iar în Anglia, conservatorii au avut un argument serios împotriva lui Palmerston. Teleki la Paris și Pulszky la Londra s-au străduit să corecteze acest act nefast, declarând că ei amândoi aveau numai la actul de independență; dar făcând aceasta ei se plasau pe o poziție nu mai puțin fatală, fiind obligați să se desolidarizeze de politica propriului lor guvern. Acești trimiși, așa cum arătau limpede ziarele engleze și franceze ale timpului, se străduiau să arate că forma de guvernământ în Ungaria trebuia să fie considerată ca o chestiune deschisă și că acea țară nu putea fi socotită între timp nici ca republică nici ca monarhie". *Ib.*, p. 87, 88.

„Greșita
înțelegere
a obligației lor,
în chestiunea
națio-
nalităților"

„O și mai mare eroare care trebuie pusă pe seama guvernatorului și a miniștrilor săi a fost greșita înțelegere a obligației lor în chestiunea naționalităților; Declarația de independență nu avea sens, dacă toate dorințele croaților, sîrbilor și valahilor nu erau imediat și total satisfăcute. Separarea Ungariei de Austria ar fi trebuit în același timp să constituie o legătură de unire cu neamurile slavilor de sud. Trebuie recunoscut că acest lucru nu era ușor de realizat; într-adevăr era extrem de greu să se stabilească orice fel de relații pașnice și conciliatorii cu aceste națiuni".

„Guvernul ar fi trebuit să lipsească de putere pe conducători, dînd o proclamație și admitînd pe loc toate cererile slavilor din Ungaria, oricît de exagerate ar fi fost. Nu ar fi trebuit făcută nici un fel de încercare de negocieri cu conducătorii, ci Dieta ar fi trebuit să se adreseze direct poporului, dîndu-i explicații. Prin asemenea pas Declarația de independență ar fi cîștigat în importanță și măreție".

„Fiindcă nu trebuie să ne înșelăm pe noi înșine: chestiunea naționalităților din Ungaria este atît de incalcită, încît alte țări abia pot înțelege cum a izbutit Austria să cîștige pe slavi de partea ei".

„Actul de independență ar fi putut să fie leagănul libertății Ungariei: a fost ruinat prin politica falsă a guvernului, prin răsturnarea lui Kossuth și prin trădarea lui Görgey". Schlesinger: *War in Hungary*, vol. II, p. 88—90.

„A avut dreptate corespondentul de ziar care a adresat în septembrie 1848 aceste cuvinte guvernului unguresc : „Oameni ai guvernului, explicați-ne de ce se afirmă atât de des, cu îngrijorare, că țara este în primejdie. Harta este întinsă în fața noastră și ochii cuprind o suprafață de 5 000 mile pătrate (Germane?). Cum poate securitatea unei țări de această întindere să fie amenințată de o îngustă fîșie de pămînt din sudul ei, numită regatul Croației? Mai înainte de toate, vă conjur să arătați în limbaj clar și precis ce numiți „țara noastră“. Spuneți-ne ce trebuie să înțelegem cînd se vorbește de țara Ungariei? Ce trebuie să înțelegem sub acest nume? Este o țară în care trebuie suportată dominația neamului maghiar, sau este o țară în care maghiarii, slavonii și germanii pot trăi laolaltă liberi și fericiți, cu drepturi egale la existență națională? De răspunsul la această întrebare depinde existența sau ruina unei Ungarii libere și independente. Dacă este vorba de Ungaria teritorială atunci sărim toți ca un singur om; dar dacă este vorba de concepția maghiară a „țării noastre“ — adică dacă Ungaria înseamnă maghiarime obstinată, intratabilă, atunci dintre slavoni și germani nu se va întinde nici un singur braț înarmat pentru o idee atât de șubredă și despotică; vor fi numai lacrimi pentru o atât de monstruoasă înșelătorie. Grăbiți-vă deci, domnilor, să definiți clar ideea pe care locuitorii acestei frumoase țări trebuie să și-o formeze în legătură cu cuvîntul *Ungaria*. Este încă timp, eliberarea este încă posibilă, fuziunea maghiarilor, slavonilor și germanilor în unitatea unei singure națiuni ungare este totuși posibilă — dar numai cu condiția ca să spuneți oamenilor ce este patria lor“.

Türnenfolge in Ungarn, p. 10, 11⁸.

„Slavonii sînt democrați înnașcuți și ei devin și mai democrați cînd geniul neamului lor este lăsat să se dezvolte fără piedici. Slavonii din Ungaria doresc toate acele libertăți civice și politice pe care le reclamă ungurii; dar ei pun chestiunea libertății, după aceea a naționalității și rămîn neînduplecați cînd e vorba de reformă. Și tocmai acest sentiment național a fost puternic atacat de maghiarii, ca și cînd ar fi fost o idee de rebeliune. Maghiarii au găsit foarte natural să-și afirme propria lor individualitate ca națiune și neam, dar sînt foarte mirați și indignați cînd illyrii (croații), cehii (slovacii) și valahii care trăiesc între granițele Ungariei manifestă aceleași dorințe. Maghiarii au voit să maghiarizeze pe slavonii; dar aceștia nu s-au arătat înclinați să se supună unei asemenea pretenții. Maghiarii visaseră o unitate politică în propriul lor avantaj; ei au văzut ivindu-se federalismul pe care ei înșiși l-au creat. În clipa cînd problema naționalității lor a fost adusă în discuție, unitatea politică a devenit imposibilă; și așa Ungaria s-a angajat într-o serie de mișcări politice care au dus la destrămarea. Acum diferitele naționalități sînt încheștate într-un război crîncen, unele împotriva altora... * Așa s-a întîmplat că, în chiar ziua revoluției, cînd Metternich și vechiul regim erau doborîți, maghiarii s-au aflat amenințați din toate părțile și de către toate neamurile ale căror simțăminte naționale ei nu le respectaseră în trecut; de aici protestele congresului slav la Praga și insurecția slovacilor în munții Carpați; de aici chemarea

„Țara“
Ungariei ...

Dorința de
unitate
politică
maghiară,
în contradicție
cu dreptul
naționa-
lității lor ...

către români să se unească și să formeze o națiune, lansată de republicanii de la București către valahii din Transilvania; de aici în sfârșit atitudinea războinică a croaților" *Thronfolge &c.*, p. 16, 17.

„Oricit de mult ar condamna cetățeanul liber al Austriei purtarea pe care a adoptat-o Jellačić, el nu poate să nu recunoască că acesta a fost însușit la acea dată (luarea Vienei) de motive de umanitate, atunci când asemenea motive erau privite ca fantastice și sentimentul era considerat ca o excentricitate". Schlesinger, *War in Hungary*, vol. I, p. 71.

„De la prima apariție, Jellačić impunea respect. În Croația nu au fost jafuri, ci echipare; nu au fost omoruri, ci înarmare. Banul a ridicat pe concetățenii săi la război împotriva maghiarilor, cu aceeași irezistibilă elocință, care mai apoi a făcut și pe Kossuth să realizeze atâtea fapte de bravură. Jellačić a pornit la lupta pentru independența națiunii sale având talente mari pentru agitație și entuziasm înflăcărat. A pășit pe arena revoluției cu viziara ridicată, într-un spirit de auto-încredere, de încredere în puterea neamului său și a dreptului acestuia la revoltă.

„În mod firesc s-a pus întrebarea: de ce adică croații să nu se poată bucura de aceleași privilegii pe care ungurii le obținuseră fără luptă, și pe care italienii se străduiesc să le obțină pe cîmpul de bătăie, iar germanii în Parlament? Un om care socotește că nu toate revoluțiile sînt nejustificabile, ar putea considera insurecția croată mai puțin justificabilă decît acelea din Italia și din Polonia. De fapt, la începutul ei, Jellačić a fost privit cu deosebită simpatie atît înăuntrul cit și în afara Austriei, indiferent de faptul că slavismul nu s-a bucurat vreodată de prea mare favoare în Europa". *Ib.*, p. 26, 27.

Ședința
de la
28 iulie 1849
a Dietei
maghiare
și proiectul
legii egalei
îndreptății
naționale ...

„Parlamentul a ținut ședințe secrete, ca să discute marea problemă: cum ar putea fi cîștigate ostilele naționalități, slavă și valahă, pentru cauza maghiară. Rezultatul a fost: acordarea comandai supreme lui Görgey (cu condiția ca acesta să prezinte în viitor o dare de seamă asupra purtării sale); o declarație de drepturi egale pentru toate naționalitățile; și o amnistie pentru toți cei care ridicaseră armele împotriva Ungariei. (28 iulie 1849). Aceste hotărîri n-au fost adaptate nici timpurilor, nici împrejurărilor. Kossuth se menținea încă în rezervă față de Görgey, în vreme ce ar fi trebuit să se pronunțe sau să demisioneze. Acordarea de către guvern a unei amnistii în momentul în care războiul luase o nouă și hotărîtoare întorsătură echivala cu recunoașterea propriei sale slăbiciuni, și totodată era evident că era prematur a face acest lucru, atîta timp cît aceia cărora li se oferea amnistia aveau o bineîntemeiată speranță de a se vedea în curînd în situația de a putea oferi ei înșiși amnistie. Dar recunoașterea drepturilor egale a venit cu un an prea tîrziu, deoarece ca abia oferea acum neamurilor slave o concesie care le fusese de fapt asigurată de către împăratul Austriei, și, mai mult chiar, oferită la vederea orașelor mistuite de flăcări, a satelor pustii și a mormintelor profanate. Trufia maghiară și setea de supremație a nobilimii maghiare n-au suferit niciodată o umilire mai profundă decît prin rezoluțiile votate în acea ședință a Dietei. — A fost ultima, ultima

Trufia
și setea
de
supremație ...
1174

mare ispășire de păcate a reprezentanților națiunii maghiare, oferită celorlalte naționalități pentru lungii ani de împilare." Schlesinger, *War in Hungary*, vol. II, p. 188, 189.

„D Kossuth și miniștrii săi au primit cu politețe, dar cu rezervă, propunerile polonezilor și ale românilor. La 10 iunie (1849, două luni înainte de sfîșitul războiului) Cazimir Batthyány, ministrul de externe, scriind agenților politici și comandanților de granițe, le adresa instrucțiuni care păreau să amîne fără termen epoca unei înțelegeri. „Trei sînt — spunea el — principiile care trebuie să stea la baza acestei reconcilierii, și, întemeiați pe ele, nu vom ceda niciodată nimic în nici o împrejurare, pentru că aceasta ar însemna să ne sinucidem cu propria noastră mîină. 1. unitatea statului; 2. integritatea teritorială a statului, așa cum ființează ea de secole; 3. supremația elementului maghiar, obținută cu o mie de ani în urmă, cu arma în mîină, fundament al autonomiei noastre, consfințită prin folosirea limbii maghiare ca limbă diplomatică”. Astfel, luîndu-și ca stîndard principiul cuceritorului, ministrul amintește privilegiile limbii maghiare: „Ele au fost — continuă el — stabilite prin legi. Astfel, deliberările Corpului legislativ, legile, documentele care se referă la acestea sînt redactate în limba maghiară. Limba maghiară este de asemenea limba guvernului, a instanțelor inferioare și superioare de judecată, a școlilor superioare, a matricolelor de nașteri și decese”. — Putem noi oare considera pe d. Batthyány serios în ceea ce înțelege el prin concesie?...”.

„După primele înfrîngerii ale lui Gőrgy și Bem, cînd chipul morții se infățișa guvernului maghiar sub aspectele cele mai îngrozitoare și din toate colțurile, Kossuth, cu guvernul și Adunarea legislativă, au început să se arate mai puțin ostili proiectelor de împăcare. Sub imperiul fricii, care pusese stăpînire atunci pe toate mîntîile, ei au consimțit să acorde unele din concesiile pe care le ceruseră emisarii românilor. Aceasta s-a petrecut la Seghedin, ultimul azil al guvernului fugar, în ziua de 14 iulie, o lună înainte de sfîșitul războiului, cînd ministrul [C. Batthyány] a anunțat românilor această rezoluție tardivă. Cît despre cererile polonezilor în favoarea slavilor, maghiarii încă șovăiau; numai în ultimul moment, și cînd își vedeau sfîrșitul, la Arad, s-au resemnat să facă acest ultim și dureros sacrificiu. Abia avuseseră românii timp să ia cunoștință de noile drepturi care le fuseseră conferite cu atîta silă, cînd se și consumase prăbușirea Ungariei. Sîrbii și croații au auzit despre foarte restrînsele concesiuni făcute lor numai după catastrofă și odată cu știrea capitulării de la Șiria”. H. Desprez, „Revue de Deux Mondes”, Ianuarie 15 1850”.

„Evoluția morală a națiunilor se desfășoară neconținut și istoria ultimului an trebuie să fi dat un puternic impuls înțelegerii diferitelor naționalități ale Austriei. Nici o națiune nu este bună luată în totalitatea ei; și nici una nu este cu totul rea. Valahul și sîrbul nu sînt inferiori în vitejie maghiarului și polonului; germanul este maestrul lor în materie de civili-

Circulara
lui
C. Batthyány
de la
10 iunie 1849 ...

Concesiile
acordate
românilor
la 14 iulie,
„sub imperiul
fricii”

zație; cehul și slovacul li depășește în multe virtuți din timp de pace. Unirea acestor naționalități se va face pînă la urmă, recunoscînd că au un dușman comun; și dacă clopotul de moarte al Ungariei are puterea de a trezi această recunoaștere, dacă, peste mormîntul Ungariei, neamurile ostile vor renunța la invidiile lor și-și vor întinde reciproc mîna împăcării și a unirii, atunci Ungaria nu va fi singurat-darnic; ea va fi realizat în înfrîngeră ei mai mari beneficii pentru omenire în genere, decît ar fi fost vreodată în stare să înfăptuiască în triumful ei***. Concluziile lui Schlesinger, *War in Hungary*.

Considerații
asupra faptelor
istorice și a
opiniilor
prezentate

Șirul nostru de citate este lung, atît de lung încît abia a mai rămas loc pentru comentarii; și, din fericire, prea puține comentarii mai sînt necesare. Rareori este nevoie ca pentru un subiect oarecare să prezîntăm un atît de formidabil arsenal de autorități în materie. În materie de fapte, cînd prejudecățile societății au fost stîrnite prin orice mijloace, situația nu poate fi clarificată decît prin abundența mărturiilor; și de aceea, noi am convocat în fața instanței o mulțime de martori: englezi, francezi, germani și maghiari, profesînd toate formele de doctrine politice, începînd din zona glacială a despotismului și pînă la regiunile tropicale ale republicanismului-roșu, ale căror mărturii, unite și armonizate, pot elimina orice urmă de îndoială într-o minte de o capacitate obișnuită, oricît de nebinevenit ar putea fi adevărul, sau oricît de încăpățînată ar putea fi prejudecata care a împiedecat receptarea sa mai devreme. Chiar acum se împlinește anul de cînd noi am căutat să redăm cu propriile noastre cuvinte, referindu-ne numai la acele autorități cite puteau fi presupuse a fi accesibile celor mulți, o privire generală asupra cauzelor și a naturii războiului civil, care atunci abia încetase să mai răscolească Ungaria. Această simplă și inofensivă expunere de fapte istorice privind o națiune de la marginea de răsărit a Europei, cu care concetățenii noștri nu au avut nici un fel de legături politice, comerciale sau literare, și despre istoria căreia abia pot fi bănuiri că știu tot atît de puțin cît știu despre istoria veche a Chinei a fost primită într-un mod care arată cît de primejdios poate fi uneori să spui adevărul chiar și într-o țară unde libertatea gîndirii și libertatea presei se pretinde că sînt pázite cu cea mai mare grijă. Nu este necesar să stăruim aici în mod special asupra repetatelor și insultătoarelor încercări care au fost făcute de către o parte din presa cotidiană, cea mai puțin demnă de respect, ca să dirijeze o furtună de indignare publică împotriva autorului articolului asupra Ungariei, ca și împotriva revistei în care apăruse acel articol. Încercări de a instaura un sistem de teroare, cu scopul de a înăbuși

Primejdiile
adevărului
istoric ...
sau vicisitudinile
îndurate de
Francis
Bowen
pentru
articolele
sale ...

*** Pentru a preveni orice fel de obiecțiuni nefundate e bine să declarăm o dată pentru totdeauna că toate aceste citate au fost prezentate pentru relatarea *faptelor* pe care ele le conțin, și nu pentru a exprima *opinii* pe care în cîteva cazuri noi nu le împărtășim. De asemenea, pentru a crușa spațiul tipografic am fost obligați să facem extrase cît mai scurte posibil; dar omisiunile sînt indicate, și referirile exacte la volume și pagini vor da posibilitatea oricărui cititor să le verifice fără nici o dificultate. (Francis Bowen).

libera exprimare de opinii asupra problemelor fără nici o legătură cu politica noastră internă sînt, din fericire, atît de rare în America încît, pînă la urmă, cu siguranță ele vor fi copleșite de reprobarea indignată a societății. Cînd ele se mărginesc la formele obișnuite ale insultelor în presă și la scrisori anonime de amenințare pot fi tratate cu tot disprețul; cînd însă amenință caracterul profesia, subsistența și chiar siguranța individuală a unui scriitor¹⁰, autorii acestor acțiuni își dezvăluie mai curînd intențiile lor răuvoitoare decît puterea de a face rău. O cauză care poate fi sprijinită numai pe asemenea mijloace, la care e umilitor să fii obligat să te referi, nu are perspective să prospere.

Iată, am prezentat din nou istoria războiului civil din Ungaria, folosind de data aceasta, în locul expunerii proprii, limbajul a o mulțime de martori de prestigiu și nepuși la îndoaială; și poate fi lăsat fără grijă la latitudinea cititorului să decidă el însuși care din formele de expunere este mai favorabilă maghiarilor.

Textul englez

F. HOWEN, THE REBELLION OF THE SLAVONIC, WALLACHIAN, AND GERMAN HUNGARIANS AGAINST THE MAGYARS

"The political suicide of Transylvania was not the will of a majority of the population, but was the work of terrorism. The civil war in Hungary and Transylvania broke out between the Magyars and the other races inhabiting those countries, — Croats, Slavonians, and Servians in the former, Saxons [Germans] and Wallachians in the latter, — *against the will of the king*, for the protection of their nationality endangered by the Magyars. The apostolic king and Austrian emperor then *for the first time* took part in it, when the Magyars threw down to him the glove of defiance . . . *. The war in Hungary and Transylvania was not merely a struggle for the interests of a dynasty or a race, but for order against anarchy, for civilization against barbarism, for the support of society against its destruction. *Genesis der Revolution*, p. 383¹.

"I have already said that the Szeklers were found by the Magyars in the country [Transylvania] which they now occupy on their first entrance, and, on account of similarity of language and origin, were granted favors refused to the original inhabitants of the country. They were allowed the full enjoyment of their freedom on condition of defending the eastern frontier . . . *.

"The richer and more powerful have gradually introduced on their own estates the system in operation in the rest of Transylvania, and the

peasant and the seigneur are now found in the Szekler-land as elsewhere. Titles, too, and letters of nobility, have been freely scattered through the country, and have gradually cast a slur on those who possess them not". Paget's *Hungary*, vol. II, pp. 390, 391².

"One of the fundamental laws of the Saxons [Germans] is the equality of every individual of the Saxon nation. They have no nobles, no peasants. Not but that many of the Saxons have received letters of nobility, and deck themselves out in all its plumes; yet, as every true Saxon will tell you, that is only as Hungarian nobles, not as Saxons. Their municipal government was entirely in their own hands; every village chose its own officers, and managed its own affairs, without the interference of any higher power". *Ib.* pp. 431, 432.

"The greater part of the population of Transylvania consists of Wallachians, who are not represented in the Diet; and to these may be added the Gypsies, who lead a nomadic life, and dwell for the most part in tents. The language used in the transactions of the Diet is the Magyar. The number of deputies in the Transylvanian Diet of 1841-42 was 310, who were thus divided in regard to race:

<i>Diet</i>	<i>Population of Transylvania**</i>	
161 Magyars	Magyars	260,170
114 Szeklers	Szeklers	260,000
35 Saxons (Germans)	Saxon Germans	250,000
	Wallachians	1,287,340
310	Others	60,400

Hauer: *Ueber Oesterrichts Staatsausgaben*, p. 133³.

"It was thus that the union of Transylvania with Hungary was decreed without asking the consent of the Roumani, who form a great majority of the population of the former province; it was thus that ultra-Magyar commissioners were sent to different localities with orders to exterminate the men of capacity and education, (meaning thereby the schoolmasters and the priests, without whose direction the rude Wallachian peasants could do no harm); it was thus that in the neighborhood of the cities and villages, and even on the highways, gibbets were erected, and on the public edifices in every part of Transylvania these words were inscribed, in the Hungarian and Romanic language, *union or death*. The Roumani, driven to extremities, assembled, in the month of May, 1848, at Balasfalva, to the number of sixty thousand, presided over by their bishops of the Greek church⁴.

"Never was there a more furious war than that which ensued as soon as the Roumani took up arms. The whole nation rose, men, women and

children. The levy *en masse* was organized under the national chieftains by all the promoters of this formal insurrection, who assumed the old Latin titles of *Prefects, Centurions, and Decurions*'. Bourgoing : *Guerres d'idiome* ⁵.

"The presence of the imperial armies, their manifestoes and promises, and on the other side the straitened position of the Polish general, [Bem], had the effect of arousing old hostilities, old recollections, claims and hopes among the wild Wallachs, who in that country are called Motzen. The hordes of these mountaineers were stirred, and thousands crept from their hiding places like reptiles awakened to new life by the sun's rays. Bem saw the numbers of his enemies increase fearfully on every spot of ground he had to defend". Schlesinger's *War in Hungary*, vol. II, p. 163 ⁶.

"In Transylvania, the Wallachian peasantry rose against the Magyar proprietors. It was not merely a Jacquerie, as in Galicia — a war of class against class ; but also a war of race against race, and the excesses of both parties were terrible. Again, in the Banat, the granary of Hungary, the Serbs made war against the Magyars and Germans indiscriminately, whether they were the friends of the King or of Magyar government, of order or of the revolution, and entire villages have disappeared before their ravages". *Corvinus*, pp. 90, 91⁷.

"The Committee of Defence had no sooner abandoned Pesth than it became evident that there was dissension in the Hungarian councils. General Görgey seems to have been the exponent of the ultra-independent feeling of the Magyar squirearchy, and he proclaimed at once, on his arrival at Waitzen, that he was in arms for the laws of April, 1848, and the lawful king Ferdinand V, and that the army would defend the country independently of all other authority". *Ib.*, p. 81.

"It is not quite clear why Batthyányi, who was aware of Count Lamberg's mission, withdrew from Pesth on the 27th September, and so gave the Diet an opportunity to declare his mission illegal because his appointment was not properly countersigned. That declaration most assuredly paved the way to the murder of the King's Commissioner on the 28th ; and it is impossible to assent to the Hungarian manifesto, where it states that 'Count Lamberg's death should be considered as a fact in itself'. The Diet must accept the responsibility of initiating the outrage ; and it certainly failed to seize the occasion to repudiate the sanguinary sentiment of M. Irányi, when he described it in the Lower House as a mere mistake of form.

"Upon the murder of Count Lamberg, Batthyányi, Eötvös, and even the Baron Wesselényi, the O'Connell of Transylvania, as he has been termed, left country". *Corvinus*, p. 76.

"Nothing, indeed, shows more clearly the distinct character of the later period of the Hungarian revolution than the fate of this ministry. Prince Paul Esterházy tendered his resignation in September, 1848. Count Szé-

chenyi became insane on seeing the misfortunes inevitably over his country, which he was powerless to avert. Baron Eötvös was obliged for his personal safety to fly from Hungary after the events which ended with the massacre of Count Lamberg; whilst Deák and Klauzál retired into private life, when they became satisfied that M. Kossuth intended to continue the civil war at all hazards, by withdrawing with a section of the Diet to Debreczin". *Ib.*, p. 68.

"When the Ban crossed the Drave in September, 1848, on his march towards Pesth, several officers of an Hungarian army corps, which had been despatched to oppose his progress, came to his quarters and begged him to declare whether he had any orders from the King, as in case that he could satisfy them that he had such authority, although only given to him word of mouth, they were prepared not to oppose him. The Ban's reply was, 'that he had no orders from the Emperor; that he was acting without any authority from him, and on his own responsibility; but that he believed that he was acting for the true interests of his country and his sovereign, and in conformity to the feelings of the army to which he gloried to belong'. "*Corvinus*, p. 72.

"The French statesmen, under pretext of a dread of Socialism, considered France, not in a position to intervene. This party, under Lamartine, had already exerted their influence against Hungary, and the consequence was, that Pascal Duprat who had in fact received his instructions from Bastide as agent in that country, did not leave France.

"In June 1849, the affairs of Hungary took a better turn in the Elysée and the hôtels of the ministers; but the overthrow of the party of the Mountain again destroyed all that the emphatic manifestations of public opinion had effected in favor of Hungary. The very circumstance that the Socialists had taken part for Hungary was sufficient to determine the Conservatives against it". Schlesinger's *War in Hungary*, vol. II, p. 59.

"The greatest riddle of the Hungarian revolution is unquestionably the national Declaration of Independence, prompted by Kossuth, and proclaimed by the National Assembly at Debreczin, on the 14th of April, 1849 — an act which has been interpreted in various ways, for the most part incorrectly, and the real meaning of which is almost universally misunderstood". *Ib.*, p. 75.

"Kossuth had suffered himself to be allured by phantoms into taking a premature step, — one of sad and important significance for the future". *Ib.*, p. 81.

"The semi-republican declaration on the Theiss alarmed the French statesmen on the Seine, and the Tories in England had on their side an easy game to play with Palmerston, Teleki in Paris and Pulszky in London endeavored to correct this evil, by declaring that they both adhered solely to the act of Independence; but in so doing they found themselves in the no less fatal position, of being obliged to disavow the policy of their

own government. These envoys, as the English and French journals of that time clearly show, endeavored to represent that the form of government for Hungary was to be considered an open question, and that this country could meanwhile be as little designated a republic as a monarchy". *Ib.*, pp. 37, 83.

"A far greater error, which must be laid to the charge of the governor and his ministers, was the misapprehension of their task in reference to the question of nationalities. *The Declaration of Independence had no meaning, unless the perfect satisfaction of all the wishes of the Croats, Serbs, and Wallachs followed immediately.* The separation of Hungary from Austria ought at the same time to be a bond of union with the South-Slavish races. That this was not easy of accomplishment, must be admitted; indeed it was extremely difficult to enter into any kind of peaceable and conciliatory relations with those nations.

"The government ought to have disarmed the power of the leaders, by issuing a proclamation, and at once conceding all the demands of the Hungarian Slaves, however exaggerated. No attempt ought to have been made to negotiate with the leaders, but the Diet have addressed themselves directly with this explanation to the people. By such a step the Declaration of Independence would have gained in significance and grandeur.

"For we must not deceive ourselves; the question of Hungarian nationalities is such a tangled one, that other countries can scarcely be brought to conceive how Austria had succeeded in gaining the Slaves on her side.

"The Act of Independence might have been the cradle of Hungary's freedom: it was wrecked, on the false policy of the ministry, on the overthrow of Kossuth, and on Görgey's treachery". Schlesinger's *War in Hungary*, vol. II, pp. 88—90.

"A newspaper correspondent was right, who, in September, 1848, addressed these words to the Hungarian ministry. 'Men of the government, explain to us why the anxious exclamation is so often uttered, that the country is in danger. The map lies before us, and eye passes over a surface of 5 000 (German?) square miles. How can a country of this extent have its security menaced by that narrow little strip of land to the south, which is called the kingdom of Croatia? Above all, we conjure you, determine in clear and definite language what it is which you call 'our country'. Tell us what we ought to think of when the land of Hungary is spoken about. What are we to understand by this name? Is it a land in which the domination of the Magyar race is to be supported, or is it a land in which Magyars, Slavonians, and Germans may live together free and happy, with an equal right to national existence? Upon the answer to this question depends the preservation or the ruin of free and independent Hungary. If territorial Hungary is meant, then we all come together there as one man; but if it is only the Magyar idea of 'our country', — that is, if Hungary means stiff-necked Magyardom, then among the Slavonians and the

Germans, there is not one outstretched weaponed arm for such a meagre, despotic idea, but only tears for such a monstrous deception. Therefore make haste, gentlemen, to fix clearly the idea which the inhabitants of this beautiful land are to connect with the word *Hungary*. There is yet time, deliverance is yet possible, the fusion of the Magyars, the Slavonians, and the Germans into the unity of one Hungarian nation, is yet possible — yet only under the condition that you tell the people, what is their fatherland." *Thronfolge in Ungarn*, pp. 10, 11.

"The Slavonians are born democrats, and are especially democratic when the genius of their race is allowed to develop itself without hindrance. The Hungarian Slavonians wished for all those civic and political liberties which the Hungarians demanded; but they made the question of freedom second to that of nationality, and were willing, to remain immovable on the ground of reform. And it was precisely this feeling of nationality which the Magyars strongly assailed, as if it were a thought of rebellion. The Magyars found it very natural to vindicate their own individuality as a nation and a race; but it excited great astonishment and indignation in them, that the Illyrians, [Croats], the Czechs, [Slovacks,] and the Wallachians, who are included within the limits of Hungary, should cherish the same wish. The Hungarians wished to Magyarize the Slavonians; but these were not inclined to submit to such a demand. The Magyars had dreamed of political unity for their own advantage; and they saw federalism appear, which they had themselves called into being. The moment the question of races was brought upon the carpet, political unity became impossible; and so Hungary entered upon a series of political movements which led to dissolution. Now the several races are engaged in furious war with each other ... Hence it happens, that, on the very day of the revolution, when Metternich and the old system were prostrated, the Magyars found themselves threatened on all sides, and by all those races whose national feelings in former times they had not respected; hence the protestations of the Slavonic congress at Prague and the insurrections of the Slovacks in the Carpathian mountains; hence the summons for the *Roumani* to come together and form one nation, which the republicans of Bucharest sent to the Wallachians of Transylvania; hence, finally, the warlike attitude of the *Croats*". *Thronfolge, &c.*, pp. 16, 17.

"However much the free citizen of Austria must condemn the course which Jellachich pursued, he cannot withhold from him the acknowledgment that he was actuated on this occasion [the capture of Vienna], by motives of humanity, when such motives were regarded as fantastical, and feeling was looked upon as eccentricity". Schlesinger's *War in Hungary*, vol. i., p. 71.

„Jellachich's first appearance was such as to command respect. In Croatia there was no pillage, but there was equipment; there was no murdering — there was arming. The Ban roused his fellow-countrymen to the war

against the Hungarians, with the same irresistible eloquence as that which subsequently enabled Kossuth to perform such incredible exploits; he took the field for the independence of his nation with great talents for agitation and inflammatory enthusiasm. He entered the arena of the revolution with raised visor, in a spirit of self-reliance, of confidence in the power of his race, and their right to revolt.

"The question naturally arose, why the Croats should not enjoy privileges which the Hungarians had obtained without a struggle, and which the Italians on the field of battle, and the Germans in their Parliament were striving to acquire? No one who does not condemn all revolutions as indefensible, can consider the Croat insurrection less justifiable than those in Italy and Poland. In fact, at its commencement, Jellachich met with considerable sympathy both in and out of Austria, notwithstanding, that Slavism had never enjoyed any great favor in Europe". *Id.*, pp. 26, 27.

"The parliament held secret conference, to discuss the great question how the hostile Slavish and Wallachian races might be won over to the Magyar cause. The result was the transference of the command-in-chief to Görgey. (with the proviso that he should render at a future time an account of his conduct), a declaration of the equal rights of all nationalities, and an amnesty to all who had borne arms against Hungary. [28th July, 1849]. These resolutions were adapted neither to times nor circumstances. Kossuth was still silent respecting Görgey, when he ought either to have spoken out or resigned. For the government to offer an amnesty at the moment when the war had taken a new and decisive turn, was tantamount to an admission of their own weakness, — at the same time that it was evidently too early to do this, so long as those to whom the amnesty was offered had a well-founded hope at being soon in a position to grant an amnesty themselves. But the recognition of equal rights came a year too late, for it now merely offered to the Slavish races a concession which had already been secured to them by the Emperor of Austria, and offered it moreover, in the sight of their burnt-down cities, desolated villages, and desecrated graves. The Magyar haughtiness, and the thirst for supremacy in the Hungarian nobility, never suffered a deeper humiliation than from the resolutions passed at this sitting of the Diet; it was the last — the last great expiatory sin-offering of the representatives of the Hungarian Nation for long years of injustice to the other races". Schlesinger's *War in Hungary*, vol. II, pp. 188, 189.

"M. Kossuth and his ministers received with politeness, but with reserve, the overtures of the Poles and the Wallachians. On the 10th of June, [1849, two months before the end of the war] Casimir Bathiany, the minister of foreign affairs, writing to the political agents and to the commanders of the frontiers, addressed instructions to them which seemed to put off indefinitely the epoch of a compromise. 'There are,' he said, 'three principles which must serve as a basis to this reconciliation, and in regard to

which we shall concede nothing on any condition whatsoever ; for it would amount to committing suicide with our own hands. These are, — 1. the unity of the state ; 2. the integrity of the territory of the state, as it has existed for centuries ; 3. the supremacy of the Magyar element, acquired 1,000 years ago by the armed hand, the foundation of our autonomy, and consecrated by the use of the Magyar as the diplomatic language'. Thus having taken the right of conquest as his banner, the minister speaks of the privileges of the Magyar language. 'They have been', he continued, 'defined by the laws. Thus, the deliberations of the legislative body, the laws, the documents which relate to them, are drawn up in the Magyar language. The Magyar is also the language of the government, of the inferior and higher tribunals of justice, of the superior schools, and of the registers of births and deaths.' Can we consider M. Bathiany as serious in what he regards as a concession? ...*.

"After the first defeats of Georgey and Bem, when the image of death under its most terrific aspect was presented from all quarters to the insurrectionary government, Kossuth, with the ministry and the legislative assembly, began to show himself less hostile to projects of compromise. Under the fear which then seized upon all minds, they agreed to make some of the concessions which the agents of the Wallachians demanded. It was at Szegedin, the last asylum of the fugitive government, on the 14th of July, one month before the end of the war, that the minister acquainted the Wallachians with this tardy resolution. As to the demands of the Poles in favor of the Slavonians, the Magyars still hesitated ; only at the last moment, and when on the point of expiring at Arad, did they resign themselves to this last and grievous sacrifice. Hardly had the Wallachians had time to become acquainted with the new rights which were conceded to them with so bad grace, when already the ruin of Hungary was consummated. The Servians and the Croats heard of the very small concessions made to them only after the catastrophe, with the news of the capitulation at Vilagos". H. Desprez : *Revue des deux Mondes*, January 15, 1850.

"The moral development of nations is incessantly advancing, and the history of the last year must have given a mighty impulse to the intelligence of the various nationalities of Austria. No nation is altogether good, but none is wholly bad. The Wallach and the Serb are not inferior in point of valor to the Magyar and the Pole ; the German is their master in civilization ; the Czech and the Slovak surpass them in many valuable, peaceful virtues. The bond of union amongst these races will eventually be the recognition of their common enemy ; and if the death-knell of Hungary has the power of awakening this recognition, if over the grave of Hungary the hostile races relinquish their jealousies, and mutually extend the hand of reconciliation and union, then Hungary, will not have bled in vain ; she will have achieved in her defeat greater benefits for mankind at large, than she would

ever have been able to accomplish by her triumph''***. Conclusion of Schlesinger's *War in Hungary*.

Our string of citations is a long one, so long that there is but little space left for comment; and, fortunately, but very little comment is needed. It is seldom necessary, upon any subject, to produce so formidable an array of authorities. But questions of fact, when by any means the prejudices of the community have been excited in relation to them, can be settled only by abundance of testimony; and we have therefore, summoned into court a crowd of witnesses, English, French, German, and Hungarian, professing all forms of political doctrine, from the frigid zone of despotism to the tropical regions of red-republicanism, whose united and harmonious testimony can leave no doubt upon a mind of ordinary capacity, however unwelcome the truth may be, or how obstinate soever the bias by which its reception at an earlier day was prevented. Just a year ago, we attempted to give in our own words, with a mere reference to such authorities as might be supposed to be accessible to many, a general account of the causes and nature of the civil war which had then just ceased to rage in Hungary. This plain and inoffensive statement of historical facts concerning a nation upon the eastern confines of Europe, with whom our countrymen had had no political, commercial, or literary relations whatever, and of whose history they might fairly be presumed to know as little as they did of the early annals of China, was received in a manner which shows how dangerous it may sometimes be to speak the truth, even in a land where freedom of thought and the liberty of the press are professedly guarded with the most jealous care. It is unnecessary here to dwell particularly upon the repeated and outrageous attempts that were made, through the least respectable portion of the newspaper press, to direct a storm of public indignation against the writer of the article on Hungary, and against the Journal in which it appeared. Endeavours to establish a system of terrorism, in order to repress the free expression of opinion upon matters not at all connected with our domestic politics, are fortunately so rare in America, that they are sure, in the long run, to meet the indignant reprobation of the community. When they are confined to the usual forms of newspaper abuse and anonymous threatening letters, they can be treated with contemptuous disregard; when they menace the character, the profession, the livelihood, and even the personal safety of a writer¹⁰ the authors of them display rather their malevolent intentions than their power to injure. A cause which can be supported only by such means, to which it is humiliating to be compelled to allude, is not likely to prosper.

*** To prevent all cavilling, it may be as well to state, once for all, that these citations have been made for the statements of *facts* which they contain, and not for the expression of *opinions*, which, in a few instances, we do not share. Also, to save space, we have been obliged to make the extracts as brief as possible; but the omissions are indicated, and the exact references to the volumes and pages will enable any reader to verify them with little difficulty.

We have now told the story of the civil war in Hungary over again, merely using the language of a crowd of reputable and unimpeached witnesses, instead of our own; and it may safely be left to the judgment of the reader, to decide which form of the statement is more favorable to the Magyars.

.....

■ Fr. Bowen, *Hungary. The Rebellion of the Slavonic, Wallachian, and German Hungarians against the Magyars* (From "The North American Review for January, 1851"), Cambridge (Massachusetts): Printed by Bolles and Houghton, 1851, p. 26-35.

■ * Punctele de suspensie aparțin lui Francis Bowen. Vezi explicația în nota sa inclusă la p. 1176, 1185.

* N.B.: După cum reiese din nota autorului, amintită, articolul reprezintă de fapt o colecție de texte ilustrative extrase din literatura contemporană evenimentelor de la 1848-1849 din Imperiul habsburgic. Redăm titlurile integrale ale lucrărilor, în ordinea succesivă a citatelor.

1. *Genesis der Revolution in Oesterreich im Jahre 1848*. Leipzig, 1850, 16°.

2. John Paget, *Hungary and Transylvania; with remarks on their condition social, political, and economical*. London: John Murray, 2 vol., 1839.

** "According to Haeuffler, as cited by Bourgoing" (După Haeuffler, citat de Bourgoing) (Nota lui Fr. Bowen.) — Titlul hărții lui Paul de Bourgoing: „*Carte ethnographique, historique et statistique des contrées hongroises, slaves, moldavo-roumaines et allemandes de l'empire autrichien impliquées dans la guerre actuelle*”, în: *Les guerres d'idéologie et de nationalité. Tableaux, esquisses et souvenirs d'histoire contemporaine*, Par Paul de Bourgoing; ancien ministre de France en Russie et en Allemagne. Paris, 1849, 119 p.

3. Joseph Ritter von Hauer, *Ueber Oesterreichs Staatsausgaben und Verwaltung in Hauptumrissen dargestellt*. Wien, 1850, 423 p.

4. În textul lui Bourgoing: „*Adversus unis et non unis*” (episcopi uniți și neuniți), p. 90.

5. Vezi titlul cărții, nota ** de mai sus.

6. Max Schlesinger, *The War in Hungary, 1848-1849*. Translated by John Edward Taylor. Edited, with Notes and an Introduction, by Francis Pulszky, Ex-Secretary of State to Ferdinand V., King of Hungary. London: R. Bentley, 1850. 2 vol., in 12°. Cu privire la M. Schlesinger, Fr. Bowen citează din chiar prefața lui Fr. Pulszky, anume că: „Autorul este maghiar prin naștere, dar a părăsit mai demult țara sa de naștere, stabilindu-se întâi la Praga, apoi la Berlin. Este perfect familiar cu Ungaria, și concepția sa despre persoane și caractere este absolut exactă” (*The author is an Hungarian by birth, but long ago quitted his native country, residing first in Prague, and subsequently in Berlin. He is perfectly familiar with Hungary, and his conception of persons and characters is essentially accurate*).

7. Corvinus, *Hungary: its Constitution and its Catastrophe*. London: John Murray, 1850, 6°.

8. *Thronfolge und die Pragmatische Sanction in Ungarn; nebst einer Skizzen-Geschichte der neu-monalischen Ofen-Pester Parteiherrschaft und ihrer Umtriebe*. Presburg, 1849, 218 p., 8°.

9. H. Desprez, *Les généraux polonois dans la guerre de Hongrie. L'intervention russe, Gœrgey et la capitulation de Vîlagoș*, „*Revue des Deux Mondes*”, Livraison du 15 Janvier, 1850, p. 301-304.

10. Francis Bowen (1815-1890), autor și profesor la Universitatea Harvard, Cambridge (Massachusetts). Între 1843-1854 a fost editor al (revistei) „*North American Review*” din Boston.

Deși profesor de istorie în 1830, numirea i-a fost înfrântă din cauza „convincerilor sale politice” exprimate, în conferințe și articole, în legătură cu chestiunea națională din Ungaria la 1848—49. A fost reprimat la aceeași universitate în 1853, ca profesor de Filosofie, Religie naturală și Economie politică (cf. Samuel Elliot Morison, *Three Centuries of Harvard 1636—1936*, Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1936, p. 290—293; și Cornelia Bodea, *Unitatea națională și independența României* ..., în „Revista de istorie” nr. 5/1977).

„3 $\frac{1}{2}$ MILIOANE” DE ROMÂNI DIN MONARHIA HABSBURGICĂ CER...

354

LISTA PETIȚIUNILOR NAȚIUNII ROMÂNE SUBȘTERNUTE DE LA A. 1848 ÎNCOACE

(1851, martie 29/10 aprilie)

„Oesterreichischer Correspondent” (un jurnal strins conservativ) își luă osteneala mai dăunând de a publica un articol intitulat din Viena, care se ocupa numai cu petițiunile națiunii române, pe care el o socotea în monarhia austriacă la un număr de 3 $\frac{1}{2}$ milioane; totodată le și supuse la un felu de critică, deși prea ușoară, dacă o va lua cineva din punctu-de-vedere pe care-l ia chiar nimeni dintr-un jurnal, cînd zice îndată la început, că guvernului austriac îi este prea cu anevoie a îndestula toate cerințele tuturor.

Lista petițiilor în „correspondite” nu se începe cu cea subșternută la Innsbruck din adunarea de la Blaj ținută la Mai al a. 1848, ci numai cu cele născute de la a. 1849 încoace.

Așa acelea ar fi:

Petițiunea generală subșternută M. Sale împăratului la Olmiuț în 25 febr. 1849, subscrisă de episcopul Andrei Șaguna cu alți 12 bărbați români, deputați aleși din toate provinciile.

Răspunsul M. Sale la aceeași este onorific.

Memorial către întregul c. r. ministeriu. Olmiuț, 5 martiu 1849.

Pînsoare după eșirea constituțiunii imperiale către împăratul. Olmiuț, 12 martiu 1849.

Dilucidare către c. r. ministeriu în privința poporului românesc și sase. Viena, 23 martiu 1849.

Protest în contra înșelăturii de mezuina Voivodinei sîrbesci către ministeriu. Viena, 15 apr. 1849.

Către împăratul reprezentăciunea credințarilor națiunii române. Viena, 26 iunie 1849.

Răspunsul M. Sale, frumos și recunoscătoriu.

Repetițiunea cererilor națiunii române către împăratul. Viena, 18 iuliu 1849.

Răspunsul împăratului scurt, dar promițătoriu de o iute hotărîre.

Tot din acea zi este și un răspuns al ministrului treburilor interne cu nr. 1382 adresat episcopului Șaguna. — (Reflexiuni la acest răspuns al ministrului. Viena, 30 iuliu 1849).

Petițiune către ministeriul Cultului, în cauza școlastică. Viena, 1 sept. 1849.

Către același ministeriu rugămintă pentru alegerea de episcop la Scaunul Verșefului. Viena, 20 iuliu 1849.

Către întregul ministeriu. Rugămintă pentru despărțirea ierarhiei române de cea sârbească și pentru ținerea unui sinod general românesc. Viena, 24 oct. 1849.

Către împăratul. Omagiul și rugămintea românilor din dieceza Aradului. Viena, 15 noemvriu 1849.

Plînsoarea românilor din Bănat către împăratul, cu 600 subscripțiuni. În dec. 1849.

Petițiunea românilor din Bănat către împăratul, subscrisă în numele poporului și al clerului națiunii române de episcopul Vasile Erdeli. În ianuaru 1850.

Representăciunea despre starea prezente a națiunii române către întregul ministeriu. Viena, 10 ianuaru 1850.

Protest către împăratul în contra hotărîrilor dietei sârbești în cauza teritorială. Viena, 25 febr. 1850.

Către împăratul, repetițiunea petițiunii generale și rugămintă ursoară pentru deciderea aceleiași. Viena, 11 martiu 1850.

Răspunsul M. Sale frumos și mîngăitoriu.

Către ministeriul Cultului și al Învățămîntului, rugămintea pentru numirea unui comisariu ministerial în cauzele școlastice. Viena, 12 apr. 1850.

Rugămintă pentru stipendii pe sama junimii studioase, către același ministeriu. Viena, 6 august 1850.

Rugămintă către întregul ministeriu pentru conchiemarea unui sinod complet și alegerea episcopului gr. unit în Transilvania. Viena, 5 septemvriu 1850.

Protest în contra amestecării primatului din Ungaria în trebile bisericeii românești. Viena, 19 sept. 1850.

Rugămintă către ministeriul Cultului pentru fundarea unei facultăți filosofico-iuridice pe sama românilor. Viena, 29 dec. 1850.

Către împăratul, plînsoare asupra proiectatei împărșiri și subordonări a națiunii române. Viena, 30 dec. 1850.

Către împăratul, plînsoare pentru organizăciunea tribunalelor judecătorești spre stricăciunea națiunii române. Viena, 31 dec. 1850.

Rugămintă către împăratul pentru ajutorarea românilor nenorociți și pentru un împrumut din visteria statului. Viena, 31 dec. 1850.

Către împăratul, rugămintă pentru o uniformă organizare a școlilor românești și pentru fundarea unei universități românești. Viena, 16 ianuaru 1851.

■ „Foale pentru minte”, 1851, nr. 13, 29 martie, p. 103—104. Textele petițiilor menționate se află, publicate de A. T. L a u r i a n, în : „Magazinul istoric pentru Dacia”, tom. VII, 1851, fascicla 1, Viena (în limba română); și în *Die Romanen der Österreichischen Monarchie*, III, Wien, 1851 (în limba germană).

„VREM SĂ FIM O NAȚIE UNA, PUTERNICĂ
ȘI LIBERĂ.”

355

N. BĂLCESCU, MERSUL REVOLUȚIEI ÎN ISTORIA ROMÂNILOR

Revoluția română de la 1848 n-a fost un fenomen neregulat, efemer, fără trecut și viitor, fără altă cauză decât voința întâmplătoare a unei minorități sau mișcarea generală europeană. Revoluția generală fu ocazia, iar nu cauza revoluției române. Cauza ei se pierde în zilele veacurilor.

Uneltitorii ei sunt optsprezece veacuri de trude, suferințe și lucrare a poporului român asupra lui însuși. Ea fu o fază, o evoluție istorică naturală, neapărată, prevăzută a acelei mișcări providențiale care tirăște pe nația română împreună cu toată omenirea pe calea nemărginită a unei dezvoltări progresive, regulate, către ținta prea înaltă ce Dumnezeu ne ascunde și unde el ne așteaptă.

Să deschidem istoria, cartea de mărturie a veacurilor, și, luminați de filosofia ei, vom vedea că de optsprezece veacuri nația română n-a vegetat, n-a stat pe loc, ci a mers înainte, transformându-se și luptându-se neîncetat pentru triumful binelui asupra răului, a spiritului asupra materiei, al dreptului asupra silei, pentru realizarea atât în sinul său, cât și în omenire a dreptății și a frăției. aceste două temelii a ordinii absolute, perfecte, a ordinii dumnezeiești.

Vom vedea pe nația română, eșind d-abiadin vijelia năvălirii barbarilor, care o bîntui mai multe veacuri și o prefăcu, împreună cu toată lumea, a căuta mereu a-și constitui unitatea sa completă și a se organiza înăuntrul după principiul egalității. Domnii însă, reprezentanți ai principiului autorității, apuc cu încetul puterea absolută, fac principiul monarhic predominant, personifică statul într-înșii, mlănuie țeara de anarhie și de dușmanii din afară; caută a păstra pe român în drepturile sale de nație puternică și neatârnată, li dă demnitate și puterea de a-și împlini misia în omenire, de-a apăra creștinătatea și civilizația născândă, dar apasă cu totul libertatea dinăuntru.

Capii poporului, boierii, în numele libertății, princip contrazicător al autorității, încep atunci o luptă îndelungată împotriva domnilor și izbutesc a le surpa puterea.

Vitează, roditoare în fapte eroice, în pilde sublime de jertfire, clasa boierilor reprezintă sentimentul războinic al nației și udă cu sîngele său laurile patriei. Dar această clasă, cîștită din popor, caută a păstra pe seama-i numai libertatea, rodul biruinței cîștigate de toți, și se formează în castă privilegiată, întemeindu-și puterea și fericirea ei pe robirea poporului. Ea nu se mulțumește numai a concentra în mîinile sale toate drepturile politice, a organiza statul boieresc, dar încă prefăce rînduiala economică, înghițind proprietățile mici ale țăranilor în proprietățile cele mari și robește pe popor pămîntului. Cîrmuirea unei clase substituată la cîrmuirea unui individ era

Cauza
revoluției
române de
la 1848 se
pierde în
zilele
veacurilor

„De 18 veacuri
nația română...
a mers
înainte”

Domnitorii
și
clasa
boierilor
în trecut

un progres, după cum și servagiul era un progres către robia veche din vremea împărăției romane. Dar interesele celor mulți nu pot niciodată sta sigure în mina celor puțini. Boierii, izolându-se de popor și apăsându-l, îl fac apatie și nepăsător la nevoile țării. Poporul se degradează prin robie și sărăcie, ca și boierii prin bogăție și asuprire. Țara slăbește și turcii se folosesc de ocazie spre a-i călca și a-i răpi drepturile. Societatea întregă se află atunci alcătuită pe un șir de clase și individualități, fiecare cu privilegiul său. Mare și monstruoasă clădire de tiranii, puse una asupra alteia și toate rezemate și apăsind pe popor, pe țăranul muncitor ! Cine va zdrobi această tiranie ? Cine va nimici această clasă de apostatați care, eșind din sinul poporului, robi pe frații și părinții lor și batjocori omenirea ? Iată că izbînditorii poporului sosesc : sunt și ei niște robi și, pentru ca pedeapsa și rușinea să fie mai mare, sunt niște robi străini. Înălțarea fanarioților la putere are cu totul caracterul înălțării orașeniei în Apusul Europei. Din nenorocirea românilor însă, această orașenie era alcătuită de oameni corupți, mișei, străini și dușmani ai lor. Ei înșelără lesne pe popor și îl traseră în căile lor, vorbindu-i de libertate și de răzbunare în contra boierilor ce îl chinuia, și după o luptă de un veac boierii cad zdrobiți și statul se face fanariot.

Aservirea
țăranilor

„Fanarioții,
fără
știrea și voia
lor ...
ajutându-l
progresul”

Un veac de apăsare și jefuire, de corupție și degradatie, de slăbiciune și apunere a naționalității începe pentru români. Epocă de ispișire ce poporul trebuie să sufere supt legile lui Dumnezeu și ale gîndirii ! Dar una din condițiile dezvoltării omenirii este nu numai că progresul naște progresul, dar că adesea și din covîrsirea răului iese binele. Astfel și fanarioții, fără știrea și voia lor chiar, împlinesc o misie providențială și ajutorează progresul. Ei revoluționează intru tot țările române. Constituția politică a vîrstei de mijloc cu întreptatele ei privilegiiuri și tiranii se zdrobește. Adevăr că constituția lui Mavrocordat ce se pune în locu-i nu e mai bună ; ținuta ei e mai mult fiscală. Ea regulează însă oarecare ramuri ale statului, siarmă libertățile boierilor și concentrează puterea în mîinile fanarioților, care zdrobesc în puțină vreme, cu totul, vechea aristocrație militară și feudală a țării. Boierii pier de moarte silnică, pribegesc pentru totdeauna în țări străine sau ruinați cu totul intră în clasa țăranilor, de unde eșiseră, ca să chinuiască și să esploateze pe frații lor. O clasă de burocrați, numiți de popor ciocoi, fără ilustrație și rădăcină în țară, corupți și degradați se rădăcă pe lângă fanarioți, în locul pierduților boieri. Într-aceeași vreme, servagiul se zdrumică și el și țăranul se declară liber în drept, deși încă nu în faptă, căci nu i se asigură libertatea prin împroprietărire și rămîne în stare de proletar. În sfîrșit, simțimentul național, ce se slăbise cu totul în veacul al XVII-lea, prin prigonire se hrănește și cîștigă puteri nouă ; și cînd răul ajunge la culme, cînd poporul despuiat cu totul nu mai are ce să mai dea, cînd misia fanarioților de zdrobire a rînduieiilor vechi s-a împlinit, atunci un nou atlet, ce de veacuri se părea adormit, se deșteaptă și se arată în arenă. Poporul se scoală mare, puternic și îngrozitor și mătură țara de fanarioți.

Poporul
se ridică

Această deșteptare a poporului fu pregătită în parte de acea lucrare înțeleghătoare ce ieși din munții învățatei Transilvanii, azil veșnic al națio-

nalității române. Căci în acea vreme frații noștri de peste Carpați, avînd a se emancipa de sub domnirea unei aristocrații mult mai nesuferite fiindcă era de neam străin, călca cu pași iuți în calca progresului prin lucrările învățaților lor și prin insurecție, acel drept legitim al popoarelor chinuite. Ce voiește? Ce strigă la 1821 poporul român, acum în picioare și deșteptat?

Poarta călcase drepturile țării; poporul cere ca să le conștiințască din nou; fanarioții și ciocoi prădaseră un veac țeara, poporul cere ca puterea să se ia din minile lor, ca tot românul să fie liber și egal în țeara lui; într-un cuvînt cere ca statul să se facă românesc, cere domnirea democrației.

Vladimirescu, care avu norocirea d-a purta glasul în numele poporului și a personifica deșteptarea lui, avu încă norocirea d-a-și da viața pentru credința sa și d-a fi ucis de acești fanarioți, pe cari și după moarte-i umbra lui urmează a-i mătura din țeară. Căci revoluția nu moare cu dînsul, și turcii cari intervin în țeară, cu toate împotrivirile Rusiei ce de mult proteja pe fanarioți, ia puterea din mina lor; dar, în loc d-a o încredința poporului, o lasă în mina ciocoilor și ciocoi, spre recunoștință, trec la 1828 în partea rușilor, ridicînd țeara în contra turcilor.

De la Petru cel Mare boierii caută în Rusia mintuirea lor de fanarioți și turci, și Rusia, sub titlul de ocrotire, țintește mereu a coprinde țările române. Dar războaiele și intrigele ei se zădărnicesc de împrejurări favoritoare. Neputînd izbîti a opri țările pe seamă-i, ea se silește la tot războiul d-a le emancipa de turci și, în vreme ce lanțul ce lega țările de turci mai slăbea, Rusia mai strîngea lanțul ce le lega de dînsa. Pacca de la Andrianopol recunoaște capitulațiile vechi și autonomia țării, aceea ce era un bine și o dreaptă răsplătire a jertfelor ce românii făcuseră pentru ruși într-atîtea rînduri; dar într-aceeași vreme Rusia, prin siluire, prin mișelicia și trădarea ciocoilor, își dobîndește drepturi nouă în țeară. Regulamentul organic de la 1831, care desființează reforma lui Mavrocordat și se pune în locu-i, e contractul care robește țeara ciocoilor și pe ciocoi, muscalilor.

Dar Regulamentul nu se mulțumește a dezmoșteni un popor întreg și a organiza statul ciocoiesc, ci încă, cu toate că recunosc drepturile de posesie ale țăranilor asupra pămîntului lucrat de dînșii din veci, urcă nemăsurat drepturile proprietarilor și în faptă robește pe om pămîntului și monopolizează proprietatea în minile ciocoilor. Niciodată oligarhia nu fu mai bine întărită, înăuntru țării pe Regulament, din afară pe sprijinul puternic al Rusiei. Cu toate acestea, această tiranie spăimîntătoare moare ucisă prin covoșirea ei chiar. Regulamentul, cu toate relele sale, aduse însă oarecare principii folositoare și se făcu un instrument de progres. El recunoscu în drept principul libertății comerțiale, despărțirea puterilor judecătorești, administrative și legiuitoare și introduse regimul parlamentar. Spiritul național și patriotic luase o putere mare din revoluția de la 1821 și din restatornicirea unui guvern mai național decît cel trecut; și în vreme ce partida ciocoilor cu noua partidă fanariotă, relintemeiată la 1830

Transilvania -
„azil veșnic al
naționalității
române“

Reveninciile
de la 1821

Revoluția
nu moare
odată cu
Tudor ...

Epoca
reglementară

Partida
națională
revoluționară

Pregătirea
revoluției
după 1840

Transformarea
progresivă
a societății

Revoluția
de
la 1848

Își dispută puterea și rivalizează de zel și lingușiri către Rusia, o jună partidă națională se întocmește și își ia de misie d-a continua progama revoluției de la 1821 și d-a realiza întru tot dorințele și trebuințele poporului, surpind ciocoismul și fanariotismul și înălțînd românismul la putere. Ca la 1821, partida națională voiește a mintui poporul prin popor, adică este o partidă revoluționară. Ea nu era numeroasă, dar era jună și înlocată și știa că adevărul și viitorul e cu dînsa, că mulți în fundul inimii lor simt și gîndesc ca dînsa și că stîndardul ei va fi împregiurat de o mulțime de prozeliti în ziua ce îl va înălța. Nărbdătoare de lucrare, ea se ispitește la 1840 a preluda la o mișcare, dar timpul nu sosise și ea nu izbutește alt, fără numai a înscri vreo cîteva nume mai mult în șirul martirilor libertății române. De atunci își mărginește lucrarea în propaganda tainică și de față a ideilor, în scrieri literare și caută a pregăti revoluția viitoare și a formula sinteza ei. Ideile și interesele poporului se prefăcuseră și revoluția așteptată nu se mai putea mărgini în sinteza de la 1821. Acum nu era de ajuns de a voi numai ca statul să se facă românesc, trebuia încă a dezlega problemul sărăciei poporului, a da o altă organizație proprietății, baza societății, a boșăției și fericirii publice. Zdrobind Regulamentul care monopolizase statul, proprietatea pămîntului și capitalul în mîinile ciocoilui, era neapărat a proclama democratizarea statului prin egalitatea drepturilor, a pămîntului prin împroprietărirea țăranilor și a capitalului prin instituțiile de credit organizate de stat. D-aci nevoia d-a opera o revoluție democratică și socială. Astfel fu programul revoluției de la 1848.

Într-acest chip vedem că printr-atîtea stăvili, războaie, vărsări în sînge, chinuri în șirul veacurilor istorica ne arată revoluția ducînd pe nația română din prefaceri în prefaceri în calea acelei legi universale a dezvoltării istorice a națiilor : *înnălțarea plebeianismului la putere* sau, după cum o formulăm noi, *întregirea românului, vecinul, serful veacului de mijloc, în drepturile sale de om, de cetățean și de nație*. Într-adevăr, în această ochire istorică văzurăm că statul din domnesc sau absolut s-a făcut *boieresc* sau aristocratic, apoi *fanariot* sau orășenesc (*Burger*), apoi *ciocoiesc* sau biurocrat și acum este pe cale de a se face *românesc* sau democratic*. Asemenea poporul din *rob* se prefăce *serf*, apoi *proletar*, apoi *posesor* și acum avîrîrile cea mai din urmă exploatare și este a se face *proprietar*. Și fiecare din aceste transformări succesive a fost un progres pe lîngă starea de mai înainte și a născut un progres.

Revoluția de la 1848 caută a reintregi pe român numai în drepturile sale de om și cetățean, fără a căuta a-l reintregi în drepturile sale de nație. Întru aceasta ea se mărgini a cere ca Turcia să respecte vechile capitulații recunoscute și întărite și prin tractatul de la Andrianopol, și hatîșeriful de la 1834. Ea ceru asemenea ca Rusia să-și păzească tractatele care recunosc autonomia și independința administrativă a țării și nesiliirea pămîntului ei și să se mărginească în rolul ei de chezaș, fără a se mai amesteca în treburile din lăuntru ale țării, usurînd titlul și rolul de protectoare. Revo-

luțica de la 1848 nu era dar în drept împotrivoitoare nici Porții, nici Rusiei, de vreme ce se mărginea a cere păzirea tractatelor fără a proclama un drept nou. Românii, în buna-credința lor, socoteau că aceste puteri vor fi gata a păzi sfântenia tractatelor și nu vor putea a le tăgădui reformarea legiurilor, potrivit dreptului lor de autonomie.

Dar Rusia, deși neprovocată de revoluție, protestă în favorul Regulamentului, căci printr-însul stăpinea țeara, și îndrăzni până a ne tăgădui orice drept și a ne batgiocori încă și naționalitatea. „Eu am dat existență politică acestor principate — strigă ea — și ele sînt niște sateliți ai Rusiei, meniți a se mișca vecinic în sfera și dupe placul ei”.

Oh! Pe Dumnezeu părinților noștri, pe singele ce ei vărsară atitea veacuri pentru țeară și naționalitate, aceasta nu vrem să fie. Vrem să fim o nație una, puternică și liberă prin dreptul și datoria noastră, pentru binele nostru și al celorlalte nații, căci voim fericirea noastră și avem o misie a împlini în omenire.

Acastă poziție ce a luat Rusia, de dușmană a orice îmbunătățire voim să facem în țeară, de dușmană a viitorului nostru național, despotismul și împilarea cu care ea amerință Europa, panslavismul ce ea organizează și prin care voiește a ne înghiți, ne impune îndatoriri nouă, ne silește să căutăm în grabă a dobîndi toate condițiile de putere ca să-i putem sta împotriva.

Aceste condiții de putere de care avem nevoie nu le putem găsi decît în solidăritatea tuturor românilor, în unirea lor într-o singură nație, unire la care sînt meniți prin naționalitate, prin aceleași limbă, religie, obiceiuri, simțimente, prin poziția geografică, prin trecutul lor și, în sfîrșit, prin nevoia d-a se păstra și de a se mîntui.

Dacă naționalitatea este sufletul unui popor, dacă, cită vreme el păstrează acest semn caracteristic al individualității sale, acest spirit de viață, el este investit cu dreptul neprescriptibil d-a trăi liber, unitatea națională este cheazășuirea libertății lui, este trupul lui trebuincios ca sufletul să nu piară și să amortească, ci, din contră, să poată crește și a se desvolta.

Unitatea națională fu visarea iubită a voievozilor noștri cei viteji, a tuturor bărbaților noștri cei mari, care întrupară în sine individualitatea și cugetarea poporului spre o a manifesta lumii. Pentru dînsa ei trăiră, munciră, suferiră și muriră. Pentru dînsa Mircea cel Bătrîn și Ștefan cel Mare se luptară toată viața lor îndelungată și traseră asupra-le năvălirea îngrozitoare a turcilor, pentru dînsa Mihai cel Viteaz cade ucis în cîmpul Turda, pentru dînsa Șerban Cantacuzino bea otravă, pentru dînsa Horia moarte cumplită pe roată suferă. Desele războaie între Moldova și Țeara Românească n-avură altă pricină; luptîndu-se pentru supremație, aceste țări se luptau pentru unitate. Dar, din nenorocire, domnii și boierii țărilor, inspirați de simțimentul egoist și individual, nu își ziseră: sîntem cu toți români, sîntem frați, ai să ne unim țările împreună, ci ziseră: sîntem moldoveni sau munteni, să ne supunem nouă Țeara Muntenescă sau Țeara Moldovei. De aci iscară susceptibilități și împerecheri fatale care împedecară unirea

„Vrem: să
fim o nație una,
puternică
și liberă”

Unirea
tuturor
românilor

de obște dorită. Aceea ce *concuista* n-a putut isprăvi, irăția o va face. Aceea ce voievozii noștri cei mari cu vitejia lor n-au putut, poporul armat și întărit de un *principiu* o va putea.

Este vremea astăzi când naționalitatea și esistența politică ne sunt tăgăduite, când vedem că de la 1848 mai cu seamă cuvintele *unitate* și *naționalitate* sunt în toate gurile în Europa, simțimentul lor în toate inimile și au armat toate brațele, au vărsat atita sânge în acești doi ani din urmă, sânge ce va curge mereu până ce cartea Europei se va prefice, staturile întemeiate pe *concuistă*, pe călcarea drepturilor națiilor se vor zdrobi, națiile se vor reintregi în libertatea lor și sfânta alianță a popoarelor se va întocmi; astăzi când toată Europa vede că o nouă năvălire a barbarilor Nordului o amenință, astăzi când în fața acestei primejdii, văzind că n-au a alege decît a fi toate libere sau toate ruse, popoarele Europei își dau mina ca să înceapă această cruciadă a libertății și a civilizației în contra barbariei, este vremea, zicem, ca și nația română să ridice stindardul unității sale, stindardul mărimei și vitejiei trecute a părinților, stindardul lui Mircea, Ștefan și Mihai, stindardul de viață și de mîntuire.

Copleșiți și amenințați astăzi de panslavism, miine poate și de pangermanism, noi nu ne putem mîntui fără numai opunindu-le panromanismul. Pe lingă el vor alerga, firește, a se alia maghiarismul și mahometismul, elemente eterogene din Europa orientală, care spre a se păstra și mîntui au nevoie de dînsul.

„Panromanismul”

Panromanismul dar trebuie să fie astăzi ținta noastră comună de activitate. Printr-insul se completează sinteza noastră revoluționară.

Revoluția de la 1821 a strigat *dreptate* și a vrut ca tot românul să fie liber și egal, ca statul să se facă românesc. Ea fu o revoluție democratică.

Revoluția de la 1848 a vrut ca românul să fie nu numai liber, dar și proprietar, fără care libertatea și egalitatea e minciună. Pentru aceea adaugă la deviza sa cuvîntul *frăție*, această condiție de căpetenie a progresului soțial. Ea fu o revoluție soțială.

Revoluția
națională

Revoluția viitoare nu se mai poate mîrgini a voi ca românii să fie liberi, egali, proprietari de pămînt și de capital și frați asociați la fapta unui progres comun. Ea nu se va mîrgini a cere libertatea dinlăuntru, care e peste putință a dobîndi fără libertatea din afară, libertatea de supt domnirea străină, ci va cere unitatea și libertatea națională. Deviza ei va fi *dreptate, frăție, unitate*. Ea va fi o revoluție națională.

Aceasta este calea ce va lua revoluția română în viitor.

Domnirea
poporului
prin popor

Și numai atunci când războiul sfînt va mîntui nația de apăsarea străinilor și o va reintregi în libertatea și unitatea sa, adunarea poporului, Constituanta, va putea să realizeze în pace toate reformele politice și soțiale de care el are nevoie și să constituie domnirea democrației, domnirea poporului prin popor. A crea o nație ! O nație de frați, de cetățeni liberi, aceasta

este, români, sfînta și marea faptă ce Dumnezeu ne-a încredințat. În zadar veți îngenunchea și vă veți ruga pe la porțile împăraților, pe la ușile miniștrilor lor. Ei nu vă vor da nimic, căci nici vor, nici pot. Fiți gata dar a o lua voi, fiindcă împărații, domnii și boierii pămîntului nu dau fără numai aceia ce le smulg popoarele. Fiți gata dar a vă lupta bărbătește, căci prin lucrare și jertfire, prin singele vărsat poporul dobîndește cunoștința drepturilor și datorțiilor sale. Zioa izbindirii, zioa dreptății se apropie, în care se vor rădica popoarele ca să măture rămășița tiranilor de pe fața pămîntului. Atunci vă veți rădica și voi toți ca unul și veți începe lupta națională, lupta mîntuirii. Atunci nu veți mai fi singuri în fața dușmanului. ci toate popoarele Europei vor alerga într-ajutorul vostru și vor sta împreună cu voi, căci acum toate au simțit că au unul și același dușman și că împreună unite trebuie să se lupte în contra lui. Voi însă veți avea norocirea și gloria d-a-l întîmpina mai întîi, d-a sta în avangarda civilizației în contra barbariei ca în veacul de mijloc, dar, ca atunci, laurele ce veți dobîndi va crește în mîna voastră și va umbri universul.

Pînă atunci, pînă cînd ceasul rădîcării generale va suna, stați în liniște. Lucrați numai spre a vă întări brațele și inima și a vă îmbărbăta în credință și spre jertfire : sprijiniți inimile slabe și îndoioase, propovăduindu-le adevărul care luminează și dă putere ; însuflețiți iubirea țării și înviați sentimentul național și ura tiranici, pătrundeți-vă de asfințenica vieții soțiale și de datoria ce Dumnezeu ne impune ca să trăim, să muncim, să suferim și să ne jertfim pentru binele omenirii. Nu vă disperați de suferință, căci suferința, știți, e condiția esențială a dezvoltării morale. Nu vă lăsați a fi înșelați de dușmani ce caută acum a se folosi de durerile voastre ca să vă tirească în căi afurisite, să vă facă să vă scuțați fără vreme și singuri și să vă poată asfel pierde cu înlesnire. Așteptați cu răbdare zioa preursită, zioa mîntuirii.

Ca să ne putem pregăti din vreme pentru acea mare zi, ca să ne putem lămurii ideile, ca să concentrăm într-un mînunchi și supt un stindard toate elementele de putere națională, ca să avem un mijloc prin care gîndirea noastră să zboare în inima poporului, am hotărît a începe această publicație.

Bărbăție și credință, frați români. Dumnezeu în cer și omenirea pe pămînt nuncesc pentru noi !

Paris, 16 septembrie 1850

■ „România viitoare”, Paris, 1850, p. 7—13. Pentru celelalte ediții vezi : H. Nestorescu-Bălcescu, *op. cit.*, *Indice*, p. 322, nr. 19.

■ * Sunt unii moderați care propun ca o tranzacție ca să se întîlzească drepturile politice la starea de mijloc, la negustorime numai, adică a se întocmi un stat negustoresc sau orășenesc, fără a se gîndi că aceasta ar fi a relucepe epoca fanariotilor, căci acum, ca și în acea vreme, starea de mijloc la noi e strîină. Numai întocmind statul românesc sau democratic putem absorbi clasele corupte de sus în popor și a întineri și împeternici statul (N. Bălcescu).

Lucrați spre
a vă întări
brațele
și inima

„ÎMPREGIURUL STINDARDULUI PE CARE E
SCRISĂ DEVIZA: UNIREA ROMÂNILOR”

356

G. CREȚEANU¹, SCOPUL NOSTRU

Sintimentul datoriei ne face a lua pana în mină. Soldați necunoscuți, dar entuziasmați de amorul patriei ne propunem a propaga, cu tot zelul unor inimi înfocate, ideea unirii naționale. Juni noi înșine, ne adresăm mai cu deosebire la jumimea română din toate provinciile: facem chemare la toate simțimentele nobile, la toate inimile generoase; îndemnăm pe toți a se aduna împregiurul stindardului pe care e scrisă deviza: *Unirea Românilor*.

Numai uniți vom putea înainta, vom putea isbui în zioa luptei. Poate că această zi nu e așa depărtată. Europa întreagă o așteaptă și o chiamă: căci pretutindeni închisorile sunt pline, pretutindeni familiile plâng pe vr-un fiu răpit din sinul lor, pretutindeni tiranii se lămbăcesc cu singele popoarelor. Cînd generațiile viitoare vor citi istoria evenimentelor de azi, se vor mira cum într-un secol de lumină s-au repetat cruzimele și persecuțiile domniei lui Neron și Domițian: dar cel puțin să nu le facem a se mira de lășitatea noastră: să ne ridicăm fruntea din pulbere, să scuturăm jugul fără întîrziere.

Pentru aceasta se cere o îndoită energie de acție și de propagandă. Pentru ceea ce privește acția, lăsăm celor mai vechi, mai înțelepți și mai experimentați misia de a o organiza. Le aducem numai aminte că nu e așa anevoie de a face o revoluție, pe cit e anevoie de a o ține, de a o înrădăcina, de a o face să triumfe pentru totdeauna.

Încît pentru ceea ce se atinge de propagandă, noi o vom face pe cît ne irtă puterile noastre; însă misia cea mai importantă și mai anevoie este a voastră, fraților, cari vă aflați în țară, căci totul acolo e de făcut. Propagați în familiile voastre, recrutați neîncetat împregiurul vostru soldații ce vor compune oștirea viitorului. Pericles zicea că fiu-său domnește peste Atena, fiind că el care guverna Atena era guvernat de soția sa, și aceasta de fiul său. Mulți părinți scamănă întru aceasta faimosului atenian. Să ne folosim d-o asemenea favoare spre a-i face să se pătrundă de sfințenia simțimentelor și-a convicțiilor noastre. Poate că de s-ar fi născut cu cîți-va ani mai tîrziu, ar fi fost mai revoluționari decît mulți din noi. Și chiar azi care dintr-înșii e mulțumit a vedea că rușii și turcii pot intra în țară oricînd le place, a le lua casele, bucatele, și adesea mai mult decît aceasta, *onoarea*?

O, bătrîni români, o, părinții noștri! Nu vă speriați cînd auziți vorbind de revoluție și revoluționari; revoluția este domnia dreptății, revoluționarii sînt accia cari vor să aibă o patrie mare și independentă. Departe

Cînd generațiile
viitoare vor citi
istoria ...
de azi

Acție

și

propagandă

Revoluția,
domnia dreptății

de a ne împiedica, îmbărbătați pe fiii voștri, indușlați-le amorul patriei și ura streinului. Ziceți împreună cu noi : „Juni români ! un om de orice nație, de orice treaptă, v-l este frate ; să-l iubiți și să-l ajutați, însă acela care vine să vă răpească libertatea sau naționalitatea este un monstru ; să-l goniți, să-l loviți ; cu cît li veți face o rană mai adîncă, cu atît veți merita mai bine de la patrie, de la omenirea întreagă”.

Acest simțiment de ură, care în orice altă ocazie s-ar părea o crimă, are aici caracterul unei virtuți, fiind că nu este decît o expresie a amorului ; precum cel ce tăgăduiește că e noapte, afirmă prin aceasta chiar că e zioă. Asemenea cel ce urăște tirania exprimă prin aceasta chiar amorul său pentru libertate.

Din aceste simțimente generale deducem principiurile generale care vor fi baza lucrărilor noastre :

„Principurile
noastre”

I. La simțimentul de ură corespunde principiul insurecției, care este cel d-întîi drept al unei nații impilate ; căci, precum nimeni nu condamnă pe un om care — fiind atacat de tilhari — a rănit sau a omorît parte din ei spre a scăpa, asemenea o nație poate întrebuița toate mijloacele energice spre a-și scutura jugul. Între niște tilhari și între armatele împ. Nicolae nu e decît o deosebire de număr.

Din dreptul de apărare naște principiul solidarității între popoarele care au aceeași soartă. Astfel, noi românii, cari suntem apăsați de ruși în Basarabia, de ruși și turci în Moldavia și Țara muntenească, de austriaci în Bucovina, Transilvania și Banat, suntem solidari cu polonii, ungurii și italienii, cari suferă ca și noi tirania ruso-austriacă.

II. La simțimentul de amor corespunde principiul suveranității naționale ; căci cei ce-și iubesc patria nu vor să o vadă nici într-un chip supusă. Din principiul suveranității naște acela al întrunirii, fiind că este știut că suveranitatea pere îndată ce se înstrăinează o parte dintrînsa*.

Cînd se va realiza această unire, pînă unde se va întinde țara românilor ? vor întreba unii. Iată părerea noastră asupra acestei chestii anevoie de deslegat : — Un arbore nu face o pădure, o picătură de apă nu face o mare, un cătun nu face o țară ; însă o adunare de arbori face o pădure, o întindere nemăsurată de apă face marea ; astfel o întindere compactă de români face Țara românilor. Ar fi absurd ca într-o epocă, cînd ideile de conchetă și de ereditate sunt combătute de toate capetele bine gînditoare, noi să venim a pretinde înființarea unui stat care să coprinză Dacia Traiană și Aureliană ; dar ar fi asemenea o mare slăbiciune ca să lăsăm a se întinde un stat strein acolo unde elementul român este predominant.

III. Tot din simțimentul amorului naște principiul egalității, care nu este alt decît frăție practică ; și în sfîrșit dreptatea care coprinde în sine toate celelalte principii, și fără care revoluția ar fi ca lumea fără aer sau ca un om fără sînge.

Așadar, spre a ne rezuma zicem :

1. Răsboi celor apăsați, solidaritate cu cei apăsați.

2. Independența și unirea tuturor românilor.

3. Organizarea adevăratei democrații.

Acestea sunt principnrile ce vom propaga și pe care — la trebuință — le vom apăra cu singele nostru. Pentru a lorrealizare vă chemăm, frați români, din toate părțile. Să lucrăm cu inimă și fără preget, căci astfel numai vom isbuti. Poate vom avea a încerca multe, a ține o luptă oboșitoare; însă nu trebuie a ne descuragia; numai acela merită fericirea care o câștigă prin o muncă îndelungată. Noi n-am făcut încă nimic, n-am suferit nimic pentru patria noastră în comparație cu ceca ce au făcut și au suferit alte popoare. Să ne gătim dar pentru o luptă plină de nevoi; și, mai nainte d-a o începe, să cătăm a ne lumina spre a nu repeta greșelile ce se făcură în anii trecuți.

Amăgiți de sultanul în țara muntencască, de împ. Austriei în Transilvania, să ne convingem de acest adevăr — că fericirea noastră nu va veni nici o dată de la capetile coronate, ajutorul nostru nu va veni nici o dată de la streini. În noi este toată puterea, și noi înșine nu vom fi tari pină nu vom fi odată uniți.

Pină acum unirea a slujit abia de temă poeților: noi ne propunem a o propaga cu mai multă seriozitate, a convinge pe toți că nu e deosebire între un român de dincolo sau de dincoace de Prut, de dincolo sau de dincoace de Carpați; vom spune celor ce vor voi să ne auză că suntem datori nu numai a ne iubi ca frați, ci încă a ne da mîna spre a ne ridica ca un singur om cînd zioa așteptată va sosi.

Spre a ajunge în acest scop, vom întrebuița gîndirea sub toate formele ei; vom tracta arte, literatură, istorie, politică, morală, toate dintr-un singur punct de vedere: P a t r i a.

La noi elementele care constituiează o naționalitate (limba, suvenirile, obiceiurile etc.) s-au păstrat neatinse. Însă aceste mine neprețuite trebuesc lucrate; avem a forma o literatură națională, o industrie națională, arte naționale. Cînd toate acestea vor ecsista și cînd suflarea libertății le va da viață, ne vom putea crede un popor neperitor. Aceasta este gîndirea noastră, și scopul nostru e d-a interesa pe toți la ideea de o renaștere națională, de o civilizație română.

Încă o dată, la voi ne adresăm mai cu seamă, juni patrioți, inime tinere și simțitoare!

Auziți chemarea fraților voștri și, dacă credeți că sunteți în calea adevărului, mergeți alături cu dînșii. Să ne grăbim mai nainte ca egoismul să vie a ne răci inimile și a ne slăbi curagiurile; să înaintăm pe cînd focul sacru arde în noi, căci un minut de entusiasm prețuiește mai mult decît un secol

A interesa pe
toți la ideea
de renaștere
națională

de nelucrare. Voi ce sunteți mai bătrâni decât noi, veniți a ne împărtăși poveștile voastre; vă vom comunica căldura noastră. Iar voi cari veniți după noi, voi cari sunteți încă copii, învățați a pronunța cu amor dulcele nume de patrie, adunați un capital de simtimente generoase spre a ni le insufla nouă-înșine, dacă vreodată ne vom răci în credința noastră. Astfel România va fi întotdeauna jună și junimea întotdeauna română.

■ „Junimea Română”, nr. 1, maiu 1851, p. 1–2; articolul de fond.

■ 1. Identificarea autorului, la Cornelia Bodea, *Din activitatea revoluționară a „Junimii române” de la Paris între 1851–1853*, în „Studii”, XIV, 1961, nr. 5. * Rousseau. *Contractul social*.

1. Ion Eliade, 2. Ion Brătianu, 3. G. Magheru, 4. Cost. Aristia, 5. C.A. Rosetti, 6. Ion Voinescu II, 7. Nicolae Golescu, 8. Dumitru Brătianu, 9. Ștefan Golescu, 10. C. Bolliac

Die walachischen Freiheitskämpfer
Rosetti, Rosetti, Rosetti, Rosetti, Rosetti, Rosetti, Rosetti, Rosetti, Rosetti, Rosetti

Nicolae Golescu, Dumitru Brătianu, Ștefan Golescu, C. Bolliac

77. Luptătorii pentru libertate din Țara Românească
– Die walachischen Freiheitskämpfer –
popularizați în „Illustrierter Zeitung”, Leipzig

Ion Eliade
Ion Brătianu
G. Magheru
Cost. Aristia

C.A. Rosetti
preotul Snagoveanu
Ion Voinescu II

Nicolae Golescu
Dumitru Brătianu
Ștefan Golescu
C. Bolliac

Mansara

Ensayi Român.

78

„Am împrumutat principiile și espunerea acestui dialog din publicațiile d-aseenea fel, potrivit-le numai cu tendințele și trebuințele poporului român”

Am împrumutat principiile și espunerea acestui dialog din publicațiile d-aseenea fel, potrivit-le numai cu tendințele și trebuințele poporului român.
N. Bălcescu.

Pagini autografe din N. Bălcescu, *Manualul bunului român*

79

78
Bros. Dar pentru ce prez Republica
democratică?
Iată. Zic democratică, ca să arăt că
puterea Statului și drepturile lui trebuie
să fie în mina poporului întreg, și a o deo-
sebi de Republica aristocratică, în care puterea e
în mina unor oameni numai ce se chiamă
nobili sau boeri. Așa de pildă Statul nostru
a fost totdeauna
un fel de Republică, căci totdeauna
de la Părcălab pînă la Domn-ului
tot prin alegere se da. Dar această repu-
blică era foarte proastă și rea, din două pricini:
întîi, că era aristocratică... Al doilea,
că boerii încredința cîrmuirea țării pe
viață sau pe o seamă de ani unui om ce îl
chema Domn...
ACADEMIA ROMÂNĂ
MSSG

Com(isarul): „Zic democratică, ca să arăt
că puterea Statului și drepturile lui trebuie
să fie în mina poporului întreg, și a o deo-
sebi de Republica aristocratică, în care puterea e
în mina unor oameni numai ce se chiamă
nobili sau boeri. Așa de pildă Statul nostru
a fost totdeauna un fel de Republică, căci
slujbele, de la Părcălab pînă la Domn, mai
tot prin alegere se da; dar această repu-
blică era foarte proastă și rea, din două pricini:
întîi, că era aristocratică... Al doilea,
că boerii încredința cîrmuirea țării pe
viață sau pe o seamă de ani unui om ce îl
chema Domn...”

ГЕВЕРНАЛ ПРОВІЗОРІВ.

<https://biblioteca-digitala.ro> / <https://www.iini.ro>

Excell. K. K. Ministerium.

„Auf am 16. Mittags ist ein Brief mit einem Collegen hierher zu kommen, der von dem kaiserlichen General-Lieutenant hier in Wien von General-Major begleitet, der einmahl zum Hofe in ungarischen Lieutenant eines officirlichen Befehl in Regimentsgarnison abzusenden.“

Der kaiserliche kaiserliche Consul ist es, jedoch mit einem und dem kaiserlichen Minister in Verbindung zu setzen, mit einem Minister zu sprechen, der der Lieutenant eines kaiserlichen Befehl ist.

Der kaiserliche Consul, dessen Regiments

an

Excell. K. K. Ministerium der kaiserlichen Angelegenheiten in Wien

83. Ajutor transilvan
pentru făurirea statului național unitar

„Aici [la București] au sosit mai mulți transilvani, care se spune că ar fi făcut propuneri de ajutor din partea românilor transilvani pentru înființarea unui imperiu dacic...“

Cazimir von Timoni
5/17 august 1848

Regierung von der Haupt, auf nicht un-
bekannt ist, mit welcher von Sulaiman
Pascha kein Quittung erhalten ist, wird
sich gütlich zu verstehen.

Der auf Constantinopel besinn-
liche Deputation, ist am 15. Oktober zu-
rück und ging zu Sulaiman Pascha
abgemacht.

Sulaiman Pascha selbst wird
dieser Tage in Bessarabien ankommen.

Es sind hier mehrere Briefe
länger angekommen, welche der kaiser-
lichen Regierung Anträge auf Befehl
von Wien der kaiserlichen Hofe
für die kaiserliche kaiserliche
Kaiser zu machen. Es sind
auch kaiserliche Briefe auf den
Hof zu kommen. Insbesondere ist
es ein kaiserlicher Lieutenant,
in falls sie sich in so stark einrichten,
so ist kaiserliche kaiserliche kaiserliche
Kaiser der kaiserlichen Ministerium
der

der kaiserlichen kaiserlichen kaiserlichen
zu kaiserlichen.

Timoni

84. Afurisirea și arderea *Regulamentului organic* și a *Arhondologiei*...

„Un om din popul, un țăran, fu ales să săvârșească acest act solemn. Țăranul a fost acela care a pățimit mai mult de Regulament..., el mai mult decât oricare altul a fost apăsător de legiurile coprinse într-insul” (în volum, doc. 251)

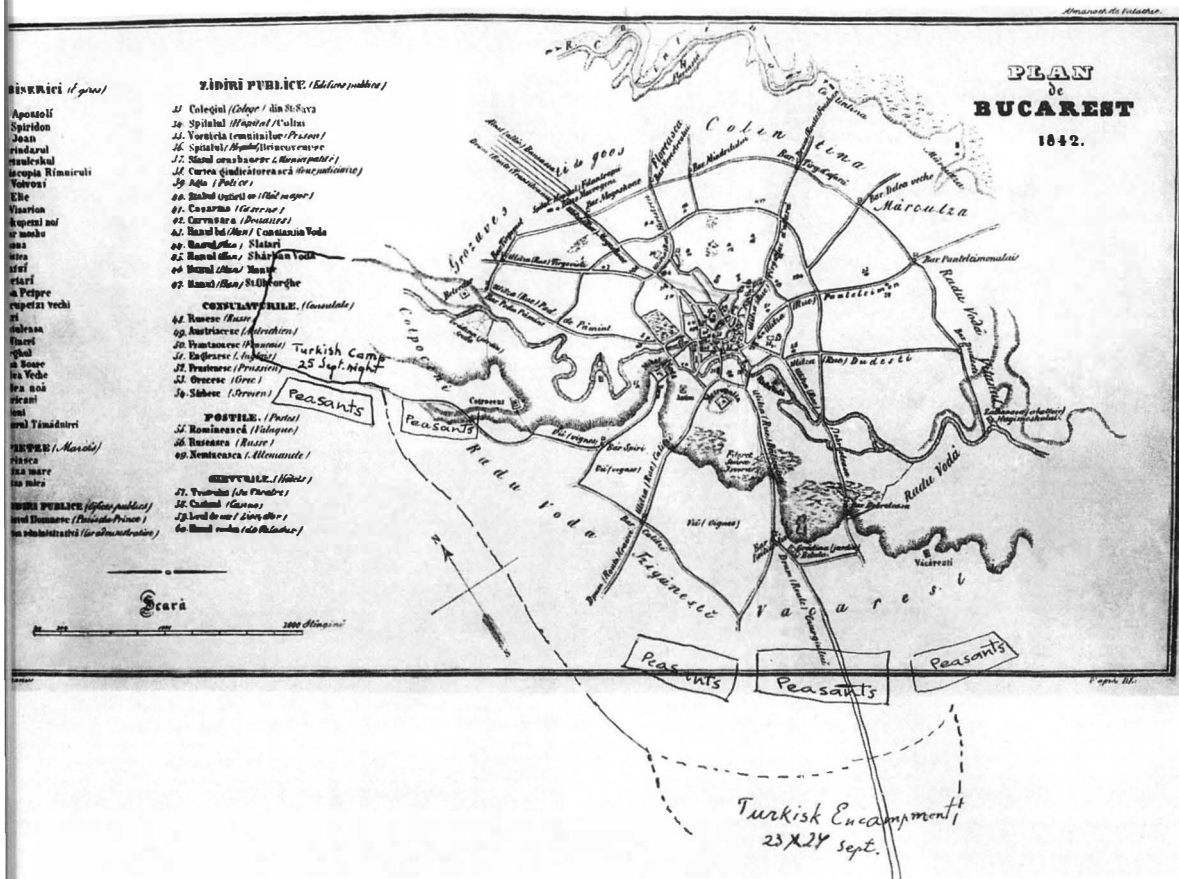
86. Ion Ghica

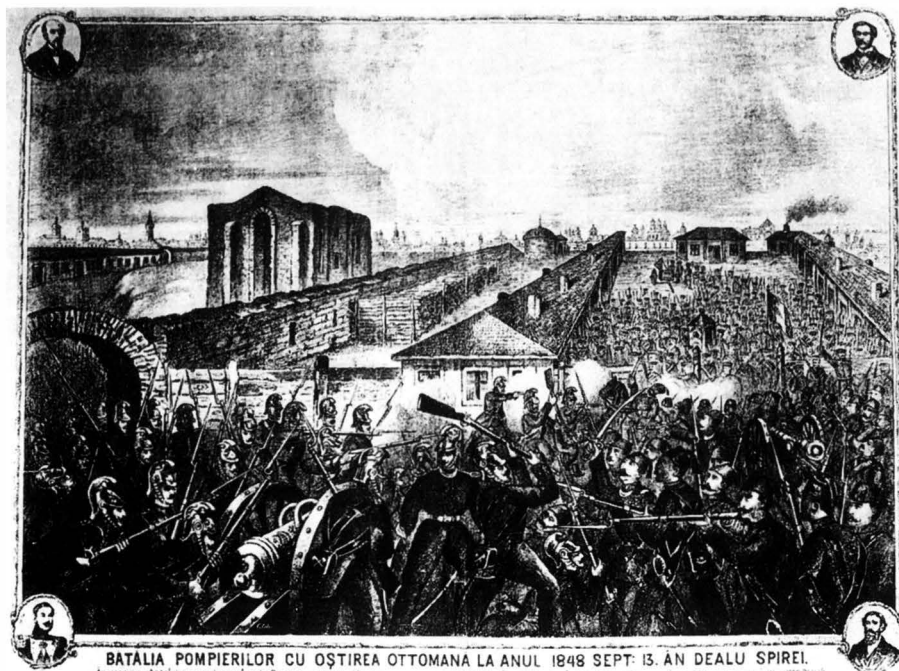
87. A.G. Golescu

88. Organizați-vă la munte!
Scrisoare cifrată de Ion Ghica și trimisă
lui N. Bălcescu (în volum, doc. 261)

11/23–13/25 Septembrie la București

90. Bătălia din Dealul Spirii

„Frate Iancule, în tine punem astăzi
speranța ce o avem în Magheru...”

Al. Golescu-Albu

92. Generalul Gheorghe Magheru

93. Sibiul

94. Braşovul

95. Avram Iancu și prefecții săi

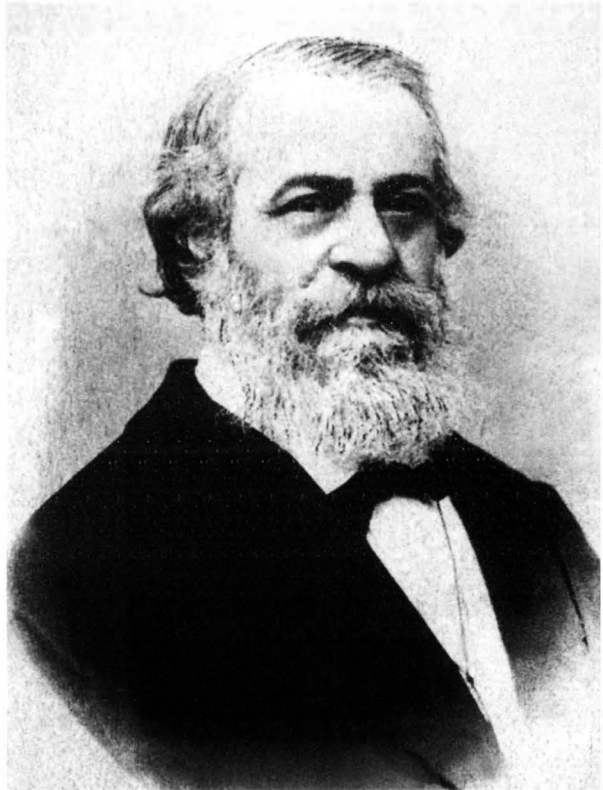
Ioan Buteanu, Petru Dobra, Simion Balint, Nicolae Solomon
(în colțuri): Vasile Turcu, Constantin Roman, Alexandru Bătrâneau,
Nicolae Moldovan

Ioan Maiorescu

97. Episcopul Andrei Șaguna

98. Eudoxiu Hurmuzachi

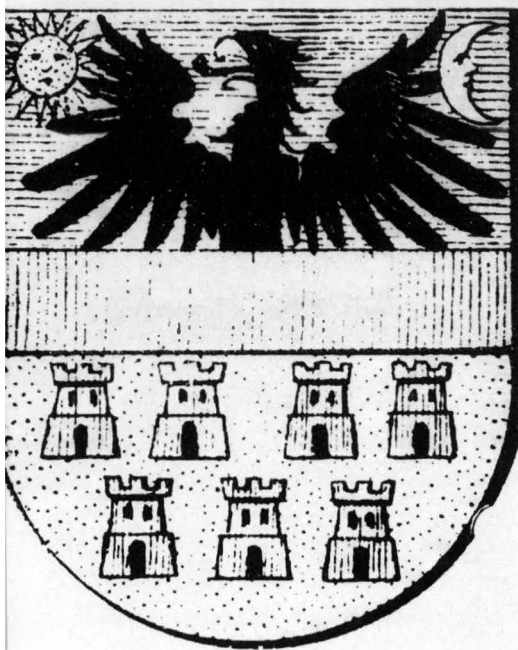

102. Stema Transilvaniei cerută de români după revoluție

103. Modelul: Moneda *Provincia Dacia Felix* (emisiune dintre anii 244–249)

104. Stema veche
<https://biblioteca-digitala.ro> / <https://www.iini.ro>

105. *Cetatea Mare* – mina auriferă romană de lângă Roșia Montană – simbol de rezistență în timp

106. Clujul – piața principala

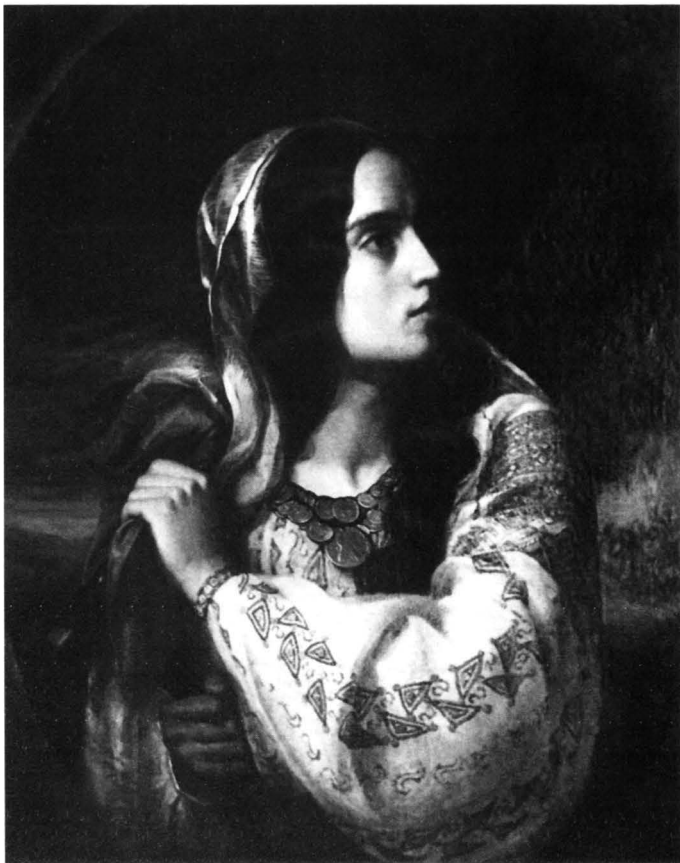
Poporul român cere „ca să se deschiză cît mai curînd dieta transilvană compusă din deputați români, germani (sași) și unguri (săcui), aleși după proporțiunea sufletelor fiecărei dintre numitele națiuni”

Protocolul adunării poporului român ținută la Blaj de la 3 la 13 septembrie 1848
<https://biblioteca-digitala.ro> / <https://www.iini.ro>

Integer vitae...
Horat

<https://biblioteca-digitala.ro> / <https://www.iini.ro>

110. *România revoluționară,*
în viziunea lui C.D. Rosenthal

111. București

A

- Aaron Florian, profesor, istoric 99, 101, 107, 108, 215, 223, 224, 412; redactor („România”) 103; ocirmuitor de Ilfov 562; ~ de Dolj 889; corespondență cu G. Barițiu 102—104, 532, 543—545; ~ despre Mihai Viteazul 99—100.
- Aberdeen, lord, ministru de Externe englez 227, 237, 238.
- Abrud, oraș 1039, 1041, 1043, 1051, 1055, 1064, 1066, 1071; gardă națională (rom.) la ~ 1025, 1027, 1043, 1068; Iancu la ~ 1025, 1026, 1029, 1037, 1041, 1070; I. Dragoș la ~ 1071, 1082, 1085, 1083, 1086; mișcări, agitații 410, 579, 586; în timpul războiului din munți 1015, 1025, 1027, 1037, 1039, 1040, 1041, 1042, 1043, 1044, 1045, 1046, 1049, 1051, 1052, 1053, 1054, 1059, 1061, 1064, 1065, 1066, 1084, 1087, 1095, 1095; conferința de la ~ 1039, 1054; fondurile erariului din ~ 1039.
- Abrud-Sat (Alba de Jos) 1068.
- Abrudeanu Ioan, din Ruda 4, 5; ~ Petru 4, 5.
- Absolom, preot 1052.
- Abuș, biserica din ~ 466.
- Âcs, localitate (Ungaria) 1111, 1113.

„Act de unire și independență” 118—120, 120—123.

Adamovici Gherasim, episcop 481.

Adler, căpitan austriac 904, 907.

Adrianopol (Andrinopol) 832, 834; pacea, tratatul 119, 121, 128, 137, 223, 334, 428, 431, 525, 528, 651, 664, 665, 669, 670, 671, 678, 679, 682, 684, 812, 816, 820, 827, 832, 834, 1191, 1192.

Adriatica 789, 790.

Adunări Obștești:

in Principate 341, 520, 521, 667, 669, 671, 672, 673; in Moldova 235, 236, 237, 238, 361, 365, 372, 375, 393, 394, 395, 629, 652, 653, 654, 655, 658, 661, 663, 667, 674, 684; in Țara Românească 118, 120, 121, 123, 132, 141, 153, 142, 134, 143, 135, 144, 231—232, 342, 345, 422, 423, 424, 425, 525, 528, 527, 530, 534, 537, 558, 652, 661, 685, 689, 691, 693, 710, 713, 715, 716, 782, 783, 835, 837, 838; ~ constituante 538, 539, 556, 705, 714, 716, 770, 771, 772, 776, 836, 838; ~ legislative Ț. Rom. 848, 852, 1123, 1132; ~ generale extraordinare, dezerat 412; adunare comună Principatelor române, dezerat 798; ~ națională română in Transilvania, dezerat 44, 57, 909, 950, 960, 963, 961, 964, 971, 974.

La identificarea localităților s-au folosit: D. Frundescu, *Dictionarul topografic si statistic al Romaniei*, Bucuresti, 1872; V. Meruțiu, *Județele din Ardeal și din Maramureș până in Banat. Evoluția teritorială*, Cluj, 1929; S. Moldovan și N. Togan, *Dictionarul numirilor de localități cu populație română din Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș*, Ediția a-II-a, Sibiu, 1919; C. Suciu, *Dictionar istoric al localităților din Transilvania*, I-II, București, 1966, 1968; Jekelfalussy József, *Magyarország helységnevéidra*, Budapest, 1895. — S-a căutat, pe cit posibil, ca localizarea să se facă conform împărțirii administrative — județ, ținut, scaun, comitat — contemporană evenimentelor.

Cifrele redade cursiv indică paginile textelor in limbi străine.
Nu au fost indexate materialul ilustrativ și Cuvntul înainte.

- Aind (aiudenii, aiuzeni) 585, 1025, 1034, 1067;
~ în secolul XVII 455; regiune 1028,
1057; închisoare 308; tineret școlar mi-
litarizat 440, 444; comisari din ~ la
Mihail 574; lupte la ~ 1015, 1028, 1029;
garda națională maghiară 1027; vicepre-
fectul Simeon Predan către aiuzeni 988—
992, 992—996.
- Aiuzeanu (Aiudeanu) Clemente, tribun 1025,
1026, 1036, 1043, 1062; trupele sale în
luptă 1031, 1043, 1044, 1046.
- Akerman, Convenția de la ~ 128, 137, 428,
431, 651, 668, 671, 678, 812, 816, 820,
821.
- „*Albăta românească*”, Iași 152, 394.
- Alba, Episcop de ~ 34, 48; *v. Alba Iulia*.
- Alba Carolina, *v. Alba Iulia*.
- Alba Iulia (Bălgrad, Alba Carolina, Cetatea)
456, 576, 926, 932, 937, 1027, 1040, 1067,
1069, 1144, 1153, 1158; armament, echipa-
ment militar 579, 582, 926, 932; în tim-
pul războiului din 1848—1849 1026, 1028,
1037, 1040, 1059, 1044; Axente la ~
1050, 1069, 1157; despresurarea 1050,
1063, 1065, 1067.
- Alba de Jos, comitat 308, 437, 442, 488, 500,
503, 943.
- Alba de Sus, comitat 928, 934, 945.
- Albac, sat (Alba de Jos) 587, 1034, 1056.
- Albania 221; mănăstire din ~ 667; albanezi
(în mișcarea ilirică) 336, 338.
- „*Albina românească*”, Iași 152, 153, 283, 290.
- Albini Vasile, vicetribun 1062.
- Albini Vasile cere înarmarea românilor bă-
nățeni 607; (frații) albineni 516.
- Albrichsfeld Joh. von, jude primar la Bra-
șov 414, 414, 415, 416, 418, 419.
- Albulescu Badea, *v. Badea Albulescu*.
- Alcaz Evghenie, ss. „Petiția-proclamație”
Iași 362.
- Alcaz Neculai, ss. „Petiția-proclamație” Iași
362.
- Aldulea Ioan, notar primar al district. Fă-
găraș 945.
- Alecsandri, frații 508, 797.
- Alecsandri Ion (Iancu), la Paris 561, 561;
la București 561; la Brașov 508; în Bu-
covina 624, 640, 645, 1141.
- Alecsandri Vasile, activitate revoluționară
292, 333, 627, 628, 980, 1143; coautor
al „Petiției-proclamație” Iași 362, 363,
387; la Brașov 508; în Bucovina 624,
629, 630, 640, 645; lecturi și correspon-
dență cu I. Ghica 269, 270, 271; cu
N. Bălcescu 806—807; *Deșteptarea Ro-
mâniei* 357—358, 427; *Hora Arde-
lului* 493; *Proclamație în numele Mol-
dovei* 385—397.
- Alexandrescu Grigore, poetul 333, 979; în
Asociația literară 289.
- Alexandru cel Bun 214, 216.
- Alexandru cel Mare 212, 215, 216, 941.
- Alexandru, meșteșug, conșurat 178.
- Alexandru Lăpusneanu 216.
- Alexandru I, țar 667, 682.
- Alexe din Albac, în oastea lui Iancu 1063.
- Alhaz, comis. ss. „Petiția-proclamație” Iași
363.
- Ali-pașa 808; mare vizir 848, 851.
- „*Allgemeine Oesterreichische Zeitung*” 522, 710.
- Almășanu David (Almășeanu), profesor, co-
misar de propagandă 693; secretar la
Făgăraș 945, căpitan al districtului Fă-
găraș 945.
- Almașu Mare, lagăr militar rom. 1016.
- Almășeanu, *v. Almășanu*.
- Alpi, munții 331, 794.
- Alpini Ieronim, paroh, din districtul Blaj
944; ~ Ioan, elev la liceul din Cluj 324.
- Aman Theodor, la Paris 561.
- Amărăscu Ioan, comisar de propagandă 694.
- Amrozios, arhiepiscop de Milan 451.
- America (America de Nord, Statele Unite
ale Americii) 7, 19, 14, 25, 17, 29, 18,
29, 235, 270, 270, 937; presa și opinia pu-
blică ~ 1162, 1164, 1177, 1185, 1186;
americani 333; *v. și Bacon F.*

- Ampoi, ținut, pregătiri revoluționare în ~ 410.
- Anagnoste M. 107, 109.
- Andipa Ștefan, medelnicer, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Andoni, căpitan, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Andrassy Gyula 1089.
- Andreica Mihail, tribun 1042, 1043, 1063; în luptele de la Roșia 1043, 1044, 1046, 1054.
- Andronescu, comisar la București 562.
- Andronic Ștefan 563.
- Anghel Atanasie, mitropolitul 480.
- Anghel (Angelu) G., avocat din Zlatna 1010; secretar al Adunării de la Blaj 488.
- Anghel Ioan din Cricău 1063.
- Anghelin Ioan, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
- Anglia 7, 19, 10, 22, 112, 116, 404, 746; politica față de Principate 83, 87, 90, 113, 117, 134, 143, 534, 541, 684, 802, 848, 851, 1121, 1130; față de Rusia 1022; față de Turcia 847, 850, 882, 1008; ambasada la Constantinopol 631, 633, 766, 848, 851; partide politice 1172, 1180; regim agrar în ~ 747, 750; englezi 333; v. și *Consulate, consuli în Principate*; R. G. Colquhoun, S. Gardner, V. Lloyd.
- Anghonescu Costachi, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Anonymus, notarul regelui Bela 32, 46, 36, 50.
- Antonci Ioan, vicetribun 1063.
- Anton, mitropolit. Moldovei 666.
- Apața (Brașov), comună 928, 934.
- Apenini 331, 628.
- Apert (Appert Nicolas), procedeul ~ în industria cărnii 1122, 1130.
- Apoldul Inferior 1068.
- Apolonie Nicolae 563.
- Apostol Gheorghe, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
- Apostoleanu Vasile, ss. „Petiția-proclamație”, Iași 362.
- Apfel, general-maior 1155, 1156.
- Approbatæ Regni Constitutiones* 34, 43, 35, 49, 57, 51, 38, 52, 39, 401, 451, 453, 455, 462, 473, 895.
- Apusenii, lupte în munții ~ 1033, 1037, 1042, 1050, 1053, 1056, 1070.
- Arad 309, 312, 1070; dieceză 976, 1070; chestiuni bisericești 290, 409, 977, 1070; viață culturală, învățămînt, abonamente la periodice din Principate 283, 290, 291; asistență medicală gratuită 291; deputați din ~ 511; guvernul maghiar în refugiu la ~ 1104—1105, 1106, 1175 1184; Görgey la ~ 1111, 1113; Bem la ~ 1111, 1113.
- Arcescu V. 325.
- Archita, sat în scaunul Sighișoara 593.
- Arcole, bătălia de la ~ 403.
- Arcoși Ioan, din comitat. Arad, ss. Petiția de la Pesta 511.
- Ardeal (Transilvania) *passim*.
- Ardelean Vasile, tribun în prefectura Sibiu 1063.
- Argeș, comisari de propagandă în ~ 695, 698; deputați de ~ 718, 722; Brătianu D., circumfător de ~ 547.
- Arghiropol G. 324.
- Arghiropulo Enachi, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
- Arghiropulo Mașolache 104; președ. Obșteștii Adunări Ț. Rom. 132, 141.
- „*Arhiva Albini*”, Iași 290.
- „*Arhiva românească*”, Iași 155, 157.
- Arhondologia*, arderea ei 856, 857, 884; v. și *boieri (clase sociale)*.
- Aricescu Apostol, comisar de propagandă Muscel 696.
- Aricescu C. D., istoric 737.
- Arieș, riu 901, 904, 906; scaun 1058.
- Aristarchi Miltiade, agent diplomatic al Ț. Rom. la Constantinopol 132, 141, 831.
- Aristia Constantin 219, 333, 856.

Ariton, tribun 1063.

armată:

armată, ostire, miliție 84, 349, 390, 489, 539, 545, 548, 632, 634, 650, 669, 778, 784, 785, 793, 794, 836, 837, 846, 849, 862, 867, 892, 892—893, 1069, 1025, 1133, 1126, 1134; Poliție 392, 659, 862, 863, 864, 865; armăuți, gardă domnească 368, 387, 390;

armata la 13 Septembrie 369, 371, 870, 872, 877, 878, 879, 880; pompieri 181, 368, 1069, ~apărătorii libertății 702, 869, 870, 871—872, 879; dorobanți în apărarea revoluției 859, 860, 884; panduri 554, 626, 854, 859, 860, 861, 884, 892, 892; voluntari în apărarea revoluției 854; grăniceri 73, 73, 74, 75, 93, 95, 241, 245, 310, 312, 403, 515, 521, 909, 917, 960, 963, 1027, 1050, 1125, 1133, 1166;

arme, armament, înarmare 348, 486, 518, 579, 582, 585, 794, 800, 801, 804, 846, 849, 848, 851, 855, 953, 1015; înarmarea românilor în Caraș 606, 607, 1067, 1168; ajutorare armată între Țările Române 136, 145, 336, 338, 337, 339, 350, 638, 639, 812, 815—816, 826, 827, 1105, 1107, 1108, 1109, 1110, 1112; legiunea română 1089;

insurecție 412, 1105, 1107;

oaste poporană, Landsturm, cete, gărzi române, oastea lui A. Iancu 909, 916, 917, 1015, 1018, 1019, 1020, 1021, 1025, 1026, 1027, 1028, 1029, 1081, 1139; din faptele oastei 1015, 1016—1017, 1069, 1071, 1083—1084, 1086—1087, 1091—1092, 1094—1095, 1101, 1102; v. și *Raportul lui Iancu* 1025—1062; prefecți, tribuni, centurioni, decurioni 980, 1062—1068, 1115, 1140, 1170, 1179; preoți în fruntea oastei 1028, 1054; dezarmarea românilor 1025, 1140, 1141;

legea de recrutație (maghiară) 900—903;

garda națională (deziderat. revendicare) 361, 383, 385, 394, 404, 424, 426, 467, 486, 491, 513, 521, 527, 530, 534, 538, 541, 629, 630, 632, 633, 634, 655, 693, 703, 800, 909, 953, 1025, 1088; ~ înființarea 554, 556, 562, 563, 565, 567, 690, 1025; v. și *oaste poporană*.

garda națională maghiară 579, 582, 1026, 1027; ~ și armata secuiască 925, 931, 926, 932, 927, 933, 928, 934, 929, 935, 997, 998, 998, 999, 1111, 1113; ~ sâsească 437, 441, 1028; gărzi naționale la Viena 1848 614, 616; legiunea poloneză în Ț.Rom. (proiect) 781, 787; armata româno-maghiară (proiect) 511, 1089, 1111, 1113;

General-commando, v. *Sibiu*.

Armeiu Elisei (Armatu I.) 1063; comisar de propagandă 695, 860, 1142; prefect revoluționar 980.

Armeni în Transilvania (sec. 17) 36, 50.

Aron Petru Pavel, episcop de Blaj 457, 480.

Aron Vodă, mănăstire lângă Iași 658.

Arpad 460.

Arșachi Apostol, medic, secretar de Stat sub Al. Ghica 132, 133, 141—142; autor prezumat de memorii antirevoluționare 828. „*Artiste*” (L.) 151.

Asachi Gheorghe, editor 152; poet 976. în Asociația literară 286; în Comisia de redactare a Regulamentului organic 653.

Asia 719.

Aslan Alecu, hatman, ss. „Petiția-proclamație”

Iași 363; urmărit 392, 397, 632, 633, 796.

Asociația femeilor române (Brașov), v. *societăți*.

Asociația literară a României 285—289, v. *societăți*.

Atanasiade Scarlat, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.

Atanasievici Gh., prim pretor la Caraș 606, 607.

Atena 215, 348, 351.

Athos, mănăstiri de la ~ 169, 174, 667, 1123, 1131.
 Atila 460, 477, 789, 791.
 Augsburg 3; confesiunea augsburgiană (A.C.) 597, 598, 602, 603.
 August, împărat 216.
 Aupick (Opik), general francez, ambasador la Constantinopol 348, 647, 808, 847, 850, 941.
 Auraria (Zlatna), români răsculați la ~ 410; ~ gemina, prefectura lui Iancu 980, 1065, 1101, 1162; ~ și Saline 980; v. și *Zlatna*.
 Aurarian (Aranyosi) Ioan Galgoți, vicetribun 1063.
 Aurelian, împărat 61, 221.
 Austria (Imperiul habsburgic, Casa de Austria, Curtea de la Viena) 84, 104, 107, 111—112, 115, 179, 180, 307, 379, 381, 617, 620, 668, 885, 886, 887, 888, 902, 938, 1109, 1110, 1125, 1134; stat multi-național 111, 114, 472, 983, 986, 984, 986, 1010—1011, 1020, 1021; v. și *Ungaria*;
 românii din Imperiu, date statistice 241, 245, 303, 305, 1069, 1119, 1129; poziția față de Habsburgi 351, 484, 937, 938, 950, 952, 955, 1009, 1011, 1015, 1025—1062, 1105, 1107, 1120, 1128; pentru unirea tuturor românilor din monarhie 950, 957, 958—959; memoriul din 25 febr. 1849, 960—962, 962—965, 966—967, 967—968, 968—969, 969—970, 970—973, 973—976, 1083, 1085; politica habsburgică față de românii din monarhie 10, 11, 12, 23, 24, 73, 74, 187, 195, 253, 261, 259, 267, 309, 312, 332, 456, 515, 950, 958—959, 965, 966, 1083, 1085, 1088, 1091, 1093, 1103, 1157, 1160, 1162, 1161, 1163; comandamentul general habsburgic transilvan 916, 918, 919, 950, 952, 954, 1025—1062; v. și *Sibiu*;

politica față de Principate 84—85, 111, 115, 112, 116, 136, 145, 368, 427, 428, 429, 430, 430, 431, 432, 613, 615, 618, 667, 668, 676, 684, 752, 733; interese economice în Principate 485, 912, 914, 1121, 1130, 1126, 1134; v. și *Consulate, consuli în Principate*;

împotriva unirii naționale române, temeri față de Daco-România 136, 145, 676, 970, 972—973, 975—976; Austria liberală și românii 427, 428, 429, 430, 430, 431, 432, 521, 522, 782, 783, 847, 850, 910, 911, 913, 912—915, 914—915; confederare în cadrul Austriei liberale 427, 430, 429, 432, 910—912, 913—915, 940—941, 950; Imperiul habsburgic — Imperiul țarist 429, 432, 430, 433, 1010, 1038, 1074, 1079, 1088; v. și *Rusia (intervenția în Ungaria și Transilvania)*;

dezmembrarea monarhiei, deziderat 951, 1038;

passim.

autonomie națională, v. *stat național*.

Avram Alecu, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.

Avram Ioan, ss. Petiția de la Pesta 511.

Axente Sever Ioan (Acsețiu, Acsețiu, Ioan), profesor la București 410—413; la Adunarea din mai la Blaj 351; comisar de propagandă în jud. Ilfov 695; prefectul Legiunii I Blăjani 980—982, 1023, 1039, 1059, 1064, 1065, 1066, 1067, 1068, 1069, 1101; ~ și oastea sa 1035, 1036, 1042; cu Iancu la Abrud 1037, 1042, 1043, 1045; ~ și despresurarea Alba Iuliei 1050; apărătorul Bălgradului 1144; dezarmarea 1140; ordine ostășești 982, 1069, 1115; deținerea sa 1144; refuză decorația împărătească 1157—1158; Axente Ioan alias *I. Rașin-Baciu* 1063.

Axente Vasile, elev la liceul din Cluj 323.

B

- Băcîița (Alba, Hunedoara) 1158.
 Bacău 393, 397; ținut, revolte în ~ 274, 276.
 Băcilă Ioachim, viceprefect 980, 1063.
 Băciu, comună (Brașov) 928, 934.
 Bădea Alibulescu, deputat sătean în Comisia proprietății 723, 729, 741, 756.
 Baden, corespondență din ~ 1076, 1080.
 Băgău, sat (Cluj) 1063, 1068.
 Baia (Suceava), lupta de la ~ 215; corespondență din ~ 631, 633.
 Baia de Criș (Zarand) 1063; lupte la ~ 1014—1015, 1036, 1059; agitații țărănești 579, 581; Nemes Ioan spinzurat la ~ 1066; Buteanu arestat la ~ 1049.
 Baiazid Ilderim 353, 353; tratat cu T. Rom. 581.
 Bairactariu Hasan, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
 Băița, băițani (Hunedoara) 1015, 1051.
 Bălescu C., comisar de propagandă 696.
 Bălăceanu, familia 131; ~ căpitan (T. Rom.) 108.
 Bălăceanu Catinca C. (Timișoara, soția lui F. Gauthier 941.
 Bălăceanu Constantin, mare boier 362; la Viena 782, 783.
 Bălăceanu Ioan, frate cu Constantin, membru în Obșt. Adunare T. Rom. 232.
 Bălăceanu Ion C. 790, 792.
 Bălăceanu Manolache, conjurat 178.
 Bălănescu Neculai, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
 Bălaș, viceprefect la Cricău 1027, 1063.
 Bălășescu Nicolae, profesor 283; membru în Comitetul de pacificare 982, 983, 983, 1001.
 Balcani, munții 427, 428, 430.
 Bălcescu, frații, rol în 1848, 547.
 Bălcescu Barbu la tabăra lui Gh. Magheru 839—860.
 Bălcescu Constantin 363, 1143; în Comitetul revoluționar (1848) 352, 353, 354; director în Ministerul de Finanțe 1136; membru în Comisia de pregătire a Constituintei 777; ~ în Comisia ad-hoc 778; în cea financiară 778; în 1838 (?) 146.
 Bălcescu Nicolae 558, 799, 1069;
 activitate revoluționară: în 1838—1840, 136, 145, 146, 161, 164; la Paris 315, 324, 336, 348, 351, 361; în țară, în ajunul revoluției 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 413; la 1848, secretar de stat (ministru de Externe) 545, 549, 550, 562; secretar al Guvernului provizoriu 551, 552, 553, 554, 557, 558, 562, 568, 703, 706, 772; în deputația la Constantinopol 777, 847, 850; în misiune pentru tratative româno-maghiare 1088—1090, 1096, 1097, 1101, 1101, 1102; la Belgrad 1088, 1010; la Orșova 940.
 corespondență cu: Alexandra Florescu 335, A. G. Golescu 689—691, 800—806, 940—941, A. T. Laurian 787—788, Alecu Russo 789—790, 790—792, Ef. Murga 793—795, revoluționarilor moldoveni 797, 806, I. Ghica 807—808, 882, 950—951, 1088—1090, Barbu Bălcescu 859—860;
 scrieri 101, 286, 427; Prospectul p. „Magazinul istoric pentru Dacia” 281—283; *Privire asupra stării de față* 315—320; *Drepturile românilor către În. Poartă* 831—835; *Mersul revoluției...* 1189—1195; redactor 281, 413; în Asoțiația literară 287, 1144;
 caracterizare 566, 568.
 Bălcescu Tița (Sevastița) 860.
 Bălcești (Vâlcea) 860.
 Bălgrad, v. *Alba Iulia*.
 Băleanu Emanuil 106.
 Balic Alecu, conjurat 178, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
 Balint Ioan, vicetribun 1063.

Balint Simion, preot în Roșia Montană 579, 581; prefect al Leg. Salmelor (Tardă) 980, 1033, 1039, 1044, 1048, 1050, 1051, 1052, 1055, 1062, 1063, 1064, 1066, 1067; cu Iancu la Zlatna 1027, și la Cimpeni 1042; în luptele de la Sâhodo 1053, Roșia 1053, 1054. Ponorul Remeșii 1053; ~ și Kemény 1054.

Balint Vasile, vicetribun 1065.

Bălogescu Isăia, episcop 98.

Balaș, familia 131, 140.

Balaș Grigore, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362; la Brașov, ss. „Principiile noastre...” 508; în Bucovina 624, 640; Balaș sau Vasiliu Grigore 415, 415, 416, 417.

Balaș Lupu, logofăt 396, 635.

Balaș Pauait, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362; despre mișcarea din Moldova 371—374, 374—378; surghiunit 397.

Balaș Teodor, logofăt, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.

Balaș Theodor (Todiriță), vornic 641; ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.

Balaș (Hunedoara), atacul de la ~ 1064.

Bălșan Constantin (Dincă), sublt. pompier erou la 13 Sept., centurion în Legiunea lui Axente Sever 1064, 1069.

Bălțătești (Neamț) 632, 633.

Banat:

frământări revoluționare în 1823—1824, 73, 74, 75, 73, 75—76; în 1834—1835 93—94, 95—96, 96—97, 97—98; mișcarea condusă de Ef. Murgu 250, 252, 260, 253—259, 262—263; în 1848, 951, 956, 960, 963, 1009, 1070, 1083, 1086; v. și *armată, grăniceri*; adunări, revendicări, programe 509—511, 515, 518, 956, 1075, 1080; pentru unitatea politică a românilor din monarhie 960, 963, 976;

români, sirbi, maghiari în ~ 283, 315, 515, 520, 790, 791, 940, 949, 950, 957, 1010—1011; Banatul în timpul războiului, campania lui Bem 1023,

1023, 1050, 1084, 1087, 1088, 1110, 1219; popularitatea lui Ef. Murgu în ~ 515, 801, v. și *Ef. Murgu, Lugej, biserică*.

Banatul în viziunea României unitare 319, 645, 647, 789, 790, 791, 801, 1011; legături panromânești 93—94, 95—96, 96—97, 97—98; în sprijinul revoluției din Principate 136, 145, 349, 513, 514, 606, 638, 639, 800, 804, 940, 950, 1137.

bănci naționale în Principate, deziderat 361, 342, 424, 426, 520, 521, 535, 659, 680; bancă de scont 360, 391; bancă de credit 1121, 1129.

Băncilă Petru, tribun 1063.

Băneasa, biserică din Craiova 893.

Banfi Dionisie, baron 938.

Bánffy Franz, căpit. de honvezi 1036.

Bánffy János, baron, comite suprem al Zarandului 437, 441, 438, 443, 440, 444.

Bánffy Nicolae (Miklós), baron, comite suprem de Alba de Jos 488, 500, 503.

Banof, colonel 108, 561, 562.

Bantăși I., ss. „Petiția-proclamație” Iași 363, Bana, incidentul de la ~ 939.

Bărai (Barei, Cluj) 1033, 1063, 1067.

Bărbant (Hunedoara), trupele lui Iancu la ~ 1050.

Bărdescu Varlam, monah, comisar de propagandă Ț. Rom. 697, 1142.

Bariny, cleric 457.

Barbeș Constantin, preot, căpit. în oastea lui Iancu 1063

Barbu, centurion 1063.

Barbu Nicoară, viceprefect 980.

Barbu Ștefan, comisar de propagandă Ț. Rom. 694.

Bărcsai Avram, văduva sa 66, 69.

Bărcsai Ludovic, nobil 66, 69.

Barițiu Alexandru, viceprefect 1063.

Barițiu (Bariț, Baritz, Baricz) George 292, 982, 1005; redactor, publicist, editor 149, 152, 194, 196, 212, 280, 292, 300, 322,

- 362, 399, 412, 520—522, 522—523, 590, 835, 874, 880, 894, 917, 946, 978—979, 981, 1062; despre partide politice 532; vicepreședinte al Adunării de la Blaj (mai) 488, 494, 496; la alegerile districtuale de la Făgăraș 945, Sibiu 956;
- correspondență: cu Florian Aaron 102—103, 149—150, 543—545, I. Mălinescu 194—195, D. Jianu 196, Al. Savu 279—280, At. Șandor 290—292, studenții din Tg. Mureș 321—322, tinerimea din Cluj 323—324, A. T. Laurian 409, Petru Suciu 594—595, Gh. Sion 795—796, Eliade 810—811, I. Maiorescu 861, P. Cermena 957, A. Fumnuț 958—959;
- scrieri, articole 248—249, 297—299, 300—302, 308, 398, 399—401, 507, 523, 574—576, 588—589, 590, 709, 710—712, 894, 900—903, 937—939, 941—942, 979—980;
- passim*.
- Barna Ioan, tribun 1063.
- Bărnuțiu (Bărnuț) Simeon 320;
- vicepreședinte la Adunarea de la Blaj (mai) 435, 446, 483, 484, 487, 488, 489, 494, 496; în cauza Mihalțului 575—576, 594; în Comisia permanentă a națiunii române 490, 575—576, 579, 581, în Comitetul național român, vicepreședinte, președinte 943, 1001, 1004—1005, 1011, în Comitetul român de pacificare (impăciuire) 982, 985, 988; legături cu revoluționarii munteni 1009, 1011;
- scrieri: *O tomucală* 184—194; *Provocațiune* 401—403; *Discursul din Catedrala Blajului* 440—483;
- correspondență cu: I. Axente Sever 410—413, Avram Iancu 585—588, Const. Roman 799—800;
- caracterizare 435, 494, 495 (aclamat de popor), 579, 581.
- Baronescu C., în mișcarea de la 1840 161, 164.
- Baronți At., comisar de propagandă 695.
- Basarabia 111, 115, 112, 116, 154—155, 242, 243, 246, 315, 319, 336—337, 338—339, 523, 526, 529, 629, 630, 632, 634, 635, 636, 637, 645, 646, 667, 668, 675, 676, 677, 682, 784, 785, 796, 812, 816, 813, 817, 1197.
- Basta Gheorghe, general austriac 99.
- Bathori Sigismund, principe al Transilvaniei 33, 47, 99.
- Băttianu, prefect, v. *Boteanu Ioan*.
- Bătrineanu (Baterneanu, Baternai) Alexandru, cleric, jurist 411; comisar de propagandă în Dolj 696; așteptat în Țara Rom. 799; tribun, prefect 980; ucis 1063, 1067.
- Batthyány Cazimir (Kázmér) conte, ministru de Externe maghiar 1088, 1089; tratative româno-maghiare 1088, 1096, 1097, 1171, 1179; circulara din 10 iunie 1849, 1175, 1183—1184.
- Batthyány L., conte, prim-ministru 583, 585.
- Baumgarten, căpit. la Luna 904, 907.
- Bavaria 811.
- Beauviale, lord, ambasador englez la Viena 179, 180.
- Becher Ioan, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Bedelev (Turda), lupte 1058, 1064, 1066.
- Bedia Adam, incită la răscoale 68, 71, 69, 72.
- Beér Iános, istoric 1104.
- Begnescu Nicolae, tribun 1042, 1063.
- Beia (Sighișnara) 593.
- Belgia 473.
- Belgrad 223, 941; N. Bălcescu la ~ 950, 1008, 1010; negustori din ~ 417, 418.
- Belin (Covasna) 929, 935.
- Belu Costache, în mișcarea din 1840, 159.
- Bem Iosef, general polon în armata maghiară 1082, 1085, 1084, 1087, 1105, 1106, 1110—1112, 1112—1114, 1167; campania în Transilvania 1022, 1022, 1069, 1111, 1113; proclamații 1006, 1006—1007, 1023—1024, 1024, 1084, 1087; amnistia

- 1006, 1006, 1018—1019, 1019—1020; atacă Sibiu 1022, 1022, 1035; în Banat 1083, 1086, 1084, 1087, 1105, 1107, 1108, 1109; Bem și guvernul maghiar 1084, 1087, 1111, 1113; Bem și armata rusă 1022, 1022, 1112, 1114; ~ și românii 1010, 1083, 1085, 1086, 1105, 1107, 1110, 1112; la Făget 1154, 1156; întâlnire cu Ef. Murgu 1108, 1109, 1147, 1150, 1152, 1153; infrint 1112, 1114, 1115, 1151, 1153, 1170, 1179.
- Bender, raia 684.
- Bendorfean Constantin, din Sighișoara 593.
- Benedek, colonel maghiar 297.
- Benescu Neagu, preot, deputat sătean în Comisia proprietății 713, 720, 727, 734, 736, 739, 740, 742, 747, 752, 753, 755, 757, 762, 764.
- Bengescu (apropiat Goleștilor) 849, 852.
- Benkendorf, conte, 97, 98.
- Béranger, poet francez 628.
- Bercean Ștefan, în mișcarea lui Ef. Murgu, Banat 256, 264, 257, 265, 259, 267; protopop, 1146, 1148.
- Berde Mózsá, reprezentant al secuilor 927, 933; comisar gubernial 929, 935.
- Bererelu Ioan, centurion 1063.
- Berg, general rus 1022, 1022.
- Beri Anton, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Berlin 348; universitatea 464; revoluție la ~ 487; temnițe 332; delegați români (deziderat) 1009, 1011.
- Berna 332.
- Bernadotte Charles J.B., rege al Suediei și Norvegiei 89, 92.
- Berzenczei (Berzenczey) Lászlo, comisar gen. al secuilor 926, 932, 930, 936, 996.
- Bethlen, principe 455.
- Bethlen János jr., imputernicit al secuilor 926, 932.
- Bethlen Wolfgang de, istoric 33, 47.
- Bianu Vasile, tribun 1063.
- Bibescu Gheorghe, domnul Ț. Rom. 309, 312, 423, 431, 641, 878; înainte de domnie 108, 129, 137; domnia 228, 229, 229, 230, 231, 232, 337, 339, 541—542, 545, 823, 824, 825, 827; înainte de revoluție 342, 345, 350, 351, 521; atentat contra lui 531; în primele zile ale revoluției 541, 548, 561, 562; abdicarea 550, 551, 565, 567, 566, 569, 783, 785, 830; la Brașov 562, 782, 783.
- Bibescu Gheorghe, pitar, reprimă revoluția la Craiova 889.
- Bibescu Iancu, cu pandurii la București 626.
- Biblioteca Scheiană 362, 433.
- Bicaz (Neamț), punct de strajă 1003.
- Bicazul Unguresc (fost în Ciuc, azi în Neamț) 1003.
- Bichiș, comitat (Ungaria) 511.
- Bihor, comitat (spanie) 310, 313, 511; revoluția în ~ 419, 420, 1067.
- Birgher Alecu, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Birlad 277, 278; mișcări revoluț. 373, 376; armata rusă la ~ 628, 629, 630, 631, 633, 635, 636, 637; sub ocupația turcească 796.
- Biró Jozsef, secretar al guvernului transilvan 578.
- Birsa (Brașov), district 946; prefectură 980.
- Biscezanowski (Biscianovski), conte polonez 348; legături cu Kossuth 1088.
- biserică, cler
10, 22, 61—62, 78—79, 169, 174, 360, 391, 423, 649, 650, 657, 674, 680; mănăstiri închinat, călugări greci 85, 169, 174, 228, 230, 230, 320, 335, 337, 658, 761, 805, 836, 837, 846, 849, 1122, 1123, 1131; prinț străin în credință ortodoxă 85, 1124, 1133;
starea bisericească a românilor în Transilvania: 34, 48, 37, 50, 51, 40, 53, 41, 55, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 467; ~ în Banat 255, 263, 257, 266, 513, 514, 514, 517, 517, 518, 1011; unirea cu biserica română, uniția 39,

- 53, 40, 54, 456, 457, 458, 459, 467, 475, 479;
- clerul, episcopii și cauza națiunii 255, 263, 480, 481, 801; clerul (la 1848) 362, 369, 370, 402, 507, 539, 591—593, 702, 803, 831, 868, 902, 1028, 1124, 1133, 1160, 1162; v. și *armată; prefeți, tribuni... și oastea poporului*; ~ la Blaj 407, 500, 501, 502, 503; revendicări, deziderate 370, 371, 409, 486, 510, 511, 554, 584, 609, 612, 657, 798, 1039, 1099, 1099; independența religioasă, restabilirea mitropoliei transilvane 409, 485, 950, 961, 964, 971, 974; fundații bisericești și școlare 1099, 1099; adunarea de la Timișoara 517, 517—518; Sinodul de la Chișinău-Criș 1070—1071;
- clerul sîrbesc 255, 263, 257, 266, 510, 511, 513, 514, 977; biserica catolică în Transilvania 453, 456, 457; în Moldova 657; sciziunea bisericii catolice, reforma religioasă 34, 47, 48, 41, 54, 454, 455; biserica evanghelică-luterană 34, 47, 37, 51 (A.C. Confesiunea augsburgiană) 597, 598, 602, 603; ~ reformată 37, 51, 455; ~ unitariană 37, 51, 455.
- Biserica Albă-Timiș 283; agitații ale sîrbilor la ~ 516.
- Bistra (Alba de Jos), gardă națională la ~ ~ 1025.
- Bistreanu Alexandru, centurion 1025, 1063.
- Bistrița, oraș 1066; ad-țrație sîrbească 436, 437, 441; prefectură revoluț. 981; Urban la ~ 1015; armata rusă la ~ 437, 1023, 1024; ordin p. dezarmare 1141.
- Bisztray, pretor în Cîmpeni 578, 580.
- Bizant 216.
- Blaj 194, 368, 917, 988, 992, 1063, 1069, 1139; iniția adunare (aprilie) 406, 407, 408, 434—435, 439, 443, 444, 445, 960, 963, adunarea din mai 351, 410, 415, 416, 418, 419, 439, 443, 444, 445, 446, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 570, 572, 574, 588, 591, 592, 787, 950, 1163, 1170, 1179; discursul lui Bărmașiu 446—483; jurământul 484; programul 439, 443—444, 484—486, 593, 953; dare de seamă 487—492; *Hora Ardealului* 493; G. Sion despre ~ 493—496, A. Russo 497, St. L. Roth 497, 498, Jakab Elek 499—500, 501—504, Mézáros K. 504, 505.
- adunarea din septembrie 908—910, 915, 916, 917, 960—962, 962—965, 982, 988, 992, 989, 991, 995, 1001, 1025;
- sediul Legiunii I blăjană 982; luptele de la ~ 1015, 1030, 1067, 1068, 1069, 1138, 1140; atagori în districtul ~ 943, 944, 947;
- biserică 440, 444, 461; școli românești, profesori, studenți 190, 457, 469, 497, 500, 502, 953, 1028; abonamente presă 283.
- Blăjanu, viceprefect 1063.
- Blăjeni, sat în Zarand, lupte 1046, 1051.
- Blanița Sămion, ss. „Petitia-proclamație” Iași 363.
- Blaremburg, aghiotantul lui Al. Ghica 132, 141.
- Bleanca, decurion 1063.
- Boanti Petru, teolog, tribun 1063.
- Bob Ioan, episcop unit 241, 245, 460, 580, 581; secretar la Adunarea de la Blaj (mai) 488.
- Boch, regele Mauritaniei 448.
- Boeşa (în Banat) 519.
- Bodnariciu, conjurat 177.
- Boemia (Bohemia) 416, 417; mișcări revoluționare 331, 613.
- Boer Aliesandru, la liceul din Cluj 324; tribun 1046, 1054, 1063.
- Boer Antal, deputat de Făgăraș 453, 594.
- Boeriu Dimitrie, secretar la Adunarea de la Blaj în mai 488, 494.
- Boeriu (Boer) Ioan, viceprefect 980, 1038, 1040, 1041, 1064.
- Boerescu Zaharia, prof. Giurgiu 774, 776.
- Bogata de Mureș 1063.

- Dogăteanu Ioan, în armata lui Iancu 1064.
 Dogdan (al III-lea), fiul lui Ștefan cel Mare 656, 666.
 Dogdan Ladislau, din Timiș-Torontal 511.
 Dogdan Lascar, vornic 630, 631; ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
 Dogdan Vincențiu 511.
 Dogonos Alecu, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
 Dogonos V., ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
 Bohățâl Alexandru, deputat în Dieta machedară 397.
 Boian, biserica unită din ~ 466.
 Bois-le-Comte, baron, diplomat francez în Ț. Rom 87, 90; raportul său din 1834. 87—90; 90—93.
 Boiu Ioan, ss. protestul din Sighișoara 593.
 Boiu Zaharia, ss. protestul din Sighișoara 593.
 Bojinca Auxenția, din Caraș 511; deputat în Dieta maghiară 519.
 Bojinca Damaschin, jurist și publicist 104, 397.
 Bojinca Nicolae 606, 607.
 Bojinca Vasile, învățător 251.
 Bolfu (Zarand), femei în luptele de la ~ 1048.
 Bolintineanu Dimitrie 333, 979; activitate revoluționară la Paris 351, 561, la București 562, 563, 777, la Sibiu 940, la Brașov 1142; (Volintineanu) 790, 792.
 Bolliac (Boliac) Cesar 146, 979; activitate revoluționară la 1838—1840, 136, 145, 162—164, la 1848 352, 353, 354, 562, 563, 777, 843, 856, 1096, 1096, 1165; membru în Comisia p. școale 778; în Transilvania 940, 1165; *Marsiliea românilor* 162—164; *Poesia* 292—294;
 Bologa Iacob, la Adunarea de la Blaj 488, 491; în deputația de la Olmütz 962, 965.
 Bologa (Cluj) 1031.
 Bolonia (Bologna, Italia), mișcări revoluț. 332.
 Bonciu, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
 Bonciu C., ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
 Bonfini Antonio (1427—1502) 33, 47, 518, 483.
 Bontida (Cluj), trupele lui Iancu la ~ 1033.
 Boroczyn (Boreczin), baron 132, 141.
 Bosi Neculai, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
 Bosie Vasile, comis, conjurat 177.
 Bosnia 299, 663; răscoală 1008.
 Boșco Pavel, preot Chișineu-Criș 511.
 Boteanu Ioan (Bătianu, Bottyan), prefect Cluj 1046, 1061, 1064.
 Botescu, ss. „Petiția-Proclamație” Iași 363.
 Botez Ioniță din Roman, conjurat 178.
 Botez Rudi, conjurat 177.
 Botez Vasilică, conjurat 177.
 Boțianov, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
 Botnariu (Bođnar) Mihal, deputat bucovinean 962, 965, 966, 967.
 Boteșani 397, 658.
 Botuș, în mișcarea lui Ef. Murgu, Banat, 256, 264.
 Bourgoing Paul de, scrieri 1170, 1179, 1186.
 Bowen Francis, publicist american 1186; scrieri, articole 1160—1162, 1162—1164, 1169—1177, 1177—1186.
 Boziaș (V. Moldovan la ~) 1066.
 Bozor Antoniu, viceprefect 1067.
 Bozovici (Banat) 74, 75, 75.
 Brad (Zarand) 1037, 1053; lupte la ~ 1015, 1036, 1043, 1045, 1051.
 Brad Ioan (sau Jovian), prefect revoluț. 980, 1064.
 Brăescu, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
 Brahă Gheorghe, sulger, Mihăileni 104.
 Brăila 84, 269, 270, 270, 428, 431, 645, 646, 684; revoluționari surghiuniți la ~ 378, 380, 379, 381, 409; comisari de propagandă 694; deputați de ~ în Comisia proprietății 717, 772; Consulat britanic la ~ 378, 379, 380, 381.
 Brăiloiu C., profesor 106, 136, 145.
 Brăiloiu, C. N., în Adunarea Obștească, Ț. Rom. 232.

Bran (Brana) Ioan, avocat, în Comitetul român de pacificare 945, 946, 982, 985, 988, 1001; prefect revoluț., 980.

Bran-Pop de Lemeni, secretar al Adunării de la Blaj 488.

Brancovici Blasiu 511.

Brașov 279, 290, 322, 389, 595, 712, 796, 810, 861, 917, 928, 934, 937, 958, 1063, 1067; district 43, 56; negustori din ~321; revoluționari munteni, moldoveni la ~413, 414, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 496, 507—508, 782, 783, 795, 811, 1142, 1143; programul redactat la ~507—508; poliția din ~414, 414, 415, 416, 416, 417, 418, 419; grăniceri români la ~917; armata țaristă la ~1022, 1022, 1023, 1024, 1073, 1078, 1137, 1140;

presa 195, 513, 514; v. „*Foaie pentru minte*”, „*Gazeta de Transilvania*”, *Barișiu*; Reminiscențele femeilor transilvane din ~1158—1159, 1165.

Brătianu, frații 348, 350, 547, 561.

Brătianu Dimitrie (Tache), activitate revoluționară înainte de 1848, 151, 286, 325, 326, căvintarea ținută la Soc. studenților de la Paris 326—335; la 1848, 350, 547, 562, 563, 563; în Comitetul revoluționar 352, 353, 354; misiune diplomatică 546, 547, 777, 847, 850, 882.

Brătianu I.C., activitate revoluționară înainte de 1848, 324; la 1848, 351, 561, 563, 777, 778, 856, 857, 866; în Comitetul revoluționar 352, 253, 254; secretar al Guvernului provizoriu 551, 552, 553, 554, 557, 558, 566, 568, 692, 701, 703, 772; după revoluție 940, 951, 1138;

caracterizare 566, 568, 803, 1137.

Bratu Mihail, comisar de propagandă 695.

Bratu Simeon, decurion 1064.

Brezoianu C., comisar de propagandă 696.

Brincoveanu Constantin, domn 216, 222, 666.

Brînduși Ilie 593; ~ Ioan 593; ~ Sofronie,

ss., protestul de la Sighișoara 593.

Brissot Jacques Pierre, publicist francez, apărător al răscoalei lui Horea 6—18, 18—30.

Broșteni (Alba de Jos) 1066.

Broțe Ioan, prefect revoluționar (Sibiu) 980,

1064.

Broțe Petru, centurion 1064.

Bruckenthal Samuil, baron 606, 607.

Brûneck Carol 4, 5, 6.

Buceș (Zarand) 1015, 1051, 1059; lupte în

strimtoarea ~ 1051, 1053.

Bucișanu Ioan, comisar de propagandă 697.

Bucium (Buciumani Alba) 1025, 1053; Katrina Varga la ~ 308; lupte la ~ 1046, 1047,

1048; femeile din ~ 1048.

Bucovina 615, 618, 642, 780, 791, 998, 1000,

1015; statistică demografică 1074, 1078;

în viziunea României unitare 111, 115,

112, 116, 319, 428, 431, 632, 634, 645,

646, 676, 734, 785, 789, 791, 813, 817,

970, 973, 971, 974; legături revoluțio-

nare între provincii înainte de 1848, 136,

145, 258, 266, 336, 338; în 1848—1849,

374, 377, 561, 622, 797, 802, 807, 812,

815, 1009, 1011, 1142, 1158—1159;

sub dominația austriacă 104, 242,

246, 315, 523, 615—618, 618—621, 667,

668, 677, 682, 1197; program la 1848,

663, 673, 971, 974; deputați în Parla-

mentul liberal de la Viena 614, 968, 969;

memoriul din 25 febr. 1849, 960—962,

962—965; în deputație la Olmütz 956,

960, 962, 967, 968, 976; autonomie, de-

ziderat 336, 338, 608, 959, 971, 974;

biserica, școala 409, 959; comerț cu

Moldova 610; presa română 946, 959,

1144, 1145.

„*Bucovina*”, gazeta 959, 1144, 1145.

Bucur, paharnic, conjurat 177.

Bucur, tribun 1027, 1064.

Bucureștean Nicolae, decurion 1064.

București 170, 176, 310, 313, 322, 341, 344,

348, 379, 381, 595, 632, 633, 645, 646,

690, 703, 803, 806, 848, 851, 855, 874,

889, 1022—1023, —1022—1023, 1064, 1067,

- 1069, 1142; tratatul de la 1812, 651, 667, 668, 684, 812, 816, 820, 821;
- mişcări revoluționare: la 1821, 63; ideea unirii naționale în 1834 88, 89, 91, 92; în 1838 și 1840, 120, 123, 147, 147, 151, 159, 251, 252, 260, 310, 312; revoluția (1848), pregătiri 349, 350, 352; desfășurare 543—545, 548, 549, 561—564, 564—566, 566—569, 626, 689—703, 771, 772, 773, 774, 782, 783, 783, 784, 785, 786, 792, 795, 799, 801, 803, 810, 823, 825, 826, 828, 829; Guvernul provizoriu, decrete, măsuri 551—555, 558, 692, 701—703, 705—706, 707, 770—772, 783, 785, 795, 840, 840; Locotenentă domnească 765, 829, 835—836, 836—838; mase populare, popor 543, 549, 564, 566, 701—703, 848, 851, 856, 860, 861; pe Cîmpul Filaretului 556—557; v. și *Cîmpul Libertății*;
- evenimentele din Septembrie 838, 839 840, 848, 851, 856, 857, 861, 862, 863—864, 864—866, 869—871, 871—873, 874—880, 885, 886, 980, 1069, 1165—1166; după revoluție 893, 1023, 1023;
- București, centrul întregii românimi 801; ~ centrul conducerii revoluționare române 799; v. și *consulate* și *consuli*;
- învățămînt, școli 81, 105, 106, 410, 411, 412, 413, 536; librării, presă, abonamente 102—103, 105, 409; v. și *presa*;
- viața cotidiană 105—109, 136, 145; horlă la ~ 520;
- correspondență din ~ 59, 87, 102, 146, 147, 225, 226, 227, 229, 269, 283, 409, 410, 520, 522, 524, 543, 564, 566, 574, 787, 788, 793, 795, 797, 799, 800, 806, 810, 830, 838, 839, 860, 869, 871, 874, 880, 882, 885, 885, 886, 888.
- București (Zarand) 1051.
- Buda Alexandru, deputat în Dieta maghiară 897.
- Buda (Buda-Pesta), tipar, cărți, presă 60, 104, 151, 588, 590; universitatea 1099, 1099; v. *Pesta, Ungaria*.
- Budișteanu, deputat proprietar în Comisia proprietății 734, 736, 739, 742.
- Buza Iordache, deputat sătean în Comisia proprietății 726, 745, 763.
- Bugeac 683.
- Buhalița, mănăstire în Moldova 658.
- Bujoreanu Alecu, în Adunarea Obșt. Ț. Rom., 232.
- „*Buletinul Oficial*”, București 290, 691.
- „*Buletinul Oficial*”, Iași 290, 392.
- Bulgaria 805; mănăstire din ~ 667; stare revoluționară 1008; revoluționari în Ț. Rom. 824, 825; ~ și Imperiul otoman 221, 675, 810, 813, 817, 820, 821, 824, 825; bulgari în Transilvania (sec. 17) 36, 50.
- Bulzești (Zarand) 1059.
- Bundorf (Sighișoara) 593.
- Burchi Costachi, ocîrmuitor de Prahova 82.
- Burchi Petrachi, stolnic, conjurat 177.
- Burdeanu Răducanu, comisar de propagandă 696.
- Burdhos Andrei, din Cîmpulung Moldova, 613, 614.
- Burelli S., ss. înființarea Asoc. Lazariene 325.
- Burlan C., comisar de propagandă 697.
- Burleanu (Burileanu) C., comisar de propagandă 696.
- Buza Vasile, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
- Buteanu I., în Ț. Rom. 799; prefect revoluț. de Zarand, Crișana 980, 1010, 1025, 1029, 1033, 1036, 1037, 1038, 1045, 1062, 1063, 1064, 1065, 1066, 1067; la întîlnirea de la Zlatna 1010; la Buceș 1014, 1015; la Mihăileni 1038; la Abrud 1040, 1041, 1049; arestat 1042, 1044, 1049; splîzurat (mai 1849) 1049, 1064, 1084, 1087, 1092, 1094; correspondență cu: Dim. Moldovan 1014—1015, cu maiorul Csutak 1081—1082.

Buziu 689; episcop de ~ 134, 143; județ 772; comisari de propagandă 695; N. Bălcescu serie din ~ 689—691.

Buzdugan, locot. ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.

Buzea Ilie, gociman, ss. protestul de la Sighișoara 593.

Buzescu, familia 720, 731.

Buzgo, comandant maghiar, ciocniri cu Iancu 1036, 1049, 1057.

Buziaș (băile), Murgu la ~ 1146, 1148, 1147, 1159.

Buzoescu, pitar 108.

C

Cacova (Turda) 1027, 1058.

Cacoveanu Ioan, vicetribun 1064.

Cade John (executat în 1450) 14, 26.

căi de comunicație 238, 519; în Principate 167—168, 173, 170, 176, 639, 1120, 1129; despre navigabilitatea riurilor 168, 174, 170, 176, 812, 317; comisia pentru lucrări publice 778; v. și *Dunărea, Marea Neagră*.

Caian (Cluj) 1017.

căimăcâmic, v. *stat, forme de guvernământ*.

Calafat, răzvrățiri 890, turcii la ~ 830, 890, 892, 892.

Călăpări Călăruța, țărancă din Ilia (Hunedoara) 68, 72.

„Calendar pentru Bucovina” (1846) 295.

Caliarhi Iordache, sulger, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.

Califarui M., în Comisia p. organizarea judecătorească 552; ~ agricultură, industrie și comerț 778.

Călimănescu, comis, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.

Călinescu (1838) 108.

Calistrati Iordachi, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.

Călnic (Cilnic, Reșița) 250.

Caloian D., comisari de propagandă 695.

Calomfirescu, familie 720, 731.

Călugăreni, bătălia de la ~ 215.

Calvin Jean (1509—1564) 34, 47.

Cămărășescu C., în mișcarea de la 1840, 161, 164.

Cămpineanu Ioan 118, 343, 346; în societăți culturale 134, 143, 151; pentru libertatea națională 133—134, 142—143, 320; planul de unitate națională 112—113, 116—117; ~ și mișcarea de la 1840, 160, 162—164; *Marsiliea românilor* 162—164; ~ la 1848, 332, 334, 351, 362, 363, 690, 701, 778, 803;

caracterizare 113, 117, 127, 128, 137, 366, 368, 803.

Canano Costache, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.

Canano Iorgu, conjurat 177.

Canano Sabas, conjurat 177.

Canano Șarban, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.

Cândea (Cîndea, Chendi) Al., tribun în prefectura lui A. Iancu 1064; spînzurat (1848) 1026.

Cândreni (Cîmpulung Moldova) 615, 618.

Canning Stratford, ambasador englez la Constantinopol 941, 1022, 1022; rapoarte adresate lui 341—344, 344—347, 838, 839, 863—864, 864—866, 869—871, 871—873, 885, 885—886.

Canta, logofăt 627.

Canta Basile, v. *Cantacuzin Vasile*.

Canta Neculai, logof. 627; ss. „Petiția-proclamație” Iași 362, 369.

Cantacuzin (Canta, Cantuzene, Cantacuzino) Basile (Vasili) 397; ss. „Petiția-proclamație” Iași 362; la Brăila 378, 380; în Bucovina 624, 640, 645.

Cantacuzino Alecu, vornic, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.

- Cantacuzino Constantin 532; caimacam (Ț. Rom.) 864, 866, 867, 869, 871, 873, 876, 890, 891, 892, 892.
- Cantacuzino Costache, vistiier (Moldova) 653.
- Cantacuzino Dimitrie (de la Baia), corespondență cu Lascăr Rosetti 631—632, 633—634.
- Cantacuzino Gheorghe, cneazul 596, 597; în Comitetul p. redactarea „Petiției-proclamație” Iași 361, 362; la Brașov 508; în Bucovina 624, 640.
- Cantacuzino Grigore, în Obșteasca Adunare (Ț. Rom.) 134, 143, 232.
- Cantacuzene Gregoire, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Cantacuzino Iancu (I.A.), ss. „Petiția-proclamație” Iași 362; în Comitetul revoluț. Cernăuți 645.
- Cantacuzino Iancu, vornic, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Cantacuzino Ion C., (Iancu), fiul caimacaului 875; membru în Comisiile de pregătire a Constituanței pentru organizarea judecătorească 777, 778.
- Cantacuzene Leon, ss. „Petiția-proclamație” Iași 393.
- Cantacuzene Nicolae, ss. „Petiția-proclamație” Iași 393.
- Cantacuzino Nicu, ss. „Petiția-proclamație” Iași 393.
- Cantacuzino Șerban, domn 216, 221, 1193.
- Cantacuzino-Păceanu Mihalache, spătar 641.
- Cantemir Constantin, domn 654.
- Cantemir Dimitrie 222, 650, 666, 682.
- „Cantor de aus în comers”, Buc. 152.
- Căpîlnaș (lingă Simeria) 516.
- Căpîlnița (Kápolnás Oláhfalú), Vlăhița din Odorhei 929, 935.
- Capasu Ștefan, emisar 1003.
- Căpușu (Cluj) 448.
- Caracal 349; Gh. Magheru la ~ 532.
- Caracaș Constantin, doctorul (1773—1828) 78.
- Caracaș Grigore, judecător la Tribunalul Giurgiului 350, 361.
- Caragea Ion G., domn 729, 731, 733, 734; pravila lui ~ 106.
- Carageorghe (Karageorgević Alexandru), principe 800.
- Caramzulea M., comisar de propagandă 696.
- Caransebeș 94, 96, 257, 265; Ef. Murgu la ~ 251, 252, 260, 309, 312; adunarea populară (1848) de la ~ 1154, 1155; episcop de ~ 257, 266; regimentul grăniceresc de la ~ 310, 312, 521.
- Carantine, v. *vămi*.
- Caras, comitat 251, 260, 511; stăpînii de pămînt din ~ 255, 264; agitații revoluționare 513, 514; grănicerii din ~ 606, 606, 1146, 1148; Ef. Murgu în ~ 251, 259, 309, 311, 513, 514, 515; deputat de ~ 1154, 1155.
- Caralechi Z., tipograf, editor 151, 562, 760, 804.
- Carei (Maramureș) 939.
- Cariagdi I., de la cămărașia Ocnelor Slănic 704.
- Cărjă Aleco, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
- Cărlova Vasile, poet 333, 979.
- Carloviț (Karlovitz, Sremski Karlovci) 516; mitropolia srbă dia ~ 510; circulara patriarhului Iosif (5 mai 1848) de la ~ 949.
- Carol al XII-lea, regele Suediei 212, 222.
- Carol Ferdinand (Karl Ferdinand), regiment de linie 521, 905, 907, 1168.
- Carp Costache, conjurat 178.
- Carp Gheorghe, conjurat 177.
- Carp Grigore, din Vaslui, conjurat 177, 178; ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Carp Neculai, conjurat 178; în Comitetul de redactare a „Petiției-proclamație” Iași 362.
- Carp Petrachi, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
- Carp Vasilică, conjurat 178.
- Carpați 84, 358, 506, 638, 1127, 1135, 1191, 1198; păstrători ai naționalității româ-

- nilor 221; țărani revoltați în ~ (Moldovei) 274, 276.
- Cărpiniș (Ilașă Cîmpeni) 1047, 1054.
- Cartierul Latin (Paris) 330.
- Cartul Ioan, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Casanu, viceprefect revoluț. 980.
- Casimir, v. *Casimir*.
- Caspar Johan, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Catacat G., comisar de propagandă 696.
- Catargiești (frații Catargiu, Moldova) 635.
- Catargiu A. (Moldova) 397; Catargie A. E., ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Catargie C., ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Catargi Iordache, în comisia de redactare a Reg. organic, propune unirea Principatelor 88, 92, 653.
- Catargiu Lăscărachi, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Catargi Lascăr 641.
- Catargiu Necula, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
- Catargi N. 641; ss. „Petiția-proclamație” Iași 363; surghiunit 380, 381, 397.
- Catargiu Ștefan, ministru (Moldova) 359.
- Cațichi Alecu, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
- Cațichi Costachi, conjurat 177.
- Cațichi Iancu, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
- Catilina, conjurația lui 469.
- Catina, comisar la București 562; vorbește în sala Momolo 563.
- Catina C., comisar de propagandă Argeș 694.
- Catina Ion, comisar de propagandă Ialomița 695; *Opinie publică*, articol în „*Pruncul român*” 559–560; *Pentru patria română*, cîntec revoluț. 700.
- Cato cel Tânăr (sec. I î.e.n.) 213.
- Catoș Todor, din Furlug (Firlug, Fărlag, Banat) 258, 267.
- Catona Ioan, la liceul din Cluj 324.
- Cazaciu Toader, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Cazimir Costache, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362; în Bucovina 624, 640, 645.
- Cazimir (Casimir) Mihail, fondator al Soc. Studenților rom. Paris 326.
- Cazimir N., ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Cazimir Panaite, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
- Cazimir Petrache, activitate revoluționară: la Iași 387, la Brașov 508, în Bucovina 624, 629, 630, 640, 645.
- Cazimir Răducanu, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
- Ceaușescu Radu, deputat proprietar în Comisia proprietății 713, 717, 728, 729, 731, 732, 734, 735, 736, 737, 738, 743, 744, 745, 749, 752, 761, 762, 764.
- Cerbu (Cluj), lupte la ~ 1048.
- Cerchez, ocirmuitor 562.
- Cerchez Costache, spătar, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
- Cerchez Dimitrie, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Cermena Petru, la adunarea românilor de la Pesta 511; scrie din Timișoara lui P. Vasici Ungureanu 956–958.
- Cernatu, comună (Brașov) 928, 934.
- Cernătescu, deputat proprietar în Comisia proprietății 724, 729, 738, 740, 743, 748, 749, 760, 764.
- Cernătescu Petre, comisar de propagandă Dolj 696.
- Cernăuți 94, 95, 616, 619, 667, 947; activitatea revoluționară la ~ 625–626, 634, 638–640, 642, 797; corespondență, apeluri, manifeste primite și trimise 624–627, 631–632, 633–634, 634–635, 636, 637, 638–640, 642–643, 643–645, 795–796, 806, 958–959, 966–967, 967–968, 968–969, 969–970; G. Sanders (S.U.A.) la ~ 806; presa, publicații 802;

- Dorințele Partidei Naționale* 683; „*Bucovina*”, gazetă 959, 1144, 1145; „*Dacia-România*” gazetă (proiect) 797; v. și *Bucovina*.
- Cernați (Gorj) 159.
- Cernața (lingă Abrud) 1045; lupte la ~ 1043, 1046, 1047, 1048, 1051, 1054, 1063.
- Cernovodeanu Costache, serdar 409.
- Cesar (Cezar, Caesar, Caius Iulius) 9, 21, 61, 215.
- Cetatea de Baltă (Tirnave), comitat, prefec-tură revoluționară 944, 954, 980, 1005, 1018, 1019.
- Cetatea de Piatră, v. *Chioar*.
- „*Charivari*”, periodic francez 151.
- Charu Simion, din Vidra de Sus 1061.
- Chateaubriand 252, 260.
- Châteaugiron, consul francez la București, 135, 144, 252, 260.
- Cheleman Gh., ss. protestul de la Sighișoara, 593.
- Cherecheș Paul, prof. la Blaj 944.
- Cherteș St., comisar de propagandă Buzău 695.
- Chesarie ierodiacon, comisar propagandă, Rim. Sărat 694.
- Chetă (Ketze), lingă Luna 905, 907.
- China (poporul chinez) 203, 209, zidul 333, sineni 408.
- Chinesu M. 651.
- Chioar (Cetatea de piatră, Maramureș) 402, 453.
- Chira, frizer în Lugoj 256, 264.
- Chirculescu D., comisar de propagandă Buzău 695.
- Chirculescu N., comisar de propagandă Dim-bovița 695.
- Chirilescu Ioan (Kyrilovits) 290; vicar epis-copesc 1070.
- Chiriloff, în Comisia p. pregătirea Consti-tuantei 777.
- Chișinău 129, 138.
- Chișineu-Criș 511; sinodul de la ~ 1070, 1071.
- Chița Gheorghe, comisar de propagandă Delj 696.
- Chrisoverghi, la Iași 636, 637.
- Cicero, Marcus Tullius 213, 468, 479, 484.
- Ciclova (Oravița) 250.
- Cimpeanu Petru, ss. „Petiția-proclamație” Iași. 363.
- Cimpeni, agitații ale motilor 578—580, 580—582, 585—588, 954; cartierul general al lui Iancu 1041, 1042, 1043, 1047, 1055, 1055, 1065; Iancu și oastea sa, lupte la ~ 1015, 1025, 1029, 1030, 1032, 1039, 1041, 1042, 1043, 1046, 1052, 1053, 1054, 1055, 1056; I. Dragoș la ~ 1041; corespondență din ~ trimisă de P. Dobra. 1016—1017; Avram Iancu la ~ 1090—1092, 1093—1095, 1102, 1102, 1160; fonduri erariale la ~ 1039.
- Cimpia Libertății (Blaj) 489, 495, 499, 501, 501, 503, 909, 910, 1165; v. și *Blaj*.
- Cimpia (Transilvaniei), prefectură revoluționară 980, 1043, 1063, 1066, 1068; pre-gătiri de răscoală 411; moșii ale fam. Kemény 1054.
- Cimpul Libertății (București, Filaret) 556, 557, 562, 821, 848, 851, 857.
- Cimpul Libertății (Lugoj) 518; v. și *Lugoj*.
- Cimpul Regenerării (Islaz) 542.
- Cimpul lui Traian (Cimpul lui Troian, Vilcea), tabără militară a lui Magheru 854, 859, 884, 892, 892, 1165; v. și *Riurenii*.
- Cîmpulung (Moldova) 613—614, 615, 618, 616, 619, 617, 618, 620, 621; condiții de viață a locuitorilor, revendicări. 615—618, 618—621.
- Cîmpulung-Muscel, corespondență 196.
- Cinadia (Cenade, Mediaș) 1069.
- Cinteci revoluționare 979—980; *Marșul lui Iancu* 978—979, *Marșul lui Dragoș* 978, 979; *Deșteptarea României* 357—358, 427, 979; *Deșteaptă-te române* 506, 507, 979, 980; *Pentru patria română* 700; *Sală române* 893.
- Ciocănești (în Ocolul Cîmpulungului Moldo-venesc) 615, 618.

Cioran Bucur, student, centurion 1064.
 Ciorneni Ioan, paharnic, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
 Cipariu Timotei 1109; abonamente la „*Magazin istoric p. Dacia*” 283; articol tradus 427—430, 433; despre Adunarea de la Blaj 487; secretar al Adunării de la Blaj 488, 494; în Comitetul Național Român 943, 1091, 1005, și Comitetul de pacificare 982, 985, 988; candidează la episcopat 412.
 Cîrja Dimitrahe, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
 Cisteiu (CMB) 1065.
 Ciuc (seamn), secții din ~, stare de spirit în ~ 437, 452.
 Ciurca (Cluj), lăncu la ~ 1032.
 Ciungan Petru, ss. protestul de la Sighișoara 593.
 Ciupagea, boiernaș din Gorj 160.
 Ciupe Vasile, în deputația rom. la Olmütz 962, 965.
 Ciupercovici Georgie (din Ocolul Cimpulungului Moldovenesc) 613.
 Ciupercovici Miron, deputat bucovinean în Dieta de la Viena 613, 615, 618, 621.
 Ciupescu Gheorghe, negustor din Birlad 195.
 Ciurda Ilie, ss. protestul de la Sighișoara 593.
 Ciurila (Turda) 1064.
 Ciurileanu, tribun 1052; în lupta de la Roșia 1055; ~ frații, Ioan și Vasile, tribuni 1064.
 Ciurileasa (Zarand), ciocniri la ~ 1052.
 Clase sociale, pături, categorii:
     în general 78—79, 395, 450, 451, 539, 540, 548, 661—663, 674, 867—868, 1165—1166;
     Ce sînt meseriașii?, broșură 421—427;
     țărănimea 13, 25, 79, 1170, 1179;
     sub fanarioți 660; ~ în răscoala lui Horea 4, 6, 9, 20—21, 11, 23; ~ la 1821,

63, 64, 66—69, 69—72; ~ înainte de 1848, 166, 171, 172, 170, 175, 228, 230, 240, 244, 272—274, 274—277, 308, 316, 344, 347, 351, 386, 389, 390, 397, 708, 709, 714, 715, 716, 719, 1124, 1132, 1138, 1139; ~ la 1848, 349, 360, 396, 409—501, 501—504, 522, 535, 537, 539, 544, 557, 577, 585, 622, 629, 630, 661, 662, 663, 674, 680, 689, 823, 824, 826, 828, 845, 863, 865, 864, 866, 868, 886, 888, 890, 891, 892, 893; N. Bălcescu, despre revoluție și chestiunea țărănească 689, 1190; clacă, clacăși 167, 172, 173, 235, 360, 425, 426, 535, 537, 538, 558, 661, 667, 689, 723, 732, 733, 735, 746, 749, 757, 803, 836, 837, 855; iobăgie, urbarii 240, 244, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 304, 304—305, 306, 307, 308, 398, 403, 404, 405, 406, 447, 454, 455, 485, 558, 577, 584, 584, 707, 902, 944, 955, 1137, 1192; comisii urbariale 908, 953; țărănime liberă, coloni și proprietari în Bucovina 613—615, 615—618, 618—621; v. și *Comisia proprietății*;
     robi (țigani) emancipare 235, 236, 237, 238, 536, 537, 661, 836, 837;
     burghezie — orășeni, negustori 40, 54, 64, 78, 366, 397, 421, 422, 522, 539, 576, 649, 702, 774, 776, 823, 825, 833, 863, 865, 868, 870, 872, 871, 873, 941
     muncitori, lucrători, proletari 82—83, 703, 845;
     meseriași, corporații 79, 225, 273, 276, 369, 485, 702, 704, 868;
     intelectuali 422, 500, 502, 504, 505, 649, 656, 691, 1146, 1268;
     boieri, nobilime (aristocrați, proprietari, ciocoi) 8, 19, 11, 22; nobilimea română din Transilvania 38, 51, 40, 54, 43, 56, 402, 453, 454, 455; ~ austriacă 710—712; ~ maghiară 4, 6, 13, 25, 301, 302—304, 304—305, 331, 512, 513, 937, 949, 1091, 1093, 1160, 1162, 1161, 1163, 1174, 1183; ranguri, titluri, des-

- ființarea lor 425, 527, 530, 536, 537, 538, 552, 659, 813, 817, 836, 837, 856, 857; v. și *Arhondologia*; boierimea în Principate 78, 102, 316, 360, 370, 422, 423, 424, 649, 659, 660, 662, 845, 1138, 1190; la 1821, 63—66, 68, 71—72; sub Regulamentul organic 705, 714, 715, 716, 1190, 1191; boierimea patriotă la 1848, 366, 397, 522, 622, 625, 626, 629, 630, 632, 633, 639, 643, 644, 667; v. și *partide politice*; boierimea reacționară 272, 275, 349, 563, 710, 774, 776, 805, 807, 823—824, 824—825, 825—827, 827—828, 941;
- Comisia proprietății 705, 706, 713—764, 765, 766, 767, 767, 769, 848, 851; săteni în ~ 713, 717, 720, 725, 727, 729, 730, 731, 732, 733, 735, 737, 738, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 748, 749, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 848, 851; proprietari, proprietate în ~ 303, 305, 705, 713, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 725, 726, 727, 728, 729, 731, 740, 741, 743, 744, 745, 746, 751, 760, 762, 799, 848, 851.
- Climenți, conjurat 177.
- Clococianu, maior, la Adunarea de la Blaj (sept.) 910.
- Cloșca 74, 75, 195.
- Cluj (Cluș, Clușiu) 435, 440, 456, 576, 588, 916, 997, 998; comitat 944; Dicta, guberniul din ~ 197, 198, 225, 401, 466, 490, 578, 901, 954, 1073, 1077; proclamații, apeluri emise din ~ 1001—1002, 1023—1024, 1024; Bem la ~ 1006, 1007, 1024, 1024; în timpul luptelor din Apuseni 1028, 1029, 1032, 1033, 1049, 1050, 1056, 1063, 1067; secui așteptați la ~ ~ 928, 934; St. L. Roth judecat la ~ ~ 1018—1019, 1019—1020; liceu 323, 324, 468.
- Clujana, prefectură revoluționară 980.
- Cluj-Mănăstur, conventul 32, 46, 36, 49, 42, 56.
- Cocinschii Iacob, din Cimpulung (Meldova), 613.
- Cocinschii Ioan, din Cimpulung (Meldova), 613.
- Cociuba Mihai, prezidează adunarea de la Timișoara 517, 518.
- Coconul Iorgu de la Sadăgura*, piesa lui V. Alecsandri 290.
- Cocorescu A., în Obșteasca Adunare a T. Rom. 232.
- Codlea (Feketchalom), lupte la ~ 1022, 1022.
- Codrea Ioan (Codreanu Ioan, Codru Drăgușanu) profesor 409; asesor de Făgăraș 946; comisar de propagandă la Prahova 695.
- Codreanu, ss. „Petiția-proclamație” Iași 393.
- Codreanu Costachi, ss. „Petiția-proclamație” Iași 392.
- Codrescu Theodor, în Soc. Filantropică Iași 183.
- Codru Drăgușanu Ioan, v. *Codrea Ioan*.
- Cojescu Ioan, comisar de propagandă Ilfov 695.
- Cojocaru Ene, deputat sătean în Comisia proprietății 724, 730, 731, 738.
- Cojocna, oraș, secui așteptați la ~ 928, 934.
- Cola, consul rus la Galați 379, 381.
- Colas, secretar al baronului Ruckman 132, 141.
- Colonia (Germania) 348.
- Colsar Jules 645, 646.
- Colson Felix, francez filo-român 146; în mișcarea din 1840, 161; raport secret *Despre oameni și partide politice în T. Rom.* 128—136, 137—145.
- Colquhoun Robert G., consul general britanic la București 178, 179, 378, 380, 524, 531; despre unirea Principatelor (1839) 147, 148; domnia lui Gh. Bibescu 227—229, 229—230; Talaat Efendi 524, 524; legături cu revoluționarii români, caracterizări, portrete 341—344, 344—

- 347, 565, — 566, 567—568, 838, 839, 882, 885, 885—886, 886—887, 888—889, 951; evenimentele de la 11—15 Septembrie 863—864, 864—866, 869—871, 871—873, 873; rapoartele sale 146—147, 147—148, 227—229, 229—230, 341—344, 344—347, 524, 524, 564—566, 566—569, 838, 839, 863—864, 864—866, 869—871, 871—873, 885, 885—886, 886—887, 888—889.
- Coman, viceprefect revoluționar 980.
- Comana (Făgăraș), pregătiri de răscoală 410.
- Comăneanu G., la Paris 325.
- Comănești (Bacău) 632, 633, 1002.
- comerț (import, export, convenții vamale) 77, 238, 340, 360, 391, 392, 469, 470, 484, 485, 520, 535, 610, 612, 651, 658, 659, 669, 798, 912, 914, 990, 994, 1119, 1127, 1125, 1134; v. și *negustori (clase sociale)*, *vâmi*.
- comisari de propagandă revoluționară 689—692, 693, 694—696, 777, 799, 802, 803, 889, 1142—1144.
- Comitiș (Cluj), trupele lui Iancu la ~ 1033.
- „Commerce” (Le), periodic francez 151.
- comunism 766, 767, 823, 825, 826, 827, 827, 828, 867, 955, 1137.
- Conachi Costachi, în Comisia de redactare a Regulament organic (Moldova) 653; scrieri 80—81.
- Conhiesco Săndulache, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Constantin cel Mare 221.
- Constantin Nastasi, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Constantinescu, în *300. Studenților rom. din Paris* 561.
- Constantinopol 32, 46, 129, 138, 133, 142, 221, 379, 380, 380, 381, 524, 524, 565, 568, 645, 646, 667, 668, 678, 811, 822, 832, 833, 848, 852, 852;

ambasade, ambasadori 631, 633, 796; ~ Anglia 379, 381, 838, 839, 848, 851, 885; v. și *Stratford Canning*; ~ Franța 128, 137, 349, 830, 847, 850, 848, 851; v. și *Aupick*; ~ Rusia 128, 137, 129, 138, 228, 230, 673, 941;

emisari, deputație, agenți români 322, 343, 346, 351, 532, 684, 766, 777, 830, 847, 850, 848, 851, 882, 941, 950, 1008, 1009, 1010, 1088; v. și *I. Ghica*: reprezentant român la ~, deziderat 537, 655, 684, 836, 837, 839—840, 840.

Constituții, legi fundamentale:

Pravila lui Caragea 106; Constituția lui Câmpineanu 124—125, 126—127; Regulamentul organic, vezi s.v.;

Constituția proclamată la Islaz (1848) 538, 542, 543, 544, 545, 546, 546, 549, 549—550, 556, 561, 562—563, 626, 629, 630, 634, 636, 637, 692, 693, 701, 702, 705, 770, 777, 778, 831, 879, 912, 915; textul ei 835—836, 836—838; caracterizare 782, 783, 795—796; jurământul pe ~ 565, 567, 848, 851, 857; ~ și Poarta otomană 635, 798, 822, 830, 835, 847, 850, 852, 1008; ~ și regimul agrar 714, 718, 725, 726, 727, 729, 736, 737, 738, 741, 742, 745, 748, 755, 756, 759, 761, 762, 763, 764, 855; pentru apărarea ~ 847, 850, 860, 883; constituție comună în Ț. Rom. și Moldova (deziderat) 636, 637, 807,

constituție nouă p. Transilvania, deziderat 486, 958;

Constituția Ungariei 510, 512, 896, 898; secuiei și ~ 926, 932, 927, 933, 936—937, 1161, 1163; proiectul p. drepturile cetățenești ale națiunii române 1103; legea naționalităților (iulie, 1849) 1104;

Approbată et Compilată, vezi s.v.;

Constituția imperială a Austriei, prevederi, promisiuni privind naționalitățile 486, 589, 591—593, 595, 596, 600,

- 601, 909, 916, 917, 938, 943, 954, 958, 960, 963, 970, 973, 971, 974, 972, 975, 976, 1038; *passim*.
- consulate, consuli, comisari în Principate 135, 144, 387, 549, 550, 864, 865, 873; ~ austriei 279, 379, 380, 639, 870, 872; v. și *Timoni*; ~ britanici 135, 144, 159, 181, 378—380, 389—391, 564, 566, 569, 838, 839, 866, 866, 869, 885, 885—886, 886, 888; v. și *Colquhoun*, *Cunningham*, *Gardner*, *S. V. Lloyd*; ~ francezi 349, 564, 567, 639, 870, 872; v. și *Châteaugiron*, *Mimaut*, *Hory*; ~ prusaci 639; ~ ruși 129, 138, 228, 229, 343, 346, 374, 377, 378, 380, 428, 431, 522, 523, 525, 528, 529, 564, 567, 652, 668, 671, 672, 673, 678, 830; v. și *Cola*, *Kotzebue*, *Ruckman*, *Dulamel*.
- Copăceanu, dregător Făgăraș 451.
- Corcheș Ioan, tribun revoluț. 1064; lupte 1029, 1039, 1044.
- Corcheș Nicolae, tribun revoluț. 1025, 1032, 1043, 1045, 1056, 1064.
- Corint 215.
- Corna (Alba), lupte 1046, 1047.
- Cornescu 561.
- Cornescu, la Viena 782, 783.
- Cornescu (Cornești), familia 131, 140.
- Coronae (*Brașov*) 324.
- Corvinii (Corvinești) 452, 571, 573; v. și *Iancu de Hunedoara*; *Malei Corvin*.
- Corvinus, autor 1170—1171, 1179, 1186.
- Corradini M. 1145.
- Coșbuc George, traducere 158.
- Coșlar (Alba), masacrul de la ~ 574.
- Costa Foru Gheorghe 107.
- Costache, căpitan de poliție 423, 841; v. și 342, 345.
- Costache A., maior, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Costache, beizadea, conjurat 177.
- Costache Costandin, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
- Costache, familie Moldova 195.
- Costache Iordache, vornic, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Costache-Epuresanu Manolache 278, 279, 373, 376; redactor al „Petiției-proclamație” Iași 362; la Brașov 308; în Bucovina 624, 643; urmărit, persecutat 378, 380, 387, 397.
- Costandachi A., ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
- Costandachi T., ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
- Costandinov V., ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
- Coste, viceprefect 980.
- Costea Bucur, gociman, ss. protestul de la Sighișoara 593.
- Costea I., candidat de inspector Blaj 944.
- Costescu C., membru în Adunarea Obșt. Ț. Rom. 232.
- Costin Emanoil, medic 641, 642.
- Costin I., ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Costin Miron 157, 158, 216, 222.
- Costin V., ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
- Costinescu Alecu, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
- Costinescu Ioan, comisar de propagandă Buzău 695.
- Costinescu Nicolae 880; despre evenimentele din septembrie 847—880.
- Cotroceni, în evenimentele din Septembrie 363, 365, 869, 871, 871, 873, 874.
- Coulin, francez 132, 141.
- Covaci, de la Oravița 250.
- Covaci Ladislau, ziarist maghiar 894.
- Cuzadini D., ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
- Cracovia, revolta din ~ 272, 275.
- Crătescu Ioan, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Crătescu, spătar, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Cracti, redactor al „Petiției-proclamație” Iași 362.

- Craiova 811, 849, 852, 1064; revoluția la ~ 349, 350, 352, 362, 771, 805; rezistență după revoluție 889—890; Magheru la ~ 855; școli 283, 536; presă 283.
- Crașova, v. *Caras* 515.
- Crățan Grațian, vicetribun 1064.
- Crăteru Hristofor 81.
- Crețeanu, pitar 108.
- Crețeanu G., autor *Scopul nostru*, 1196—1199.
- Crețianu N. C., student la Paris 325.
- Crețu Costache, sătrar, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Crețulescu (Crezulescu), familia 547; cei doi maiori ~ 136, 145.
- Crețulescu, biserică, prăvălie de arme la ~ 563.
- Crețulescu Constantin, în Guvern. provizoriu 551, 701; în Comisia p. organizarea Constituantei 777, 778; caracterizare 803.
- Crețulescu N. 350; în Comisia p. școli și lucrări publice 778; la Constantinopol 941, 951.
- Crețulescu Searlat (Șarlote „ostașul”) 109; comandant al gărzii naționale 551, 553, 555, 562, 590.
- Cricău (Alba), oastea lui Iancu la ~ 1027, 1028, 1063.
- Crimeea 87, 90, 221.
- Crîș 1017.
- Crîșan (1784) 4, 5.
- Crîșan Ion, ss. protestul de la Sighișoara 593.
- Crîșan Mihai, protopop, conduce Adunarea din Reghin 439, 443.
- Crîșana, prefectură revoluț. 980; v. și *Zarand*, *prefectura* ~; Ioan Buteanu.
- Crîșănuț, ucis de Hatvani 1042.
- Criscior (Zarand) 5, 6.
- Criste Panaite, ss. „Petiția-proclamație” Iaș. 362.
- Cristofor, din Geoagiul de Sus 34, 48.
- Cristurul secuiesc 997, 998, 1005.
- Crizbar (Brașov) 928, 934.
- Croația 1173, 1181; mișcare. revendicări 331, 336, 338; poziția față de Ungaria 613, 1161, 1163, 1174, 1182; croați grăniceri 1167.
- Crodeanu Toader, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Cromer Polonul (Martin Kromer), istoric sec. XVI 32, 45.
- Cromwell Oliver 15, 27.
- Crupenschi, colonel, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Crupenschi Grigori, vornic, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Crup...Gr., comis din Vaslui, conjurat 178.
- Crușica (Kruschitza), (Serbia) 73; răscoală 73, 73, 74, 75, 75, 76.
- Csányi László, comisar gubernial 1018, 1019, 1020.
- Csula, lt. von., pe Arieș 903, 907.
- Csutak Kálmán, maior, comandant maghiar în Zarand 1039, 1059; scrisoarea lui I. Buteanu către ~ 1081—1082.
- Cujbá Ioan, dvornic, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Cunningham, viceconsul britanic Galați 379, 381.
- Cunța (Alba) 1062.
- Curie, v. *Curius*.
- „*Curier de ambe sexele*” 103, 152, 290, 412.
- „*Curierul românesc*” 82, 152, 154, 290.
- „*Curiosul*” (București) 152.
- Curius (Curie) Ioan, activitate revoluț. la Paris 351, 561; la Brașov 508; în Bucovina 624, 640.
- Curtea (Kurtzia), domeniu (Făget), 1108, 1109.
- Curtius Quintus, istoric roman (sec. III e.n.) 212.
- Cut (Alba) 1062.
- Cutcadache C., comisar de propagandă Vilcea 696.
- cuțovlahi 319, 336, 338.
- Cuvin (Arad) 977.
- Cuza, în conjurație (1839) 178; ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.

- Cuza Alex. Ioan, în 1460, 277, 278; în comitetul de redactare a „Petiției-proclamație” 362; la Adunarea de la 27 martie 366; surghiunit 378, 380, 379, 380, 381, 397; în Bucovina 624, 629, 630, 640, 645.
 Cuza Costache, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
 Cuza Dimitrie 397; ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
 Cuza Grigore 641; în comitetul de redactare a „Petiției-proclamație” 362; la Adunarea de la 27 martie 366; în iunie la Iași 626—627.
 Cuza Iancu, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
 Cuza Ioan, ss. „Petiția-proclamație” 363; surghiunit 380, 381.
 Cuzmin (în Sirmia), negustor din ~ 416, 417.
 Czaiowski, general polon 348.
 Czapka Ignaz, primarul Vienei 239.
 Czartoryski (Czartorinsky) Adam, principe polon 1090; legături cu românii 112, 113, 116, 117, 117, 118, 348, 349.
 Czartoryski Marceline 349.
 Czaykowski Mihail (Czaika), agent revoluț. 110, 114, 118, 349, 1083, 1090.
- D**
- Dăbica (Dobica) 33, 47; comitat 944.
 Dacia (veche, Dacia romană) 32, 45, 60, 448, 457, 460, 475, 492; v. și *stat național unitar*.
 „Dacia litterară” (Iași) 151, 152, 153, 394.
 „Daco-România” (proiect de jurnal Cernăuți) 796.
 Daia (Daja, Sighișoara) 593; luptele ~ 1069.
 Dămian George, tribun 1064.
 Damianich Lazăr, general în armata maghiară 1111, 1113.
 Danemarca 784, 785.
 Daneș (Sighișoara) 593.
 Dăneșcu I., la 13 Septembrie 878.
 Daniel D., ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
 Dănil Andrei, comisar propagandă Teleorman 695.
 Dănil L., vicetribun 1064.
 Dănilescu, căpit. de graniță 1004.
 Dante 682.
 Danu Ștefanachi, paharnic, conjurat 178.
 Darabant Dionisie, tribun 1029, 1064.
 Darabant Ioan, la liceul din Cluj 325.
 Darius, împărat 216.
 Dăscălescu Ghiță, președ. magistratului Buzău 690.
 Dascălu Petru, în mișcarea bănățeană din 1844—1845, 255, 263.
 Dașchevici, din Cimpulung Mold. 617.
 Dașcov, consul rus 684.
 Dasiadi, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
 Davicion Bally 1160; cetățeanca Darvisson, soția lui ~ 1165.
 David, econom la Mitropolie (Ț. Rom.) 62.
 Deák Ferenc, în Dieta maghiară 1055, 1056, 1171, 1180.
 Dealul Isarului, trupele lui Iancu la ~ 1049.
 Dealul Mare (spre Abrud) 1017, 1045, 1055.
 Dealul Spirii, v. *București, evenimentele din Septembrie*.
 Debrețin 1145, 1146, 1148; guvernul maghiar la ~ 1039, 1040, 1070; I. Drăgoș la ~ 1070; club republican la ~ 1147, 1149, 1154, 1155.
 Decebal 216, 217.
 Dedu Al., comisar de propagandă 696.
 Degeratul Gheorghe, din Mîhăileni 104.
 Deivos Ioan, lt. apoi căpitan de pompieri, în Soc. Filantropică Iași 181, 182, 183; la 13 Septembrie 870, 872, 873, 873, 879.
 Dej 936; prefectură revoluț. 981.
 Deleanu Ioan, centurion 1064.
 Dembinski Henryk, general polon în armata maghiară 1088, 1105, 1106, 1111, 1113, 1112, 1114.
 Demeter Jozsef, împuternicit al seculor 927, 933.

- Demetriu N., ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Demian, viceprefect revoluț. 980.
- „*Démocratie pacifique*” (La), Paris 385.
- Dendiu Ioan, tribun 1064.
- Dendrino, secretar al baronului Ruckman 132, 141.
- deputați, emisari români :
pe lângă Cabinetele europene, în genere 633, 1009, 1011, 1015, 1016; la Poarta Otomană și comisarii Porții: moldoveni 627, la Talaat Efendi 628, 629, 630, 643, 644, la Suleiman pașa 632, 633; munteni 631, 633, 777, 847, 849—850, la Suleiman pașa 632, 633, 830, la Fuad Efendi 861, 869, 871, 874, 875; v. și Constantinopol (I. Ghica): ~ pe lângă guvernele Austriei și Ungariei: Brătianu D. 546, 546, 882, A. G. Golescu 800, 801, 1143, A. T. Laurian 787, 788; v. și N. Bălcescu, deputăția de la Blaj; la Pesta, la Viena și la Innsbruck 490, 583, 583, 588, 591, 613, 787, 788; episcopul Șaguna și delegația românilor din Imperiu la Olmütz 940, 962, 965, 966, 967, 967, 968, 968, 969, 976; „lista petițiilor națiunii române” 1187—1188.
- Desianu, tribun 1064.
- Despot Vodă 216.
- Desprez Hippolyte, publicist francez 349; scrieri, articole 336—337, 338—339, 1082, 1085, 1110—1112, 1112—1114, 1175, 1184, 1186.
- Dessain, căpit. francez 645, 646.
- Deva, la 1784, 6, 6; la 1821, 69, 72, 72; ~ceta-tea 926, 932, 937; ~ în timpul luptelor (1848) 1028, 1045, 1051, 1053; D. Moldovan, sub-ad-tor la Hunedoara, la ~ 1015.
- Dicea Ion, gociman, ss. protestul de la Sighi-soara 593.
- Diete :
Dieta transilvană (Cluj) 240, 244, 297, 402, 404, 436, 441, 439, 443, 461, 490, 491, 570, 572, 574, 576, 577, 589, 592, 595, 598, 599, 604, 954, 961, 964, 1001, 1007, 1018, 1019, 1020, 1160, 1162, 1169, 1178; ~ mixtă (revendicare a românilor) 909.
Dieta ungară 398, 455, 460, 517, 583, 589, 594, 595, 600, 598, 602, 801, 900, 938, 1040, 1083, 1086; ~ la Debre-țin 1146, 1148, 1171, 1180; ~ la Seghe-din 1102—1103, 1174, 1183; români în Dieta ungară 800, 801, 894, 1083, 1086;
Dieta Imperiului austriac (Reichstag) 583, 583, 589, 596, 600, 609, 613, 711, 971, 974, 1143; Parlamentul liberal de la Viena: deputați bucovineni în ~ 613, 614, 615—618, 618—621; memoriul po-porului român din Transilvania către ~ 910—913, 913—915, 917.
- Dika, martor în audierea lui Murgu (1845) 255, 264.
- Dimbovița 751; district, comisari de propa-gandă 695; deputați p. Constituantă 772.
- Dimitrachi Alecu, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
- Dimitrachi Costachi, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
- Dimitresko I., student la Paris 324.
- Dimitriu Constantin, conjurat 178.
- Dimitriu Ștefan, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Dionisie Lupu, mitropolit, înscăunarea 61, 62; T. Vladimirescu către ~ 65.
- „*Diorile pentru minte și inimă*”, Cluj 283, 284, 296.
- Diploma leopoldină 39, 40, 53, 596, 601.
- Divanurile împreunate (Ț. Rom.) 164.
- Dobfca, v. *Dăbfa*.
- Dobra Petru, prefect revoluț., Submontana-Zlatna 980, 1016, 1064; la conferința de la Zlatna 1010; ~ și trupele sale 1016, 1017; ~ și I. Dragoș 1038, 1041; ares.

- tarea, omorirea lui 1042, 1043, 1084, 1087, 1092, 1094.
 Dobranu Ioan (Banat), ss. memoriul din 25 febr. 1849, 962, 965.
 Dobre Ioan, ss. protestul de la Sighișoara 593.
 Dobrescu I., comisar de propagandă Vlașca 697.
 Dobrowollny, comandant general imperial (Timișoara) 73, 73, 75, 76.
 Docan Ioan, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
 Docan Neculai 396; ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
 Docan P., ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
 Dognecea (Dognecea, Reșița) 250.
 Dolj 554; comisari de propagandă 697; deputați p. Constituantă 772; tulburări revoluț. 889.
 Dombasle (Dombali) Ch. J. Mathieu de, agronom francez 81.
 Domitian, împărat roman 217.
 Doronita, sat (Rim. Sărat) 720.
 Denici Iancu, ss. „Petiția-proclamație” Iași, 362.
 Donici P., ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
 Dop Pătru, ss. protestul de la Sighișoara 593.
 Dorgai, căpit. maghiar 1059.
 Dormuz C., ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
 Dormuz Tucididi (Dormuz) 277, 278, 279; ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
 Dorna (Suceava) 614.
 Desoftei, mitropolitul 222.
 Drăghici Marin, sulger, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
 Dragoș Ioan, deputat de Bihor în Dieta maghiară 1037, 1083, 1086; la Adunarea de la Pesta a românilor 511; despre uniunea Transilvaniei 590; la sinodul de la Chișineu-Criș 1070—1071; misiunea în Apuseni 1037, 1038, 1039, 1040, 1041, 1042, 1070, 1071, 1082—1083, 1085—1087; vorbind poporului la Cîmpeni 1041; omorirea lui 1045, 1071, 1084, 1087.
 Dragoș Pavel, la liceul din Cluj 323.
 Drăgoi Solomon, ss. protestul de la Sighișoara 593.
 Drăgulănescu C, polițai al Buzăului 689.
 Drava, riu 1171, 1180.
 „Dreptate, Frăție”, deviza la 1848, oficializarea 551; Iordache Mălinescu despre ~ 640; *passim*.
 Dresda 349, 684.
 Drouyn de Lhuys, ministru de Externe al Franței 1136.
 Duca, în Comisia de pregătire a Constituintei 777.
 Duca Constantin, din Iași 790, 792.
 Dudescu Săndulache, căminar, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
 Duhamel (Diuhamel) A. O., general, comisar extraordinar rus 531, 861; misiunea sa în Principate 372, 376, 520—522, 523, 531, 543, 544, 626, 627, 629, 630, 631, 633, 648, 673; în evenimentele din Septembrie 858, 861, 871, 873, 874, 876, 879, 880; ~ și panslavismul 520, 521.
 Dulcescu [Sturdza-] Gheorghe 636, 637; trimis al Comitetului revoluț. din Iași, la Cernăuți 627; corespondență din Iași, 634—635.
 Dumbovici, apropiat lui Eliade 563.
 Dumbrăveni, corespondență din 629, 630, 630, 631.
 Dunărea, *passim*.
 Dunca Paul, concepist 579, 581; secretar al adunărilor de la Blaj (mai) 488, și Sibiu (dec.) 956; în ancheta de la Mihalț 576.
 Duntley Anton, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
 După-Piatră (Zarand), sat, lupte la ~ 1048.
 Duprat Pascal, deputat francez, misiunea în Moldo-Valahia 807, 808, 1171, 1180.
 Durmuz v. *Dormuz*.
 Duschek Ferenc, ministru de finanțe maghiar 1104, 1106.
 Duțulescu Damian, comisar de propagandă Vlașca 697.

E

Featerina a II-a, varină 607, 682.
 Economu, preot, jură pe Constituție 745.
 Eder Carol, istoric sas 528.
 Eftimie, morar în Beteleu, centurion 1064.
 Egipt 223, 677, 1008.
 Eglofstein, căpetenie de hovezi 1036, 1050.
 Elefteriu Costachi, conjurat 178.
 Elena doamna, soția lui Matei Basarab 216.
 Eliade (Rădulescu) I.

„frumoasă și doctă varietate a scrierilor
 lui” 333; 60, 62, 151, 219, (*Măcișul
 și florile*) 232—234, 319, 979; editor
 104, 151, 412;

activitate politică revoluționară
 (1848) 350, 347, 363, 385; membru în
 comitetul revoluționar 352, 354; la Iași
 532; ~ și Proclamația 804; în Guvernul
 provizoriu 532, 542, 545, 551, 555, 562,
 690, 691, 703, 706, 722; în Locotenența
 domnască 766, 778, 809, 829, 830, 866,
 866, 876; ~ în Comisia pentru întocmi-
 rea Constituției 775; ~ în Comisia pen-
 tru școli 778; după revoluție 1137; la
 Brașov 811; la Paris 951; corespondență
 cu: Gh. Magheru 532, G. Barițiu
 810—811;

caracterizare 565, 568.

Elveția 473, 938, 942; mișcări revolūt. 351,
 332.

„*Életképek*” 291.

Em (Hemus), nunti 470.

Emandi, maior, ss. „Petiția-proclamație”
 Iași 362.

Emandi Lascar, ss. „Petiția-proclamație”
 Iași 363.

Emin Efendi, prim-dragoman 629, 630, 810,
 847, 850.

Enescu Stavăr, ss. „Petiția-proclamație”
 Iași 363.

Engel J. Cr. von., istoric 218, 251, 684.

Eni N., conjurat 177.

Enied (Enyeci) v. *Atud*.

Eötvös, baron 1171, 1179—1180.

Epureanu Manolache, v. *Costachi-Epuraanu*.

Erbaciana, prefectură revolūt. 980.

Erdeli Vasile, episcop 1188.

„*Erdélyi Híradó*” 300, 301.

„*Esprit public*” (L) 272, 275.

Eszterházi, conte 437, 441.

Esterházi Mihail 921, 924.

Eszterházy Pál, ministru de Externe maghiar
 582, 583, 1171, 1179.

Eteria (în Moldova) 223.

Eugenie, ieromonah, comisar de propagandă
 Rimnicul Sărat 694.

Eustatie, logofăt, cronicar 157, 158, 222.

Europa:

mișcări revoluționare, ecouri 350,
 369, 372, 376, 382, 383, 386, 401, 404,
 428, 430, 446, 512, 646, 647, 649, 647,
 673, 723, 792, 793, 910, 913, 1009,
 1015, 1016, 1090, 1093; românii în
 cadrul european 87, 91, 152, 337, 339,
 677, 683, 910, 940, 959, 1011, 1015,
 1016, 1119—1127, 1127—1135, 1119,
 1127, 1120, 1128, 1126, 1135; opi-
 nia Europei despre mișcarea românilor
 990, 93, 128, 136, 136, 145, 220,
 382—383, 383—384, 649; sprijinul ~ (de-
 ziderat) 343, 346, 353, 354, 559, 639;

Europa și Turcia 90, 221, 309, 663,
 784, 786, 820, 821, 821, 822, 832, 1008,
 1011; istoriografia europeană și capitula-
 țiile 833, 896; Europa-Rusia-Princi-
 patele române 132, 141, 372, 376, 639,
 664, 669, 676, 683, 811—815, 815—819,
 813, 814, 818, 819—820, 820—821,
 1074, 1079; opinia europeană despre ~
 1083, 1086.

problema agrară, urbană în ~ 81,
 306, 307, 663, 723, 740;

passim.

evrei, emanciparea lor: în Proclamația

de la Iskuz 538; în Constituția Ț. Rom. 836, 837; în programul moldovenilor 637; în garda națională, deziderat 632, 634.

I

fabrica „leagăn de libertate” 333; ~de sticlă, de la Grozești 632, 633; ~de armament în Ț. Rom. proiect 804.

Făcio, răscolat 14, 26.

Făgăraș, 1064; cetate 926, 932, 937; district, nobilime română în ~ 38, 52, 402, 453; statistică demografică 947; alegeri românești în district 942, 945, 946; prefectură revoluționară 980; episcopat, episcop 456, 500; dregători secni în ~ 453.

Făgărășanu Gheorghiu, asesor la Făgăraș 946.

Făget (Făcet, Caras) 513, 514, 519, 1147, 1150, 1151, 1153; Iancu chemat la ~ 1105, 1108; întâlnirea Murgu-Bem 1108, 1109, 1146, 1149, 1154, 1156.

Fălciu, ținut 388, 629; Fălciu, articol de gazetă 628.

„Fama Lipschii pentru Dația” 153.

fanarioți, dorani, epocă, regim 222, 336, 338, 357, 359, 360, 666, 1123, 1132, 1190, 1195.

Făndărescu Ioan, ss. „Petiția—proclamație” Iași 363.

Fărășești, domeniu (Caras) 1110.

Farcaș din Brabova, căpit, a lui Mihai Viteazul 216.

Fărchiți Petru, la Adunarea românilor de la Pesta 511.

Fătu Nicolai, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.

Faur, frații, tribuni în armata lui Iancu 1043, 1046, 1053; ~ Ion 1064; ~ Nicolae 1061.

Fazekas M., autorul lui Mateiaș Giscarul 211.

Felix, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.

femeia română, emanciparea ei 292, 330; în revoluție 386, 387, 1034—1035, 1048, 1067, 1163; v. și *Reuniunea femeilor române din Brașov, Palagău Roșu, Marib, C. A. Rosetti, Ara Ipătescu, Emilia Porumbescu*.

Feneș, districtul (Alba, Hunedoara) 1158.

Ferara (Italia), mișcări revoluț. 332.

Ferdinand I, împărat austriac (1558—1564) 33, 47.

Ferdinand I, împărat (Ferdinand al V-lea ca rege al Ungariei) 239, 434, 444, 484, 504, 505, 516, 570, 572, 613, 901, 902, 903, 905, 926, 932, 936, 997, 999; decrete, dispoziții, promisiuni: înainte de 1848, 297, 309, 311; în vremea revoluției 577, 578, 581, 583, 583, 584, 585, 391—392, 681, 916; abdicarea 952.

Ferdinand, arhiduce de Este 97, 98.

Ferechid (Ferechides St.) 842; profesor de drept 106; în Comisia pentru organizarea judecătorească 778.

Ferezan Gligor, ss. protestul de la Sighișoara 593.

Filip al II-lea, regele Macedoniei 220, 94.

Filip Ghi, gocimani, ss. protestul de la Sighișoara 593.

Filip Matei, din Alba, în oastea lui Iancu, 1030, 1064.

Filipescu, familia 131, 140, 226, 226.

Filipescu, familie reacționară 131, 140.

Filipescu C., ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.

Filipescu Const. N. (Costăchiță), în Obsteasca Adunare Ț. Rom. (1844—1845) 232; în Moldova 269, 270; corespondență cu C. Negri 270, 270—271; ministru de finanțe în Guvernul provizoriu 551, 561, 562, 566, 568, 690, 691, 1137; în Comisia financiară 778; prietenie cu Alecu Russo 790, 792.

Filipescu Constantin Gheorghe 226, 232, 289.

Filipescu Dimitrie, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362; surghiunit 380, 381, 397.

- Florescu Dimitrie (Mitică), în mișcarea de la 1840, 159, 161; profesiunea de credință politică 165—170, 171—176; moartea sa 225—226, 226.
- Florescu Emanuel, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
- Florescu Gheorghe 128, 137, 565, 568.
- Florescu Iancu, șef departament (Ț. Rom.) 890.
- Florescu Ion, ocîrmuitor 562.
- Florescu Ion A. (Vulpache) 107, 108; în Comisia de pregătire a Constituantei 777; în Comisia judecătorească 778.
- Florescu I. I., ispravnic de Vlașca 773, 774, 774—776, 951.
- Florescu Sc., ocîrmuitor 562.
- Florescu-Vulpe A., vel vistier 65.
- Florescu, vornic 89, 92.
- Filipidi Costache, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
- Filipidi Iancu, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
- Filipidi Neculai, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
- Filișanu, ocîrmuitor Craiova 562.
- Filostrat Dimitrie, pitar, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Fintinele (pe Someș), lupte la ~ 1056, 1061, 1064, 1065, 1066.
- Firtosályi, de la „*Nemzeti politikai hírlap*” Pesta 440, 444.
- Floreia Simion, ss. protestul de la Sighișoara 593.
- Florența (Fiorența) 480; mișcări revoluț. 332.
- Florescu Alexandra 335.
- Florescu A., judecător 164.
- Florescu Const. și Iancu 1151, 1152, 1153.
- Florescu D., comisar de propagandă Prahova 695.
- Florescu Iancu 561.
- Florescu Ion E., student la Paris 105—109; în Comisia pentru lucrări publice 778; ~ pentru organizarea armatei 778.
- Florescu Manolache 162.
- Florescu N. N., comisar de propagandă Ilfov 695.
- Florica, soția lui Mihai Viteazul 216.
- flotila română 84.
- „*Foaca Duminicii*” (Brașov) 103, 152.
- „*Foaie literară*” Brașov 103, 104.
- „*Foaie pentru minte, inimă și literatură*” 149, 152, 154, 195, 196, 283, 292, 294, 323, 358, 315, 390, 685; suprimarea ~ 1062.
- „*Foaie sătească a Principatului Moldovei*” 152, 283, 397.
- Foșșani 564, 567, 626, 790, 792; Capitală a Principatelor unite (deziderat, 1834) 88, 91; emisari turci la ~ 790, 792.
- Fodor, din Hălnagiu 1145.
- Fodor Vasile, tribun, lupte cu ungurii 1034, 1035, 1057, 1059, 1065, 1067.
- Fodorean Ioan, în oastea lui Iancu 1054, 1055, 1065.
- Fogarasi 258, 266.
- Fogarasi Blășiu (Vasile) din Caraș, la Adunarea de la Pesta 511; arestat 1146, 1148.
- Fogarasi Dimitrie, din Tg. Mureș 321.
- Fogarasi George, din Caraș, la Adunarea de la Pesta 511.
- Fogarasi Teodor, din Caraș, la Adunarea de la Pesta 511.
- Folescu H., ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Fonnay George, din Bihor, la Adunarea de la Pesta 511.
- Forcești, moșie în Moldova 371, 374.
- Forro Elek 1050, căpit., propus comandant în detașamentul „Kossuth” 998, 999; maior 1055.
- Fotescu Al., comisar de propagandă Dimbovița 695.
- Fotino Alecu, în Soc. Filantropică Iași 183; ss. „Petiția-proclamație” 363.
- Fotino D., istoric 281, 684.
- Francisc Iosif 239, 952, 960, 962, 965, 966, 970, 972—973, 973, 975, 1062.
- Frankfurt (Frankfort) 941; I. Maiorescu la ~ 861; bănci 846, 849; deputați români

la ~ (deziderat) 639, 1009, 1011, 1015, 1016; Gulescu A. G. la ~ 1143.

„France industrielle” (La) 151.

Franta 10, 22, 168, 173, 213, 235, 365, 383, 385, 540, 746—747, 750, 980;

  revoluția în ~ (1789) 707, 711, 842, 843; ~ (1830) 845; (1848) 369, 541; poziția față de Principate, față de T. Rom. și Moldova 85, 87, 90, 90, 93, 134, 143, 272, 274, 333, 534, 684; la 1848, 360, 541, 684, 783—785, 785—786, 794, 802, 831, 846, 849, 848, 851, 861; legături, studii, educația în ~ 341, 344, 382, 384, 802, 831, 846, 849; consulate în Principate 128, 137, 135, 144; ambasadă, ambasadori la Constantinopol 631, 633, 766, 848, 857; politica față de Turcia 847, 850, 1008; ~ Egiptul 1008; ~ și revoluția maghiară 1023, 1023, 1171, 1180; legături economice 1121, 1130.

Frăția, „Societatea fraților” 348.

Frederic cel mare 214.

Freindel Francisc 1039.

Frincu Amos, tribun 1065.

Friul (Italia) 221.

Frummer, pretor în Banat 258, 267.

Fuad Efendi, comisar extraordinar turc, misiunea sa în T. Rom. 852, 858, 861, 862, 863—864, 865, 866, 866, 868, 869, 871, 874, 875, 876, 887, 888, 892, 893; despre evenimentele din Dealul Spirii 869, 871, 870, 872, proclamații 867—868, 874, 876, 892, 893; ~ și Colquhoun 863, 865, 869, 871, 886, 888.

Fule Moisi, protopresbiter, director al școlilor naț. române 283; în Adunarea de la Blaj 491.

Fulea 917.

Fülepp, comisar guvernamental 1146, 1149, 1147, 1150.

Fundățeanu, deputat propr. în Comisia proprietății 713, 743, 761.

Fundul Ivănușului (fost în Ciuc, azi Neamț) 1003.

Fundul Moldovei (Cîmpulung Moldova) 615, 618.

G

Gaal Sándor, căpit. secui 997, 998.

Gabručka, secretar al baronului Ruckman 132, 141.

Gădălin, în Cîmpia Transilvaniei 1033.

Găetan (Caitan) Nicolae, jurist, comisar de propagandă Dimbovița 695, 697, 1142, vicenotar la Fărăgarș 945.

Găina, munte, lupte 1059, 1065.

Gaitanovici Anton, ss. „Petiția—proclamație” Iași 363.

Gal, conjurat (1839) 177.

Gál Daniel, avocat deputat secui 438, 442.

Galați 428, 645, 646; J. A. Vaillant (1841) la ~ 178, 180; revoluționari moldoveni arestați la ~ (1846) 277, 278, 279, 389, 390, 396; Al. I. Cuza în ~ 277, 278; Negri oprit la ~ 561; surghiuniți (1848) la ~ 368, 378—379, 380—381, 396, 629, 630; armata turcă 629, 630, 796; consulate 379, 380—381; port 360, 391; export de carne 1122, 1130; fabrică de conserve 1136.

Galgoți Petru, la liceul maghiar din Cluj 323.

Galiția 304, 305, 336, 338, 348; sub ad-ție austriacă 111, 114, 115, 429, 432; mișcări, răscoale în ~ 96, 98, 274, 277, 297, 344, 347, 662, 735, 766, 767, 1038; separarea Bucovinei de ~ 609, 959; regimentul al II-lea grăniceri români în ~ 1167, 1168; regimente de secui în ~ 438, 442.

Gallia 156, 158.

Gane Matei, căminar, conjurat 177.

Gănescu, familia, conjurați 177.

Garagic C., comisar de propagandă Mehedinți 697.

- Gârleşti, colonel 855.
- Gârleşcu Al., comisar de propagandă Din-
lovici 695.
- Gărlner Samuel, consul britanic la Iași, ra-
parte 178—179, 179—180, 237, 237—238.
- Găndența, episcop ortodox în Dacia (sec. IV)
31, 45.
- Gauthier Félix, de la consulatul francez din
Belgrad 941.
- Gavala, în deputație la Bibescu 561.
- Găvoajda, sat (Hunedoara) 255, 264.
- Gavra Alexandru, profesor la Arad 283, 292.
- Gavrili D., centurion 1056.
- Gavrili Teodor, centurion 1065.
- Gavrilas, vicar episcopal, în Soc. Filantropică,
Iași 183.
- „*Gazeta teatrului național*” (București) 152.
- „*Gazeta de Transilvania*” 280, 292, 322, 363,
706; *tribunul și polarizator al românirii*
152, 154, 195, 283, 291, 292, 321, 322,
323, 324, 397, 400, 515, 590, 595, 678,
705, 706, 830, 874, 947, 948, 1157, 1165;
~ și libertatea tiparului 400; texte re-
produse din ~ *passim*; v. și *G. Baritiu*.
- Gedaur, secretar la alegerile românești, Făgă-
raș 945.
- Gelbardi L.A., istoric 218, 281.
- Gere Vasile, la liceul din Cluj 323.
- Georg Ioan, voevod al Transilvaniei 33, 47.
- Geleon, feldmareșal lt. 1028.
- Gelu, duce al vlahilor 32, 46, 36, 59, 448.
- Genu (Genua), mișcări revoluț. 332.
- Geneva 14, 26.
- Georgial de Sus (fost în Alba, azi Hunedoara),
episcopat de rit grec 34, 48, 1158; valea
~ 1060.
- Georgia 87, 90.
- Geran Sotir, în mișcarea din 1840, 161, 164.
- Gerando A. de, 290; autor 292, 807, 808.
- Gerandu I., profesor candidat de asesor
Blaj 944.
- Gerandii 576.
- German, tribun 1065.
- Germania 85, 384; poziția față de Principate
85, 272, 274, 534, 541, 666, 782, 783,
784—785, 785—786, 794, 861, 959;
~ Prusia 666, 812, 816; mișcări revoluț.
332, 369, 372, 376, 382, 384, 541, 843,
1142; unificarea ei 373, 377, 798; regimul
proprietății în ~ 235, 454, 746; Germania
și Ungaria 596, 601; ambasadori la
Constantinopol 631, 633.
- Ghenadie, ierodiacon, în Soc. Filantropică
Iași 183.
- Gheorghescu Mătache, comisar de propagandă
Gorj 697.
- Gheorghiu Pavel, ss. „Petiția-proclamație”
Iași 363.
- Gherghel Ilie, conjurat 178.
- Gherghel Ionică, conjurat 178.
- Gherla, reședința Comitatului Cetatea de
Baltă 1018, 1019.
- Gherman E., în Comisia financiară 778.
- Ghiaja Daniil, gomician, ss. protestul de la
Sighișoara 593.
- Ghica, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
- Ghica Alecu, mare boier, ss. „Petiția-procla-
mație” Iași 369.
- Ghica Alexandrina (Sasa, soția lui Ion Ghica)
951.
- Ghica Alexandru D., domn Ț. Rom. (1834—
—1842) 133, 142, 135, 144, 146, 147,
148, 160, 228, 229, 309, 312, 563, 568,
874.
- Ghica Alexandru, logof., ss. „Petiția-procla-
mație” Iași 362.
- Ghica Alexandru, în Obșteasca Adunare
(Ț. Rom.) 232.
- Ghica C., spătar, în Comisia de anchetă
(1840) 162, la Viena 782, 783.
- Ghica Const. Gr. (beizadea Costache) pentru
unirea Principatelor (1834) 89, 93;
în Obșteasca Adunare (Ț. Rom.) (1844)
232.
- Ghica Dimitrie (Gr., beizadea Mitică), ss.
scrisorile de acreditare p. Ion Ghica
352.

- Ghica Grigore (T. Rom.) 129, 138.
- Ghica Grigore Al., domn al Moldovei (1774—1777) 216, 655, 667.
- Ghica Grigore, hatman, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363; în Comitetul revoluț. Moldova 627.
- Ghica Iancu, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
- Ghica Ion 118, 120, 427, 777; activitate politică-liberală 150—151, 286; vederile sale politice 342—344, 345—347; activitate revoluționară 350, 347; misiune diplomatică la Constantinopol 351, 352, 831, 839—840, 840, 941, 1009, 1010; memorii, rapoarte 766—767, 767—769, 846—849, 849—852; legături și corespondență cu: I. E. Florescu 105—109, C. Negri și V. Alecsandri 269, 270, 270—271, C. A. Rosetti 322—323, A. T. Laurian 351, P. Balș 371—374, 374—375, Dim. Golescu 645—646, 646—647, N. Bălcescu 807—808, 882, 941, 950—951, 1088—1090, A. C. Golescu 1009; *Notele din* 1852, 348—351.
- Ghica Iorgu, logof. ss. „Petiția-proclamație” Iași 362, 369.
- Ghica Scarlat Gr., în Obșteasca Adunare (T. Rom.) 232.
- Ghica S. I., student la Paris 325.
- Ghica Toderiță, agă la Iași 397.
- Ghica Vasile (Basile) 641; în comitetul de redactare a „Petiției-proclamație” Iași 362; la Adunarea de la 27 martie 366, 396; în Bucovina 640, 645.
- Ghica Vladimir, istoric 160.
- Ghica-Budești Nicu, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
- Ghica-Comănești Nicu 279, 641; în comitetul de redactare a „Petiției-proclamație” Iași 362; ss. „Petiția-proclamație” 363, 387, 632, 633.
- Ghideon, ban, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362, 363.
- Ghițăscu T., ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
- Gienoiu Ilie, deputat sătean în Comisia proprietății 742.
- Gilău (Gelau, Gyalu, Hucdin) 585, lupte la ~ 1034, 1049.
- Gingis Han 220.
- Giornal (Alba), ciocniri la ~ 1035.
- Girliște (Gherlesce, Caraș-Severin) 250, 251; v. și *Rudăria*.
- Giurca Todoruț, din Roșia 1052.
- Giurgiu 361, 773, 774, 775, 776, 832, 864, 866; ~ cetate 84; carantina 135, 142; tribunalul 350; N. Bălcescu și A. C. Golescu la ~ 349; Tell la ~ 349, 350; alegeri p. Constituanta 773; tabăra turcească, comisari turci 830, 838, 839, 847, 850, 858, 880; deputația munteană la ~ 632, 633; revoluționari imbarcați la ~ (sept.) 940.
- Gurghiu Marcel, v. *Grigian*.
- Giusec Teodor, sârdar, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
- Glanț Florian 952, 955.
- Glogoveanu, ocîrmuitor la Gorj 159.
- Goethe J. W. 400.
- Gojdu (Gozsdu) Eranuel, în Adunarea de la Pesta 511.
- Goldner Stephen, fabricant de conserve la Galați 1136.
- Golescu (Golescii), nobili români din Hațeg 107, 453.
- Golescu, familie 107.
- Golescu, frații 136, 145, 350, 412, 547, 807, 940, 951.
- Golescu Alexandru C. (Albu) 777; înainte de revoluție 107, la Paris 118, 320, 351; în Comitetul revoluției (1848) 352, 353, 354; vederi, poziții revoluț. 805, 846—849, 849—852; la Sibiu 940, la Abrud 1010, la Zlatna 1013, 1016.
- Golescu Alexandru G. (Negru) 882; la Paris, înainte de revoluție 151, 286, 354, 361; în drum spre țară 348, 349; în țară (1848) 350, 361; în Comitetul revoluției

- (1848) 352, 353, 354; în Guvernul provizoriu 551—554, 557, 558, 563, 566, 568, 802; secretar al Locotenentei domnești 709; pentru o „frăție peste toată românia” 801; grija pentru propaganda revoluț. 801—805, 1142—1144; proclamația către proprietari 706—709; ~ și memoriul din sept. de la Blaj 917; legături și corespondență cu: N. Bălcescu 689—691, 800—806, 940—941, Golescu-Albu 846—849, 849—852, 1008, 1010, A.T. Laurian 848, 910, 917; misiuni la Paris 846, 849, 1008, 1010; scrieri, rapoarte 1142—1144; memoriul statistic asupra Principatelor 1119—1127, 1127—1135, 1135, 1136.
- Golescu, Ana C. 852.
- Golescu Dimitrie, la Brăila: ~ și vizitiunea statului național unitar 645—646, 646—647; entuziasm revoluț. 848, 852; după revoluție la Sibiu 941.
- Golescu Dinicu (Constantin Radovici din Golești) 77, 1138.
- Golescu I, judecător (1840) 164.
- Golescu Iordăche, mare vornic, moartea sa (1848) 846, 849.
- Golescu Nicolae 566, 568; în Comisia de anchetă (1840) 162, 165; înainte de revoluție 351; în Comitetul revoluției (1848) 352, 353, 354; în Guvernul provizoriu 545, 546, 551, 554, 562, 566, 568, 690, 762; în Comisia ad-hoc 778; în Locotenenta domnească 762, 778, 808, 829, 830, 836, 838, 854, 866, 866, 876; după revoluție 940.
- Golescu Radu G., colonel 805; membru în Comitetul revoluției 352, 353, 354; în Comisia de pregătire a Constituantei 777; în evenimentele din Dealul Spirii 848, 852, 870, 872, 877, 878; ~ după revoluție, la Sibiu 941.
- Golescu Ștefan 350, 565, 568, 645, 646; caracterizare 565, 568; în Asociația literară 289; despre starea țăranilor 351; membru în Comitetul revoluției 352, 353, 354; la Islaz 532; în Guvernul provizoriu 532, 542, 545, 551, 559, 562, 692, 703, 706, 772, 799, 829; în deputație la Constantinopol 777, 847, 850; ~ spre Viena 940.
- Golești sat (Argeș) 351.
- Gomboș Ioan, tribun 1065; în lupte 1049, 1054, 1055, 1059.
- Gorbea (? Gornea, Moldova Nouă, Banat) 250.
- Görgey (Georgey, Arthur), general maghiar 1110, 1112, 1171, 1179, 1172, 1181, 1174, 1183; ~ și Bem 1088; ~ și capitulara 1111—1112, 1113—1114, 1175, 1184.
- Gorj, județ, mișcări revoluționare 159, 161; unități de panduri în ~ 554; comisari de propagandă, deputați 697, 772; ad-ția 855.
- Gorjann, ocirmuitor 562.
- Górski Henri, comisar polonez în Ț. Rom. 781, 781.
- Gotsa Vasile, nobil din Sulighete 67—69, 70—72.
- Göttingen (Gotinga), universitatea din ~ 464.
- Grabbe, general rus 1023, 1023.
- Grădișteanu Grigore 777; despre viața Bucureștilor (1838) 105—109; în deputația la Constantinopol 847, 850.
- Grahi, frații 14, 26.
- Grăjdanu Vasile, prof. Buzău 689.
- Grama, secretar consistorial 283.
- Grammont, viconte, aghiotantul lui Al. Ghica 132, 141; la Viena 782, 783.
- Grant Effingham, în tabăra lui Fuad 836, 865; misiune în Oltenia 887, 888.
- Gratze, căpit. chesaro-crăiesc 1028, 1029.
- Greceanu Gheorghe, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Greceanu Iancu, vornic, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
- Greceanu Ioan, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Greceanu Neculai, vornic, ss. „Petiția-proclamație” 362, 363.

Greceanu Radu, cronicar 157, 222, 281.
 Grecia 89, 92, 93, 154, 221, 524, 524, 676;
 mișcarea elenică 336, 328; reinvierea ~
 1119, 1127.
 Grecu C., conjurat 177.
 Gregorian, viceprefect revoluț. 980.
 Grigore, boizadea v. *Sturduza Grigore*.
 Grigore, pitar (Giurgiu) 878, 879.
 Grigorescu Antonie, viceprefect 1065.
 Grigori Dimitrie, în Comitetul de redactare a
 „Petiției-proclamație” Iași 362.
 Grigoriu, postelnic, ss. „Petiția-proclamație”
 Iași 363.
 Grigoriu Dimitrache, pitar, conjurat 178.
 Grigoriu Ștefănaș, ss. „Petiția-proclamație”
 Iași 363.
 Grigorovici George ss. „Petiția-proclamație”
 Iași 363.
 Grind (Luncani, Turda) 902—904, 905—906;
 biblioteca din ~ 100-1.
 Grohet (Brad, Hunedeara), armata lui Iancu,
 lupte la ~ 1034, 1039, 1067.
 Grottenjelm, general rus 1023, 1023.
 Groza Istrate, tribun 1065.
 Groza Simion, tribun, prefect 1065; în lupte
 din munți 1043, 1044, 1046—1049,
 1051, 1053—1056, 1061, 1062.
 Groze, din Orlățeni 410.
 Groze I. 944.
 Grozești, sat (Fălciu), fabrica de sticlă 632,
 633.
 Gruber Benedict, la liceul din Cluj 324.
 Guguști, sat (Vaslui) 642.
 Gura Ampoiței (Alba de Jos), lupte la ~
 1063, 1064, 1065.
 Gura riurilor, înarmarea locuitorilor din ~
 587.
 Guste (Gusti) D., ss. „Petiția-proclamație”
 Iași 363.
 Gutenberg, tipograf 222.
 Guyon, general maghiar 1038.
 Gyarmati, în luptele din Apuseni 1057, 1059.
 Gyelei, căpetenie de trupă maghiară 1034.

Gyula (în Ungaria) 59.
 Gyula cel Bătrîn, duce al Transilvaniei
 (sec. X) 32, 46; ~ cel Tânăr, duce al
 Transilvaniei (sec. XI) 32, 46.

II

Habsburgi, v. *Austria*.
 Haeutler J. V. 199, 1169, 1177, 1186.
 Hajdeu Al. 154, 155.
 Halmagiu (Zarand) 1036, 1049, 1054, 1059,
 1064; în timpul luptelor 1014; Iancu
 arestat la ~ 1144.
 Handoca I., ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
 Hania I., secretar al Adunării de la Sibiu 956.
 Hanovra, Bălcescu la ~ 348.
 Hardeg, von 97, 98.
 Haritonescu Costache, stolnic, ss. „Petiția-
 proclamație” Iași 363.
 Harn Seobi, conjurat 177.
 Harnav Iordache 396; în Comitetul de redac-
 tare a „Petiției-proclamație” Iași 362.
 Hățău, de la ~ 1053.
 Hațeg, finut 402, 453; prefectură revoluț. 980,
 1015.
 Hatvani (Hatvany, Hatvanyi), maior, coman-
 dant militar maghiar 1025, 1048, 1055,
 1056, 1066, 1069; ~ și masacrul de la
 Abrud (mai 1849); 1039, 1041—1044;
 prima înfrângere 1045, 1046; a doua
 confruntare 1045, 1046, 1047, 1048, 1049;
 Dobra și Buteanu 1043, 1049, 1064, 1084-
 1092, 1087, 1095; raport către Kossuth
 1062; caracterizare 1084, 1095, 1095;
 Hauer Joseph, Ritter von, autor 1170, 1178-
 1186.
 Hendorf (Brădeni, Sighișoara) 593.
 Herescu 108.
 Hertășcu Costachi, ss. „Petiția-proclamație”
 Iași 363.
 Hertășcu D., ss. „Petiția-proclamație” Iași
 362.

- Hertegovina 299.
 Herzinger, general-maior 1109, 1110.
 Hidvegi, tribun 1065.
 Hill G., editor 104.
 Hincu Costache, căpit., ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
 Hmelnițchi, hatman 216.
 Hodoș Castorianu I., viceprefect revoluț. 980.
 Hodoș Iosif, la liceul din Cluj 323.
 Hodoș Zacheu, la liceul din Cluj 323.
 Hodrea Bucur, decurion 1065.
 Hofner Pavel, ss. protestul de la Sighișoara 593.
 Holban Ioan, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
 Holban Ștefan, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
 holeră 520, 648, 669.
 Homer 101, 112, 215.
 Horniceanu Ioan, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
 Homor (Suceava), petiția locuitorilor din ~ 614.
 Horea 74, 75, 76, 195, 290, 991, 995, 1193; dă ultimatum nobilimii 4, 5, 6; sigiliul său 3; J. P. Brissot despre ~ 7, 13, 8, 9, {10, 20, 21, 22, 14, 26, 16, 28, 23.
 Horvát Albert, jude regal 928, 934.
 Horvát Mihály, istoric 291, 292.
 Hory, diplomat francez 808.
 Hosu Iosif, candidat de asesor Blaj 944.
 Hosszil (?) 1109, 1110.
 Hosszu Theophil, la liceul din Cluj 323.
 Hotel Petersburg (Otel Petersburg), v. Iași.
 Hotin 154, 217; cetate, ținut 666, 667; raia 684.
 Hrisoscoleu Dimitrie, în Obșteasca Adunare (Ț. Rom.) 232.
 Hrisoverghi Manolache, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
 Hristopol din Pitești 860.
 Huber, consul francez (Iași) 178, 180.
 Huber, viceconsul austriac (Galați) 379, 389.
 Huedin, oraș, munți 1032, 1034, 1036, 1037; armata lui Iancu la ~ 1017, 1030, 1032, 1033; cetele lui Buteanu la ~ 1029; ciocniri în munți 1025, 1049, 1066.
 Hulea Ioan, preot, tribun 1065.
 Hunedoara, comitat 38, 52, 72, 481, 504 505, 1067; alegeri 947; nobili din ~ 1015.
 Hurmuzachi (Hurmuzaki), familia 967, 968; frații 289, 959.
 Hurmuzachi Alexandru, legături culturale panromânești 289; legături revoluț. 630, 630, 632, 634; ecoul memoriului din febr. 1849, 966—967, 967—968.
 Hurmuzachi Constantin 629, 630.
 Hurmuzachi Eudoxiu, legături culturale panromânești 289; ss. memoriul românilor din febr. 1849, 962, 965; elogiu adus lui ~ 967, 968.
 Hurmuzachi George 966, 967; legături revoluț. 630, 630, 795; „în numele Bucovinei” 968—969, 969—970.
 Hurmuzachi G., locot., ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
 Hurmuzachi Todirică, conjurat 177.
 Huși 195, 389, 393; corespondență din ~ 627.
 Huszar, familie nobilă română 38, 52.
 Hutcheson 13, 25.
 Hyerotheus, v. *Ieroteu*.

I

- Iablonski, colonel 778.
 Iacob, centurion 1065.
 Iacobenii (în Cîmpulung Mold.) 615, 618.
 Iacobson Arnold 132, 141.
 Iacovachi N., copist în jud. Neamț 1004.
 Ialomiceanu St., comisar de propagandă Ialomița 695.
 Ialomița 695; proprietari din ~ 737; deputați 772.
 Iambor, decurion 1043, 1054, 1065; „viteazul centurion” 1061.
 Iancovici, bănățean, apropiat lui Murgu 255, 263.

Iancu, decurion 1065.

Iancu Alexandru, tatăl lui Avram Iancu 578, 580.

Iancu Avram, pregătește răscoala pe Ampoi 411; în mijlocul moșilor 578—579, 580—581, 585—588; la Adunarea de la Blaj (mai) 487; ~ și Comitetul național din Sibiu 579; la a 3-a Adunare de la Blaj 907; prefectul legiunii Auraria Gemina 930, 1102, 1102; organizează eșecul poporană 1025—1026; despre faptele ei (*Raportul*) 1025—1061; în dezacord cu comandamentul imperial 1029, 1030, 1031, 1032 („singuri în fața atacurilor”) 1035, 1037, 1041, 1043, 1044, 1045, 1049, 1054; recomandări și caracterizări nominale de prefecți, tribuni, centurioni, decurioni 1059—1068; caracterizarea războiului din munți 1059, 1060, 1061;

conferința de la Zlatna 1008, 1010—1014; problema națională și revoluția maghiară 1090—1092, 1093—1095, 1101—1102, 1102, 1105, 1107—1108, 1146; 1148; ~ și I. Dragoș 1037—1042, 1070—1071, 1082—1085, 1085—1087; Iancu și Murgu 1151, 1152; arestarea de la Hălmgău 1144;

scrisori către: S. Bărnăuța 585—588, col. Simonffy 1090—1092, 1093—1095, L. Kossuth 1101—1102, 1102, Const. Florescu 1151, 1152, 1153; ~ de la Al. C. Goleșcu 1008—1010; *Raportul lui Iancu* 1025—1062; *Testamentul* 1159—1160;

despre Iancu: (I. Nemegey) 578, 580, 579, 581, (Hatvani) 1062, (Al. Goleșcu Albu) 1008; *Marșul lui Iancu* 978.

Iancu de Hunedoara (Ioan Corvin) 33, 47, 99, 506, 681; Uniad 329.

Ianculescu Iulian, la Adunarea de la Pesta 511.

Ianki Francisc, la liceul din Cluj 324.

Iara (Turda), lupta de la 1063.

Iara de Mureș, localitate 928, 934.

Iarca Matache, comisar de propagandă Olt 696.

Iasi 66, 104, 146, 147, 238, 267, 360, 372, 375, 389, 391, 393, 429, 432, 685, 790, 792; tratate, păci 651, 667, 668; răscoala tătarășenilor (1819) 378; în favoarea unirii Principatelor (1834) 87, 90, 88, 91, 89, 92, 93, 147, 147; Ef. Murgu la ~ 251, 260, 258, 267; Soc. secrete la ~ 178—179, 179—180, 181—182, 182—183; înfrângeri sociale (1846) 272—274, 274—277; mișcarea din martie 1848, 349, 349, 351—363, 366—371, 373, 376, 377, 379, 381, 386, 409, 649, 782, 783, 812, 813; ~ în iunie-iulie, Comitetul revoluț., spirit unionist 625, 626, 629, 630 632, 634, 695, 697, 638, 639; armată de ocupație în ~ 628, 629, 630, 631, 633, 639, 636, 799, 843, 851; corespondență, rapoarte din ~ 178—179, 179—180, 181—182, 182—183, 237, 237—238, 273, 276, 279—280, 626—627, 634—635, 636, 637; consulate 178, 179, 181, 237, 237, 279, 428, 639, 673, 782, 783; presă, librării 105, 287; Iasi, capitală a României (deziderat) 646, 647.

Ieroteu (Hierotheus), episcop ortodox al Transilvaniei (sec. X) 32, 46.

Ierusalim (călugări de la ~) 1123, 1131.

Ilfov, comisari, deputați de ~ 696, 772;

Ilia de pe Mureș, Murgu la ~ 1146, 1149, 1151, 1152, 1152, 1153.

Ilici Stefan, la Adunarea de la Pesta 511.

Ilieni (Ilyefalva, Sf. Gheorghe) 438, 442.

Ilioara (Ilye, Reghin) 928, 934.

Iiria 221.

Illuk Eduard, avocat 256, 259, 264, 268.

Innsbruck, reședință-refugiu imperială 787; deputația română la ~ 504, 505, 571, 573, 588, 591—593, 614, 787; episcop. Șaguna la ~ 591—593, A. T. Laurian la ~ 787, 788; rezoluții imperiale 583,

- 583, 588, 596, 600, 787, 953; v. și *A. Șaguna*.
- Inochentie Micu Clain 457, 458, 459, 480.
- Însoțirea Iazariană, actul de constituire 324.
- Inuriile, sat în Aiba 1158.
- învățământ:
- în Principate 324, 337, 339, 386, 537, 655, 659, 836, 837, 941; la București: (Sf. Sava) 62, 103, 106, 107, (Radu Vodă) 411, Așezământ de agricultură 81; la Iași: (Trei Ierarhi) 212, 658; Academia Mihăileană 386; școli superioare, dezerat 536, 953, 1088, 1099, 1099, 1160, 1188; limba și literatura română în învățământul superior 337, 339, 411, 412, 469, 470, 1088, 1098, 1098; reforme școlare 360, 383, 384, 390, 680;
- în Transilvania: la Arad 291, la Blaj 457, 953; școli (dezerat) 400, 469, 470, 486, 517, 517-518, 584, 584, 592, 958-959, 961, 964, 971, 974, 1040, 1073, 1077, 1099, 1099; în Bucovina, catedră p. limba și literatura română 959; tineri români la: Liceul maghiar din Cluj 283-284, 323-324, Colegiul reformat din Tg. Mureș 321-322, Institutul teologic din Virșet 516; studenți români la Paris, v. *Paris*; v. și *clase, pături, categorii sociale (intelectuali, cler)*; comisari de propagandă.
- „*Învățătorul satului*” 290, 804.
- Ioan Iancu, sârdar, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363
- Ioanescu, v. *Ionescu Ion [de la Brad]*.
- Ioanescu Ștefan, notar în Lugoj, deputat în Dieta maghiară 519.
- Ioanid, librărie 283.
- Iod (Jod, Ieud, Maramureș), abonamente la „*Magazinu istoricu p. Dacia*” 283.
- Iojica Nic. (Josika), baron 894, 895, 896.
- Ionașcu Ion, comisar de propagandă Olt 696.
- Ionescu I., comisar de propagandă Gorj 697.
- Ionescu Ion [de la Brad], ss. „Petiția-proclamație” Iași 363; vicepreședinte al Comisiei proprietății la București, 713, 717, 719, 720, 721, 728, 729, 736, 737, 742, 743, 744, 745, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 758, 762, 764, 848, 851; la Zlatna 1015, 1016; la Blaj, 1138; la Semlin 1137; pleacă la Constantinopol 1138; scrieri 844-846, 1137, 1138; corespondență către A. G. Golescu 1010-1014, C. A. Rosetti 1137-1140.
- Ionescu Neculai 561, student la Paris 324; activitate revoluționară în Transilvania 508, 1165, în Bucovina 624, 645.
- Ionovici P., ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
- Ioran Gr., comisar de propagandă Mehedinți 697.
- Iordachii, comis, conjurat 177, 178.
- Iorga N. 86.
- Iorgovan Nicolae, la Adunarea de la Pesta 511.
- Iorgu beizadea, conjurat 178.
- Iorgu Marin 108.
- Iosași (Iosășel, Zarand), I. Buteanu omorit la ~1049, 1064.
- Iosif, mitropolit sîrb de la Carloviț, ales patriarh 949.
- Iosif, diacon, comisar de propagandă R. Sărat 694.
- Iosif al II-lea 6, 13, 614; legile liberale 39, 53, 454; ~ și ungurii 464, 465; J. P. Brissot, *A doua scrisoare a unui apărător al poporului lui către* ~ 6-18, 18-30.
- Iosif Ion, ss. protestul de la Sighișoara 593.
- Iosika Antoniu 459.
- Iosika Samuel, baron 297.
- Ipătescu Ana 802, 1165.
- Ipsilante, familia domnitoare 128, 137.
- Ipsilante Constantin 223.
- Isabela, regina Ungariei 34, 48.
- Iscovescu Barbu, la Brașov 1142.
- Islaz, N. Bălcescu, A. G. Golescu la ~ 349, 350; Proclamația, citită la ~ 533-541;

tabără națională de la ~ 532, 564, 568;
guvernul de la ~ 541.
Ismail pașa, în Oltenia (1848) 890, 892, 892.
Ispas din Albac, în oastea lui Iancu 1031, 1065.
Istoria națională, cultivarea ei 154, 155–158,
212–224, 281–283.
Istrati Neculai 279, 296.
Isvoranu K., la Paris, 324.
Isvoranu, ocirnuitor la Tirgoviște 562.
Italia, italieni 111, 115, 330, 477, 848, 851,
1068; mișcări revoluționare 331, 613,
843, 847, 850; relații economice cu Prin-
cipatele 1121, 1130; regimentul românô-
banatic în ~ 1167; ~ și Imperiul hab-
sburgic 429, 432, 1009; soldați secui în
~ 438, 442.
Iuga Ioan Gheorghe, negustor din Brașov 195.
Iuhas, maior mașhiar 1030.
Iustin Edessia, episcop, ss. „Petiția-proclama-
ție” Iași 362.
Ivanovici, căpit. în armata habsburgică 1030
1031, 1032, 1037, 1042, 1043, 1044, 1047,
1050; A. Iancu despre ~ 1029, 1054.
Ivanovici Andrei, casier în Caraș 606, 607.
Ivanovici Andrei, ss. „Petiția-proclamație”
Iași 363.
Ivanovici Ștefan, ss. „Petiția-proclamație”
Iași 363.
Ivașcovi, protopop. Banat 250.
Ivașcu Dimitrie, ss. „Petiția-proclamație”
Iași 362.

J

Jablonsky J. 419, 420, 421.
Jakab Elek, despre Adunarea de la Blaj 499–
501, 501–504.
Jakabffy Kristof, președ. Comisiei Ad-tive
Caraș 606, 606.
japoni (japonezi) 458, 462.
Jaura A., la Paris 324.

Jellačić (Jelacici, Jellaesics, Jellachich), ar-
mata lui 920, 923, 925, 931, 997, 999,
1174, 1182–1183.
Jeltuhin (Joltuhin), general rus 131, 140.
Jianu Dimitrie, prof. Cimpulung Muscel 196.
Jianu D., ss. „Petiția-proclamație” Iași 393.
Jibău (Sălaj) 302, 304.
Jiga Nicolae, din Bihor, la Adunarea de la
Pesta 511.
Jivcović Pantelimon, episcop sîrb de Timi-
șoara 513, 514.
Johan, arhiduce de Austria 613.
Jombori Alexandru, v. *Zsombori S.*
Jora Mihăița, ss. „Petiția-proclamație” Iași 393
„*Journal de Constantinople*” 664, 680, 808.
„*Journal des Débats*” 272, 274.
„*Journal de St. Petersbourg*” 811, 815, 819,
820.
„*Journal du Peuple*” (*Le*) 151.
Jumanca Pirvu, căpit. 76.
Jurascsek Aloisiu W. 1103, 1109, 1110
Jurca Todor, din armata lui Iancu 1065.
Jurcuța (Giurcuța, Huedin), lupte la ~ 1036,
1049, 1056, 1066, 1067.
Jurjova (Giurgiova, Oravița) 250.

K

Kaba Solomon, la liceul din Cluj 323.
Kara Stojanovich Millan, negustor din Bel-
grad 415, 416, 417, 418.
Karacsay, conte 1018–1019, 1019–1020.
Karadsazevits Lukan, v. *Kara Stojanovich
Millan*.
Karamzin N. M., istoric rus 212, 219.
Keller János, reprezentat al secuilor 927,
933.
Kemeni, familia, moșiile sale 1054.
Keményi Dionisiu (Dénés) 453.
Kemény József, conte, biblioteca sa 903, 1005.
Kemény Lupu (Farkas), colonel, comandantul
trupelor maghiare din Apuseni 1050, 1064.

1065, 1066; în comitatul Zarandului (la Brad) 1051; bătălia p. Abrud 1052, 1053, 1054, („să se mai bată dracu cu popii”) 1055; A. Iancu—Kemény 1053, 1056. Kemény Samuel, conte, biblioteca sa 1005. Kementi Ștefan (Kemény István), baron, comandant al gărzilor maghiare din Aiud 1027.

Kendeffi, familia de origine rom. 33, 52.

Kerekes, profesor 576.

Kerim Pașa 892, 892.

Kis Tona din Soligheto (Hunedoara) 67, 69, 70, 72.

Kiss Ernő, general maghiar 1023, 1023.

Kisseloff P. D., general rus, administrația sa în Principate 33, 39, 92, 106, 131, 140, 225, 522, 669, 670, 671, 685.

Klauzál Gábor 1171, 1150.

Klinia, reprezentant habsburgic în Alunarea de la Sibiu 952, 955.

Kochiesky Sando, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.

Kogălniceanu Alexandra, la Paris 325.

Kogălniceanu Mihail 251; urmărit p. activitate revoluț. 258, 267, 369, 397, 796;

scrieri: „*Dacia litterară*”, *Introducere*

151—154; „*Arhiva românească*”, *Introducere*

155—158, *Cu privire p. deslindarea*

căminului de istoria națională 212—224.

Deschiderea figurilor 235—236, *Tălmăcirile de la Iași* 272—274, 274—277,

Intimpările din Moldova 362, 364—371,

Dorințele Partidei Naționale 647—685;

Parțiu despre ~ (1844) 212; ~ și El.

Margu (1844) 253, 267; pseudonim =

Georgios Daimvael 272, 274.

„*Kölnische Zeitung*” 272, 275.

„*Kolosvári Hírlap*” 576.

„*Kolosvári Hírlap*” 901, 902.

Kolowrat-Liebsteinsky, conte 239.

Könczei Károl, din Lunga 929, 935.

Kossuth Ludovic (Lajos, Louis) 312, 304,

1030, 1083, 1086; redactorial, „*Pesti Hírlap*”

460; ~ și secții 406, 929, 935; raportul

lui Berzenczey L. către ~ 996—998,

998—1000; apelul lui ~ *Către români* din 23 sept. 1848, 919—921, 922—924; Mașheru către ~ 1072—1076, 1076—1080; ~ și I. Dragoș (episodul de la Abrud) 1038, 1040, 1070, 1084, 1086, 1095; Kossuth — Iancu — Bălcescu și dreptul naționalităților 1052, 1083, 1092, 1092, 1101, 1102, 1174—1175, 1183—1184; guvernul fugăr 1103, 1106, 1111, 1113, 1112, 1114, 1172, 1180, 1181; ecouri în presa din S.U.A. 1150—1162, 1162—1164, 1169—1177, 1177—1186.

„Kossuth”, detașament de cavalerie secuieșc 997, 999.

Kossuth cel mic, v. *Fasud-i*.

Kotzebue (Cotșebue) consul general rus în Principate 343, 345, 673; la București, 344, 347; ~ și revoluționarii moldoveni 379, 381; protest pe lângă Guvernul provizoriu 561, 567.

Kovaci, maior 1059.

Kovács Elek, secretarul Alunării de la Luțifa 930, 936.

Kozma, consilier 586.

Kraft, căpit. anchetator 1117, 1159, 1152, 1153.

Krepulescu N., v. *Crepulescu*.

Krist Gábor 94, 96.

Kucink-Kainargi, p. 667; tratatul 651, 658, 676, 678, 684.

Kursk 692.

Kuz Anton 903, 995.

Kyrilovits, candidat la episcopia Aradului; v. *Ionu Chirilă*.

I.

Lacedemonia 719.

Lacul Negru, trupele lui Buteanu la ~ 1029, Lăcustanu Grigore, maior, procesul său 564.

Lăcustăști (Cluj) 1049.

Lălai Augustin, din Blaj 944.

Lagan, diplomat francez 87, 89, 90, 93.

- Lahovari N. T., deputat proprietar în Comisia proprietății 718, 721, 722, 723, 724, 734, 737, 738, 739, 741, 742, 745, 749, 751, 752, 754, 756, 757, 758.
- Lamartine A. de 250; legături cu revoluționarii români 350, 412; patronii Soc. Studenților români de la Paris 236; ~ cu polonii 348; ~ cu maghiarii 1171, 1180.
- Lamberg, conte, asasinarea lui 1171, 1179, 1180.
- Lambrino Costachi, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Lambrino G. (Iordache), ss. „Petiția-proclamație” Iași 362; corespondență cu Al. I. Cuza (1846) 277, 278.
- Lambrino Neculai, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
- Lambrino Scarlat, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
- Langer Adolf, notar (Pesta) 256, 259, 264, 268.
- Lapaty Alexandru 108; la Paris 324; activitate revoluț. din țară 561.
- Lascarachi Mihulachi, ispravnic Mold. 628.
- Lascudeanu Florian, viceprefect. rev. 980, 1065.
- Laslea, sat în Sighișoara 593.
- Latour Theod. Baillet de 920, 923, 996, 998.
- Laurian A. T., exponent al întregii mișcări revoluționare române 1009; profesor și redactor la București 281—283, 400, 412; secretar al Adunării de la Blaj (mai) 409, 488, 490, 494, 495, 496; (anisar al rev. munteni) la Pesta 351, 783; cu deputația de la Blaj, la Pesta, Viena, Innsbruck 787—788; la București, în Comisia p. școli 778, 799; în Comitetul național 945, 1001; arestarea lui 848, 851; la Blaj, Adunarea III 916, 917, redactează darea de seamă a Adunării 908—910, și memoriul către Parlamentul liberal din Viena 910—913, 913—915; în Comitetul de pacificare 982, 985, 988; la alegerile din Făgăraș 946; pentru unirea românilor din cadrul monarhiei habsburgice 957, 960—962, 962—965; p. unirea tuturor românilor 788, 807; legături și corespondență cu: N. Dălcescu 281—283, 351, 787—788, Ion Ghica 351, G. Barișiu 409, 916—917, Const. Roman 799—800.
- Lazăr Gheorghe, prof. la Sf. Sava 61—62.
- Leacachi Necirlai, pah., ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Lecca I., la Paris 351, 361; revine în țară 381.
- Lefter Dimitrie, căm., ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Leicu Vasile, paroh, ss. protestul de la Sighișoara 593.
- Leipsik, v. *Lipsca*.
- Lenaitre, risculat 14, 26.
- Lemberg 151, 617, 620; comitetul central polonez din ~ (1818) 779, 789, 781, 781.
- Lemeni I., episcop, la Adunarea de la Blaj 487, 489, 490, 491, 509, 502.
- Lemni, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Lenci (Lănche, Lenși, deputat proprietar în Comisia proprietății 713, 716, 719, 720, 721, 722, 724, 725, 727, 730, 731, 733, 734, 736, 739, 742, 754, 754.
- Lenș Filip, în deputația la Fua! 875.
- Leonardi A., ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Leonte Radu, comis, conjurat 193, 196.
- Leopold, împărat 37, 50, 453; diploma leopoldină 39, 53, 452, 456.
- Leopold al II-lea 614.
- Leova, armată rusească la ~ 627, 631, 633.
- Lepes Lorand, vicevovod 33, 47.
- Leuchtenberg (Laithenberg), duce de 1038.
- Liban 677.
- Licurg, legile sale 719.
- limba națională, vechimea ei 474, M. Opitz despre ~ 155, 158; caracterul unitar 187, 475; St. L. Roth despre ~ 197, 198—199; Wesselenyi despre ~ 241, 245; cultivarea ei 155, 156, 186, 187, 188, 189, 283, 284, 285, 337, 339, 405, 469, 470, 483; revendicarea ~ ca limbă oficială 402, 474, 475, 513, 940, 942, 961, 964, 971, 974, 1018, 1019, 1040; în instituții 511, 518, 1089, 1098—1099, 1098—1099; ~ în comitate 460, 946, 1098, 1098; dezna-

- ționalizarea și lupta împotriva ei 190, 191, 193, 194, 195, 197, 460, 461, 472, 473, 848, 851, 910, 913; S. Bărnăușiu, *Oțomanaidă* ... 184—194; v. și *Széchényi I., Discursul* (său) 199—263, 205—211.
- Linche Alexandru, în mișcarea națională (1839) 136, 145.
- Lipari, conjurat 177.
- Lipari Dimitrie, deputat sâtean în Comisia proprietății 719, 720, 764.
- Lipova 238, 266.
- Lipsca (Leipsik, Leipzig) 77, 153, 349, 653.
- Lisimach 216.
- „*Listki sel'ego obščestva*”, *Odeca* 155.
- Livadiu Ioan, comisar de propagandă Români 696.
- Livorno 332.
- Lloyd V., viceconsul britanic despre revoluționarii moldoveni evadați la Brăila 378—380, 380—381.
- Loza, director (C. Diaconovici-Loga) abonamente p. „*Magazinul istoric p. Dacia*” 283.
- Lombardia 1161, 1164.
- Londra 684, 808; presă 1165; v. *Anglia*.
- Longin, ostaș roman 219.
- Losena, colonel în armata imperială habsburgică, în luptele din Apuseni 1029, 1030, 1031, 1032.
- Louis-Philippe, rege al Franței 845.
- Luca Costachi, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Lucca, regiment imperial habsburgic 998, 1000.
- Lucian din Samosata, istoric grec 218.
- Luciu Dalmatul, cronicar 33, 47.
- Lüders Al., general, comandantul trupelor ruse în Ț. Rom. 1022, 1022, 1023, 1023; proclamații 880—881, 891; ~ în Transilvania 1022, 1022; proclamația de la Predeal 1020—1021, 1021; lupte cu armata comandată de Bem 1111, 1112, 1114.
- Ludlow Edmund (1617—1692), jucător englez 15, 27.
- Ludovic al XII-lea, regele Franței 216.
- Lugoș (Lozós) 513, 516; abonamente p. „*Magazinul istoric p. Dacia*” 283; Ef. Murgu și mișcarea din 1844—1845 în ~ 250, 251, 260, 255, 263, 256, 265, 310, 313; Adunarea de pe Cimpul Libertății la ~ 513, 518, 519; Murgu și înfrântările revoluționare în 1848, 513, 514, 515, deputat de Lugoș 1146, 1148, 1151, 1152; tratatul neizbutit de la ~ 1104—1105, 1106—1108, 1111, 1113; întâlniri politice, revoluționare la ~: moldoveni 513, 514, A. T. Lăurian și Popasu 957; Bem la ~ 1105, 1107, Murgu 1146, 1148, 1147, 1150.
- Luna (Turda) masacrul de la ~ 900, 902, 939; în relatarea lui A. Kurz 903—905, 905—907.
- Lunga (Nyujtód, Țg. Secuiesc) 929, 935.
- Lupașcu Ioan, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Lupașcu Iordache, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Luther Martin 34, 47.
- Lutița (Agyagfalva, Odorhei), Adunarea secuiilor 924—930, 930—936, 936—937; tabăra de la ~ 996—998, 998—1000.

M

- Macedonia 221; munții 336, 338.
- Machedon, căminar, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Macedonski Dimitrie, în mișcarea din 1840, 160, 161, 164.
- Măcelar Ilie, tribun 1065.
- Macellariu Dimitrie, la liceul din Cluj 323.
- Măciagul și florile*, de Eliade 232—234; N. Bălcescu despre ~ 319.

Măcin (Matchin), garnizoană turcească de la ~ 378, 380, 396; moldoveni surghiuniți la ~ 379, 380, 381.

Madefalău (Siculeni, Harghita) „*siculicidum*” din 1764, 438, 442, 443.

„*Magazinul istoric pentru Dacia*” 281–283, 413, 654, 684.

Magdeburg 349.

Magheru, familia 811.

Magheru Gheorghe, general 941, 951, 1008; în pregătirea revoluției 349, 350, 532; în Guvernul provizoriu 545, 551, 559, 562, 563, 692; în Comisia pentru organizarea puterii armate 778; numit căpitan general al trupelor neregulate, inspector al gărzilor naționale din România 559, 834, 859; armata sa 861, 885, 886; proclamația sa din 14 sept. 883–884; în tabăra din Cîmpul lui Troian 859, 870, 873, 885, 885, 892, 892; Barbu Bălcescu în tabăra lui ~ 859–860; misiunea lui Ef. Grant 887, 888; legături și corespondență cu: Eliade 532, N. Pleșoianu 852–854, C. A. Rosetti 854–856, R. G. Colquhoun, consulul britanic 885, 887, 886, 888, L. Kossuth 1072–1076, 1076–1080; refugiat în Transilvania 892, 892; Traian = Magheru, identificare greșită 882, caracterizare 566, 568, 860, 870, 873, 1009.

Magheru Niță, în deputația la Bibescu 361. maghiari:

români și maghiari, v. *Supplex Libellus* 31–44, 45–58; S. Bănuțiu, *Discursul din Catedrala Blajului* 446–483; 197, 198; români și maghiari împreună (realități și deziderate) 308, 404, 406–407, 408, 439, 440, 443, 444, 500, 503, 512, 513, 519, 909, 917, 929, 935, 942, 943, 954, 983–985, 985–988, 988–992, 992–996, 997, 998, 1000–1001, 1009–1010; ~ în episodul de la Mihalț 574–576, 902, 938; autoritățile maghiare

pe domeniul Zlatnei 579, 581, 585, 586–587; pretențiile aristocraților 937–939, 960, 963, 1001–1002; legea de recrutare și urmrările ei 900–903, 903–904, 905, 908; proclamația lui Kossuth 919–921, 922–924; coniliete, ciocniri, atacuri, lupte 1014–1015, 1016–1017; Avram Iancu despre ~ 1025–1061, 1069, 1082–1083, 1085–1087; v. și *Abrud, Aiud, Cîmpeni, I. Dragoș, Hatvani, Kemeni, Vasvári, Zlatna*;

românii și ~ în Banat 940, 950, 951; ~ și sașii 1018–1019, 1019–1020.

Măgina (Măjina, Alba de Jos) 1025, 1027; S. Prodan la ~ 1067.

măglași, de la ocnele Telegra 82, 83.

Magulitsi Ștefan, nobil din Sulighete (Hunedoara) 66, 67, 69, 70.

Mahomed al II-lea 353, 353.

Maier Grigore, episcop 480.

Maier Ioan, viceprefect 980, 1065.

Maier Petru 223; scrieri 59, 60, 104, 105; corespondența cu M. Nicoară 59; Eliade despre ~ 60; Kogălniceanu despre ~ 219.

Maier Vasile, candidat de inspector, Blaj 944.

Maiorescu Adam (Trifu), decurion 1065.

Maiorescu Ion, profesor la Craiova, inspector școlar 412, 777; face abouamente la „*Magazinul istoric p. Dacia*” 283; audiența sa la domnitorul Bibescu 410, 412; misiunea (diplomatică) la Frankfurt 861; ~ la Viena 959, 1143; redactor al *Raportului* lui Iancu 1062; scrisoare către G. Barițiu 861.

Maiorescu Vasile, naturalizat în Ț. Rom. 861.

Makra Antal, notar la Deva 66, 69.

Mălinescu Alecsandru, fiul lui Iordache 640 641.

Mălinescu (Moldovanu) Ecaterina, soția lui Iordache 640.

- Mălinescu Ioan, fiul lui Iordache 640, 641.
 Mălinescu Iordache 279, conjurat 177; sub-
 venționează editarea *Istoriei p. începutul*
românilor în Dacia de P. Maior 60;
Testament 640–642; corespondență cu
 G. Barițiu 104–105, 194–195.
 Mălinescu Maria, fiica lui Iordache 640, 641.
 Mălinescu Vasile, fiul lui Iordache 640, 641;
 activitate revoluționară la 1846,
 279–280, la Paris 351, 361, în Bucovina
 1142; moștenește biblioteca părin-
 tească 641.
 Man, protopop în Jod (feud, Maramureș),
 face abonamente la „*Magazinul is-
 toric p. Dacia*” 283.
 Man I., deputat în Dieta maghiară 897.
 Man (Manu, Maniu) Petru, în Adunarea de la
 Blaj 488, 501, 503; în ancheta de la
 Mihalț 576.
 Mănărales (Alba de Jos), locuitori din ~ la
 Adunarea de la Blaj 489.
 Mancăși Vasili, ss. „Petiția-proclamație”
 Iași 363.
 Manega C., comisar de propagandă Romaniți
 696.
 Manghesius Frideric din Sibiu, candidat de
 ascesor în district. Blaj 944.
 Manghesius, maior, pensionar, ocirnuitor pro-
 vizoriu în Făgăraș 945.
 Maniu N., protopop, Sibiu, face abona-
 mente la „*Magazinul istoric p. Dacia*”
 283; legături cu N. Bălcescu și A. T.
 Laurian 788; v. și *Manu N.*
 Maniu Vasile 900; apropiat lui Ef. Murgu
 794; serie *Ungaria și România* în „*Po-
 porul suveran*” 898–900.
 Mano (1839), fanariot 132, 141.
 Manole Gheorghe, conjurat 178.
 Manoli Neculai, ss. „Petiția-proclamație”
 Iași 363.
 Manu Al., comisar de propagandă Brăila 694.
 Manu Dimitrie, ss. „Petiția-proclamație”
 Iași 363.
 Manu Iancu, prefect de poliție 522, 561
 879; la Viena 782, 783.
 Manu Manolache, ss. „Petiția-proclamație”
 Iași 363.
 Manu Nicolae, protopop la Sibiu 515, 516;
 v. *Maniu N.*
 Manu Savel, ss. „Petiția-proclamație” Iași
 363.
 Manu Scarlat, ss. „Petiția-proclamație”
 Iași 363.
 Maramureș 283, 310, 313; episcop român în ~,
 deziderat 409; dregători români în ~ 453.
 Maran, învățător 94, 95.
 Maraton, lupta de la ~ 154, 215.
 Marcu Gheorghe, martor p. Murgu 256, 264.
 Marcu Ioan, ss. „Petiția-proclamație” Iași
 363.
 Marcu Ioan, protopresbiter la Lugoj 511.
 Marcu Ștefan, preot din Lugoj 254, 262.
 Mărculescu C., comisar de propagandă Gorj
 697.
 Mărculescu Șt., comisar de propagandă
 Dimbovița 695.
 Mardarie Gheorghe, agă, ss. „Petiția-pro-
 clamație” Iași 363.
 Marea Adriatică 520.
 Marea Neagră 428, 431, 789, 791, 1081; ~
 hotar 337, 339, 523, 645, 647, 1120,
 1128; navigație pe ~ 238, 523.
 Marengo, bătălia de la ~ 283.
 Mărgău (Cluj), trupele lui Iancu la ~ 1032.
 Marghiloman I., președ. Maghistratului Buzău
 689.
 Marghiloman M. H., comisar de propagandă
 Gorj 697.
 Mărgineanu, pregătește răscoala pe Mureș 411.
 Mărgineanu Ioan, candidat de inspector în
 districtul Blaj 944.
 Mărgineni, mănăstire, închisoare 162–164.
 Maria Therezia 240, 244; pentru drepturile
 românilor 40, 53; ~ și secuii 438, 442,
 972, 975.
 Măria, negustor din Brașov 321.
 Marin A., la Paris 325.

Marin Neculai, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
 Mărișeleni (Cluj), luptele de la ~ 587, 1034, 1035, 1049, 1056, 1067; femeile din ~ 1067.
 Marius, dictator roman 648.
 Márki Sándor, istoric 1104.
 Marosi Simeon, la liceul din Cluj 323.
Marseillaise (*Marseleza*) 890; cîntat pe Cîmpul Libertății la București 857; tradusă în 1834, 94, 95; *Marsiliea românilor* (1840) 162—164.
 Marsilia (Franța), comerțul Principatelor cu ~ 1121, 1130.
 Marsinai Ioan, student la colegiul reform. Tg. Mureș 322.
 Martens Ch. 833.
 Maschek, învățător în Rusca 93, 96, 97.
 Maschka Gottfried, negustor din Boemia 416, 417.
 mase, popor:
     N. Bălcescu despre „deșteptarea poporului” 1190; J. P. Brissot apără dreptul poporului la răscoală 6—18, 18—30;
     poporul la 1821, 63—64, 1190—1191; la 1840, 1192; în Moldova (1846), 272—274, 274—277; Katrina Varga și buciumanii 508;
     la Adunarea de la Blaj (mai 1848) 487, 500—501, 503—505, 1165, 1170, 1179; pe Cîmpul Libertății de la Lugoj 518; moșii din domeniul Zlatnei 578—580, 580—582, 585—588; țărani și orășeni la București 543—545, 547, 548, 561, 563, 564—565, 567, 848, 851, 861; de la 11 la 13 Septembrie 863—864, 864—866, 867—868, 875, 883—884; poporul arde Regulamentul organic și-i sfărîmă monumentul 856—857, 861; la Blaj în septembrie 991, 995; în Cîmpul lui Troian 1165; octombrie 1848 în Transilvania 988, 992, 990, 994, 991, 995; „inimoișii fii ai munților” 1055;

Avram Iancu despre oastea sa poporană 1025—1061; N. Bălcescu despre poporul din Transilvania în luptă 918, 951, 952—956; intervenția ~ p. liberarea lui Iancu 1144—1145; suferințele de pe urma războiului 1157; „țărani refuză să se supună legiurii organice” 890—891, 892; „revoluția, opera tuturor” 1165; „domnirea poporului prin popor” 1194; v. și *națiune*; *clase*, *pături*, *categorii sociale*.
 Mate, cancelist în districtul Făgăraș 594.
 Matei Basarab 216, 222.
 Matei Corvin 33, 34, 47, 201, 207, 460, 956.
 Matei George, centurion 1036, 1066.
 Matei Nicolau, tribun 1034.
 Mavrocordat, familia 397.
 Mavrocordat, comandă un escadron de cavalerie, București 362.
 Mavrocordat Aleco (Alecachi), ss. „Petiția-proclamație” Iași 362, 367, 395, 397, 636, 637.
 Mavrocordat Al. C., în Comitetul de redactare a „Petiției-proclamație” Iași 362.
 Mavrocordat Constantin, domn 282, 660.
 Mavrocordat Costachi, logof., ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
 Mavrocordat Nicolae, domn, reforma sa 734, 1190, 1191.
 Mavrocordat Neculai, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
 Mavrodin, la Paris 351, 361.
 Mavrodin, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
 Mavrodolu Gheorghe, comisar de propagandă Rîmnicul-Sărat 694.
 Mavrogheni Petrachi, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363; corespondență cu C. Negri 636, 637.
 Mavros Nicolae, directorul carantinelor 132, 141, 147, 148, 342, 345, 343, 346.
 Medefalău (Murășeni, Tg. Mureș) 1067.
 Mediaș, oraș 1018, 1019; prefectură revoluț. 980, 1005.

- Meghistanu, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Mehedinți, comisar de propagandă 697; deputat în Comisia proprietății 748, 762; deputați din ~ pentru Construcțiune 772; unități de panduri 555.
- Mehesi Iosif, consilier de curte 453.
- Mehmet Ali 196.
- Mehmet pașa, comandantul trupelor de ocupație în Oltenia (1848) 892, 892.
- Meitani Ștefan, baron 82.
- Meletie, mitropolit, Moldovei 626, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362, 394.
- Meletie C., comisar de propagandă Mușcel 696.
- Meliu, găzduiește pe Eliade 565.
- Melicescu, căminar, conjurat 178.
- Melinte, conjurat 177.
- Mercurea (Sibului) 1065.
- „Mercurul din Iași” 290.
- Merisăscu, paharnic, conjurat 177.
- Mesente, sat (Alba de Jos) 1028.
- Meșir Garabet, conjurat 177.
- Meszáros Károly, despre Adunarea de la Blaj 504, 505.
- Meteș (Alba, Hunedoara) 1158.
- Metian Ioan, la liceul din Cluj 178.
- Metternich Klemens L. W. von, cancelarul Austriei 711, 782, 783, 896, 937, 939, 949; ~ și mișcarea din Banat (1834—1835) 96—97, 97—98; ~ și represiviunile în Galizia 373, 376; cenzura sub ~ 400; căderea lui ~ 1173, 1182; raportul Consulului din București către ~ 225, 225—226, pamflet împotriva lui 239.
- Mezei 917.
- Micaș (Micheș) Florian, avocat; arestat, se cere eliberarea lui 439, 444, 445, 487, 489, 492, 910; la Blaj 916; prefect revoluț. 980, 1066; în Comitetul de pacificare 982, 985, 988.
- Micaș, tatăl prefectului 1040.
- Michelet Jules 318.
- Miclescu Costachi, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Miclescu Dimitrie, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Miclescu Dimitrie Scarlat, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
- Miclescu Ioan, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Miclescu Iordache, vornic, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
- Miclescu Săndulache, conjurat 177, 179, 180; în Soc. Filantropică Iași 183; surghiunit în 1848, 380, 381, 397.
- Miclescu Scarlat, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
- Micu Clain Samuel 218.
- Miescu Ilie, învățător din Lugoj 254—259, 262—268.
- Miescu, fiul 255, 264.
- Mihăescu Simon, comisar de propagandă Ialomița 695.
- Mihai Viteazul 214, 216, 221, 506, 559, 663, 681, 737, 1194; renume, simbol al unității naționale 99, 100, 101, 329, 452.
- Mihăianu Panait, comisar de propagandă Argeș 695.
- Mihăileni, țirg Moldova 104.
- Mihăileni, sat în Apuseni, conferința de la ~ 1038, 1039, 1066.
- Mihalache, logofăt, conjurat 178.
- Mihalowski von, căpitan, la Cheța pe Arieș 905, 907.
- Mihalowski Nedelcovics, lt. col. 1145, 1148, 1151, 1152.
- Mihail (Alba de Jos), masacrul de la ~ 574, 576, 902, 939; comisia de anchetă 575, 576.
- Mihuț A., pentru înarmarea românilor bănățeni 607.
- Mikale, lupta de la ~ 154.
- Mikó Imre, președintele Adunării secuilor de la Lutița 924, 930, 930, 936, 936.

- Mikó Mihály, imputernicit al secuilor 927, 933.
- Milcov 86, 358, 506, 548, 638, 639, 792, 798; ~ hotar 80.
- Mile Aleco, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Miler, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
- Miler Aleco, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
- Miler Gheorghe, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
- Miler I., ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Milicescu, locot., ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Milkovia, lucrarea lui Benkő 34, 48.
- Miller, funcționar minier 94, 95, 96, 97.
- Milioș, principe sîrb 1008.
- Milu Matei, postelnic, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
- Milu Matei, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Mimaut (Mimot), consul francez la București 37, 90, 808, 808.
- Minciaki, consul rus în Principate 88, 92, 525, 529, 652, 653, 830.
- Minco N., membru în Guvernul provizoriu 701, 703, 706, 772; membru în Locotenența domnească de șase 329.
- mine din Ț. Rom., discuție în Adunarea Obștească, 231—232; concesionarea lor 231, 232.
- Minjina, moșia lui C. Negri 269—270, 270—271.
- Mintoiul Nec., gociman, ss. protestul de la Sighișoara 593.
- Mircea cel Bătrîn 216, 221, 681, 720, 734, 1193, 1194; tratatul cu Poarta 533, 537, 559, 666, 831, 832, 835, 837, 884.
- Miroslavski 332.
- Misail Călugărul, cronicar 158.
- Mišcenko, colonel rus 378, 380.
- Missici Ioan, din Timiș-Torontal 511.
- Mocioni, familia 957.
- Mocioni Andrei, deputat 957.
- Mocioni de Foen Ioan, ss. Memoriul din 25 febr. 1849, 962, 965.
- Mocioni de Foen Lucian, ss. Memoriul din 25 febr. 1849, 962, 965.
- Mocioni Petru, președintele Conferinței românilor din Banat 956.
- Moga 917.
- Moga Ioan, candidat p. episcopia din Transilvania 290; la Adunarea de la Blaj 491.
- Moga Iosif, tribun revoluț. 1026, 1032, 1066.
- Mohács, bătălia de la ~ 189.
- Mohu (Sibiu), adunare la ~ 917.
- Moican P., sulger, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Moisanu Mărgărit, v. *Moșoiu*.
- Molăjescu Mihail, în mișcarea din 1840, 161, 164.
- Moldova, *passim*.
- Moldo-Valaia și mișcarea românească (H. Desprez) 336—337, 338—339.
- Moldovan Dimitrie, din Deva 1009; secretarul delegației la Innsbruck 571, 573, 614; sub-administrator de Hațeg 1014, 1015.
- Moldovan Macariu, prefect de Cetatea de Baltă 980, 1046, 1061.
- Moldovan N., tribun 1066.
- Moldovan Nicolae, paroh, ss. protestul de la Sighișoara 593.
- Moldovan Silvestru, istoriograf 1068.
- Moldovan Ștefan, ss. protestul de la Sighișoara 593.
- Moldovan Ștefan, protopop, viceprefect revoluționar 1004, 1005.
- Moldovan Vasile, prefect 980, 1050, 1052, 1063, 1066, 1068.
- Moldovan Zaharia, ss. protestul de la Sighișoara 593.
- Moldovanu D., ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Moldovanu Zaharia, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362; persecutat 378, 380, 392, 397; la Brașov 508; în Bucovina 624, 640, 645.

- Moldvai Pavel, la liceul din Cluj 324.
 Molna 358.
 Molnar (Morariu), tribun 1047, 1066.
 Molnar Elia, v. *Moraru Ilie*.
 Molnar Francisc, la liceul din Cluj 323.
 „*Moira*”, periodic 155.
 moneda, dreptul de a bate ~, deziderat 84.
 Momolo, sala 563.
 „*Moniteur*” (*Le*), periodic francez 151.
 „*Monitor oficial*” (Ț. Rom.) 691, 773, 775, 1137.
 Montaș Panait de, boier moldov. 641.
 Monti, profesor de l. franceză la București 410.
 Morariu Eftimie, centurion 1038.
 Moraru Ilie (Molnar Elia) 410; asesor la district. Făgăraș 946.
 Morariul Samuil, centurion, Clămpeni 1041, 1066.
 Moroianu Oprea, la liceul din Cluj 323.
 Moroiu C., prof. de drept 106, 136, 145; în mișcarea din 1840, 159.
 Morșin D., ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
 Moruzi Alecu (Moruzi Alex.), ss. „Petiția-proclamație” Iași 362; arestat, surghiunit 367, 378, 380, 397; la Cernăuți 645.
 Moruzi Costachi în comitetul de redactare a „Petiției-proclamație” Iași 362; activitatea în 1848, 373, 376, 396; caracterizare 373, 376.
 Moruzi Dimitrie, dragonar 526, 529.
 Moscova, documente românești la ~ 218.
 Moșna (Sibiu) 1018, 1019.
 Moșoiu Mărgărit, șeful poliției de sub Guvernul provizoriu 551, 564, 566, 568.
 Movilă Ieremia, domn al Moldovei 99.
 „*Mosaieu*”, Craiova 152.
 Mühlbacher, prefect de Lemberg 617, 620.
 Müller Johannes, istoric elvețian (1636—1708) 224.
 „*Mitt el Jelen*”, periodic Cluj 300, 301, 308.
 Muncaci Grigorie, decurion 1066.
 Muncel, în Banat 1151, 1153.
 München 1066.
 Münich, feldmareșal rus 66, 684.
 Munkacs Grațian, la liceul din Cluj 324.
 Muntean Gheorghe, ss. Petiția de la Pesta 511.
 Munteanu Ioan, din Bedeleu, centurion 1066.
 Munteanu Iulian, tribun 1066.
 Munteanu Vasile, tribun 1066.
 Murășan Grigore, decurion 1066.
 Murășan Ioan, decurion 1066.
 Murășan Nicolae, la Mihail 576; viceprefect 1066.
 Mureș 256, 264, 943; valea ~ 990, 994; ~ ținut 448, 477; răscoale, lupte, trupe 411, 587, 1027, 1028, 1029, 1050.
 Mureșanu Andrei, poet 320, 506—507, 980.
 Murgășanu, deputat proprietar în Comisia proprietății 749.
 Murzu Eftimie, în mișcarea din 1840 (Ț. Rom.) 159, 161, 164, 251, 259, 310, 313; mișcarea din 1844—1845, 250, 251—259, 259—268; în Banat la 1848, 513, 514, 515—516, 518—519; ~ deputat în Dieta maghiară (1848—49) 519, 793, 794, 800, 801, 897, 1146, 1147, 1149;
     scrieri, proclamații 252—254, 255, 257—258, 260—263, 265—267, 512—513, 591; legături, corespondență 252—254, 255, 258—259, 262—263, 793—794, 800, 804, 807; întâlnirea ~ Bem 1146, 1149, 1147, 1150, 1151, 1153; arestări, anchete, condamnări 251—259, 259—265, 309—311, 313—314, 1108, 1109, 1146, 1148—1149, 1151, 1152, 1154—1155, 1155—1156;
     caracterizare 311, 314, 801.
 Mușcel, comisari de propagandă 696; deputați de ~ 752, 772.
 Mușescu George, vicetribun 1017, 1066.
 Mussurus, secretarul comisarului turc Talaat Efendi 524, 524.
 Mușunoiu Constantin, gociman, ss. protestul de la Sighișoara 593.
 „*Muzeu național*”, periodic București 103, 152.

N

Nachi, jicnicer, conjurat 177.

Nacu Gheorghe, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.

Nadeș, sat în scaunul Sighisoarei 593.

Nalaczy, familie de origine rom. 38, 52.

Nameșiu (Naneș) Vasile, comisar de propagandă Teleorman 696, 697.

Nanu N., comisar de propagandă Argeș 694.

Napoleon Bonaparte 214, 223, 402, 464.

Năsăud 403, 521.

„*National*” (*Le*) periodic francez 151, 273, 276.

națiune, naționalitate 188, 199–205, 205–211, 248–249, 401, 402, 403, 438, 439, 468–469, 471, 476, 497, 498, 518, 646, 647, 676, 681, 682, 1016, 1075, 1080, 1097, 1097, 1140; N. Bălcescu despre ~ 1193, 1194; v. și *Constituția imperială*;

națiunea română, întreagă 59, 155–158, 273, 275, 515, 675, 676, 681–682, 683–684, 698, 699, 792, 793, 822, 899, 911, 914, 912, 915, 1075, 1080, 1081, 1174, 1182; v. și *statistică demografică*; *stat național unitar*;

națiunea română din Imperiul habsburgic 44, 57–58, 593, 790, 792, 950, 958, 960, 962, 963, 966, 966, 967, 969, 969, 1009, 1072, 1076; v. și *Bucovina*; ~ în Transilvania 34, 35, 48, 36, 49–50, 37, 51, 38, 52, 41, 54, 42, 55, 56, 44, 57, 186, 192, 240, 244–245, 242, 246, 401, 402, 403, 404, 405, 436, 441, 451, 452, 455, 456, 462, 463, 466, 471, 472, 474, 476, 477, 484, 485, 486, 487, 488, 509, 510, 511, 584, 584, 585–588, 681, 790, 792, 908, 910, 913, 940, 954, 955, 972, 973, 990, 994, 991, 995, 992, 996, 996, 998, 1011, 1038, 1075, 1079; ~ în Banat 253–255, 261–263, 510, 511, 513,

514, 517, 517, 790, 792, 956, 957, 1075, 1079;

pentru recunoașterea naționalității 533, 583, 584, 584, 942, 1072, 1077, 1075, 1079, 1089, 1091, 1102, 1103, 1172, 1181; tratative româno-maghiare 788, 1075, 1080, 1088, 1089, 1090–1092, 1093–1095, 1096, 1096–1097, 1100, 1100, 1101, 1102, 1103, 1105, 1107–1108, 1110, 1112, 1146, 1148, 1175–1176, 1183–1184; A. Iancu despre ~ 1090–1092, 1093–1095, 1101–1102, 1102; misiunea lui Bălcescu 1088–1090, 1096, 1096, 1101, 1102; proiectul de împăciuire 1097–1101, 1097–1101; misiunea lui Murgu 1108–1109;

împotriva uniunii cu Ungaria 401, 403, 410, 436, 437, 441, 439, 443, 440, 444, 447, 461, 462, 463, 464, 467, 468, 476, 477, 478, 479, 486, 490, 496, 570–571, 572–573, 584, 584, 588, 594, 787, 801, 909, 937, 938, 954, 997, 999, 1025, 1073, 1077, 1170, 1178; v. și *Ungaria*;

națiunea română din Transilvania și celelalte naționalități 406–408, 446, 492, 588, 589, 592, 938, 990, 994.

Neagoe Basarab, *Învățăturile* sale 216.

Neagoe Ioan, centurion 1066.

Neamț, cetate 216; mănăstire 632, 633; ținut 1002.

Neapole 332.

Neculce Ion, cronicar 222, 684.

Negoită Costachi, conjurat 177.

Negreni (Fechetău, Bihor) 419, 420, 420, 421.

Negri Costache 641; activitate revoluționară, la Minjina 269, 270, 270, în 1848, la Paris 561, la Brașov 508, în Bucovina 624, 629, 630, 640, 643; corespondența cu: Costăchiță Filipescu 269, 270, 270–271, P. Mavrogheni 636, 637, N. Bălcescu 797.

Negrut Costache, spătar, conjurat 177.

- Negrut Gligori, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Negrui Ioan, căminar, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
- Negruzzi Costache 333, 979; ~ *Marșul lui Dragoș* 978—979; Carlu Nervil, pseudonimul sau în „*Gazeta de Transilvania*” 149, 150.
- Negu I., centurion 1066.
- Negulici I., pictorul 108; ocirnuitor de Prahova 562, 690.
- Negură-Leiteriu Ștefănașe, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
- Nemegyei Johann, consilier și ad-tor la Zlatna 586, 1026, 1027; raportul său 578—580, 580—582.
- Nemeș (de la Sibiu) 579, 581.
- Nemeș Ioan, învățător în Abrud, spinzurat la Baia de Criș 1066.
- Nemeș Ioan, centurion 1066.
- Nemeș Ioan, tribun 1026.
- Nemeș Vasile, tribun 1066.
- Nemet, librărie în Brașov, abonamente la „*Magazinu istoricu p. Dacia*” 283.
- Német János, din Lunga 929, 935.
- Német László, deputat secui 438, 442.
- Nemeti, secretar la Zlatna, anunță ștergerea iobăgiei 586.
- „*Nemzeti politikai kiadvány*”, periodic Pesta 435, 440, 894, 897.
- Nenovici Nae, comisar de propagandă Brăila 694.
- Neofit, mitropolitul Ț. Rom., președintele Obșteștii Adunări 230, 232; în Guvernul provizoriu 551, 552, 553, 554, 557, 558, 692, 701, 703, 706, 772; în Locotenența domnească de șase 829, 866; cuvântarea la arderea Regulamentului organic 857; FuadEfendi către ~ 862.
- Nero, împăratul 9, 21.
- Nesselrode, conte, ministru-Cancelar al Rusiei 522; instrucțiuni către consulii din Principate 673; *Nota diplomatică din 19/31 iulie* 675, 682, 684, textul *Notei* 811—815, 815—819, 819—820, 820—821.
- Nestor Heruvim, comisar de propagandă Ilfov 695.
- New-York 685.
- Nica, librărie Iași, abonamente la „*Gazeta de Transilvania*” 280, la „*Magazinu istoricu p. Dacia*” 283.
- Niceta, episcop ortodox în Dacia (sec. IV) 31, 45.
- Nichifor Iliescu, ierodiacon, comisar de propagandă Buzău 965.
- Nicoară Beianul, protopop 458.
- Nicoară David, ss. Petiția de la Pesta 511.
- Nicoară Moise 59.
- Nicola (fiul parohului din Geoagiu), centurion 1058, 1066.
- Nicola Marei, tribun 1066.
- Nicoiaș I al Rusiei 651, 669, 682; manifestul său 669, 670; despre revoluția din 1848 în Principate 673.
- Nicolaevici Vasile și înarmarea bănățenilor 607.
- Nicolau Costachi, căminar, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Nicolau Gheorghe, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Nicolau Petre, comisar de propagandă Buzău 695.
- Nicolescu N. A., membru în Obșteasca Adunare, Ț. Rom. 232, 778.
- Nicopole 832.
- Niculescu (Nicolescu N.), în ad-ția revoluționară (Ț. Rom.) 690, 778.
- Niculiță Ilie, delegat din Bucovina, la Viena 618, 621.
- Niculiță Ioan, centurion 1066.
- Nistru 337, 339, 470, 523, 666, 683.
- Nițescu Gheorghe, obșteșc controlor în Guvernul provizoriu 551, 562; în Comisia financiară 778.
- Niuny Fridolin (Nuni), conducător de societate conspirativă în Banat 310, 313.
- Nopcea Alexie, comite al Hunedoarei. 72, 297, 453.

Nopcea Basiliu, în Adunarea de la Blaj 491;
 în deputația la Viena 490, 504, 505.
 Novak, căpit. 1027.
 Novicvai Ioan, ss. „Petiția-proclamație”
 Iași 363.
 Nyaryi, deputat în Dieta maghiară 1083,
 1086.

O

Oarda (Alba), biserica română din ~ 467.
 „*Observatorul*”, din Sibiu 1062.
 Ocolişul Mare (Turda-Arieş) 1063.
 O’Connel, om politic irlandez 801.
 Odobescu Ioan, colonel, trimis împotriva
 ciocănaşilor de la Telega 53; şeful mi-
 liției (în 1848) 545; ministru de război
 551, 562, 563; arestează Guvernul pro-
 vizoriu 563; arestat 563; demisionează
 761; la Viena 782, 785; caracterizare
 108, 566, 568, 690.
 Odorhei, scaun 924, 930, 930, 936.
 Odorheiul Secuiesc 440, 444, 927, 933.
 Ofenbaia (Turda-Arieş) 1058, 1066, 1068;
 armata lui Iancu la ~ 1026, 1032.
 Olahus Matei, judecător regesc la Orăştie 33,
 47.
 Olahus Nicolaus, arhiepiscop de Strigoni-
 u 33, 47.
 Olanda 170, 175, 784, 785.
 Olmütz, reşedință imperială 962, 965, 966,
 966; deputați români la ~ 956, 962,
 965, 966, 967.
 Olt, riu 477, 543; județe gata de revoluție
 peste ~ 350; ~ județ, comisari de pro-
 pagandă în ~ 696; deputați p. Consti-
 tuantă 772.
 Olteanu Iacob, tribun 1045, 1046, 1054,
 1056, 1061, 1066.
 Olteanu Vasile, la liceul din Cluj 323.
 Olteanu, munte 1058.
 Oltenia (Valahia mică) 110, 114, 669; turburări
 revoluționare, revoluția în ~ 531, 564,

567, 566, 568, 800; rezistența armată
 885, 886, 886, 888, 892, 892; Ef. Grant
 în ~ 887, 888; reacțiunea în ~ 805.
 Omer paşa 810; guvernatorul militar al
 Bucureştilor 868, 890, 892, 892; ~ și
 evenimentele din Dealul Spirii 870, 872;
 ~ și generalul Magheru 885, 886, 887, 888;
 ~ și consulul britanic Colquhoun 887,
 888.
 Opitz Martin, despre români 155, 158.
 Oprescu D., comisar de propagandă Romanați
 696.
 Oradea Mare 291, 420, 421, 1034, 1049, 1050,
 1056; episcop român, deziderat 409;
 români din ~ 1009; abonamente pentru
 „*Magazinul istoric p. Dacia*” 283.
 Orăscu Al., membru în Comisia p. Consti-
 tuantă 777.
 Oravița, ținut reprezentat în Dietă de Ef.
 Murgu 519.
 Orbescu Petre, comisar de propagandă Dolj
 696.
 „*Organul luminării*” 410, 412.
 Orghidan N., senator de Făgăraș 946.
 Orlat, orlăteni, regimentul român 410, 521.
 Orșova 349, 428, 431, 882, 940, 1137; Murgu
 va trece prin ~ 1108, 1109; v. și *Ruşava*.
Osibitil act de numirea suveranului românilor
 123—125, 125—127.
 Oșorhei 1066, 1067.
 Osieczki 255, 264.
 Otneşcu At., comisar de propagandă Ilfov
 695.
 „*Oziris*”, periodic Moldova 152.

P

Pădureni (Turda-Arieş) 928, 934.
 Paget John, face cronologia războiului din
 Transilvania 1022—1023; scrieri 1169—
 1170, 1178—1186; corespondență 1018—
 1019, 1019—1020.
 Păginescu, familie rom. din Hațeg 453,

- Paladi Costachi, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Paladi Ecovachi, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Paladi Manolachi, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Paladi P., ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Palanca (Buzău), punct de strajă 1003.
- Paleologu 103, 1088.
- Paleologu C., comisar de propagandă Olt 696.
- Paiermo, mișcări revoluționare la ~ 33.
- Pălfy 916.
- Palmerston H. J. T., lord, ministru de Externe britanic 1172, 1180; corespondență 146, 564, 566, 869, 871, 886, 888, 1022, 1022.
- „Pământeanul”, periodic București 132.
- Panciova, agitații ale sirbilor 516.
- Panfilu Costachi, sulger, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Pangal V., la Paris 325.
- Pannonia 221, 238, 460, 463, 521.
- Panovici Dimitrie 917; asesor, secretar la alegerile din Făgăraș 945, 946.
- Panovski Anton, în mișcarea din 1840, 164.
- Panu Anastasie, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363; arestat la Galați 389, 397; destituit 392; corespondență cu L. Rosetti și G. Sion 627—628.
- Pap Sigismund, ss. Petiția de la Pesta 511; deputat în Dieta maghiară 897.
- Papadopolu I., comisar de propagandă Dolj 696.
- Papai, comandant maghiar 1050, 1058.
- Păpăuți, mănăstire 658.
- Papălvi Constantin, deputat în Dieta maghiară 897.
- Papiu Ilarian Al. (Alexandru Pop) 1096; la Adunarea de la Blaj 501, 503; așteptat în Ț. Rom. 799; candidat de inspector la Blaj 944; scrieri, publicistică: „*Diorele p. minte și inimă*” 283—284, *Adresele din M.-Oșorhei* 403—406, *Istoria*
- Românilor din Dacia Superioară* 1102—1106, 1149.
- Papiu Ioan, prof., comisar de propagandă Muscel 696.
- Papiu Modest Iacob, prefect revoluționar 981.
- Papiu Popovici Al., comisar de propagandă Dimbovița 695.
- Părăianu Dimitrie, subocirmuitor Dolj 890.
- Paraschiva, paharnic, conjurat 178.
- Parascoveanu Costache, a compus cîntecul revoluț. *Saltă române* 893.
- Parău Iosif, din Sulighete 67, 70.
- Paris 77, 330, 341, 344, 412, 807, 808, 1018, 1019; Câmpineanu la ~ 113, 117; tineretul român revoluționar la ~ 105, 108, 113, 117, 151, 279, 285, 286, 323, 324, 326, 330, 348, 349, 397, 561, 784, 785, 1142, Bălcescu C. 1136, Bălcescu N. 315—320, 335, 413, 953, I. C. Brătianu 566, 568, C. A. Rosetti 322; ecoul revoluției de la ~ 372, 373, 375, 376, 487, 735; revoluția română, legături cu ~ 532, 639, 807, 808, 1009, 1011, 1142—1143, 1166; emisari români la ~ 846—847, 849, 940, 1008, 1009, 1143; difuzarea presei la ~ 804.
- Partenie, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Partenie, ieromonah, comisar de propagandă Argeș 694.
- partide, grupări politice:
- N. Bălcescu despre ~ 315—317, 320, 335, 1191; G. Barițiu 531;
- Partida națională: în ambele Principate 315—317, 320, 709, 1192;
- ~ în Ț. Rom. 118, 121, 128, 137, 131, 140, 133—135, 142—144, 146, 147, 316—317, 320, 951; tineretul revoluționar 228, 229, 320, 337, 338—339, 341, 344, 348; partida liberală 341—344, 344—347, 524, 524, 526—527, 529—530; partida bătrînilor boieri 336—337, 338, 342, 345, 344, 347, 1196; partida opoziției (1839) 129, 138, 130, 139;

- ~ ciocoilor și lanariotă 335, 1191;
~ filorusă 129, 138, 131—134, 140—143,
136, 145; ~ domnitorului (1839) 129—
130, 133—139; ~ anticonstituțională
(1848) 831; „partida Câmpineanului”
(1848) 690;
~ în Moldova 373, 377, 636, 637,
638, 639, 649, 653, 659, 663; Comitetul
de redacție a „Petiției-proclamație” 359,
361, 366; programe politice 359—361,
647—685; bătrînii pasivi 317, 373, 377;
tineret germanofil 373, 377; activitatea
revoluționară de la Cernăuți 622, 625,
626, 634, 638, 642—643, 644—645.
- Pascal D., ss. „Petiția-proclamație” Iași
362.
- Pascu Cornea, țaran din Sulighete 68, 72.
- Pascu Ion, dascăl, ss. protestul de la Sighi-
șoara 593.
- Pascu Macsim, incită la revoltă 256—258,
265—266; ss. Petiția de la Pesta 511;
arestat (1848) 1146, 1148.
- Paskevici, general rus 1023, 1023.
- Pastie Ștefan, conjurat 178.
- Pataky K. M., autor 1104—1106, 1106—1108.
„Patrie”, (La), periodic francez 272, 274.
- Paul cel Mare de Vajda Haza 53, 56.
- Pavel, țar 682.
- Pavel Simion 66, 69.
- Pavlov Iancu, sărdar, ss. „Petiția-proclama-
ție” Iași 363.
- Pavlu (Pavel) Gheorghe, comisar de propa-
gandă Slam-Rimnic 694.
- Peatra Lungă, luptele la ~ 1036.
- Peatra Tăiată, lupte la ~ 1036.
- Peliș (Peleş), lingă Cîmpeni 1054.
- Penciu Avram Nicolae (Micloș Penș) 917.
- Pensilvania, legi pentru egalitatea cetățeni-
lor săi 14, 25, 17, 29.
- Pereș (Perez) Grigore, la Paris 324, 561; mem-
bru în Comisia p. Constituantă 777.
- Pescaru Ioan, sublt., despre evenimentele din
Dealul Spirii 870, 872, 873, 873.
- Pesta 193, 309, 311, 402, 435, 440, 464, 465,
576, 921, 924, 1070; Dieta din ~ 402,
588, 591, 594, 793—794; presa 460,
894; acțiuni contra aristocrației 712;
Jellačić la ~ 1171, 1180; Adunarea ro-
mânilor ținută la ~ 509—511, 517; pre-
zențe românești la ~ 789, 791, N. Bal-
cescu 1088, D. Brătianu 882, Laurian
787, 917, Murgu 251, 259, 260, 310, 313,
513, 514, 793—794.
- „Pesti Hirlap”, periodic 460, 894.
- Petcu Ion, comisar de propagandă Dolj 696,
1142.
- Petersburg (St. Petersburg) 88, 92, 129, 138,
131, 140, 342, 345, 329, 1008, 1022, 1022;
convenția (1834) 119, 121, 678, 835; Cabi-
netul imperial de la ~ 522, 648, 667,
668, 673, 679; arhive la ~ 218; v. și
Rusia.
- Petersburg, hotelul de la Iași 373, 377, 387.
- Petöfi Sándor 991, 995.
- Petreanu Ioan, propagandă revoluț. Ț. Rom.
1142.
- Petrescu Al., comisar de propagandă Teleor-
man 695.
- Petrescu Ioan (probabil Petreanu Ioan),
comisar de propagandă Argeș 695.
- Petrescu Ion, din Sulighete 67, 70.
- Petrescu Nicolae, din Sulighete 67, 70.
- Petrilaca de Mures (Magyar Peterlaka), garda
națională secuiască 929, 935.
- Petrila Pavel, ss. Petiția de la Pesta 511.
- Petrovici Ioan, paroh din Timișoara, abona-
mente pentru „Magazinul istoric p.
Dacia” 283, ss. Petiția de la Pesta 511.
- Petrovici Ioan, la liceul din Cluj 323.
- Petru cel Mare, țar 217, 222, 223, 651, 666,
668, 1191; ~ și Dimitrie Cantemir 650,
682.
- Petru (și Ioan), împărați 515.
- Petru Rareș, domn 654.
- Petru Șchiopul, domn 216.
- Pfeifer, din Abrud 1057, 1061.

- Pfersmann, feldmareșal-it. 916, 952, 955, 982.
- Phalaris, tiran din Agrigente 7, 19, 9, 21.
- Piatra Craiului 456, 440.
- Piatra, sat în Teleorman, revolta din ~ 890, 891.
- Piccolo, cenzor 132, 141.
- Piemont 1161, 1164.
- Pinciu Ioan, din Râșinari, vicetribun 1056.
- Pintea 917.
- Pirlea Vladu, voluntar din Transilvania, propagandist în Ț. Rom. 1142.
- Pisa (Italia) 332.
- Piscupescu 561.
- Pisoțchi (Pisosky) Neculai, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362; în Comitetul revoluționar Cernăuți 645.
- Pisoțchi T., ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Pitești, în mișcările din 1840, 159; la 1848, 351, 860, 870, 873.
- Pius al IX-lea 490.
- Plateea (Grecia), lupta 154.
- Platon Gheorghe, în Soc. Filantropică Iași 183.
- Pleșoianu, deputat sătean în Comisia proprietății 725, 756, 757, 763.
- Pleșoianu Nicolae, colonelul 547; înainte de revoluție 349, 411; în Guvernul provizoriu 542; generalul Magheru către ~ 852—854.
- Plinius cel Tânăr 217.
- Ploiești 83; abonamente la presa transilvană 409; în vremea revoluției ~ 532, 564, 567.
- Poarta Otomană v. *Turcia*.
- Poarta de Fier, lupta de la ~ 1167.
- Podeanu (Pădeanu) C., comisar de propagandă Mehedinți 697.
- Poenaru Petrache, la 1848, 778.
- Pogor, spătar, conjurat (1839) 177.
- Pogor Vasile, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
- Poiana, sat (Alba-Hunedoara) 1158.
- Poiana Stampoi, sat (Ocolul Cimpulung-mold.) 615, 618.
- Pojon (Pozsony, Pressburg, azi Bratislava) 332, 513, 514; evrei din ~ 437, 441; gardă națională 437, 441; Dieta Ungariei din ~ 512, 513.
- Pojoni Alecsiu, paroh Blaj 944.
- Pojorita, comună (Ocolul Cimpulung-mold.) 615, 618.
- Polizu 774, 776.
- Polonia (polonezi, lehi) 334, 427, 430; istoria și bibliotecile ~ 218; soarta ~ în trecut 87, 90, 273, 275, 373, 377, 709; S. Bărnuțiu despre ~ 192; ~ și Moldova 656; cooperare revoluționară româno-polonă 110, 114, 112, 113, 115, 116, 117, 779, 780, 781, 781; mișcarea revoluționară în 1843, 344, 347, 348; Franța și ~ 784, 785; ~ și revoluția maghiară 1088, 1112, 1114, 1175, 1183.
- pompieri, v. *armată*.
- Pomaz Constantin, dr., ss. memoriul din 25 febr. 1849, 962, 965.
- Ponorul Rimetei (Remetii), sat (Alba de Jos) 1034; lupte 1035, 1057, 1058, 1065, 1066.
- Pop Al., prefect revoluționar Dej 981.
- Pop Andrei, profesor Blaj 944.
- Pop Augustin, profesor Blaj 944.
- Pop A., v. *Al. Papiu Ilarian*.
- Pop Ioan, la liceul din Cluj 323.
- Pop Ioan, tribun 1066.
- Pop I., viceprefect Sebeș 980.
- Pop Ladislau 1081.
- Pop de Macedonfi Iosif 962, 965.
- Pop Marțian Dionisiu, prefect revoluționar 980, 1066.
- Pop Matei, asesor district. Făgăraș 946.
- Pop Nicolae, la liceul din Cluj 324.
- Pop Nicolae, tribun 1066.
- Pop Vasile, preot, tribun 1066.
- Popa Costan, din Sulighete 68, 69, 71, 72.
- Popa Dănilă din Criscior 5, 6.

- Popa Dumitru, din Sulighete 68—69, 71, 72.
- Popa George 943; în oastea lui Iancu 1067.
- Popa Zahau, deal, lupte 1046.
- Popasu Ioan, protopop 290, 861; la Adunarea de la Blaj 488, 494; la alegerile din Făgăraș 945, 946; la Lugoj 957; ss. memoriul din februarie 1849, 962, 965.
- Popcu N., redactor al rev. „*Diorile*” 284; *Înătorul de nația-și* (poezie) 296.
- Popescu, în mișcarea din 1840, 159.
- Popescu, în mișcarea lui Ef. Murgu (1844—1845) 256, 264.
- Popescu Radu, cronicar 157, 222, 231.
- „*Poporul suveran*”, („*Popolul suveran*”) (T. Rom.) 363, 724, 841, 1137.
- Popovici din Zlatna 1047.
- Popoviciu Alexe din Sînta Maria, tribun 1067.
- Popovici Dionisiu, vicetribun 1025, 1067.
- Popovici Iova, martor în interogatoriul lui Murgu 255, 264.
- Popovici Simeon, ss. Petiția de la Pesta 511.
- Popovici Vasile, candidat la episcopia Trans. 290.
- Porcurea (în Hunedoara) 1017.
- Profiriu Aleco, comis, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Portoș (Portoș, Alba Iulia), trupele prefec-tului Vlăduț la ~ 1050.
- Porumbescu Ciprian, compozitorul 1159.
- Porumbescu Emilia, preoteasă în Bucovina 1159.
- Poruț, bănățean 516.
- Poruțiu S., la Tg. Mureș 404.
- Potocki, agent revoluț. în Galiția 349.
- Praga, mișcări revoluționare 589, 613; con-gresul slav de la ~ 1173, 1182.
- Prahova, județ 82, 83, 690; comisari, depu-tați de ~ 695, 731, 772.
- Prăjescu, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Prăjescu G., ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Prăjescu Iancu, conjurat 178; ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Prăjescu Răducanu, vornic, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Pray, istoric 53, 46.
- Predeal, cartierul general al generalului Lă-ders 1021, 1021, 1022, 1023, 1023.
- Prejbeanu, la Giurgiu 774, 776.
- presă :
rol, menire 81—82, 102—103, 149, 151, 151—153, 155—158, 234, 281—283, 318, 400, 401, 574—576, 590, 691, 804; tipografii în revoluție 561; abonamente, subscripții 104, 283, 321—322, 323—324; presa, tiparul în Moldova 222; publicații noi rom. în Banat 802; liber-tatea presei 293, 342, 345, 399, 400, 465, 527, 530, 534, 537, 584, 584, 654, 727, 802, 826, 827, 835, 837, 916; cenzura 133, 142, 317, 337, 339, 361, 383, 334, 383, 394, 400, 404, 412, 424, 425, 426, 485, 552, 654, 680;
presa maghiară din Transilvania 360, 361, 362, 368, 576, 894, 902; ~ să sească 104, 576, 903, 907;
presa străină: Anglia 1160—1162, 1162—1164; Franța 151, 382—383, 383—385, 413, 892, 893, 1087, 1110—1112, 1112—1114; Austria 427—430, 430—433, 570—571, 572—573, 781—782, 782—783; Turcia 664, 680, 808; Ungaria 499—501, 501—504, 513, 514, 894, 897; Rusia 811—815, 815—819, 819—821.
- Presca (Alba-Hunedoara), ciocniri, lupte 1027, 1158.
- Pressburg (Pozsony), v. *Pojon*.
- Pretorian Andrei, comisar de propagandă Argeș 694.
- „*Prietenul tinereții*”, proiect de periodic 287.
- Proca Costache, medelnicer, ss. „Petiția-pro-clamație” Iași 362.
- Procopie (Procopiu) Ioan, comisar de pro-pagandă Vilcea 696; căpit. în armata lui Iancu 1067.

Prodan Damian, în mișcarea din 1840, 159.
 Prodan Probu Simeon (vice-)prefect în Legiunea 2-a rom. 980; apelul său către maghiarii din Aiud 988-992, 992-996, 1025, 1067; la Abrud 1027; caracterizare 1034.

programe revoluționare, apeluri, petiții, manifeste:

349, 372-373, 375-376, 518, 519, 525-528, 528-531, 570, 571, 572, 573, 583-584, 584-585, 613-618, 618-621, 626, 627, 634, 642-643, 643-645, 673, 690, 691, 701, 719, 762, 781, 782, 787, 793, 801, 804, 806, 813, 817, 821, 856, 863, 865, 866, 890, 918-919, 1088, 1110, 1112;

la 1821, 63-64; la 1838 (*Act de Unire și Independență*) 118-120, 120-123; la 1840, 159-162, 165-170, 171-176; *Privire asupra stării de față* (N. Bălcescu) 315-320;

la 1848: apeluri 548-549, 622-624, 625-626, 638-640, 919-921, 922-924, 983-985, 985-988, 988-992, 992-996; *Deșteptarea României* (V. Alecsandru) 357-358; *Provocațiune* (S. Bărnațiu) 401-403; *Proclamație-circulariu* (A. Pumnul) 406-408; apelul lui Murgu 512-513; Proclamația către săteni 557-558; ~ către proprietari 706-709, 710, 805; protestul de la Sighișoara 591-593; *Ce sint meseriașii?* 421-427; „Petiția-proclamație” (Iași) 359-362, 366-367, 371, 382-383, 384-385, Comitetul de redacție și semnării ~ 361-363; *Protestație în numele Moldovei* (V. Alecsandru) 385-397; *Dorințele Partidei Naționale* (M. Kogălniceanu) 647-685; Cererile națiunii române (la Blaj) 484-486, 489, 490, 495-496, 588-590, ~ (Petiția) de la Pesta 509-511, ~ la Timișoara 517, 517-518, ~ la Lugoj 518-519; *Proclamația de la Ilaș* 533-541; cererile românilor din Bucovina 608-610, 610-613; cererile de la Blaj (septembrie)

908-910, 916-917; Memoriul adresat Parlamentului liberal de la Viena 910-913, 913-915; Protocolul Adunării de la Sibiu (decembrie 1848) 952-955; Memoriul din februarie 1849, 960-962, 962-965, 965-966, 966, 970-973, 973-976;

Memoriul sașilor (iulie 1848) 595-599, 600-605; programul secuilor (la Lutița) 924-930, 930-936;

Proiectul de împăcirea româno-maghiar 1088, 1097-1101, 1097-1101.

propagandă revoluționară 349-350, 689-691, 801-803, 813, 817, 823, 824, 826, 827, 940, 1142-1144; Comitet de propagandă 799, 803; v. și *comisari de propagandă, presă*.

„*Proșășirea*”, Iași 394.

Protogen, episcop ortodox în Dacia (sec. IV) 31, 45.

„*Pruncul român*”, București 563, 841, 842, 858, 1137.

Prusia 214; situația țăranilor 404, 454, 750; relații cu Moldova 782, 783; cu Polonia 348; guvernul ~ 639.

Prut 84, 132, 141, 358, 428, 431, 651, 667, 684, 1198; pacea de la ~ 222, 666.

Pseyer Eugen, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.

Puchner Antoniu de, baron, feldmareșal-lt., general-comandant al Transilvaniei 952, 954, 1036, 1082, 1085, 1157; proclamația către români 918, 919, 1025; relații cu ungurii 917; ~ și intervenția rusă în Transilvania 1022, 1022.

Puianu, viceprefect revoluționar 980.

Pulszky Fr., la Londra 1172, 1180; scrieri 1186.

Pumnul Aron 697, 799, 946, 947; proclamația sa 406-408; corespondență cu G. Barițiu 958, 959.

Pünkösdi Pál, căpit. secuilor 929, 935.

Purcăreni, comună (Brașov) 928, 934.

Puris (Puriș) Ștefan, student în teologie 515—516.
 Pușcașu (Pușcariu) Ioan 981; comisar de propagandă Argeș 697; asesor al district. Făgăraș 946.
 Putici: Ioan, ss. Petiția de la Pesta 511.
 Putna, ținut, revolte 274, 276.

Q

Quinez (Chinezu) N., la Paris 325.

R

Rachiș Iordache, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
 Racoce Teodor 151.
 Racotă, în evenim. de la 19 iunie 563.
 Racoviță Alecu, profesor (condica comercială) 106, 136, 145; în Obșteasca Adunare Ț. Rom. 232; în Comisia proprietății 713, 729, 742, 752, 755, 758, 848, 851, 852.
 Racoviță C. (Vișianu C.), în oastea lui Iancu 1101.
 Racoviță, comună (Făgăraș) 946.
 Racz Ioan, la licență din Cluj 324.
 Radoșanu Grigore (Rădușanu), în mișcarea de la 1840, 159, 161, 164.
 Radu Leonte, v. *Leonte Radu*.
 Radu Ion, deputat sătean în Comisia proprietății 761.
 Radu Iorgu, activitate revoluționară în Bucovina 624, 640, 645.
 Radu Negru, voevod 720, 729.
 Radu P., ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
 Radu Vasile, deputat sătean în Comisia proprietății 764.
 Radu Vodă, școala de la mănăstirea ~ 411, 561.
 Radulovici Grigore, ss. Petiția de la Pesta 511.

Raiacić Iosif, patriarh 949.
 Raich, cancelist militar în Banat 73, 73, 75, 76.
 Rahova, bătălia (1475) 215.
 Rakoczy George, principe 34, 48; *Imnul lui Rakoczy* (Ferenc) 439, 444.
 Ralet vornic, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
 Rallet Dimitrie, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
 Râșcanu Teodor, boier revoluț. 277, 278, 279, 280; la Paris 351.
 Râșinari (Sibiu) 594, 1064.
 Rațiu, propune a se ridica un monument al Adunării de la Blaj 491.
 Ratiu Athanasie, ss. Petiția de la Pesta 511.
 Rațiu Gherasim, episcop 977, 1070.
 Ratiu Ioan din Turda, tribun 1067.
 Rațiu Partenie 1067.
 Războieni, bătălia (1476) 215.
 Raymond, ss. „Petiția-proclamație” de la Iași 363.
 Rednic Atanasie, episcop 480.
 „Réforme” (*La*) 272, 274.
 Regensburg Conrad, proprietarul Hotelului St. Petersburg din Iași 373, 377, 378, 387.
 Reghin, prefectură revoluționară 980.
 Reghinul săsesc, stare de spirit 436, 437, 441; Adunarea de la ~ 436, 437, 441, 438, 443; sași din ~ în armata maghiară 1058.
 Reghinul unguresc, manifestații p. uniunea cu Ungaria 439, 444.
 Regman Simion, gociman, ss. protestul de la Sighișoara 593.
Regulamentul organic 359, 360, 361, 665; redactare, ediții 134, 143, 685; caracterizare 526, 527, 529, 530, 560, 652, 653, 670, 671, 1191; ~ despre domn și Adunarea Obștească 129, 137, 393, 394, 830, 867; ~ în sprijinul unirii 88, 91, 664, 681;
 prevederi: juridice 135, 144, 369, 647, 653, 655, 656—659, aditive 654,

- 658, 659, comerciale 231, 340, învățămînt 390, 655, clase sociale 106, 370, 390, 657, 662, 1122, 1131, 1124, 1132, regim agrar 706—709, 714, 718—720, 724, 725, 728, 730, 732, 737, 745, 749, 755, 756, 759, 760, 766—767, 767—769, 848, 851; critica, contestarea lui 119, 121, 342, 345, 386, 390, 424, 425, 525, 528, 527, 530, 534, 674, 890—891; dărmarea monumentului ~ 857, 861; Rusia, Turcia, și ~ 525, 528, 655, 678, 679; ~ în Moldova 388, 389, 648, 649, 652, 653; abolirea, arderea ~ în Ț. Rom. 546, 546, 841, 856—858, 884; restaurarea regimului regulamentar 869, 871, 875.
- Reiner David, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
- Remeți, sat 1058, v. și *Ponorul Remeții*.
- Repede Nicolae, paroh, în armata lui Iancu 1067.
- Reșid (Reshid) Pașa 322, 808, 848, 851.
- Reuniunea femeilor române din Brașov 1158—1159, 1165.
- „*Revue des Deux Mondes*” 272, 275, 413.
- „*Revue du Progrès*” (*La*) (Paris) 151.
- Richard al II-lea, al Angliei 14, 25.
- Riebel, maior austriac 982.
- Riffaet Pașa, în Moldova (1848), 629, 630, 882.
- Riga Velestinul 223.
- Rigny, conte, ministru de Externe francez 93.
- Rimnicul Vilcea, oraș 758, 1067, trupe, Mașgheru la ~ 532, 870, 873, 885, 885, 892, 892.
- Rimnicul Sărat, v. *Stam-Rimnic*.
- Rimniceanu (din București, 1838) 108.
- Rișca, mănăstire (Suceava) 279, 389.
- Riul Călatei, lingă Mărișel; ciocniri 1034, 1056.
- Riurcanu G., comisar de propagandă Vilcea 696.
- Rizescu C., comisar de propagandă Teleorman 695.
- Roată C., în Comisia p. Constituantă 777.
- Robert Cyprien, ziarist francez 272, 275.
- Robescu, deputat proprietar în Comisia proprietății 713, 717, 723, 727, 734, 738, 740, 741, 743, 744, 760, 761, 762, 764.
- Rogoșel (Rogojel, Cluj) lupte 1030, 1032, 1063, 1064, 1065.
- Rolla C., în mișcarea din Martie la Iași 387.
- Roma 14, 26, 215, 217, 628; ~ antică 241, 245, 457, 494; unirea religioasă cu ~ 456; mișcări revoluț. la ~ 332; români la studii 458.
- Romalo Alexandru G., ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Romalo Grigore, în comitetul de redactare a „Petiției-proclamație” Iași 362; surghiunit 380, 381, 397.
- Roman Constantin (C. Romanu Vîzui), profesor transilvan la București 410, 411, 413, în aprilie 1848 trece în Transilvania 351, 416, 417; din nou la București 799—800; prefect revoluț. 980, 1067.
- Roman Gheorghe, comisar de propagandă Vilcea 696, 1142; viceprefect revoluționar 980, 1067.
- Roman, oraș 371; capitală a României (deziderat) 646, 647; ținut, episcop de ~ 674.
- Romanați, unități de panduri la ~ (proiect) 554; dorobanți din ~ în revoluție 702; comisari de propagandă 696; deputați p. Constituantă 772.
- Romanescu, secretar al Guvernului provizoriu 562, 691.
- România (Moldo-România, Moldo-Valahia, Dacia), v. *stat național unitar*.
- România (Moldova), revoluția din ~ 382—383, 383—385.
- România (Țara Românească) 282, 283, 315, 428—429, 431—432, 541, 794, 843, 844, 845, 856, 897—899; *passim*; v. *stat național unitar*.
- România Mică (Oltenia) 531.

„România”, București 103, 104, 152.
 Romanov, librărie 283.
 Romanu Ioan, la liceul din Cluj 324.
 Romulus 62, 193, 219.
 Roquette De la, traducător 684.
 Rose, cetățeanul, cetățean 1165, v. C. A. Rosetti.
 Rosenfeld, demnitar austriac 436, 441.
 Rosenthal Constantin Daniel, pictor revoluționar, descrie alegerile la Giurgiu 773—774, 774—776; elogiază revoluția română 1165—1166; fratele lui ~ in Transilvania 1165.
 Roset Aleco, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
 Roset (Ruset) Alexandru, contele (în 1838) 108.
 Roset Iacovachi, postelnic, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
 Roset Petrachi, logof., ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
 Roset (Ruset) Radu, la București 108.
 Roset-Răznovanu Alecu, hatman 641.
 Roset Scarlat, vornic, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
 Roset Ștefănică, conjurat 178.
 Rosetti, familie moldoveană 396.
 Rosetti C. A. 108, 333, 940, 951;
 înainte de revoluție: tipograf și poet 286, 288; la Paris 322, 323, 325, fruntaș al Partidei liberale 342—343, 345—346, 350; in Comitetul revoluționar 352, 353, 354;
 in timpul revoluției: șeful poliției București 545, 562; in Guvernul provizoriu 551, 552, 553, 554, 557, 558, 562, 563, 692, 703, 706, 772; in evenimentele de la 19 iunie 563, in Comisia de pregătire a Constituantei 777; redactor, publicist 547—548, 563;
 legături și corespondență cu: I. Ghica 322—323, Gh. Bibescu 565, 567, R. G. Colquhoun 566, 569, C. D. Rosenthal

773—774, 774—776, 1165—1166, V. Alecsandri 807, G. Barițiu 810, generalul Magheru 854—856, H. Winterhalder 893, I. Ionescu [de la Brad] 1137—1140; caracterizare 341—343, 344—346, 566, 568, 802, 803.
 Rosetti Const. V. 1166.
 Rosetti Dimitrie, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362; surghiunit 380, 381, 397.
 Rosetti Ion, deputat in Adunarea Obștească (Ț. Rom.) 134, 143.
 Rosetti I. M. C., redactor „Fama Lipschii” 153.
 Rosetti Lascarache 641; in comitetul de redacție a „Petiției-proclamație” Iași 362; la Adunarea de la Hotel Petersburg 366; surghiunit 378, 380, 380, 381; înălțurat din Adunarea Obștească 387, 388, 392, 393, 397; la Brașov 508; in Bucovina 624, 645;
 corespondență cu: A. Panu 627—628, C. Hurmuzachi 629, 630, Dim. Cantacuzino 631—632, 633—634.
 Rosetti Răducanu 641; ss. „Petiția-proclamație” Iași 362; surghiunit 380, 381, 397.
 Roșia, sat (Alba de Jos) 1042, 1063; lupte la ~ 1026, 1042, 1043, 1046, 1047, 1053, 1054, 1055.
 Roșia de Munte (Alba de Jos) 1033.
 Roșia de pe Secaș, sat (Alba de Jos) 1064, 1066.
 Roșia Palaghia (Pelaghia), din Mărișel 1035, 1067.
 Roșu, fiul Palaghiei Roșia, centurion 1034, 1067.
 Rotescu Ioan, comisar de propagandă Brăila 694.
 Roth, lt. colonel 93—94, 95—96, 96, 98.
 Roth Ștefan Ludwig, despre limba română, limba oficială a Transilvaniei 197, 199, 198; despre români și Adunarea de la

- Blaj 497—498, 498; condamnat la moarte 1018—1019, 1019—1020.
- Rotschild 847, 849.
- Rotschild Solomon, banquier vienez 239.
- Rousseau J. J. 186.
- Rovina, sat în Zarand 1043, 1062.
- Roznovanu, d-na 278, 279.
- Roznovanu Neculai, exilat la moșie 389; candidat la tronul Moldovei 635.
- Rozsa Sándor (Roja), haiduc, în armata lui Hatvani 1045, 1046.
- Ruckman P., baron, consul general al Rusiei în Principate 132, 141.
- Ruda (-Brad), cătun 4, 5.
- Rudăria (Giriște în Caraș-Severin) 251, 259, 1154, 1155.
- Rugină A. ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Rukavina, regiment de linie 521.
- Rumelia, aspirații la emancipare în ~ 675, 813, 817, 820, 821; mănăstire în ~ cu averi în Ț. Rom. 169, 174.
- Ruptureanu I., comisar de propagandă Gorj 697.
- Rușava (Orșova) 428, 431.
- Rusca Montană (Ruskberg), fabrică de armament 1015; Ef. Murgu la ~ 1108, 1109.
- Ruscinc, tabără turcă la ~ 349; emisari turci la: ~ 810.
- Rusescu C., comisar de propagandă Teleorman 696.
- Rusia (Curtea țaristă, Curtea protectoare): 107, 111, 115, 316, 677, 813, 817, 819, 820, 874, 910, 913, 1038;
politică față de Principate 84, 87, 90, 91, 90, 93, 118, 119, 121, 129, 138, 130, 139, 131, 140, 134, 143, 135, 144, 223, 229, 230, 272, 274, 322, 336, 338, 343, 346, 348, 372, 375, 376, 382, 384, 395, 428, 431, 429, 432, 520, 522, 523, 525, 528, 529, 526, 529, 538, 541, 543, 560, 566, 568, 631, 633, 632, 634, 638, 639, 647, 650, 651, 652, 653, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 681, 682, 683, 684, 691, 782, 783, 783, 784, 785, 784, 786, 811, 815, 812, 816, 819, 820, 825, 826, 827, 828, 834, 846, 849, 912, 915, 938, 1008, 1073, 1078, 1126, 1135, 1192—1193, 1197; ~ și Regulamentul organic 88, 91, 106, 685, 1124, 1132;
consuli, comisari, agenți diplomatici în Principate 130, 139, 542, 648, 649, 651, 664, 675, 838, 867, 882; tratate 650—651, 664, 666, 680; note, circulare, manifeste 651, 682—683, 685, 811—815, 815—819, 819—820, 820—821, 880;
intervenții, ocupații militare 343, 346, 353, 354, 366, 372, 376, 520, 626, 627, 629, 630, 631, 633, 635, 638, 639, 643, 644, 654, 666, 669, 671, 674, 784, 785, 788, 795—796, 811, 815, 812, 816, 813, 814, 818, 819, 820, 820, 821, 827, 828, 831, 848, 851, 880, 887, 888, 892, 892—893, 912, 914, 941, 1008, 1022, 1022, 1023, 1023, 1110, 1112, 1126, 1127, 1135, 1137; ~ și Unirea Principatelor 664, 680—681;
~ și Austria 97, 98, 430, 432—433, 782, 783, 912, 915, 940; ~ și Ungaria 243, 247; intervenția armată în Ungaria și Transilvania 801, 1011, 1020, 1021, 1022—1023, 1022—1023, 1024, 1024, 1073—1074, 1078, 1082, 1085, 1101, 1102, 1105, 1107, 1112, 1114, 1115; ~ și românii din Transilvania 243, 247;
~ și Turcia 218, 223, 352—353, 353—354, 526, 529, 650, 651, 666, 667, 677, 684—685, 812, 816, 814, 818, 819, 820, 834, 847, 850, 867, 1008, 1126, 1135, 1191; agenți diplomatici 97, 98, 820, 821; expansionism țarist 316, 1008, 1074, 1079, 1076, 1080.
- Ruși de Vede, ocupat de ulani 891.
- Russo Alecu (A. Rusu, A. Soveja, Sauvegea) 397, despre Adunarea de la Blaj 496—497; la Brașov 508, la Sibiu 789—790, în Bucovina 624, 645, la București 561;

corespondență cu N. Bălcescu 789—790, 790—792.

Rusu, tribun, trupele sale 1043, 1046, 1054.

Rusu G. (Oros, Orosiu) 1095, 1096.

Rusu Ioan din Budiu, tribun 1067.

Rusu Vasile, tribun 1061.

S

Sabattier, căpit. francez 645, 646.

Sabo Ioan, ss. Petiția de la Pesta 511.

Saboani, sat în ținutul Roman. represuniile de la ~ 371.

Săcară Costache, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.

Săcărean (Secărianu) Constantin, viceprefect revoluț. 980, 1067.

Săcaș (Secaș, Caraș-Severin) 250.

Săcele (Brașov) 1067.

Săcuiel (Huedin), Iancu la ~ 1030, 1032.

Sadova (în ocolul Cimpulungului-Mold.) 615, 618.

Saeș (Șaeș, Sighișoara) 593.

Saguntius 15, 26.

Saint-Marc, girardin 217.

Sakellario G., baron 132, 141.

Sălaj, nobili români la ~ 402; lupte 1067.

Salamina, lupta (480 î.e.n.) 154, 215.

Salca Simeon, tribun 1067.

Sălceanu C., conjurat 177.

Sălceanu Tudurachi, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.

Saline (= Turda), legiune revoluționară, v. *Balint Simion*.

Sălion Ștefan, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.

Salmen Franz, comitele sașilor 599, 605, 1157.

Simion Dascălul, cronicar 157, 158.

Sănăuți (Sinăuți, Bucovina) 104.

Sanders George N. (din Statele Unite ale Americii), legături cu revoluționarii români 797, 806.

Sardinia 473.

Sasca (Banat) 519.

Saschiz (Sighișoara) 593.

sașii:

în trecut: 33, 46, 37, 50, 41, 55, 1120, 1128, 1169, 1178; „Fundus regius” 412, 948, 954, 1033; statistică 1120, 1128, 1170, 1170; limba germană 197, 198, 597, 602;

în timpul revoluției: 997, 999, 1160, 1162, 1161, 1164, împotriva uniunii cu Ungaria 406, 437, 441, 595—599, 600—605, memoriul din 3 iulie 595—599, 600—605, 909, 954, 959, 1009, 1015, 1018, 1019, 1033;

românii și sașii: 194, 197, 198, 412, 413, 414, 414, 415, 415, 416, 446, 465, 917, 942, 943, 950, 954, 1009, 1015, 1160, 1161, 1162, 1163; Aron Pumnul despre frățietatea cu sașii 407; ~ la Adunarea de la Blaj 501, 503, 504, 505, *Propuneri ale românilor spre întemeierea unei ade-vrate frățietăți cu sașii* 948—949; v. și *St. L. Rolli*;

sași, maghiari, secui 406, 437, 441, 595—599, 600—605, 920, 922, 936, 937, 997, 999, 1038, 1161, 1163; relații cu Austria 437, 441, 916; intervenția țaristă 437, 441, 1022, 1022, 1024, 1024, 1082, 1085, 1084, 1087.

Sasu Ion, ss. protestul de la Sighișoara 593.

Sătmăreș, comitat 1059.

Satulung (Brașov) 928, 934.

Satu Nou (Brașov) 928, 934.

Sava Brancovici, arhiepiscop 456.

Savigny Fr. K. 472, 473, 484.

Savu Alexandru, secretar la Consulatul austriac Iași 279.

Scaevola, Gaius Mucius 477, 991, 995, 996.

Scanti Iancu, medelnicer, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.

Schlesinger Max (The war in Hungary) 1170—1172, 1179—1181, 1174—1175, 1182—1183, 1186.

Schmidt de la Sibiu, deputat 576.

Schneller von, general 93, 95, 96, 97.

Schreiber (Şraibăr) Simion, deputat în Dieta din Cluj 225.

Schurter, general, la Adunarea de la Blaj 488, 917.

Schuster, căpit. 1052.

„*Schwabische Merkur*” 272, 274.

Schweiger, agent austriac 379, 381.

Scintei Aleco, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.

Scipio Africanul 477.

Scorțescu Filip, conjurat 178; ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.

Scribetie (Scrubetie, Scripetie) Toma, în răscoala din 1808, 74, 75, 75, 76.

Sculeni (Iași), trupe ruse de ocupație la ~ 631, 633.

Scurtu (Scurti) G., membru în Guvernul provizoriu 551, 552, 553, 554, 557, 559, 562; caracterizare 566, 568.

Scurtalescu, deputat sâtean în Comisia proprietății 725, 736, 742, 762.

Sebeș (Sabesiu) 1030, 1066, 1069; prefectură revoluț. 980.

Secărianu Constantin, v. *Săcărean*.

secui:

în trecut 33, 46, „*Ingrozitorul secu-lidum*” 437, 438, 442—443, 446, 449, 451, 924, 930, 1160, 1162, 1169—1170, 1177; statistică demografică și politică 1170, 1178;

în revoluție (25—26 martie la Tg. Mureș) 403—406, secuii și Ungaria 438, 442, 925, 931, 926, 932, 927, 933, 929, 935, 1083, 1086;

secui și români împreună, apeluri și deziderate: Aron Pumnul, îndemn la frățietate 407; la Blaj „militari secui au jucat de bucurie între popor” 489; apelul Comitetului de pacificațiune al româ-

nilor 983—985, 985—988; ~ în apelul lui S. Prodan Probul 988—992, 992—996; detașamente și gărzii secuiești ordonate ca trupe de represiune 574, 576, 578, 581, 580, 582, 588, 902, 904, 905, 907, 920, 921, 923, 997, 998, 998, 999, 1002—1004.

adunarea națională a ~ de la Luțița 924—930, 930—936, 936—937, 996—998, 998—1000; proclamația către națiunile Transilvaniei 925, 931, organizare armată 925, 931, 996—998, 998—1000; națiunea secuiască contestă autoritățile imperiale 927, 933, 997, 998, 999; v. și *sasi*.

Sedlnitzky Joseph, conte, șeful Poliției, Viena 309, 311, 400.

Seghedin (Szegedin, Szeged), Dieta de la ~ 1102, 1152, 1152, 1154, 1155; N. Bălcescu la ~ 1096, 1097; Murgu la ~ 1146, 1148, 1151, 1152, 1154, 1155; tratative româno-maghiare la ~ 1175, 1184.

Seiman (Seman) din Timișoara, abonamente pentru, „*Magazinu istoricu p. Dacia*” 283; apropiat lui Murgu 257, 266.

Seleuș, sat (Sighișoara) 593.

Seleușan Pantelimon, ss. protestul de la Sighișoara 593.

Seman, v. *Seiman*.

Semlin, Bălcescu la ~ 940, 950, 951; Ion Ionescu la ~ 1010, 1137.

Sena (Seine) 1172, 1180.

Seracin Gheorghe, comisar de propagandă Ialomița 695.

Serb Teodor, ss. Petiția de la Pesta 511; deputat în Dieta maghiară 899.

Serba Farkaș, din Reghinul unguresc 439, 440, 444.

Serbia 74, 76, 676; răscoale 1008; înțelegere cu românii 800, 805; relații cu Rusia 1008, trupe țariste prin ~ 1023, 1023; regim agrar 719.

„*Serbske Narodne Novine*” 291.

- Serghiad C., comisar de propagandă Mehedintși 697.
- Serghiescu Marin, în mișcarea de la 1840, 159, 161, 164.
- Sf. Gheorghe (Trei Scaune) 1067.
- Sf. Mormint, mănăstiri închinat la ~ 169, 174.
- Sibiceanu, deputat proprietar în Comisia proprietății 743, 745, 761.
- Sibiu (Hermannstadt) 33, 47, 499, 501, 515, 516, 576, 599, 953, 1063; stare de spirit, manifeste, proclamații 403, 437, 441, 494, 919; abonamente, presă 283, 802; administrația săsească 436, 437, 441, 1157; sediul episcopiei ortodoxe 574, 1011;
- sediul Comitetului național român (Comitetul de pacificațiune) 490, 579, 581, 594, 811, 935, 988, 1001, 1005, S. Bărnăuțiu la ~ 413, 434, 435, 588, 799, 800, A. Iancu la ~ 585, 1033, A. T. Laurian la ~ 787, 788, 799, 800, 916, 917, arestarea lui Axente Sever la ~ 1144; Adunarea românilor din dec. 1848, 952, 955;
- sediul comandamentului general militar habsburgic 902, 926, 932, 927, 928, 933, 931, 996, 998, 997, 999;
- prefectură revoluționară 980; în timpul războiului 997, 999, 1015, 1022, 1022, 1025, 1035, 1073, 1078, 1082, 1085, 1104, 1106, 1140;
- prezențe revoluționare de peste Carpați: moldoveni 417, 417, Alecu Russo 789—790, 790—792, A. G. Golescu 802, 805, 1142, Bălcescu 940;
- corespondență, relații din ~ 594—595, 787—788, 789—790, 790—792, 916—917, 1144.
- Sicilia, mișcări revoluționare 331, 332.
- „Siebenbürger Botte” 104, 576.
- „Siebenbürger Wochenblatt” 903.
- Sigara Iorgu, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Sigerus Carl, notar, ss. Memoriul universității săsești din 3 iulie 599, 605.
- Sighișoara 1063; statistică demografică 592; deputați de ~ în Dieta din Pesta 591; protestul din 1/13 iulie 591—593.
- Sihlianu Aleco, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
- Sihlianu Iancu, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
- Silaghi-Sălăgean Iosif, prefect 1067; v. și Szilagy.
- Silion Iancu, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
- Silion Teodor, vornic, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
- Silvașul de Sus (Felső—Szilvás, Hunedoara) 72.
- Silvestru, papă 475.
- Simeria, lupta de la ~ 1140.
- Simici 808.
- Simon, călugăr din București 562.
- Simonffy Iosif (Jozsef), colonel, scrisoarea lui Iancu către ~ 1090—1092, 1093—1095.
- Simoniș (Simoniciu) Vasile, tribun 1067.
- Sinai, muntele 169, 174.
- Sinaia 1142.
- Sincel (Tirna Mică), lingă Blaj 434.
- Sincrai, sat (Alba de Jos) 1063, 1068; oastea lui Axente S. la ~ 1027.
- Singerean Petru, în armata lui Iancu 1067.
- Singiorgiu, sat (Turda-Arieș) 1058.
- Sintești-Ilfov, cartier general turc 862.
- Sion Antohi, spătar, conjurat 177; ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
- Sion A., sârdar, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Sion Costachi, conjurat 178; paharnic, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Sion Costachi, căminar, ss. „Petiția-proclamație” Iași, 362.
- Sion Gheorghe (Iorgu) ss. și multiplică „Petiția-proclamație” Iași 361, 362, 363; la Brașov 416, 417 (= Gheorghe Steluta), ss. „Principiile noastre p. reformarea

- Patriei" 508; in Bucovina 624, 640, 645; scrieri 320, 493—496, 979; corespondență cu A. Panu 627—628, G. Barițiu 795—796; caracterizare 628.
- Sion Ioniță, paharnic, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Sion Neculai, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Sion Teodor 277, 278, 279; activitate revoluționară (1846) 389, 390, 397; la Brașov, ss. „Principiile noastre p. reformarea Patriei” 508; in Bucovina 624, 640, 646.
- sirbii:
- sirbii din Serbia și ungurii 515, 920, 923, 938, 1083, 1086; ~legături religioase cu românii 255, 263, 257, 266, 1088, „Prochiemăciunea” patriarhului de la Carloviț 949; regim agrar 707;
  - ~ din Banat 515, 1170, 1179; ~ și românii 255, 264, 257, 266, 515—516, 517, „Cum stau românii cu sirbii” 949, 950, 956, 1083, 1086, 1088; sirbii și ungurii 515—516; grăniceri ~ 1167; v. și *slavi*.
- Siret, riu 80, 270, 271, 428, 431; poșta 104.
- Siria 196.
- Sirmia, negustor din ~ 416, 417.
- Siskovich (Schirkovics, Zsirkovitz), regiment in armata austriacă 489, 904, 907.
- Sixt al IV-lea, papă 215.
- Skariatin, general rus 1023, 1023.
- Skender-bei (Ilinski Mihail) 1088, 1090.
- Slam-Rimnic, județ (Rîmnicu-Sărat), comisari de propagandă 694, 698; deputați 772.
- Slănic-Prahova, ocne, mișcări revoluționare 703.
- Slatina, mănăstire (Suceava) 279.
- Slătineanu I., in Adunarea Obștească (Ț. Rom.) 232.
- Slatky Peter, căpit. 1155, 1156.
- slavi 351; ~ din monarhia habsburgică 940, 1009, 1072, 1076, 1074, 1079, 1081; ~ și românii 243, 247, 1074, 1078; ~ (croații) și ungurii 920, 922, 1173, 1181; și *sirbii*.
- slavism, panslavism 244, 247, 794.
- slavoni, v. *sirbii*.
- slovaci 1167, 1173, 1182; grăniceri 1167.
- Slușanschi Dan, traducere de ~ 996.
- Smugalski, maior, tribunal militar Pesta 1154, 1156.
- Snagov, mănăstire, inchisoare 164, 225, 226.
- Snagoveanu Ioan, preot 777.
- Sobieski Jan 216, 217.
- socialism (Ț. Rom.) 766; Nesselrode despre ~ 814, 183; ~ in Transilvania 1165; socialiști francezi 1172, 1180.
- societăți, asociații:
- ~ secrete 177—179, 179—180, 181—182, 182—183; Societatea Filantropică din Iași 181, 182, 634, 635; Societatea fraților (Frăția) 348;
  - Societatea studenților români din Paris 285, 286, 289, 323, 326, 331, 350, 361, Societate pentru învățătura poporului român 150, Asociația literară a României 285, 286—289; Societatea agronomică (1835) 81; Asociația femeilor române (Brașov) 1158—1159, 1165.
- Socin Lelio, protestant italian 34, 47.
- Socrate 213.
- Sofia de Austria, arhiducesă 239, 938.
- Sofianu Costachi, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Sofronie, călugărul 480.
- Sohodol, sat (Alba de Jos), lupte 1052, 1053, 1054; Iancu la ~ 1054.
- Soliman, sultan 650.
- Solomon Ion, colonel 690, 805; arestează Guvernul provizoriu 563; demisionează 701; arestat 563.
- Solomon Nicoară, prefect revoluț. 980, 1015, 1065, 1067.
- Sombori Sándor, v. *Zsombori Sándor*.
- Someș 1033, 1037.
- Someșul Rece, pas 1034; lupte la ~ 1035.
- Someș Zalău, sat 1067.
- Sosima, cleric in Ț. Rom. 831.

Soveja, mănăstire 674.
 Spilnăcean Ioan, centurion 1067.
 Spania 155, 158; maurii în ~ 462; stare revoluționară în ~ 843.

Sparta 215.

Stamari Costache 155.

Stamati Vasile, stolnic, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.

Stamatin Costachi, conjurat 178.

Stan D., de la isprăvnicia Neamț 1004.

Stan George, în armata lui Iancu 1036, 1067.

Stănică Stan, deputat sătean în Comisia proprietății 727, 740, 741.

stat, forme de guvernământ:

autonomie națională: N. Bălcescu despre ~ 950; ~ a Principatelor 352—353, 354, 650—652, 653, 658, 663, 669, 671, 678—679, 681; v. și *Turcia (capitulații)*; ~ a Transilvaniei 954—955, 961, 964; ~ a românilor din Imperiul Austriei 961, 962, 964—965, 970—973, 973—976, 1082, 1085.

independență națională 118, 120, 123—125, 125—127, 128, 137, 149, 310, 313, 409, 478, 484, 485, 489, 521, 560, 784, 786, 790, 791;

domnia în trecut 666, 833, domni pămînteni 223; ~ eligibili (deziderat) 535, 537, 540, 543, 544, 545, 547, 654, 670, 835, 837; domnie ereditară 85, 120, 122—123; domn pe 7 ani (eptactica) 668; principe străin (deziderat) 89, 92, 957; duce al românilor (deziderat) 961, 964, 972, 975; domnia în Ț. Rom. sub Gh. Bibescu 228, 229, 229—230, 411, 541, 542, 545, 550, 823, 824, 825, 827; ~ în Moldova sub M. Sturdza 272, 274, 273, 276, 277, 278, 364, 365, 372, 375, 382, 384, 385, 388, 389, 390, 642, 643—644, 643, 645;

guvern provizoriu 532, 541, 551, 552, 553, 554, 557, 558, 559, 561, 562, 563, 565, 567, 692, 701, 702, 703, 705, 707, 765, 766, 770, 774, 775, 779,

780, 781, 783, 785, 795, 799, 802, 805, 811, 815, 822, 824, 825, 826, 827, 829, 830, 835, 838, 839, 840 840, 847, 850, 848, 851, 877, 880; guvern provizoriu român transilvan (deziderat) 954; locotenentă domnească 765, 766, 778, 808, 829, 830, 835, 836, 836, 838, 854, 855, 858, 859, 863, 864, 865, 866, 869, 871, 870, 872, 873, 876, 885, 886; cămăcămie 693, 799, 867, 869, 871, 870, 873, 874—875, 889, 890;

guberniu transilvan, comisari guberniali 418, 418, 574, 577, 578, 928, 934; Comitetul național român (din Transilvania) 574, 575, 576, 578, 579, 580, 909, 943, 945, 950, 954, 1000—1001, 1004—1005, 1011, 1040, 1041; Comitetul român de pacificare (impăciuire) 952, 981, 985, 988, 1025, 1033.

stat național unitar (aspirații):

Dacia (hotare dacice, regat dacic, ducatul Daciei) 88, 91, 89, 92, 93, 110, 114, 111, 115, 151, 152, 155, 216, 219, 238, 281, 282, 295, 315, 413, 414, 415, 416, 416, 417, 475, 476, 515, 566, 568, 571, 573, 1197; Daco-România 364, 365, 501, 503, 504, 505, 632, 634, 676, 797, 813, 817, 820, 821, 970; România (românimea) 285, 327, 328, 329, 330, 333, 334, 336, 338, 357, 373, 376, 531, 638, 639, 645, 646, 647, 783, 786, 784, 789, 790, 790, 791, 792, 793, 800, 970, 973;

românism (daco-românism) mișcare pentru unitatea națională 315—320, 336, 338, 799, 1009, 1010—1011, 1142—1144, 1190—1191; aspirații, proiecte 65, 100, 110, 111, 114—115, 118—120, 120—123, 413, 414, 415, 415, 416, 416, 417, 417, 418, 513, 514, 632, 633, 676, 788, 807, 1142, 1193, 1194, 1196; republică română 162, 793;

Unirea Principatelor (deziderat): la 1829, 84—86; la 1834, 87, 88,

59, 90—91, 92; la 1838—39, 118—120, 120—123, 123—125, 125—127, 146, 147, 147, 149; la 1845, 270, 270—271; la 1848, 523, 548, 629, 630, 632, 633, 636, 637, 645, 646—647, 663, 664, 680, 681, 797, 798, 807, 812, 816, 1008;

Unirea românilor din Imperiul habsburgic: 961, 964, 962, 965, 970, 973, 971, 974, 972, 976; ~ într-o confederație austriacă 911, 914, 941.

Statele Unite ale Americii, v. *America*.
 } statistică demografică:

națiunea întreagă 315, 319—320, 428, 431, 541, 646, 647, 676, 784, 785, 790, 791, 1073, 1077, 1074, 1078, 1119, 1128, 1120, 1129, 1123, 1132;

Moldova 428, 431, 1074, 1078, 1119, 1128; Ț. Rom. 428, 431, 1074, 1078, 1119, 1128; Banat 1074, 1078, 1119, 1128; Basarabia 1074, 1078, 1119, 1128; Bucovina 428, 431, 958, 1074, 1078, 1119, 1128; Transilvania 16, 27, 43, 56, 44, 57—58, 197, 198, 462, 1074, 1078, 1119, 1128, 1170, 1178.

„*Steaua Dunării*” Iași 427.

Steege dr., ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.

Stein, general, în tabăra lui Bern 1104, 1106.
 Steluța Gheorghe v. *G. Sion*.

Steriadi, la Departam. din Lăuntru Ț. Rom. 390.

Stihi G., în Soc. Filantropică, Iași 183; ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.

Stiria 331.

Stockholm, docum. românești la ~ 218.

Stoica din Lipova, legături cu Murgu 258, 266.

Stoica I., consilier 962, 965.

Stoica Petru, răscolat (1808) 76.

Storch Heinrich Friederich 170, 176.

Strati 106, 108.

Strigoni, arhiepiscopie de ~ 291, 1088;
 influență, prozelitism 456, 457, 459.

Stroescu Neculai, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.

Strohmayer, funcționar austriac în Cîmpulung Mold. 615, 618, 616, 619.

Stroici Ioan, maior, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.

Stroici Manolache, căpitan, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.

Stupa Gheorghe, farmacist din Arad 290, 291; ss. Petiția de la Pesta 511.

Sturdza (Sturza), familia, urmărită pentru acțiuni revoluționare 796.

Sturza Aleco (Birlădeanu), vornic, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.

Sturza Aleco (Miclăușanu), ss. „Petiția-proclamație” Iași 363, 367.

Sturdza (Sturza) Costache, logof. 367, 388, 389, 394, 395; transcrie textul „Petiției-proclamație” Iași 362, ss. „Petiția-proclamație” Iași 369.

Sturza Costache, vornic, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.

Sturdza Dimitrie, hatman, fiul domnitorului 387, 395.

Sturza Gheorghe, logofăt, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.

Sturdza Grigore, beizadea (fiul lui Mihail Sturdza) 371, 389, 395, 397.

Sturdza Ioniță Sandu, domn 653, 656.

Sturdza Iorgu, în comitetul de redactare a „Petiției-proclamație” de la Iași 361, 362, 397.

Sturdza Mihail 369, 628, 634, 635, 790, 792;
 în Comisia de redactare a Regulamentului organic 653; pentru unirea Moldovei cu Țara Rom. (1839) 146, 147;

domnia, administrația sa, abuzivă 273, 275, 365, 372, 375, 385—387, 388, 389, 390, 393, 394, 648, 656, 658, 659; avere, listă civilă 385, 386, 391, 658, măsuri împotriva revoluției 373, 374, 377, 378, 380, 387, 395, 397, 409, 643, 644, 648, 795; ~și Rusia 272, 275, 629, 630, 632, 633, 783, 784, 799, 800; revoluția împotriva lui ~ 622, 623, 628, 642, 643, 644, 648, 649, 671,

- 672, 673, 674, 675, 678; caracterizări 337, 339, 371, 372, 375, 675, 796.
- Sturza Sandu, spătar, ss. „Petiția-proclamație” 363.
- Sturdeza Vasile, revoluț. moldovean 632, 633.
- Submontana, prefectură revoluț. 980.
- Suceava, scaun domnesc 215, 315.
- Suciu Moise, ss. Petiția de la Pesta 511.
- Suciu Petru, profesor 594—595.
- Suedia 87, 90.
- Suharu, sat (Alba), trupe române la ~ 1052, 1054.
- Suleiman Pașa (Soliman) 761; la Galați 629, 630, 643; la Ruscuc 810; în Ț. Rom. 773, 823, 824, 826, 829, 830, 861; relații cu revoluționarii 827, 828, 838, 839, 847, 850, 876; dezavuat, rechemat 838, 839, 852, 858.
- Sulighete, sat (Hunedoara) 66, 69, 67, 70.
- Suțu, familia 128, 137, 335.
- Suțu (Suțo) 107.
- Suțu Alexandru S., domnul Ț. Rom. 62.
- Suțu Aleco, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
- Suțu Constantin, în Obșteasca Adunare (Ț. Rom.) 232.
- Suțu Costache, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
- Suțu G., la Secretariatul de Stat al Mold. 182, 183.
- Suțu Iorgu, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
- Suțu Mihail, domnul Moldovei 65.
- Suțu N., secretar de Stat Moldova 146, 147, 147, 148.
- Suțu Neculai, judecător Ț. Rom. 132, 141, 164.
- Suțu Neculai, logof., ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
- Szabó Ludovic (Lajos), comisar regal gubernial, în Adunarea de la Blaj 488, 500, 503.
- Széchenyi István, conte 460, 1171, 1179; discursul de la Academia Maghiară (1842) 199—205, 205—211.
- Szekeres Sándor, din Reghinul Unguresc 440, 444.
- Szemere Bertalan 1103, ministru-președinte maghiar. 1146, 1148, 1151, 1152, 1154, 1156.
- Szilágy Sándor, scrieri 1102, 1103.
- Szilvassi von, comisar civil, la Luna 904, 907.
- Ș
- Șaguna Andrei, episcop 290, 436, 441; președea Adunarea de la Blaj (mai) 487, 488, 489, 490, 491, 494, 500, 503; conduce deputația la Viena 490, la Innsbruck 504, 505, 583, 583, 584, 584, 591, la Olmütz 962, 965, 973, 976, 1188; ~ și memoriul din 25 februarie 1849, 960—962, 962—965; președinte ale Comitetului național (Sibiu) 490, 491; președea Adunarea națională de la Sibiu 952—956; ~ și intervenția țaristă 1011; ~ și Kossuth 1071, 1084, 1087; românii din scaunul Sighișoara către ~ 591—593; Aron Pumnul despre ~ 958, 959.
- Șaguna Frita, ss. Petiția de la Pesta 511.
- Șandor Atanasie, corespondență cu Bariț 290—291; despre Sinodul de la Chișineu—Criș 1070.
- Șândruc, locot. de grăniceri 1027, 1028.
- Șapcă Radu, preotul 562, în Guvernul de la Islaz 542.
- Șarbandovici N., ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Șard (Alba, Hunedoara) 1158.
- Șarul-Dornei (Suceava) 615, 618.
- Șerban de la Cacova, tribun 1058, 1067.
- Șerbănescu N., comisar de propagandă Olt 696.
- Șincai Gheorghe 218, 290.
- Șipot (Suceava) 1159.
- Șipotar Ioan, la liceul din Cluj 323.
- Șiria (Világos, Arad), capitularea de la ~ 1110, 1112, 1112, 1114, 1115, 1173, 1184.

Sistov, pacea 684.
 Soimuș (Hunedoara) 66, 69; ultimatul de la ~ 4-5, 5-6; ~ (Alba de Jos) 1115.
 Soneriu Gligor, paroh, ss. protestul de la Sighișoara 593.
 Sopot (Bozovici, Caraș-Severin) 74, 75.
 Ștefan cel Mare 214, 216, 221, 315, 329, 452, 506, 650, 656, 663, 681, 793, 1193, 1194; testament poliric 683.
 Ștefan cel Sfint, rege 32, 46, 449, 460.
 Ștefanache, portar bașa, conjurat 178.
 Ștefănescu M., ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
 Ștefănescu V., comisar de propagandă Vilcea 696.
 Ștefăniță vodă, domnul Moldovei 656.
 Știrbei Barbu 107, 129, 137, 412.
 Știrbul Vasile, delegat la Viena 618, 621.
 Șturț, sat, lupte 1043, 1046, 1047, 1053, 1055.
 Șulleri G., asesor al district. Făgăraș 946.
 Șuluțiu Alisandru, la liceul din Cluj 324.
 Șuluțiu Nicolae, la liceul din Cluj 324.
 Șuluțiu Simion, din Abrud 1054.
 Șuluțiu-Sterca Alexandru, mitropolit 1068.
 Șuluțiu-Sterca Dionisie, în garda națională din Abrud 1068.
 Șuluțiu-Sterca Ioan, tribun 1068.
 Șuluțiu-Sterca Iosif, istoric 1068.

T

Tacitus Publius Cornelius 216, 477.
 Tahaat Efendi, comisar turc în Principate 520, 524, 524, 532, 626, 627, 628, 629, 630, 636, 637, 643, 644, 648, 691, 806; caracterizare 524, 524.
 Tămaș Iosif, tribun 1068.
 Tănăsache, în miliție 108.
 Tănase Moise, tribun 1068.
 Tămășescu din Daia, tribun 1068.
 Tarcău, lupta de la 1058, 1065.
 Tarquinius Superbus 9, 21.

Tarta Iosif, candidat de asesor 944.
 Tătar Ioan, paroh, ss. protestul de la Sighișoara 593.
 Tătar Zaharia, dascăl, ss. protestul de la Sighișoara 593.
 Tăuți, sat (Alba, Hunedoara) 1158.
 Tăutu Costachi, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
 Teatrul național românesc (fondat de I. Cămpineanu) 133, 142.
 Tecuci 631, 633, 1003.
 Teiuș (Alba de Jos) 1067; în vremea luptelor 1028, 1029, 1034, 1050, 1058.
 Telechi Aviron, viceprefect revoluț. 980, 1026, 1061, 1068.
 Telechi Dionisie, vicetribun 1068.
 Telechi Iosif (Teleky Jozsef), conte, guvernator 298, 578.
 Teleky László, conte, reprezentant al guvernului maghiar la Paris 1023, 1023, 1172, 1180.
 Telega (Prahova) ocne, răzvrătiri 82-83.
 Telegescu C., în mișcare din 1840, 159, 161, 164; comisar de propagandă Prahova 690, 695.
 Teleorman 696, 772; țărani revoltați 890, 891.
 „Telescopy”, periodic rus 155.
 Tell (Tel) Christian 348, 349; în revoluție: 547, 562, 563, 852, 853, 853, la Islaz 532, 542, în Guvernul provizoriu 551, 559, 562, 563, 692, 703, 772, în Comisia pentru organizarea puterii armate 778, în Locotenența domnească 766, 778, 808, 829, 830, 866, 866, 876, 877; în emigrație 811, 951; caracterizare 566, 568, 801; ~ Alexandru, tatăl lui 62.
 Tenghir, secretarul lui Soliman Pașa 830, 847, 850.
 Teodor, iconom, comisar de propagandă Vilcea 696, 697.
 Teodoru Costachi, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
 Teodoru D., ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
 Teodoru N., ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.

- Teodorini, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Teodorovici Costachi, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Teofil, arhiepiscop 455.
- Teologu N., șef al gărzii naționale 563.
- Termopile, bătălia 215.
- Teslovanu (Tacit) Ioan, viceprefect revoluț. 930, 1068.
- Teulescu P. 561; în Comisia p. pregătirea Constituantei 777.
- Teutu, profesor în Cimpulung-Mold. 613.
- Theodor Cos., comis, conjurat 177.
- Teodor N., comis, conjurat 178.
- Theotin, episcop ortodox în Dacia (sec. IV) 31, 45.
- Thordășan Alisandru, la liceul din Cluj 323.
- Thun, general-maior 1109, 1110.
- Ticușan Ion, paroh, ss. protestul de la Sighișoara 593.
- Tiemann E., căpit., comandant al cetății Făgăraș 945.
- Tilicca Constantin, ss. protestul de la Sighișoara 593.
- „Times” (The) 1163.
- Timiș (Timiș-Torontal), comitat 257, 266, 448, 511.
- Timiș, pas 1023, 1023; trupe rusești la ~ 1022, 1022.
- Timișoara 73, 73, 75, 76, 253, 261, 309, 311, 314, 956, 1070, 1167; episcopia 409, 513, 514; Adunarea de la ~ 517, 517, 518; Ef. Murgu la ~ 515; Dembinski la ~ 1105, 1107; Bem lingă ~ 1111, 1113; nemulțumiri la ~ 917; prefectură districtuală 1145, 1148, 1146, 1149, 1147; abonamente la „Magazinul istoric p. Dacia” 283.
- Timon Samuel 32, 46.
- Timoni Casimir von, consul austriac la București 225, 251, 260.
- Tirgoviște, scaun domnesc 215.
- Tg. Mureș (Odorhei, M. Vásarhely) 321, 435, 440, 440, 444; cetatea 926, 932, 937; pentru uniunea cu Ungaria 406; Papiu Ilarian despre zilele de 25—26 martie la ~ 403—406; „Tabla regească” 404, 406; ~ în vremea războiului 927, 933, 939, 997, 998, tribunalul militar din ~ 908; Florian Micaș arestat la ~ 910.
- Tg. Secuiesc 997, 998.
- Tiriachiu Aleco, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Tirlungeni, comună (Brașov) 928, 934.
- Tirol 614.
- Tisa 337, 339, 448, 470, 477, 646, 647, 790, 791, 1031, 1111, 1113, 1172, 1180.
- Tișăuți (Suceava) 629, 630.
- Titei Gligor, ss. protestul de la Sighișoara 593.
- Titof, Vladimir Pavlovici, ambasador rus la Constantinopol 831.
- Titus Livius 216, 219.
- Todor Iulian, centurion 1065.
- Todoran Eliseu, teolog, tribun 980, 1068.
- Tofeo (Tophaeus M.), superintendent 457.
- Tőkölly Sabba 309, 312, despre originea românilor 896.
- Tollhausen, implicat în procesul lui Murgu 254, 263.
- Toma Constantin, propagandist revoluț. 1143.
- Toma Iacob, ss. protestul de la Sighișoara 593.
- Tamași Vasiliu 944.
- Toncica, piriu 924, 930.
- Tordășan Amos, tribun 1068.
- Toroțcai N., v. *Turoczkai*.
- Toscana, duce de ~ 332.
- Traian, împărat 32, 45, 61, 99, 188, 217, 218, 329, 477, 483, 506, 570, 572, 784, 786; podul de peste Dunăre 61.
- Trainiș, virful (Huedin, Cluj) 1031.
- Trandafilov Al., inginer, antreprenor rus 232.
- Trapold (Apold), în scaunul Sighișoarei 593.
- Trăscău (Rimetea, Turda-Arieș), armata lui Moga la ~ 1026, 1038.
- Trausch Joseph, directorul Poliției Brașov 414, 414, 415, 416, 418, 419.

Trei-Ierarii, mănăstire (Iasi) 658.
 Trei-Scaune, secuii din ~ 437, 438, 442.
 Trenck, maior 1109, 1110.
 „*Tribuna română*” Iasi 508.
 Triest 951.
 Troianu, mănăstire (Vâlcea) 859; v. și *Cîmpul lui Troian*.
 Tucidide (460—396 î.e.n.) 216, 219.
 Tucidide (Tuchididi), închis la Galați 389, 390, 397.
 Tuduri, căpit., conjurat 177.
 Tuduri Gheorghies, pitar, conjurat 178.
 Tuduri Grigoraș, conjurat 178.
 Tufăscu Gavril, ss. „Petiția-proclamație” Iasi 363.
 Tuhutum, duce (sec. IX) 32, 36, 37, 39, 40, 46, 46, 54, 448, 449.
 Tulbure, ban, conjurat 178.
 Tunis, beiu de ~ 333.
 Turcea, deputat sătean în Comisia proprietății 713, 741, 742.
 Turcheș, comună (Brașov) 928, 934.
 Turcia, Imperiul otoman 133, 142, 348, 523, 524, 524, 875;
     Poarta, Curtea suzerană 87, 90, 88, 91, 120, 122, 337, 339, 343, 345, 352, 353, 387, 520, 526, 529, 648, 650, 652, 655, 663—671, 675, 680, 684, 811, 815, 813, 817, 819, 820, 827, 828, 833, 862, 867, 910, 913, 912, 915.
     politica față de Principate 88, 91, 112, 116, 115, 117, 118, 119, 121, 121, 169, 175, 217, 242, 246, 336, 338, 344, 347, 372, 376, 449, 521, 524, 524, 525, 528, 526, 529, 530, 527, 528, 531, 531, 532, 533, 535, 541, 543, 544, 559, 560, 626, 627, 633, 633, 635, 639, 642, 643, 643, 644, 648, 650, 655, 664, 665, 668, 670, 681, 770, 794, 795, 797, 808, 810, 812, 816, 813, 817, 814, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 824—825, 830, 832—833, 835, 836, 836, 837, 838, 839, 863, 865, 869, 870—871, 882, 1008, 1075,

1079, 1120, 1128, 1138, 1193, 1197; tribut către ~ 669, 684, 832, 833, 834;
     capitulații 351, 352—353, 353—356, 525, 528, 650, 664, 669, 675, 676, 679, 680, 812, 816, 834, 1191, 1192; tratate 128, 137, 643, 644, 650, 652, 677, 680, 822, 831, 832, 833, 834, 835, 837, 884;
     comisari, plenipotențieri în Principate 524, 524, 525, 626, 629, 630, 632, 633, 636, 637, 638, 639, 642, 643, 648, 649, 664, 766, 810, 826, 828, 838, 839, 839, 840, 858, 863—864, 865, 867, 868, 869, 882;
     agent român la Poartă 684, 836, 837, 839, 840;
     intervenții armate, ocupații militare 448, 629, 630, 636, 637, 666, 667, 795, 811, 815, 812, 816, 821, 822, 862, 863, 864—865, 869, 871, 872, 870, 873, 874, 875, 877, 878, 879, 880, 890;
     relații cu: Anglia 882; cu Austria 485, 615, 618, 912, 915; cu Rusia 87, 90—91, 372, 376, 523, 524, 524, 525, 528, 538, 677, 684, 813, 814, 818, 819, 820, 941, 1010, 1075, 1080, 1138; războaie ruso-turce 217, 218, 666, 667, 668, 669, 682, 685, 1126, 1127, 1135; tratate cu Rusia 223, 525, 528, 533, 650, 651, 685, 812, 816, 834, integritatea Imperiului 382, 384, 527, 531, 820, 821, 1008, 1009, 1010; popoare subjugate 100, 222, 223; ~ și Bulgaria 813, 817, 823, 825;
 Turcu Vasile, paroh în Cîțina, prefect revoluț. 1068.
 Turculeț V., ss. „Petiția-proclamație” Iasi 363.
 Turculețu Neculai, ss. „Petiția-proclamație” Iasi 363.
 Turda 1028, 1029, 1033, 1050, 1058, 1193;
     ~ comitat, stare de spirit 436, 438, 441, 443, 901; regimentul Sivcovici (Zsivkovitz) din ~ 902; secuii și românii din

- ~ 585, 928, 934; Iancu Ia ~ 1028, 1029, 1033; școala română din ~ 1068.
Turgot Anne Robert Jacques 167, 173.
Turin (Torino, Italia) 332.
Turnavitu Ștefan, comisar de propagandă Argeș 695.
Turnu (Teleorman) 84, 349, 891.
Turnu-Rosu, pas 1022, 1023.
Turnu-Severin 61, 349.
Turoczkai (Torocai N.) conte, prefect 902, 904, 906, 938.
Turu (Tureni, Turda-Arieș) 1033.

T

- Tănase G. ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
Tașoș George, din comitat. Arad, ss. Petiția de la Pesta 511.
Țara Cîtlui (districtul Făgăraș) 945.
Țiran Nicolae, ss. Petiția de la Pesta 511.
Țarigrad 85, 650, r. *Constantinopol*.
Țelinele, sat în scaunul Sighișoarei 593.
țigani nomazi (în Transilvania) 1169, 1173.
Țincă Alexandru, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
Țivitu Costache, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
Țone Costache, conjurat 178.

U

- Ucraina 110, 114; Bem vrea să ajungă la ~ 1110, 1112.
Udvareheli (Scaun secuiesc) 306, r. *Odorhei*.
Uifăldu (districtul Alba, Hunedoara) 1158.
Ujvidék, episcopia 257, 266.
Ungaria 111, 115, 187, 251, 260, 256, 265, 282, 283, 302, 309, 311, 372, 376, 595, 596, 600—601, 599, 603, 605, 789,

- 790, 791, 792, 807, 803, 861, 938, 951, 971, 974, 1003, 1029, 1049;
în trecut 32, 46, 33, 49, 189, 201, 207, 218, 221; iobăgia, regimul agrar 307, 1157;
~ stat multinațional 191, 472, 473, 474, 475, 570, 572, 788, 789, 791, 898, 924, 930; „confederațiune elvetică” (propunere) 788; statistică demografică 241, 245, 303, 305, 428, 431, 938, 1074, 1075, 1120, 1128; politică de maghiarizare 241, 245, 460, 472, 788, 789, 791, 1098, 1098;
mersul revoluției 332, 447, 898, 899, 1038, 1040, 1140, 1171, 1180; desființarea iobăgiei 467, 577, 707, 708, 735; guvern revoluționar 997, 999, 1073, 1079, 1080, 1088, 1111, 1113, 1170, 1179; „Comisia apărătoare de țară” („Comitetul apărării naționale”), 921, 923, 921, 924, 997, 999; poziția față de Austria 447, 515—516, 902, 903, 905, 911, 914, 924, 930, 1009, 1040, 1154, 1155, 1172, 1181; războiul din Ungaria și Transilvania 900, 1030, 1032, 1039, 1053, 1084, 1086, 1101, 1102, 1103, 1107, 1160, 1163, 1169, 1177; Rusia și intervenția țaristă 800, 1022, 1022, 1023, 1023, 1073, 1078, 1112, 1114, 1161, 1163; incorporarea Transilvaniei 404, 406, 438, 442, 447, 448, 584, 584, 588, 589, 917, 1103; H. Desprez despre ~ 1083, 1085;
~ și principiul naționalităților 910, 913, 941, 1073, 1077—1078, 1097, 1097, 1103, 1172—1173, 1181, 1175, 1183; srbii și ungurii 253, 261, 800, 938, 949, 936, 1003, 1083, 1086; românii din Ungaria și ungurii 336, 338, 404, 405, 452, 509, 512—513, 790, 791, 940, 960, 962—963, 970, 973, 1070, 1075—1076, 1080, 1083, 1086, 1119—1120, 1128; v. și *națiune, naționalitate*;
România (Principatele române) și Ungaria 351, 676, 784—785, 785, 790, 791, 794, 800, 1074, 1078, 1073, 1079, 1075,

- 1080; V. Maniu, *Ungaria și România* 898—900.
- Ungur Ignat, din Sulighete 67, 68, 69, 70, 71, 72.
- Uniad (Huniade) 329; *v. Iancu de Hunedoara*.
- Unio trium nationum* 33, 46, 34, 47, 34, 48, 38, 51, 449, 451.
- „*Universul*”, București 290, 411.
- Urban Karl 996, 998; armata lui de români, și maghiari 917, 929, 935, 997, 999, 1002; în Bucovina 998, 999, 1013, 1023, 1023; în Transilvania 1028, 1033; ~ și secuii 926, 932.
- Urlea Toader, gociman, ss. protestul de la Sighișoara.
- Urecani, moșie (Iași) 635.
- Ureche Grigore, cronicar 157, 158.
- Urechia V. A. 86.
- Urianu, deputat proprietar în Comisia proprietății 752, 758.
- Urlăteanu C., comisar de propagandă extraordinar 697.
- Ursachi Irimie, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Ursachi P., ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
- Urzică Iancu, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
- Ușusán (Hossuszó) 1109, 1110.
- V**
- Văcărescu Enăchiță, poezii editate 237, 239.
- Văcărescu Iancu (Ioan), în Asoc. Literară 239; *La Milcof* 86; în Obșteasca Adunare (Ț. Rom.) 232.
- Văcărescu Iorgu, judecător (1840) 164.
- Văcărescu Nicolae 64, 65.
- Văcărești, mănăstire, închisoare 893.
- Vae Iordache, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Vaillant J. A., în mișcarea din 1840, 159, 161, 164, 178, 180; legături cu Murgu 253, 261.
- Valbaum, *v. Walbaum*.
- Valea Bradului (Hunedoara) 1051.
- Valea Cerbului (Alba), lupte 1053, 1056.
- Valea Dosului (Alba de Jos) 1065.
- Valea Jidanului (fost în Ciuc azi Neamț) 1003.
- Valea Poienei (Hunedoara) 1057, 1066.
- Valea Putnei (Cimpulung-Mold.) 615, 618.
- Văleanu, ocirmuitor Olt 562.
- Văleni (moșia lui Iordache Mălinescu) 194.
- vămă, vămi, desființarea lor între Mold. și Ț. Rom. 80, 81, 340; ~ vindute la licitație 341; carantina în Ț. Rom. 525, 529; ~ la Dunăre 669; între Moldova și Basarabia 1168; 342, 345.
- Vancea, în procesul lui Murgu 255, 264.
- Văratec, mănăstire 632, 633.
- Varga Katrina 308.
- Vărgolici Iordache, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Varlaam, mitropolitul 222.
- Varlaam Bărdănescu, *v. Bărdănescu V.*
- Varlan A., ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
- Vărlănescu Aleco, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
- Varna (Bulgaria) 801.
- Vărnăv, *v. Vîrnăv*.
- Varșovia 796.
- Vărtirez Carabet, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Vasici Pavel dr. (Vasici-Ugureanu), scrieri, articole 286, 290, 292, 1166—1168; corespondența cu P. Cermena 956—958.
- Vasilache din București 108.
- Vasile Lupu, domnul Moldovei 216, 222.
- Vasiliades N., negustor, în Comisia financiară 778; în Deputația la Constantincopol 847, 850.
- Vasiliu G., ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
- Vasiliu Grigore (= Balas), *v. Balș Grigore*.

- Vasiliu N., ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Vasiliu Teodor, spătar, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Vasilovici T., *Limba noastră câtră noi* de ~ 294—295.
- Vaslui, oraș 277, 278; ținut 390, 397.
- Vasvári Pál („Kossuth cel Mic”) trupele sale 1050, ~ la Fintinele 1056, 1057.
- „*Vasárnapi Ujság*” 576.
- Vătășan Gh., paroh, ss. protestul de la Sighișoara 593.
- Vătășan Nic., paroh, ss. protestul de la Sighișoara 593.
- Vatra-Dornei (Cimpulung-Mold.) 615, 618; colonel Urban la ~ 1023, 1023.
- Vattel (Vatel), istoric, jurist 665, 834.
- Vay Miklós, baron, comisar regal al Transilvaniei 916, 926, 932, 928, 934, 937, 989, 993; proclamația sa către români 1001—1002.
- Veisa Dimitrachi, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Velea Ioan, deputat proprietar în Comisia proprietății 734.
- Velia Mihai (= N. Tincu Velia) 516; ss. Petiția de la Pesta 511.
- Vélics Carol, comandant maghiar 1058.
- Veliși Gheorghe, sărdar, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Vendôme, Cesar de Bourbon, duce de ~ 14, 26.
- Veniamin Costache, mitropolit 194, 279, 280.
- Veniamin, episcop de Roman, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
- Veniamin, diacon, comisar de propagandă Vlașca 697.
- Ventilă, prof. din Lugoj, abonamente p. „*Magazinu istoricu p. Dacia*” 283.
- Ventura 324.
- Ventura Polidor, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Verbőczy, codicele sale 449, 450, 451, 462, 1082.
- Verdeanu N., in Soc. Filantropică Iași 183.
- Verza Irimie (Verzea Ieremia), la liceul din Cluj 323; comisar propagandă Mehedinți 697, 1142.
- Verza Oprean, la liceul din Cluj 324.
- Veșeleni, *r. Wesselényi Miklós*.
- Vespremianul Vas. 944.
- „*Vestitorul bisericesc*”, Buzău 152.
- „*Vestitorul românesc*”, București 290.
- „*Vestnik Evropy*”, periodic rus 155.
- Veza, sat lângă Blaj 454.
- Vichentie 256, 264.
- Vidin, trupe turcești la ~ 885, 890, 1139.
- Vidozici, fiscal din Oravița 250.
- Vidra de Sus (Turda-Arieș) 578, 580.
- Viena:
- revoluție și contrarevoluție la ~ 342, 345, 348, 372, 376, 399, 427, 446, 447, 487, 613—615, 711, 712, 787, 1111, 1114, 1161, 1163, 1174, 1182; poliția din ~ 73, 73, 309, 312; prezențe românești la ~ 349, 782, 783, 940, Bălcescu 349, episcopul Bob 481, A. G. Golescu 800—806, 1142, frații Hurmuzachi 289, 291, 966, 967, A. T. Laurian 787, 788, Maiorescu 1143, Murgu 252, 260, 254, 263, 257, 266, 258, 259, 267, 268, Toma Const. 1143, deputați 490, 589, 591, 613—615; presa despre revoluția românilor 427—430, 430—433, 570—571, 572—573, 802, 804, 1022, 1022, 1142, Proclamația de la Islaz pe străzile Vienii 781, 782, Ana Ipătescu popularizată la ~ 802; tipărituri, presă 103, 645, 647, 802, 1142; *v. și Austria; passim*.
- Vilcea, județ 159, 554, 718; comisari de propagandă, deputați 696, 772.
- Vilara (Villara) Alexandru 129, 137, 159, 561; ministru de interne T. Rom. 342, 345, 351, 841, 879.
- Vinț, oastea lui Iancu la ~ 1028.
- Vințul de Sus, lupte la ~ 1028, 1069.
- Vințan (Vințianu), tribun 1036, 1068.

- Vinterhalter, v. *Winterhalder*.
- Vintura din Galați, conjurat 178.
- Virnav Aleco, ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
- Virnav Constantin, dr., ss. și transcrie „Petiția-proclamație” Iași 361, 362.
- Virnav Costin, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Virnav Dimitrachi, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Virnav Iordachi, vornic, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Virnav Grigorie, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Virnav Nicu, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Virnav Sc. 325; membru fondator al Soc. studenților români din Paris 326, 361.
- Virnav Th. 103.
- Virșet (Vrșăc) 957—958; bisericești 409, 515, 516, 518; garda națională sîrbească 516; Ștefan Puris scrie din ~ 515—516.
- Virtop, lângă Reșia, trupele lui Iancu la ~ 1033.
- Vișag (Huedin, Cluj), lupte la ~ 1030, 1031, 1032, 1063, 1064, 1065.
- Vișănescu, conjurat 178.
- Viscrean Ioan, gociman, ss. protestul de la Sighișoara 593.
- Vitéz Ludovic, căpetenie maghiară 1035.
- Vițianu C. (Racoviță C.), ss. textul-copie al „proiectului de împăciuire” 1101.
- Vlad Aloisie, deputat în Dieta maghiară 519, 899.
- Vlad, domnul Ț. Rom. (1395—1396), tratat cu Pearta 533, 537.
- Vlad Dracul 832.
- Vlad Niculae, tribun 1068.
- Vlad Țepeș 216, 221, 720; lupte cu turcii 832, tratate 832, 835, 837, 884.
- Vlădăianu, ocirmuitorul județului Dolj 349.
- Vlădescu Gheorghe, comisar de propagandă Dimbovița 695.
- Vladimirescu Tudor 223, 334, 337, 339; proclamația din 23 ianuarie, 63; indemn la unirea cu moldovenii 65; faima sa în Transilvania 67, 68, 71; ~ către Nicolae Văcărescu 64—65; ~ simbol 1191.
- Vladissa-Vljevich Miloș 436, 417.
- Vlăduț Nicolae, prefect revoluț. 1044, 1048, 1050, 1061, 1068; în lupte 1043, 1044, 1050, 1052, 1053, 1054, 1055; ~ și Dragoș 1038; ~ și Kemeni 1054.
- Vlăduțiu, viceprefect revoluț. 980.
- Vlăhițele (Oláhfalvak, Olahfalău din Odorhei) 929, 935.
- Vlașca 772, 880; comisari de propagandă 697.
- Vodjaner, candidat de deputat la Făget 513, 514.
- Vogoridi, capuchehaia Moldovei, la Constantinopol 655.
- Vogt, general-maior 1004.
- Voinescu Ion I, în Comisia p. organizarea armatei 778.
- Voinescu Ion II 1139, 1142; activitate revoluționară (la 1839) 136, 145; în Asociația literară 287, 289; în revoluție (1848) 547, 536, 562, 809, 841, 1142, ministru de Externe în Guvernul provizoriu 551, 562, 565, 568, 569, 808, sub Locotenența domnească 766, 811, 838, 839, 866, în comisii organizatorice 778, în Deputația la Constantinopol 811; în emigrație 811, 940, 951; caracterizare 566, 568.
- Voinov T., ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
- Vojvodeni (Vajdaszentivány, Reghin) 435, 440.
- Volney Constantin François de Chasseboeuf 214.
- Vrabie Gh., ss. „Petiția-proclamație” Iași 362.
- Vuia Ignatie, protopresbiter, ss. Petiția de la Pesta 511.
- Vukovici Sava (Vukovits Sabbas), comisar regal 606, 606.
- Vulcan, munte (Cluj), Iancu la ~ 1051, 1052.

Vulcoiu (Văleni, Huedin, Cluj) 292.
 Vuticescu, comisar de propagandă Dimbovița 695.

W

Waitzen (Vác), lupte 1111, 1113, 1171, 1179.
 Walbaum (Valbaum) tipografie, librărie 287;
 abonamente p. „Magazinu istoricu p. Da-
 cia” 283.
 Walter Ryler, răsculat englez (1381) 14, 26.
 Wardener, general austriac 1029, 1032.
 Washington George 7, 19.
 Wesselényi Miklós (Veseleny Nicolae), ba-
 ron 306, 460, 938; legături revoluționare
 cu românii 94, 96; despre români 240—
 244, 244—248, 467; probleme social-na-
 ționale transilvane în corespondența cu
 L. Kossuth 302—304, 304—306; carac-
 terizare 1171, 1179.
 „Wiener Zeitung” periodic austriac 427—430,
 430—433, 521, 570—571, 572—573, 1022,
 1022.
 Wilkinson, scrieri 654.
 Will, Johann Martin, gravor (1765—1805) 3.
 Windischgrätz, principe 1038.
 Winkler, supus austriac 366.
 Winterhalder Henri 258, 1137; în închisoarea
 Văcărești 893.
 Wittgenstein, feidmareșal rus 651.
 Wohlgemuth Ludovic baron de, feldmareșal,
 guvernator al Transilvaniei 1025, 1062,
 1141.

Z

Zăgănescu D., comisar de propagandă Vil-
 cea 696.
 Zăgănescu Pavel, căpit. de pompieri, despre
 lupta din Dealul Spirii 875, 873, 877,
 879.

Zagura Iordachi, conjurat 178.
 Zaharia P., ss. „Petiția-proclamație” Iași
 362.
 Zaharia T., ss. „Petiția-proclamație” Iași
 363.
 Zaharia Vasile, comis 1003.
 Zaharianu T., ss. „Petiția-proclamație” Iași
 363.
 Zaharopulo A., ss. „Petiția-proclamație” Iași
 363.
 Zalic C., comisar de propagandă Ilfov 696.
 Zam (Hunedoara) 69, 72.
 Zam Sincrai (Huedin) 1029.
 Zaman Costache, comisar de propagandă Dolj
 696, 890.
 Zamfirescu D., ss. „Petiția-proclamație” Iași
 362.
 Zamfiriu Vasile, ss. „Petiția-proclamație” Iași
 363.
 Zamoyski Wladislaw, general polon, conte
 112, 116, 118, 348.
 Zanc A. 561; membru în Comisia p. pregă-
 tirea Constituantei 777.
 Zaramd. comitat 437, 441, 438, 443, 440, 444,
 1026, 1029, 1037, 1049, 1051; prefectură
 revoluționară 1014—1015, 1062, 1064;
 lupte 1014, 1033, 1036, 1039, 1045, 1049,
 1050, 1051, 1053, 1059, 1062, 1065, 1067.
 Zdrapți, sat (Hunedoara) 1066.
 Zeican, din Hațeg 453.
 Zeik Iosif (Zeyk Jozsef), deputat în Dieta
 din Cluj 225; imputernicit al secuilor
 927, 933.
 Zinidic K. C. 324.
 Zizin, comună (Brașov) 928, 934.
 Zlagna, r. Zlatna.
 Zlatna 1025, 1043, 1046, 1047, 1048, 1050,
 1055, 1064, 1066; domeniu 578—580,
 580—582; Iancu între moșii din ~ 585—
 588; ~ Submontana 980, 1017; conferința
 de la ~ 1008, 1010, 1011, 1014; lupte
 1015, 1017, 1023, 1036, 1065, 1069; ca-
 tastrofa de la ~ 1026, 1027, prezențe

- revoluționare din Principate 1008, 1010, 1014, 1137.
- Zorca Iacob senior, căpit. în armata lui Iancu 1068.
- „Zorile pentru minte și inimă”, v. „Diorile...”. X
- Zorlențu Mare (Reșița, Banat) 516, 519.
- Zotu Ioan, comisar de propagandă Romaniți 696.
- Zsombori Sándor (Jombori, Sombori Alexandru), comandant suprem al secuilor 927, 930, 933, 936, 997, 998, 998, 999.
- Zub Al., istoric 371.
- Zuras Lucachi, ss. „Petiția-proclamație” Iași 363.
- Zwierkowski Ludovic (Lenoir), emigrat polonez 882.
- Xanto, în Comisia p. agricultură, industrie și comerț 778.
- Y
- „Young America” 797.

- Versatz (1) : Harta politică a Europei [în 1848] — *Politische Charte von Europa* Wien, bey Franz Werner, Litografie (B.A.R., Msse).
77. Luptătorii din Țara Românească pentru libertate — *Die walachischen Freiheitskämpfer*. Gravură în lemn, în „Illustrierte Zeitung”, Leipzig, 21 iulie 1849, nr. 316.
- 78, 79. N. Bălcescu, *Manualul Bunului Român*. Pagini autografe Facsimil (B.A.R. Msse.).
80. Proclamația către săteni, din 11 iulie 1848, București (B.A.R. Foi volante nr. 152).
81. Ion Ionescu de la Brad. Fotografie tirzie (B.A.R. Cabinetul de stampe).
82. *Chestiunea Proprietății dezbătută de proprietari și piugari la 1848*, Editată de C.D. Aricescu, București, 1862 (Foaia de titlu).
83. Raportul nr. 91, din 17 august st.n. 1848, trimis de consulul austriac Cazimir von Timoni Ministerului de Externe de la Viena. Facsimil (Haus-Hof-und Staatsarchiv. Wien, Diplomatische Korrespondenz. Konsulate, Bukarest Fasz. 6 c; Arh. St. Buc., microfilme Austria).
84. „Afurisirea și arderea Regulamentului și a Arhondologiei pe Cîmpul Filaretului” — *Verfluchung und Verbrennung des Reglement organique und des goldenen Buches auf dem Philaretfelde zu Bucharest*. Gravură în lemn, în „Illustrierte Zeitung”, Leipzig, 4 august 1849, nr. 318.
85. I.C. Brătianu.
86. Ion Ghica.
87. A.G. Golescu.
88. Scrisoare cifrată de Ion Ghica și trimisă lui N. Bălcescu, septembrie 1848 (B.A.R. Msse).
89. *Planul orașului București, 1842*. Exemplar adnotat de consulul britanic, R.G. Colquhoun, indicind poziția trupelor otomane și a celor române, în zilele de 11—13 septembrie 1848 (P.R.O., F.O. 78/473; Arh. St. Buc., microfilme Anglia: în volum doc. 258).
90. Luptele din Dealul Spirii. Reconstituire executată după relatarea maiorului Pavel Zăgănescu comandantul pompierilor. Litografie (B.A.R. Cabinetul de stampe)
91. Avram Iancu. Tablou în ulei de Barbu Ișcovescu, 1849. Originalul la Muzeul de Artă al R.S. România.
92. Generalul Gheorghe Magheru. Litografie în culori după P. Mateescu. 1848. (B.A.R. Cabinetul de stampe).
93. Sibiu. Gravură în oțel de L. Rohbock. Din albumul *Ungarn und Siebenbürgen in malerischen Original-Ansichten*... 80 Blatt. Pracht-Stahlstiche von G.G. Lange in Darmstadt. Frankfurt a.M., K. Theodor Voelcker's Verlag, [1857] (B.A.R. Cabinetul de stampe).
94. Brașovul văzut din partea sud-vestică. Gravură în oțel de L. Rohbock. Din albumul citat mai sus.
95. Apărătorii naționalității române din Transilvania 1848—1849 — *Les défenseurs de la nationalité roumaine en Transylvanie 1848—49*. Litografie executată din inițiativa Comitetului revoluționar român, la Paris, după desenele și pictura lui Barbu Ișcovescu (Muzeul de Istorie Națională, București).
96. Ioan Maiorescu.

97. Episcopul Andrei Șaguna. Litografie de A. Strixner.
  98. Eudoxiu Hurmuzachi.
  99. Bătălia de la Sibiu, 21 ianuarie 1849. Litografie executată în atelierul J. Hofelich (B.A.R. Cabinetul de stampe).
  100. „*Espatriatul*”, Brașov, nr. 1, an. I, 25 martie 1849.
  101. Aron Gábor. Litografie (Muzeul de Istorie Națională, București).
  102. Stema Transilvaniei, cerută de români în 1850. După Mihai Popescu. *Stema Ardealului cerută de români după 1848*, „Convorbiri literare” LVIII. 1926, nr. 3.
  103. Monedă „PROVINCIA DĂCIA”. (Reproducere la scară mărită după Judita Winkler, *Moneda „Provincia Dacia”*, în „Studii și Cercetări de Numismatică”, V, 1971, p. 147).
  104. Stema Transilvaniei. După Mihai Popescu, *loc. citat.*
  105. Cetatea Mare lângă Roșia Montană — *Csetatye Mare bei Vöröspatak in Sicbenbürgen*. Gravură în oțel de L. Rohbock. Din albumul citat (B.A.R. Cabinetul de stampe).
  106. Clujul. Piața principală. Desen de Sikó. Litografie de Rohn Alajos (B.A.R. Cabinetul de stampe).
  107. „Encomiu lui Eudoxie Hormuzake sen.”, 6 septembrie 1849. Însemnare de mână lui G. Barițiu (B.A.R. Foi volante).
  108. „*România viitoare*”, Paris, 1850. Coperta.
  109. *Spiritu Romaniei cu ton de bucurie la începerea Literaturii române...Ođă compusă de Atanasie Marienescu*, Timișoara 1851. Foia de titlu (B.A.R. Foi volante).
  110. România revoluționară. Tablou în ulei de C.D. Rosenthal (Muzeul de artă al R.S. România).
  111. București — Capitala Principatelor Unite. Gravură în lemn după „*Le monde Illustré*”, 1866, martie, nr. 463.
- Vorsatz (2) : Țările de la Dunărea de Jos de dincoace fluviului — *Die unteren Donauländer diesseits des Stromes*. Gravură în lemn. Reproducere după „*Illustrierte Zeitung*”, Leipzig, 4 august 1849, nr. 318.

Coordonare lexicografică:

Doina Elena Cioacă
 Ana Maria Coman
 Johanna Henning
 Isabela Popovici
 Adriana Sofian

Die untern DONAULÄNDER diesseits des Stromes.

